การปรับปรุงและพัฒนากฎหมายภายในของประเทศอาเซียนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและรองรับการเปิดเสรีทางการค้าและเศรษฐกิจของอาเซียน: ภาคการค้าบริการและภาคการลงทุน

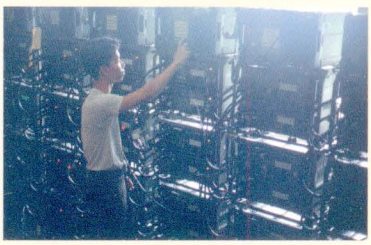
ภาคการค้าบริการ เล่ม ๑

รายงานฉบับสมบูรณ์

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

และ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคการค้าบริการ เล่ม 1
รายงานฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

การปรับปรุงและพัฒนากฎหมายภายในของประเทศอาเซียน เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและรองรับการเปิดเสรีทางการค้าและเศรษฐกิจของอาเซียน : ภาคการค้าบริการและภาคการลงทุน

เสนอ

หน่วยประจำชาติไทยในองค์การรัฐสภาอาเซียน

รัฐสภา

โดย

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

และ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กันยายน 2543

ผู้อำนวยการโครงการ

นิพนธ์	พัวพงศกร	ภาคการค้าบริการ
สุทธิพันธ์	จิราธิวัฒน์	ภาคการลงทุน

คณะนักวิจัย

ชุมพร	ปัจจุสานนท์	หัวหน้าโครงการด้านกฎหมาย
เดือนเด่น	นิคมบริรักษ์	นักวิจัยหลักด้านเศรษฐกิจ
พัชราวลัย	วงศ์บุญสิน	นักวิจัยหลักด้านสถาบัน
ศักดา	ธนิตกุล	นักวิจัยหลักด้านกฎหมาย
ปัญจมาพร	สันทนาประสิทธิ์	นักวิจัยด้านเศรษฐกิจ
โสตถิธร	มัลลิกกะมาส	นักวิจัยด้านเศรษฐกิจ
เสาวลักษณ์	ชีวสิทธิยานนท์	นักวิจัยด้านเศรษฐกิจ
ธนชาติ	ปาลิยะเวทย์	นักวิจัยด้านกฎหมาย
สุภาสินี	ขมะสุนทร	ผู้ประสานงานโครงการ
กฤษณี	มาศรีจันทร์	นักวิจัย
รณิดา	วงศ์พานิช	นักวิจัย
นฐมลย์	พงษ์รอจน์	นักวิจัย

ChangeFusion สสส. TRRM เครือข่ายจิตอาสา VolunteerSpirit Network

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

สารบัญ

หน้า

บทสรุปผู้บริหาร vii

Executive summary ix

วัตถุประสงค์ของโครงการ xi

ภาคที่ 1 สภาพแวดล้อมภายนอกอาเซียนด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองระหว่างประเทศที่มีผลต่อภาคการค้าบริการและการลงทุน 1

สารบัญบทที่ 1 สภาพแวดล้อมภายนอกอาเซียนกับข้อตกลงพหุภาคีในการเปิดเสรีการค้าบริการ 3

สารบัญบทที่ 2 สภาพแวดล้อมด้านความสามารถในการแข่งขันของรัฐสมาชิกกับการเจรจาเปิดเสรีภาคการค้าบริการภายใต้กรอบอาเซียน 39

ภาคที่ 2 การเปิดเสรีการค้าบริการใน 6 สาขาย่อย : การวิเคราะห์เชิงกฎหมายและสถาบันเป็นรายประเทศ 109

สารบัญบทที่ 3 การพิจารณากฎหมายภายในเกี่ยวกับการเปิดเสรีการค้าบริการการศึกษาเป็นรายประเทศ 111

สารบัญบทที่ 4 กลไกการบริหารและกำกับการค้าบริการและสถาบันในประเทศอาเซียน 205

ภาคที่ 3 การเปิดเสรีการค้าบริการใน 6 สาขาย่อย : การวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจเป็นรายสาขา 247

สารบัญบทที่ 5 ภาคบริการการท่องเที่ยว 249

สารบัญบทที่ 6 การขนส่งทางอากาศและทะเล 263

สารบัญบทที่ 7 บริการโทรคมนาคม 291

สารบัญบทที่ 8 ภาคธุรกิจธนาคาร 309

สารบัญบทที่ 9 การบริการพลังงาน 327

สารบัญบทที่ 10 การบริการด้านวิชาชีพ (PROFESSIONAL SERVICES) 341

ภาคที่ 4 ข้อเสนอแนะ 357

สารบัญบทที่ 11 สรุปและข้อเสนอแนะของภาคการค้าบริการ 359

บรรณานุกรม 381

บทสรุปผู้บริหาร

ในสภาวการณ์ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า ภาคบริการ (Service Sector) ได้ทวีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโลกมากขึ้นทุกขณะ ข้อเท็จจริงดังกล่าวก็สะท้อนถึงสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในภูมิภาคอาเซียนเช่นกัน อย่างไรก็ดีแม้ประเทศสมาชิกอาเซียนจะตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันในภาคบริการ แต่ประเทศส่วนใหญ่ในอาเซียน ยกเว้นประเทศสิงคโปร์ ยังคงได้รับการคุ้มครองจากภาครัฐ โดยเฉพาะในสาขาบริการสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ประปา ไฟฟ้า การขนส่ง และโทรคมนาคม ซึ่งรัฐบาลยังคงมีบทบาทสำคัญในการให้บริการ สำหรับสาขาธุรกิจการเงินและท่องเที่ยว ซึ่งมีภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ แต่การแข่งขันจากผู้ประกอบการต่างชาติยังคงถูกจำกัด

การเจรจาเพื่อเปิดเสรีการค้าภาคบริการใน WTO ยังมีข้อจำกัดในหลายประการ ประการแรก การเจรจาในภาคบริการยังคงครอบคลุมสาขาบริการเพียงไม่กี่ด้าน อาทิ การขนส่งทางทะเล การขนส่งทางอากาศ การเงิน และการโทรคมนาคม ประการที่สอง การเจรจายังคงมีการดำเนินการโดยอิสระจากสาขาอื่นๆ จึงทำให้รัฐสมาชิกไม่สามารถแลกเปลี่ยนข้อผูกพันข้ามบริการได้ ทำให้การเปิดเสรีไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ประการที่สาม การเจรจามักเป็นการเจรจาหลายฝ่าย ทำให้รัฐสมาชิกสามารถที่จะเลือกเข้าร่วมข้อตกลงหรือไม่ก็ได้ ดังนั้นการเปิดตลาดจึงจำกัดอยู่แต่ในเฉพาะประเทศที่เข้าร่วมทำความตกลงเท่านั้น ประการสุดท้าย จากประสบการณ์การเจรจาภาคบริการที่ผ่านมาพบว่ามีความพยายามที่จะใช้หลักการต่างตอบแทนในการเจรจา โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีอำนาจในการต่อรองสูง ซึ่งเป็นการขัดแย้งกับหลักการเปิดเสรีที่ไม่มีการเลือกปฏิบัติของ WTO

อย่างไรก็ตาม อาจมีข้อโต้แย้งว่าความแตกต่างของระดับการพัฒนาในหมู่รัฐสมาชิกของ WTO ทำให้ความพยายามที่จะเปิดเสรีไม่ประสบความสำเร็จ แต่การเจรจาการค้าบริการในกลุ่มประเทศอาเซียนภายใต้กรอบของ AFAS (Asean Framework Agreement in Services) เองกลับมีความก้าวหน้าน้อยกว่าข้อตกลงใน WTO เสียอีก โดยเฉพาะในสาขาบริการที่รัฐสมาชิกต้องการจะคุ้มครองผู้ประกอบการภายในประเทศ หรือรัฐวิสาหกิจ เช่น สาขาโทรคมนาคม ในกรณีที่มีการเพิ่มข้อผูกพันใน AFAS ก็จะพบว่าข้อผูกพันเพิ่มเติมดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญต่อการค้าหรือการลงทุนเท่าใดนัก สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงการขาดความกระตือรือร้นและความจริงใจของรัฐบาลที่จะให้มีการเปิดเสรีภาคบริการภายในภูมิภาคนี้

จากการพิจารณาตารางข้อผูกพันของเหล่าประเทศสมาชิก จะเห็นได้ชัดว่าข้อจำกัดที่สำคัญที่สุดเป็นเรื่องสัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติในธุรกิจภายในประเทศ และการจ้างแรงงานต่างชาติ โดยประเทศส่วนใหญ่จะจำกัดสัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติในธุรกิจภายในประเทศให้เป็นแค่ผู้ถือหุ้นรายย่อย ในกรณีของสาธารณูปโภค เช่น โทรคมนาคม และการขนส่งนั้น สัดส่วนของผู้ถือหุ้นต่างชาติจะต่ำเป็นพิเศษ ประเทศอาเซียนส่วนใหญ่จะอนุญาตให้บริษัทภายในประเทศสามารถจ้างชาวต่างชาติเฉพาะที่มีตำแหน่งเป็นผู้จัดการหรือมีความเชี่ยวชาญพิเศษได้เท่านั้น แต่จะถูกจำกัดระยะเวลาการทำงานและบางครั้งก็ไม่สามารถต่ออายุการทำงานต่อไปได้ แม้แต่ในธุรกิจที่ต้องใช้บุคลากรที่มีทักษะสูง เช่น กิจการโทรคมนาคม ก็ยังคงมีข้อจำกัดในการจ้างงานอยู่

อย่างไรก็ตามการศึกษาในครั้งนี้ได้พบว่าข้อผูกพันในการเปิดเสรีในสาขาบริการยังถูกจำกัดอย่างเข้มงวดจากกฎหมายภายในประเทศ ทั้งนี้เพราะโดยทั่วไปแล้วการค้าบริการจะอยู่ภายใต้กฎหมายและกฎระเบียบภายในประเทศ

หลายฉบับ เช่น กฎหมายการลงทุน กฎหมายการดำเนินธุรกิจของคนต่างด้าว และกฎหมายการเข้าเมือง ฯลฯ การที่จะให้ข้อผูกพันในการเปิดเสรีในสาขาบริการหนึ่งใดนั้น จำเป็นต้องมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งอยู่นอกเหนือกรอบอำนาจของผู้เจรจาข้อผูกพัน ดังนั้นข้อผูกพันในสาขาบริการจึงถูกจำกัดโดยสภาพแวดล้อมทางกฎหมายของประเทศนั้นว่าเอื้อต่อการเปิดเสรีมากน้อยเพียงใด

ด้วยเหตุนี้ ทางคณะผู้วิจัยเสนอว่าในการเปิดเสรีภาคบริการควรจะมีการเจรจาในระดับนโยบาย ซึ่งรัฐบาลต้องยึดมั่นในข้อผูกพันที่จะดำเนินนโยบายเปิดเสรีในสาขาที่ให้ข้อผูกพัน และทำการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะให้มีการเปิดเสรีได้

สภาพแวดล้อมของกฎหมายมีความสำคัญในการเอื้อให้เกิดการค้า การลงทุน และการรวมตัวทางธุรกิจในสาขาบริการภายในอาเซียน ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การค้าและการลงทุนในภาคบริการอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายและกฎระเบียบหลายฉบับ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเจาะจงในแต่ละประเทศ ความหลากหลายของสภาพแวดล้อมของกฎหมายจะขึ้นอยู่กับสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม ASEAN Secretariat สามารถริเริ่มความร่วมมือในด้านกฎหมายระหว่างประเทศสมาชิกได้ดังต่อไปนี้

สร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวโยงกับการค้าและการลงทุนในสาขาบริการที่มีความสมบูรณ์ ข้อมูลนี้ควรมีการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

ส่งเสริมและให้ทุนวิจัย เรื่องกฎหมายและกฎระเบียบของอาเซียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุนในสาขาบริการ

ส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใสในการบังคับใช้กฎหมายและกฎเกณฑ์การกำกับดูแลภายในประเทศ

จัดตั้งคณะทำงานที่จะประสานงานด้านการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุนในด้านบริการของประเทศสมาชิก เช่น กฎหมายการแข่งขัน กฎหมายส่งเสริมการลงทุน และกฎเกณฑ์การกำกับดูแลในรายสาขาบริการ วัตถุประสงค์ของคณะทำงานดังกล่าวคือ การร่วมมือกันในการพัฒนากฎหมายสำคัญๆ ดังกล่าวให้มีสาระพื้นฐานที่สอดคล้องกัน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกัน

แม้การเจรจาสาขาบริการที่ผ่านมาทั้งใน WTO และ AFAS ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าใดนัก แต่มีการส่งสัญญาณในทางที่ดี กล่าวคือ ประเทศสิงคโปร์ได้เลื่อนการเปิดเสรีตลาดโทรคมนาคมจากปี 2006 เป็นปี 2000 ส่วนประเทศไทยและอินโดนีเซียมีแผนที่จะแปรรูปรัฐวิสาหกิจหลายแห่งภายใน 2-3 ปีข้างหน้า แม้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากแนวนโยบายรัฐบาลในอาเซียนเองมากกว่าข้อผูกพันที่ได้ให้ไว้ในการเจรจาพหุภาคี หรือการเจรจาระดับภูมิภาค แต่ยังแสดงถึงทิศทางของนโยบายของรัฐบาลของ ASEAN ที่ได้ดำเนินไปสู่การเปิดเสรี แม้จะไม่รวดเร็วเท่าที่ควร

Executive Summary

The service sector is growing in importance in the global economy as well as in the ASEAN region. Yet, this sector remains protected and inefficient in most ASEAN countries, with the exception of Singapore. In basic utility services such as water, electricity, transport and telecommunications, government owned enterprises still dominate the scene, while in banking and tourism, private sector plays a major role, but foreign competition is often restricted.

The drive to liberalize the service sector in the WTO has many limitations. First, unlike the case for goods, negotiations in the service sector is limited to only a few sector including shipping, financial services, air transport and telecommunications. Second, negotiation in a service sector is undertaken independently of that in another sector, it is therefore impossible for member states to make cross-service offers, thereby limiting the scope of liberalization. Third, negotiations in services are mainly plurilateral, meaning that member states can choose whether or not to participate. Liberalization efforts are thus limited to only countries that participate. Finally, past experiences in service negotiations indicate a gravitation towards adopting a reciprocal approach, in particular on the part of the United States, which wields considerable bargaining power. This development seems to be in contradiction with the WTO's principles of non-discriminatory liberalization.

While it can be argued that the gap in member states' level of development contribute to WTO's unsuccessful attempts open up the service sector, the picture is not any better—if not worse—in ASEAN. This study reveals that commitments made in AFAS (ASEAN Framework Agreement in Services) are sometimes less significant than those made in the WTO, particularly in service sectors where member countries are bent on protecting the local service providers or state-owned enterprises, such as the telecommunications sector. In cases where additional commitments are made, we find that these are often insignificant in terms of its impact on the volume of potential trade and investment. This reflects ASEAN government's lack of enthusiasm and sincerity in seeing a more liberalized service sector in this region.

Examining the schedules of commitments of member countries, it is clear that most important restrictions in the service sector are restrictions in the foreign equity share in local businesses and the employment of foreign nationals. Most countries limit foreign ownership in local companies to a minority share. In cases of utilities such as telecommunications and transportation, the ownership ceiling is usually lower. Most ASEAN countries allow local companies to employ foreign individuals who are managers or specialists only, and the length of the employment is often limited and, in some cases, not extendable. It appears odd that in certain service sector such as telecommunications, where highly skilled personnel are required, such restrictions remain.

This study recognizes, however, that commitments to liberalize the service sector are severely limited by local legislation. Unlike trade in goods, trade in services are subject to a multitude of local laws and regulations be they investment laws, foreign business law, sector-specific laws and regulations, immigration law, etc. Commitments to liberalize a service sector require legal amendments, which is often beyond the scope of authority of the

negotiators. As a result, ***commitments in the service sector are shaped by the local legal environment, not vice versa.***

In view of this finding, we recommended that service liberalization be negotiated at the "policy level". That is, the government must make binding commitments to liberalize a specific sector and to make all necessary legal amendments to facilitate the process. ***That is, policy should lead legal changes, which in turn, will facilitate commitments to liberalize.***

The legal environment will play a very important role in facilitating trade and investment and greater integration in the service sector within ASEAN. As mentioned earlier, services are subject many laws and regulations that are specific to each member state. This study recognizes the diversity of the legal environment due to the specific political, economic and cultural setting of each member states. However, there are several areas of possible co-operation that the ASEAN Secretariat may initiate:

1. build up a comprehensive database on laws and regulations governing trade and investment in the service sector. Information should be made available on the internet.

2. promote and fund research on ASEAN laws and regulations that are relevant to trade and investment in the service sectors.

3. promote greater transparency in the implementation and enforcement of local law and regulations.

4. provide a forum for co-operation and co-ordination in drafting and implementing certain laws that are important to services trade and investment, such as competition law, investment promotion law and sector-specific regulations. While it is impossible to harmonize these laws and regulations, it is still possible to agree on their common basic features.

While past negotiations in the service sector in both the WTO and AFAS have not been met with success, there are certain positive signs. Singapore decided to move up its commitment to liberalize the telecom market from 2006 to 2000. Malaysia and the Philippines opened up their telecom markets to domestic competition in 1995. Thailand and Indonesia both plan to privatize many SOEs in the next few years. Although these advances are a result of ASEAN government's own policy initiation rather than commitments made in multilateral or regional fora, it nevertheless indicates a move in the right direction.

โครงการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายภายในของประเทศอาเซียน เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและรองรับการเปิดเสรีทางการค้าและเศรษฐกิจของอาเซียน : การศึกษาภาคการค้าบริการ

วัตถุประสงค์ของโครงการและวิธีการศึกษา

องค์การรัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter-Parliamentary Organization หรือ AIPO) มี บทบาทสำคัญในการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับพันธกรณีด้านการค้าของอาเซียนที่เกิดจากความตกลงในระดับพหุภาคีระดับภูมิภาค ตลอดจนการเตรียมความพร้อมในการสนับสนุนการดำเนินงานของอาเซียนทั้งในด้านนโยบาย ด้านการศึกษาวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ และกฎหมาย ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานด้านการพัฒนากฎหมาย คือ ช่วยเพิ่มพูนขีดความสามารถของสมาชิกรัฐสภา และรัฐสภาของประเทศสมาชิกอาเซียนในด้านการปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขกฎหมายของแต่ละประเทศให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจและการเมืองของโลก

สมัชชาใหญ่องค์การรัฐสภาอาเซียนครั้งที่ 17 เดือนกันยายน 2539 จึงมีมติให้รัฐสภาไทยโดยหน่วยประจำชาติไทยใน AIPO ศึกษาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายภายในของประเทศอาเซียนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและรองรับการเปิดเสรีทางการค้าและเศรษฐกิจของอาเซียน

วัตถุประสงค์ของการศึกษาการเปิดเสรีภาคการค้าบริการ มีดังนี้

1. ศึกษาอุปสรรคของการเปิดเสรีทางการค้าและเศรษฐกิจของอาเซียนตามพันธกรณีการค้าพหุภาคีในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ
2. ศึกษาผลกระทบด้านนโยบาย เศรษฐศาสตร์การเมือง และกฎหมายอาเซียนในการปฏิบัติตามพันธกรณีของการค้าพหุภาคีระดับต่างๆ และให้ข้อเสนอแนะและมาตรการทางกฎหมายเพื่อรองรับและบรรเทาปัญหาที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความพร้อมของประเทศอาเซียนในแต่ละสาขา และในแต่ละช่วงเวลา
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้และเตรียมข้อมูลด้านการค้าพหุภาคีในทุกระดับแก่สมาชิกรัฐสภา และเตรียมความพร้อมด้านรัฐสภาในการปฏิบัติตามความตกลงการค้าพหุภาคี

โจทย์หลักของการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้างต้นมี 2 ข้อ คือ (1) อะไรคือปัญหาและอุปสรรคในการเปิดเสรีการค้าภาคบริการ (2) อาเซียนจะมีแนวทางการร่วมมือกันในด้านกฎหมายได้อย่างไรและในด้านอะไรบ้าง

แนวคิดและวิธีการศึกษา

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการเปิดเสรีภาคการค้าบริการมาจากกรอบแนวคิดการเจรจาการค้าบริการรอบอุรุกวัย กล่าวคือ วิธีการที่จะให้บริการด้านการค้าบริการมี 4 วิธี ได้แก่ (1) cross border supply (2) consumption abroad (3) commercial presence และ (4) presence of national treatment เนื่องจากวิธีให้บริการการค้า 2 วิธีแรก เป็นวิธีที่รัฐบาลแต่ละประเทศมีโอกาสเข้าแทรกแซงได้ค่อนข้างน้อย (เช่น รัฐบาลไม่อาจห้ามคน

ไทยที่เดินทางไปต่างประเทศ ซื้อสินค้าบางอย่างในต่างประเทศ (ยกเว้นจะใช้วิธีเก็บภาษีเมื่อนำสินค้านั้นเข้าประเทศ และในปัจจุบันความก้าวหน้าของ internet ก็ทำให้ผู้ให้บริการบางประเภทสามารถขายสินค้าของตนผ่าน internet แก่ผู้บริโภคในอีกประเทศหนึ่ง โดยไม่ต้องไปเปิดร้านหรือสำนักงานในประเทศดังกล่าว) ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จะเน้นเฉพาะวิธีการเปิดเสรี 2 วิธีหลัง คือ วิธีที่ 3 และ 4 ดังนั้นหลักเกณฑ์ที่จะใช้วัดระดับการเปิดเสรีของวิธีการให้บริการทั้งสองวิธีจึงมี 2 หลักการใหญ่ ได้แก่ (1) การเข้าถึงตลาด (market access) เช่น ชาวต่างชาติได้รับอนุญาตให้ลงทุนในบริการสาขาใดและจะถือหุ้นได้เท่าใด (2) หลักเกณฑ์ประการสองคือหลักเกณฑ์การให้การประติบัติเยี่ยงคนชาติ (national treatment) นอกจากนั้นในบางกรณี เราจะพูดถึงหลักเกณฑ์ที่สาม ซึ่งเป็นหัวใจของแนวทางการเจรจาการค้าของแกตต์ (GATT) กล่าวคือ หลักการให้การปฏิบัติเสมอชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (most favored nation)

วิธีการวัดระดับการเปิดเสรี และอุปสรรคต่อการเปิดเสรีมี 2 วิธี วิธีแรก คือ การสร้างดัชนีง่ายๆ เพื่อวัดระดับการเปิดเสรีโดยให้คะแนนแก่การเปิดเสรีในแต่ละด้าน (ตาม mode of supply) โดยอาศัยผลงานของ Ying Qian (1999) ดูวิธีการวัดดัชนีในบทที่ 2

วิธีที่สอง คือ การวัดระดับการเปิดเสรีในเชิงคุณภาพ โดยการตรวจสอบตารางผูกพันของประเทศอาเซียนในความตกลงทั้งกรณี GATS และ ASEAN (ภายใต้กรอบการเจรจาที่เรียกว่า ASEAN Framework Agreement on Services หรือ AFAS) วัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการผูกพันที่จะเปิดเสรีของแต่ละประเทศ และในแต่ละประเทศจะเปรียบเทียบลักษณะของข้อผูกพันในแต่ละสาขาบริการ วิธีนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถประเมินระดับการเปิดเสรี และอุปสรรคในการเปิดเสรีภาคการค้าบริการได้

การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการเปิดเสรีการค้าบริการ (เช่น ทำไมบางประเทศจึงเปิดเสรีการค้าบางสาขามาก แต่ไม่ยอมเปิดเสรีการค้าในอีกสาขาหนึ่ง) ตลอดจนการศึกษาผลกระทบของการเปิดเสรีจะวิเคราะห์ทั้งในเชิงเศรษฐศาสตร์ กฎหมาย และสถาบัน โปรดสังเกตว่าเราจะใช้การวิเคราะห์เชิงสถาบันในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจถึงอุปสรรคของการเปิดเสรี และสาเหตุที่ความพยายามในการเจรจาการค้า และการบริหารความตกลงผลการเจรจาการค้าเป็นไปอย่างล่าช้า

แม้ว่าการศึกษาครั้งนี้จะใช้แนวทางการวิเคราะห์ 3 ด้าน ข้างต้น และแบ่งทีมนักวิจัยออกเป็น 3 สาขาวิชา แต่ในการกำหนดประเด็นการศึกษา แนวคิดและวิธีวิเคราะห์จะกระทำร่วมกันระหว่างนักวิจัยทั้ง 3 กลุ่ม นอกจากนั้นในการศึกษาครั้งนี้นักวิจัยกลุ่มที่ศึกษาเรื่องการค้าบริการ และการลงทุนยังเป็นคณะเดียวกัน ดังนั้นในบางกรณีผลการศึกษาในโครงการหนึ่งอาจไปปรากฏอยู่ในอีกโครงการหนึ่งก็ได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อแต่ละกลุ่มทำงานวิจัยตามกรอบทางวิชาการในสาขาของตนแล้ว คณะผู้วิจัยได้มาประชุมเพื่อวิเคราะห์ผลการวิจัยร่วมกัน โดยมีหัวหน้ากลุ่มของแต่ละโครงการเป็นผู้ทำหน้าที่ดังกล่าว

ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้อาศัยแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการ และกฎหมายเศรษฐกิจอื่นๆ โดยรวบรวมจาก ASEAN Secretariat สถานทูต ห้องสมุด และขอความร่วมมือจากหน่วยประจำชาติของ AIPO ในประเทศต่างๆ

2) ความตกลง และตารางผูกพันของ GATS และ AFAS รวมทั้งข้อตกลงใน APEC จาก WTO, APEC และ ASEAN Secretariat

3) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสถาบันเกี่ยวกับบริการสาขาต่างๆ ได้จากองค์การระหว่างประเทศ รายงานการวิจัยในต่างประเทศ และสถานฑูตต่างๆ

อย่างไรก็ตามโครงการวิจัยครั้งนี้ประสบปัญหาการรวบรวมข้อมูลหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสาขาพลังงาน กฎหมายด้านอื่นๆ ของสมาชิกอาเซียน (เช่น กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายแรงงาน และกฎหมายสิ่งแวดล้อม) ถึงแม้นักวิจัยและเจ้าหน้าที่ของหน่วยประจำชาติไทยของ AIPO จะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ ในต่างประเทศ แต่ก็ไม่สามารถรวบรวมกฎหมายและข้อมูลบางอย่างได้ครบถ้วน นักวิจัยจึงจำเป็นต้องตัดประเด็นเหล่านั้นออกจากขอบเขตการศึกษาในครั้งนี้

ภาคที่ 1

สภาพแวดล้อมภาคนอกอาเซียน ด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองระหว่างประเทศ ที่มีผลต่อภาคการค้าบริการและการลงทุน

สารบัญบทที่ 1

สภาพแวดล้อมภายนอกอาเซียนกับข้อตกลงพหุภาคีในการเปิดเสรีการค้าบริการ

หน้า

บทที่ 1 สภาพแวดล้อมภายนอกอาเซียนกับข้อตกลงพหุภาคี ในการเปิดเสรีการค้าบริการ 5

1.1 **วิวัฒนาการของการค้าบริการ** 5

1.2 **ความพยายามในการเปิดเสรีการค้าบริการระหว่างประเทศ** 6

1.3 **กรอบของกฎเกณฑ์และกติกาในด้านการค้าบริการภายใต้** GATS 12

1.4 **ผลทางกฎหมายที่เกิดจากการเข้าไปผูกพันในข้อตกลงว่าด้วยการค้าบริการ** 16

1.4.1 ผลทางกฎหมาย 16

1.4.2 การบริหารความตกลงในการเปิดเสรีด้านการค้าบริการระหว่างประเทศ 17

1.5 **ผลการเจรจาต่อเนื่องหลังจากการเจรจารอบอุรุกวัย** 25

1.6 **พันธกรณีทางด้านการค้าบริการในระดับพหุภาคี** : APEC 31

1.6.1 หลักการสำคัญของ APEC ปรากฏใน Bogor Declaration และ Action Agenda ใน Bogor Declaration 31

1.6.2 การบริหารการจัดการและกลไกทางสถาบัน 32

1.7 **ผลกระทบของวิกฤตการณ์ในเอเชีย** 34

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1 MFN Exclusion list 13

ตารางที่ 1.2 ผลการเจรจาใน 4 สาขาบริการ 28

ตารางที่ 1.3 ผลการเจรจาโทรคมนาคมพื้นฐาน 29

บทที่ 1

สภาพแวดล้อมภายนอกอาเซียนกับข้อตกลงพหุภาคี ในการเปิดเสรีการค้าบริการ

1.1 วิวัฒนาการของการค้าบริการ

การค้าระหว่างประเทศมีอยู่ 2 รูปแบบคือ การค้าสินค้า (trade in goods) กับการค้าบริการ (trade in services) เมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กันทางการค้าก็จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์และกติกาทางการค้า กฎเกณฑ์หรือกติกาทางการค้านี้ถ้าเป็นกฎเกณฑ์หรือกติกาที่ควบคุมการกระทำของรัฐก็จะอยู่ในรูปของกฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (International Economic Law) แต่ถ้าเป็นกฎเกณฑ์หรือกติกาที่ควบคุมการกระทำของเอกชนที่มีลักษณะระหว่างประเทศหรือที่มีลักษณะข้ามชาติก็จะตกอยู่ภายใต้กฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ (International Business Law) ดังนั้น การศึกษาในเรื่องการค้าบริการนี้จะเน้นแต่เฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าบริการเท่านั้น แต่ในขณะเดียวกันกฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศก็จะมีผลกระทบต่อเอกชน เพราะเอกชนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่กฎหมายประสงค์จะให้มีผล นั่นหมายความว่ารัฐจะต้องปรับกฎหมายภายในของตนให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศนั่นเอง

ทั้งนี้ การค้าบริการมีกำเนิดจากการค้าขายสินค้าระหว่างประเทศ ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 16 ประเทศที่มีอาณานิคม เช่น อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ สเปน และโปรตุเกส ต่างก็แสวงหาสินค้าจากทิศตะวันออก การค้าขายระหว่างประเทศในเวลานั้นต้องพึ่งพาบริการหลายประเภท เช่น การเดินเรือ การเงิน การประกันภัย การขนส่ง การค้าส่ง การค้าปลีก เป็นต้น เมื่อวิวัฒนาการด้านการสื่อสาร และการขนส่ง ส่งผลให้ต้นทุนในการติดต่อและขนส่งสินค้ามีความรวดเร็วและมีต้นทุนต่ำลง การค้าสินค้าก็ขยายตัวอย่างต่อเนื่องส่งผลให้การค้าบริการที่เกี่ยวเนื่องขยายตัวตามไปด้วย

วิวัฒนาการในตลาดการเงินระหว่างประเทศในช่วงเวลาต่อมาส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนข้ามพรมแดน จึงเกิดมิติใหม่ของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศคือการลงทุน เทคโนโลยีการผลิตที่รุดหน้าทำให้มีการกระจายและโยกย้ายฐานการผลิตไปยังต่างประเทศ ส่งผลให้เกิดบรรษัทข้ามชาติขึ้นมามากมาย การประกอบธุรกิจการผลิตในต่างแดนนั้นต้องการบริการสนับสนุนมากมายหลายประเภท เช่น การสื่อสาร การบัญชี การธนาคาร บริการที่ปรึกษา บริการด้านกฎหมาย ตลอดจนการให้บริการแก่ลูกค้า เป็นต้น ทำให้ขอบเขตของประเภทของบริการที่มีการค้าขายข้ามพรมแดนขยายกว้างขึ้นอย่างมาก

กระแสโลกาภิวัฒน์ที่ทำให้มีการเคลื่อนย้ายและการติดต่อระหว่างคนที่มีถิ่นฐานในต่างประเทศมากขึ้น ทำให้เกิดการค้าบริการที่มิได้เกี่ยวโยงกับการประกอบธุรกิจ เช่น บริการโทรคมนาคม การท่องเที่ยว การรักษาพยาบาล และการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว บริการบางประเภทที่เดิมทีเป็นเพียงบริการสนับสนุนการประกอบธุรกิจค้าขาย ก็กลายเป็นบริการที่มีความสำคัญในตัวเอง เช่น การสื่อสาร การคมนาคม การธนาคาร การประกันภัย ซึ่งพัฒนาการทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้สามารถมีการค้าขายบริการข้ามพรมแดน (cross border supply) แก่ผู้บริโภคในต่าง

ประเทศโดยผู้ประกอบการ ไม่จำเป็นต้องเปิดสาขาเพื่อให้บริการในประเทศนั้นๆ เช่น บริการโทรศัพท์ทางไกลแบบเรียกกลับ (call-waiting) บริการธนาคารแบบอิเล็กทรอนิคส์ (electronics banking) ตลอดจนการค้าขายบริการโดยผ่านอินเตอร์เน็ต หรือที่เรียกว่าการพาณิชย์อิเล็กทรอนิคส์ (electronic commerce) เป็นต้น

การที่การค้าบริการมีประวัติที่เกี่ยวโยงอย่างแนบแน่นกับการค้าสินค้าและการลงทุนทำให้ประเทศตะวันตกที่มีประสบการณ์ทางด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่ยาวนานกว่าสามารถพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันในภาคบริการที่เหนือกว่าประเทศที่กำลังพัฒนามาก ประเทศพัฒนาแล้วโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา จึงเป็นผู้ผลักดันให้มีการเจรจาด้านการค้าบริการ ในขณะที่ประเทศที่กำลังพัฒนาจะมีกระแสที่ต่อต้านตลอดมา

กระแสการเปิดเสรีการค้าและการลงทุนมีผลกระทบโดยตรงต่อการค้าบริการ ทั้งนี้เพราะบริการหลายประเภทยังคงเป็นบริการที่เกี่ยวเนื่องกับการประกอบธุรกิจ การเปิดเสรีการค้าและการลงทุนที่ปราศจากการเปิดเสรีด้านบริการทำให้การค้าและการลงทุนไม่เสรีเท่าที่ควร ตัวอย่างเช่น การลดอัตราภาษีการนำเข้าจะไม่ทำให้สินค้าต่างประเทศเข้ามาแข่งขันกับสินค้าท้องถิ่นได้ถ้าการค้าส่งและค้าปลีกภายในประเทศยังมีการผูกขาด (เช่น ในกรณีของประเทศญี่ปุ่น) หรือการเปิดเสรีการลงทุนจะไม่เป็นการเปิดโอกาสให้ต่างชาติเข้ามาประกอบกิจการในตลาดในประเทศได้ถ้ายังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการโอนเงินตราต่างประเทศ หรือการจ้างแรงงานต่างชาติ การเปิดเสรีด้านการค้าบริการ จึงเกิดจาก "แรงบีบ" ของการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้าและการลงทุนในส่วนหนึ่ง

แต่การเปิดเสรีด้านการค้าบริการนั้นไม่ง่ายเหมือนการเปิดเสรีการค้าสินค้า ทั้งนี้เพราะกฎเกณฑ์และกติกาของตลาดบริการนั้นจะถูกกำหนดโดยกฎหมายภายในประเทศ ซึ่งมักมีข้อบทกฎหมายที่จำกัดการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวและจำกัดแรงงานต่างด้าว เช่น การจำกัดประเภทธุรกิจ หรือจำกัดสัดส่วนของความเป็นเจ้าของกิจการ การควบคุมในเรื่องการออกใบอนุญาต ทำให้คนต่างด้าวจะไม่ได้รับการประติบัติเยี่ยงคนชาติ และไม่ได้รับการรับรองการเข้าสู่ตลาดได้เต็มที่

1.2 ความพยายามในการเปิดเสรีการค้าบริการระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ สำหรับหลักเกณฑ์ในเรื่องการค้าสินค้านั้น ได้เริ่มมีขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) โดยได้มีองค์การระหว่างประเทศคือ General Agreement on Trade and Tariffs—GATT เกิดขึ้นโดย นำเอาข้อตกลงส่วนหนึ่งของ Havana Charter ซึ่งประสงค์จะก่อตั้งองค์กรการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Organization—ITO) ให้มีขึ้นแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากสหรัฐอเมริกาไม่ยอมให้สัตยาบันต่อกฎบัตรฉบับนี้ ส่วนหนึ่งของกฎบัตรได้แก่ ข้อตกลงทั่วไปเกี่ยวกับการลดพิกัด อัตราศุลกากร ได้ถูกนำมาใช้เป็นหลักในเรื่องการค้าระหว่างประเทศ แต่เป็นเฉพาะเรื่องการลดพิกัดอัตราศุลกากรเท่านั้น ทั้งๆ ที่ปัญหาในเรื่องการค้าระหว่างประเทศไม่ได้มีเฉพาะเรื่องการลดพิกัดอัตรา ศุลกากรเท่านั้น ปัญหาที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการค้าเสรียังมีอยู่อีกมากมาย ซึ่งรวมเรียกว่า อุปสรรคที่มิใช่ภาษีศุลกากร (non-tariff barriers) ซึ่งได้แก่ อุปสรรคทางเทคนิค การให้เงินอุดหนุนของรัฐ การทุ่มตลาด การปฏิบัติที่สร้างข้อจำกัดทางการค้า (Business Restrictive Practice) ปัญหาที่เกิดจากอุปสรรคที่มิใช่ภาษีศุลกากรนั้นได้พอกพูนขึ้นและไม่มีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศที่จะมาแก้ไขปัญหาเหล่านี้ รัฐที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำของอีกรัฐหนึ่งก็จำเป็นต้องหาทางเจรจาทางการทูต ส่วนเอกชนที่ได้รับความเสียหายก็ต้องหาทางเยียวยาแก้ไขโดยกฎหมายภายในซึ่งทำให้เกิดอุปสรรคนานับประการ

แม้ว่าข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) จะเริ่มบังคับใช้ตั้งแต่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) แต่ปัญหาในเรื่องการค้าระหว่างประเทศก็พอกพูนขึ้นดังได้กล่าวมาแล้วนั้น รัฐที่เกี่ยวข้องจึงนำเรื่องเข้าเจรจาในการประชุมเจรจาการค้าพหุภาคีรอบเคนเนดี้ (ในปี ค.ศ. 1964-1967) โดยได้เพิ่มเรื่องข้อตกลงเกี่ยวกับธัญพืช ผลิตภัณฑ์เคมี และข้อตกลงว่าด้วยการต่อต้านการทุ่มตลาด (Anti-dumping Code) นอกเหนือไปจากการเจรจาลดพิกัดอัตราภาษีศุลกากรตามปกติ หลังจากปี พ.ศ. 2510 (ค.ศ.1967) ประเทศกำลังพัฒนาเริ่มเข้ามามีบทบาทในการเจรจามากขึ้น เพราะเป็นกลุ่มสำคัญ กลุ่มหนึ่งในการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะสินค้าเกษตร ดังนั้นในการประชุมเจรจาการค้าพหุภาคีรอบโตเกียว (ค.ศ. 1973-1979) ได้มีการตกลงให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนาและลดภาษีสำหรับสินค้าเขตร้อน โดยได้มีการสร้างข้อตกลงในเรื่องต่างๆ ได้แก่

1. The Antidumping Code (ข้อตกลงว่าด้วยการป้องกันการทุ่มตลาด)
2. The Government Procurement Code (ข้อตกลงว่าด้วยการจัดซื้อของรัฐบาล)
3. The Standard Code (ข้อตกลงว่าด้วยมาตรฐานสินค้า)
4. The Customs Valuation Code (ข้อตกลงว่าด้วยการประเมินภาษีศุลกากร)
5. The Subsidies Code (ข้อตกลงว่าด้วยการอุดหนุนของรัฐ)
6. The Import Licensing Code (ข้อตกลงว่าด้วยการขออนุญาตนำเข้าสินค้า)

ส่วนข้อตกลงเกี่ยวกับการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของสินค้าบางชนิด 3 ข้อตกลง ได้แก่

7. The Civil Aircraft Agreement (ข้อตกลงเกี่ยวกับเครื่องบินพลเรือน)
8. The Dairy Product Code (ข้อตกลงเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นม)
9. Arrangement Regarding Bovine Meat (ข้อตกลงเกี่ยวกับเนื้อ)

ในการประชุมเจรจาการค้าพหุภาคีรอบโตเกียวนี้ ได้มีการหยิบยกประเด็นเรื่องการค้าบริการขึ้นมาพูด แต่ไม่ได้รับการบรรจุไว้ในวาระการประชุม เพราะถูกกระแสคัดค้านจากประเทศกำลังพัฒนาเป็นที่น่าสนใจก็คือว่า เหตุใดประเทศอุตสาหกรรมโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาจึงพยายามที่จะผลักดันให้มีการสร้างกฎเกณฑ์หรือกติกาเกี่ยวกับการค้าบริการขึ้น

สำหรับเหตุผลในเรื่องนี้พิจารณาได้หลายแง่มุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมาย เหตุผลประการแรกก็คือ ปริมาณการค้าบริการได้เพิ่มมากขึ้นในทศวรรษ 1980 แต่ไม่มีกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศว่าด้วยการค้าบริการเลย หากเอกชนประสงค์จะทำการค้าบริการก็เป็นเรื่องที่ตกอยู่ภายใต้กฎหมายภายในของประเทศที่ตนประสงค์จะเข้าไปทำธุรกิจนั้น ซึ่งกฎเกณฑ์ในกฎหมายภายในนั้นส่วนใหญ่แล้วยังมีข้อบทกฎหมายที่จำกัดการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวและจำกัดแรงงานต่างด้าว ที่ว่าจำกัดการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวมักจะอยู่ในประเภทของการจำกัดประเภทธุรกิจหรือจำกัดสัดส่วนของความเป็นเจ้าของกิจการ ตลอดจนมีการสร้างการควบคุมในเรื่องการออกใบอนุญาต เป็นต้น กล่าวอีกในหนึ่งว่า คนต่างด้าวจะไม่ได้รับการประติบัติเยี่ยงคนชาติ ในขณะเดียวกันคนต่างด้าวก็จะไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้เต็มที่ การประกอบธุรกิจด้านบริการจึงตกอยู่ภายใต้กฎหมายภายในเท่านั้น

เหตุผลทางด้านการเมืองภายในของประเทศสหรัฐอเมริกาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งผลักดันให้มีการสร้างกฎเกณฑ์หรือกติกาเกี่ยวกับการค้าบริการก็คือ ปัญหาภายในของประเทศสหรัฐอเมริกาเอง นับตั้งแต่ GATT มีผลใช้บังคับในปี พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) สหรัฐอเมริกาในฐานะรัฐสมาชิกมีอำนาจทางเศรษฐกิจโดดเด่นครอบงำรัฐสมาชิกอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด ทั้งในแง่ที่เป็นทั้งประเทศผู้นำเข้าและเป็นประเทศผู้ส่งออกประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเจ้าของเงินทุนและ

เป็นประเทศที่ประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีต่างๆ แต่ในปี พ.ศ.2528 (ค.ศ.1985) สหรัฐอเมริกากลับกลายเป็นประเทศลูกหนี้ที่ใหญ่ที่สุดในโลกต้องพึ่งพาการกู้ยืม เงินทุนจากยุโรปและญี่ปุ่น และสูญเสียความเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว สหรัฐอเมริกาจึงกลายเป็นเพียงตลาดนำเข้าที่ใหญ่ที่สุดในโลกเท่านั้น ประเด็นปัญหาดังกล่าวได้ผลักดันให้สหรัฐอเมริกาพยายามที่จะบรรจุหัวข้อเรื่องการค้าบริการเข้าเป็นหัวข้อในการเจรจาในการประชุมรอบอุรุกวัย

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอเรื่องการเจรจาจัดทำความตกลงการเปิดเสรีการค้าบริการของสหรัฐฯ ได้ก่อให้เกิดความลังเลและเคลือบแคลงใจถึงผลประโยชน์ที่เป็นธรรมในการเจรจา และจัดทำความตกลงฯ โดยเฉพาะในประเด็นที่ว่าสหรัฐฯ อาจได้รับประโยชน์มากที่สุด หรือทำให้ประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตและส่งออกอุตสาหกรรมบริการได้เปรียบในทางการค้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่อาจเสียเปรียบ เนื่องจากมีสถานะเป็นผู้ซื้อบริการด้อยศักยภาพในการผลิต อีกทั้งขาดประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการค้าบริการ ซึ่งอาจเสียเปรียบในการแข่งขัน ทั้งนี้ประเทศหลักในการคัดค้านข้อเสนอของสหรัฐฯ คือ บราซิล และอินเดีย แต่ต่อมาประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงท่าทีเพราะเหตุว่า สหรัฐอเมริกามีท่าทีแข็งกร้าวและเด็ดขาดว่า หากไม่มีการบรรจุหัวข้อเรื่องการค้าบริการเข้าไว้ในการประชุมรอบนี้ สหรัฐอเมริกาก็จะไม่เข้าประชุมรอบอุรุกวัย ส่วนประเทศกำลังพัฒนาเองก็ต้องการให้มีการบรรจุเรื่องสินค้าเกษตรเข้าไว้เป็นหัวข้อในการเจรจา นอกจากนั้นประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศ เช่น บราซิล และอินเดีย ได้เริ่มเห็นประโยชน์ของการเปิดตลาดด้านการค้าบริการอยู่บ้าง

สหรัฐฯ ได้ผลักดันให้มีการนำเรื่องการค้าบริการมาเป็นประเด็นในการเจรจาระดับพหุพาคีอีกครั้งในการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบที่ 8 หรือรอบอุรุกวัย ซึ่งจัดขึ้นระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2529 ถึงเมษายน พ.ศ. 2537 โดยความพยายามดังกล่าวเริ่มประสบความสำเร็จตั้งแต่การประชุมครั้งแรกที่เมือง ปุนต้า เดล เอสเต้ ประเทศอุรุกวัย เมื่อวันที่ 15-20 กันยายน พ.ศ. 2529 เมื่อผู้แทนรัฐบาลของประเทศที่เข้าร่วมประชุมได้ให้การรับรองปฏิญญารัฐมนตรี (Ministerial Declaration) ซึ่งแสดงเจตนารมณ์ในการร่วมกันเจรจาจัดทำความตกลงเปิดเสรีการค้าทั้งสิ้นและบริการตลอดจนมีการจัดตั้งกลุ่มเจรจาว่าด้วยบริการ (Group of Negotiation on Services—GNS) อันเป็นที่มาของการร่วมกันเจรจาจัดทำความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services—GATS) ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญในการกำหนดกรอบว่าด้วยหลักการและกฎระเบียบเกี่ยวกับการค้าบริการระหว่างประเทศที่เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ในลักษณะเปิดเผยและเปิดเสรีแบบก้าวหน้าโดยลำดับ

ความสำเร็จของการบรรลุความตกลง GATS มิได้เป็นผลเฉพาะจากความพยายามในการผลักดันของสหรัฐฯ โดยการสนับสนุนของประเทศที่พัฒนาแล้วอื่นๆ หากแต่เป็นผลส่วนหนึ่งมากจากการเปลี่ยนแปลงท่าทีของประเทศที่กำลังพัฒนาด้วย ในที่สุดได้มีการบรรจุหัวข้อการเจรจาเรื่องการค้าบริการไว้ในปฏิญญารัฐมนตรี (Ministerial Declaration) ปุนต้า เดล เอสเต้ เป็นที่น่าสังเกตว่าภาคสองของปฏิญญาดังกล่าวเป็นการตกลงกันระหว่างรัฐมนตรีที่เป็นผู้แทนประเทศที่เกี่ยวข้องที่เข้าร่วมการประชุมแต่ไม่ได้เป็นการกระทำในฐานะประเทศที่เป็นภาคี GATT ดังนั้นจึงผูกพันแต่ประเด็นที่เจรจาตกลงกันไว้

โครงสร้างของปฏิญญารัฐมนตรีนี้ประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนที่เกี่ยวกับการเจรจาการค้าประเภทสินค้าและส่วนที่เกี่ยวกับการเจรจาการค้าประเภทบริการ ในส่วนที่เกี่ยวกับการเจรจาการค้าประเภทสินค้าได้มีการพิจารณาประเด็นเก่า (Old Issues) ซึ่งยังเป็นปัญหาคั่งค้างอยู่ในการเจรจารอบโตเกียว เช่น ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการป้องกัน (Safeguard Measures) ปัญหาสินค้าเกษตร ปัญหาสินค้าเขตร้อน การช่วยอุดหนุนและภาษีตอบโต้ ประสิทธิภาพของกระบวนการระงับข้อพิพาทและกลไกต่างๆ ของ GATT ส่วนประเด็นใหม่ (New Issues) ก็ได้แก่ เรื่องทรัพย์สินทาง

ปัญญา เรื่องการค้าสิ่งทอ การค้าสิ่งที่ผลิตมาจากทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource Based Products) เรื่องของการลงทุนที่มีผลกระทบต่อการค้า (Trade Related Investment)

สำหรับการเจรจาเรื่องการค้าบริการนั้นนับเป็นประเด็นใหญ่ที่ถูกนำมาบรรจุเข้าไว้ในการเจรจาพหุภาคีรอบนี้ ซึ่งปรากฏอยู่ในภาคสองของปฏิญญารัฐมนตรีว่าด้วยการค้ารอบอุรุกวัยซึ่งสาระสำคัญของส่วนที่ 2 ว่าด้วยการเจรจาการค้าบริการนั้นมุ่งที่จะให้มีการจัดทำร่างกฎระเบียบข้อบังคับและวินัยเกี่ยวกับการค้าบริการระหว่างประเทศ เพื่อขยายการค้าภายใต้เงื่อนไขของความโปร่งใสและให้มีการเปิดเสรีตามลำดับ เพื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความเจริญแก่บริการทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าและเพื่อการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนา แต่ทั้งนี้จะต้องเคารพต่อกฎหมายและข้อบังคับภายในของประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าบริการกับทั้งต้องคำนึงถึงการดำเนินการขององค์การระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

เพื่อให้การดำเนินการบรรลุผล จึงได้มีการจัดตั้งองค์กรสำหรับการเจรจาขึ้นเรียกว่า คณะกรรมการเจรจาการค้า (Trade Negotiation Committee—TNC) ซึ่งประกอบด้วยคณะทำงาน 2 คณะ คือ กลุ่มเจรจาว่าด้วยการค้าสินค้า (Group of Negotiation on Goods—GNG) และกลุ่มเจรจาว่าด้วยการค้าบริการ (Group of Negotiation on Services—GNS)

กลุ่มเจรจาว่าด้วยการค้าบริการได้ดำเนินการหารือเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตของงานโดยมีประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับว่าจะกำหนดกรอบงานความตกลงของภาคีสำหรับการค้าบริการก่อนแล้วจึงกำหนดสาขาการบริการที่จะรวมไว้ภายใต้กรอบงานความตกลงภายหลัง หรือควรจะกำหนดสาขาบริการขึ้นก่อนแล้วจึงพิจารณากรอบงานความตกลงพหุภาคีภายหลัง ในที่สุดกลุ่มเจรจาตกลงที่จะทำร่างกรอบงานความตกลงพหุภาคีสำหรับการค้าบริการขึ้นก่อนโดยประมวลสาระสำคัญจากข้อเสนอของประเทศต่างๆ ที่ยื่นเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มเจรจาฯ และร่างกรอบงานดังกล่าวจะใช้เป็นเอกสารการเจรจาต่อไป

กลุ่มเจรจาการค้าได้ใช้เวลาเจรจาเพื่อจัดทำกรอบความตกลงเกี่ยวกับการค้าบริการตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2529 จนสามารถสรุปข้อตกลงได้ในที่สุดเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2536 ใช้เวลาเจรจานานถึง 7 ปี ได้ข้อตกลงเรียกว่าข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (The General Agreement on Trade in Service—GATS) ซึ่งจะใช้เป็นแม่บทหรือพื้นฐานของการค้าบริการ ในการศึกษาวิจัยจะยึดถือข้อตกลงทั่วไปเกี่ยวกับการค้าบริการดังกล่าวเป็นสำคัญ

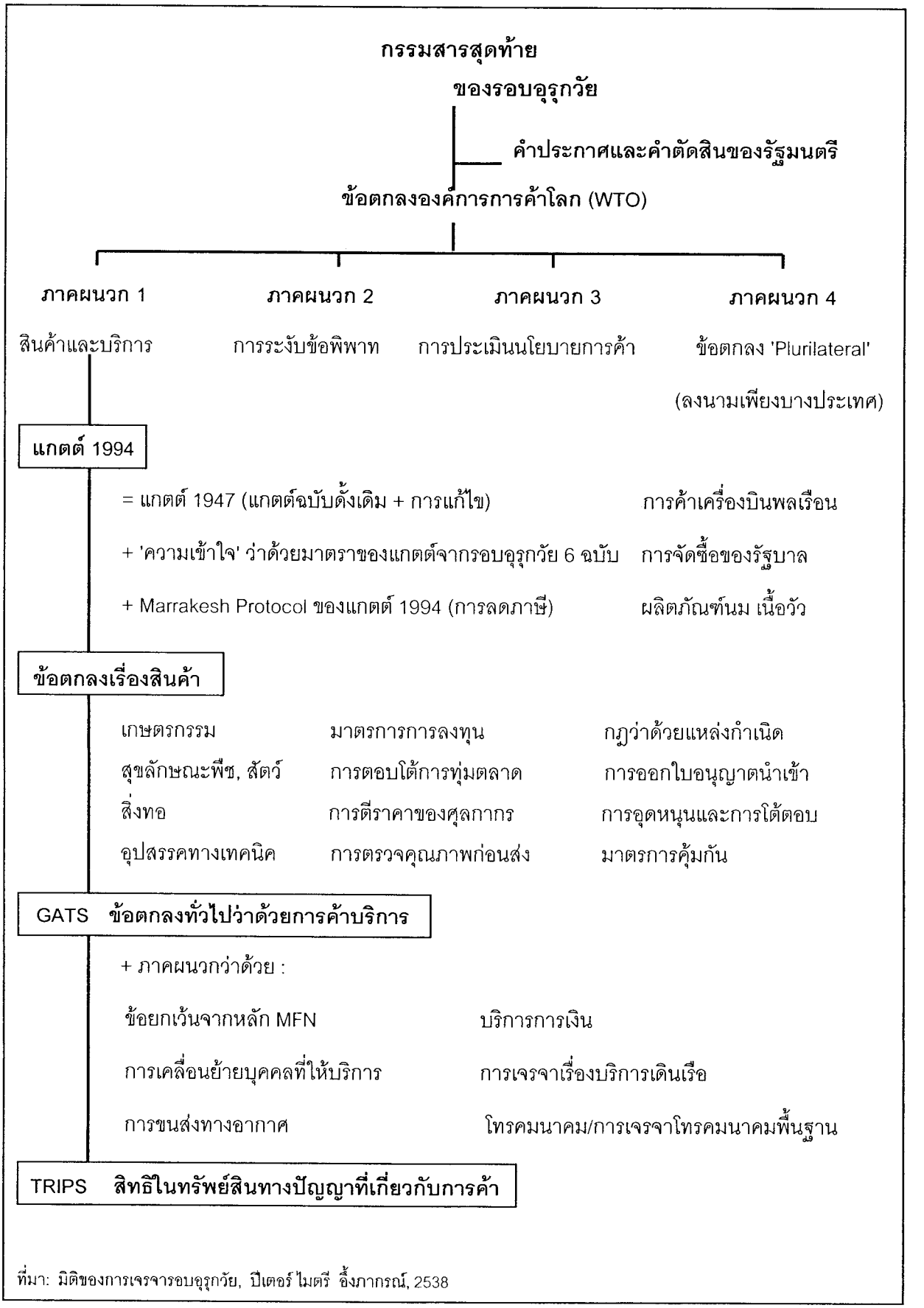
การเจรจาเรื่องการค้าบริการเป็นการตกลงกันระหว่างรัฐมนตรีผู้แทนของประเทศที่เกี่ยวข้องที่เข้าร่วมประชุม แต่มิได้เป็นการกระทำในฐานะของประเทศภาคีของ GATT ทั้งนี้เนื่องจากขอบเขตของ GATT จะเกี่ยวข้องกับเรื่องของสินค้าเท่านั้น ประเทศกำลังพัฒนาจึงพยายามแยกระหว่างสินค้ากับบริการให้ชัดเจน เพื่อป้องกันการต่อรองแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้ากับบริการ อย่างไรก็ตามปฏิญญารัฐมนตรีกำหนดว่ารัฐมนตรีรัฐสมาชิก GATT จะต้องหารือกันเกี่ยวกับการปฏิบัติให้เป็นไปตามพันธกรณีภายใต้ความตกลง รวมทั้งการเปิดตลาดการค้าบริการตามที่คู่เจรจาแสดงเจตนาในเรื่องข้อผูกพันเฉพาะ (specific commitments) ต่างๆ ซึ่งจะออกมาในรูปของตารางข้อผูกพันเฉพาะ (schedules of specific commitments) หรือตารางความผูกพัน (schedules of binding)

อนึ่ง คู่เจรจาเรื่องการค้าบริการจะต้องเจรจาตามประเด็นที่กำหนดไว้ในปฏิญญารัฐมนตรี การที่คู่เจรจาเข้าร่วมเจรจายังไม่ก่อให้เกิดผลผูกพันตามกฎหมายแต่เป็นเพียงคู่เจรจาไม่ควรจะกระทำการใด อันเป็นการตรงกันข้ามหรือผิดไปจากสิ่งที่เจรจาโดยยึดหลักสุจริต (Good Faith) ในเรื่องนี้จะเห็นได้จากแนวปฏิบัติในเรื่องสนธิสัญญาทั่วไป ใน

เรื่องสนธิสัญญาทั่วไปแม้คู่เจรจาจะได้ลงนามในสนธิสัญญาแต่ยังไม่ให้สัตยาบัน โดยหลักกฎหมายระหว่างประเทศคู่เจรจายังไม่ผูกพันต่อสนธิสัญญานั้นตามกฎหมายระหว่างประเทศ แต่จะกระทำการใดอันเป็นการขัดต่อหลักการที่ปรากฏในสนธิสัญญาไม่ได้เพราะขัดกับหลักสุจริต การที่คู่เจรจาแสดงเจตนารมย์ในเรื่องข้อผูกพันเฉพาะ (specific commitments) ในรูปของตารางความผูกพัน (schedules of binding) ต่างๆ ในส่วนของการค้าบริการเป็นเรื่องการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวของรัฐที่กระทำการในฐานะคู่เจรจาว่าตนจะแสดงพันธกรณีคล้ายคลึงกับการแสดงคำมั่นซึ่งมีผลที่จะผูกมัดคู่เจรจาหากข้อตกลงนี้มีผลใช้บังคับ ข้อตกลงจะมีผลใช้บังคับต่อเมื่อได้มีการลงนามและให้สัตยาบันแล้วซึ่งในกรณีหลังแล้วแต่ทางปฏิบัติของแต่ละประเทศซึ่งขึ้นอยู่กับกฎหมายรัฐธรรมนูญว่าข้อตกลงใดจะต้องมีการให้สัตยาบัน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผลของการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยนี้ได้มีมิติใหม่ของกฎหมายการค้าระหว่างประเทศโดยได้มีการสร้างองค์การการค้าโลก (World Trade Organization) เกิดขึ้นและผลของการประชุมรอบอุรุกวัยก็ปรากฏอยู่ในเอกสารที่มีชื่อว่ากรรมสารสุดท้าย (Final Act) ดังนั้น WTO จึงเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาบริหารข้อตกลงว่าด้วยการลดพิกัดอัตราภาษีศุลกากร ซึ่งได้มีการปรับปรุงแก้ไขบางส่วนและบรรจุอยู่ในกรรมสารสุดท้ายซึ่งเรียกว่า GATT 1994 องค์กรการค้าโลกหรือ WTO นี้จะต้องดูแลข้อตกลงที่ได้จัดทำขึ้นภายใต้การเจรจารอบอุรุกวัยนี้และขณะเดียวกัน WTO ก็จะต้องมาดูแลข้อตกลงด้านการค้าบริการและข้อตกลงด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาด้วย โดยสรุปแล้ว WTO จะดูแลข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าสินค้า (GATT 1994 ซึ่งผนวกเอา GATT 1947 มาใช้) ข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าบริการและข้อตกลงเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

ประเทศที่กำลังพัฒนามองว่า ถึงแม้จะมีกรอบในระดับโลก แต่อำนาจ (Power) ก็ยังเป็นฐานที่สำคัญของการจัดการกรอบระเบียบทางการค้าโลก (world trade regime) โดยการเจรจาจัดทำความตกลงเปิดเสรีการค้าบริการเป็นผลจากการผลักดันของประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพิงรายได้จากการค้าบริการ ถึงแม้ประเทศที่กำลังพัฒนาจะเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเปิดเสรีการค้าบริการและผูกพันตนเองกับ GATS แต่ GATS เป็นเพียงความตกลงแบบกว้างๆ ในเชิงหลักการในขณะที่การเปิดเสรีการค้าบริการจำเป็นต้องมีการเจรจากันในรายละเอียดอีกมากมาย ในการจัดการการค้าบริการในโลก ซึ่งทำให้ระเบียบวาระ (agenda) กลายเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นเครื่องมือของการเสริมสร้างและพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิก ในขณะที่ WTO มีประเทศสมาชิกที่มีความแตกต่างในระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้อย่างกว้างๆ ตามความพยายามในการจัดการระเบียบวาระทางการค้าบริการของโลกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วและกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา อย่างไรก็ตามตราบจนปัจจุบันกรอบพหุภาคีภายใต้องค์การการค้าโลกนั้นมักได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นสมาคมของพวกคนรวย (Rich Men's Club) มากกว่าการเป็นเวทีของประเทศต่างๆ ในโลก ถึงแม้ว่าจะมีบทบัญญัติที่คำนึงถึงความแตกต่างของระดับการพัฒนาทางเศาษฐกิจในระบบการค้าโลก และประเทศกำลังพัฒนาเป็นสมาชิกส่วนใหญ่ของ WTO ก็ตาม ทั้งนี้ข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ ที่มีต่อ WTO ได้มุ่งไปที่ประเด็นของกระบวนการในการจัดการกรอบการค้าโลกด้วยระเบียบวาระต่างๆ ที่ได้มีความสำคัญในลำดับแรกๆ และเป็นการผลักดันของกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งมีจำนวนเพียง 1 ใน 5 ของประเทศสมาชิก องค์การการค้าโลก ในขณะที่ประเด็นอันสะท้อนถึงผลประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนาซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของประเทศสมาชิกมักถูกละเลยในการบรรจุเข้าไว้ในระเบียบวาระของการประชุมเจรจาระดับต่างๆ ขององค์การการค้าโลก ทั้งๆ ที่โดยหลักการแล้ว ข้อตกลงต่างๆ ขององค์กรควรบรรลุด้วยหลักฉันทามติ (consensus) กลุ่มจัตุภาคี (Quadrilateral) หรือเรียกสั้นๆ ว่า Quad ซึ่งประกอบด้วยแคนาดา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น มักมีอิทธิพลในการตัดสินใจใน WTO ว่าประเด็นใดสำคัญ และควรนำมาพูดหรือไม่ควรนำมาพูดกันในการประชุมระดับต่างๆ

ที่มา: มิติของการเจรจารอบอุรุกวัย, ปีเตอร์ ไมตรี อึ้งภากรณ์, 2538

จากการตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาพยายามรวมกลุ่มกันในระดับต่างๆ ทั้งในและนอกภาครัฐบาล ทั้งที่เป็นและไม่เป็นทางการในอันที่จะมีบทบาททางนโยบาย ผลส่วนหนึ่งของความพยายามของประเทศกำลังพัฒนา คือการบรรจุด้านการเคลื่อนย้ายของบุคคลธรรมดา (movement of natural persons) ไว้ในภาคผนวกของ GATS อันเนื่องมาจากความไม่เท่าเทียมกันในการเจรจาที่ประเทศที่พัฒนาแล้วมักผลักดันในเรื่องการเคลื่อนย้ายเงินทุนเป็นหลัก ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประเทศที่มีความแข็งแกร่งในด้านทุนสามารถเข้าถึงประเทศที่อ่อนด้อยด้านทุนได้อย่างเสรี ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาซึ่งอ่อนด้อยด้านทุนมีแต่แรงงานเหลือเฟือถูกปิดกั้นที่จะส่งคนของตนเข้าไปในประเทศที่พัฒนาแล้ว ความพยายามในการผลักดันเรื่องการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดานี้ นอกจาก อียิปต์ อินเดีย และปากีสถานแล้ว ยังมีฟิลิปปินส์อีกประเทศหนึ่งที่เป็นหลักในการผลักดัน นอกจากนี้ ความพยายามของประเทศกำลังพัฒนายังสะท้อนได้จากบางหมวดที่มีการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศที่กำลังพัฒนาด้วย เช่น หมวดที่ 6 หมวดที่ 12 หมวดที่ 19

1.3 กรอบของกฎเกณฑ์และกติกาในด้านการค้าบริการภายใต้ GATS

ปัญหาที่น่าพิจารณาต่อไปก็คือ อะไรคือหลักการของข้อตกลงว่าด้วยการค้าบริการ หลักการสำคัญของการค้าบริการนั้นยึดหลักการเปิดเสรี (Liberalization) เมื่อยึดหลักการเปิดเสรีก็จำเป็นที่จะต้องมีการวางข้อกำหนดที่สร้างพันธกรณีแก่รัฐสมาชิกและการสร้างข้อวินัยแก่รัฐสมาชิก ดังนั้นข้อตกลงซึ่งปรากฏอยู่ในหมวด 2 ว่าด้วยพันธกรณีทั่วไปและข้อวินัย (General Obligations and Disciplines) ข้อตกลงจากการเจรจารอบอุรุกวัยในส่วนของการค้าบริการสามารถแยกได้เป็นส่วนของ General Obligations ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับ "หลักการ" ในการเปิดเสรีตลาดบริการที่มีผลผูกพันสำหรับทุกประเทศที่เป็นภาคีกรอบข้อตกลงของ GATS และส่วนของข้อผูกพันเฉพาะซึ่งเป็นแผนที่ลด "อุปสรรค" กีดกันการค้าบริการจะมีผลบังคับเฉพาะสำหรับ กิจกรรมบริการ (service activities) ในสาขาบริการที่ประเทศสมาชิกเสนอพันธกรณีโดยความสมัครใจ

เงื่อนไขสำคัญในส่วนของพันธกรณีทั่วไป (General Obligation) คือ การปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favor Nation-MFN)[1] ซึ่งหมายความว่า การเปิดเสรีนั้นจะต้องไม่เลือกปฏิบัติระหว่างประเทศสมาชิก WTO ด้วยกัน ในส่วนนี้ได้มีการยกเว้นเงื่อนไข MFN สำหรับบริการ 5 ประเภท คือ บริการไปรษณีย์ บริการไปรษณีย์ด่วน บริการโสตทัศนูปกรณ์ บริการโทรคมนาคมพื้นฐาน และบริการขนส่ง ทั้งนี้เพราะในอดีตที่ผ่านมาการเจรจาเพื่อเปิดตลาดบริการเหล่านี้มีลักษณะที่เป็นการเจรจาแบบทวิภาคีเสียส่วนมาก ทำให้ประเทศสมาชิกหลายรายไม่สามารถรับหลักของการไม่เลือกปฏิบัติในการเปิดตลาดได้

นอกจากข้อยกเว้นในสาขาบริการดังกล่าวแล้ว GATS ยังเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกยื่นขอข้อยกเว้น (exemptions) ได้โดยระบุสาขา ระยะเวลา และเหตุผลที่ต้องขอข้อยกเว้นดังกล่าวไว้ด้วยการอนุญาตยกเว้นดังกล่าวทำให้ประเทศขนาดใหญ่ใช้ข้อยกเว้น MFN ในการต่อรองและบีบบังคับให้ประเทศสมาชิกอื่นๆ เปิดตลาด การเจรจาการค้า

[1] นอกเหนือจาก MFN แล้วยังมีหลักการว่าด้วยความโปร่งใส (transparency) การรวมตัวทางเศรษฐกิจ (economic integration) การยอมรับมาตรฐานทางด้านการศึกษาและอาชีพ (recognition) และ การเปิดเสรีก้าวหน้า (progressive liberalization) ซึ่งได้กล่าวถึงในหัวข้อที่ 3 แล้ว

บริการจึงมีลักษณะต่างตอบแทน (reciprocal) มากกว่าไม่เลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะในกรณีของการสื่อสาร[2] การขนส่งทางอากาศ (ในส่วนของบริการสำรองที่พักและตั๋วเครื่องบินทางคอมพิวเตอร์) การเงิน[3] ตลอดจนการลงทุน ดังจะเห็นได้ในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 MFN Exclusion list

สาขาบริการ	จำนวนประเทศ	เหตุผล
โสตทัศนูปกรณ์	27*	คุ้มครองวัฒนธรรมท้องถิ่น
การเงิน	28***	เจรจาต่างตอบแทน
การขนส่งทางบก	29 ***	เจรจาต่างตอบแทน
การขนส่งทางทะเล	23	เจรจาต่างตอบแทน และเจรจาในระดับภูมิภาค
ระบบการสำรองที่พักและตั๋วเครื่องบินทางคอมพิวเตอร์ (CRS) ทุกสาขา	17	เจรจาต่างตอบแทน
วีซ่า	13***	ความมั่นคง และการเจรจาต่างตอบแทน
การลงทุน	13**	การเจรจาต่างตอบแทน

* รวมกลุ่มสหภาพยุโรปซึ่งนับเป็น 1 ประเทศ

** รวมสหรัฐอเมริกา

*** รวมทั้งสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา

ที่มา: Altingwe, Laura, and Alive Enders (1996), *The Scope and Depth of GATS Commitment.*

ในส่วนของข้อผูกพันเฉพาะ (Specific Commitments) นั้นมีหลักการสำคัญคือ การเข้าสู่ตลาด (market access) และการประติบัติเยี่ยงคนชาติ (national treatment) ประเทศสมาชิกที่ยื่นพันธกรณีในกิจกรรมบริการใดจะต้องระบุว่าจะมีเป้าหมายในการลดอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด หรือการปรับมาตรการที่เป็นการเลือกปฏิบัติระหว่างผู้ประกอบการท้องถิ่นกับผู้ประกอบการต่างชาติอย่างไร ผลสรุปจากการเจรจารอบอุรุกวัย ปรากฏว่าประเทศที่พัฒนาแล้วได้เสนอพันธกรณีสำหรับกิจกรรมบริการคิดเป็นร้อยละ 82 ของกิจกรรมที่มีการเจรจาทั้งหมด สำหรับประเทศที่อยู่ในช่วงการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจ (transitional economies) ร้อยละ 66 และประเทศที่กำลังพัฒนา เพียงร้อยละ 19 จะเห็นได้ว่าประเทศที่กำลังพัฒนามีกระแสต้านการเปิดเสรีการค้าบริการมากกว่ากลุ่มประเทศอื่นๆ อย่างชัดเจน

ส่วนวิธีการเปิดนั้นจะใช้วิธีการเปิดตามหลักเปิดเสรีก้าวหน้าตามลำดับ (Progressive Liberalization) ในการเปิดเสรีก้าวหน้าตามลำดับนี้รัฐสมาชิกจะแสดงเจตจำนงของตนในรูปข้อผูกพันเฉพาะ (Specific Commitment) โดยจะต้องแสดงให้เห็นว่าในสาขาบริการต่างๆ นั้นตนมีข้อจำกัดในเรื่องการเข้าสู่ตลาดหรือไม่มีข้อจำกัด และในขณะเดียวกันก็ต้องแสดงว่าตนมีข้อจำกัดหรือไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการประติบัติเยี่ยงคนชาติ ดังนั้น ในตารางแสดงข้อผูกพันจึงได้มีการออกแบบตารางโดยยึดถือวิธีการให้บริการ (modes of supply) 4 รูปแบบเป็นสำคัญ ซึ่งได้แก่ 1. Cross-border supply 2. Consumption abroad 3. Presence of Commercial Entity 4. Presence of Natural Persons

---

[2] ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกาขอข้อยกเว้นสำหรับบริการสื่อสารผ่านดาวเทียม เพื่อที่จะบีบให้แคนาดายอมให้ผู้ประกอบการสหรัฐฯ สามารถเข้าไปให้บริการโทรทัศน์เคเบิ้ลในแคนาดาได้ โดยแคนาดาไม่กีดกันในเรื่องที่โปรแกรมที่แพร่ภาพต้องมี Canadian content

[3] ในกรณีของการเงินนั้น เมื่อสหรัฐประกาศที่จะยึดหลักของการเปิดเสรีแบบต่างตอบแทนในการออกใบอนุญาตประกอบกิจการธนาคาร ประเทศสมาชิกอื่นๆ ต่างก็ยื่นขอข้อยกเว้นเช่นกัน ทำให้การเจรจาพหุภาคีล้มเหลว

การเปิดเสรี (Liberalization) วางอยู่บนหลักการทางเศรษฐศาสตร์ ขบวนการที่รัฐสมาชิกนำมาใช้เพื่อขยายการเข้าสู่ตลาดของต่างชาติ และทำให้การเลือกปฏิบัติระหว่างคนชาติของตนกับคนต่างชาติหมดไป ในการวางกรอบหรือขอบข่ายการค้าบริการนั้น นักกฎหมายต้องการความแน่ชัดในลักษณะที่ว่าอะไรคือวิธีการให้บริการ (modes of supply) อะไรคืออุปสรรคที่เกิดขึ้นภายในรัฐสมาชิกในแต่ละวิธีการให้บริการนั้นๆ เพื่อหาทางลดอุปสรรคที่มีอยู่ให้หมดไปทั้งในส่วนของการเข้าสู่ตลาด และการประติบัติเยี่ยงคนชาติ

ดังนั้น ขอบข่ายและนิยามของการค้าบริการจึงมีอยู่ 4 รูปแบบ คือ

1. Cross-border supply หมายความถึง การให้บริการจากดินแดนของรัฐสมาชิกหนึ่งไปยังดินแดนของ รัฐสมาชิกอื่นใด เช่น มีการให้บริการข้ามชาติระหว่างรัฐ A กับรัฐ B วิธีการให้บริการประเภทนี้จะมีลักษณะข้ามแดนอย่างแท้จริง
2. Consumption abroad หมายความถึง การให้บริการในดินแดนของรัฐสมาชิกใด โดยที่ผู้รับบริการ (service consumer) จะมาจากที่อื่น คือมาจากรัฐสมาชิกอื่น ผู้ให้บริการ (service supplier) จะเป็นคนชาติหรือนิติบุคคลของรัฐสมาชิกหนึ่ง เช่น รัฐ A ประกอบกิจการให้บริการในรัฐ A วิธีการให้บริการจะมีขึ้นภายในดินแดนเดียว เพียงแต่ผู้บริโภคมาจากรัฐสมาชิกอื่น เช่น รัฐ B
3. Presence of Commercial Entity หมายความถึง การให้บริการผ่านทางผู้ประกอบการ (Service Supplying Entities) ของรัฐสมาชิกในดินแดนของรัฐสมาชิกอื่น กรณีนี้ผู้ให้บริการ (service supplier) มาจากรัฐสมาชิกแต่มาประกอบกิจการให้รัฐสมาชิกอื่น วิธีการให้บริการจะให้ผ่านทางผู้ประกอบการที่ตั้งอยู่ในรัฐสมาชิกอื่น
4. Presence of Natural Persons หมายความถึง การให้บริการโดยบุคคลธรรมดาของรัฐสมาชิกหนึ่งในดินแดนของรัฐสมาชิกอื่น กรณีนี้คล้ายกรณีที่สามที่ผู้ให้บริการ (service supplier) มาจากรัฐสมาชิกอื่น แต่กรณีนี้เป็นบุคคลธรรมดา แต่กรณีที่สามเป็นผู้ประกอบการ

สำหรับขอบข่ายของการค้าบริการนั้นมีอยู่ด้วยกัน 12 sectors คือ

1. Business Services (สาขาบริการทางธุรกิจ)
2. Communication Services (สาขาบริการคมนาคม)
3. Construction and related engineering Services (สาขาก่อสร้างและวิศวกรรมที่เกี่ยวเนื่อง)
4. Distribution Services (สาขาบริการจัดจำหน่าย)
5. Educational Services (สาขาบริการด้านการศึกษา)
6. Environmental Services (สาขาบริการด้านสิ่งแวดล้อม)
7. Financial Services (สาขาบริการด้านการเงิน)
8. Health related and Social Services (สาขาบริการที่เกี่ยวกับสุขภาพและทางสังคม)
9. Tourism and travel related Services (สาขาบริการท่องเที่ยวและการเดินทางที่เกี่ยวเนื่อง)
10. Recreational, cultural and sporting Services (สาขาด้านนันทนาการ วัฒนธรรม และกีฬา)
11. Transport Services (สาขาบริการขนส่ง)
12. Others (สาขาบริการอื่นๆ)

ทั้งนี้การจำแนกสาขาบริการต่างๆ ยึดถือตามการจำแนกผลิตภัณฑ์รวม (Central Product Classification—CPC)

ในปัจจุบันนี้ได้มีการประชุมระหว่างรัฐสมาชิกเพื่อจัดทำประมวลด้านการอุดหนุน (Subsidy Code) ของการค้าบริการซึ่งเท่ากับว่าเป็นการทำให้วินัยของการค้าบริการเข้มแข็งหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือการเสริมข้อบทในส่วนที่เกี่ยวกับการอุดหนุนนั่นเอง ส่วนความรับผิดชอบของรัฐสมาชิกในขณะนี้ก็คือ การแสดงสถานะของตนต่อการเปิดตลาดการค้าบริการให้กับคนต่างด้าวในรูปของการเข้าสู่ตลาด และการประติบัติเยี่ยงคนชาติ การวิเคราะห์พันธกรณีที่แต่ละกลุ่มประเทศเสนอใน GATS พบว่า ประเทศที่พัฒนาแล้วจะเสนอพันธกรณีครบเกือบทุกกิจกรรม ยกเว้นกิจกรรมบางประเภทในสาขาบริการธุรกิจ (business services) เช่น การวิจัยและพัฒนา การปรึกษาทางวิทยาศาสตร์และเทคนิค การรักษาพยาบาล (รวมแพทย์ ทันตแพทย์ และพยาบาล) บริการกายภาพบำบัด บริการสุขภาพ การศึกษา และบริการที่เกี่ยวกับการกีฬา วัฒนธรรม และ กิจกรรมสร้างสรรค์ (recreational services)

พันธกรณีของประเทศที่อยู่ในช่วงของการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจะคล้ายคลึงกับของประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่จะขาดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเช่าซื้อ การค้าอสังหาริมทรัพย์ ประมง เหมืองแร่ การสืบสวนสอบสวน (investigation) และ ความมั่นคง (security)

พันธกรณีสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาจะมีความครอบคลุมน้อยสาขาและมีลักษณะที่แตกต่างจากสองกลุ่มแรก โดยจะเน้นสาขาบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยเฉพาะในส่วนของโรงแรมและภัตตาคาร โดยร้อยละ 90 ของกลุ่มประเทศนี้ได้เสนอพันธกรณีสำหรับกิจกรรมบริการต่างๆ ในสาขานี้ ประมาณครึ่งหนึ่งให้ข้อผูกพันสำหรับกิจกรรมการประกันภัย หนึ่งในสามสำหรับการธนาคารและบริการการเงินอื่นๆ นอกเหนือจากประกันภัย หนึ่งในสี่สำหรับบริการที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และหนึ่งในห้าสำหรับบริการโทรคมนาคมในส่วนที่เป็นบริการเสริม (value-added)

ถึงแม้กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาโดยรวมแล้ว จะเสนอข้อผูกพันในการเปิดตลาดบริการน้อยมาก แต่จะมีความแตกต่างมากระหว่างสมาชิกในกลุ่ม บางประเทศที่ได้ให้ข้อผูกพันหลากหลายกิจกรรม เช่น ฮ่องกง เกาหลี ไทย และตุรกี เป็นต้น ในขณะที่กลุ่มประเทศแอฟริกา และ คาริบเบี้ยน จะให้ข้อผูกพันสำหรับจำนวนกิจกรรมที่น้อยมาก

ถ้าพิจารณาจากเนื้อหาของข้อผูกพันที่ประเทศสมาชิกได้เสนอ พบว่า รูปแบบการค้าบริการที่มีการกีดกันมากที่สุด คือ การค้าบริการข้ามพรมแดน (cross-border supply) โดยประมาณหนึ่งในสี่ของพันธกรณีของประเทศที่พัฒนาแล้ว และเกือบครึ่งหนึ่งของประเทศที่กำลังพัฒนาไม่มีเงื่อนไขในการที่จะลดอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด (market access) หรือยกเลิกมาตรการที่เป็นการเลือกปฏิบัติระหว่างบริษัท ต่างชาติและบริษัทท้องถิ่น (national treatment) แต่อย่างใด

สำหรับการค้าบริการในรูปแบบของการที่บริษัทต่างชาติเข้าไปประกอบกิจการในประเทศผู้ซื้อนั้น (commercial presence) จะมีข้อจำกัดที่แตกต่างกันระหว่างประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยอุปสรรคสำคัญในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา ได้แก่ การจำกัดขนาดของหุ้นส่วนต่างชาติ การจำกัดประเภทของธุรกิจ การจำกัดขอบเขตในการประกอบธุรกิจ และการกำหนดเงื่อนไขในการร่วมทุนของบริษัทต่างชาติ

สำหรับประเทศที่พัฒนานั้นจะมีข้อจำกัดในด้านการประติบัติเยี่ยงคนชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้ตลาดการลงทุนในประเทศที่พัฒนาแล้วจะเปิดกว้างมากกว่าตลาดของประเทศที่กำลังพัฒนา แต่บริษัทต่างชาติที่เข้าไปแข่งขันใน

ตลาดดังกล่าวจะต้องประสบปัญหาการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นด้านการให้การอุดหนุนการวิจัยและพัฒนา การอุดหนุนด้านอื่นๆ หรือการครอบครองที่ดินก็ดี

โดยสรุปแล้ว ความก้าวหน้าของการเปิดตลาดเสรีว่าด้วยการค้าบริการนั้นยังมีความก้าวหน้าไม่มากนัก แต่แนวโน้มได้ปรากฏอยู่ในรูปของการรวมตัวทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค ดังจะเห็นได้ว่าใน APEC ก็ดีใน ASEAN ก็ดีได้มีการเจรจาในเรื่องของการค้าบริการโดยยึดหลักการของข้อตกลงว่าด้วยการค้าบริการของ WTO เพียงแต่ว่าการเปิดเสรีในระดับของ APEC กับ ASEAN นั้นจะใช้หลัก GATS Plus กล่าวคือ รัฐสมาชิกของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจจะต้องไม่เกินกว่าระดับที่ตนเคยให้คำมั่นไว้ภายใต้ GATS ผลการเจรจาการค้าบริการจากการเจรจารอบอุรุกวัยมิได้มีผลต่อการเปิดเสรีการค้าบริการเท่าที่ควร การอนุญาตให้ประเทศสมาชิกสามารถขอยกเว้นจาก MFN มาก มีผลกระทบทำให้การเจรจามีลักษณะต่างตอบแทนมากกว่าการเปิดเสรีอย่างไม่เลือกปฏิบัติซึ่งเป็นหัวใจของ GATT นอกจากนี้แล้ว ในส่วนของข้อผูกพันเฉพาะ (specific commitment) ซึ่งเป็นตารางข้อผูกพันของประเทศสมาชิกที่จะลดอุปสรรคของการค้าเสรีในส่วนของการเข้าสู่ตลาด และการไม่เลือกปฏิบัติระหว่างผู้ประกอบการท้องถิ่นและผู้ประกอบการต่างชาตินั้น GATS ก็เปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกเสนอพันธกรณีเป็นรายสาขา หรือกิจกรรมของบริการตามความสมัครใจแทนการที่เป็นการบังคับให้ประเทศสมาชิกรับเงื่อนไขของการค้าบริการเสรีทุกสาขาบริการ (horizontal commitment) โดยประเทศสมาชิกต้องระบุสาขาบริการที่ต้องการยกเว้น (exclusion list) การเจรจาในลักษณะสมัครใจดังกล่าวทำให้ผลการเจรจามีความครอบคลุมน้อยมาก

อย่างไรก็ตาม ถ้าเราจะด่วนสรุปว่า GATS ไม่มีประโยชน์ในการผลักดันให้มีการเปิดเสรีการค้าบริการในโลกมากขึ้นก็อาจจะไม่ถูกต้องนัก อย่างน้อยตารางพันธกรณีของประเทศภาคีในส่วนของข้อผูกพันเฉพาะ (specific commitments) กอปรกับเงื่อนไขว่าด้วยความโปร่งใสในส่วนของพันธกรณีทั่วไป (General Obligations) ที่มีผลผูกมัดนั้น ทำให้ผู้ประกอบการต่างชาติสามารถทราบถึงสถานภาพ และการเปลี่ยนแปลงของนโยบายและมาตรการที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าบริการเสรี และมีความมั่นใจว่าจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงแนวนโยบายไปในทิศทางที่เป็นอุปสรรคต่อการค้ามากขึ้น

1.4 ผลทางกฎหมายที่เกิดจากการเข้าไปผูกพันในข้อตกลงว่าด้วยการค้าบริการ

1.4.1 ผลทางกฎหมาย

สำหรับการดูผลของกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าไปผูกพันในข้อตกลงว่าด้วยการค้าบริการนั้น จะต้องนำหลักกฎหมายเกี่ยวกับสนธิสัญญามาใช้เพราะข้อตกลงว่าด้วยการค้าบริการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกรรมสารสุดท้าย (Final Act) เป็นสนธิสัญญา ดังนั้นถ้าหากข้อตกลงว่าด้วยการค้าบริการเป็นสนธิสัญญา คำถามที่น่าพิจารณาก็คือ ถ้าหากรัฐคู่ภาคีรับข้อตกลงดังกล่าว หรือรับเข้าผูกพันในข้อตกลงดังกล่าวผลจะเป็นอย่างไร ถ้ารับในข้อผูกพันแล้วจะเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ หากรัฐคู่ภาคีไม่ปฏิบัติตาม เราจะมีกลไก อย่างไรในการบังคับใช้กฎหมาย

ถ้าพิจารณาถึงผลผูกพันของ Final Act ซึ่ง GATS เป็นส่วนหนึ่งต้องพิจารณา FINAL ACT EMBODYING THE RESULTS OF THE URUGUAY ROUND OF MULTILATERAL TRADE NEGOTIATIONS โดยเอกสารฉบับนี้ได้เปิดให้คู่ภาคียอมรับข้อตกลงของ WTO โดย WTO Agreement จะมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2538 (ค.ศ.

1995) เมื่อคู่ภาคียอมรับข้อตกลงดังกล่าวโดยผลของข้อตกลงในการก่อตั้ง WTO (Agreement Establishing the World Trade Organization) มาตรา 2 (2) ถือว่าข้อตกลงฉบับนี้รวมทั้งเอกสารทั้งหลายที่เกี่ยวข้องและ annex ถือเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงฉบับนี้ที่มีผลผูกพันรัฐคู่ภาคี ดังนั้นเมื่อประเทศไทยรับที่จะเข้าเป็นสมาชิกใน WTO ย่อมที่จะปฏิบัติตามข้อตกลงทั้งหลายใน WTO หากไม่ปฏิบัติตามก็จะก่อให้เกิดความรับผิดชอบระหว่างประเทศ

สำหรับประเด็นที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเจตนารมณ์ของคู่กรณีนั้นจะมีประเด็นเกี่ยวข้องที่น่าสนใจในเรื่องของตารางแสดงข้อผูกพัน ถ้ารัฐแสดงเจตนาไว้ในตารางข้อผูกพันจะมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้หรือไม่ สำหรับหลักการในเรื่องนี้ กฎของ GATS ได้กำหนดหลัก Roll Back and Stand Still หากคู่ภาคีแสดงเจตนาจะลดอุปสรรคของการเข้าสู่ตลาด หรือการให้การประติบัติเยี่ยงคนชาติในระดับใดจะมาเพิ่มอุปสรรคให้เกิดขึ้นในภายหลังไม่ได้ เพราะถือว่าขัดต่อเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสนธิสัญญา เว้นแต่จะมีกฎหมายระบุยกเว้นไว้ในกรณีที่ได้ทำข้อผูกพันไว้แล้ว จะแก้ไขหรือถอดถอนข้อผูกพันที่ให้ไว้ไม่ได้ภายใน 3 ปีนับแต่วันที่ได้มีการยื่นตารางแสดงข้อผูกพัน หลังจากผ่านพ้นไป 3 ปีแล้ว รัฐสมาชิกมีสิทธิที่จะขอเปลี่ยนแปลงหรือถอดถอน แต่กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงหรือถอดถอนเจตนารมณ์ที่แสดงออกในตารางแสดงข้อผูกพันกฎของ GATS ได้ระบุกลไกในการเจรจาระหว่างรัฐภาคีที่ได้รับความเสียหายกับรัฐ ผู้ประสงค์จะเปลี่ยนแปลงข้อผูกพันเอาไว้ โดยมีการนำหลักการชดใช้ค่าเสียหายที่เหมาะสม (Compensatory Adjustment) มาปรับใช้ หากรัฐคู่ภาคีที่เกี่ยวข้องไม่สามารถที่จะตกลงกันได้ก็จะต้องใช้อนุญาโตตุลาการในการตัดสิน ส่วนในกรณีที่รัฐคู่ภาคีไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงรัฐที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้ร้องต่อ The Council for Trade in Services ได้โดยจะต้องพิจารณาดูเป็นมาตราๆ ไป และได้รับความเสียหายจริงหรือไม่

1.4.2 การบริหารความตกลงในการเปิดเสรีด้านการค้าบริการระหว่างประเทศ

ก) การบริหารความตกลง

ดังที่ทราบมาแล้วว่า ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการระหว่างประเทศ (GATS) ซึ่งเป็นความตกลงระดับพหุภาคีฉบับแรกที่มีผลผูกพันทั้งด้านศักดิ์และสิทธิทางกฎหมายระหว่างประเทศต่างๆ ในโลกนั้น เป็นผลของการเจรจาระหว่างรัฐมนตรีผู้แทนของประเทศที่เกี่ยวข้องที่เข้าร่วมในการประชุมเจรจาการค้าพหุภาคี (GATT) รอบอุรุกวัย ซึ่งสรุปเป็นข้อตกลงได้เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2536 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นกรอบว่าด้วยหลักการและกฎซึ่งวางระเบียบวินัยเกี่ยวกับการค้าบริการระหว่างประเทศ เพื่อให้การค้าบริการระหว่างประเทศดำเนินไปในลักษณะที่เปิดเผยและเปิดเสรีแบบก้าวหน้าเป็นลำดับ อันจะเป็นประโยชน์ต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกซึ่งมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว การค้าบริการระหว่างประเทศภายใต้ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วย การค้าบริการระหว่างประเทศ (GATS) เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ดำเนินไปภายใต้การบริหารและกำกับดูแลขององค์การการค้าโลก (WTO) ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2538 มีสถานะเป็นนิติบุคคลระหว่างประเทศทางกฎหมายเพื่อทำหน้าที่แทน GATT ซึ่งในทางกฎหมายระหว่างประเทศไม่ถือว่าเป็นองค์กร ทั้งในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติตามความตกลง การส่งเสริมวัตถุประสงค์ของความตกลง การบริหารความตกลง และการกำกับดูแลการปฏิบัติตามพันธกรณีและข้อผูกพันต่างๆ ภายใต้ความตกลงนั้นของประเทศต่างๆ กว่า 130 ประเทศที่เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกโดยส่วนใหญ่ (112 ประเทศ) เป็นสมาชิกขององค์การนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 และนับวันจะมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ดังสามารถพิจารณาได้จากจำนวนประเทศที่มีฐานะเป็นผู้สังเกตการณ์อีกกว่า 30 ประเทศ ซึ่งล้วนได้สมัครเข้าร่วมในองค์การการค้าโลกแล้ว

ในการบริหารความตกลงและการกำกับดูแลการปฏิบัติตามพันธกรณีและข้อผูกพันต่างๆ ภายใต้ข้อตกลง GATS ของ WTO นั้น เป็นการดำเนินการร่วมกันของประเทศสมาชิกทุกประเทศ (member-driven) ตามหลักการที่เรียกว่า ฉันทามติ (Consensus) ยกเว้นที่กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในกรณีที่การตัดสินใจ ไม่อาจทำได้โดยฉันทามติ เช่น ในการที่คณะมนตรีทั่วไปจะรับรองข้อบังคับทางการเงินและงบประมาณ ประจำปีใช้หลักเสียงข้างมากสองในสามซึ่งประกอบด้วยสมาชิก WTO จำนวนเกินกึ่งหนึ่งเป็นต้น ทั้งนี้ การยึดหลักฉันทามติดังกล่าวนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นการสานต่อแนวทางที่ประเทศต่างๆ ได้ดำเนินร่วมกันมาตั้งแต่การเจรจาการค้าพหุภาคี (GATT) ในกลไกต่างๆ ขององค์กร ทั้งในระดับคณะมนตรี (councils) และระดับคณะกรรมการ (committees) ซึ่งสมาชิกภาพประกอบด้วยสมาชิกทั้งมวลขององค์การการค้าโลก โดยอาศัยกระบวนการตัดสินใจ 4 ระดับ ตามโครงสร้างขององค์การการค้าโลก ซึ่งกำหนดในความตกลงมาร์ราเกชจัดตั้งองค์การการค้าโลก (Marrakesh Agreement Establishing The World Trade Organization)

การประชุมระดับรัฐมนตรี (Ministerial Conference) เป็นกลไกระดับสูงสุด ประกอบด้วยผู้แทนของสมาชิกทั้งมวลซึ่งประชุมกันอย่างน้อย 1 ครั้งในทุก 2 ปี โดยมีขอบข่ายของการตัดสินใจที่กว้างขวาง คือ ครอบคลุมเรื่องทั้งปวงภายใต้ความตกลงการค้าระดับพหุภาคีใดตามข้อกำหนดเฉพาะสำหรับการตัดสินใจในความตกลงนี้ และในความตกลงการค้าพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง

คณะมนตรีทั่วไป (General Council) องค์กรระงับข้อพิพาท (Dispute Settlement Body) และองค์กรทบทวนนโยบายทางการค้า (Trade Policy Review Body) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ในทางปฏิบัตินั้นทั้งสามองค์กรนี้ล้วนเป็นการดำเนินการโดยองค์คณะเดียวกัน คือ คณะมนตรีทั่วไป

ทั้งนี้ คณะมนตรีทั่วไปประกอบด้วยผู้แทนของสมาชิกทั้งปวงซึ่งประชุมกันตามความเหมาะสมในช่วงระหว่างที่ไม่มีการประชุมรัฐมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ของการประชุมระดับรัฐมนตรี นอกจากนี้คณะมนตรียังปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายโดยความตกลงนี้ด้วย รวมทั้งการให้ความเห็นชอบต่อกฎของวิธีดำเนินการสำหรับกลไกในระดับคณะกรรมการต่างๆ ด้วย โดยสำหรับคณะมนตรีเองนี้มีกฎของวิธีดำเนินการซึ่งตนกำหนดเอง

ในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกลไกในการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศสมาชิกนั้นเป็นการประชุมกันตามความเหมาะสม และตามที่ระบุไว้ในความเข้าใจว่าด้วยการระงับข้อพิพาท โดยอาจมีประธานของตนเองตลอดจนกฎของวิธีดำเนินการของตนเองตามที่ตนเห็นว่าจำเป็นสำหรับการดำเนินการตามความรับผิดชอบนั้น

ในการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะองค์กรทบทวนนโยบายทางการค้า ก็มีหลักการในทำนองเดียวกันและยึดหลักการที่ระบุไว้ในกลไกทบทวนนโยบายการค้า (Trade Policy Review Mechanism—TPRM)

การประชุมคณะมนตรีสำหรับด้วยการค้าบริการ (Council for Trade in Services) หรือที่เรียกกันสั้นๆ ว่า Services Council ซึ่งมีภาระหน้าที่กว้างขวางแล้วแต่ที่ได้รับมอบหมายตามกฎของวิธีดำเนินการซึ่งตนเป็นผู้กำหนดโดยความเห็นชอบจากคณะมนตรีทั่วไป สมาชิกภาพของคณะมนตรีนี้เปิดแก่ผู้แทนของสมาชิกทั้งปวง โดยประชุมกันตามความจำเป็นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ของตน

การประชุมระดับองค์กรย่อย ได้แก่

1. องค์กรย่อยขององค์กรระงับข้อพิพาท ได้แก่ คณะผู้พิจารณาและองค์กรอุทธรณ์ประจำ ทั้งนี้การจัดตั้งคณะผู้พิจารณานั้นมีได้ในกรณีที่คู่กรณีฟ้องร้องขอให้มีการจัดตั้งขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร โดยคณะผู้พิจารณามีหน้าที่ตรวจสอบเรื่องที่เสนอต่อองค์กรระงับข้อพิพาท เพื่อช่วยให้องค์กรระงับข้อพิพาททำข้อเสนอแนะหรือคำชี้ขาดได้อย่างเหมาะสม เว้นแต่คู่พิพาทจะตกลงเป็นอย่างอื่นภายใน 20 วันนับแต่วันตั้งคณะพิจารณา ซึ่งประกอบด้วยผู้พิจารณา 3 คน หรือเว้นแต่คู่พิพาทจะตกลงกันภายใน 10 วันนับจากวันตั้งคณะพิจารณาให้คณะพิจารณาประกอบด้วยผู้พิจารณา 5 คน โดยผู้พิจารณาเป็นบุคคลจากภาครัฐบาลและ/หรือมิใช่จากภาครัฐบาล ซึ่งมีคุณสมบัติเหมาะสม รวมทั้งผู้ที่เคยทำหน้าที่ในคดีหรือเคยเสนอคดีต่อคณะพิจารณาเคยเป็นผู้แทนของสมาชิกหรือของภาคีคู่สัญญาของ GATT 1947 หรือเคยเป็นผู้แทนในคณะมนตรี หรือคณะกรรมการของความตกลงในครอบคลุมใดๆ หรือความตกลงที่มีมาก่อนความตกลงนั้น หรือในสำนักเลขาธิการสอนหรือพิมพ์เผยแพร่กฎหมาย หรือนโยบายการค้าระหว่างประเทศ หรือเป็นเจ้าหน้าที่อาวุโสทางนโยบายการค้าของสมาชิก ทั้งนี้ไม่รวมพลเมืองของสมาชิกซึ่งรัฐบาลของตนเป็นคู่พิพาท หรือเป็นบุคคลที่สามตามนิยามในวรรค 2 ของข้อ 10 เว้นแต่คู่พิพาทจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

2. ในสายงานนี้ยังมีกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อการทบทวนด้วย โดยอยู่ภายใต้อำนาจของคณะผู้พิจารณา ตามรายละเอียดของอำนาจหน้าที่และกระบวนการทำงานของกลุ่มซึ่งคณะผู้พิจารณาเป็นผู้กำหนด โดยการเข้าร่วมในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อการทบทวนนี้จำกัดเฉพาะบุคคลซึ่งมีความชำนาญในวิชาชีพและมีประสบการณ์ในเรื่องที่เป็นปัญหา และไม่รวมถึงพลเมืองของคู่พิพาท ยกเว้นในสภาพการณ์พิเศษ

3. สำหรับองค์กรอุทธรณ์ประจำนั้นมีหน้าที่รับฟังคำอุทธรณ์จากคดีของคณะพิจารณาประกอบด้วยบุคคล 7 คน ซึ่งในจำนวนนั้นต้องมีบุคคล 3 คน ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในคดีใดคดีหนึ่ง การปฏิบัติหน้าที่ในกลไกนี้ใช้หลักการหมุนเวียน และครอบคลุมถึงบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจที่ได้รับการยอมรับในความเชี่ยวชาญที่ปรากฏในด้านกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ และเรื่องต่างๆ ของความตกลงภายในครอบคลุมโดยทั่วไป โดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรัฐบาลใด สมาชิกภาพขององค์กรอุทธรณ์เป็นตัวแทนของสมาชิกภาพของ WTO อย่างกว้างขวาง

4. องค์กรย่อยของคณะมนตรีว่าด้วยการค้าบริการ ซึ่งมีขอบข่ายความรับผิดชอบเฉพาะด้านต่างๆ ของการค้าบริการ เป็นกลไกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเนื้อหา โดยกลไกที่ยังคงมีภาระหน้าที่อยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ คณะกรรมด้านการค้าบริการทางการเงิน (Committee on Trade in Financial Services) คณะกรรมการด้านความผูกพันเฉพาะ (Committee on Specific Commitments) คณะทำงานด้านการบริการทางวิชาชีพ (Working Party on Professional Services) และ คณะทำงานด้านกฎระเบียบภายใต้ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (Working Party on GATS Rules) นอกจากนี้ ยังครอบคลุมถึงกลุ่มเจรจาในด้านต่างๆ เช่น กลุ่มเจราจาด้านการบริการทางทะเล ซึ่งในทางปฏิบัตินั้น มิได้มีการดำเนินการ เนื่องจากการพักการเจรจาด้านการบริการทางทะเลไปจนกระทั่งปี พ.ศ. 2543 กลุ่มเจรจาด้านโทรคมนาคมพื้นฐานซึ่งหมดวาระไปเมื่อการเจรจาด้าน โทรคมนาคมพื้นฐานได้สิ้นสุดลงในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 ทั้งนี้ตามมติว่าด้วยการจัดการสถาบันสำหรับความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการนั้น องค์กรย่อยซึ่งคณะมนตรีจัดตั้งขึ้นจะรายงานต่อคณะมนตรีทุกปี หรือบ่อยครั้งกว่านั้นตามความจำเป็น โดยมีกฎของวิธี

ดำเนินการของตนและอาจจัดตั้งองค์กรย่อยของตนได้ตามความเหมาะสม โดยมีความรับผิดชอบครอบคลุมถึงการทบทวนและตรวจตราการใช้ความตกลงในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง การจัดทำข้อเสนอหรือข้อเสนอแนะเพื่อให้คณะมนตรีพิจารณา ถ้ามีภาคผนวกที่เกี่ยวข้องก็ทำหน้าที่พิจารณาข้อเสนอเพื่อการแก้ไขเพิ่มเติมของภาคผนวกในสาขานั้น ตลอดจนการจัดทำข้อเสนอแนะที่เหมาะสมต่อคณะมนตรี นอกจากนี้ยังมีหน้าที่จัดเวทีเพื่อการอภิปรายทางวิชาการ ทำการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการของสมาชิก ทำการตรวจสอบเรื่องทางเทคนิคที่มีผลต่อการค้าบริการในสาขาที่เกี่ยวข้อง การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา และประเทศกำลังพัฒนาที่เจรจาของภาคยานุวัติความตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลกในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามพันธกรณี หรือเรื่องอื่นๆ ที่มีผลต่อการค้าบริการในสาขาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการให้ความร่วมมือกับองค์กรย่อยอื่นๆ ที่จัดตั้ง ภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการหรือองค์กรระหว่างประเทศอื่นๆ ที่ดำเนินการในสาขาที่เกี่ยวข้อง

นอกจากกลไกดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีสำนักเลขาธิการของ WTO ซึ่งมีผู้อำนวยการใหญ่เป็นหัวหน้า โดยความรับผิดชอบของผู้อำนวยการใหญ่และของบุคลากรของสำนักเลขาธิการมีลักษณะระหว่างประเทศโดยเฉพาะ ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของตนนั้น ผู้อำนวยการใหญ่ไม่ต้องขอหรือรับคำสั่งจากรัฐบาลใด หรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่นใดที่อยู่นอก WTO นอกจากนี้ WTO โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการค้าบริการ ยังมีการสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรระหว่างประเทศระดับรัฐบาลอื่นๆ ด้วย ในลักษณะของการทำความตกลงที่เหมาะสม รวมทั้งการปรึกษาหารือและความร่วมมือกับองค์กรที่ไม่ใช่ของภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของ WTO เช่นในด้านการค้าบริการนี้ โดยเป็นหน้าที่ของคณะมนตรีทั่วไป

ทั้งนี้ การบริหารและกำกับดูแลการค้าบริการระหว่างประเทศ เป็นไปตามบทบัญญัติว่าด้วยสถาบัน (Institutional Provisions) ซึ่งอยู่ในหมวดที่ 5 (Part V) ของข้อตกลง GATS เพื่อสร้างสมดุลด้านสิทธิและหน้าที่แห่งรัฐ โดยบทบัญญัติดังกล่าวประกอบมาตราสำคัญ 5 มาตรา (ดูภาคผนวก 2)

เป็นที่น่าสังเกตว่า กระบวนการบริหารและควบคุมดูแลตามกระบวนการตัดสินใจของกลไกต่างๆ ขององค์การการค้าโลกนั้น มักได้รับการวิพากวิจารณ์อยู่เนืองๆ โดยอาจสรุปได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1. การเป็นกระบวนการที่เชื่องช้าและขาดพลังเมื่อเปรียบเทียบกับองค์การระหว่างประเทศที่มีความโดดเด่นในเวทีระหว่างประเทศขณะนี้ ซึ่งส่วนหนึ่งส่งผลให้การบรรลุความตกลงต่างๆ เป็นไปได้ไม่ง่ายนัก เหตุผลประการหนึ่งอาจเนื่องจากการที่การขาดกลไกที่เรียกว่า คณะผู้บริหาร (board of directors) ดังเห็นได้จากการเสนอความคิดเห็นอยู่เนืองๆ ของประเทศสมาชิกบางประเทศที่ต้องการให้มีการจัดตั้งเป็นคณะผู้บริหารเป็นคณะย่อยซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มประเทศต่างๆ

2. กระบวนการตัดสินใจในองค์การการค้าโลกเป็นกระบวนการที่ผ่านกระบวนการตัดสินใจ ตลอดจนการกำหนดท่าทีในการเจรจาในระดับย่อยนอกองค์กรมาก่อนแล้วเป็นสำคัญ ทั้งในลักษณะทางการและไม่เป็นทางการ โดยในทางปฏิบัตินั้น การปรึกษาหารือกันอย่างไม่เป็นทางการกำลังมีบทบาทเพิ่มขึ้นและกลายเป็นโอกาสสำคัญต่อการใช้พลังอำนาจของประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ ในการกำหนดความเป็นไปด้านการค้าบริการ เนื่องจากการบรรลุความตกลงต่างๆ เป็นไปได้ลำบาก

ข) การกำกับดูแล

ถึงแม้ว่าการกำกับดูแลและการบริหารความตกลงในด้านการค้าบริการขององค์การการค้าโลกจะเป็นไปตามโครงสร้างขององค์กรตามที่ระบุไว้ในความตกลงมาร์ราเกชจัดตั้งองค์การการค้าโลก และมติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการโดยเฉพาะ แต่หลักการสำคัญของการอำนวยให้มีการปฏิบัติตามความตกลงนั้น คือ การตรวจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกทั้งมวลขององค์การการค้าโลก

ทั้งนี้ในการดำเนินการต่างๆ เพื่อการกำกับดูแลและการบริหารความตกลงนั้น เป็นการดำเนินการโดยผู้แทนของรัฐบาลของรัฐสมาชิก โดยนโยบายและท่าทีต่างๆ ในการเจรจาเป็นเรื่องที่ผ่านกระบวนการ ตัดสินใจทางนโยบายภายในรัฐสมาชิกนั้นๆ แล้ว เช่น ในหลายๆ ประเทศมักเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งจากภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรความร่วมมือของภาคเอกชน กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ และแม้แต่ผู้บริโภคและชาวนาด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติย่อมส่งผลให้นโยบายและท่าทีของแต่ละรัฐสมาชิกแตกต่างกันในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ การที่รัฐสมาชิกมีผู้แทนของตนในการบริหารและดำเนินการกลไกต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นนั้น โดยหลักการแล้วผู้แทนของแต่ละรัฐสมาชิกย่อมต่างกันไปตามระดับอำนาจหน้าที่ของแต่ละกลไก เช่น ในการประชุมระดับรัฐมนตรีนั้น ผู้แทนของรัฐสมาชิกย่อมเป็นระดับรัฐมนตรี ในขณะที่การประชุมระดับคณะมนตรีใหญ่นั้น ผู้แทนของรัฐสมาชิกย่อมเป็นระดับหัวหน้าคณะผู้แทน (Heads of missions) ประจำกรุงเจนีวา ซึ่งมักหมายถึงสายการทูต ซึ่งรัฐสมาชิกส่วนใหญ่มักจัดให้มีคณะทูตของตนประจำที่กรุงเจนีวาอยู่แล้ว ซึ่งอาจนำโดยทูตพิเศษประจำองค์การการค้าโลก เพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ของรัฐสมาชิกโดยอาศัยการประสานงานและร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ตลอดจนเข้าร่วมประชุมในกลไกต่างๆ ทั้งในระดับคณะมนตรีว่าด้วยการค้าบริการ คณะกรรมการต่างๆ คณะทำงาน และกลุ่มเจรจาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการที่สำนักงานใหญ่ขององค์การการค้าโลก สำหรับในระดับ คณะมนตรีเฉพาะสาขา ตลอดจนในระดับคณะกรรมการต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขานั้น รัฐบาลของรัฐสมาชิกมักจัดส่งข้าราชการเฉพาะสาขาต่างๆ นั้นด้วย เพื่อเสนอความคิดเห็นในประเด็นปัญหาต่างๆ

นอกจากกระบวนการกำหนดนโยบายและท่าทีในการเจรจาจากระดับรัฐสมาชิกดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีกระบวนการกำหนดนโยบายและท่าทีในการเจรจาจากระดับกลุ่มภูมิภาคซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการทางเศรษฐกิจ โดยกระบวนการดังกล่าวย่อมต่างกันไปแล้วแต่ลักษณะและระดับของการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจในแต่ละกลุ่มภูมิภาค (Regional Economic Integration) เช่นในกรณีของสหภาพยุโรป (European Union) ซึ่งรัฐสมาชิกของสหภาพยุโรปมีการประสานท่าทีทางนโยบายซึ่งกันและกันทั้งที่บรัสเซลและที่กรุงเจนีวา ก่อนที่คณะกรรมาธิการของสหภาพยุโรปจะทำหน้าที่แสดงท่าทีของสหภาพในกลไกต่างๆ ขององค์การการค้าโลก ในกรณีของอาเซียน (ASEAN) ซึ่งมีการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจที่หลวมกว่าสหภาพยุโรป ก็มีการประสานท่าทีกันระหว่างรัฐสมาชิกของอาเซียนเพื่อให้เกิดเป็นเสียงเดียวกันในกลไกต่างๆ ขององค์การการค้าโลกเช่นกัน โดยมี ASEAN-Geneva Committee และคณะผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group) ด้านการค้าบริการ ซึ่งอาเซียนได้จัดตั้งเมื่อต้นปี 1998 นี้ เป็นกลไกสำคัญ ทั้งนี้ ยังอาจกำหนดให้ผู้แทนของรัฐสมาชิกใดรัฐสมาชิกหนึ่งเวียนกันไปแสดงท่าทีแทนรัฐสมาชิกอาเซียน หรืออาจให้ผู้แทนรัฐสมาชิกอาเซียนแสดงท่าทีร่วมกันแล้วแต่กรณีและประเด็นที่รัฐสมาชิกอาเซียนจะกำหนดร่วมกันก่อนที่จะเข้าร่วมในกลไกต่างๆ ขององค์การการค้าโลกเป็นต้น ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่ารัฐสมาชิกหนึ่งๆ ของกลุ่มความร่วมมือระดับภูมิภาคหนึ่งอาจเป็นรัฐสมาชิกของกลุ่มความร่วมมือระดับภูมิภาคอื่นด้วย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้รัฐสมาชิกนั้นสามารถพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของชาติตนและประสานผลประโยชน์แห่งชาติตลอดจนท่าทีกับรัฐสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ ในเวทีขององค์การการค้าโลกได้

เป็นที่น่าสังเกตว่า นอกจากกระบวนการภายในระดับรัฐสมาชิกและกลุ่มภูมิภาคแล้ว ยังมีการประสานท่าทีกันระหว่างรัฐสมาชิก หรือกลุ่มภูมิภาค โดยอาศัยการปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการซึ่งได้ทวีบทบาทสำคัญในทางปฏิบัติทั้งภายในองค์การการค้าโลก และภายนอกกรอบองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นต่างๆ ที่มีปัญหาความขัดแย้งหรือมีข้อถกเถียงกันอย่างมากระหว่างรัฐสมาชิก หรือในการกำหนดวาระการประชุมต่างๆ เป็นต้น โดยในกระบวนการปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการนั้น มักครอบคลุมรัฐสมาชิกในจำนวนไม่มากนัก ดังเห็นได้จากข้อเรียกร้องที่ปรากฏอยู่เนืองๆ จากรัฐสมาชิกที่มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับประเทศกำลังพัฒนาหรือต่ำกว่า เกี่ยวกับปัญหาความไม่โปร่งใสที่แฝงอยู่ในกระบวนการตัดสินใจขององค์การการค้าโลก และการที่กระบวนการตัดสินใจขององค์การการค้าโลกในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าบริการ ทั้งในระดับคณะมนตรีและระดับคณะกรรมการเกี่ยวกับการไม่รักษาดุลยภาพของความสนใจระหว่างการเคลื่อนย้ายเงินทุน (capital) ซึ่งเป็นความต้องการของประเทศพัฒนาแล้ว กับการเคลื่อนย้ายแรงงาน (natural persons) ซึ่งเป็นความต้องการของประเทศกำลังพัฒนา เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการตัดสินใจและบริหารองค์กรดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า การเป็นรัฐสมาชิกขององค์การการค้าโลก และผูกพันตามข้อตกลง GATS นั้นจะมีผลกระทบต่อความเป็นไปภายในรัฐสมาชิกในทางบวกหรือลบมากน้อยเพียงใด ไม่ได้ขึ้นกับกระบวนการตัดสินใจทางการขององค์การการค้าโลกมากไปกว่าประสิทธิภาพและความสามารถของแต่ละรัฐสมาชิกและกลุ่มความร่วมมือระดับภูมิภาคในการบริหารสิทธิและหน้าที่ของตน การบริหารกระบวนการตัดสินใจภายในรัฐสมาชิกและกลุ่มภูมิภาค ตลอดจนการทูตเพื่อหว่านล้อมและปรับประสานท่าทีของรัฐสมาชิกหรือกลุ่มภูมิภาคอื่นๆ ก่อนที่จะก้าวสู่บริบทของกระบวนการตัดสินใจภายในกรอบขององค์การการค้าโลก

ข้อพิจารณาดังกล่าวข้างต้นย่อมมีนัยสำคัญต่อรัฐสมาชิกจำนวนมากในแง่ของการผูกพันต่อข้อตกลง GATS นั้นสามารถเป็นได้ทั้งโอกาสและความท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐสมาชิกซึ่งมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับกำลังพัฒนาหรือต่ำกว่า ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 100 ประเทศจากจำนวนรัฐสมาชิกทั้งหมดประมาณ 130 ประเทศ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับรัฐสมาชิกที่ประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งอาจประสบปัญหาความพร้อมทางทรัพยากรทั้งในแง่ของทรัพยากรบุคคลในเชิงปริมาณและคุณภาพ และในแง่ของเงินทุนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม และแสดงสิทธิแสดงเสียงของประเทศในกลไปต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีด้านการค้าบริการตามข้อตกลง GATS ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะมีกลไกต่างๆ เพิ่มขึ้นมากตามลำดับ ภายใต้หลักการของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจแบบก้าวหน้าทางด้านการค้าบริการ ซึ่งครอบคลุมสาขาต่างๆ มากมาย รวมตลอดถึงความพร้อมการปรับตัวทั้งในแง่ของกระบวนการและกลไกภายในรัฐสมาชิกต่อกระบวนการเปิดเสรีด้านการค้าบริการเองทั้งในเชิงรับและเชิงรุกต่อพลวัตรต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในระยะเวลาอันใกล้อย่างมีประสิทธิภาพ

ค) การระงับข้อพิพาท

หัวใจสำคัญของการเปิดเสรีด้านการค้าบริการระหว่างประเทศภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก คือ การปฏิบัติตามพันธกรณีและข้อผูกพันต่างๆ ภายใต้ความตกลง GATS อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสมาชิกผูกพันต่อการรักษาไว้ซึ่งสิทธิและพันธกรณีภายใต้ความตกลงนี้ รวมทั้งการชี้แจงบทบัญญัติที่มีอยู่ในความตกลง โดยสอดคล้องกับกฎจารีตประเพณีของการตีความกฎหมายระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัตินั้นย่อมมีปัญหาในการดำเนินการที่ต่างกันไปในแต่ละสมาชิก ตามข้อจำกัดภายในที่ต่างกันออกไป ทั้งในด้านผลประโยชน์แห่งชาติซึ่งมีปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และประวัติ

ศาสตร์ของแต่ละสมาชิกเป็นตัวกำหนด รวมทั้งระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การมีกลไกทางกฎหมายและทางสถาบันรองรับ ตลอดจนกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ปัญหาในการดำเนินการที่ต่างกันไปในระหว่างสมาชิกด้วยปัจจัยดังกล่าว เช่น การละเมิดพันธกรณีที่ได้รับไว้ภายใต้ความตกลง GATS เป็นต้น อาจส่งผลให้ผลประโยชน์แต่สมาชิกหนึ่ง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมภายใต้ความตกลงนี้ได้รับความเสียหายจากมาตรการบางประการที่ดำเนินโดยสมาชิกอื่น ย่อมนำไปสู่ข้อพิพาทระหว่างกันได้ ซึ่งย่อมมีผลต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของ WTO ตลอดจนการรักษาสมดุลแห่งสิทธิและหน้าที่ของสมาชิก ดังนั้น การระงับข้อพิพาทต่างๆ โดยเร็วจึงเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งของประสิทธิภาพของขององค์กร โดยมีความมุ่งหมายที่สำคัญคือ การให้ได้มาซึ่งข้อยุติที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายในแต่ละข้อพิพาทบนหลักของการยอมรับร่วมกันของคู่พิพาทและสอดคล้องกับความตกลงในครอบคลุม ซึ่งหากไม่อาจบรรลุความมุ่งหมายดังกล่าวได้ หลักการสำคัญของกระบวนการในลำดับนี้คือ การให้มีการถอนมาตรการที่เกี่ยวข้องโดยทันที ในกรณีที่มาตรการนั้นๆ ขัดกับบทบัญญัติของความตกลงภายในครอบคลุมฉบับใดฉบับหนึ่งใช้ ในกรณีที่ไม่อาจมีการถอนมาตรการโดยทันที ย่อมนำไปสู่การปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยการชดใช้ค่าเสียหาย การใช้บทบัญญัติว่าด้วยการชดใช้ค่าเสียหายนี้เป็นเพียงมาตรการชั่วคราวระหว่างการรอการถอนมาตรการซึ่งขัดกับความตกลงในครอบคลุมเท่านั้น โดยมาตรการที่เป็นทางเลือกสุดท้ายคือ กระบวนการระงับการให้สิทธิประโยชน์ หรือพันธกรณีอื่นใด ภายใต้ความตกลงในครอบคลุมบนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติต่อสมาชิกอื่น หากองค์กรระงับข้อพิพาทอนุมัติให้ใช้มาตรการดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อให้ระบบการระงับข้อพิพาทขององค์การการค้าโลกเป็นปัจจัยหลักในการให้ความมั่นคงและความคาดการณ์ได้สำหรับระบบการค้าพหุภาคี

การบริหารความตกลงภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลกนี้มีกลไกในการระงับข้อพิพาททั้งในแง่ของกฎกระบวนการและกลไกทางสถาบัน ตามบทบัญญัติว่าด้วยการปรึกษาหารือและการระงับข้อพิพาทของความตกลงและกระบวนการที่ใช้ระงับข้อพิพาท (ดูภาคผนวกประกอบ 2 และ 3)

ความเข้าใจว่าด้วยกฎและกระบวนการที่ใช้กับการระงับข้อพิพาทนี้ มีขอบเขตการใช้จำกัดเฉพาะข้อพิพาทที่ได้เสนอมาตามบทบัญญัติว่าด้วยการปรึกษาหารือและการระงับข้อพิพาทของความตกลงตามรายการที่ระบุไว้ในบัญชีแนบท้าย 1 ของความเข้าใจนี้ ซึ่งในความเข้าใจนี้เรียกว่า ความตกลงในครอบคลุม และกฎและกระบวนการของความเข้าใจนี้ใช้กับการปรึกษาหารือและการระงับข้อพิพาทระหว่างสมาชิกเกี่ยวกับสิทธิและพันธกรณีภายใต้บทบัญญัติของความตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลก ซึ่งในความเข้าใจนี้เรียกว่า ความตกลง WTO และของความเข้าใจนี้ ซึ่งดำเนินการแยกต่างหาก หรือรวมกับความตกลงในความครอบคลุมอื่น

การใช้กฎและกระบวนการของความเข้าใจนี้เป็นการใช้ภายใต้บังคับของกฎและกระบวนการระงับข้อพิพาทพิเศษหรือเพิ่มเติมที่ระบุในความตกลงในครอบคลุมตามที่ระบุในบัญชีแนบท้าย 2 ของความเข้าใจนี้ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีความแตกต่างระหว่างกฎและกระบวนการของความเข้าใจนี้กับกฎและกระบวนการพิเศษหรือเพิ่มเติมที่ระบุในบัญชีแนบท้าย 2 ดังกล่าว ให้ถือกฎและกระบวนการพิเศษหรือ เพิ่มเติมเป็นสำคัญ ส่วนกรณีที่เป็นข้อพิพาทซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎและกระบวนการภายใต้ความตกลงในครอบคลุมมากกว่า 1 ฉบับ และมีความขัดแย้งระหว่างกฎและกระบวนการพิเศษหรือเพิ่มเติมกับกระบวนการของความตกลง หรือในกรณีที่คู่พิพาทไม่อาจตกลงกันได้ในเรื่องกฎและกระบวนการภายใน 20 วันของการปฏิบัติตามภายใน 10 วัน หลังจากได้รับการร้องขอโดยสมาชิกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยการปรึกษาหารือกับคู่พิพาท

กระบวนการระงับข้อพิพาทในกรอบ WTO นี้ขึ้นอยู่กับวิจารณญานของสมาชิกเป็นสำคัญ ทั้งนี้ความเข้าใจว่าด้วยกฎและกระบวนการที่ใช้กับการระงับข้อพิพาทได้ระบุไว้ในบทบัญญัติทั่วไป (ข้อ 3) วรรค 7 ว่า ก่อนที่จะเสนอคดีใดนั้น สมาชิกต้องใช้วิจารณญานของตนในการพิจารณาว่า การดำเนินการภายใต้กระบวนการนี้จะเป็นประโยชน์หรือไม่

ในกระบวนการแห่งการระงับข้อพิพาทนั้น ลำดับแรกมุ่งที่การปรึกษาหารือ บนหลักแห่งความเห็นอกเห็นใจ การให้โอกาส และหลักแห่งความสุจริต โดยเป็นกระบวนการที่เป็นความลับและไม่กระทบต่อสิทธิของสมาชิกใดในกระบวนวิธีพิจารณาใดๆ ต่อไป ซึ่งตามความเข้าใจฉบับดังกล่าว สมาชิกแต่ละรายรับที่จะให้การพิจารณาอย่างเห็นอกเห็นใจและให้โอกาสอย่างพอเพียงสำหรับการปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องใดๆ ที่สมาชิกอื่นเสนอเกี่ยวกับมาตรการที่กระทบการปฏิบัติการของความตกลงในครองคลุมใด ซึ่งดำเนินอยู่ในอาณาเขตของสมาชิกนั้น (ข้อ 4 วรรค 2) โดยสมาชิกซึ่งขอให้มีการปรึกษาหารือจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมเหตุผลขอปรึกษาหารือไปยังองค์กรระงับข้อพิพาทและคณะมนตรีความมั่นคง ตลอดจนคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ในระหว่างการปรึกษาหารือองค์การการค้าโลกสนับสนุนให้มีความพยายามของสมาชิกให้ได้มาซึ่งการปรับแก้ปัญหาซึ่งเป็นที่พอใจด้วย

การประสานท่าที การประนอม และการไกล่เกลี่ย เป็นกระบวนการโดยสมัครใจหากคู่พิพาทตกลงกัน โดยคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้มีกระบวนการนี้เมื่อใดก็ได้ ทั้งนี้ บนหลักการที่เป็นกระบวนวิธีที่เป็นความลับและต้องไม่กระทบต่อสิทธิของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในการดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาต่อไปภายใต้กระบวนการเหล่านี้เช่นกัน โดยกระบวนการนี้อาจเริ่มและบอกเลิกเมื่อใดก็ได้ ซึ่งเมื่อมีการบอกเลิก คู่กรณีผู้ฟ้องร้องอาจดำเนินการขอให้มีการตั้งคณะพิจารณาได้โดยการทำคำขอเป็นลายลักษณ์อักษร อย่างน้อยที่สุดในการประชุมขององค์กรระงับข้อพิพาทครั้งที่ต่อจากการประชุมครั้งที่มีคำร้องขอ โดยกระบวนการของคณะพิจารณาเป็นไปตามบัญชีแนบท้าย 3 เว้นแต่คณะพิจารณาตัดสินใจเป็นอย่างอื่น หลังจากการปรึกษาหารือกับคู่พิพาทแล้ว ทั้งนี้ ในกรณีที่มีสมาชิกมากกว่าหนึ่งรายขอให้ตั้งคณะพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเดียวกัน คณะพิจารณาคณะเดียวกันอาจได้รับการจัดตั้งขึ้น เพื่อตรวจสอบคำฟ้องนั้นๆ โดยพิจารณาถึงสิทธิของสมาชิกทั้งปวงที่เกี่ยวข้อง ถ้ามีการตั้งคณะพิจารณามากกว่าหนึ่งคณะบุคคลเดียวกันสามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้พิจารณาในคณะพิจารณาที่แยกกันหลายคณะได้

หลังจากที่ได้พิจารณาคำให้การแก้ฟ้องและคำโต้แย้งด้วยวาจาแล้ว คณะพิจารณาจึงออกร่างรายงานของตนแก่คู่พิพาท ซึ่งคู่พิพาทย่อมเสนอข้อวิจารณ์เป็นลายลักษณ์อักษรภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งผลการพิจารณาของรายงานขั้นสุดท้ายของคณะพิจารณาครอบคลุมถึงการอภิปรายข้อโต้แย้งต่างๆ ในขั้นตอนการทบทวนชั่วคราว การรับรองรายงานของคณะพิจารณาเป็นการเวียนรายงานแก่สมาชิก ซึ่งหากสมาชิกมีข้อคัดค้าน ต้องให้เหตุผลเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเวียนให้สมาชิกตามกำหนดเวลาก่อนการประชุมขององค์กรระงับข้อพิพาท ซึ่งพิจารณารายงานของคณะพิจารณา ทั้งนี้คู่พิพาทมีสิทธิเข้าร่วมอย่างเต็มที่ในการพิจารณาขององค์กรระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับรายงานของคณะพิจารณา โดยความเห็นของคู่พิพาทได้รับการบันทึกไว้ทั้งหมด

ในการอุทธรณ์คดีของคณะพิจารณา องค์กรอุทธรณ์ประจำซึ่งได้รับการจัดตั้งโดยองค์กรระงับข้อพิพาท ทำหน้าที่รับฟังคำอุทธรณ์ โดยคำอุทธรณ์นั้นจำกัดเฉพาะประเด็นทางกฎหมายซึ่งครอบคลุมในรายงานของคณะพิจารณาและการตีความกฎหมายซึ่งคณะพิจารณาทำขึ้นเท่านั้น กระบวนวิธีพิจารณาขององค์กรอุทธรณ์ทำเป็นความลับ และรายงานขององค์กรอุทธรณ์ต้องไม่ยกร่างขึ้นต่อหน้าคู่พิพาท โดยพิจารณาจากข้อมูลและคำให้การที่ให้มา ทั้งนี้องค์กรอุทธรณ์อาจตัดสินยืน แก้ไข หรือกลับผลการพิจารณาทางกฎหมายและข้อสรุปของคณะพิจารณาได้ รายงานขององค์กรอุทธรณ์นั้นมีองค์กรระงับข้อพิพาทเป็นผู้รับรอง และคู่พิพาทต้องยอมรับโดยปราศจากเงื่อนไข เว้นแต่องค์กรระงับข้อ

พิพาทจะตัดสินใจโดยฉันทามติที่จะไม่รับรองรายงานนั้นภายใน 30 วันนับแต่มีการเวียนรายงานให้สมาชิก ทั้งนี้ กระบวนการรับรองไม่กระทบต่อสิทธิของสมาชิกที่จะออกความเห็นของตนเกี่ยวกับรายงานขององค์กรอุทธรณ์

นอกจากกระบวนการดังกล่าวข้างต้นแล้ว การอนุญาโตตุลาการเป็นทางเลือกอย่างหนึ่งของวิธีระงับข้อพิพาท เพื่ออำนวยความสะดวกในการหาข้อยุติแก่ข้อพิพาทบางประการที่เกี่ยวกับประเด็นซึ่งคู่พิพาทได้กำหนดไว้ชัดเจน โดยการใช้การอนุญาโตตุลาการนี้ขึ้นอยู่กับการตกลงร่วมกันของคู่พิพาท ตามกระบวนการและต้องมีการแจ้งความตกลงที่จะใช้กระบวนการนี้ให้สมาชิกทั้งปวงทราบล่วงหน้าอย่างเพียงพอก่อนที่กระบวนการนั้นจะเริ่มขึ้น คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต้องแจ้งต่อองค์กรระงับข้อพิพาทและคณะมนตรี หรือคณะกรรมการของความตกลงที่เกี่ยวข้อง

1.5 ผลการเจรจาต่อเนื่องหลังจากการเจรจารอบอุรุกวัย

นอกจากความต่อเนื่องจากการเจรจารอบอุรุกวัยแล้ว ยังมีความก้าวหน้าในการเจรจา Sectoral Annexs ใน GATS เป็นรายสาขา โดยมีผลสรุปเกี่ยวกับผลทางกฎหมายและเนื้อหาสาระในการเจรจาดังต่อไปนี้

ในทางกฎหมายแล้ว Sectoral Annexs ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลง GATS (an integral part) จึงให้มีผลผูกพันทางกฎหมายเหมือนข้อตกลง GATS เอง ภาคผนวก (Sectoral Annexs) ของ GATS จัดแยกออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. ประเภทแรกเป็นภาคผนวกที่เกี่ยวกับประเด็นด้านแนวนอน (horizontal issues) เช่น ข้อยกเว้นหลักปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) การเคลื่อนย้ายของบุคคลธรรมดา
2. ประเภทที่สองเป็นภาคผนวกที่เกี่ยวกับประเด็นลักษณะพิเศษของแต่ละ sectors เช่น ประเด็นเกี่ยวกับลักษณะพิเศษของการขนส่งทางอากาศ โทรคมนาคม บริการทางการเงิน เป็นต้น
3. ประเภทที่สามเป็นภาคผนวกที่เกี่ยวกับการเจรจาต่อรองที่เกิดขึ้นอยู่ ทั้งที่เกี่ยวกับประเด็นด้านแนวนอน (เช่น การเคลื่อนย้ายของบุคคลธรรมดา) และประเด็นเกี่ยวกับลักษณะพิเศษ (เช่น บริการด้านการเงิน การขนส่งทางทะเล โทรคมนาคมพื้นฐาน และบริการวิชาชีพ เป็นต้น)

โดยภาคผนวกทั้งหมดมีเนื้อหาสำคัญดังต่อไปนี้ คือ

1. ภาคผนวกเกี่ยวกับประเด็นด้านแนวนอน (Annexs addressing horizontal issues)

   1.1 ภาคผนวกเรื่องข้อยกเว้นมาตรา 2 (The Annex on Article 2 Exemptions) เป็นภาคผนวกที่ระบุรายละเอียดซึ่งรัฐสมาชิกสามารถบ่ายเบี่ยง (derogate) จากพันธะกรณีเรื่อง MFN ได้โดยมีหลักว่าข้อยกเว้น MFN นั้นต้องเกี่ยวกับมาตรการต่างๆ ที่รัฐสมาชิกมีอยู่ก่อนกลางเดือนธันวาคม พ.ศ. 2536 (ค.ศ. 1993) คณะมนตรีด้านการค้าบริการ (the Council for Trade in Services) จะเป็นองค์กรที่จะต้องทบทวนข้อยกเว้น MFN ที่นานกว่า 5 ปี ซึ่งข้อยกเว้น MFN จะนานเกินกว่า 10 ปีไม่ได้ เป็นต้น

   1.2 ภาคผนวกเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายของบุคคลธรรมดาเพื่อให้บริการตามข้อตกลง GATS (The Annex on Movement of Natural Persons Supplying Services under the Agreement) โดยภาคผนวกดังกล่าวยอมให้รัฐสมาชิกเปิดเจรจาเกี่ยวกับข้อผูกพันเฉพาะ (specific commitments) เกี่ยวกับการอนุญาตให้บุคคลธรรมดาทุกประเภทเข้าเมืองได้เป็นการชั่วคราว ภาคผนวกนี้เกิดได้จากอำนาจของ

มติรัฐมนตรี (A Ministerial Decision) ที่อนุญาตให้มีการเจรจาต่อไปได้ แม้ว่าการเจรจาหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยจะสิ้นสุดแล้วก็ตาม ประเทศกำลังพัฒนาเห็นประโยชน์ที่จะได้จากภาคผนวกคือการที่อาจจะสามารถส่งบุคลากรเกี่ยวกับงานก่อสร้าง การพัฒนา software การออกแบบวิศวกรรม เข้าไปทำงานในประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกได้ อย่างไรก็ดีการเจรจาตามภาคผนวกนี้จะต้องสรุปภายใน 6 เดือน หลังจากที่ข้อตกลง WTO มีผลบังคับแล้ว

2. ภาคผนวกเกี่ยวกับลักษณะพิเศษของแต่ละ sectors (Annexs addressing sectoral specificities) มี 3 ภาคผนวกได้แก่

2.1 ภาคผนวกเกี่ยวกับการขนส่งทางอากาศ (Annex on Air Transport Services) เป็นภาคผนวกระบุไว้ไม่ให้นำหลัก MFN มาใช้กับสิทธิการบิน (traffic rights) และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่ภาคผนวกดังกล่าวก็ระบุให้นำหลัก MFN ของ GATS มาบังคับใช้กับบริการซ่อมเครื่องบิน บริการบำรุงรักษาเครื่องบิน การตลาดของบริการการบิน การจองตั๋วเครื่องบิน เท่าที่ประเทศสมาชิกยอมผูกพันตาม schedule of commitments ภาคผนวกนี้จะต้องถูกทบทวนภายใน 5 ปี หลังจาก GATS มีผลบังคับ

2.2 ภาคผนวกเกี่ยวกับโทรคมนาคม (Annex on Telecommunications) เป็นภาคผนวกที่แสดงให้เห็นว่าบริการโทรคมนาคมมีบทบาทที่สำคัญ 2 ประการคือ บริการโทรคมนาคมมีความสำคัญในตัวเองในฐานะเป็นบริการโทรคมนาคม และในฐานะเป็นเครื่องมือในการให้บริการของการค้าบริการอย่างอื่น เช่น การให้บริการทางการเงิน การออกแบบวิศวกรรม และบริการเสริม และเพิ่มมูลค่าอย่างอื่นล้วนแต่ต้องอาศัยระบบเครือข่ายการบริการโทรคมนาคมทั้งสิ้น ดังนั้นวัตถุประสงค์หลักของภาคผนวกฉบับนี้ ก็คือ จะเป็นการประกันว่าผู้ให้บริการทุกคน (any service supplier) จะสามารถเข้าถึงและใช้บริการพื้นฐาน (basic services) เครือข่ายของระบบโทรคมนาคมสาธารณะ (public telecommunication) ของรัฐสมาชิกอื่นได้ในราคาและเงื่อนไขที่ไม่มีการเลือกปฏิบัติสำหรับบริการพื้นฐานที่กำหนดไว้ในภาคผนวกนี้

2.3 ภาคผนวกเกี่ยวกับบริการทางการเงิน (Annex on Financial Services) ภาคผนวกนี้ยอมให้รัฐสมาชิกบ่ายเบี่ยงจากพันธะกรณีของ GATS (MFN และอื่นๆ) ได้ในกรณีที่เป็นการให้บริการที่เป็นหน้าที่ของรัฐบาล เช่น กิจกรรมต่างๆ ของธนาคารกลาง และการบังคับใช้กฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวกับการใช้ความระมัดระวังและรอบคอบทางการเงิน (prudential reasons) ภาคผนวกนี้ยังระบุไว้ว่า คำว่า "บริการทางการเงิน (financial services)" ว่าหมายถึงบริการทางการเงินประเภทใดบ้าง

สหรัฐฯ เป็นประเทศที่ผลักดันให้มีมติรัฐมนตรี (a Ministerial Decision) ที่ให้อำนาจให้มีการเจรจาต่อรองใน sector นี้ต่อไปอีก 6 เดือนหลังจากที่ปิดการเจรจาต่อรองรอบอุรุกวัยแล้ว โดยเปิดโอกาสให้รัฐสมาชิกปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลง เรื่องข้อยกเว้น MFN ในเรื่องบริการทางการเงินได้โดยเสรี

ส่วน The Understanding on Commitments in Financial Services ซึ่งเป็นภาคผนวกอยู่ในส่วนสุดท้ายของกรรมสารสุดท้ายนั้นเกิดจากการผลักดันของ OECD โดยมีลักษณะพิเศษคือ รัฐสมาชิกที่ ลงนามอาจจะเปิดเสรีบริการทางการเงินมากขึ้นโดยความสมัครใจได้ ข้อสังเกตคือ The Understanding on Commitments in Financial Services ไม่ได้อยู่ในส่วน package ของ the Final Act ที่มีผลผูกพันทางกฎหมาย จึงเป็นความสมัครใจของรัฐสมาชิกที่จะลงนามหรือไม่ก็ได้

3. ภาคผนวกที่เกี่ยวกับทั้ง 1 และ 2 (Annexs detailing the modalities of ongoing negotiations both horizontal and sectoral issues)

3.1 ภาคผนวกเกี่ยวกับการบริการทางการเงิน (The Annex on Financial Services) ได้กล่าวถึงเนื้อหาสำคัญไปแล้วข้างบน

3.2 ภาคผนวกเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา (The Annex on Movement of Natural Persons Supplying Services) ได้กล่าวถึงเนื้อหาสำคัญไปแล้วข้างบน

3.3 ภาคผนวกเกี่ยวกับการขนส่งทางทะเล (The Annex on Negotiation on Maritime Transport Services) เกิดจากการผลักดันของกลุ่มผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ภาคผนวกดังกล่าวยินยอมให้มีการเจรจาได้จนถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2539 (ค.ศ. 1996) โดยระยะเวลาที่กำลังเจรจากันอยู่ไม่ให้นำหลักของ GATS มาบังคับใช้กับบริการขนส่งทางทะเลและรัฐสมาชิกไม่จำเป็นต้องทำตามมาตรการที่เป็นข้อยกเว้น MFN ในประเทศตน และช่วงระยะที่ทำการเจรจารัฐสมาชิกจะเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงแก้ไข commitment ของประเทศตนได้อย่างเสรี

3.4 ภาคผนวกเกี่ยวกับโทรคมนาคมพื้นฐาน (The Annex on Basic Telecommunications) เป็นภาคผนวกซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับภาคผนวกเกี่ยวกับโทรคมนาคมเลย ภาคผนวกฉบับนี้เป็นการตกลงกันระหว่างสหรัฐฯ EU และประเทศพัฒนาอื่นๆ ที่มีตลาดโทรคมนาคมขนาดใหญ่ว่าจะเจรจากันเปิดตลาดการให้บริการโทรคมนาคมทางไกลพื้นฐาน (basic long-distance) และบริการโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (international telecommunications) บนหลักการต่างตอบแทน (reciprocal liberalization) ซึ่งหลักการต่างตอบแทนแตกต่างจากหลัก MFN โดยประเทศดังกล่าวตกลงกันว่าจะนำเอาผลของการเจรจาไปปฏิบัติ หรือนำหลักการของ GATS มาบังคับใช้ขึ้นอยู่กับว่าอย่างใดจะมีผลต่อการเปิดเสรีมากกว่ากัน

3.5 มติเกี่ยวกับการบริการอาชีพ (Decision on Professional Services) ไม่เป็นภาคผนวก (Annex) ใน package ของกรรมสารสุดท้ายของ WTO แต่เพื่อวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยจะกล่าวถึงเนื้อหาที่สำคัญคือ มติรัฐมนตรีดังกล่าวก่อให้เกิดการจัดตั้งคณะทำงาน (A Working Party) ขึ้นเพื่อหาวิธีการเพื่อให้อนุญาต (licensing) และรับรอง (accreditation) ที่เป็นวิธีที่จำกัดทางการค้าน้อยที่สุด (least-trade-restrictive approach) ข้อสังเกตคือ มติดังกล่าวไม่ผลผูกพันทางกฎหมาย

ดังที่ทราบแล้วว่าเกี่ยวกับการเจรจา 4 สาขา คือ การเงิน การขนส่งทางทะเล โทรคมนาคมพื้นฐาน และการเคลื่อนย้ายของบุคคลธรรมดา (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับกรอบของการเจรจาการค้าบริการในรายสาขาในภาคผนวก เรื่อง "สถานะทางกฎหมายและเนื้อหาของ Sectoral Annex ใน GATS") ทั้งนี้ได้มีการประชุมในแต่ละสาขากันอย่างครบถ้วนแล้ว ตามวันที่ระบุในตารางที่ 1.2 และมีข้อสรุปในแต่ละสาขาบริการดังต่อไปนี้

***การขนส่งทางทะเล** (Maritimes Transport Service)*

ผลการเจรจาของกลุ่มเจรจาด้านการขนส่งทางทะเลได้มีมิติที่จะยกเลิกการเจรจาเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2538 ความล้มเหลวครั้งนี้เกิดจากการที่สหรัฐอเมริกาไม่ยินยอมที่จะเปิดเสรีบริการด้านนี้ โดยไม่เสนอยื่นพันธกรณีใดๆ

อย่างไรก็ตาม ประเทศที่เข้าร่วมเจรจาได้ตกลงกันว่า จะมีการเจรจารอบใหม่ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2542 (ค.ศ. 1999) โดยประเทศสมาชิกจะต้องไม่นำมาตรการที่เป็นการกีดกันการค้าใหม่ๆ มาใช้ยกเว้นในกรณีที่เป็นการตอบโต้การกระทำที่เป็นการกีดกันการค้าของประเทศอื่น จนกว่าการเจรจาครั้งต่อไปจะสิ้นสุดลง

ตารางที่ 1.2 ผลการเจรจาใน 4 สาขาบริการ

สาขาบริการ	วันที่สรุปผลการเจรจา	ผลการเจรจา
การเงิน	28 กรกฎาคม พ.ศ. 2538	ไม่เป็นที่พอใจของสมาชิก
การเคลื่อนย้ายของบุคคลธรรมดา	12 ธันวาคม พ.ศ. 2540	ได้รับความสำเร็จพอประมาณ
การขนส่งทางเรือ	24 มิถุนายน พ.ศ. 2538	ยกเลิกการเจรจา เริ่มใหม่ปลายปี พ.ศ. 2543
การสื่อสาร	17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540	ได้รับความสำเร็จ

การเงิน

การเจรจาด้านการเงินครั้งแรกจบลงเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 ผลการเจรจาครั้งนั้นไม่เป็นที่พอใจของประเทศที่เข้าร่วมเจรจาหลายราย จึงมีข้อตกลงว่าจะมีการเจรจารอบใหม่ภายใน 2 ปี (พ.ศ. 2540) หลังจากนั้นความล้มเหลวในการเจรจาครั้งนี้สืบเนื่องจากการที่สหรัฐอเมริกาไม่ยินยอมที่รับหลักการ MFN โดยคงยึดมั่นที่จะใช้การกลยุทธ์ต่างตอบแทนในการเจรจา ทำให้ประเทศอื่นๆ ไม่ยอมรับหลักการ MFN เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ในการเจรจาครั้งนี้มีประเทศสมาชิก 29 ประเทศ (รวมสหภาพยุโรปซึ่งนับเป็น 1 ประเทศ) ได้ปรับปรุงพันธกรณีที่จะเปิดตลาดการเงินมากขึ้น ซึ่งผลการเจรจาได้ผนวกไว้ในกรรมสารที่สองของ GATS (Second Protocol to the GATS) โดยมีผลบังคับใช้ในปีต่อมา (พ.ศ. 2539)

การเจรจาด้านการเงินครั้งที่ 2 ได้รับความสำเร็จพอประมาณ โดยมีประเทศที่เข้าร่วมเจรจาเพิ่มขึ้นจาก 76 ประเทศ เป็น 102 ประเทศ ในการเจรจาครั้งนี้สหรัฐอเมริกายินยอมที่จะยกเลิกข้อยกเว้น MFN ที่ครอบคลุมทุกสาขาบริการ โดยรักษาข้อยกเว้นเฉพาะในส่วนของการประกันภัย ทั้งนี้เพราะสหรัฐฯ ต้องการที่จะใช้มาตรการโต้ตอบในกรณีที่นักลงทุนอเมริกาถูกบังคับให้ถอนทุนในหุ้นส่วนกิจการประกันภัยในบางประเทศสมาชิก

ผลการเจรจาโดยทั่วไปแล้วไม่ก้าวหน้าไปเท่าใดนัก ทั้งนี้เพราะท่ามกลางวิกฤตทางการเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ซึ่งได้ส่งผลกระทบไปยังประเทศกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา และรัสเซีย ทำให้ประเทศสมาชิกที่กำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจไม่กล้าที่จะสร้างพันธกรณีที่จะเปิดเสรีทางด้านการเงิน กลยุทธ์หลักที่ใช้ในการเจรจาครั้งนี้ คือการรักษาระดับการเปิดเสรีเดิมไว้ (status quo)

อย่างไรก็ตาม มีประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศได้ให้ข้อผูกพันที่จะลดอุปสรรคในการจำกัดการเข้าสู่ตลาด โดยการเพิ่มสัดส่วนเพดานของหุ้นส่วนต่างชาติในธุรกิจท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของกลุ่มประเทศเหล่านี้ในการระดมเงินทุนจากต่างประเทศเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของตน แต่มีน้อยประเทศที่ให้พันธกรณีที่จะเปิดให้มีการแข่งขันมากขึ้น ไม่ว่าจะโดยการยกเลิกการจำกัดจำนวนผู้ประกอบการ หรือการยกเลิกข้อจำกัดในการเปิดสาขาของธนาคารต่างชาติก็ดี เพราะเกรงผลกระทบที่จะมีต่อผู้ประกอบการเดิมซึ่งส่วนมากจะอยู่ในภาวะที่ย่ำแย่อยู่แล้ว

โทรคมนาคมพื้นฐาน

การเจรจาด้านโทรคมนาคมพื้นฐานสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 การเจรจาครั้งนี้นับได้ว่าเป็นการเจรจาที่ได้รับความสำเร็จอย่างยิ่งในการผลักดันให้มีการเปิดเสรีด้านโทรคมนาคมพื้นฐานมากขึ้น ความสำเร็จในการเจรจาด้านโทรคมนาคมพื้นฐานส่วนหนึ่งเกิดจากกระแสการเปิดเสรีตลาดโทรคมนาคมซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากวิวัฒนาการทางด้านการสื่อสารที่รวดเร็วทำให้หลายๆ ประเทศไม่มีทางเลือกทางอื่นนอกเสียจากจะยอมรับว่า การสื่อสารเป็นบริการที่ไร้พรมแดน

แนวทางการเปิดเสรีบริการโทรคมนาคมพื้นฐานจะเน้นการลดอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด ทั้งนี้เพราะตลาดโทรคมนาคมพื้นฐานโดยทั่วไปแล้ว ยังเป็นตลาดที่ค่อนข้างปิด ดังจะเห็นได้ว่า หัวข้อการเจรจาทั้ง 4 หัวข้อดังจะเห็นได้ในตารางที่ 1.3 มีหัวข้อที่เกี่ยวกับการเข้าสู่ตลาดถึงสามหัวข้อ ส่วนหัวข้อสุดท้ายเป็นเรื่องที่ค่อนข้างสำคัญ คือ การกำกับดูแล หลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลนั้นจะต้องสอดคล้องกับหลักการของตลาดที่เสรี[4] มิฉะนั้นแล้ว การเปิดเสรีตามข้อผูกพันจะประสบปัญหาในทางปฏิบัติ

ตารางที่ 1.3 ผลการเจรจาโทรคมนาคมพื้นฐาน

ประเภทของบริการ	เงื่อนไขการเปิดเสรี	ประเทศภาคี (ราย)	ขนาดของตลาด (% ของตลาดสมาชิก WTO)	เปิดเสรีภายใน 1/1/1998 (ราย)	เปิดเสรีภายหลัง (ราย)	เปิดเสรีอย่างมีเงื่อนไข (ราย)
ทางไกลระหว่างประเทศ	รับรองการเข้าสู่ตลาด (บริการและโครงข่าย)	53	99	29	24	6
โทรคมนาคม พื้นฐานทุกประเภท	ให้ต่างชาติเป็นเจ้าของหรือควบคุมธุรกิจท้องถิ่น	56	97	19	20	17
การสื่อสารผ่านดาวเทียม	รับรองการเข้าสู่ตลาด (บริการและโครงข่าย)	42	80	19	23	6
โทรคมนาคมพื้นฐานทุกประเภท	รับรองการกำกับ ดูแลที่ส่งเสริมการแข่งขัน	65	94	57	4	4

ที่มา: Inside US Trade, February 18, 1997.

ผลการเจรจาครั้งนี้มีความครอบคลุมค่อนข้างมาก ดังจะเห็นได้จากขนาดของตลาดของประเทศสมาชิกที่ลงนามในแต่ละหัวข้อคิดเป็นสัดส่วนของขนาดของตลาดของสมาชิก WTO ทั้งหมดมีขนาดกว่าร้อยละ 90 ถึง 3 หัวข้อ และในการเจรจาครั้งนี้มีทั้งประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้วเข้าร่วมเจรจาด้วย โดยประเทศที่กำลังพัฒนาที่ไม่พร้อมที่จะเปิดตลาดตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ (1 มกราคม พ.ศ. 2541) สามารถกำหนดระยะเวลาเองได้ และยังสามารถเลือกเปิดเฉพาะบริการย่อยบางประเภท หรือบังคับใช้ข้อผูกพันที่ตกลงไว้เฉพาะกับผู้ประกอบการรายใหม่ได้ ทำให้การเจรจามีความยืดหยุ่นมากขึ้น

[4] GATS มีหลักการการในการกำกับดูแลธุรกิจโทรคมนาคมเพื่อที่ประเทศสมาชิกสามารถใช้อ้างอิงได้

กลยุทธ์ที่ประเทศสมาชิกใช้ในการเจรจาครั้งนี้ จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับที่ใช้ในการเจรจาทั่วไป คือ ยึดระดับการเปิดเสรีเดิมเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม มีประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศที่เสนอพันธกรณีที่จะเปิดตลาดมากขึ้น เช่น ปากีสถานให้ข้อผูกพันว่าจะยกเลิกการผูกขาดในบริการโทรศัพท์ข้ามพรมแดน (cross border supply) ภายในปี 2004 สิงคโปร์จะเปิดตลาดโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ และเปิดให้ต่างชาติสามารถเข้ามาเป็นเจ้าของธุรกิจโทรคมนาคมพื้นฐานทุกประเภทในสิงคโปร์ได้ภายในปี พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) ส่วนเกาหลีให้ข้อผูกพันที่จะเพิ่มสัดส่วนเพดานของหุ้นส่วนต่างชาติจาก 33 เปอร์เซ็นต์ เป็น 49 เปอร์เซ็นต์ ในปี พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) และจะอนุญาตให้มีการขายต่อ (resale) บริการโทรศัพท์ภายในประเทศภายในปี พ.ศ. 2511 (ค.ศ. 2001) เป็นต้น แต่ก็มีหลายประเทศที่ให้พันธกรณีที่ไม่ผูกมัด โดยเสนอเพียงว่าจะ "ทบทวน" แผนการเปิดเสรีในอนาคตเมื่อมีการปรับปรุงหรือออกกฎหมายที่ต้องรองรับเรียบร้อยแล้ว หรือ เมื่อสัญญาผูกขาดต่างๆ ที่รัฐทำไว้จบสิ้นลง เช่น อินโดนีเซีย ไทย และอินเดีย เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว การเจรจาด้านการค้าบริการในรายสาขา ยกเว้นในกรณีของการเจรจาด้านโทรคมนาคมพื้นฐานไม่ได้รับผลสำเร็จเท่าใดนัก ทั้งนี้เพราะประเทศที่ไม่มีความสนใจที่จะเปิดสาขาใด (เพราะมิได้เป็นผู้ที่ส่งออกบริการประเภทนั้นๆ) ก็สามารถเลือกที่จะไม่เข้าร่วมในการเจรจา และที่เข้าร่วมเจรจานั้นมีเพียงส่วนน้อยที่ใช้พันธกรณีที่เสนอใน GATS เพื่อสร้างแรงผลักดันของการเปิดเสรีภายในประเทศของตนเองเพื่อสู้กับแรงต่อต้านจากผู้ประกอบการเดิม การเปิดเสรีภายใต้กรอบการเจรจาของ GATS จึงไม่มีความกว้างและลึกเท่าที่ควร คงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในอนาคตที่จะเปิดให้มีการเจรจาร่วมกันทั้งระหว่างบริการหลายสาขาและหลายประเภท และระหว่างสินค้าและบริการอีกด้วย เพื่อที่จะเปิดโอกาสให้มีการเจรจาต่อรองเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างประเทศที่มีข้อได้เปรียบเสียเปรียบในสินค้าหรือบริการที่แตกต่างกันได้มากขึ้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า ความสำเร็จในด้านการเจรจาเรื่องการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดาเป็นผลมาจากความพยายามของประเทศกำลังพัฒนาในการปกป้องผลประโยชน์ของตน ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวนั้น สามารถเรียกได้ว่าเป็นเพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นอุทาหรณ์หรือข้อพิจารณาสำหรับบทบาทของประเทศกำลังพัฒนาในเชิงรุกต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาการเจรจาที่ยังค้างอยู่ในสาขาการเงินและการขนส่งทางเรือ เป็นต้น รวมถึงการผลักดันให้ความผูกพันต่างๆ มีการปฏิบัติจริงในลักษณะที่เป็นธรรมต่อทุกประเทศสมาชิก

อย่างไรก็ตาม อำนาจต่อรองของประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศอาจลดลงเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยและวิกฤตเศรษฐกิจในบางประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทวีปเอเชีย ซึ่งอาจทำให้ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านั้นหันมาสนใจปัญหาภายในประเทศ ทั้งทางเศรษฐกิจและผลกระทบทางสังคม รวมทั้งทางการเมืองมากกว่าที่จะสามารถเตรียมตัวในเชิงรุกในการเจรจาต่างๆ ที่ยังค้างอยู่ ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วมักหันมาใช้มาตรการในการเจรจาระดับทวิภาคีกับประเทศกำลังพัฒนา โดยที่ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศต้องตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ ในระหว่างที่ประเทศที่พัฒนาแล้วกำลังรวมพลังกันในระดับต่างๆ เพื่อผลักดันให้การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจสนองผลประโยชน์ของตน

จุดอ่อนของประเทศกำลังพัฒนา นอกจากความอ่อนด้อยในองค์ความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญในการเจรจาต่อรองเกี่ยวกับการเปิดเสรีการค้าบริการ และประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นใหม่ๆ แล้ว ประเทศกำลังพัฒนายังมีจุดอ่อนที่ขาดเอกภาพทั้งในแนวคิดและยุทธวิธีต่อประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธวิธีในเชิงรุก ถึงแม้ว่าจะมี G-77 ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงของประเทศกำลังพัฒนาแล้ว แต่ในทางปฏิบัติ G-77 ไม่ได้สะท้อนเสียงของประเทศสมาชิกทุกประเทศมากไปกว่าเสียงของประเทศสมาชิกหลักบางประเทศ ประเด็นการขาดความแข็งแกร่งในความร่วมมือระหว่างกันของประเทศกำลังพัฒนานั้น ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการที่ประเทศกำลังพัฒนาเพิ่งเริ่มหันหากันได้ไม่นานเมื่อเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ที่ประเทศกำลังพัฒนามีต่อประเทศที่พัฒนาแล้ว

โอกาสที่ประเทศกำลังพัฒนาจะเปลี่ยนสถานภาพความสัมพันธ์กับประเทศพัฒนาแล้วสู่การเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ (Economic partnership) ดังที่ได้เริ่มปูทางไว้ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 เมื่อเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ เช่น อาเซียนกำลังเฟื่องฟูนั้น อาจถูกขัดขวางด้วยปัญหาต่างๆ ในระหว่างวิกฤตเศรษฐกิจปัจจุบัน โดยที่ความร่วมมือกันระหว่างประเทศกำลังพัฒนาเองก็กำลังถูกทดสอบเช่นกัน

1.6 พันธกรณีทางด้านการค้าบริการในระดับพหุภาคี : APEC

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation) ได้เริ่มจัดตั้งขึ้นในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2532 ในปัจจุบันนี้ APEC มีอยู่ 18 เศรษฐกิจสมาชิก เจตนารมณ์ของ APEC ประสงค์จะให้มีการเปิดเสรีด้านการค้าและการลงทุน และตกลงที่จะขยายและเร่งรัดตามผลการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยให้กว้างและลึกในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก สำหรับในเรื่องการเปิดตลาดเสรีการค้าบริการนั้น มีวิธีการเปิดเสรี 2 วิธีคือ Concerted Unilateral กับ Collective Action

Concerted Unilateral หมายความถึง รัฐที่เข้าร่วมประชุม APEC ได้กำหนด Action Plan รวมถึงระยะเวลาในการปฏิบัติเอาไว้ โดยยึดเอาหลักการของ WTO ขยายข้อผูกพันในส่วน Market Access และ National Treatment ที่ได้ทำไว้ภายใต้ WTO และขจัดข้อยกเว้นของหลัก MFN

Collective Action หมายความถึง แนวทางปฏิบัติของความร่วมมือ เช่น จะต้องใช้และยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม เช่น Electronic Data Interchange (EDI) ที่เกี่ยวกับการขนส่งและการค้า และการปฏิบัติให้สอดคล้องกับ Accepted International Safety, Environmental and Technical Standard การพิจารณาถึงความสอดคล้องของมาตรฐานคุณสมบัติวิชาชีพ (Professional Qualification) การผสมผสานหรือการยอมรับซึ่งกันและกัน (Harmonization or Mutual Recognition)

1.6.1 หลักการสำคัญของ APEC ปรากฏใน Bogor Declaration และ Action Agenda ใน Bogor Declaration

หลักการสำคัญของ Bogor Declaration คือ การร่วมมือกันระหว่างสมาชิกที่เป็นภาคีของ WTO ด้วย ที่จะปฏิบัติการร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการเปิดเสรีในรูปของพหุภาคี ผลของการเปิดเสรีในด้านการค้าการลงทุนในเอเชียและแปซิฟิกนี้ จะไม่ใช่เพียงลดอุปสรรคในระหว่างหมู่สมาชิก APEC เท่านั้น แต่ยังสำหรับกลุ่มสมาชิกที่ไม่ใช่ภาคีของ APEC ด้วย

สำหรับการค้าการลงทุนนั้นยึดถือหลักการ "Free and Open Regionalism" โดยกำหนดเป้าหมายของเงื่อนเวลาของการปฏิบัติอย่างเด่นชัด

สำหรับในกรณีการค้าบริการนั้นจะยึดแนวทาง GATS โดยผู้นำกลุ่ม APEC ตกลงว่าจะเร่งให้มีการปฏิบัติตามข้อผูกพันของการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยและผู้นำของ APEC ประสงค์จะลงทั้งในแนวลึกและแนวกว้าง และจะทราบความเข้มแข็งเกี่ยวกับการค้าพหุภาคีแบบเปิด

โดยสรุปแล้ว การค้าบริการในกรอบ APEC ยึดหลักการของ GATS Plus และใช้วิธีการเปิดแบบกำหนดระยะเวลาที่จะต้องไปถึง โดยประเทศอุตสาหกรรมจะต้องทำให้เสร็จเด็ดขาดในปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) สำหรับประเทศกำลังพัฒนานั้น ต้องให้เสร็จภายในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) โดยต่างฝ่ายต่างทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ของแต่ละประเทศภาคีขึ้นมา

1.6.2 การบริหารการจัดการและกลไกทางสถาบัน

จากเป้าหมายที่ APEC ได้กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้น นับได้ว่าเป็นเป้าหมายทะเยอทะยานก้าวหน้า ทั้งๆ ที่ยังไม่อาจก้าวสู่การเป็นสถาบัน หากแต่เป็นเพียงเวทีความร่วมมือแบบหลวมบนหลักของความสมัครใจโดยไม่มีความผูกพันทางกฎหมาย (legal binding) ดังนั้นจึงมักเกิดเป็นคำถามว่า APEC จะสามารถบรรลุเป้าหมายของตนได้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับประเด็นที่ว่า APEC มีปัญหาท้าทายที่ฝังอยู่ในตัวของ APEC เอง โดยเป็นปัญหาในระดับโครงสร้างซึ่งอาจจำแนกได้เป็น 2 ด้านหลัก คือ ด้านกายภาพและด้านกรอบความคิด

ปัญหาท้าทายระดับโครงสร้างในทางกายภาพนั้น มาจากการที่ APEC เป็นเวทีความร่วมมือแบบหลวมหากแต่มีขนาดใหญ่ ครอบคลุมสมาชิก 18 ราย ซึ่งมีทั้งพลังและโอกาสทางเศรษฐกิจดังทราบมาแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตาม สมาชิกทั้งหลายนั้นมีความแตกต่างกันในระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งเป็นสมาชิกส่วนน้อยหากแต่ทรงพลังทางอิทธิพลทางเศรษฐกิจการเมือง ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และญี่ปุ่น กับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นสมาชิกส่วนใหญ่ ถึงแม้ว่ามีบางประเทศมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับที่สูงแล้ว เช่น สิงคโปร์ ก็ตาม โดยในกลุ่มนี้มีจีนและประเทศสมาชิก ASEAN เป็นแกนสำคัญในทางพลังทางเศรษฐกิจการเมืองของกระบวนการตัดสินใจของ APEC

ปัญหาท้าทายระดับโครงสร้างในทางกรอบความคิด หมายถึง กรอบความคิดต่อลักษณะของภูมิภาคนิยมและแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ภายใน APEC ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กรอบความคิดคือ เสรีนิยมแบบใหม่ (Neo-liberalism) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการผลักดันจากสมาชิกในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วทางตะวันตก กับแนวทางที่เรียกว่า "แนวทางแบบเอเชีย" ในขณะที่แนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ต้องการให้ APEC จัดตั้งเป็นองค์กรหรือสถาบันทางการซึ่งมีความผูกพันแบบผูกมัดทางกฎหมาย ครอบคลุมการเปิดตลาดเสรีโดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐ แนวคิดของกลุ่มเอเชีย ซึ่งแม้มีความแตกต่างกันหลายประการในระหว่างกันเอง แต่ก็มีจุดร่วมที่สำคัญคือ การเน้นให้ APEC เป็นเวทีความร่วมมือแบบหลวม ดังที่ APEC ได้ถือกำเนิดเมื่อปี 2532 โดยไม่มีความผูกมัดทางกฎหมาย หากแต่อยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจหรือความพร้อมในการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจแต่ละก้าว โดยยังคงให้ความสำคัญแก่บทบาทของรัฐอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ ตลอดจนสายสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับภาคธุรกิจเอกชนต่อรูปแบบทางเศรษฐกิจ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของเครือข่ายที่มีลักษณะไม่เป็นทางการและยืดหยุ่น ซึ่งหยั่งรากลึกมาจากความสัมพันธ์ทางสังคม โดยในกลุ่มแนวคิดแบบหลังนี้ ญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญไม่น้อยไปกว่ามาเลเซียและจีน

ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า ความแตกต่างด้านกรอบความคิดดังกล่าวข้างต้นนั้น มิใช่เพียงเพิ่งปรากฏในการสานความร่วมมือในกรอบ APEC ด้วยเหตุผลเพียงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หากแต่เป็นความแตกต่างซึ่งมีปัจจัยอธิบายหยั่งรากลึกถึงระดับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และรูปแบบทางทุนนิยมในแต่ละสมาชิก นอกจากนี้ถึงแม้ว่ากรอบแนวคิดแบบเอเชียจะได้มีบทบาทโดดเด่นต่อแนวทางของ APEC มากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับการตัดสินใจระดับสูง อันได้แก่ระดับผู้นำหรือระดับที่ประชุมรัฐมนตรี การกำหนดนโยบายตั้งแต่ปี 2539 แต่แนวคิดด้านการเปิดเสรีใหม่ก็ยังคง

ทำงานอย่างมีอิทธิพลสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับสาระของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน มีผู้กล่าวกันว่า APEC ก้าวหน้าไปมาก ซึ่งเป็นความจริงในระดับหนึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบพัฒนาการของ APEC เมื่อช่วง 5 ปีแรก นับตั้งแต่เริ่มความร่วมมือกันเมื่อปี 2532 ประกอบกับความก้าวหน้าในการประสานท่าทีของสมาชิกซึ่งเคยแบ่งออกเป็น 2 ขั้วอย่างเด่นชัดดังกล่าวข้างต้น ตลอดจนการบรรลุเป้าหมายที่ทะเยอทะยานของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม อาจมองได้ด้วยว่า ความก้าวหน้าของ APEC เป็นเพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น คือ การเปิดเสรีตามเป้าหมายของเงื่อนเวลาในการปฏิบัติ พ.ศ. 2553 สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้ว และพ.ศ. 2563 สำหรับประเทศกำลังพัฒนา ตามด้วยการขยายตัวเชิงโครงสร้างของกระบวนการความร่วมมือ ซึ่งสะท้อนได้จากการทวีตัวของเวทีย่อยๆ ทั้งที่ถาวรและเฉพาะกิจ ในขณะที่การขยายตัวของสมาชิกภาพมีความจำกัดจากกรอบนโยบาย ซึ่งส่วนหนึ่งมีอิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศเป็นตัวกำหนด ซึ่งมีพื้นฐานจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของ APEC ในขณะที่ปัจจัยอีกส่วนหนึ่งมาจากการจัดการหรือกลไกทางสถาบัน ทั้งในกระบวนการตัดสินใจกำหนดนโยบายและในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ภาพรวมโดยทั่วไปของกระบวนการตัดสินใจกำหนดนโยบายอาจกล่าวได้ดังนี้คือ เนื่องจาก APEC ยังคงเป็นเพียงเวทีความร่วมมือแบบหลวมที่ไม่มีความผูกมัดทางกฎหมาย ฉันทามติได้กลายเป็นหลักการของการตัดสินใจของ APEC ในทุกระดับ ในขณะที่หลักการของการดำเนินกิจกรรมตลอดจนโครงการต่างๆ เป็นหลักการเจรจาโดยเปิดเผย (Open Dialogue) ด้วยความเคารพที่เท่าเทียมกันต่อความคิดเห็นของสมาชิกทั้งปวง ทั้งนี้กระบวนการตัดสินใจของ APEC เป็นกระบวนการแห่งการกำหนดนโยบายจากระดับบน คือระดับผู้นำและรัฐมนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับรัฐมนตรีซึ่งเป็นกลไกหลักแห่งการกำหนดนโยบายนั้น เป็นการประชุมกันเป็นประจำทุกปีของของรัฐมนตรีต่างประเทศและรัฐมนตรีเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นกลไกหลักในการกำหนดขอบเขตด้านสาระและการเงินของโครงการต่างๆ ในระดับคณะกรรมการและเวทีย่อยอื่นๆ ด้วย นอกจากนี้ยังมีการประชุมระดับรัฐมนตรีอื่นๆ อีกโดยมีการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส (Senior Official Meeting—SOM) ซึ่งประชุมกันเป็นประจำก่อนการประชุมระดับรัฐมนตรีทุกครั้งทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะ และนำการตัดสินใจของการประชุมระดับรัฐมนตรีไปสู่การปฏิบัติ โดยการควบคุมดูแลและประสานงานด้านงบประมาณและโครงการต่างๆ ของทุกเวทีย่อย ตามความเห็นชอบของที่ประชุมระดับรัฐมนตรี ในปัจจุบัน APEC มีเวทีย่อยที่สำคัญสรุปได้ 4 ระดับคือ 1) ระดับคณะกรรมการ ประกอบด้วย 3 คณะ คือ *Committee on Trade and Investment (CTI)* ซึ่งเป็นกลไกหลักในการอำนวยความสะดวกต่อการนำ Osaka Action Agenda ด้านการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ เช่น ด้านการค้าบริการนี้ ไปสู่รายละเอียดของการปฏิบัติ *Economic Committee (EC)* ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการวิเคราะห์วิจัยแบบบูรณาการสาขาเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน รวมทั้งที่เกี่ยวกับวาระด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจและทางเทคนิค และ *Budget and Administrative Committee (BAC)* ซึ่งในปัจจุบันอยู่ระหว่างการกำลังปรับเปลี่ยนเป็น Budget and Management Committee (BMC) ตามมติของที่ประชุมระดับรัฐมนตรีเอเปกครั้งที่ 10 เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2541 ที่มาเลเซีย 2) ระดับกลุ่มเฉพาะกิจด้านนโยบาย ได้แก่ คณะอนุกรรมการของ SOM ที่เรียกว่า SOM Sub-committee on Economic and Technical Cooperation (ESC) และ Ad Hoc Policy Level Group on Small and Medium Enterprises 3) ระดับคณะทำงาน ซึ่งแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการทบทวนข้อมูลด้านการค้าและการลงทุน ซึ่งจากมติของที่ประชุมระดับรัฐมนตรีเอเปกครั้งที่ 10 ให้สลายคณะทำงานด้านการทบทวนข้อมูลด้านการค้าและการลงทุนไป และ 4) อื่นๆ ได้แก่ ระดับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาซึ่งในปัจจุบันยังไม่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการ นอกจากนี้ APEC ยังมีสำนักเลขาธิการที่สิงคโปร์ ตลอดจนความร่วมมือ

กับภาคธุรกิจในบริบทของการปรึกษาหารือร่วมกันและข้อเสนอแนะต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังเห็นได้จากบทบาทและภาระ หน้าที่ของ APEC Business Advisory Council ซึ่งปรากฏเป็นสายสัมพันธ์ทางการกับระดับที่ประชุมรัฐมนตรีตามมติของที่ประชุมรัฐมนตรีที่โอซากาเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2538 (ดูภาคผนวก 4)

ถึงแม้ว่ามิติทางสถาบันดังกล่าวข้างต้นสะท้อนถึงการปรับตัวขนาดใหญ่ที่สุดทางโครงสร้าง เพื่ออำนวยต่อการบรรลุเป้าหมายของ APEC อย่างไรก็ตามการปรับตัวดังกล่าวมิได้เป็นการปรับแก้ข้อจำกัดที่สำคัญที่ว่า APEC ไม่ได้มีโครงสร้างที่แท้จริง ซึ่งสะท้อนจากเหตุผล 3 ประการคือ 1) กระบวนการทั้งหมดของ APEC ยังคงมีลักษณะเป็นเวทีเจรจามากกว่าการเป็นองค์กรความร่วมมือ 2) กระบวนการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายของ APEC นั้นผูกติดกับบทบาทของกลไกระดับสูง คือ ที่ประชุมระดับรัฐมนตรี ซึ่งผ่านการกลั่นกรองจากระดับภายในรัฐของสมาชิก มากกว่าการเป็นกระบวนการตัดสินใจที่ผ่านการริเริ่มและกลั่นกรองทางความคิดด้วยมุมมองของภูมิภาคจากกลไกทางการระดับต่างๆ อื่นๆ ของ APEC เอง และ 3) การขาดกลไกในการประสานงานระหว่างกลไกต่างๆ ที่เป็นงานถาวรประจำต่อเนื่อง หากแต่เป็นเรื่องที่ผูกติดกับหน้าที่ที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปตามวาระแห่งความรับผิดชอบของรัฐบาลสมาชิกในการทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพการประชุมประจำปีระดับรัฐมนตรีแต่ละครั้ง ถึงแม้ว่าจะมีสำนักงานเลขาธิการถาวรแล้วก็ตาม โดยที่สำนักงานเลขาธิการยังคงมีขอบเขตจำกัดทั้งโดยขนาดและภาระหน้าที่ในด้านการอำนวยความสะดวกและการจัดประชุมเท่าที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่า เจตนารมณ์ทางการเมืองน่าจะเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับกลไกต่างๆ ของ APEC โดยการที่ APEC สามารถก้าวมาได้ถึงระดับปัจจุบันนี้เป็นด้วยความผูกมัดทางการเมืองมากกว่าความผูกมัดทางกฎหมาย และในปัจจุบันนั้นยังไม่ปรากฏมีปัจจัยหรือกลไกใดที่ดีกว่าหรือสามารถประกันความมั่นใจต่อความต่อเนื่องของอย่างก้าวของ APEC

1.7 ผลกระทบของวิกฤตการณ์ในเอเชีย

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในเอเชียส่งผลทั้งด้านบวกและลบต่อกระแสการเปิดเสรีการค้าบริการและการลงทุน

ในด้านบวก ปรากฏว่าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งนี้ส่งผลให้ประเทศกำลังพัฒนามีความจำเป็นต้องเร่งเปิดเสรีการค้าบริการในระดับที่เกินกว่าพันธกรณีที่ให้ไว้ในข้อตกลง GATS และมากกว่าแนวทางการเปิดเสรีในเวที APEC และเวที ASEAN ความจำเป็นนี้เกิดจากการที่ธนาคารและสถาบันการเงินในประเทศที่ประสบปัญหาหนี้เสียจะต้องเร่งเพิ่มทุนจำนวนมหาศาล แต่ไม่สามารถระดมทุนได้เพียงพอจากนักลงทุนภายในประเทศ บริษัทในอุตสาหกรรมหลายประเภทรวมทั้งในอุตสาหกรรมบริการ (เช่น โรงแรม ห้างสรรพสินค้า โทรคมนาคม) ก็ประสบปัญหาการเงินจนต้องพึ่งเงินทุนจากต่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบริษัทด้านโทรคมนาคมของไทยจะประสบปัญหาขาดทุนอย่างรุนแรงจากวิกฤตการณ์ครั้งนี้ แต่โอกาสที่นักลงทุนต่างชาติจะเข้ามาลงทุนในกิจการโทรคมนาคมยังคงมีน้อยมาก เพราะปัญหาด้านกฎหมายว่าด้วยสัมปทาน ในกรณีการลงทุนในกิจการค้าปลีก นักลงทุนต่างชาติที่มิใช่ชาวอเมริกันจะติดอุปสรรคจากข้อจำกัดในการประกอบธุรกิจค้าปลีกอันเนื่องจากกฎหมาย ปว.281

เหตุผลอีกข้อหนึ่งซึ่งจะทำให้นักธุรกิจต่างชาติเข้ามามีบทบาทในภาคบริการในประเทศเอเชียมากขึ้น เกิดความจำเป็นของการปฏิรูประบบเศรษฐกิจในประเทศที่เกิดวิกฤตการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงกฎหมายบริษัทเพื่อให้บริษัทมีระบบการควบคุมการจัดการที่เป็นธรรม (corporate governance) มีระบบบัญชีและมีข้อมูลที่โปร่งใส

และเป็นไปตามหลักสากล ตลอดจนความจำเป็นในการปรับโครงสร้างหนี้ของบริษัทที่ประสบปัญหาการเงินจำนวนนับหมื่นบริษัท แต่ประเทศในเอเชียยังขาดแคลนบุคลากร และองค์ความรู้ในการแก้ปัญหาข้างต้น ดังนั้น จึงต้องมีการว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาต่างชาติ และผู้เชี่ยวชาญต่างชาติในด้านต่างๆ เข้ามาในบริการคำปรึกษาเพื่อปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ เช่น บริษัทตรวจสอบบัญชี บริษัทที่ปรึกษากฎหมายเฉพาะด้าน บริษัทที่ปรึกษาด้านการปรับโครงสร้างหนี้ ด้านการควบและรวมกิจการ ฯลฯ ความจำเป็นเหล่านี้ทำให้ต้องมีการว่าจ้างชาวต่างชาติและบรรษัทต่างชาติเข้ามาให้บริการดังกล่าว

แต่ขณะเดียวกัน แนวทางการแก้ไขปัญหาตามวิธีการของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund—IMF) ก็ได้ก่อให้เกิดแนวร่วมต่อต้านแนวนโยบายการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการเปิดเสรีด้านการค้าบริการและการลงทุน แนวร่วมดังกล่าวเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มนักธุรกิจที่ประสบปัญหาการเงินจนถึงขั้นล้มละลายหรือใกล้ล้มละลาย กับนักวิชาการ นักกฎหมาย และนักการเมืองที่มีแนวคิดชาตินิยม บุคคลกลุ่มหลังนี้เกรงว่าการเปิดเสรีโดยการออกกฎหมายต่างๆ (โดยเฉพาะ ปว.281 กฎหมายที่ดิน ตลอดจนประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ว่าด้วยการบังคับคดี) จะทำให้บริษัทต่างชาติมีสิทธิในการเปิดดำเนินกิจการบางประเภท (rights of establishment) เท่าเทียมกับคนไทย (กล่าวคือ มีการประติบัติเยี่ยงคนชาติ[5]) ในที่สุดการให้สิทธิดังกล่าวจะนำไปสู่การสูญเสียอำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจเฉกเช่นที่ประเทศกำลังพัฒนาเคยตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอุตสาหกรรมในอดีต หลังจากที่ยินยอมให้ชาวต่างชาติเข้าไปประกอบธุรกิจอย่างเท่าเทียมกับคนในชาติ

กระแสชาตินิยมดังกล่าวอาจมีผลให้รัฐบาลหันไปเลือกใช้วิธีกีดกันการค้า ซึ่งจะเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ โลกเคยประสบปัญหาเศรษฐกิจถดถอยครั้งใหญ่ในต้นทศวรรษ 2470 เมื่อประเทศต่างๆ เลือกแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยวิธีกีดกันการค้า

อย่างไรก็ตามในยุคของโลกาภิวัตน์เรามิอาจขวางกั้นกระแสการเปิดเสรีทางการค้า หรือแม้ว่าประเทศกำลังพัฒนาจะสามารถปิดกั้นกระแสดังกล่าวได้ แต่การปิดประตูหันหลังให้กระแสการค้าเสรี อาจส่งผลเสียใหญ่หลวงจนประเทศกลายเป็นผู้เสียประโยชน์ในภายหลัง[6] ดังนั้นประเทศกำลังพัฒนาจึงควรพิจารณาชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์และต้นทุนจากการเปิดเสรีการค้าบริการอย่างรอบคอบ

ผลทางบวกของการเปิดเสรี คือ ประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับจากการเปิดเสรีการค้าบริการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดเสรีในสาขาการขนส่งและโทรคมนาคม คือ ช่วยให้ภาคเศรษฐกิจส่วนอื่นมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งนี้ในการกลับกันการคุ้มครองอุตสาหกรรมโทรคมนาคมจะทำให้ประเทศสูญเสียผลประโยชน์จากการเปิดเสรีตลาดสินค้า การลดภาษีศุลกากรสินค้าขาเข้าจะบีบบังคับให้ผู้ผลิตในประเทศต้องเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และลดราคาสินค้าลงซึ่งจะยังประโยชน์ต่อผู้บริโภคในประเทศ แต่ผลประโยชน์จากการเปิดเสรีการค้าสินค้าดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นหากระบบการขนส่ง

---

[5] การให้คนต่างชาติมีสิทธิในการประกอบการ (right of establishment) คล้ายกับการลดภาษีศุลกากรสินค้านำเข้าให้เหลือ 0% แต่ถ้าต่างชาติเปิดกิจการในประเทศแล้วได้รับการปฏิบัติเยี่ยงบริษัทของคนในชาติ กรณีนี้ถือว่าต่างชาติได้รับการประติบัติเยี่ยงคนชาติแบบอ่อนๆ (Weak version of national treatment)

[6] เหตุผลก็คือความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศและผลกระทบต่อการเปิดเสรีตลาดโทรคมนาคม ในอนาคตเป็นไปได้ว่าบริษัทโทรคมนาคมต่างชาติไม่จำเป็นต้องเข้ามาเปิดบริษัทในประเทศอื่นๆ ที่มีการซื้อขายบริการ เพราะบริษัทสามารถให้บริการซื้อขายทั่วโลกจากจุดที่ตั้งเพียงบางแห่งก็พอ ดังนั้น หากประเทศกำลังพัฒนาไม่ฉวยโอกาสเปิดเสรีตลาดโทรคมนาคมก่อนเพื่อเปิดโอกาสให้บริษัทในประเทศได้เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ จากบริษัทต่างชาติ ในอนาคตบริษัทในประเทศก็จะต้องเลิกกิจการไปเพราะแข่งขันไม่ได้

ระบบท่าเรือ และการคมนาคมยังคงเป็นอุปสรรคต่อการส่งออก ทำให้ต้นทุนการส่งออกสูงขึ้น เป็นผลต่อเนื่องทำให้ผู้ส่งออกไม่สามารถส่งออกสินค้าได้รวดเร็วทันความต้องการของผู้ซื้อ ตัวอย่างเช่น การเปิดเสรีกิจการขนส่งทางเรือ (merchant shipping) ในชิลี ทำให้ผู้ประกอบการขนส่งนำเทคโนโลยีใหม่เข้ามาใช้ เช่น ระบบขนส่งด้วยห้องเย็น ผลที่เกิดขึ้น คือ ชิลีสามารถส่งออกปลาซาลมอนและผลไม้กีวีได้ ส่วนสหรัฐอเมริกามีกฎหมาย (Jones Act) ห้ามบริษัทเรือต่างชาติขนส่งสินค้าระหว่างท่าเรือในสหรัฐอเมริกา ผลก็คืออัตราค่าขนส่งระหว่างท่าเรือในสหรัฐอเมริกาแพงกว่ากรณีการเปิดเสรี 2-4 เท่าตัว

ประโยชน์ประการต่อมาจากการให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในภาคบริการ คือ ประเทศกำลังพัฒนาอาจมีโอกาสได้เรียนรู้เทคโนโลยี และการบริการจัดการมากกว่าการเปิดเสรีด้านการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้นักลงทุนต่างชาติสามารถแยกกระบวนการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมออกเป็นหลายส่วน และเลือกนำกระบวนการผลิตประเภท "ขันน็อต" (screwdriver) มาตั้งเป็นโรงงานในประเทศกำลังพัฒนา ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการผลิตเพียงบางส่วน แต่ในการลงทุนภาคบริการ เช่น โรงแรม ธนาคาร หรือโทรคมนาคม นักลงทุนต่างชาติต้องเข้ามาวางระบบบริหารจัดการอย่างครบวงจร ทำให้ต้องฝึกอบรมคนในประเทศตั้งแต่พนักงานต้อนรับ เจ้าหน้าที่การเงิน เจ้าหน้าที่สินเชื่อ วิศวกร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความได้เปรียบเหล่านี้จะค่อยๆ หมดไปเมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้าถึงระดับที่นักลงทุนต่างชาติไม่ต้องเข้ามาตั้งสำนักงานในประเทศกำลังพัฒนา (ดังเช่นกรณีโทรศัพท์ Iradium เป็นต้น) ดังนั้น ถ้าประเทศต้องการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ประเทศนั้นจำเป็นต้องรีบเปิดเสรีตลาดบริการ โดยพยายามเตรียมคนของตนให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะดูดซับเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้อย่างเต็มที่

ผลทางลบของการเปิดเสรีการค้าบริการ คือ ประเทศกำลังพัฒนาอาจประสบปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด[7] ทั้งนี้เพราะประเทศกำลังพัฒนามีระดับความรู้ทางเทคโนโลยีที่ด้อยกว่าประเทศพัฒนาแล้ว และขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถในภาคบริการบางสาขา ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาอยู่ในฐานะของผู้ซื้อบริการ ประเทศพัฒนาเป็นผู้ขายบริการ ปัญหาที่ตามมาจากการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด คือ ค่าเงินจะอ่อนตัวลง ทำให้เงินเฟ้อสูงขึ้น แต่ขณะเดียวกันในระยะยาวสินค้าและบริการขาเข้าจะมีราคาสูงขึ้นใน และสินค้าออกจะมีราคาต่ำลง ในที่สุดปัญหาขาดดุลจะหมดไป อย่างไรก็ตามการปรับตัวของกลไกราคานอกจากจะใช้เวลานานแล้ว ยังมีปัญหาว่าในปัจจุบันประเทศพัฒนาแล้วก็ดำเนินมาตรการจำกัดการค้าสินค้าบางชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าเกษตรและสิ่งทอ นอกจากนั้นประเทศพัฒนาแล้วก็ยังไม่ยอมเปิดเสรีภาคบริการบางประเภท รวมทั้งการใช้นโยบายจำกัดการเคลื่อนย้ายของแรงงานระหว่างประเทศ นโยบายบิดเบือนตลาดเหล่านี้ย่อมส่งผลเสียหายต่อการจัดสรรทรัพยากรของโลก และสร้างความไม่เท่าเทียมระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา นัยต่อประเทศกำลังพัฒนาคือการเจรจาการค้าแบบแลกเปลี่ยนข้ามสาขา (cross sector negotiation) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การเปิดเสรีการค้าทั้งตลาดสินค้าและตลาดบริการเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนโลกอย่างเท่าเทียมกัน

ผลกระทบอีกประการหนึ่งคือการอนุญาตให้ชาวต่างชาติเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศ จะทำให้ผู้ประกอบอาชีพบางประเภทในประเทศกำลังพัฒนาประสบปัญหาการว่างงานได้ นัยต่อการเจรจาการค้า คือ ประเทศกำลังพัฒนาจะต้องเร่งเสริมสร้างความรู้ความสามารถของผู้ประกอบอาชีพบางประเภทให้มีความสามารถในการเรียนรู้และดัดแปลง

[7] อย่างไรก็ตาม ในระยะสั้นประเทศกำลังพัฒนาจะได้ประโยชน์จากการที่มีเงินทุนเคลื่อนย้ายเข้ามาในประเทศ

เทคโนโลยีใหม่ๆ ตลอดจนการเจรจาแลกเปลี่ยนให้ประเทศพัฒนาแล้วที่มีปัญหาขาดแคลนแรงงานบางประเภทยอมรับแรงงานประเภทเหล่านั้นเข้าไปทำงานได้

ผลกระทบประการสุดท้ายของการเปิดเสรีตลาดเงินทุน คือ เสถียรภาพของระบบการเงินโลกหลังจากที่รัสเซียประกาศพักการชำระหนี้ชั่วคราวในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2541 ติดตามด้วยปัญหาการขาดทุนของบริษัท Long-term Credit Management ระบบการเงินของโลกก็เริ่มปั่นป่วน แต่โชคดีที่ประเทศพัฒนาแล้วสามารถดำเนินนโยบายแก้ปัญหาได้อย่างเฉียดฉิว อย่างไรก็ตามวิกฤตการณ์ทางการเงินซึ่งเริ่มต้นจากเอเชียในครั้งนี้ทำให้นักวิชาการ นักการเงิน รวมทั้งรัฐบาลของหลายประเทศเริ่มใช้มาตรการควบคุมการปริวรรตเงินตรา เช่น มาเลเซีย บางประเทศถึงกับเริ่มพิจารณายกเลิกการใช้เงินตราของตนเองโดยจะหันไปใช้เงินดอลลาร์สหรัฐฯ แทน ขณะนี้จึงมีความพยายามที่จะศึกษาและปฏิรูประบบการเงินของโลกใหม่ นอกจากการประชุมร่วมระหว่างธนาคารโลกและองค์การเงินระหว่างประเทศ ที่กรุงวอชิงตัน ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2541 แล้ว การประชุม World Economic ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2542 ก็ได้หยิบยกเรื่องการปฏิรูประบบการเงินของโลกมาเป็นหัวข้อในการประชุม

สารบัญบทที่ 2

สภาพแวดล้อมด้านความสามารถในการแข่งขันของรัฐสมาชิกกับการเจรจาเปิดเสรีภาคการค้าบริการภายใต้กรอบอาเซียน

หน้า

บทที่ 2 สภาพแวดล้อมด้านความสามารถในการแข่งขันของรัฐสมาชิกกับการเจรจาเปิดเสรีภาคการค้าบริการภายใต้กรอบอาเซียน 43

2.1 **ความนำ** 43

2.2 **การเจรจากรอบอาเซียน (ASEAN)** 44

2.3 **ภาพรวมการเปิดเสรีภาคบริการในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน** 46

2.3.1 ภาพรวมการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการสำหรับข้อผูกพันเบื้องต้นปี 1997 46

2.3.2 ข้อผูกพันการเปิดเสรีครั้งสุดท้าย (Final Package of Commitments) 47

2.3.3 ทวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อผูกพันสุดท้าย (Final Package of Commitments) และข้อผูกพันเบื้องต้น (Initial Package of Commitments) 51

2.4 **วิเคราะห์ข้อกำหนด GATS-Plus และประโยชน์ที่กลุ่มประเทศอาเซียนได้รับจากการเปิดเสรีภายใต้กรอบอาเซียน** 52

2.5 **บทวิเคราะห์ศักยภาพในการแข่งขันภาคการค้าบริการในกลุ่มประเทศสมาชิก อาเซียน** 53

2.6 **กรณีศึกษาระดับการเปิดเสรีสาขาโทรคมนาคม บริการขนส่งทางอากาศ บริการขนส่งทางทะเล และบริการธนาคาร และการเปิดเสรีด้านบริการธนาคาร** 56

2.6.1 โทรคมนาคม 58

2.6.2 บริการขนส่งทางอากาศ 61

2.6.3 บริการขนส่งทางทะเล 65

2.6.4 การเปิดเสรีบริการธนาคารในข้อตกลง GATS 70

2.6.5 การเปิดเสรีบริการธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มอาเซียนภายใต้ AFTA 73

2.6.6 การเปิดเสรีในสาขาบริการธุรกิจ (หรือบริการด้านวิชาชีพ) 74

2.6.7 การเปิดเสรีบริการการท่องเที่ยว 93

สารบัญตารางและรูป

หน้า

ตารางที่ 2.1 สรุปข้อผูกพันเบื้องต้น จากการประชุม 10-12 กุมภาพันธ์ 1998 47

ตารางที่ 2.2 Revised final package of commitments submitted for 17th CCS considerations 48-49

ตารางที่ 2.3 ตารางเปรียบเทียบข้อเสนอการเปิดเสรีรายสาขาตามประเทศ 50

ตารางที่ 2.4 สัดส่วนภาคเศรษฐกิจต่างๆ คิดเป็นร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสมาชิกอาเซียน 53

ตารางที่ 2.5 ดัชนีความได้เปรียบทางการแข่งขันภาคบริการของประเทศสมาชิกอาเซียน 54

ตารางที่ 2.6 คะแนนเฉลี่ยสำหรับดัชนีการเปิดเสรี 57

ตารางที่ 2.7 ดัชนีระดับการเปิดเสรีโทรคมนาคมแยกตามสาขาย่อย 60

ตารางที่ 2.8 ดัชนีระดับการเปิดเสรีสาขาบริการขนส่งทางอากาศแยกตามสาขาย่อย 63

ตารางที่ 2.9 ดัชนีเฉลี่ยเปิดเสรีโดยใช้ข้อผูกพันแกตต์ 64

ตารางที่ 2.10 ดัชนีการเปิดเสรีของข้อผูกพันของประเทศสมาชิกอาเซียนใน GATS 67

ตารางที่ 2.11 ดัชนีการเปิดเสรีของข้อผูกพันของประเทศสมาชิกใน AFAS 69

ตารางที่ 2.12 ค่าเฉลี่ยดัชนีการเปิดเสรี 70

ตารางที่ 2.13 ค่าถ่วงน้ำหนักในการคำนวณดัชนีการเปิดเสรี 71

ตารางที่ 2.14 ลำดับและระดับการเปิดเสรีธุรกิจบริการธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มประเทศอาเซียน ภายใต้ GATS ก่อนวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ 72

ตารางที่ 2.15 ลำดับและระดับการเปิดเสรีธุรกิจบริการธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มประเทศอาเซียนที่เกิดขึ้น (Status quo) ภายหลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ 72

ตารางที่ 2.16 ตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS ของประเทศอินโดนีเซีย ในสาขาการบริการทางธุรกิจ 75-76

ตารางที่ 2.17 ตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS ของประเทศมาเลเซีย 76-80

ตารางที่ 2.18 ตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS ของประเทศไทย 81-82

ตารางที่ 2.19 ตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS ของสิงคโปร์ 83-86

ตารางที่ 2.20 ตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS ของประเทศฟิลิปปินส์ 87

ตารางที่ 2.21 ตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS ของประเทศเวียดนาม 88

ตารางที่ 2.22 ตารางแสดงข้อผูกพันใน AFAS ของประเทศมาเลเซีย 89

ตารางที่ 2.23 ตารางแสดงข้อผูกพันใน AFAS ของประเทศไทย 90

ตารางที่ 2.24 ตารางแสดงข้อผูกพันใน AFAS ของประเทศสิงคโปร์ 91

ตารางที่ 2.25 ลำดับการเปิดเสรีธุรกิจบริการด้านการบริการธุรกิจในกลุ่มอาเซียนภายใต้ GATS 92

ตารางที่ 2.26 ลำดับและระดับการเปิดเสรีการค้าบริการสาขาบริการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอาเซียน ภายใต้ GATS 94

ตารางที่ 2.27 ดัชนีระดับการเปิดเสรีการท่องเที่ยวแยกตามประเทศและสาขาย่อยในแกตต์ 95

หน้า

ตารางที่ 2.28 อันดับการเปิดเสรีการท่องเที่ยวภายใต้กรอบ AFAS 96
ตารางที่ 2.29 ดัชนีระดับการเปิดเสรีการท่องเที่ยวแยกตามประเทศและสาขาย่อยในกรอบอาเซียน 97
ตารางที่ 2.30 ดัชนีระดับการเปิดเสรีการท่องเที่ยวแยกตามประเทศและสาขาย่อยในแกตต์ 98-103
ตารางที่ 2.31 ดัชนีระดับการเปิดเสรีการท่องเที่ยวแยกตามประเทศและสาขาย่อยในอาเซียน 103-108

รูปที่ 2.1 ระดับการเปิดเสรีสาขาโทรคมนาคมตามข้อผูกพันในกรอบอาเซียน 59
รูปที่ 2.2 เปรียบเทียบระดับการเปิดเสรีสาขาโทรคมนาคมตามข้อผูกพันในกรอบอาเซียนและแกตต์ 61
รูปที่ 2.3 ดัชนีเปิดเสรีสาขาบริการขนส่งทางอากาศโดยใช้ข้อผูกพันกรอบอาเซียน 62
รูปที่ 2.4 เปรียบเทียบดัชนีเปิดเสรีเฉลี่ยระหว่างข้อผูกพันอาเซียนและข้อผูกพันแกตต์ 64
รูปที่ 2.5 การเปรียบเทียบข้อผูกพันใน GATS และใน AFAS 68

บทที่ 2

สภาพแวดล้อมด้านความสามารถในการแข่งขันของรัฐสมาชิกกับการเจรจาเปิดเสรีภาคการค้าบริการภายใต้กรอบอาเซียน

2.1 ความนำ

ในบทที่แล้วเราได้กล่าวถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นพลังสำคัญที่ผลักดันให้มีการเปิดเสรีทางการค้าบริการ บทนี้จะวิเคราะห์ประเด็นสำคัญอีกประการคือ ระดับการเปิดเสรีในภาคการค้าบริการของประเทศสมาชิกอาเซียน และประโยชน์ที่ประเทศสมาชิกจะได้รับจากการเปิดเสรีการค้าบริการในฐานะกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ดังนั้นในการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าว บทที่สองศึกษาเรื่องต่างๆ ดังนี้

- ภาพรวมของการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการภายใต้กรอบการเจรจาของอาเซียน โดยในส่วนนี้จะมีการสรุปภาพรวมของกรอบการเจรจาการค้าบริการของอาเซียน รวมถึงผลสรุปของข้อผูกพันครั้งแรก และข้อผูกพันครั้งสุดท้าย โดยการเปรียบเทียบดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความคืบหน้าในการเจรจาข้อผูกพันทั้งสองรอบ พร้อมทั้งแรงผลักดันจากคณะกรรมการการค้าบริการอาเซียน
- เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ในการอธิบายความแตกต่างระหว่างข้อผูกพันของประเทศสมาชิกอาเซียนในทั้งสองกรณี
- การวิเคราะห์ข้อกำหนด GATS-Plus และผลประโยชน์ที่กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนจะได้รับจากการเปิดเสรีภาคบริการระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ตามที่ได้มีการนำวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการตั้ง Bench mark for liberalisation หรือประเทศตัวอย่างสำหรับการเปรียบเทียบในการเปิดเสรี หรือการนำกฎ GATS-Plus มาใช้ ในส่วนนี้จะมีการวิเคราะห์ว่าประเทศสมาชิกได้นำกฎ GATS-Plus มาใช้มากน้อยเพียงใด อีกคำถามที่สำคัญคือ การเปิดเสรีระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนนั้นใครเป็นผู้ได้ประโยชน์จากการเปิดเสรีมากที่สุด?
- เมื่อทำการวิเคราะห์เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ถึงความแตกต่างตามข้อเสนอดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น มีคำถามสำคัญจากการพิจารณาจากตารางข้อผูกพันคือ ประเทศสมาชิกใดเปิดเสรีทางการค้าบริการมากที่สุด หรือประเทศใดมีสาขาบริการที่เสรีที่สุดเมื่อยึดตามกรอบการเจรจาของอาเซียนซึ่งส่วนใหญ่แล้วข้อเสนออยู่ภายใต้กรอบเดียวกันกับข้อผูกพันของแกตต์ โดยทำการศึกษาในสาขาโทรคมนาคม และสาขาบริการขนส่งทางอากาศ ใช้วิธีการสร้างดัชนีการเปิดเสรี

โดยสรุป บทที่ 2 จะสามารถวิเคราะห์ประเด็นระดับการเปิดเสรีในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนพร้อมทั้งให้นัยสำคัญต่อการเปิดเสรีในกลุ่มอาเซียนต่อไป

2.2 การเจรจากรอบอาเซียน (ASEAN)

การเจรจาเพื่อเปิดตลาดการค้าบริการในอาเซียน มีกรอบการเจรจาที่เรียกว่า ASEAN Framework Agreement on Services (AFAS) สร้างขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยง กฎ Most Favoured Nations (MFN Exemptions) ซึ่งยึดหลักเกณฑ์และวิธีการในการเจรจาของแกตต์ (GATS) เป็นหลัก ลักษณะการเจรจาจะเป็นแบบ request and offer โดยประเทศสมาชิกจะเจรจาเรียกร้องให้ประเทศอื่นเปิดตลาดในสาขาที่ตนต้องการและในขณะเดียวกันก็ต้องให้ข้อเสนอว่าตนพร้อมที่จะเปิดสาขาอะไรบ้างเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน การเจรจาจะนำไปสู่พันธกรณีตามตารางข้อผูกพันที่ประเทศสมาชิกยอมรับ ซึ่งจะมีลักษณะเดียวกับการเจรจาในแกตต์ สาขาที่กลุ่มประเทศอาเซียนเลือกที่จะเจรจา ได้แก่ สาขาโทรคมนาคม การธนาคาร การท่องเที่ยว การขนส่งทางอากาศ การขนส่งทางทะเล การก่อสร้าง และบริการธุรกิจวิชาชีพ[8]

เนื่องจาก ASEAN มีสถานภาพเป็นกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ดังนั้นสิทธิพิเศษในด้านการค้า การลงทุน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการเจรจานั้นจะจำกัดอยู่เพียงสมาชิก ASEAN เป้าหมายหลักของการจัดตั้ง AFAS คือการจำกัดกรอบของการเปิดเสรีตลาดเพื่อที่จะให้สมาชิกให้สิทธิพิเศษแก่กันและกันที่นอกเหนือจากข้อผูกพันที่กระทำไว้ใน WTO

การที่กลุ่มประเทศอาเซียนเลือกใช้กรอบของแกตต์ในการเจรจาด้านการค้าบริการนั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีก็คือ กรอบและหลักเกณฑ์ในการเจรจามีความชัดเจนเพราะได้มีการพัฒนาและทดลองใช้มาแล้ว แต่เนื่องจากการเจรจาด้านการค้าบริการในแกตต์เป็นการเจรจาแบบหลายฝ่าย (plurilateral) โดยมีประเทศที่เข้าร่วมเจรจาหลายประเทศ ซึ่งต่างก็มีระดับในการพัฒนาและจุดยืนที่แตกต่างกัน กรอบความตกลงจึงค่อนข้างจะอนุรักษ์นิยม กล่าวคือ ข้อตกลงว่าด้วยการเปิดตลาดบริการยังมีลักษณะที่เป็น positive list โดยประเทศสมาชิกจะต้องระบุสาขาที่ตนต้องการจะเปิดโดยสมัครใจ ทำให้ในกรณีที่เกิดสาขาบริการใหม่ๆ ขึ้นมา บริการดังกล่าวจะไม่อยู่ภายใต้ข้อผูกพันที่ให้ไว้ แต่จะต้องมีการเจรจาใหม่ ซึ่งจะแตกต่างกับในกรณีของข้อตกลงของกลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ หรือ นาฟต้า (NAFTA) ที่ใช้ negative list โดยประเทศสมาชิกจะต้องระบุสาขาที่จะไม่เปิดเท่านั้น ในกรณีดังกล่าว ถ้ามีสาขาบริการใหม่ขึ้นมาก็จะต้องเปิดตลาดโดยอัตโนมัติ การเจรจาในลักษณะที่เป็น negative list จึงมีผลต่อการเปิดตลาดครอบคลุมกว่า

เนื่องจากการเจรจาลักษณะดังกล่าวมีความคืบหน้าค่อนข้างช้า จึงได้มีการเสนอกรอบในการเจรจาใหม่ที่จะเอื้ออำนวยให้มีการเปิดตลาดบริการระหว่างประเทศสมาชิกที่มีความครอบคลุมและรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งกรอบในการเจรจาใหม่นี้ต้องการให้มีเงื่อนไขเวลาในการเปิดตลาดที่ชัดเจนเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของอาเซียนที่ต้องการให้มีการค้าที่เสรีในภาคบริการปี ค.ศ. 2020

กรอบการเจรจาใหม่นี้เลียนแบบมาจากกรอบการเจรจาในการปรับลดอัตราภาษีสินค้านำเข้าหรืออาฟต้า (AFTA) ซึ่งมีการจัดแบ่งสาขาบริการออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่จะมีการเปิดตลาดแบบเร่งรัด (fast track or Track 1) และ กลุ่มที่จะเปิดตลาดตามปกติ (normal track or Track 2) โดยกลุ่มแรกให้เปิดตลาดเสรีภายในปี พ.ศ.2553 ส่วนกลุ่มที่สองภายในปี พ.ศ. 2563 การจำแนกสาขาย่อยของบริการจะใช้การจัดกลุ่มบริการแบบ CPC (define) ในระดับ 5 หรือ 7 หลักเป็นมาตรฐาน ทั้งนี้ได้มีการตั้งเป้าหมายว่า จากจำนวนสาขาบริการย่อยของทั้ง 7 บริการที่มีการเจรจานั้น

---

[8] การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนเลือกเปิดเสรีในสาขาดังกล่าวเนื่องมาจากการประชุม Bangkok Summit 1995 ซึ่งที่ประชุมคณะมนตรีประเทศสมาชิก ASEAN มีมติเรื่องการเจรจาเปิดเสรีภาคการค้าบริการโดยกำหนดเพียงวันเริ่มต้นการเจรจาและมุ่งที่จะเปิดสาขาการบริการทั้งหมดภายในปี 2020 ทั้งนี้เนื่องจากที่ประชุมมีความเห็นว่าสาขาบริการทั้ง 7 ดังกล่าวนั้นเป็นสาขาที่มีความเป็นไปได้ในการเปิดเสรีสูง

ควรจะมีจำนวนไม่น้อยกว่าที่รายการที่จัดอยู่ในกลุ่มเร่งรัดการเปิดตลาดภายในกำหนดเวลา โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละของจำนวนบริการสาขาย่อย ทั้งนี้ได้มีการตั้งเงื่อนไขว่า ประเทศสมาชิกจะต้องให้ข้อเสนอที่ไม่น้อยกว่าที่ให้ไว้ในแกตต์ สำหรับประเทศที่ไม่เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก ต้องให้ข้อเสนอในการเปิดตลาดที่ดีกว่าสภาพที่เป็นอยู่

กรอบการเจรจาใหม่นี้จะช่วยให้มีกำหนดการเปิดตลาดที่ชัดเจนและครอบคลุมมากกว่าการเจรจาในลักษณะเดิม อย่างไรก็ตามเงื่อนไขเวลาในการเปิดตลาดจะค่อนข้างช้า ดังจะเห็นได้ว่า แม้แต่สาขาบริการที่จัดอยู่ในกลุ่มที่จะมีการเปิดตลาดอย่างเร่งรัดก็ใช้เวลาถึง 13 ปี ถ้าการเจรจาด้านการค้าบริการของแกตต์รอบใหม่ที่จะเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2543 ประสบความสำเร็จในการผลักดันให้มีความก้าวหน้าในการเปิดตลาดบริการในระดับพหุภาคี เงื่อนเวลาการเปิดตลาดบริการของอาเซียนก็ควรจะเร่งรัดขึ้น โดยอาจพิจารณาให้มีเงื่อนไขเวลาที่ผ่อนปรนให้แก่ประเทศสมาชิกใหม่ที่ต้องใช้เวลาในการปรับตัวก่อนที่จะสามารถสร้างศักยภายในการแข่งขันในตลาดโลก แต่โดยที่คณะกรรมการประสานงานด้านบริการของอาเซียน (Coordinating Committee on Services—CCS) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยมติที่ประชุมเจ้าหน้าที่ระดับอาวุโสของอาเซียน (SEOM) เพื่อให้ดำเนินการเจรจาจัดทำข้อผูกพันเปิดเสรีการค้าบริการระหว่างประเทศสมาชิกใน 7 สาขาและรายงานผลการดำเนินการให้ SEOM และที่ประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน AEM พิจารณาให้ความเห็นชอบตามลำดับ และได้มีการสรุปผลการเจรจาจัดทำข้อผูกพันเปิดเสรีการค้าบริการช่วงแรกระหว่างประเทศสมาชิกครอบคลุม 5 สาขาบริการไปแล้ว เห็นว่ากรอบเจรจาใหม่ที่ AEM และ SEOM ให้ความเห็นชอบ ซึ่งเรียกว่า "Guidelines for Alternative Approach to Negotiations in Trade in Services" และให้ CCS นำไปใช้เป็นแนวทางในการเจรจาเพื่อจัดทำข้อผูกพันเปิดเสรีการค้าบริการ 7 สาขา สำหรับข้อผูกพันในช่วงสุดท้าย (Final Package of Commitments) ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้เพราะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่จะให้ประเทศสมาชิกต้องทำข้อผูกพันเปิดเสรีให้แก่กันและกันอย่างเต็มที่โดยยกเลิกข้อจำกัดทุกอย่างทั้งด้านการเข้าสู่ตลาด (Market Access) และด้านการประติบัติเยี่ยงชาติ (National Treatment) และในทุกรูปแบบของการให้บริการ (Mode of Supply) ซึ่งอาจมีผลกระทบอย่างมากต่อผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ทำงานในอาชีพต่างๆ ที่เป็นคนชาติของตนเอง และการที่จะต้องแก้ไขกฎหมายใหม่เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามข้อผูกพันที่จะทำไว้ตามแนวทางใหม่ แม้ยังไม่ต้องผูกพันว่าจะต้องเปิดเสรีให้แก่กันและกันอย่างเต็มที่ในการเจรจารอบแรกก็ตามและได้มีการเรียกร้องให้ AEM พิจารณาปรับปรุงแนวทางการเจรจา (Approach) เสียใหม่ ที่สุด AEM ได้มติให้การเจรจาจัดข้อผูกพันเปิดเสรีในช่วงสุดท้ายเพื่อให้ได้มาซึ่ง Final Package of Commitment ใน 7 สาขาของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด (ยกเว้นกัมพูชาซึ่งยังไม่ได้เข้าเป็นสมาชิก ASAN) ดำเนินไปโดยใช้ Request-Offer Approach ไปก่อนเช่นเดียวกับที่ใช้ในการเจรจาจัดทำข้อผูกพันเปิดเสรี Initial Package of Commitments ซึ่งครอบคลุม 5 สาขาบริการ ยกเว้นสาขาบริการด้านการเงิน (Financial Sector) และสาขาบริการด้านการก่อสร้าง (Construction Services) อย่างไรก็ตามในการประชุม AEM ครั้งที่ 30 ที่ฟิลิปปินส์ ระหว่างวันที่ 7-8 ตุลาคม 2541 ที่ประชุมมีมติให้นำเอา "Guidelines for an Alternative Approach to Negotiations in Trade in Services" ไปปรับปรุงใหม่เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการเร่งรัดให้ประเทศสมาชิกเปิดเสรีการค้าบริการให้แก่กันและกันต่อไป ขณะนี้สมาชิกอาเซียนอยู่ในระหว่างการเจรจาจัดทำข้อผูกพันเปิดเสรีการค้าบริการให้แก่กันและกันในการเจรจาเปิดเสรีรอบสอง Second Round of Service Trade Negotiation ตามแผนปฏิบัติการฮานอย (Hahoi Plan of Action) โดยการเจรจาดังกล่าวได้ยึดแนวทางใหม่ที่ AEM ให้ความเห็นชอบซึ่งเรียกว่า "Parameter to Guide Further Liberalisation of Trade in Services" ครอบคลุมการเจรจาจัดทำข้อผูกพันเป็น 2 ระยะ คือการจัดทำข้อผูกพันเปิดเสรีการค้าบริการให้แก่กันในบางสาขาในระยะสั้น (Short-term 1999-2001 (พ.ศ. 2542-2544)) และการจัดทำข้อผูกพันเปิดเสรีการค้าบริการให้แก่กันในทุกสาขาในระยะยาว (Long-term 2002 – 2020 (พ.ศ. 2545-2563))

ภาคที่ 1: สภาพแวดล้อมภาคนอกอาเซียนด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองระหว่างประเทศที่มีผลต่อภาคการค้าบริการและการลงทุน

2.3 ภาพรวมการเปิดเสรีภาคบริการในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

ในการวิเคราะห์การเปิดเสรีภาคการค้าบริการนั้น เราคงจะต้องเข้าใจกระบวนการและขั้นตอนในการเจรจาก่อน เพื่อที่จะหาข้อสรุปเกี่ยวกับการเปิดเสรีในประเทศสมาชิกได้ ขั้นตอนการเจรจาในกรอบ AFAS นั้นเริ่มจากการประชุมในระดับคณะกรรมการประสานงานด้านการค้าบริการ (Coordinating Committee on Services—CCS) เพื่อวางกรอบ วิธีการ และขั้นตอนในการเจรจาเพื่อเปิดตลาดในระดับรายสาขา ตลอดจนการกำหนดวันส่งข้อเสนอ และวันเริ่มดำเนินการตามข้อเสนอ และการรวบรวมและประมวลสาขาบริการที่ประเทศสมาชิกแสดงเจตจำนงค์ว่าจะเปิด

หลังจากนั้นประเทศสมาชิกจึงยื่นข้อเสนอแสดงเจตน์จำนงค์เบื้องต้นในการเปิดเสรีการค้าบริการ (Indicative Offers) ข้อเสนอดังกล่าวจะใช้เป็นพื้นฐานในการประชุมแยกกลุ่มย่อยซึ่งจะเป็นการเจรจาในรายสาขาบริการต่อไป เพื่อเป็นการผลักดันให้การเปิดเสรีภาคบริการตรงตามกำหนด คณะกรรมการประสานงานด้านการค้าบริการได้ตกลงที่จะใช้ตัวอย่างการเปิดเสรี (Benchmark for liberalisation) เพื่อเป็นต้นแบบในการยื่นข้อเสนอเปิดเสรี พร้อมทั้งเป็นตัวอย่างให้ประเทศสมาชิกเปรียบเทียบข้อเสนอในการเปิดเสรีของประเทศตนกับประเทศตัวอย่างว่าระดับความก้าวหน้าในการเปิดเสรีนั้นอยู่ในระดับใด

โดยที่ตัวอย่างวัดความคืบหน้าการยื่นข้อผูกพันเปิดเสรีภาคบริการนั้นแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอนหลักด้วยกัน คือ GATS-Plus Commitment หมายถึงประเทศสมาชิกอาเซียนที่เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกด้วยจะต้องยื่นข้อเสนอที่ดีกว่าภายใต้กรอบของอาเซียน, Binding Existing Regimes หมายถึงข้อผูกพันจะต้องไม่เป็นการแก้กฎหมายภายในประเทศในลักษณะที่ปิดกั้นการเข้าสู่ตลาด หรือการประติบัติเยี่ยงชนชาติ, Liberalising Current Restrictions หรือการแก้ไขอุปสรรคภายในประเทศเพื่อเป็นการลดข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดและการประติบัติเยี่ยงชนชาติ, และ Harmonisation of Requirements for Commercial Presence การเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3.1 ภาพรวมการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการสำหรับข้อผูกพันเบื้องต้นปี 1997

ในต้นปี 1997 ที่ประชุมคณะกรรมการประสานงานด้านการค้าบริการได้ผลักดันให้ประเทศสมาชิกเสนอมาตรการเปิดเสรีสำหรับภาคบริการในแต่ละสาขาโดยสมัครใจเพื่อที่จะนำมาสรุปเป็นข้อผูกพันการเปิดเสรีเบื้องต้น (Initial Package of Commitment) ภายในวันที่ 31 ธันวาคม 1997 หลังจากการเจรจาหลายครั้ง ซึ่งได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงข้อเสนอตลอดทั้งปี 1997 ได้มีข้อสรุปสำหรับข้อผูกพันเบื้องต้นในการประชุมครั้งที่ 14 ที่กรุงจาการ์ต้า เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1998 ซึ่งประเทศสมาชิกทุกประเทศได้ทำการรับรองการดำเนินงานตามพันธกรณีที่ให้ไว้อย่างครบถ้วนเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 1998 โดยตารางที่ 2.1 จะสรุปข้อเสนอแสดงเจตน์จำนงค์เบื้องต้นของประเทศสมาชิกในการเปิดเสรีภาคบริการ ซึ่งได้ผนวกข้อเสนอของสาธารณประชาชนลาวซึ่งเป็นสมาชิกใหม่ด้วย สำหรับประเทศมยันมาร์ยังมิได้ยื่นข้อเสนอใดๆ ต่อที่ประชุม โดยกล่าวว่ากำลังทำการแก้ไขข้อเสนออยู่

จะสังเกตได้ว่าข้อผูกพันที่ปรากฏอยู่ในตารางที่ 2.1 นั้นไม่ได้รวมถึงข้อผูกพันที่ประเทศสมาชิกให้ไว้ในแกตต์ซึ่งมีการสรุปข้อตกลงแล้วในสาขาบริการการเงิน และ บริการโทรคมนาคม ข้อเสนอเบื้องต้นนั้น เป็นข้อเสนอในรายสาขาย่อยของบริการที่ไม่ค่อยมีความสำคัญต่อสาขาบริการโดยรวมเท่าใดนัก เราจึงอาจสรุปจากข้อผูกพันเบื้องต้นได้ว่าประเทศสมาชิกมิได้มีความมุ่งมั่นที่จะใช้กรอบการเจรจาของ AFAS ในการที่จะผลักดันให้มีการค้าบริการที่เสรีในภูมิภาคแต่อย่างใด

ตารางที่ 2.1 สรุปข้อผูกพันเบื้องต้น จากการประชุม 10-12 กุมภาพันธ์ 1998

Sector	Countries	Specific Areas of Commitments
Air Transport	Brunei Darussalam	Aircraft repair and maintenance
	Malaysia	Computer Reservation systems; selling and marketing of air transport services
	Singapore	Computer reservation systems; selling and marketing of air transport services
Business Services	Philippines	Auditing services
Maritime Transport	Brunei Darussalam	International freight; international passenger transport
	Indonesia	International freight; international passenger transport; maritime cargo handling
	Malaysia	Maritime agency services; maritime freight forwarding
	Thailand	International freight transport; custom clearing services
Telecommunications	Vietnam	Electronic mail, voice mail, electronic data interchange, telex and telegraph services
Tourism	Brunei Darussalam	Budget hotels and resort hotels/chalets
	Indonesia	International hotel operator; tourism consultancy
	Laos	International hotel operation
	Malaysia	Convention centres; theme parks
	Philippines	Pension house, tourist inn and apartels
	Singapore	Travel agency and tour operators
	Thailand	Motel and other lodging services; theme and amusement parks; marina facilities
	Vietnam	International hotel operation

ที่มา: Report of the fourteenth meeting of the coordinating committee on services.

2.3.2 ข้อผูกพันการเปิดเสรีครั้งสุดท้าย (Final Package of Commitments)

จากความล้มเหลวในการเจรจาเบื้องต้น ทางที่ประชุมคณะกรรมการประสานงานด้านการค้าบริการ ได้มีความพยายามที่จะผลักดันให้เกิดการเปิดเสรีในสาขาบริการที่มีความสำคัญทางการค้าในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนมากขึ้น โดยเสนอในการประชุม CCS ครั้งที่ 15 ให้ประเทศสมาชิกเสนอข้อผูกพันให้ครบทั้ง 7 สาขาในการเจรจารอบที่สอง แต่ก็มีเพียงประเทศฟิลิปปินส์ มยันมาร์ และสาธารณประชาชนลาวเท่านั้นที่ตกลงยื่นข้อเสนอเปิดเสรีครบถ้วนทั้ง 7 สาขา ในขณะที่บรูไนยื่นข้อเสนอแสดงเจนต์จำนงค์ขอเปิดเพียงแค่ 2 สาขาเท่านั้น

เนื่องจากข้อเสนอเบื้องต้นของข้อผูกพันการเปิดเสรีสุดท้าย (indicative final package of commitment) ไม่ได้ครอบคลุมในส่วนของสาขาบริการด้านการเงินและธุรกิจก่อสร้าง การประชุมคณะกรรมการประสานงานด้านการค้าบริการ (CCS) ครั้งที่ 16 จึงเน้นที่สาขาบริการด้านการเงิน ซึ่งรวมถึงบริการประกันภัยและการก่อสร้าง โดยให้ประเทศสมาชิกระบุพันธกรณีที่ได้ให้ไว้ในแกตต์ลงในตารางข้อผูกพันด้วย จึงจะเห็นได้ในตารางที่ 2.2 ว่าข้อเสนอนั้นมีความครอบคลุมมากขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนของบริการการเงิน และบริการโทรคมนาคม ซึ่งได้มีการสรุปข้อตกลงในแกตต์แล้ว

ตารางที่ 2.2 Revised final package of commitments submitted for 17th CCS considerations

Sector	Countries	Specific Areas of Commitment
Air Transport	Indonesia	Computer Reservation system services
	Lao PDR	Computer Reservation system; selling and marketing of air transport services
	Myanmar	Aircraft repair and maintenance services
	Philippines	Computer Reservation system
	Vietnam	Selling and marketing of air transport services; aircraft repair and maintenance services
Business Services	Indonesia	Advisory and consultative services; engineering design services for industrial process and production; project management services for construction; consultancy services related to the installation of computer hardware; software implementation services; interdisciplinary R&D; technical testing and analysis and services; services incidental of manufacturing; maintenance and repair of equipment (not including vessel, aircraft, or other transport equipment)
	Lao PDR	Architectural services; engineering services
	Myanmar	Market research services; marketing management consulting services
	Philippines	Architectural services; environmental (urban) planning services; landscape architectural service; interior(specialty) design services; engineering services; auditing services
	Singapore	Engineering services
	Vietnam	Engineering services; accounting and auditing services; legal services; taxation services
Construction	Indonesia	Pre-erection work at construction work; construction work for building; construction work for civil engineering; assembly and erection of prefabricated constructions; special trade construction; building completion and finishing work; renting service related equipment for construction or demolition of building or civil engineering works, with operator
	Lao PDR	Construction work for building; construction work for civil engineering
	Myanmar	Assembly and erection of prefabricated constructions
	Philippines	Private construction project
	Singapore	N.A.
	Vietnam	Pre-erection work at construction sites; construction work for commercial buildings; construction work for public entertainment buildings; construction work for hotel, restaurant and similar buildings; construction work for civil engineering; installation work; building completion and finishing work

(ต่อหน้า 50)

ตาราง 2.2 (ต่อ)

Sector	Countries	Specific Areas of Commitment
Financial Services	Indonesia	Improvement in horizontal commitments for both banking and non-banking financial services sector
	Lao PDR	Securities broking service; all payments and money transmission services
	Myanmar	Foreign bank's representatives offices services
	Philippines	Commercial banking
	Singapore	Non-life insurance services; participation in issues of all kinds of securities; lending of all types including consumer credit; mortgage credit; factoring and financing of commercial transaction
	Thailand	Securities companies; asset management companies
	Vietnam	Life, accident and health insurance services; non-life insurance; reinsurance and retrocession; services auxiliary to insurance including brokering and agency services; lending of all types; financial leasing services; acceptance of deposits; payment and money transmission service
Maritime Transport	Lao PDR Myanmar Philippines Singapore Vietnam	
Telecommunications	Brunei Darussalam	N.A.
	Indonesia	Local services: public switched telephone service; circuit switched telephone service; teleconferencing services Long distance: public switched telephone service; circuit switched telephone service; teleconferencing services International: public switched telephone service; circuit switched telephone service; teleconferencing services; packet-switch public data network services; telex service; telegraph Domestic: mobile cellular telephone services; personal mobile cellular commission services; public pay phone services; internet access services; regional and national paging services Public pay phone system; electronic message and information services Telecommunication related services; communication equipment maintenance services Paging service Store and retrieve VAN services
	Lao PDR Myanmar Philippines Singapore	
Tourism	Indonesia	Hotels; tourist resort
	Lao PDR	Hotel lodging; beverage serving services without entertainment
	Myanmar	International hotel operation; hotel management; theme parks amusement parks
	Philippines	Tourism accommodation facilities
	Vietnam	Tourist resort

ที่มา: Report of the seventeenth meeting of the coordinating committee on services.

ในการประชุมครั้งที่ 18 ณ วันที่ 26-28 พฤศจิกายน 1998 ที่ประชุมยังคงติดปัญหาในการสรุปข้อผูกพันครั้งที่สอง เนื่องจากประเทศบรูไนและมาเลเซียยังไม่ได้ส่งข้อเสนอการเปิดเสรีสาขาบริการด้านการเงินต่อที่ประชุม และยังมีปัญหาบางประการเกี่ยวกับข้อเสนอของประเทศมยันมาร์ในสาขาการท่องเที่ยว ซึ่งปรากฏว่าข้อเสนอในบางสาขานั้นด้อยกว่าข้อเสนอที่ได้ให้ไว้ในแกตต์ นอกจากนี้ที่ประชุมยังพยายามผลักดันให้มีมาตรการการเปิดเสรีแบบจริงจัง (Bold measures) ในภาคบริการ และสาขาต่างๆ รวมถึงการท่องเที่ยว ธุรกิจก่อสร้าง และการให้บริการธุรกิจ ตามตัวอย่างจากประเทศฟิลิปปินส์ซึ่งได้มีนโยบายที่จะผลักดันให้มีการเปิดเสรีในบริการการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และในการที่จะให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติแก่นักลงทุนจากประเทศสมาชิกในสาขาบริการสาธารณูปโภคพื้นฐาน (infrastructure) และการก่อสร้าง ซึ่งที่ประชุมได้เสนอให้คณะทำงานกลุ่มย่อยในสาขาต่างๆ นำข้อเสนอนี้ไปพิจารณา ทั้งนี้ได้มีการสรุปข้อผูกพันครั้งที่ 2 ใน ตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 ตารางเปรียบเทียบข้อเสนอการเปิดเสรีรายสาขาตามประเทศ

Country	Indicative Offers as of July 1998	Indicative Offers as of September 1998
Brunei Darrussalam	Business Services and Construction	Unchanged
Indonesia	Air Transport, Business Services, Construction and Financial Services	Add Tourism to indicative offers, submitted in July
Lao PDR	All Seven Service Sectors	All Seven Service Sector
Malaysia	Business Services, Construction and Telecommunications	Unchanged
Myanmar	Air Transport Services, Business Services, Construction, Financial Services, Maritime Transport and Telecommunication	All Seven Services Sectors
Philippines	All Seven Services Sector	All Seven Services Sector
Singapore	Business Services, Financial Services, Maritime Transport, Telecommunication and Tourism	Unchanged
Thailand	Air Transport, Business Services, Construction, Financial Services, Telecommunication and Tourism	Unchanged
Vietnam	Air Transport, Business Services, Construction, Financial Services, Maritime Transport and Tourism	Unchanged (improved offers in Financial services)

ที่มา: Report of the fifteenth meeting of the coordinating committee on services; and Report of the Seventeenth meeting of the ASEAN coordinating committee on services.

2.3.3 ทวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อผูกพันสุดท้าย (Final Package of Commitments) และข้อผูกพันเบื้องต้น (Initial Package of Commitments)

ตามที่ได้กล่าวถึงไปข้างต้นว่าการเปิดเสรีการค้าบริการในกรอบของ AFAS นั้นมีข้อจำกัดที่เป็นการเสนอข้อผูกพันแบบ positive list ทำให้ในการเสนอข้อผูกพันครั้งแรก ประเทศสมาชิกต่างตกลงเปิดเสรีเพียงแค่ 2-3 สาขาเท่านั้น และมาตรการการเปิดเสรีที่เสนอจะกระจุกตัวในสาขาการท่องเที่ยวซึ่งเป็นสาขาที่ประเทศสมาชิกต่างมีความได้เปรียบในเชิงเปรียบเทียบ (comparative advantage) อยู่แล้ว

ข้อเสนอครั้งที่สองในช่วงปี 1998 นั้นแตกต่างไปจากเดิมมากโดยมีข้อเสนอเพิ่มขึ้นจากประเทศสมาชิกเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาบริการวิชาชีพ บริการก่อสร้าง บริการการเงิน และบริการโทรคมนาคม ดังจะเห็นได้จากการเปรียบเทียบตารางที่ 2.1 กับ 2.2 โดยประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดได้แก่ประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ได้เสนอเปิดเสรีเพิ่มเติมในสาขาบริการโทรคมนาคม การก่อสร้าง และการเงินการธนาคาร เช่น ได้มีการเปิดเสรีด้านการเข้าสู่ตลาดทั้ง 4 รูปแบบในสาขาย่อยทั้ง 17 สาขาบริการโทรคมนาคม และในสาขาการก่อสร้างมีการเสนอในรูปแบบที่ 2 (Consumption Abroad) และ 3 (Commercial Presence) ในรายสาขาย่อยใหม่ คือ Building and Completion and Finishing work ในส่วนสาขาย่อยการธนาคาร กล่าวคือ อนุญาตให้ธนาคารต่างชาติเปิดสาขาในพื้นที่ใหม่ได้ 3 เขต เป็นต้น

ทางด้านประเทศสมาชิกอื่น มีการปรับปรุงข้อเสนอเพียงเล็กน้อย เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ ได้เสนอ Mode 1 (Cross Border Supply) and mode 2 (Consumption Abroad) ในสาขาย่อยบริการวิชาชีพสาขาใหม่คือ บริการตรวจสอบบัญชี ซึ่งรวมถึงการตรวจสอบการเงินและการบัญชี ในส่วนของประเทศสิงคโปร์ปรับปรุงข้อเสนอแบบที่ 3 (Commercial Presence) ในสาขาบริการการเงินด้านการปล่อยสินเชื่อทุกประเภท รวมถึงสินเชื่อเพื่อการบริโภค เพื่อที่อยู่อาศัยและธุรกรรม และในบางประเทศแทบจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงในข้อเสนอครั้งที่สอง เช่น ประเทศไทย เป็นต้น

ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงในข้อเสนอต่างๆ สำหรับตารางข้อผูกพันครั้งสุดท้าย มีสาเหตุหลักด้วยกันสามประการ

ประการแรก มีการจัดลำดับความสำคัญของสาขาที่ต้องการให้เปิดเสรีมากที่สุด จากการประชุมสรุปผลข้อผูกพันจากการเจรจาในปี 1997 ที่ประชุมเห็นพ้องกันว่าการเปิดเสรีภายใต้กรอบ AFAS นั้นยังได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือประเทศสมาชิกไม่เลือกที่จะให้ข้อผูกพันในสาขาที่มีความสำคัญทางการค้าสูง โดยข้อเสนอที่ประเทศสมาชิกได้ยื่นจะครอบคลุมเฉพาะสาขาปลีกย่อย ที่ไม่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวมเท่าใดนัก นอกจากนี้แล้ว สมาชิกยังละเลยที่จะเสนอพันธกรณีการเปิดตลาดในแกตต์ไว้ในตารางข้อผูกพันอีกด้วย ซึ่งจะทำให้ข้อผูกพันที่ให้ใน AFAS กลับน้อยกว่าที่ได้ให้ไว้แล้วในแกตต์อีกด้วย ด้วยเหตุนี้เองที่ประชุมจึงได้จัดลำดับความสำคัญของสาขาที่ต้องการให้เปิดเสรีมากที่สุด ซึ่งประกอบด้วย บริการการเงิน บริการก่อสร้าง บริการสื่อสาร บริการธุรกิจ เป็นต้น ซึ่งเป็นแรงผลักดันส่วนหนึ่งของการเพิ่มสาขาเปิดเสรีในช่วงข้อตกลงเบื้องต้นของข้อเสนอครั้งสุดท้าย

ประการที่สอง ที่ประชุมมีความเห็นว่า เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนล้วนเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลกด้วยกันทั้งนั้น ยกเว้นเวียดนาม และลาว ซึ่งต่างก็ได้ให้ข้อผูกพันไว้ในแกตต์ ข้อเสนอจึงควรมีลักษณะที่ดีกว่าที่ได้ให้ไว้ในแกตต์ จึงทำให้เกิดการเจรจาที่ยึดหลัก GATS Plus สำหรับประเทศสมาชิกที่มิได้เป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลกนั้น ที่ประชุมจะใช้พันธกรณีในการเปิดเสรีในแต่ละสาขาบริการที่ได้มีการสรุปข้อตกลงแล้วในแกตต์มาเป็นพื้นฐานในการเจรจาเพื่อให้มีการเปิดตลาด

เหตุผลประการสุดท้ายคือ ที่ประชุมเล็งเห็นความสำคัญของการค้าบริการผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตหรือการพาณิชอิเล็กทรอนิคส์ ซึ่งเป็นสาขาที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว เพื่อเป็นการรองรับวิวัฒนาการของการพาณิชอิเล็กทรอนิคส์ ประเทศสมาชิกตระหนักถึงความจำเป็นในการเปิดเสรีตลาดบริการที่เสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันในการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับบริการการพาณิชย์อิเล็กทรอนิคส์ ซึ่งรวมถึงบริการโทรคมนาคมและบริการด้านการเงิน ทั้งนี้การเปิดเสรีสาขาโทรคมนาคมจะช่วยอำนวยให้มีการขยายโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาธุรกิจบริการอินเตอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ มีความหลากหลาย และครอบคลุมมากขึ้น ในส่วนสาขาบริการการเงินนั้น การเปิดเสรีจะช่วยให้มีการพัฒนาทักษะและความเชี่ยวชาญในด้านการอำนวยความสะดวกในการชำระเงินผ่านอินเตอร์เน็ต ตลอดจนการให้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิคส์ (electronics banking)

2.4 วิเคราะห์ข้อกำหนด GATS-Plus และประโยชน์ที่กลุ่มประเทศอาเซียนได้รับจากการเปิดเสรีภายใต้กรอบอาเซียน

เพื่อเป็นการผลักดันให้การเจรจาเปิดเสรีทางการค้าบริการภายใต้กรอบอาเซียนนั้นมีความคืบหน้าอย่างรวดเร็ว การผูกพันเปิดเสรีภาคการค้าบริการจึงได้มีการนำเอากฎ GATS-Plus มาใช้ประเทศสมาชิกอาเซียน ตามที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกเปิดเสรีภายใต้กรอบอาเซียนมากกว่าข้อผูกพันของประเทศสมาชิกที่ให้ไว้ในแกตต์นั้น ประเด็นคำถามสำคัญคือ ประเทศสมาชิกได้ปฏิบัติตามกฎดังกล่าวมากน้อยเพียงใด? โดยทำการศึกษาภาพรวมข้อเปรียบเทียบระหว่างสาขาที่ประเทศสมาชิกเสนอให้เปิดเสรีตามตารางข้อเสนอเปิดเสรีสำหรับข้อผูกพันครั้งสุดท้าย และข้อเสนอที่ประเทศสมาชิกได้ตกลงไว้ภายใต้แกตต์

เราจะเห็นได้ว่าโดยทั่วไปแล้ว ข้อเสนอจากตารางข้อผูกพันครั้งสุดท้ายนี้มีเงื่อนไขที่ดีกว่าแกตต์บ้างเล็กน้อย เช่น ในหลายประเทศมีเพียงการเพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นของชาวต่างชาติ จาก 35% เป็น 40% ซึ่งนับว่ายังไม่ได้ให้สิทธิแก่ชาวต่างชาติในการถือหุ้นข้างมากแต่อย่างใด ในส่วนของการเปิดเสรีสาขาย่อยนั้นถึงแม้ว่าข้อเสนอภายใต้กรอบอาเซียนจะมีการเสนอเปิดเสรีในสาขาบริการที่สำคัญ เช่น การสื่อสาร หรือการเงิน แต่เมื่อศึกษาในรายละเอียดแล้วจะพบว่าเป็นข้อเสนอในการเปิดเสรีในสาขาย่อยบางสาขาเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น ประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซียมีการเปิดเสรีสาขาการสื่อสารพื้นฐานเท่านั้น ซึ่งไม่ได้รวมถึงการสื่อสารอิเลคทรอนิกส์และบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ดีบางประเทศที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ ได้มีข้อเสนอเปิดเสรีด้านบริการการเงินและธนาคารมากขึ้น เช่น ประเทศไทยยอมให้ต่างประเทศถือหุ้นถึง 100% ในบริษัทหลักทรัพย์และบริษัทจัดการทรัพย์สิน หรือประเทศฟิลิปปินส์ที่ยอมให้ธนาคารต่างประเทศสามารถเปิดสาขาได้ 6 สาขาจากเดิมเพียง 4 สาขา โดยรวมแล้วเราสามารถกล่าวได้ว่าการเปิดเสรีภายใต้กรอบอาเซียนนั้น ยังด้อยกว่าการเจรจาภายใต้แกตต์มาก เนื่องจากจำนวนสาขาย่อยที่เปิดเสรีภายใต้แกตต์นั้นมีจำนวนมากกว่า จากการเปรียบเทียบตารางข้อผูกพันแกตต์ในช่วงปี 1994-1997 (รวมการแก้ไขข้อผูกพัน) กับตารางของอาเซียน (1998-1999) และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ถึงแม้ว่าข้อผูกพันครั้งสุดท้ายในอาเซียนจะดีกว่าแกตต์ แต่ในการเจรจาแกตต์ในรอบหน้า อาจจะนำไปสู่ข้อสรุปที่ดีกว่าข้อผูกพันในอาเซียนก็เป็นได้

2.5 บทวิเคราะห์ศักยภาพในการแข่งขันภาคการค้าบริการในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

ในการตกลงเปิดเสรีภาคบริการระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนนั้น คำถามที่สำคัญคือประเทศสมาชิกได้รับประโยชน์จากการเปิดเสรีภายใต้กรอบอาเซียนมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ตามทฤษฎีว่าด้วยเรื่องการค้าระหว่างประเทศทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ได้ให้นัยสำคัญต่อการวิเคราะห์ประเด็นนี้ กล่าวคือในการลงทุนข้ามชาตินั้นประเทศที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยี หรือความเชี่ยวชาญด้านอื่นๆ ย่อมได้ประโยชน์จากการเปิดเสรีด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นประเด็นที่สำคัญคือการวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบทางด้านการค้าบริการระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อตอบคำถามดังกล่าว จะทำการศึกษาดัชนีความได้เปรียบทางการแข่งขันซึ่งแสดงไว้ใน The World Competitiveness Yearbook จัดทำโดย IMD ซึ่งได้แยกปัจจัยวัดความสามารถในการแข่งขันในภาคบริการโดยแยกเป็นสาขาการเงิน การธนาคาร โทรคมนาคม การขนส่งทางอากาศ การขนส่งทางทะเล การท่องเที่ยว และพลังงาน เป็นต้น เพื่อเป็นการแสดงภาพรวมถึงศักยภาพในการแข่งขันด้านการค้าบริการของประเทศสมาชิกอาเซียน

โดยทั่วไปภาคบริการเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อประเทศสมาชิกอาเซียนไม่น้อยไปกว่าภาคอุตสาหกรรม และทวีความสำคัญมากขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 1990 ตามตารางที่ 2.4 เช่น ในสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ซึ่งภาคบริการมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 42 ในปี 2540 เปรียบเทียบกับสัดส่วนภาคบริการเพียงร้อยละ 34.3 ในช่วงปี 2523 โดยภาคบริการในประเทศต่างๆ เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศไทย และประเทศเวียดนาม ต่างก็ความสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประเทศสมาชิกแล้วนั้น จะเห็นว่าภาคบริการเป็นภาคที่ใหญ่ที่สุดของเศรษฐกิจของสิงคโปร์โดยมีสัดส่วนเฉลี่ยของภาคบริการต่อภาคเศรษฐกิจโดยรวมประมาณร้อยละ 62.3 นอกจากนี้ข้อมูลดัชนีการแข่งขันของ IMD ยังแสดงให้เห็นว่าภาคบริการนั้นมีความสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจของประเทศสิงคโปร์สูงถึงร้อยละ 66 นอกจากนี้ดัชนีอื่นๆ เช่น ดุลการค้าภาคบริการของสิงคโปร์ ยังจัดอยู่ในอันดับต้นๆ (อันดับที่ 1-2) ของการสำรวจทั่วโลกอีกด้วย ดังนั้นนัยสำคัญคือ สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีความได้เปรียบทางด้านการค้าบริการสูงที่สุดในบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียนนั่นเอง

ตารางที่ 2.4 สัดส่วนภาคเศรษฐกิจต่างๆ คิดเป็นร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสมาชิกอาเซียน

ประเทศ	ภาคการเกษตร			ภาคอุตสาหกรรม			ภาคบริการ		
	1970	1980	1997	1970	1980	1997	1970	1980	1997
สิงคโปร์	2.2	1.1	0.1	36.4	38.8	34.3	61.4	60.0	65.5
กัมพูชา	--	--	43.9	--	--	19.6	--	--	51.6
สาธารณรัฐอินโดนีเซีย	35.0	24.4	14.8	28.0	41.3	43.2	37.0	34.3	42.0
สาธารณรัฐประชาชนลาว	--	--	52.5	--	--	21.5	--	--	26.0
มยันมาร์	49.5	47.9	44.5	12.0	12.3	16.8	38.5	39.8	38.7
ฟิลิปปินส์	28.2	23.5	20.5	33.7	40.5	35.9	38.1	36.0	43.6
ไทย	30.2	20.2	10.8	25.7	30.1	42.2	44.1	49.7	47.0
เวียดนาม	--	42.7	31.2	--	26.3	30.1	--	31.0	38.7

ที่มา: Asian Development Outlook 1998.

ตารางที่ 2.5 ดัชนีความได้เปรียบทางการแข่งขันภาคบริการของประเทศสมาชิกอาเซียน

Criteria (IMD)	Country's Ranking as of 1997				
	Indonesia	Philippines	Malaysia	Singapore	Thailand
Importance of the service sector (% of GDP)	41	46	44	66	54
Real Growth in Services	7.5	3.7	8.6	8.4	7.9
Balance of Commercial Services (US$ billion)	44	20	42	8	31
Balance of Commercial Services (% of GDP)	45	16	46	2	31
Export Commercial Services (% of GDP)	39	5	4	2	12
Export of Commercial Services (US $ billion)	37	24	25	10	23
Total Service Rank	31.75	16	20.75	2.25	24
Finance Sector	Indonesia	Philippines	Malaysia	Singapore	Thailand
Interest Rate Spread	4	37	6	11	32
Size of Banks	16	39	24	29	12
Access to Local Capital Market	36	37	43	35	39
Access to Foreign Capital Market	25	33	34	14	39
Legal Regulation of Financial Institutions	43	31	28	7	46
Total Finance Rank	24.8	35.4	27	19.2	33.6
Telecommunication	Indonesia	Philippines	Malaysia	Singapore	Thailand
Investment in Telecommunication 1994-1996	42	11	3	25	44
Computers in use	25	21	32	40	39
Computers per capita	44	43	31	10	40
Computer Power	27	39	31	38	26
Connections to Internet	44	43	34	12	42
New Information Technology*	33	36	8	2	43
Telephone lines	45	44	32	15	42
Cellular mobile telephone subscribers	44	39	21	8	31
International Telephone Costs	10	46	31	24	39
Total Telecommunication Rank	35	36	25	19	38
Air Transportation*	16	31	17	22	19
Maritime Transport	Indonesia	Philippines	Malaysia	Singapore	Thailand
Water Transportation*	43	41	23	2	34
Tourism					
Tourism Receipts*	19	14	9	1	8
Energy					
Energy Intensity*	34	27	36	25	42
Electricity Costs for Industrial Clients	13	41	36	-	-
Total Energy Rank	23.5	34	36	12.5	21
Total Ranking	28	30	23	11	25

หมายเหตุ: **New Information Technology***: the implementation of new information technology meet or does not meet business requirements.

Air Transportation*: number of passengers carried by main companies.

Water Transportation*: Water transport infrastructure meet or does not meet business requirements.

Tourism Receipts*: Tourism receipts from abroad percentage of GDP.

Energy Intensity*: Amount of commercial energy consumed for each dollar of GDP in kilojoules.

จากตารางที่ 2.4 และ 2.5 จะเห็นได้ว่าประเทศสิงคโปร์มีความโดดเด่นทางด้านการค้าบริการมากที่สุด จึงสามารถกล่าวได้ว่า ประเทศสิงคโปรนั้นมีศักยภาพในการแข่งขันด้านการค้าบริการมากที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้จะเห็นได้จากการคำนวณคะแนนเฉลี่ยพบว่า สิงคโปร์มีขีดความสามารถในการแข่งขันในภาคบริการเป็นอันดับที่ 11 ของโลกซึ่งอยู่ในระดับสูงที่สุดเมื่อเทียบกับประเทศสมาชิกอื่นๆ ประเทศมาเลเซียมีคะแนนตามมาเป็นอันดับที่สอง ตามมาด้วยประเทศไทย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศฟิลิปปินส์ ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าประเทศสิงคโปร์มีคะแนนนำทั้งในภาคบริการโดยรวม และในแต่ละสาขาบริการ เช่น สาขาการเงิน โทรคมนาคม การขนส่งทางทะเล การท่องเที่ยว และพลังงาน

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ภาคบริการมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของสิงคโปร์มาก โดยมีผลผลิตคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 66 ของผลผลิตมวลรวมของประเทศ นอกจากนี้แล้ว ยอดการส่งออกบริการเชิงพาณิชย์ของสิงคโปร์ยังจัดอยู่ในอันดับที่ 1 ของการส่งออกทุกหมวดอีกด้วย ในส่วนของภาคบริการการเงินและการธนาคารประเทศสิงคโปร์มีความแข็งแกร่งด้านกฎหมายและมาตรการกำกับดูแลสถาบันการเงินซึ่งนับเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการเปิดเสรีตลาดการเงินและการธนาคาร ส่วนด้านการโทรคมนาคมประเทศสิงคโปร์มีความได้เปรียบเรื่องการนำนวัตกรรมใหม่มาใช้ในธุรกิจ และเรื่องจำนวนผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ การบริการขนส่งทางทะเลนับเป็นอีกปัจจัยที่ประเทศสิงคโปร์มีศักยภาพในการแข่งขันสูง ทั้งนี้โดยรวมมีคะแนนอยู่ที่อันดับที่ 2 ของประเทศที่ทำการสำรวจทั้งหมด และเป็นอันดับที่ 1 ในบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียน

นอกจากนี้การศึกษาโดยธนาคารเพื่อการพัฒนากลุ่มประเทศเอเชีย แสดงให้เห็นว่าประเทศสิงคโปร์มีภาคบริการการเงินที่เสรีที่สุด นอกจากนี้ธนาคารของประเทศสิงคโปร์มีความแข็งแกร่งโดยมีอัตราความเพียงพอของเงินทุน (Capital Adequacy Ratio) อยู่ที่ 12% มากกว่าข้อกำหนดของ Bank for International Settlements เสียอีก เพราะฉะนั้นการเปิดเสรีในกรอบอาเซียนจึงเป็นผลดีต่อประเทศสิงคโปร์ ทั้งนี้จะเห็นได้จากธนาคาร DBS ของประเทศสิงคโปร์ได้เข้ามาซื้อกิจการธนาคารไทยทนุ ในภาคการธนาคารของประเทศไทย โดยกลายเป็นธนาคาร DBS ไทยทนุ

เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพทางการแข่งขันโดยรวมของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนนั้น พบว่าส่วนใหญ่มีอัตราส่วนของภาคบริการในระดับสูงเฉลี่ยประมาณร้อยละ 41-54 ของภาคเศรษฐกิจรวมโดยสัดส่วนของประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ 54 ส่วนอัตราการขยายตัวภาคบริการนั้นประเทศมาเลเซียมีอัตราการขยายตัวสูงที่สุด ตามด้วยประเทศสิงคโปร์ ประเทศไทย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศฟิลิปปินส์ ตามลำดับ ในด้านสาขาบริการการเงิน ถึงแม้ว่าประเทศอินโดนีเซีย และประเทศมาเลเซียมีส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากต่ำที่สุด แต่กระนั้นการสำรวจพบว่าประเทศทั้งสองยังคงมีปัญหาเรื่องการเข้าสู่ตลาดทุนทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ปัญหาเรื่องกฎหมายข้อบังคับที่ใช้ควบคุมสถาบันการเงินยังคงเป็นประเด็นหลักในสาขาการเงินของประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้งนี้ประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทยมีคะแนนต่ำที่สุด

อีกสาขาบริการที่มีความสำคัญในประเทศสมาชิกอาเซียนคือสาขาการท่องเที่ยว ทั้งนี้การจัดอันดับทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนมีคะแนนในอันดับต้นๆ เช่น ประเทศไทยมีคะแนนเป็นอันดับที่ 8 ประเทศมาเลเซียอันดับที่ 9 ประเทศฟิลิปปินส์อันดับที่ 14 และประเทศอินโดนีเซียอันดับที่ 19 จากการจัดลำดับทั้งหมด จึงสามารถกล่าวได้ว่าศักยภาพในการแข่งขันของประเทศสมาชิกอาเซียนนั้นอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน

ในสาขาการโทรคมนาคม ศักยภาพในการแข่งขันใกล้เคียงกันทั้งนี้จุดเด่นจะแตกต่างกันไป เช่น ประเทศมาเลเซีย และประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีคะแนนอยู่ในอันดับที่ 3 และที่ 11 ตามลำดับ โดยในสาขาดังกล่าวประเทศมาเลเซียมีคะแนนนำเป็นอันดับที่สองรองจากประเทศสิงคโปร์ ตามด้วยประเทศอินโดนีเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ โดยที่

ประเทศไทยกลับมีศักยภาพการแข่งขันต่ำที่สุด ทั้งนี้การวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันสาขาอื่น เช่น การขนส่งทางอากาศ การขนส่งทางเรือ และสาขาพลังงานจะเห็นว่า ความได้เปรียบทางการค้าบริการดังกล่าวจัดอยู่ในระดับใกล้เคียงกันมาก หรือ คะแนน "เกาะกลุ่ม"

ดังนั้นเราอาจกล่าวได้ว่าประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันภาคการค้าบริการมากที่สุด เพราะฉะนั้นการเปิดเสรีภาคการค้าบริการในกลุ่มประเทศอาเซียนจึงเป็นการเปิดโอกาสทางด้านการขยายฐานการบริการของประเทศสิงคโปรสู่ประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ทั้งนี้ในระดับประเทศไทย อินโดนีเซีย หรือมาเลเซีย อาจมีการขยายตัวทางการบริการ เช่น การท่องเที่ยว การธนาคาร หรือการโทรคมนาคม ไปยังประเทศสมาชิก เช่น เวียดนาม มยันมาร์ หรือ ประเทศลาว ซึ่งการลงทุนในกลุ่ม ASEAN 4 คงเป็นไปได้ลำบากเนื่องจากความสามารถในการแข่งขันอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน โดยสรุปการเปิดเสรีการค้าบริการภายใต้กรอบอาเซียนคงจะให้ประโยชน์แก่ประเทศสมาชิกบางประเทศเท่านั้น ซึ่งในระดับประเทศสมาชิกอาเซียนแล้วนั้นการเปิดเสรีภาคการค้าบริการคงยังไม่สามารถดึงดูดนักลงทุนจากประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันมากเท่าไรนัก

2.6 กรณีศึกษาระดับการเปิดเสรีสาขาโทรคมนาคม บริการขนส่งทางอากาศ บริการขนส่งทางทะเล และบริการธนาคาร และการเปิดเสรีด้านบริการธนาคาร

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาพรวมของการเปิดเสรีภาคการค้าบริการ ภายใต้กรอบอาเซียนแสดงให้เห็นว่ากลุ่มประเทศสมาชิกได้มีความคืบหน้าในการเปิดเสรีภายใต้กรอบอาเซียนพอสมควรดังจะเห็นได้จากจำนวนสาขาบริการซึ่งประเทศสมาชิกทำการผูกพันในข้อผูกพันครั้งแรกและครั้งสุดท้าย ซึ่งจากการที่ประเทศสมาชิกเปิดเสรีเพียง 2-3 สาขาภายใต้ข้อผูกพันครั้งแรก และเพิ่มเป็น 4-7 สาขาภายใต้ข้อผูกพันครั้งสุดท้าย เราสามารถสรุปได้เพียงว่ามีความพยายามผลักดันให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเปิดเสรีระหว่างกันในกลุ่มประเทศสมาชิกมากขึ้น อย่างไรก็ดี เราไม่สามารถบอกได้ว่าข้อผูกพันในการเปิดตลาดของประเทศสมาชิกในแต่ละสาขาบริการมีความก้าวหน้ามากน้อยเพียงใดในเชิงเปรียบเทียบ

ในหัวข้อนี้เราเสนอกรณีศึกษาเรื่องดัชนีการเปิดเสรีในสาขาโทรคมนาคม สาขาบริการขนส่งทางอากาศ และสาขาการขนส่งทางทะเล การจัดสรรคะแนนดัชนีเปิดเสรีในสองสาขาแรกมีวิธีคำนวณพื้นฐานจากการศึกษาเรื่อง "The identification of impediments to trade and investment in telecommunications services" โดย Tony Warren, และ "Financial Services Liberalisation and GATS—Analysis of the Commitments under the General Agreement on Trade in Services (GATS) at the World Trade Organisation (WTO)" โดย Ying Qian โดยสามารถสรุปได้พอสังเขปดังนี้

Tony Warren (1999) ศึกษาเรื่องการแสดงข้อจำกัดต่อการค้า และการลงทุนในสาขาบริการโทรคมนาคม โดยการสร้างดัชนีข้อจำกัดดังกล่าวได้ใช้ข้อมูลจาก International Telecommunication Union ซึ่งสำรวจข้อมูลจากนโยบายที่บังคับใช้ในประเทศต่างๆ โดยการศึกษาชิ้นนี้ไม่ได้ใช้ข้อมูลด้านพันธกรณีภายใต้แกตต์ ซึ่งเป็นที่นิยมใช้ในงานวิจัยเพื่อสร้างดัชนีทั่วไป ทั้งนี้มีเหตุผลว่าดัชนีที่ทำการสำรวจจากนโยบายจริงย่อมสะท้อนภาพอุตสาหกรรมที่แท้จริงได้ดีกว่า จากนั้นจึงสร้างดัชนีนโยบายทั้งหมด 5 ดัชนี คือ MA/Trade, MA/Invest (fixed), MA/Invest (mobile), NT/Trade, NT/Invest เพื่อวัดนโยบายกีดกันผู้ลงทุนชาวต่างชาติ ตัวย่อ MA หมายถึงการเข้าสู่ตลาด, NT หมายถึงการประติบัติเยี่ยงชนชาติ Trade, Invest (fixed) and Invest (mobile) ใช้เรียกเพื่อแยกอุตสาหกรรมโทรคมนาคมตามระบบที่จะเป็น

ให้ผู้ลงทุนเข้ามาลงทุน เช่น การค้าบริการโทรศัพท์ข้ามประเทศ (trade) การลงทุนในอุตสาหกรรมโทรคมนาคม (fixed) หรือแม้แต่การลงทุนเครือข่ายโทรศัพท์มือถือเคลื่อนที่ (mobile) ทั้งนี้ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าดัชนีการเปิดเสรีภาคโทรคมนาคมมีความผันผวนมากตั้งแต่ 0 ถึง 81 คะแนน นัยสำคัญคือมีหลายประเทศที่ต่อต้านการเปิดเสรีในตลาดโทรคมนาคม รวมถึงในกรณีของประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งหลายคนมักเชื่อว่าประเทศเหล่านั้นมีอุตสาหกรรมบริการโทรคมนาคมเสรีมาก แต่ผลการให้คะแนนก็มิได้เป็นตามความคาดหมาย เช่น สหรัฐอเมริกาซึ่งมีข้อกำหนด "Reciprocity" ในการวางเครือข่าย Leased Line หรือแม้แต่ดัชนีของประเทศออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่นเองก็ตาม ต่างก็แสดงว่าในประเทศดังกล่าวยังคงมีข้อจำกัดต่อการเปิดเสรีอยู่บ้าง

สำหรับการศึกษาแบบที่ 2, Ying Qian ทำการศึกษาเรื่องดัชนีการเปิดเสรีภาคบริการการเงิน และการธนาคาร โดยอิงวิธีการคำนวณจากงานของ Mattoo (1998) ข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณนำมาจากข้อผูกพันทางสาขาบริการการเงินและการธนาคาร ณ วันที่ 12 สิงหาคม 2540 และไม่รวมข้อผูกพัน Mode 4 เรื่องการประติบัติเยี่ยงชนชาติ เนื่องจากใน Mode นี้มักไม่มีการเปิดเสรีเท่าไรนัก จากนั้นคือการให้คะแนนข้อผูกพันแต่ละข้อตามตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 คะแนนเฉลี่ยสำหรับดัชนีการเปิดเสรี

รายการ	คะแนน
"Unbound" against relevant Mode 1 and 2	0.00
"No new entry" against relevant Mode 3	0.10
Discretionary Licensing or Economic Needs Tests	0.25
Limited Commitments	0.50
Limits on foreign ownership less than 50% (minority)	0.50
Grandfathering provisions	0.75
Limits on Legal form	0.75
Limits on foreign ownership greater than 50% (majority)	0.75
Limits on types of operations (branches vs. subsidiaries)	0.75
Reciprocity condition or MFN Exemption	0.75
Full Binding or "None" Limitations against relevant mode	1.00

ที่มา: Qian, Ying. 1999. "Financial services Liberalisation and GATS--Analysis of the Commitments under the General Agreement on Trade in Services (GATS) at the World Trade Organisation (WTO)," July 16,

จากการวิเคราะห์ข้อผูกพันของแต่ละประเทศสมาชิกพบว่า การค้าบริการใน mode 3 (commercial presence) นั้นมีข้อจำกัดมากมายกว่า mode อื่นๆ กล่าวคือ ประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาต่างก็มีแนวโน้มที่จะคุ้มครองผู้ประกอบการท้องถิ่นโดยการจำกัดรูปแบบของธุรกิจที่สามารถเข้ามาแข่งขันกับธุรกิจท้องถิ่นได้ การจำกัดหุ้นส่วนต่างชาติ จำนวนหรือสัดส่วนผู้ถือหุ้นหรือกรรมการที่เป็นต่างชาติ ตลอดจนการควบคุมการออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจ เป็นต้น

การศึกษาครั้งนี้จะยึดหลักการให้คะแนนจาก Ying Qian โดยใช้วิธีหารเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเช่นเดียวกัน ในสาขาบริการโทรคมนาคม และบริการขนส่งทางอากาศ ส่วนในการขนส่งทางทะเล คณะวิจัยได้นำเอาวิธีการคำนวณในสองกรณีแรกมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของข้อผูกพันในสาขานี้ ทั้งนี้เราจะนำเสนอดัชนีการเปิดเสรีของข้อผูกพันของประเทศสมาชิกอาเซียนที่ให้ไว้ทั้งในแกตต์และใน AFAS

2.6.1 โทรคมนาคม

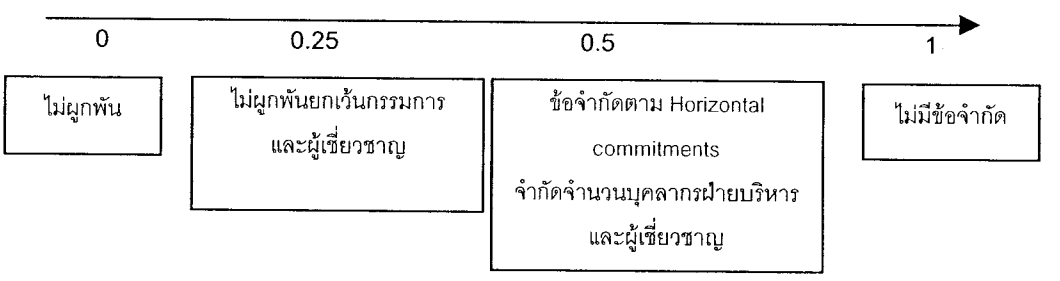
ตลาดโทรคมนาคมในประเทศสมาชิกอาเซียนนั้น นับเป็นสาขาที่ได้รับการคุ้มครองสูง จนกระทั่งช่วงปลาย พ.ศ. 2538 ถึงช่วง พ.ศ. 2540 ประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศจึงได้ทำการเปิดเสรีสาขาโทรคมนาคม เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศมาเลเซียได้เริ่มเปิดตลาดตั้งแต่ปี 2538 ส่วนประเทศสิงคโปร์ได้ยกเลิกการผูกขาดตลาดบริการเสริมคือบริการโทรศัพท์มือถือ และวิทยุติดตามตัวในปี พ.ศ. 2540 สำหรับการเจรจาโทรคมนาคมกลุ่มอาเซียนนั้น เนื่องจากมีการสรุป ข้อตกลงใน แกตต์ กลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐานเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 1997 ในการประชุมคณะกรรมการประสานงานด้านการค้าบริการ ครั้งที่ 9 ประเทศสมาชิกมีความเห็นว่า ยังไม่พร้อมที่จะเสนอข้อผูกพันในการเปิดตลาดโทรคมนาคม ที่มากกว่าข้อผูกพันในกลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐานในแกตต์ เนื่องจากประเทศเวียดนามมิได้เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก จึงมิได้เข้าร่วมในการเจรจา GBT ดังนั้นเวียดนามจึงได้ยื่นข้อเสนอในการเปิดตลาดโทรคมนาคมในการประชุม CCS ครั้งที่ 10 เมื่อเดือนมิถุนายน 1997 โดยได้เสนอข้อผูกพันในด้าน voice mail, electronic mail, electronic data interchange และบริการโทรเลข ซึ่งนับว่ามิได้เป็นสาขาบริการที่มีความสำคัญในเชิงพาณิชย์เท่าใดนัก

เพื่อที่จะส่งเสริมการเปิดตลาดบริการโทรคมนาคมในอาเซียนที่มีมากกว่าแกตต์นั้น ประเทศสิงคโปร์ได้เสนอในการประชุม CCS ครั้งที่ 10 ว่าประเทศสมาชิกควรพิจารณาการเปิดตลาดบริการเครือข่ายเสริม (Value-added Network Services) ทั้งนี้ได้มีการตกลงว่าประเทศสมาชิกทุกประเทศจะยื่นรายการของประเภทบริการเครือข่ายเสริมที่อาจเสนอได้ในการประชุม CCS ครั้งที่ 11 เดือน ตุลาคม 1997 กล่าวโดยทั่วไป ข้อผูกพันเปิดเสรีในสาขาบริการโทรคมนาคมมักมีข้อจำกัดด้านการเข้าสู่ตลาดใน Mode 3 และมีข้อจำกัดด้านการใช้เครือข่ายโทรคมนาคมโดยส่วนใหญ่มักจะต้องใช้เครือข่ายของประเทศนั้นๆ นอกจากนี้เนื่องด้วยข้อผูกพันในสาขาโทรคมนาคมมีความซับซ้อนและละเอียด รวมถึงข้อจำกัดทางด้านการประติบัติเยี่ยงชนชาติอีกด้วย ดังนั้นจึงต้องมีการเพิ่มเติมข้อกำหนดที่ใช้ในการให้คะแนนเพิ่มเติมจากตารางที่ 2.6 ดังนี้

ในกรณีที่มีการบังคับให้ใช้เครือข่ายในประเทศเท่านั้นกำหนดให้คะแนนเท่ากับ 0.50 หรือ Limited Commitments

เมื่อมีการจำกัดชนิดการให้บริการคะแนนเท่ากับ 0.75 (Limits on value of transactions of assets)

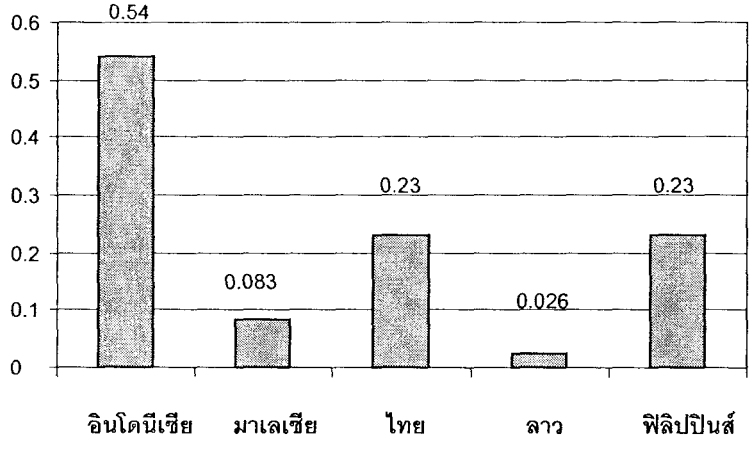
ในกรณีของข้อจำกัดต่อการประติบัติเยี่ยงชาตินั้นสามารถแยกได้เป็นกรณีหลักดังนี้ 1) ไม่ผูกพัน ยกเว้นกรรมการ และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค 2) จำกัดจำนวนชาวต่างชาติในบริษัทร่วมทุน 3) ไม่ผูกพันนอกจากกำหนดไว้ใน Horizontal commitments 4) ข้อจำกัดตาม Horizontal commitments และ 5) ไม่ผูกพัน เนื่องจากตารางที่ 2.6 ไม่ได้รวมข้อจำกัดด้านการประติบัติเยี่ยงชาติ จึงทำการให้คะแนนดังนี้

เราสามารถนำดัชนีการเปิดเสรีในแต่ละสาขาบริการย่อยด้านโทรคมนาคมมาคำนวณเป็นดัชนีการเปิดเสรีสำหรับสาขาโทรคมนาคมโดยรวมโดยการนำเอาคะแนนในแต่ละสาขาย่อยมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนสาขาที่มีการเจรจากัน ตัวอย่างเช่น มาเลเซียให้ข้อผูกพันเพียง 2 สาขาซึ่งมีคะแนนรวมเท่ากับ 1 (0.7 + 0.3) หารด้วย 12 เท่ากับ 0.083 ดังที่ปรากฏในรูปที่ 2.1

รูปที่ 2.1 ระดับการเปิดเสรีสาขาโทรคมนาคมตามข้อผูกพันในกรอบอาเซียน

ประเทศ	จำนวนสาขาที่เปิด
อินโดนีเซีย	12
มาเลเซีย	2
สิงคโปร์	ไม่มี
ไทย	4
ลาว	1
ฟิลิปปินส์	1

กล่าวโดยรวมแล้วประเทศอินโดนีเซียมีการยื่นเปิดเสรีสาขาโทรคมนาคมมากที่สุดกล่าวคือ ข้อผูกพันสามารถแยกได้เป็น 12 สาขา ซึ่งในแต่ละสาขายังมีสาขาย่อยอีกประมาณ 3-5 สาขา ส่วนในประเทศอื่นๆ มีคะแนนเฉลี่ยการเปิดสาขาในระดับที่ต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากมีการเปิดเสรีค่อนข้างน้อยกล่าวคือมีการเปิดเสรีประมาณ 1-4 สาขาเท่านั้น นอกจากนี้ประเทศสิงคโปร์ก็ยังมิได้ผูกพันที่จะเปิดเสรีสาขาบริการโทรคมนาคมเลย

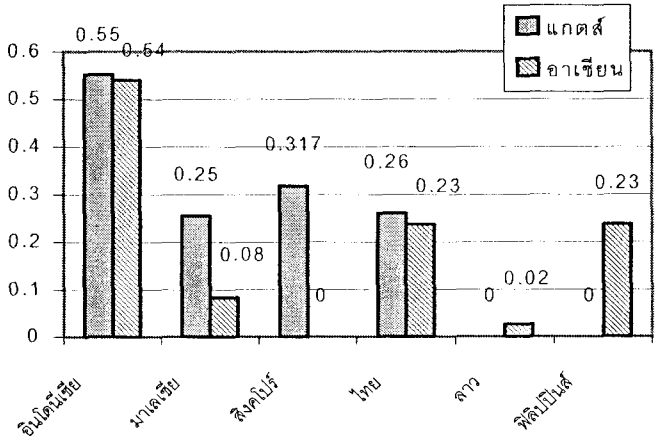
เมื่อวิเคราะห์จากคะแนนรายสาขาที่แสดงไว้ในตารางที่ 2.7 จะเห็นได้ว่าระดับการเปิดเสรีนั้นอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ โดยคะแนนต่ำที่สุดคือประเทศลาวและประเทศฟิลิปปินส์คือ 0.3 ส่วนสูงที่สุดคือ 0.7 ที่พบในข้อเสนอของประเทศไทย และของประเทศอินโดนีเซียในบางสาขา ทั้งนี้เนื่องจากการเปิดเสรีการเข้าสู่ตลาดทั้งใน mode 1 และ mode 3 มีข้อจำกัดที่ผูกติดกับรัฐบาลค่อนข้างมากไม่ว่าจะเป็นการบังคับให้ใช้สถานีเครือข่ายในประเทศ (ประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทย) หรือการขอใบอนุญาตประกอบการ (ประเทศมาเลเซีย ประเทศลาว และประเทศฟิลิปปินส์) นอกจากนี้ข้อจำกัดอื่นๆ คือ ข้อกำหนดให้ร่วมทุนกับบริษัทหรือนักลงทุนท้องถิ่น หรือการจำกัดจำนวนชาวต่างชาติที่จะเข้ามาทำงานในบริษัทร่วมทุน (ดูรายละเอียดตามบทที่ 3)

ตารางที่ 2.7 ดัชนีระดับการเปิดเสรีโทรคมนาคมแยกตามสาขาย่อย

อินโดนีเซีย (ASEAN P)	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		ระดับดัชนีเปิดเสรี
	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	
Voice mail service, electronic mail service, videotex services, entertainment services	1	1	1	1	0.5	0.5	0	0.5	0.7
Local services; public switched telephone service, circuit switched public data network services, teleconferencing	1	0	1	0	0.5	1	1	0.5	0.6
Long distance: public switched telephone service, circuit switched public data network, teleconferencing	1	0	1	0	0.5	1	1	0.5	0.6
International, public switched telephone service, circuit switched public data network, teleconferencing	0.63	0	0.75	0	0.5	1	1	0.5	0.5
Packet-swiched public data network services	0.5	0	1	0	0.5	1	1	0.5	0.5
Telex/telegraph services	0.5	0	1	0	0.5	0.8	1	0.5	0.5
Domestic mobile cellular telephone services	1	0	1	0	0.38	1	1	0.5	0.5
Domestic personal mobile cellular communication	1	0	1	0	0.5	1	1	0.5	0.6
Internet access services	0.25	0	1	0	0.58	1	1	0.5	0.5
Domestic regional and national paging services	1	0	1	0	0.58	1	1	0.5	0.6
Domestic: public pay phone services	1	0	1	0	0.63	1	1	0.5	0.6
Electronic data interchange, service mobile data, database access services, facsimile services, domestic issued circuits	0.55	0.5	0.25	0.5	0.5	0.5	0	0.5	0.4
Malaysia Telecom	**Mode 1**		**Mode 2**		**Mode 3**		**Mode 4**		**ระดับดัชนีเปิดเสรี**
	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	
Data and transmission services covering electronic mail, voice mail, online information, and database retrieval, enhanced facsimile, code and protocol conservation	1	1	1	1	0.5	1	0	0	0.7
Broadcasting services covering transmission from foreign broadcasting station of foreign territory through television or radio	0.5	0	1	1	0	0	0	0	0.3
ไทย	**Mode 1**		**Mode 2**		**Mode 3**		**Mode 4**		**ระดับดัชนีเปิดเสรี**
	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	
Telecommunication services: database access services	0.38	1	1	1	0.56	0.8	0	1	0.7
Domestic lease circuit, videotex, teleconference	0.38	1	1	1	0.56	0.8	0	1	0.7
Eletronic mail, voice mail, electronic data interchange, mobile data services	0.38	1	1	1	0.56	0.8	0	1	0.7
Entertaining serivces, facsimile services, teleconference	0.38	1	1	1	0.56	0.8	0	1	0.7
ลาว	**Mode 1**		**Mode 2**		**Mode 3**		**Mode 4**		**ระดับดัชนีเปิดเสรี**
	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	
Public payphone service, electronic message and information services	0	0	1	1	0.5	0	0	0	0.3
ฟิลิปปินส์	**Mode 1**		**Mode 2**		**Mode 3**		**Mode 4**		**ระดับดัชนีเปิดเสรี**
	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	
Paging services	0	1	0	1	0.42	0.3	0	0	0.3

รูปที่ 2.2 เปรียบเทียบระดับการเปิดเสรีสาขาโทรคมนาคมตามข้อผูกพันในกรอบอาเซียนและแกตต์

ประเทศ	จำนวนสาขาที่เปิดในกรอบแกตต์
อินโดนีเซีย	12
มาเลเซีย	5
สิงคโปร์	6
ไทย	5
ลาว	ไม่มี
ฟิลิปปินส์	ไม่มี

เมื่อเปรียบเทียบการเปิดเสรีระหว่างข้อผูกพันภายใต้กรอบของอาเซียนและแกตต์แล้วนั้น (ดูรายละเอียดข้อผูกพันในแกตต์ได้ในบทที่ 3) พบว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนมีการยื่นข้อเสนอในกรอบของแกตต์มากกว่ากรอบของอาเซียน ในขณะที่รายละเอียดข้อผูกพันนั้นมิได้ต่างกันเท่าไรนัก เช่นข้อผูกพันในส่วนของประเทศอินโดนีเซียนั้นมีการแก้ไขเพียงแค่อัตราส่วนผู้ถือหุ้น ซึ่งเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น จึงไม่มีผลเท่าใดนักเนื่องจากเป็นสัดส่วนผู้ถือหุ้นรายย่อยเช่นเดิม นอกจากจำนวนสาขาที่ต่างกันแล้วประเด็นที่น่าสนใจคือ ทั้งประเทศไทยและประเทศอินโดนีเซียได้ตกลงเปิดเสรีสาขาการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data Interchange) ซึ่งเป็นสาขาที่ประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้เปิดเสรีภายใต้กรอบของแกตต์ ในส่วนของประเทศสิงคโปร์คะแนนทั่วไปอยู่ในระดับตั้งแต่ 0.5 ถึง 0.75 โดยสาขา Value Added Network, Basic Telecommunication Services, และ Mobile Services ยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น การขอใบอนุญาต, หรือตกลงกับผู้ประกอบการที่มีใบอนุญาตอยู่แล้ว และใน mode 3 ด้านการเข้าสู่ตลาดมีการจำกัดจำนวนใบอนุญาตประกอบการ จนกระทั่งปี ค.ศ. 2000 ที่จะออกใบอนุญาตเพิ่มเติม อย่างไรก็ดี ข้อผูกพันทั้งในกรอบอาเซียนและกรอบแกตต์อาจมิได้แสดงให้เห็นถึงภาพการเปิดเสรีที่แท้จริงในประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายในเชิงปฏิบัติอาจจะมิได้ยึดตามข้อตกลงของอาเซียนหรือแกตต์

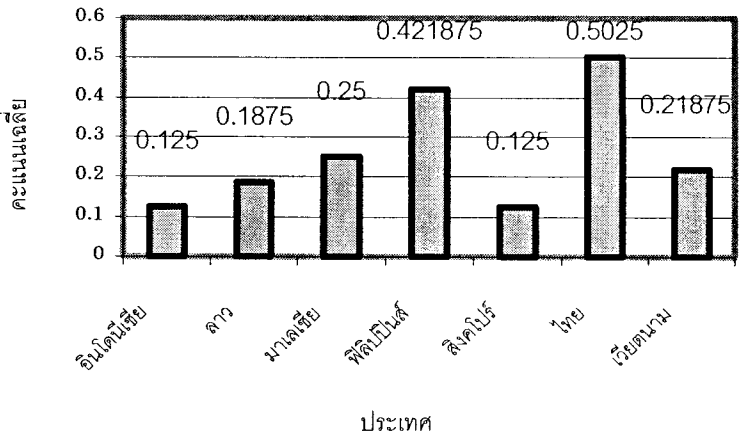
2.6.2 บริการขนส่งทางอากาศ

ตารางที่ 2.6 แสดงข้อจำกัดของข้อผูกพันในสาขาบริการขนส่งทางอากาศ โดยทั่วไปแล้วการเปิดเสรีสาขาย่อยในบริการขนส่งทางอากาศทั้งในกรอบอาเซียนและแกตต์นั้นจำกัดอยู่ ในช่วงระหว่าง 1-4 สาขา โดยประเทศอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสิงคโปร์เสนอเปิดเสรีเพียง 1 สาขาย่อย ในขณะที่ประเทศมาเลเซีย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และประเทศไทยได้ผูกพันเปิดเสรีประมาณ 2-4 สาขาย่อย โดยประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศไทยได้ทำการเปิดเสรีทั้งหมด 3-4 สาขาย่อย ในขณะเดียวกันประเทศบรูไนก็ยังมิได้ยื่นข้อเสนอเปิดเสรีในสาขาย่อยใดๆ ทั้งสิ้น ข้อสังเกตสำคัญจากตารางข้อผูกพันก็คือมีเพียงประเทศไทย และประเทศฟิลิปปินส์เท่านั้นที่มีข้อผูกพันบริการขนส่งทางอากาศทั้งในกรอบอาเซียนและกรอบของแกตต์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเจรจาเรื่องการขนส่งทางอากาศอาจเป็นเรื่องใหม่และยังไม่ได้รับการผลักดันอย่างจริงจัง อย่างไรก็ดีสำหรับประเทศที่ยื่นข้อผูกพันไว้ในกรอบอาเซียนแล้วนั้น คงมีการยื่นข้อเสนอตามข้อกำหนดเดิมสำหรับการเจรจารอบใหม่

สำหรับวิธีในการให้คะแนนในสาขาขนส่งทางอากาศนั้นได้ดัดแปลงมาจาก "Financial Services Liberalisation and GATS-Analysis of the Commitments under the General Agreement on Trade in Services (GATS) and the World Trade Organisation (WTO), โดย Ying Qian July 16,1999" โดย Ying Qian ซึ่งกำหนดค่าดัชนีการเปิดเสรีไว้ในตารางที่ 2.8 หลังจากที่ให้คะแนนในแต่ละ mode แล้วจึงนำคะแนนรวมมาหารด้วยจำนวนสาขาที่มีการให้ข้อผูกพัน ซึ่งในกรณีนี้คือ 4 สาขา เพื่อที่จะได้ดัชนีเฉลี่ยการเปิดเสรีสำหรับสาขาการขนส่งทางอากาศโดยรวมของแต่ละประเทศ วิธีการคำนวณดังกล่าวจะคล้ายคลึงกับที่ใช้ในกรณีของบริการโทรคมนาคม จากดัชนีย่อยในแต่ละสาขาบริการดังที่ปรากฏในตารางที่ 2.8 เราสามารถคำนวณดัชนีการเปิดเสรีโดยรวมของแต่ละประเทศสมาชิกได้ดังที่ปรากฏในรูปที่ 2.3 (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับตารางข้อผูกพันของแต่ละประเทศสมาชิกในบทที่ 3)

รูปที่ 2.3 ดัชนีเปิดเสรีสาขาบริการขนส่งทางอากาศโดยใช้ข้อผูกพันกรอบอาเซียน

ประเทศ	จำนวนสาขาที่เปิด
อินโดนีเซีย	1
ลาว	1
มาเลเซีย	2
ฟิลิปปินส์	3
สิงคโปร์	1
ไทย	4
เวียดนาม	2

ประเทศไทยและประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่มีคะแนนเฉลียการเปิดเสรีอยู่ในระดับสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านคือ 0.50 และ 0.42 ตามลำดับ ส่วนประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆนั้นมีคะแนนอยู่ในระดับตั้งแต่ 0.125 จงถึง 0.25 ซึ่งนับว่ายังอยู่ในระดับต่ำ

ประเทศไทยมีข้อผูกพันเปิดเสรีในระดับสูงเนื่องจากมีการเสนอเปิดเสรีถึง 4 สาขาด้วยกันซึ่งนับว่ามีการเสนอสูงที่สุดในประเทศสมาชิกด้วยกัน ดังนั้นประเทศไทยจึงมีคะแนนครบทั้ง 4 สาขา นอกจากนี้คะแนนรายสาขาทั้ง 3 สาขายังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง คือตั้งแต่ 0.5 ถึง 0.625 ยกเว้นในสาขา General Sales and Cargo Services ซึ่งมีคะแนนเพียงแค่ 0.1885 อย่างไรก็ดีการที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันเสนอเปิดเสรีมากที่สุด ข้อผูกพันบางเรื่องยังคงมีข้อจำกัดอยู่พอสมควรไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขออนุญาตจากสายการบินแห่งชาติหรือการใช้ระบบโทรคมนาคมในประเทศ นอกจากนั้นเหตุผลสำคัญอีกประการที่ทำให้ประเทศไทยสามารถยื่นข้อเสนอเปิดเสรีได้มากก็คือ ประเทศไทยได้ยื่นข้อยกเว้น MFN treatment เป็นยุทธศาสตร์สำหรับการเจรจาต่อรองด้านการเปิดเสรี และสามารถใช้ MFN ในการเลือกผู้ที่มีสิทธิเข้ามาดำเนินการ ซึ่งเสมือนเป็นเกราะให้ประเทศไทย

ถึงแม้ว่าประเทศฟิลิปปินส์ได้คะแนนรายสาขาค่อนข้างสูง กล่าวคือมีคะแนนถึง 0.75 ในสาขา Maintenance and repair of aircraft และ 0.875 ในสาขา General Sales and Cargo Sales Agency แต่การเปิดเสรีสาขาโทรคมนาคมในประเทศฟิลิปปินส์มีข้อสังเกตดังนี้คือ ประเทศฟิลิปปินส์มีพันธกรณีการเปิดเสรีทั้งสองสาขา ในกรอบของ

แกตต์แล้ว ดังนั้นข้อผูกพันจึงค่อนข้างเสรี ในขณะที่สาขา Computer Reservation and Network system นั้นฟิลิปปินส์ยังไม่ยื่นข้อเสนอภายใต้แกตต์ ซึ่งอาจเป็นเหตุผลสำหรับข้อจำกัดในการเปิดเสรีทั้งด้านการเข้าสู่ตลาดและการประติบัติเยี่ยงชนชาติ โดยที่ในสาขาดังกล่าวมีคะแนนเพียงแค่ 0.0625 เท่านั้น จึงทำให้คะแนนรวมของประเทศฟิลิปปินส์อยู่ในระดับ 0.42 คะแนน

ในส่วนประเทศอื่น คะแนนอยู่ในช่วง 0.1 ถึง 0.25 ซึ่งในประเทศเหล่านี้มักมีการเปิดเสรีสาขาบริการขนส่งทางอากาศน้อย โดยมากแล้วเปิดเพียงแค่ 1-2 สาขา เช่น ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศลาวซึ่งมีข้อผูกพันเพียงแค่ 1 สาขา นอกจากนี้คะแนนในระดับต่ำนั้นเกิดจากการที่ประเทศสมาชิกบางประเทศ "ไม่ผูกพัน" อย่างน้อยสอง Mode โดยส่วนใหญ่จะเป็นทั้ง MA และ NT ใน Mode 3 และทั้ง MA และ NT ใน Mode 4 (ประเทศมาเลเซีย, สิงคโปร์, และเวียดนาม) ในกรณีของประเทศไทย พบว่าข้อผูกพันด้านการเข้าสู่ตลาดใน mode 3 มักมีข้อจำกัดให้ใช้ระบบโทรคมนาคมภายในประเทศ และต้องได้รับการอนุญาตจากสายการบิน เป็นต้น

จากตารางที่ 2.8 เราจะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้รับคะแนนเฉลี่ยจากการเปิดเสรีมากที่สุด โดยมีประเทศฟิลิปปินส์ตามมาเป็นอันดับที่ 2 ทั้งนี้มีข้อสังเกต 2 ประการคือ ประเทศไทยได้ยื่นขอยกเว้น MFN Obligation จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ประเทศไทยสามารถเปิดเสรีได้มากกว่าประเทศสมาชิกอื่น ประการที่สอง การคำนวณคะแนนจากข้อผูกพันอาจมิได้แสดงให้เห็นถึงสถานภาพการแข่งขันที่แท้จริงในอุตสาหกรรมนั้นๆ

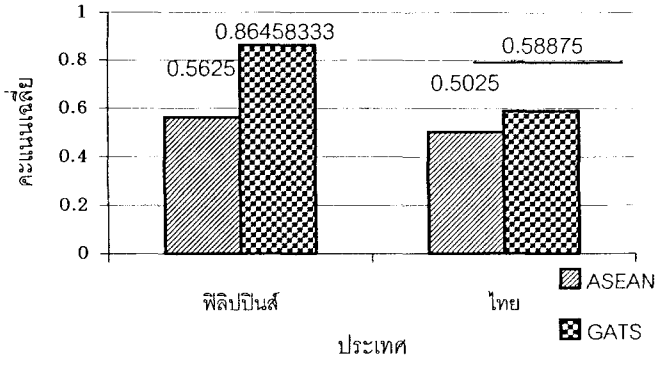
ตารางที่ 2.8 ดัชนีระดับการเปิดเสรีสาขาบริการขนส่งทางอากาศแยกตามสาขาย่อย

สาขา Computer Reservation System Service	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		**ดัชนีระดับการเปิดเสรี**
	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	
อินโดนีเซีย	1.00	1.00	1.00	1.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.5
ลาว	1.00	1.00	1.00	1.00	0.5	0.5	0.5	0.5	0.75
มาเลเซีย	1.00	1.00	1.00	1.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.5
ฟิลิปปินส์	0.00	0.00	0.00	0.00	0.50	0.00	0.00	0.00	0.0625
ไทย	0.25	1.00	1.00	1.00	0.42	0.00	0.5	0.00	0.52
สาขา Selling and Marketing of Air Transport Services	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		**ดัชนีระดับการเปิดเสรี**
	MA	NT	MA	NT	MA	NT	MA	NT	
มาเลเซีย	1.00	1.00	1.00	1.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.5
สิงคโปร์	1.00	1.00	1.00	1.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.5
ไทย	1.00	1.00	1.00	1.00	0.50	0.50	0.50	0.00	0.6875
เวียดนาม	1.00	1.00	1.00	1.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.5
สาขา Maintenance and Repair of Aircraft	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		**ดัชนีระดับการเปิดเสรี**
	MA	NT	MA	NT	MA	NT	MA	NT	
ฟิลิปปินส์	0.00	0.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	0.75
ไทย	1.00	1.00	1.00	1.00	0.00	0.00	0.5	0.5	0.625
เวียดนาม	0.00	1.00	1.00	1.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.375
สาขา General Sales and Cargo Sales Agency	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		**ดัชนีระดับการเปิดเสรี**
	MA	NT	MA	NT	MA	NT	MA	NT	
ฟิลิปปินส์	1.00		1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	0.875
ไทย	0.00	0.00	0.00	0.00	0.42	0.5	0.5	0.00	0.1775

นอกจากนี้เพื่อเปรียบเทียบข้อผูกพันระหว่างข้อผูกพันที่ประเทศสมาชิกอาเซียนให้ไว้ในอาเซียนกับที่ให้ไว้ในแกตต์ (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับตารางข้อผูกพันของประเทศสมาชิกใน GATS ในบทที่ 3) คณะวิจัยได้คำนวณดัชนีการเปิดเสรีของข้อผูกพันของประเทศสมาชิกที่มีข้อผูกพันทั้งในอาเซียนและแกตต์ในสาขาบริการขนส่งทางอากาศ ซึ่งมีเพียงสองประเทศคือประเทศไทยและประเทศฟิลิปปินส์

รูปที่ 2.4 เปรียบเทียบดัชนีเปิดเสรีเฉลี่ยระหว่างข้อผูกพันอาเซียนและข้อผูกพันแกตต์

ประเทศ	จำนวนสาขาที่เปิด	
	ASEAN	GATS
ฟิลิปปินส์	3	3
ไทย	4	2

จากการเปรียบเทียบตารางข้อผูกพันของสองประเทศที่ให้ไว้ทั้งในแกตต์และในอาเซียน พบว่า ประการแรก ถึงแม้ว่าประเทศฟิลิปปินส์จะเปิดเสรี 3 สาขาเท่ากันทั้งในอาเซียนและแกตต์ ข้อแตกต่างหลักคือ ในกรอบอาเซียนฟิลิปปินส์มีพันธกรณีที่จะเปิดเสรีสาขา Computer Reservation and Network System ในขณะที่ข้อผูกพันในแกตต์นั้นผูกพันเปิดเสรีสาขา Leasing and Rental of Aircraft without Crew ซึ่งตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วนั้น ข้อผูกพันการเปิดเสรีสาขา Computer Reservation นั้นมีข้อจำกัดค่อนข้างสูง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบแล้วสาขา Computer Reservation มีคะแนนอยู่ที่ 0.0625 ในขณะที่สาขา Leasing and rental of aircraft without crew มีคะแนนอยู่ที่ 0.9625 จึงทำให้ดัชนีระดับการเปิดเสรีจากกรอบอาเซียนมีคะแนนต่ำกว่าดัชนีที่ใช้ข้อมูลจากแกตต์

ในส่วนของประเทศไทยเนื่องจากจำนวนสาขาย่อยที่เปิดภายใต้กรอบอาเซียนมากกว่า จำนวนสาขาย่อยที่เปิดเสรีในแกตต์ และข้อผูกพันภายใต้แกตต์มีข้อจำกัดน้อยกว่าข้อผูกพันในอาเซียน จึงทำให้ดัชนีเปิดเสรีในแกตต์สูงกว่าเล็กน้อย ทั้งนี้ความแตกต่างนี้ไม่น่าจะเป็นประเด็นสำคัญเนื่องจากข้อผูกพันในหลาย mode ระหว่างกรอบของอาเซียนและแกตต์คล้ายกันหลายข้อที่เดียว

ตารางที่ 2.9 ดัชนีเฉลี่ยเปิดเสรีโดยใช้ข้อผูกพันแกตต์

สาขา maintenance and repair of Aircraft	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		**ดัชนีระดับการเปิดเสรี**
	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	
ฟิลิปปินส์	0.00	0.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	0.75
ไทย	1.00	1.00	1.00	1.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.5
สาขา general sales and cargo sales agency	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		**ดัชนีระดับการเปิดเสรี**
	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	
ฟิลิปปินส์	0.00	0.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	0.75
ไทย	1.00	1.00	1.00	1.00	0.42	0.5	0.5	0.00	0.6775
สาขา leasing/rental of aircraft without crew	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		**ดัชนีระดับการเปิดเสรี**
	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	MA.	NT.	
ฟิลิปปินส์	1.00	1.00	1.00	1.00	0.25	1.00	1.00	1.00	0.90625

อย่างไรก็ดี ข้อผูกพันทั้งในกรอบอาเซียนและกรอบแกตต์อาจมิได้แสดงให้เห็นถึงภาพการเปิดเสรีจริงในประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายในเชิงปฏิบัติอาจจะมิได้ยึดตามข้อตกลงของอาเซียนหรือ แกตต์

2.6.3 บริการขนส่งทางทะเล

ผลการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยที่สิ้นสุดลงเมื่อปี พ.ศ. 2537 นั้นมีมติ (รัฐมนตรี) ว่าด้วยการเจรจาเรื่องการบริการขนส่งทางทะเล มติดังกล่าวได้กำหนดให้การเจรจาด้านการขนส่งทางทะเลเป็นการเจรจาโดยสมัครใจ ภายใต้กรอบของความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (GATS) โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ข้อผูกพันในการบริการการขนส่งทางทะเลสามประเภท ได้แก่

1. การเดินเรือระหว่างประเทศ (international shipping) โดยรวมถึงการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารระหว่างประเทศ
2. บริการเสริม (Auxiliary services) เช่น บริการคลังสินค้า (warehousing) บริการขนสินค้าขึ้นหรือลงจากเรือ (stevadoring) บริการส่งต่อสินค้า (freight frowarding) บริการการผ่านการตรวจของศุลกากร (customs clearance) และบริการโกดังสินค้า (depot) เป็นต้น การเจรจาจะเน้นการให้อนุญาตผู้ประกอบการการเดินเรือต่างชาติสามารถใช้บริการของตนเอง และสามารถให้บริการเหล่านี้โดยแข่งขันกับผู้ประกอบการภายในประเทศได้อีกด้วย (market access)
3. บริการท่าเรือ (port facilities) เช่น บริการนำร่อง (pilotage) บริการลากและจูงเรือ (towing and tug assistance) ตลอดจนบริการจอดเรือ (anchorage) การเจรจาจะเน้นการที่ผู้ประกอบการเดินเรือต่างชาติสามารถใช้บริการเหล่านี้ได้อย่างเท่าเทียมกับผู้ประกอบการภายในประเทศตามหลักการของการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)

มติดังกล่าวได้ระบุให้มีการเจรจาด้านการขนส่งทางทะเลต่อเนื่องหลังจากที่การเจรจารอบอุรุกวัยสิ้นสุดลง ในลักษณะเดียวกับการเจรจาด้านบริการโทรคมนาคพื้นฐานและบริการการเงิน โดยจะต้องมีการสรุปผลการเจรจาภายในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2539 การเจรจาดังกล่าวจะดำเนินการโดยกลุ่มเจรจาด้านการขนส่งทางทะเล (Negotiating Group on Marine Transport Services—NGMTS) ซึ่งจะต้องมีการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อการนี้โดยเฉพาะ

การเจรจาด้านการขนส่งทางสินค้าซึ่งเป็นการเจรจาหลายฝ่ายเริ่มขึ้นเมื่อเดือนพฤษภาคม 2537 มีรัฐสมาชิกที่สมัครใจเข้าร่วมการเจรจาทั้งสิ้นรวม 32 ราย (โดยนับกลุ่มประเทศประชาคมยุโรปเป็น 1 ประเทศ) การเจรจาครั้งนี้มีสมาชิกอาเซียนเดิม 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และสิงคโปร์เข้าร่วมเจรจาด้วย ได้มีการเจรจาทั้งหมด 17 ครั้งไม่สามารถหาข้อสรุปได้ จึงต้องยกเลิกไปเพราะสหรัฐอเมริกาปฏิเสธที่จะให้ข้อเสนอในการเปิดเสรีเนื่องจากตำหนิว่า ข้อเสนอในการเปิดตลาดของรัฐสมาชิกที่เข้าร่วมเจรจามีน้อยมากเกินไปที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบริการการขนส่งทางทะเล จึงได้มีการเร่งมติด้านการบริการขนส่งทางทะเลที่ได้ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

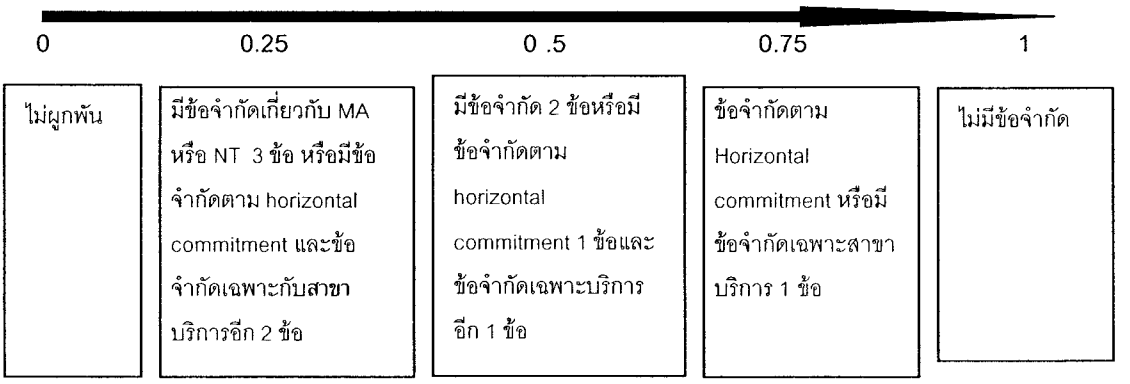
1. จะยุติการเจรจาด้านการขนส่งทางทะเลชั่วคราวจนกว่าจะมีการเจรจาด้านการค้าบริการในการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบต่อไปซึ่งจะเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2543
2. ในช่วงที่ยังไม่มีผลการเจรจา จะไม่มีการบังคับใช้หลักการว่าด้วยการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) กับบริการการขนส่งทางทะเล

3. การเจรจารอบใหม่ในปี พ.ศ. 2543 จะยึดข้อเสนอของรัฐสมาชิกที่ให้ไว้ก่อนที่จะมีการยุติการเจรจา
4. ในช่วงที่ยังไม่มีการเจรจา รัฐสมาชิกจะต้องไม่มีมาตรการที่เป็นการเพิ่มอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด (market access) เพื่อเป็นการสร้างอำนาจต่อรองให้ตนเอง ยกเว้นในกรณีที่เป็นการตอบโต้พฤติกรรมของรัฐสมาชิกอื่น

ประเทศสมาชิกทั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และ สิงคโปร์ได้เข้าร่วมในการเจรจาด้านการขนส่งทางทะเลใน GATS และได้ให้ข้อผูกพันซึ่งจะใช้เป็นฐานในการเจรจาด้านการค้าบริการในการเจรจาพหุภาคีรอบต่อไปแม้การเจรจารอบที่ผ่านมาจะล้มเหลว โดยมีรายละเอียดดังปรากฏในตารางในบทที่ 3

คณะวิจัยได้นำข้อผูกพันในตารางดังกล่าวมาคำนวณเป็นดัชนีการเปิดเสรีโดยมีวิธีการคำนวณดังต่อไปนี้

1. น้ำหนักในการให้ข้อผูกพันในแต่ละสาขา: สาขาการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารระหว่างประเทศมีน้ำหนักเท่ากับ 1 สาขาอื่นๆ น้ำหนักเท่ากับ 0.25
2. ระดับการเปิดเสรีชาติ จึงทำการให้คะแนนดังนี้

ข้อจำกัดที่พบเจอในตารางข้อผูกพันของประเทศสมาชิกมีดังต่อไปนี้

mode 3: market access ได้แก่ หุ้นส่วนต่างชาติ รูปแบบของธุรกิจที่สามารถเข้ามาให้บริการในประเทศได้ อัตราภาษีหรือค่าธรรมเนียมที่ต้องจ่ายให้แก่รัฐ

National Treatment ได้แก่ เงื่อนไขว่าด้วยการให้บริการของผู้ประกอบการท้องถิ่น สัญชาติของผู้ประกอบการ

mode 4: market access ได้แก่ เงื่อนไขของใบอนุญาตทำงาน ค่าธรรมเนียม ประเภทของบุคคลที่สามารถเข้ามาทำงานได้

National Treatment ได้แก่ ระยะเวลาที่ชาวต่างชาติสามารถเข้ามาทำงานได้ ประเภทของการจัดการบุคลากรที่จะได้รับการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ

จากวิธีการคำนวณดังกล่าว เราได้คำนวณดัชนีการเปิดเสรีของประเทศสมาชิกอาเซียน 5 ประเทศได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.10 ดัชนีการเปิดเสรีของข้อผูกพันของประเทศสมาชิกอาเซียนใน GATS

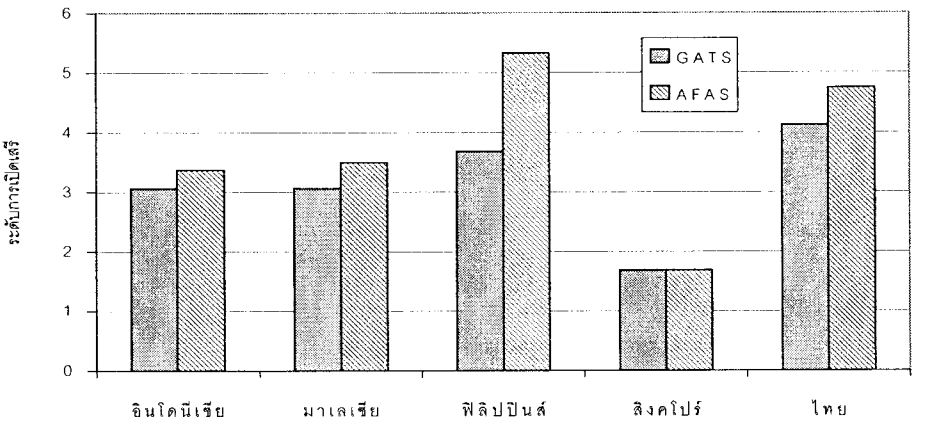
	Mode 3		Mode 4		ดัชนีระดับ
	MA.	NT.	MA.	NT.	การเปิดเสรี
อินโดนีเซีย					
International shipping					
- passenger/goods transport	0.5	0.75	0.5	0.75	2.5
Auxiliary service					
- cargo handling	0.5	1	0.75	0	0.5625
คะแนนรวม					3.0625
มาเลเซีย					
International Shipping					
- passenger/goods transport	0.25	1	0.75	0	2.0
Auxiliary service					
- agent services	0.5	1	0.75	0	0.5625
- vessel salvage service	0.5	1	0.5	0	0.5
คะแนนรวม					3.0625
ฟิลิปปินส์					
International shipping					
- passenger/goods transport	1	0.75	0.5	0	2.25
- ship leasing	1	1	1	0	0.75
Auxiliary service					
- maintenance and repair	0.75	1	1	0	0.6875
คะแนนรวม					3.6875
สิงคโปร์					
Auxiliary service					
- agent services	1	1	0.25	0	0.5625
- shipping brokerage	1	1	0.25	0	0.5625
- classification service	1	1	0.25	0	0.5625
คะแนนรวม					1.6875
ไทย					
International shipping					
- passenger transport	0.5	0.75	0.25	0.75	1.125
- goods transport	0.75	0.25	0.25	0.75	1.0
Auxiliary service					
- international towing	0.25	0	0.25	0	0.125
- garbage collection	0.25	0.75	0.5	1	0.625
- maritime survey service	0.25	0.75	0.5	1	0.625
- captain's service	0.25	0.75	0.5	1	0.625
คะแนนรวม					4.125

จากตารางที่ 2.10 ซึ่งคำนวณมาจากข้อผูกพันของประเทศสมาชิกทั้ง 5 ที่ปรากฏในบทที่ 3 เราสามารถสรุปได้ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับคะแนนสูงสุดเนื่องมาจากเหตุผลหลักสองประการ 1) ให้ข้อผูกพันที่หลากหลายสาขามากที่สุด 2) ไม่มีข้อจำกัดหรือมีข้อจำกัดว่าด้วยการประติบัติเยี่ยงคนชาติในการจ้างชาวต่างชาติน้อยในกรณีของบริการเสริม แต่ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเทศไทยได้ข้อยกเว้นจากการประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่งทำให้สามารถเลือกเปิดเฉพาะแก่บางประเทศเท่านั้นได้ ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่ได้รับคะแนนสูงเป็นที่สองรองลงมาจากประเทศไทย แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าข้อผูกพันของฟิลิปปินส์ด้อยกว่าของไทย เพราะการเปิดตลาดของฟิลิปปินส์จะต้องเป็นการเปิดตลาดแบบไม่เลือกประติบัติเพราะฟิลิปปินส์ไม่ได้ขอยกเว้นจากการประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง

ในทางตรงกันข้าม สิงคโปร์กลับเป็นประเทศที่ให้ข้อผูกพันน้อยที่สุด โดยไม่ได้ให้ข้อผูกพันในสาขาของการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารระหว่างประเทศเลยซึ่งเป็นบริการที่มีความสำคัญมาก

ประเทศสมาชิกอาเซียนได้ใช้ข้อผูกพันเบื้องต้นที่ให้ไว้ใน WTO เป็นฐานในการให้ข้อผูกพันในการเจรจาด้านการค้าบริการในอาเซียนที่เรียกว่า AFAS โดยทั่วไปแล้วประเทศสมาชิกจะให้ข้อผูกพันเพิ่มเติมในหลายแบบรวมถึง การยกเว้นหรือลดข้อจำกัดเกี่ยวกับรูปแบบของธุรกิจ หุ้นส่วนต่างชาติ หรือการเพิ่มสาขาบริการที่ให้ข้อผูกพัน แต่ในกรณีของประเทศไทยกลับไม่ได้ให้ข้อผูกพันที่ให้ไว้ใน GATS ในส่วนของ National Treatment สำหรับบริการเสริมใน AFAS ทำให้ข้อผูกพันมีลักษณะเป็น "GATS minus" มากกว่า "GATS plus" แต่ข้อยกเว้นดังกล่าวมีเฉพาะในกรณีของประเทศไทยและเฉพาะบางสาขาเท่านั้น โดยทั่วไปแล้ว ข้อผูกพันที่ให้ไว้ใน AFAS จะมีความครอบคลุมมากกว่าใน GATS ทั้งนี้ได้มีการคำนวณดัชนีการเปิดเสรีของข้อผูกพันดังกล่าวสำหรับแต่ละประเทศสมาชิกดังที่ปรากฏในตารางที่ 2.11 ด้านล่างและมีการเปรียบเทียบระดับของความเสรีของข้อผูกพันของแต่ละประเทศสมาชิกที่ให้ไว้ใน GATS และใน AFAS ในรูปที่ 2.5

รูปที่ 2.5 การเปรียบเทียบข้อผูกพันใน GATS และใน AFAS

ตารางที่ 2.11 ดัชนีการเปิดเสรีของข้อผูกพันของประเทศสมาชิกใน AFAS

	Mode 3		Mode 4		ดัชนีระดับ
	MA.	NT.	MA.	NT.	การเปิดเสรี
อินโดนีเซีย					
International shipping					
- passenger/goods transport	0.75	0.75	0.5	0.75	2.75
Auxiliary service					
- cargo handling	0.75	1	0.75	0	0.625
คะแนนรวม					3.375
มาเลเซีย					
International Shipping					
- passenger/goods transport	0.25	1	0.75	0	2.0
Auxiliary service					
- agent services	0.5	1	0.75	0	0.5625
- vessel salvage service	0.75	1	1	1	0.938
คะแนนรวม					3.5
ฟิลิปปินส์					
International shipping					
- passenger/goods transport	1	0.75	0.5	1	3.28
- ship leasing	1	1	1	1	1
Auxiliary service					
- maintenance and repair	0.75	1	1	1	0.8625
- port development service	0.75	0	0	0	0.1875
คะแนนรวม					5.33
สิงคโปร์					
Auxiliary service					
- agent services	1	1	0.25	0	0.5625
- shipping brokerage	1	1	0.25	0	0.5625
- classification service	1	1	0.25	0	0.5625
คะแนนรวม					1.6875
ไทย					
International shipping					
- passenger transport	0.5	0.75	0.25	0.75	1.125
- goods transport	0.75	0.25	0.25	0.75	1.0
Auxiliary service					
- international towing	0.25	0	0.25	0	0.125
- garbage collection	0.25	0	0.5	0	0.1875
- maritime survey service	0.25	0	0.5	0	0.1875
- captain's service	0.25	0	0.5	0	0.1875
- marine freight forwarding	0.75	0.25	0.75	0	0.4375
- marine cargo handling	0.75	0.25	0.75	0	0.4375
- container & depot service	0.75	0.25	0	0	0.25
- marine agency service	0.75	0.25	0.75	0	0.4375
- customs clearance service	0.75	0.25	0.5	0	0.375
คะแนนรวม					4.75

2.6.4 การเปิดเสรีบริการธนาคารในข้อตกลง GATS

จากความพยายามในการวัดระดับการเปิดเสรีบริการ ธนาคารพาณิชย์ของกลุ่มประเทศอาเซียน โดยการวิเคราะห์จากข้อผูกพันภายใต้ข้อตกลง GATS ของกลุ่มประเทศอาเซียน โดยแนวทางในการวิเคราะห์นั้นอาศัยแนวทางของ Qian (1999)[9]

Qian (1999) วัดระดับการผูกพันของข้อตกลง GATS ในการเปิดเสรีของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในโลก พบว่าโดยเฉลี่ย ประเทศในแถบเอเชียมีระดับการเปิดเสรีในธุรกิจธนาคารต่ำที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาโดยกลุ่มประเทศในแถบยุโรปตะวันออก อาฟริกา และละตินอเมริกา มีระดับการเปิดเสรีโดยเฉลี่ยสูงที่สุดตามลำดับ

ตารางที่ 2.12 ค่าเฉลี่ยดัชนีการเปิดเสรี

	จำนวนสมาชิก	ค่าเฉลี่ย	ค่าต่ำสุด		ค่าสูงสุด	
			มูลค่า	สมาชิก	มูลค่า	สมาชิก
Banking 97						
Africa	18	0.536	0.000	Sierra Leone South Africa	1.000	Ghana Kenya Malawi Mozambique
Asia	19	0.400	0.000	Brunei	1.000	Solomon Islands
Eastern Europe	7	0.568	0.325	Slovenia	0.925	Romania
Latin America	21	0.430	0.000	Cuba El Salvador	1.000	Guyana Haiti Panama
High-Mid Income	9	0.723	0.520	Japan	0.840	New Zealand
Total	74	0.497	0.000		1.000	

ที่มา: Qian, Ying. 1999. Finance Service Liberalization and GATS—Analysis to the Commitment under the General Agreements on Trade in Service (GATS) at the World Trade Organization (WTO).

Sorsa (1997) และ Qian (1999) พบว่า ระดับการเปิดเสรีไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการพัฒนาของระบบการเงินแต่อย่างใด ดังนั้นการเปิดเสรีบริการทางการเงินน่าจะเป็นไปในลักษณะการต่อรองทางการค้าระหว่างประเทศมากกว่าเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์

โดยภาพรวม ประเทศพัฒนาแล้วจะมีข้อผูกพันที่ครอบคลุมมากกว่าประเทศกำลังพัฒนา ข้อจำกัดในการเข้าตลาดส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 20 จะอยู่ใน Mode ที่ 3 รูปแบบของการจำกัดมักอยู่รูป 1) จำกัดรูปแบบทางกฎหมายของสถาบันการเงิน และ 2) จำกัดสัดส่วนการถือครองหุ้นเป็นส่วนใหญ่ ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว รูปแบบข้อจำกัดมักจะอยู่

[9] Qian, Ying (1999), Finance Service Liberalization and GATS—Analysis to the Commitment Under the General Agreement on Trade in Service (GATS) at the World Trade Organization (WTO), Asian Development Bank.
Piritla Sorsa (1997) "The GATS Agreement on Finance Service; A Modest Start to Multilaterce Liberalization," IMF working paper, International Monetary Fund.

ในรูป "residency" มากกว่าข้อจำกัดด้านการถือครองหุ้น สำหรับใน Mode ที่ 1 และ 2 ข้อจำกัดในการเข้าตลาดในธุรกิจธนาคารพาณิชย์จะมีน้อย ประเทศส่วนใหญ่มักจะกำหนดข้อผูกพันให้อยู่ในลักษณะ "Fully bound" หรือ "Fully unbound"

นอกจากนั้น Matto (1998)[10] ได้วิเคราะห์ว่า ข้อผูกพัน GATS เน้นการเพิ่มการแข่งขันจากต่างชาติโดยการเพิ่มการถือครองหุ้นในสถาบันการเงินที่มีอยู่เดิมมากกว่าการอนุญาตให้ต่างชาติเปิดสถาบันการเงินแห่งใหม่เพิ่ม

ในการพิจารณาระดับการเปิดเสรีธุรกิจธนาคารในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยอาศัยข้อผูกพันใน GATS เป็นเกณฑ์พบว่า ประเทศที่มีระดับการเปิดเสรีธนาคารพาณิชย์ ในด้านการเข้าตลาดมากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) อินโดนีเซีย 2) ฟิลิปปินส์ 3) สิงคโปร์ 4) ไทย 5) มาเลเซีย และ 6) เวียดนาม โดย 2 ประเทศแรกมีระดับการเปิดเสรีในการเข้าตลาดอยู่ในระดับ 0.5-0.6 ซึ่งจัดว่าอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยของกลุ่มประเทศแถบยุโรปตะวันออก อาฟริกา และลาติน ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์ ไทย มาเลเซีย และเวียดนาม มีระดับการเปิดเสรีที่ค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ระดับการเปิดเสรีของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในการเข้าสู่ตลาดไม่ได้ขึ้นอยู่ในระดับการพัฒนาระบบการเงินของแต่ละประเทศแต่อย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Sorsa (1997) และ Qian (1999)

ในการให้บริการรับฝากเงินและการปล่อยกู้แบบข้ามแดน ใน Mode 1 นั้น ทุกประเทศ ยกเว้น อินโดนีเซีย ไม่อนุญาต (Unbound) ให้สถาบันการเงินต่างชาติให้บริการฝากเงิน (Acceptance of Deposit) ในลักษณะข้าแดน นอกจากนั้นการให้บริการดังกล่าวในลักษณะ Mode 2 ประเทศไทย มาเลเซีย เวียดนาม ยังไม่มีข้อผูกพันใดๆ (unbound)

ตารางที่ 2.13 ค่าถ่วงน้ำหนักในการคำนวณดัชนีการเปิดเสรี

มาตรการการกีดกัน	ค่าถ่วงน้ำหนัก
"Unbound" against relevant Mode 1 and 2	0.00
"No new entry" against relevant Mode 3	0.10
Discretionary licensing or economic needs tests	0.25
Limited commitments	0.50
Limits on ownership less than 50% (minority)	0.50
Grandfathering provisions	0.75
Limits on legal form	0.75
Limits on number of operations (branches)	0.75
Limits on ownership more than 50% (majority)	0.75
Limits on types of operations (branches vs. subsidiaries)	0.75
Limits on value of transactions or assets	0.75
Reciprocity condition or MFN examption	0.75
Full bindings or "None" limitations again relevant mode	1.00

สำหรับการเข้าสู่ตลาดในลักษณะ Local establishment นั้น ประเทศทุกประเทศ (ยกเว้นเวียดนาม) มีข้อจำกัดในสัดส่วนของการถือหุ้น ประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม มีข้อกีดกันในลักษณะ Legal form ของ

[10] Mattoo, Aaditya (1998) "Financial Services and the WTO: Liberalization in the Developing and Transitional Economies," manuscript.

สถาบันการเงิน นอกจากนั้นประเทศฟิลิปปินส์และสิงคโปร์ยังมีข้อกีดกันในจำนวนของผู้ให้บริการ (Number of operations) และมูลค่าของการให้บริการ ($ of transaction)

สำหรับข้อกีดกันใน Mode 4 ทุกประเทศ ยกเว้นประเทศฟิลิปปินส์ยังคงมีข้อจำกัดในการให้บริการ ในลักษณะข้อจำกัดตาม Horizontal Commitment

จากการพิจารณาข้อจำกัดของประเทศไทยยังพบว่า ประเทศไทยมีข้อจำกัดในการให้บริการธุรกิจธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนในลักษณะเข้ามาจัดตั้งเป็นบริษัทจดทะเบียนในประเทศและการให้บริการธุรกรรมการเงินระหว่างประเทศในระดับสูง รองลงมาคือการกีดกันทางด้านจัดตั้งสาขาธนาคารพาณิชย์ ส่วนการเข้าสู่ตลาดในลักษณะสำนักงานตัวแทนนั้นข้อจำกัดอยู่ในระดับต่ำ

ในการวัดระดับ National Treatmentพบว่า ประเทศอินโดนีเซีย มีระดับ National Treatment สูงที่สุด ในขณะที่ประเทศไทยมีระดับ National Treatment รองลงมา นอกจากนั้นพบว่าประเทศสิงคโปร์ซึ่งเป็นประเทศที่มีระดับการพัฒนาสูงแต่กลับมีระดับ National Treatment ที่ต่ำมากที่สุด

ตารางที่ 2.14 ลำดับและระดับการเปิดเสรีธุรกิจบริการธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มประเทศอาเซียนภายใต้ GATS ก่อนวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ

ประเทศ	Rank		การเข้าสู่ตลาด		การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ	
	MA	NT	เงินฝาก	สินเชื่อ	เงินฝาก	สินเชื่อ
อินโดนีเซีย	(1)	(1)	0.6	0.6	0.6	0.6
มาเลเซีย	(5)	(5)	0.1375	0.28	0.2	0.2
ฟิลิปปินส์	(2)	(3)	0.5025	0.5	0.24	0.24
สิงคโปร์	(3)	(6)	0.346	0.21	0.06	0.025
ไทย	(4)	(2)	0.21	0.21	0.4	0.4
เวียดนาม	(6)	4	0.16	0.025	0.02	0.4

ตารางที่ 2.15 ลำดับและระดับการเปิดเสรีธุรกิจบริการธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มประเทศอาเซียนที่เกิดขึ้น (Status quo) ภายหลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ

ประเทศ	Rank		การเข้าสู่ตลาด		การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ	
	MA	NT	เงินฝาก	สินเชื่อ	เงินฝาก	สินเชื่อ
อินโดนีเซีย	(3)	(2)	0.88	0.88	0.93	0.93
มาเลเซีย	(5)	(5)	0.14	0.28	0.2	0.2
ฟิลิปปินส์	(4)	(2)	0.77	0.77	0.93	0.93
สิงคโปร์	(1)	(1)	0.97	0.97	0.97	0.97
ไทย	(2)	(2)	0.88	0.88	0.93	0.93
เวียดนาม	na	na	na	na	na	na

ภายหลังจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1997 ประเทศในกลุ่มอาเซียน ได้แก่ ประเทศไทย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ประสบปัญหาด้านความมั่นคงของสถาบันการเงิน จึงมีมาตรการเปิดเสรี โดยอนุญาตให้ต่างชาติเข้ามาร่วมทุนในธนาคารพาณิชย์ที่มีอยู่แล้วในสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้น และสามารถทำให้ต่างชาติเข้าควบคุมกิจการธนาคารพาณิชย์ได้ ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้ต่างชาติเข้ามาช่วยเพิ่มทุนให้แก่ธนาคารพาณิชย์ของตน โดยประเทศไทยอนุญาตให้ต่างชาติเข้าถือครองหุ้นได้ 100 เปอร์เซ็นต์ภายใน 10 ปี จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 2007 และหลังจากนั้นให้มีสัดส่วนของหุ้นไม่เกิน 25 เปอร์เซ็นต์ของหุ้นที่มีการเพิ่มทุนใหม่ ในขณะที่ประเทศอินโดนีเซีย อนุญาตให้ต่างชาติถือครองหุ้นได้ไม่เกิน 85 เปอร์เซ็นต์ โดยหุ้นที่เพิ่มทุนใหม่จะมีสัดส่วนต่างชาติไม่เกิน 49 เปอร์เซ็นต์ โดยทั้งที่อินโดนีเซียมีข้อผูกพันใน GATT ให้ต่างชาติถือหุ้นไม่เกิน 49 เปอร์เซ็นต์ ประเทศฟิลิปปินส์อนุญาตให้ต่างชาติเข้ามาถือหุ้นในธนาคารพาณิชย์ได้ไม่เกิน 60 เปอร์เซ็นต์ โดยมีข้อผูกพันใน GATT ให้ต่างชาติถือครองหุ้นไม่เกิน 51 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ประเทศมาเลเซียยังคงอนุญาตให้ต่างชาติถือครองหุ้นในธนาคารพาณชย์ได้ไม่เกิน 30 เปอร์เซ็นต์ โดยมีข้อผูกพันภายใต้ GATT ให้ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกิน 51 เปอร์เซ็นต์

สำหรับประเทศสิงคโปร์ได้มีการเปิดเสรีบริการทางการเงินภายหลังจากปี ค.ศ. 1997 เพื่อเป็นการเร่งพัฒนาระบบการเงินของประเทศ โดยอนุญาตให้ธนาคารต่างชาติที่มีคุณสมบัติเพียงพอสามารถได้รับใบอนุญาตให้มาเปิดกิจการธนาคารพาณชย์ภายในประเทศได้อย่างเต็มรูปแบบ นอกจากนั้น ยังไม่จำกัดสัดส่วนการถือครองหุ้นของต่างชาติในธนาคารพาณิชย์ภายในประเทศ ทำให้ปัจจุบันประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีระดับการเปิดเสรีภายในกลุ่มอาเซียนสูงที่สุด

2.6.5 การเปิดเสรีบริการธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มอาเซียนภายใต้ AFTA

จากการศึกษาระดับการเปิดเสรีบริการธนาคารพาณิชย์ภายใต้ข้อผูกพันในกรอบของ ASEAN พบว่า ระดับการเปิดเสรีบริการธนาคารพาณิชย์ มีค่าใกล้เคียงหรือเท่ากับระดับการเปิดเสรีบริการภายใต้กรอบ GATS ทั้งนี้เนื่องมาจากการเปิดเสรีบริการในหมู่ประเทศอาเซียนด้วยกัน อาจได้ประโยชน์จากการได้รับบริการที่ดีขึ้นไม่มากนัก เพราะประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียนส่วนใหญ่ยังขาดความเชี่ยวชาญในการให้บริการทางการเงินอย่างแท้จริง ดังนั้นประโยชน์ที่จะได้รับจากบริการที่ดีขึ้นจากการเปิดเสรีจึงน่าจะเป็นการอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์จากสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงินสูง หรือการให้ธนาคารพาณิชย์จากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีส่วนช่วยในการให้ความสะดวกทางด้านการค้าและการลงทุนระหว่างญี่ปุ่นและประเทศในกลุ่มอาเซียนมากกว่าที่จะให้สิทธิพิเศษแก่ธนาคารที่อาจมีประสิทธิภาพต่ำกว่าจากประเทศในกลุ่มอาเซียนด้วยกันเอง

นอกจากนั้นอาจมองได้ว่า ธนาคารของประเทศสิงคโปร์ซึ่งมีระดับเทคโนโลยีและบุคลากรที่มีผู้เชี่ยวชาญในระดับสูง แต่มีธุรกรรมทางการเงินภายในประเทศสิงคโปร์ในระดับน้อย เมื่อเทียบกับประเทศอาเซียนอื่นๆ ดังนั้นการเปิดเสรีในการบริการภายในกรอบอาเซียนนั้น ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งอาจได้เปรียบประเทศอื่นๆ อย่างชัดเจน ทำให้การเจรจาในการเปิดบริการทางการเงินในกรอบอาเซียนทำได้ยากยิ่งขึ้น

หากพิจารณาข้อผูกพันในการเปิดบริการธนาคารพาณิชย์ในกรอบ ASEAN โดยเทียบกับข้อผูกพันที่แต่ละประเทศมีไว้ใน GATS เพื่อทราบระดับหรือมาตรการที่ประเทศในกลุ่ม ASEAN ให้สิทธิพิเศษกับประเทศอื่นในกลุ่มอาเซียนด้วยกันเอง จากการศึกษาพบว่า

ประเทศไทย มาเลเซีย เวียดนามและลาว ไม่มีข้อผูกพันพิเศษให้กับประเทศกลุ่มอาเซียน

ประเทศอินโดนีเซีย กำหนดให้มีการเปิดเสรีบริการธนาคารพาณิชย์อย่างเต็มรูปแบบ ภายใน ค.ศ. 2010 ภายในกลุ่มอาเซียน เมื่อเทียบกับกำหนดการ ค.ศ. 2020 สำหรับกรอบ GATS นอกจากนั้นไม่จำเป็นต้องมี Economic Need Test สำหรับบุคลากรในกลุ่มประเทศอาเซียน

ประเทศฟิลิปปินส์เปิดบริการเสรีเป็นพิเศษแก่กลุ่มประเทศอาเซียนในลักษณะที่

อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มประเทศอาเซียนสามารถเข้ามาจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ในประเทศฟิลิปปินส์ แต่ธนาคารดังกล่าวเข้าไปถือหุ้นในธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในฟิลิปปินส์ได้ไม่เกิน 30% หรือ 40% หากได้รับอนุญาตจากประธานาธิบดี

อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์จากประเทศกลุ่มอาเซียนเข้าไปจัดตั้งสาขาได้ไม่เกิน 6 สาขา เมื่อเทียบกับจำนวนไม่เกิน 4 สาขา สำหรับธนาคารต่างชาตินอกกลุ่มอาเซียน

นักลงทุนในกลุ่มประเทศอาเซียนสามารถถือครองหุ้นสามัญของธนาคารฟิลิปปินส์ได้ไม่เกิน 60% เมื่อเปรียบเทียบกับ 49% ในกรณีของนักลงทุนจากนอกกลุ่มประเทศอาเซียน

อนุญาตให้กรรมการที่มีสัญชาติในประเทศอาเซียน มีจำนวนได้ตามสัดส่วนการถือครองหุ้น ในขณะที่จำกัดไม่ให้กรรมการชาวต่างชาตินอกกลุ่มอาเซียนมีจำนวนเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด

ในกลุ่มของประเทศสิงคโปร์ให้สิทธิพิเศษในการเปิดเสรีบริการธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยอนุญาตให้ Off Shore Bank ในประเทศสิงคโปร์ปล่อยสินเชื่อได้ไม่เกิน $S 300 ล้านในกรณีธนาคารของกลุ่มประเทศอาเซียน และไม่เกิน $S 100 ล้านในกรณีธนาคารของต่างชาตินอกอาเซียน

กล่าวโดยสรุป ระดับการเปิดเสรีบริการธนาคารพาณิชย์ ภายใต้ข้อผูกพันในกรอบของ ASEAN มีค่าใกล้เคียงหรือเท่ากับระดับการเปิดเสรีบริการภายใต้กรอบ GATS โดยมีประเทศฟิลิปปินส์ ให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศในกลุ่มอาเซียนมากที่สุด ในขณะที่ประเทศไทย มาเลเซีย เวียดนาม และลาว ไม่มีข้อผูกพันพิเศษให้กับประเทศกลุ่มอาเซียน ดังนั้นระดับการเปิดเสรีบริการธนาคารพาณิชย์ของประเทศในกลุ่มไม่ขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนาของธุรกิจธนาคารพาณิชย์และระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ

2.6.6 การเปิดเสรีในสาขาบริการธุรกิจ (หรือบริการด้านวิชาชีพ)

ตารางที่ 2.16–2.21 แสดงดัชนีระดับการเปิดตลาด (MA) และดัชนีการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (NT) ของข้อผูกพันการเปิดเสรีสาขาบริการธุรกิจใน GATS ของกลุ่มประเทศอาเซียน เปรียบเทียบกับข้อผูกพันการเปิดเสรีภายใต้กรอบอาเซียน (AFAS) ในตารางที่ 2.22–2.25

ดัชนีการเปิดเสรีภายใต้กรอบของ GATS ในตารางที่ 2.16 – 2.21 ให้ข้อสรุปสำคัญบางประการดังนี้

(ก) ประเทศอาเซียนส่วนใหญ่จะมีดัชนีการเปิดเสรีด้านการเปิดตลาดอยู่ในระดับที่สูงพอสมควร (ยกเว้นฟิลิปปินส์และเวียดนาม ซึ่งมีดัชนีต่ำกว่า 0.5) แสดงว่าประเทศอาเซียนมีแนวโน้มเปิดตลาดสาขาบริการธุรกิจเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรด้านวิชาชีพ

(ข) ขณะเดียวกันประเทศอาเซียนส่วนใหญ่จะมีค่าดัชนีการเปิดเสรีด้านการปฏิบัติเยี่ยงชาติค่อนข้างต่ำ ยกเว้นประเทศไทยซึ่งมีดัชนีการปฏิบัติเยี่ยงชาติสูงสุดทั้งๆ ที่ดัชนีการเปิดตลาดอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสิงคโปร์ที่มีการเปิดตลาดสูง กลับมีดัชนีการปฏิบัติเยี่ยงชาติในระดับต่ำสุด

(ค) ในอินโดนีเซีย สาขาการให้คำแนะนำและปรึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิศวกรรมการให้บริการและออกแบบมีดัชนีการเปิดตลาดสูงสุดมาเลเซียเน้นการเปิดตลาดเสรีด้านบริการจัดหาสถานศึกษาแก่นักเรียนและบริการเกี่ยวกับการประชุมและจัดนิทรรศการ ไทยเน้นเปิดตลาดบริการการทดลองและวิเคราะห์ดิน สิงคโปร์เปิดเสรีตลาดวิชาชีพจำนวนหลายสาขา (ดัชนีมีค่าเกิน 0.5) ข้อมูลเหล่านี้แสดงว่าประเทศต่างๆ พยายามเปิดเสรีตลาดบริการธุรกิจในสาขาที่ตนคิดว่ามีความจำเป็นต้องพึ่งชาวต่างชาติ แต่ในบางกรณีก็เป็นการแสดงข้อผูกพันเปิดเสรีเฉพาะตลาดที่ตนคิดว่าไม่มีความสำคัญ หรือไม่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของกลุ่มวิชาชีพภายในประเทศ

ในด้านข้อผูกพันภายใต้กรอบของอาเซียน ปรากฏว่ามีเพียงไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ ที่แสดงข้อผูกพันเพิ่มเติมจากข้อผูกพันใน GATS แต่ก็มีสาขาการบริการธุรกิจที่ผูกพันจะเปิดตลาด และ/หรือ ให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติจำนวนน้อยชนิดบริการมาก นอกจากนั้นดัชนีระดับการเปิดตลาด และดัชนีการปฏิบัติเยี่ยงชาติก็มีคะแนนต่ำกว่า 0.5

ตารางที่ 2.16 ตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS ของประเทศอินโดนีเซีย ในสาขาการบริการทางธุรกิจ

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ: การให้คำแนะนำและปรึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิศวกรรม				
การให้บริการวิศวกรรมการออกแบบสำหรับกระบวนการอุตสาหกรรมและการผลิต				
การให้บริการการจัดการนอกเหนือจากการก่อสร้าง				
การให้บริการที่เกี่ยวกับการ install Hardware				
การให้บริการ Software Implementation				
กฎระเบียบนานาชาติเรื่อง R&D				
การทดลองด้านเทคนิค วิเคราะห์และบริการ				
การบริการเกี่ยวข้องกับการผลิต				
การดูแลซ่อมแซมอุปกรณ์ (ไม่รวมถึง Maritime) Vessel, อากาศยานและอุปกรณ์การขนส่ง				
1. Cross Border Supply	0.5	0.08	0.25	0.04
- จะต้องอยู่ในโครงการที่รัฐบาลสนับสนุน				
2. Consumption Abroad	0.5	0.02	0.25	0.01
- จะต้องอยู่ในโครงการที่รัฐบาลสนับสนุน				
3. Commercial Presence	0.5	0.375	0.25	0.1875
- ดำเนินการแบบร่วมลงทุนโดยมีบริษัทอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย				
- มีคนอินโดนีเซียร่วมดำเนินการและคนอินโดนีเซียนั้นๆ จะต้องเป็นสมาชิกของ Indonesia Consultant Association				
4. Presence of National Treatment	0.25	0.0125	0.25	0.0125
- จะต้องเป็นระดับผู้อำนวยการและผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคนิคเท่านั้น				
		0.4875		0.25

(ต่อหน้า 74)

ตารางที่ 2.16 (ต่อ)

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : การให้บริการด้านสถาปัตย์				
การให้บริการด้านวิศวกรรม				
Integrated Engineering Services				
บริการผังเมือง				
1. Cross Border Supply				
ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	0	0
3. Commercial Presence	0.5	0.375	0.25	0.1875
- อยู่ในรูปของการดำเนินการร่วมโดยให้มีสำนักงานตัวแทน				
- อยู่ในรูปกิจการร่วมลงทุนโดยจะต้องตรงกับคุณสมบัติที่ปรากฏใน Horizontal Measure และกฎหมายเกี่ยวกับการลงทุนของต่างประเทศ				
- จะต้องมีใบอนุญาตซึ่งมีระยะเวลา 3 ปี และสามารถต่อได้				
- บริษัทที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วจะต้องดำเนินกิจการกับหุ้นส่วนที่เป็นคนท้องถิ่นและเป็นสมาชิกของ Indonesian Consultant Association ซึ่งมี Qualification A				
4. Presence of National Treatment				
เป็นไปตามตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.44		**0.2125**

ที่มา: รวบรวมจากข้อผูกพันใน GATS

ตารางที่ 2.17 ตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS ของประเทศมาเลเซีย

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : การบริหารด้านกฎหมาย (ครอบคลุมการให้คำปรึกษาที่เกี่ยวกับกฎหมายภายในประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ และ Offshore corporation laws of Malaysia)				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.16	1	0.16
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
บุคคลต่างชาติที่จะเข้ามาประกอบธุรกิจจะต้องกระทำผ่านทางนิติบุคคลโดยการจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นที่เขตรัฐ Labuan และการให้บริการทางกฎหมายจะสามารถดำเนินการได้เฉพาะบริษัทที่จัดตั้งในรัฐ Labuan	0.5	0.375	1	0.75
4. Presence of National Treatment				
ไม่ผูกพัน เว้นแต่ระบุไว้ในตารางแนวนอน และประเภทของบุคคลธรรมดาที่จะเข้ามาทำงานจะเป็นไปภายใต้การเข้าสู่ตลาด	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.6		0.5

(ต่อหน้า 75)

ตารางที่ 2.17 (ต่อ)

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : บริการด้านบัญชี ตรวจสอบบัญชีและด้านภาษี				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด แต่ต้องได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ตรวจสอบในประเทศมาเลเซีย	1	0.16	0.5	0.08
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด แต่ต้องได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ตรวจสอบในประเทศมาเลเซีย	1	0.04	0.5	0.02
3. Commercial Presence				
จะต้องเป็นหุ้นส่วนกับนักบัญชีชาวมาเลย์หรือบริษัทบัญชีมาเลย์ โดยมีผลประโยชน์ร่วมกัน	0.5	0.375	0.5	0.375
4. Presence of National Treatment				
ไม่ผูกพัน เว้นแต่ระบุไว้ในตารางแนวนอน และประเภทของบุคคลธรรมดาที่จะเข้ามาทำงานจะเป็นไปภายใต้การเข้าสู่ตลาด	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.6		**0.5**
กลุ่มอาชีพ : บริการด้านสถาปัตยกรรม				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด แต่จะต้องได้รับการจดทะเบียนสถาปนิกในประเทศมาเลเซีย	1	0.16	0.5	0.08
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด แต่จะต้องได้รับการจดทะเบียนสถาปนิกในประเทศมาเลเซีย	1	0.04	0.5	0.02
3. Commercial Presence				
วิศวบริการจะต้องได้รับการจดทะเบียนเป็นผู้ชำนาญการวิศวกรรมในมาเลเซีย และจะต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น	0.25	0.1875	0.5	0.375
4. Presence of National Treatment				
วิศวบริการจะอนุญาตเฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น และให้ใบจดทะเบียนประกอบอาชีพชั่วคราวเป็นเวลา 1 ปีเท่านั้น	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.4125		**0.5**
กลุ่มอาชีพ : บริการ Integrated Engineering				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด แต่ต้องได้รับการจดทะเบียนประกอบอาชีพในประเทศมาเลเซีย	1	0.16	0.5	0.08
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด แต่ต้องได้รับการจดทะเบียนประกอบอาชีพในประเทศมาเลเซีย	1	0.04	0.5	0.02
3. Commercial Presence				
- ต่างชาติสามารถให้บริการได้โดยผ่านสำนักงานตัวแทน สำนักงานภูมิภาค หรืออยู่ในรูปบริษัทร่วมกับชาวมาเลย์ หรือเป็นบริษัทที่ชาวมาเลย์ควบคุมดูแลอยู่ หรือเป็นทั้ง 2 กรณี โดยมีเป้าหมายคือ การให้บริการตามสัญญาในมาเลเซีย - บริษัทต่างชาติที่ดำเนินการแบบบริษัทร่วมถือหุ้นได้ไม่เกิน 30% และดำเนินการตามระยะเวลาที่ระบุในสัญญาบริการ	0.5	0.375	0.25	0.1875
4. Presence of National Treatment				
กรณีเป็นบุคคลธรรมดาไม่ผูกพัน ยกเว้นแต่ระบุไว้ตามตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.6		**0.3125**

(ต่อหน้า 76)

ตารางที่ 2.17 (ต่อ)

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : บริการทางการแพทย์ที่มีความชำนาญพิเศษ				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.16	1	0.16
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
จะต้องเป็นบุคคลธรรมเท่านั้น	0.5	0.375	0.5	0.375
4. Presence of National Treatment				
ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ในกรณีที่ปฏิบัติงานโรงพยาบาลเอกชนที่มีเตียงต่ำกว่า 100 เตียง จะต้องดำเนินงานในพื้นที่ๆ ระบุไว้ หากมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จะต้องได้รับความเห็นชอบก่อน และไม่อนุญาตให้บุคคลธรรมดาหรือกลุ่มบุคคลที่เข้ามาจัดตั้งองค์กรธุรกิจนี้	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.6		0.6
กลุ่มอาชีพ : บริการคอมพิวเตอร์ และบริการที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น บริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการติดตั้งคอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์, บริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ซอฟท์แวร์ และบริการฐานข้อมูล				
1. Cross Border Supply	1	0.16	1	0.16
ไม่มีข้อจำกัด				
2. Consumption Abroad	1	0.04	1	0.04
ไม่มีข้อจำกัด				
3. Commercial Presence	0.5	0.375	0	0.375
บุคคลต่างชาติจะดำเนินการได้ต้องร่วมกันจัดตั้งบริษัทร่วมค้ากับเอกชนชาวมาเลเซีย หรือเป็นบริษัทที่ชาวมาเลย์ควบคุม หรือทั้งสองรูปแบบ โดยต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกิน 30%				
4. Presence of National Treatment	0.5	0.025	0.5	0.025
ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นแต่ระบุไว้ในตารางแนวนอน				
		0.6		0.6
กลุ่มอาชีพ : การบริการพัฒนาคอมพิวเตอร์ซอฟท์แวร์ และการวิจัยและการพัฒนา				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.16	1	0.16
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
บุคคลต่างชาติจะดำเนินการได้ต้องร่วมกันจัดตั้งบริษัทร่วมค้ากับเอกชนชาวมาเลเซีย หรือเป็นบริษัทที่ชาวมาเลย์ควบคุม หรือทั้งสองรูปแบบ โดยต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกิน 30%	0.5	0.375	0.5	0.375
4. Presence of National Treatment				
ไม่ผูกพันยกเว้นแต่จะระบุไว้ในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.6		0.6

(ต่อหน้า 77)

ตารางที่ 2.17 (ต่อ)

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : บริการธุรกิจอื่นๆ อาทิเช่น บริการโฆษณา และการให้คำปรึกษาด้านการบริหารการจัดการ				
1. Cross Border Supply				
ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
- ต่างชาติ สามารถดำเนินธุรกิจโดยผ่านทางบริษัทร่วมค้ากับชาวมาเลย์ หรือบริษัทที่ควบคุมโดยชาวมาเลย์ หรือทั้งสองกรณี แต่ต่างชาติมีหุ้นโดยรวมไม่เกิน 30%	0.5	0.375	0.5	0.375
- สำหรับ การโฆษณาโดยผ่านสื่ออิเลคทรอนิคนั้น จะต้องใช้ข้อความท้องถิ่น (Local content) ไม่ต่ำกว่า 80% และจะต้องผลิตในมาเลเซีย				
- เพิ่มเงื่อนไข การถือหุ้นของ Bumiputra ในกิจการร่วมค้าจะต้องไม่เกิน 30%				
4. Presence of National Treatment				
ไม่ผูกพัน ยกเว้นแต่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.44		**0.44**
กลุ่มอาชีพ : การบริการจัดหาสถานศึกษาแก่นักเรียน				
1. Cross Border Supply				
ไม่จำกัด	1	0.16	1	0.16
2. Consumption Abroad				
ไม่จำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
ไม่จำกัด	1	0.75	1	0.75
4. Presence of National Treatment				
ไม่ผูกพัน ยกเว้นแต่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.975		**0.975**
กลุ่มอาชีพ : การบริการด้านการแปลภาษาและการตีความ				
1. Cross Border Supply				
ไม่จำกัด	1	0.16	1	0.16
2. Consumption Abroad				
ไม่จำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
จะต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น	0.5	0.375	0.5	0.375
4. Presence of National Treatment				
- ไม่ผูกพัน เว้นแต่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
- การแปลจะต้องแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษามาเลย์เท่านั้น				
		0.975		**0.975**

(ต่อหน้า 78)

ตารางที่ 2.17 (ต่อ)

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : บริการที่เกี่ยวกับการประชุมและการดำเนินการจัดนิทรรศการ การค้า การตลาด การบริการออกแบบผังต่างๆ เช่น สนามกอล์ฟ และสวนสาธารณะ				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.16	1	0.16
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
- บุคคลต่างชาติจะดำเนินกิจการได้ต้องร่วมกันจัดตั้งบริษัทร่วมค้ากับเอกชนชาวมาเลย์ หรือเป็นบริษัทที่ชาวมาเลย์ควบคุม หรือทั้งสองรูปแบบ โดยต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกิน 30%	0.5	0.375	0.5	0.375
4. Presence of National Treatment				
- ไม่ผูกพัน เว้นแต่ระบุไว้ในตารางแนวนอน - จะต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.975		0.975
กลุ่มอาชีพ : การบริการแบบ Operational Headquarters (OHQ) ครอบคลุมถึงการจัดการทั่วไป การวางแผนธุรกิจ การจัดหาวัตถุดิบ ตลอดจนการสนับสนุนด้านเทคนิค การควบคุมตลาดและการขาย การจัดการด้านบุคคลและการฝึกฝน ฯลฯ				
1. Cross Border Supply				
ไม่ผูกพัน เนื่องจากขาดความสามารถทางด้านเทคนิค	0	0	0	0
2. Consumption Abroad				
ไม่ผูกพัน เนื่องจากขาดความสามารถทางด้านเทคนิค	0	0	0	0
3. Commercial Presence				
- บุคคลต่างชาติสามารถเข้ามามีกิจการบริษัทของตนเองได้ แต่จะต้องจดทะเบียนในประเทศมาเลเซีย	0.5	0.375	0.5	0.375
- บริษัทซึ่งมีเจ้าของเป็นชาวต่างชาติ สำนักงานตัวแทนบริษัทต่างชาติ ซึ่งถ่ายโอนการให้บริการ OHQ ในมาเลเซีย สำนักงานตัวแทนบริษัทต่างชาติซึ่งจัดตั้งในประเทศมาเลเซีย และบริษัทต่างชาติซึ่งเป็นบริษัทร่วมทุนเรียบร้อยแล้วจะดำเนินการได้โดยต้องเป็นไปตามเงื่อนไขหรือสำนักงานใหญ่ หรือบริษัทที่เกี่ยวข้อง				
(1) ดำเนินการให้บริการ OHQ อย่างน้อย 3 อย่าง				
(2) จะต้องมีเครือข่ายของบริษัทขนาดใหญ่นอกประเทศมาเลเซีย รวมทั้งบริษัทแม่ หรือสำนักงานใหญ่ หรือบริษัทที่เกี่ยวข้อง				
(3) บริษัทต่างชาติที่ก่อตั้งขึ้นจะต้องมีลูกจ้างและสินทรัพย์จำนวนหนึ่ง				
(4) มีบริษัทเครือข่าย ซึ่งมีผู้บริหาร ผู้ชำนาญงาน บุคลากรด้านเทคนิค และบุคลากรอื่นๆ ที่มีความสามารถ				
(5) จะต้องตัดสินใจได้เองโดยไม่ต้องปรึกษาหารือกับบริษัทแม่ที่อยู่นอกประเทศมาเลเซีย				
(6) บริษัทจะต้องก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศมาเลเซีย ดังนี้				
6.1 ใช้บริการด้านกฎหมาย บัญชี ของชาวมาเลย์				
6.2 ก่อโอกาสให้เกิดการจ้างงานแก่ชาวมาเลย์				
6.3 ทำให้มีเงินทุนต่างชาติหมุนเวียนมากขึ้น				
4. Presence of National Treatment				
ไม่มีข้อผูกพันยกเว้นแต่จะระบุไว้ในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.4		0.4

ที่มา: รวบรวมจากข้อผูกพันใน GATS

ตารางที่ 2.18 ตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS ของประเทศไทย

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : การบริการวิศวกรรม, การบริการกฎหมาย, การบริการด้านบัญชีการตรวจสอบและบรรณารักษ์ การบริการด้านสถาปัตยกรรมและการวางผังเมือง และภูมิสถาปัตย์				
1. Cross Border Supply				
ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
- ไม่มีข้อจำกัด ยกเว้นเป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	0.5	0.375	1	0.75
- ไม่มีข้อจำกัด ตราบที่การถือหุ้นของต่างชาติไม่เกิน 49%				
4. Presence of National Treatment				
- ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
		0.415		**0.79**
กลุ่มอาชีพ : การบริการด้านวิศวกรรม				
1. Cross Border Supply				
- ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
2. Consumption Abroad				
- ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
- ไม่มีข้อจำกัด ยกเว้นเป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	0.5	0.375	1	0.75
- ไม่มีข้อจำกัด ตราบที่การถือหุ้นของต่างชาติไม่เกิน 49%				
4. Presence of National Treatment				
- ไม่มีข้อจำกัด	1	0.05	0.5	0.025
- ไม่ผูกพันสำหรับ Civil engineering				
		0.465		**0.815**
กลุ่มอาชีพ : กลุ่มการบริการคอมพิวเตอร์และการบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น บริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการติดตั้งฮาร์ดแวร์คอมพิวเตอร์ บริการเกี่ยวกับการใช้ซอฟท์แวร์ บริการประมวลผลข้อมูล บริการฐานข้อมูล				
1. Cross Border Supply				
- ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
2. Consumption Abroad				
- ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
- ไม่มีข้อจำกัด ยกเว้นเป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	0.5	0.375	1	0.75
- ไม่มีข้อจำกัด ตราบที่การถือหุ้นของต่างชาติไม่เกิน 49%				
4. Presence of National Treatment				
- ไม่มีข้อจำกัด	1	0.05	0.5	0.025
- เป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน				
		0.465		**0.815**

(ต่อหน้า 80)

ตารางที่ 2.18 (ต่อ)

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : การบริการทางธุรกิจอื่นๆ เช่น บริการโฆษณา บริการวิจัยการตลาดและสำรวจความคิดเห็นของประชาชน บริการให้คำปรึกษาด้านการจัดการทั่วไป บริการทดสอบและวิเคราะห์ทางเทคนิค บริการที่เกี่ยวกับเกษตรกรรม เช่น การให้คำปรึกษาด้านการเพิ่มผลผลิตทางเกษตรกรรม การสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน การเพิ่มจำนวนเมล็ดพันธุ์พืช การบริการให้คำปรึกษาด้านป่าไม้ การบริการด้านการประมง การบำรุงรักษาและซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์สำนักงานและคอมพิวเตอร์การบริการการแปลและการตีความ				
1. Cross Border Supply				
- ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
2. Consumption Abroad				
- ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
- ไม่มีข้อจำกัด ตราบที่การถือหุ้นของต่างชาติไม่เกิน 49%	0.5	0.375	1	0.75
4. Presence of National Treatment				
- ไม่มีข้อจำกัด	1	0.05	1	0.05
		0.465		0.84
กลุ่มอาชีพ : การบริการเกี่ยวกับเหมืองแร่ ขุดเจาะน้ำมัน และก๊าซ				
1. Cross Border Supply				
- ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
2. Consumption Abroad				
- ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
- ไม่มีข้อจำกัด ตราบที่การถือหุ้นของต่างชาติไม่เกิน 49%	0.5	0.375	1	0.75
4. Presence of National Treatment				
- ไม่มีข้อจำกัด	1	0.05	0.5	0.025
- ไม่ผูกพันสำหรับ Civil engineering				
		0.465		0.815
กลุ่มอาชีพ : การบริการการทดลองและวิเคราะห์ดิน				
1. Cross Border Supply				
- ไม่มีข้อจำกัด	1	0.16	1	0.16
2. Consumption Abroad				
- ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
Commercial Presen				
- ไม่มีข้อจำกัด ตราบที่การถือหุ้นของต่างชาติไม่เกิน 49%	05	0.375	1	0.375
Presence of National Treatment				
- ไม่มีข้อจำกัด	1	0.05	1	0.05
		0.625		0.625
กลุ่มอาชีพ : การบริการบรรจุหีบห่อ และบริการจัดพิมพ์เผยแพร่และการพิมพ์				
1. Cross Border Supply				
- ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
2. Consumption Abroad				
- ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
- ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	0.5	0.375	0.5	0.375
- ไม่มีข้อจำกัด ตราบที่การถือหุ้นของต่างชาติไม่เกิน 49%				
4. Presence of National Treatment				
- ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
		0.415		0.415

ตารางที่ 2.19 ตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS ของสิงคโปร์

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : การบริการด้านบัญชีและการตรวจสอบ				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด ยกเว้นพนักงานบัญชีของรัฐจะต้องมีถิ่นฐานในสิงคโปร์หรือหุ้นส่วนของบริษัทอย่างน้อย 1 คน จะต้องมีถิ่นฐานในสิงคโปร์	1	0.16	0.5	0.08
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
เช่นเดียวกับ Mode 1	1	0.75	0.5	0.375
4. Presence of National Treatment				
ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นเป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.975		**0.52**
กลุ่มอาชีพ : การบริการด้านภาษี				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด ยกเว้นพนักงานบัญชีของรัฐจะต้องมีถิ่นฐานในสิงคโปร์หรือหุ้นส่วนของบริษัทอย่างน้อย 1 คน จะต้องมีถิ่นฐานในสิงคโปร์ นอกจากนี้พนักงานบัญชีของรัฐที่จดทะเบียนกับ Public Accountants Board Singapore จะเป็นผู้ให้คำปรึกษาด้านภาษีในเรื่องกฎหมายภาษีท้องถิ่นด้วย	0.5	0.08	0.5	0.08
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
เช่นเดียวกับ Mode 1	1	0.75	1	0.75
4. Presence of National Treatment				
ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นเป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.895		**0.895**
กลุ่มอาชีพ : การบริการด้านการแพทย์				
1. Cross Border Supply				
ไม่ผูกพัน เนื่องจากขาดความสามารถทางเทคนิค	0	0	0	0
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
ไม่มีข้อจำกัด ยกเว้นจำนวนของแพทย์ใหม่ที่จดทะเบียนจะถูกจำกัดขึ้นอยู่กับอุปทานของแพทย์ทั้งหมด	1	0.75	0.5	0.375
4. Presence of National Treatment				
ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นเป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.815		**0.44**
กลุ่มอาชีพ : การบริการด้านทันตบริการ				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.16	1	0.16
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.75	1	0.75
4. Presence of National Treatment				
ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นเป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.975		**0.975**

(ต่อหน้า 82)

ตารางที่ 2.19 (ต่อ)

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : การบริการด้านสัตวบาล				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.16	1	0.16
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.75	1	0.75
4. Presence of National Treatment				
ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นเป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.975		0.975
กลุ่มอาชีพ : การบริการวิศวกรรม ครอบคลุมถึงวิศวกรรมสาขาต่าง ๆ				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด แต่วิศวกรจะต้องตั้งถิ่นฐานในสิงคโปร์	1	0.16	0.5	0.008
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence	0.25	0.1875	0.25	0.1875
- จำกัดการร่วมดำเนินการดังนี้				
3.1 วิศวกรที่มีความชำนาญ และได้รับการจดทะเบียน หรือผู้ชำนาญการอื่น (สถาปนิกและนักสำรวจพื้นที่ที่จดทะเบียนแล้ว) จะต้องเป็นผู้อำนวยการของบริษัทร่วมทุนนั้น				
3.2 ตามที่รัฐมนตรีเพื่อการพัฒนาแห่งชาติได้กำหนดไว้ว่า ไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 หรือสัดส่วนเช่นนี้จะเป็นสัดส่วนที่กำหนดความสัมพันธ์ของบริษัทร่วมดำเนินการที่จะได้รับผลประโยชน์จากหุ้นถือครอง โดยจดทะเบียนในชื่อของวิศวกรที่มีความชำนาญ หรือผู้ชำนาญในสาขาอื่น ๆ				
3.3 วิศวกรที่มีความชำนาญทำงานในสิงคโปร์ จะอยู่ภายใต้การควบคุมและดำเนินการของผู้อำนวยการของบริษัทร่วมดำเนินการ ซึ่งจดทะเบียนเป็นเจ้าของ โดยอย่างน้อยถือหุ้น 1 หุ้น ในบริษัทร่วมดำเนินการ หรือเป็นผู้ซึ่งเป็นวิศวกรที่มีความชำนาญที่อาศัยอยู่ในสิงคโปร์ และเป็นผู้ที่มีประกาศนียบัตรรับรอง				
- บริษัทร่วมทุนที่ไม่มีข้อจำกัด				
3.4 วิศวกรที่มีความชำนาญและได้รับการจดทะเบียนหรือผู้ชำนาญการอื่น(สถาปนิกและนักสำรวจพื้นที่ที่จดทะเบียนแล้ว) จะต้องเป็นผู้อำนวยการของบริษัทร่วมทุนนั้น ๆ				
3.5 กฎหมายเกี่ยวกับสมาคมของบริษัทร่วมทุนกำหนดว่า วิศวกรที่มีความชำนาญหรือผู้ชำนาญการสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้นั้นไม่ได้เป็นผู้อำนวยการ ผู้จัดการ หรือลูกจ้างของบริษัทร่วมดำเนินการนั้น จะไม่ได้รับการจดทะเบียนให้เป็นสมาชิกของบริษัทร่วมดำเนินการ				
3.6 กิจการร่วมดำเนินการซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานวิศวกรรม จะอยู่ภายใต้การควบคุมและดำเนินการของผู้อำนวยการของบริษัทร่วมดำเนินการ ซึ่งเป็นวิศวกรที่ชำนาญการที่อาศัยอยู่ในสิงคโปร์เป็นผู้ที่มีอำนาจในการจัดหาใบประกาศให้บุคคลผู้นั้นสามารถเข้าทำงานด้านวิศวกรรมได้ และเป็นสมาชิก หรือจดทะเบียนเป็นเจ้าของ ซึ่งถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น ของบริษัทร่วมดำเนินการ				
- หุ้นส่วน				
3.7 การเป็นหุ้นส่วน ประกอบด้วย วิศวกรที่มีความชำนาญที่จดทะเบียนและมีใบประกาศการปฏิบัติงาน และผู้ชำนาญด้านที่เกี่ยวข้อง				
3.8 วิศวกรที่มีความชำนาญทำงานด้านวิศวกรรมในสิงคโปร์จะได้รับการควบคุมและจัดการจากหุ้นส่วนที่เป็นวิศวกรที่มีความชำนาญและจดทะเบียนซึ่งอาศัยอยู่ในสิงคโปร์ และมีใบอนุญาตประกอบอาชีพ				
4. Presence of National Treatment				
ไม่ผูกพัน ยกเว้นเป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.4125		0.2605

(ต่อหน้า 83)

ตารางที่ 2.19 (ต่อ)

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : การบริการด้านสถาปัตยกรรม				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.16	1	0.16
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence	0.25	0.1875	0.25	0.1875
- จำกัดการร่วมดำเนินการโดย				
3.1 สถาปนิกหรือผู้ชำนาญการที่ทำงานเกี่ยวข้อง (วิศวกรหรือนักสำรวจพื้นที่) จะต้องเป็นผู้อำนวยการของบริษัทร่วมดำเนินการ				
3.2 ตามที่รัฐมนตรีเพื่อการพัฒนาแห่งชาติได้กำหนดไว้ว่าไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 หรือสัดส่วนเช่นนี้จะเป็นสัดส่วนที่กำหนดความสัมพันธ์ของบริษัทร่วมดำเนินการที่จะได้รับผลประโยชน์จากหุ้นถือครองโดยจดทะเบียนในชื่อของวิศวกรที่มีความชำนาญหรือผู้ชำนาญในสาขาอื่นๆ				
3.3 สถาปนิกที่มีความชำนาญทำงานในสิงคโปร์จะอยู่ภายใต้การควบคุมและดำเนินการของผู้อำนวยการของบริษัทร่วมดำเนินการ ซึ่งจดทะเบียนเป็นเจ้าของโดยอย่างน้อยถือหุ้น 1 หุ้นในบริษัทร่วมดำเนินการหรือเป็นผู้ซึ่งเป็นสถาปนิกที่มีความชำนาญที่อาศัยอยู่ในสิงคโปร์และเป็นผู้ที่มีประกาศนียบัตรรับรอง				
- บริษัทร่วมทุนที่ไม่มีข้อจำกัด				
3.4 วิศวกรที่มีความชำนาญและได้รับการจดทะเบียนหรือผู้ชำนาญการอื่น (สถาปนิกและนักสำรวจพื้นที่ที่จดทะเบียนแล้ว) จะต้องเป็นผู้อำนวยการของบริษัทร่วมทุนนั้นๆ				
3.5 กฎหมายเกี่ยวกับสมาคมของบริษัทร่วมทุนกำหนดว่า วิศวกรที่มีความชำนาญหรือผู้ชำนาญการสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้นั้นไม่ได้เป็นผู้อำนวยการ ผู้จัดการ หรือลูกจ้างของบริษัทร่วมดำเนินการนั้น จะไม่ได้รับการจดทะเบียนให้เป็นสมาชิกของบริษัทร่วมดำเนินการ				
3.6 กิจการร่วมดำเนินการซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานวิศวกรรม จะอยู่ภายใต้การควบคุมและดำเนินการของผู้อำนวยการของบริษัทร่วมดำเนินการ ซึ่งเป็นวิศวกรที่ชำนาญการที่อาศัยอยู่ในสิงคโปร์เป็นผู้ที่มีอำนาจในการจัดหาใบประกาศให้บุคคลผู้นั้นสามารถเข้าทำงานด้านวิศวกรรมได้ และเป็นสมาชิก หรือจดทะเบียนเป็นเจ้าของ ซึ่งถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้นของบริษัทร่วมดำเนินการ				
- หุ้นส่วน				
3.7 การเป็นหุ้นส่วน ประกอบด้วย วิศวกรที่มีความชำนาญที่จดทะเบียนและมีใบประกาศการปฏิบัติงาน และผู้ชำนาญด้านที่เกี่ยวข้อง				
3.8 วิศวกรที่มีความชำนาญทำงานด้านวิศวกรรมในสิงคโปร์จะได้รับการควบคุมและจัดการจากหุ้นส่วนที่เป็นวิศวกรที่มีความชำนาญและจดทะเบียนซึ่งอาศัยอยู่ในสิงคโปร์ และมีใบอนุญาตประกอบอาชีพ				
4. Presence of National Treatment				
ไม่ผูกพัน ยกเว้นเป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.4125		**0.4125**

(ต่อหน้า 84)

ตารางที่ 2.19 (ต่อ)

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : อาชีพอื่น เช่น บรรณารักษ์ การบริการแปล การบริการทางเทคโนโลยีชีวภาพ การให้คำปรึกษาด้านการจัดการ การโฆษณา เทคโนโลยีข่าวสาร การวิจัยต่าง ๆ				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.16	1	0.16
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.75	1	0.75
4. Presence of National Treatment				
ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นเป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.975		0.975
กลุ่มอาชีพ : การบริการ courier ในแง่ของเอกสารและพัสดุ รวมทั้งตัวอักษรและไปรษณียบัตร				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อผูกพัน	1	0.16	1	0.16
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อผูกพัน	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence				
ไม่มีข้อผูกพัน	1	0.75	1	0.75
4. Presence of National Treatment				
ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นเป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.975		0.975

ตารางที่ 2.20 ตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS ของประเทศฟิลิปปินส์

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : การบริการตรวจสอบ ครอบคลุมการตรวจสอบด้านการเงิน และการบัญชี				
1. Cross Border Supply				
ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
2. Consumption Abroad				
ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
3. Commercial Presence				
สำหรับการร่วมดำเนินการ - ห้ามมิให้มีการร่วมดำเนินการด้านบัญชี	0.25	0.1875	0	0
สำหรับการเป็นหุ้นส่วน - จะต้องจดทะเบียนโดย Board of Accountancy/Professional Regulation Commission (PRC) และหุ้นส่วนทุกคนจะต้องเป็น Certified Public Accountants (CPAs) จะต้องได้รับการจดทะเบียนจาก PRc เช่นกัน				
สำหรับ sole proprietorships - จะต้องเป็น CPAs ที่ได้รับการจดทะเบียนโดย Board of Accountancy / PRC หากมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวกับ CPAs จะต้องจดทะเบียนโดย Board of Accountancy / PRC				
4. Presence of National Treatment				
ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
		0.1875		0
กลุ่มอาชีพ : การบริการสถาปัตยกรรม, การบริการวางแผนสิ่งแวดล้อม การบริการภูมิสถาปัตย์ การบริการการออกแบบตกแต่ง และการบริการวิศวกรรม (ครอบคลุมถึง Civil engineering วิศวไฟฟ้า Geodetic engineering Mechanical engineering Sanitary engineering วิศวกรรมการสื่อสารและอิเลคทรอนิกส์)				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.16	0	0
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	0	0
3. Commercial Presence				
ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
4. Presence of National Treatment				
ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
		0.2		0

ตารางที่ 2.21 ตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS ของประเทศเวียดนาม

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : การให้บริการด้านวิศวกรรม				
1. Cross Boarder - ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
2. Consumption Abroad - ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	0	0
3. Commercial Presence				
ก. Joint operation ผู้ให้บริการด้านวิศวกรรมซึ่งเน้นชาวต่างชาติจะได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพเป็นรายโครงการ ซึ่งจะต้องมีสัญญา เมื่อเสนอการประมูลในเวียดนาม และต้องมีข้อตกลง joint-operation กับบริษัทที่ปรึกษาของเวียดนามอย่างน้อย 1 แห่ง	0.25	0.1875	0.5	0.375
ข. การลงทุนร่วม การจัดตั้งบริษัทลงทุนร่วมนั้นจะต้องเป็นไปตามกฎหมายการลงทุนต่างชาติในเวียดนาม				
4. Presence of National Treatment				
จะต้องเป็นระดับผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคที่ไม่สามารถจัดหาได้ในเวียดนาม				
		0.2275		0.375
กลุ่มอาชีพ : การให้บริการด้านบัญชีและตรวจสอบบัญชี				
: การให้บริการด้านภาษี				
1. Cross border supply - ไม่ผูกพันเนื่องจากขาดความเหมาะสมด้านเทคนิค	0	0	0	0
2. Consumption Abroad - ไม่มีข้อจำกัด หากได้รับอนุญาตและรับรองแล้ว	1	0.04	0	0
3. Commercial Presence				
ภายในปี 2000 บริษัทต่างชาติที่จะมาลงทุนจะถูกจำกัดให้เหลือเพียง 5 แห่ง บริษัทตรวจสอบบัญชีในเวียดนามจะได้รับอนุญาตให้ดำเนินการด้านบัญชี ตรวจสอบบัญชี และภาษี	0.25	0.1875	0	0
4. Presence of National Treatment				
ผู้ตรวจสอบบัญชีต่างชาติสามารถให้บริการตรวจสอบบัญชีในกรณีที่	0.25	0.0125	0.25	0.0125
- พำนักอยู่ในเวียดนามอย่างถูกกฎหมายเป็นเวลานาน				
- ได้รับใบอนุญาตในการประกอบอาชีพผู้ตรวจสอบบัญชี จากกระทรวงการคลังเวียดนามหรือประเทศที่ผู้นั้นเดินทางมาจาก โดยจะต้องได้รับการรับรองและจากกระทรวงการคลังเวียดนาม				
- ขึ้นทะเบียนไว้กับกระทรวงการคลังเวียดนาม และ				
- ทำงานกับบริษัทตรวจสอบบัญชีของเวียดนาม				
		0.24		0.0125
กลุ่มอาชีพ : การให้บริการเกี่ยวกับด้านกฎหมาย				
1. Cross Border Supply - ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
2. Consumption Abroad - ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	0	0
3. Commercial Presence				
- บริษัทต่างชาติอาจได้รับอนุญาตให้เปิดสาขาในเวียดนามได้ภายใต้กฎเกณฑ์ของการตั้งบริษัทสาขาในเวียดนาม	0.5	0.375	0.5	0.375
- ช่วงเวลาดำเนินการของบริษัทกฎหมายต่างชาติมีระยะเวลา 5 ปี เริ่มจากวันที่ได้รับใบอนุญาต และอาจขอขยายเวลาไว้ครั้งละ 3 ปี				
- บริษัทกฎหมายต่างชาติสามารถเปิดได้ 2 สาขาในเวียดนาม				
4. Presence of National Treatment				
บริษทกฎหมายต่างชาติต้อง : ได้รับใบผ่านงานจาก foreign competent authority;	0.5	0.025	0.5	0.025
: มีทัศนคติที่ดีต่อเวียดนาม ไม่เป็นผู้ต้องคดีหรือรอลงอาญา				
: หัวหน้าสาขาของบริษัทกฎหมายต่างชาติต้องเป็นนักกฎหมายซึ่งให้คำปรึกษาด้านกฎหมายมาไม่น้อยกว่า 5 ปี ในบริษัทกฎหมายต่างชาติ				
		0.44		0.4

ตารางที่ 2.22 ตารางแสดงข้อผูกพันใน AFAS ของประเทศมาเลเซีย

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
การบริการทางวิศวกรรม				
1. Cross Border Supply				
- ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่จะต้องจดทะเบียนผู้ชำนาญด้านวิศวกรรมในมาเลเซีย	0.5	0.08	0.5	0.08
2. Consumption Abroad				
- ไม่ข้อจำกัด เว้นแต่จะต้องจดทะเบียนผู้ชำนาญด้านวิศวกรรมในมาเลเซีย	0.5	0.02	0.5	0.02
3. Commercial Presence				
- การบริการทางวิศวกรรม จะต้องเป็นบุคคลธรรมดา ยกเว้นจะอยู่ในสถานะ BSC ผู้จัดหา	0.5	0.375	0.5	0.375
4. Presence of National Treatment				
- ไม่ผูกพัน เว้นแต่เป็นบุคคลธรรมดา และระบุไว้ตามตารางแนวนอน	0	0	0.5	0.025
		0.475		0.5
กิจการการค้าแบบขายปลีกและขายส่ง				
1. Cross Border Supply				
ไม่ผูกพัน	0	0	-	-
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence	0.5	0.375	0.5	0.375
<u>จำกัดการดำเนินการ</u>				
- ด้านกฎหมาย บริษัทต่างชาติที่เกี่ยวข้องกับการขายส่งและขายปลีกจะต้องเป็นการร่วมกิจการกับคนท้องถิ่น ตามกฎหมายเกี่ยวกับบริษัท ปี 1965				
- โครงสร้างของการถือหุ้น หุ้นต่างชาติโดยรวมจะต้องไม่เกิน 30 % ขณะที่ผู้ถือหุ้น 70 % ในกิจการแบบร่วมดำเนินการจะต้องเป็น Bumiputra			0	0
- เงินทุนขั้นต่ำ สำหรับการดำเนินการแบบห้างสรรพสินค้า หรือ hypermarket จะต้องมีอย่างต่ำ 10 ล้านริงกิต และสำหรับซุปเปอร์มาร์เก็ต จะต้องมีอย่างต่ำ 5 ล้านรังกิต สำหรับกิจการอย่างอื่น เงินทุนขั้นต่ำจะได้รับการพิจารณาเป็นรายกรณี ทั้งนี้เป็นไปตาม การจำแนกของ socio economic development ของมาเลเซีย			-	-
4. Presence of National Treatment				
- มีตำแหน่งสำคัญ และมีตำแหน่งเกิน 10 ครั้งต่อบริษัท ตามสถานะต่างๆ ดังนี้	0.5	0.025	0.5	0.025
- ระยะเวลาในตำแหน่ง ตำแหน่งสำหรับผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญผู้ซึ่งจะเป็นเจ้าของจำเป็นต้องมีคุณสมบัติและประสบการณ์ หรืออยู่ในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับกิจการของบริษัทไม่ต่ำกว่า 3 ปี และชาวมาเลย์จะได้รับการฝึกฝน สำหรับตำแหน่ง ซึ่งเกี่ยวข้องตามโปรแกรมการฝึกฝนที่เป็นที่ยอมรับ				
		0.44		0.44

ที่มา: รวบรวมจากข้อมูลผูกพันใน GATS

ตารางที่ 2.23 ตารางแสดงข้อผูกพันใน AFAS ของประเทศไทย

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
กลุ่มอาชีพ : การวิจัยและการพัฒนา ได้แก่ การวิจัยและการพัฒนาในสาขาวิทยาศาสตร์ (วิทยาศาสตร์กายภาพ, เคมีและชีววิทยา, วิศวกรรมและเทคโนโลยี, เกษตรกรรม ฯลฯ) และการวิจัยในสาขาสังคมวิทยาและมนุษยศาสตร์ (เศรษฐศาสตร์, กฎหมาย) การวิจัยและการพัฒนาทางการทดลองด้านภาษาศาสตร์และภาษาต่างๆ การประกอบการอื่นๆ ได้แก่ การให้คำปรึกษาด้านการจัดการ (การให้คำปรึกษาด้านการจัดการการเงินและบุคลากร)				
1. Cross Border Supply ไม่ผูกพัน	0	0	0	0
2. Consumption Abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence - ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ระบุไว้ในตารางแนวนอน - ไม่มีข้อจำกัด ตราบที่การถือหุ้นของต่างชาติยังไม่เกิน 49%	0.5	0.375	0.5	0.375
4. Presence of National Treatment - ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.44		**0.44**

ตารางที่ 2.24 ตารางแสดงข้อผูกพันใน AFAS ของประเทศสิงคโปร์

	MA		NT	
	น้ำหนัก	INDEX	น้ำหนัก	INDEX
การบริการวิศวกรรม ครอบคลุมถึงวิศวกรรมสาขาต่างๆ				
1. Cross Border Supply				
ไม่มีข้อจำกัด แต่วิศวกรจะต้องตั้งถิ่นฐานในสิงคโปร์	1	0.16	0.5	0.08
2. Consumption Abroad				
ไม่มีข้อจำกัด	1	0.04	1	0.04
3. Commercial Presence	0.25	0.1875	0.25	0.1875
<u>จำกัดการร่วมดำเนินการ</u>				
- ไม่น้อยกว่า 80 % ของผู้บริหารบริษัทร่วมดำเนินการจะต้องเป็นวิศวกรที่มีความชำนาญ และได้รับการจดทะเบียน หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง (สถาปนิกหรือนักสำรวจพื้นที่ที่ได้รับการจดทะเบียน				
- ตามที่รัฐมนตรีเพื่อการพัฒนาแห่งชาติ ได้กำหนดไว้ว่าไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 หรือสัดส่วน เช่นนี้ จะเป็นสัดส่วนที่กำหนดความสัมพันธ์ของบริษัท ร่วมดำเนินการที่จะได้รับผลประโยชน์ จากการถือหุ้น ซึ่งจดทะเบียนในชื่อของวิศวกรผู้ชำนาญ หรือผู้ชำนาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง				
- วิศวกร จะต้องอาศัยอยู่ในสิงคโปร์และจะต้องมีใบประกาศนียบัตรรับรอง				
<u>ไม่จำกัดการร่วมดำเนินการ</u>				
- วิศวกรที่มีความชำนาญ และได้รับการจดทะเบียนหรือผู้ชำนาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง (สถาปนิกและนักสำรวจพื้นที่ที่จดทะเบียนแล้ว) จะต้องเป็นผู้อำนวยการของบริษัทร่วมทุนนั้นๆ				
- กฎหมายเกี่ยวกับสมาคมของบริษัทร่วมดำเนินการ กำหนดว่าวิศวกรที่มีความชำนาญ หรือผู้ชำนาญการสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องที่ไม่ได้เป็นผู้อำนวยการผู้จัดการ ลูกจ้างของบริษัทร่วมดำเนินการจะไม่ได้รับการจดทะเบียนให้เป็นสมาชิกของบริษัทร่วมดำเนินการ				
- กิจการร่วมดำเนินการ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานวิศวกรรมจะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลและดำเนินการของผู้อำนวยการ ของบริษัทร่วมดำเนินการ ซึ่งเป็นวิศวกรที่ชำนาญการ ที่อาศัยอยู่ในสิงคโปร์ เป็นผู้มีอำนาจในการจัดใบประกาศให้บุคคลผู้นั้นสามารถเข้าทำงานด้านวิศวกรรมได้ และเป็นสมาชิก หรือจดทะเบียนเป็นเจ้าของซึ่งถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น ของบริษัทร่วมดำเนินการ				
<u>การเป็นหุ้นส่วน</u>				
- การเป็นหุ้นส่วนประกอบด้วยวิศวกรที่มีความชำนาญที่จดทะเบียนและมีใบประกาศการปฏิบัติงาน และผู้ชำนาญที่เกี่ยวข้อง				
- วิศวกรที่มีความชำนาญทำงานด้านวิศวกรรมในสิงคโปร์จะได้รับการควบคุมและจัดการจากหุ้นส่วนที่เป็นวิศวกรที่มีความชำนาญ และจดทะเบียน ซึ่งอาศัยอยู่ในสิงคโปร์ และมีใบอนุญาตประกอบอาชีพ				
4. Presence of National Treatment ไม่ผูกพัน เว้นแต่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	0.5	0.025	0.5	0.025
		0.4125		0.3325

ตารางที่ 2.25 ลำดับการเปิดเสรีธุรกิจบริการด้านการบริการธุรกิจในกลุ่มอาเซียนภายใต้ GATS

ประเทศ	Rank		การเข้าสู่ตลาด				การประติบัติเยี่ยงคนชาติ			
	MA	NT	วิศวกรรม	กฎหมาย	บัญชี	คอมพิวเตอร์	วิศวกรรม	กฎหมาย	บัญชี	คอมพิวเตอร์
อินโดนีเซีย	4	5	0.4875	-	-	0.4875	0.25	-	-	0.25
มาเลเซีย	2	2	0.6	0.6	0.6	0.6	0.3125	0.5	0.5	0.6
ฟิลิปปินส์	6	6	0.2	-	0.1875	-	0	-	-	0
สิงคโปร์	1	3	0.4125	-	0.975	-	0.4125	-	0.52	-
ไทย	5	1	0.465	0.415	0.415	0.465	0.815	0.79	0.79	0.815
เวียดนาม	3	4	0.2275	0.4275	0.24	-	0.375	0.4	0.0125	-

ตารางที่ 2.26 ได้มีการหาค่าเฉลี่ยและจัดลำดับการเปิดเสรีธุรกิจบริการด้านบริการธุรกิจในกลุ่มประเทศอาเซียน 6 ประเทศ ภายใต้ GATS แต่การจัดลำดับนี้วิเคราะห์เฉพาะสาขาที่เป็นสาขาอาชีพหลักสำคัญ เนื่องจากประเทศกลุ่มอาเซียนมีอาชีพที่แตกต่างกัน จากตารางจะพบว่า ประเทศสิงคโปร์จะมีการเข้าสู่ตลาดในลำดับที่ 1 และฟิลิปปินส์อยู่ในลำดับท้ายสุด เนื่องมาจากฟิลิปปินส์มีการกำหนดว่าไม่รับบุคคลต่างชาติเข้ามาทำงาน และในการจัดระดับการประติบัติเยี่ยงชาตินั้นจะพบว่า ฟิลิปปินส์อยู่ในลำดับท้ายสุด และไทยอยู่ในลำดับที่ 1 เนื่องมาจากข้อจำกัดในการรับคนต่างชาติไม่มี จะมีเพียงเรื่องการเข้าสู่ตลาดที่จะเน้นเรื่องการดำเนินการธุรกิจ โดยต่างชาติมีสิทธิถือหุ้นได้ไม่เกิน 49% เท่านั้น

จากการประมวลภาพโดยรวมแล้ว ประเทศอาเซียนส่วนใหญ่เป็นเศรษฐกิจแบบเปิดและมีนโยบายเปิดเสรีอยู่แล้ว แม้ว่าจะมีการสร้างกฎเกณฑ์เพื่อใช้ในการควบคุมหรือจำกัดการเข้ามาดำเนินการ หรือเข้ามาประกอบอาชีพของกลุ่มอาชีพด้านบริการ แต่อย่างไรก็ตาม แนวโน้มความต้องการในด้านผู้ชำนาญการยังมีอยู่สูง นโยบายการเปิดเสรีนั้นมีผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์ต่อบริการวิชาชีพ โดยส่งผลทั้งในแง่บวกและแง่ลบ

ผลกระทบในทางบวก

1. ผู้บริโภคและผู้ใช้บริการจะได้รับผลประโยชน์ เนื่องจากจะมีการพัฒนาในคุณภาพของงาน เนื่องจากการเปิดเสรีจะทำให้มีการแข่งขันสูงขึ้นระหว่างธุรกิจสาขาวิชาชีพนั้นๆ ซึ่งจะเป็นผลดีในแง่การตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค
2. เกิดการถ่ายทอดทางเทคโนโลยีใหม่ๆ การเปิดโอกาสในผู้ชำนาญต่างชาติมาประกอบอาชีพในประเทศ ซึ่งผู้ชำนาญต่างชาติก็จะนำความรู้ ความเข้าใจ และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในประเทศ ซึ่งจะเป็นการยกระดับการประกอบการนั้นๆ ให้ทัดเทียมนานาชาติ
3. ผู้ประกอบการมีโอกาสในการคัดเลือกผู้ชำนาญการได้มากยิ่งขึ้น
4. สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรในสาขาอาชีพต่างๆ ได้

ผลกระทบในทางลบ

1. ผู้บริโภคและผู้ใช้บริการ อาจจะได้รับการบริการในระยะสั้นหากมีการกำหนดระยะเวลาในการให้บริการทำให้งานที่ผู้ชำนาญการรับผิดชอบเป็นไปอย่างไม่มีคุณภาพ

2. การถ่ายทอดทางเทคโนโลยีใหม่อาจจะไม่เกิดขึ้น เนื่องจากผู้ชำนาญการถือว่าไม่ใช่ภาระผูกพันกับงานที่รับผิดชอบ

3. ผู้ประกอบการอาจได้รับผลกระทบในกรณีที่ผู้ชำนาญการไม่สามารถสื่อสารได้ ผู้ชำนาญการขาดความเข้าใจทางวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือมีปัญหาทางทัศนคติเกี่ยวกับการทำงานที่แตกต่างกัน

4. การจ้างผู้ชำนาญการต่างประเทศ อาจส่งผลถึงการจ้างงานและการกระจายรายได้ของประเทศ เนื่องมาจากมีการแย่งงานจากบุคคลท้องถิ่น ซึ่งที่จริงแล้วบุคคลในท้องถิ่นอาจจะทำหน้าที่นั้นๆ ได้ แต่การให้ความเชื่อถือกับต่างชาติมีมากกว่า นอกจากนี้บุคคลท้องถิ่นยังได้รับค่าตอบแทนที่ต่ำกว่า แม้ว่าจะปฏิบัติงานได้ในระดับใกล้เคียงกับผู้ชำนาญการต่างชาติ

2.6.7 การเปิดเสรีบริการการท่องเที่ยว

การเปิดเสรีบริการการท่องเที่ยวในกรอบของแกตต์และอาเซียนครอบคลุมสาขาย่อยของการท่องเที่ยวที่ต่างกันเล็กน้อย ดังนี้

- สาขาการท่องเที่ยวในกรอบแกตต์
  1. Hotels
  2. Tourist resorts
  3. Travel agent and tour operator
  4. Other entertainment services
  5. Sports management services
  6. Restaurants
  7. Professional Congress organizers
- สาขาการท่องเที่ยวในกรอบอาเซียน
  1. Hotels
  2. Tourist resort
  3. International hotel operator
  4. Tourism consultancy services and hotel management companies
  5. Convention center
  6. Theme Parks

การจัดระดับการเปิดเสรีการค้าบริการสาขาบริการการท่องเที่ยว อาศัยการวิเคราะห์จากข้อผูกพันภายใต้ข้อตกลง GATS ของกลุ่มประเทศอาเซียน (AFAS) โดยได้ให้น้ำหนักความสำคัญของแต่ละ Modes ต่างกัน กล่าวคือ Mode 1 Cross-border supply ร้อยละ 16 Mode 2 Consumption abroad ร้อยละ 4 Mode 3 Commercial Presence ร้อยละ 75 และ Mode 4 Presence of National Person ร้อยละ 5

ก) ระดับการเปิดเสรีภายใต้กรอบ GATS

ในการพิจารณาระดับการเปิดเสรีการค้าบริหารสาขาบริการการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยอาศัยข้อมูลใน GATS เป็นเกณฑ์ สรุปได้ว่า มีสาขาย่อยการท่องเที่ยว 7 สาขา คือ 1) hotel 2) tourist resorts 3) travel agent and tour operator 4) other entertainment service 5) sports management service 6) restaurants 7) professional congress organizers ทั้งนี้ พบว่าประเทศที่มีระดับการเปิดเสรีในด้านการเข้าสู่ตลาดมากที่สุดเรียงตามลำดับได้แก่ 1) ไทยและสิงคโปร์ 2) อินโดนีเซีย 3) มาเลเซีย 4) ฟิลิปปินส์ ทั้งนี้เวียดนามไม่ได้มีข้อผูกพันตาม GATS (ตารางที่ 2.26)

จากการพิจารณาข้อจำกัดของประเทศไทย พบว่าประเทศไทยไม่มีข้อจำกัดในการเปิดเสรีทุกสาขาใน Mode 2 แต่ไม่ผูกพันใน Mode 1 ใน Mode 3 และ 4 การเปิดเสรีของไทยอยู่ในระดับปานกลาง

ในการจัดระดับ National Treatmentพบว่ามีลำดับเรียงดังนี้ 1) มาเลเซีย 2) ฟิลิปปินส์ 3) ไทย 4) อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ (ตารางที่ 2.26)

โดยไทยมีการเปิดเสรีที่ระบุไว้ใน GATS 5 สาขา คือ restaurant, hotel, sport, recreation park, travel agency (ตารางที่ 2.27)

สิงคโปร์มีการเปิดเสรี 3 สาขา คือ hotel, travel agency, restaurant (ตารางที่ 2.27)

อินโดนีเซียมีการเปิดเสรีที่ระบุไว้ใน GATS 3 สาขา คือ hotel, resorts, travel agency and tour operator (ตารางที่ 2.27)

มาเลเซียเปิดเสรี 6 สาขา คือ hotel, resort, travel agency, other entertainment, sport, restaurant (ตารางที่ 2.27)

ส่วนฟิลิปปินส์เปิดเสรี 5 สาขา คือ hotel, resort, restaurant, travel agency, professional congress organizer (ตารางที่ 2.27)

ตารางที่ 2.26 ลำดับและระดับการเปิดเสรีการค้าบริการสาขาบริการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอาเซียนภายใต้ GATS

ประเทศ	Rank		การเข้าสู่ตลาด	การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ
	MA	NT		
อินโดนีเซีย	2	4	.24	.25
มาเลเซีย	3	1	.23	.68
ฟิลิปปินส์	4	2	.20	.60
สิงคโปร์	1	4	.33	.25
ไทย	1	3	.33	.32
เวียดนาม			ไม่มี	ไม่มี

ที่มา: WTO

ตารางที่ 2.27 ดัชนีระดับการเปิดเสรีการท่องเที่ยวแยกตามประเทศและสาขาย่อยในแกตต์

Indonesia (GATS)	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		MA	NT
	MA	NT	MA	NT	MA	NT	MA	NT		
Hotels	1	1	1	1	0.5	0.5	0.25	0.5	0.58	0.59
Tourist resort: hotels, marinas, golf courses and other facilities	1	1	1	1	0.5	0.5	0.25	0.5	0.58	0.59
Travel agent and tour operator	1	1	1	1	0.5	0.5	0.25	0.5	0.58	0.59

Malaysia (GATS)	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		MA	NT
	MA	NT	MA	NT	MA	NT	MA	NT		
Hotel (covering the management and operation of hotels or resorts, including outlets which many not necessarily include owner ship of such properties	0	0	1	1	0.25	1	0.5	0.25	0.24	0.8
Resort	0	0	1	1	0.25	1	0.5	0.25	0.24	0.8
Travel agency and tour operator services	0	0	1	1	0.25	1	0.5	0.25	0.24	0.8
Other entertainment services	0	0	1	1	0.5	1	0.5	0.25	0.43	0.8
Sports events management services	0	0	1	1	0.25	1	0.5	0.25	0.24	0.8
Restaurant services	0	0	1	1	0.25	1	0.5	0.5	0.24	0.8

Philippines (GATS)	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		MA	NT
	MA	NT	MA	NT	MA	NT	MA	NT		
Tourism accommodation facilities: hotel	0	0	1	1	0.25	1	0.25	1	0.23	0.84
Specialty restaurants	0	0	1	1	0.5	1	0.25	1	0.42	0.84
Professional congress organizers	0	0	1	1	0.25	1	1	1	0.27	0.84
Travel agencies	0.25	1	1	1	0.25	1	0.5	1	0.28	0.84
Tourism accommodation facilities: resort	0	0	1	1	0.25	1	0.25	1	0.23	0.84

Singapore (GATS)	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		MA	NT
	MA	NT	MA	NT	MA	NT	MA	NT		
Hotel services	0	0	1	1	1	1	0.5	0	0.81	0.79
Travel agency and tour operators service	1	0	1	1	0.5	0	0.5	0	0.59	0.04
Restaurant and catering services	1	1	1	1	1	1	0.5	0	0.97	0.95

Thailand (GATS)	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		MA	NT
	MA	NT	MA	NT	MA	NT	MA	NT		
Restaurant service, catering services,	0	0	1	1	0.5	0.5	0.5	1	0.43	0.46
Hotel management services	0	0	1	1	0.5	0.5	0.5	1	0.43	0.46
Sporting service	0	0	1	1	0.5	0.5	0.5	1	0.43	0.46
Recreation parks and beach services	0	0	1	1	0.5	0.5	0.5	1	0.43	0.46
Travel agency and tour operator services	0	0	1	1	0.75	0.5	0.5	1	0.62	0.46

ข) ระดับการเปิดเสรีการค้าบริการใน AFAS

การศึกษาระดับการเปิดเสรีบริการการท่องเที่ยวภายใต้ข้อผูกพันในกรอบของ AFAS สรุปได้ว่ามีสาขาย่อยการท่องเที่ยว 6 สาขา คือ 1) hotel 2) resorts 3) international hotel operator 4) tourism consultancy and hotel management companies 5) convention center 6) theme parks ในด้านการเข้าสู่ตลาดพบว่ามีการเปิดเรียงลำดับดังนี้ 1) สิงคโปร์ 2) อินโดนีเซีย 3) ไทย 4) เวียดนาม 5) ฟิลิปปินส์ 6) มาเลเซีย โดยสิงคโปร์ไม่มีข้อจำกัดเลยใน 3 Mode แรก อินโดนีเซีย และเวียดนามไม่มีข้อจำกัดใน 2 Mode แรก ไทยและฟิลิปปินส์ ไม่มีข้อจำกัดใน Mode 2 ในขณะที่มาเลเซียไม่ผูกพันใน mode ที่ 1, 2 และ 4 จึงทำให้มีการเปิดเสรีต่ำที่สุด (ตารางที่ 2.28)

ในส่วนของ National Treatment มีลำดับการเปิดเสรีดังนี้ 1) ไทย 2) ฟิลิปปินส์ 3) สิงคโปร์ 4) อินโดนีเซีย 5) มาเลเซีย และ 6) เวียดนาม โดยฟิลิปปินส์ ไม่มีข้อจำกัดใน Mode 2, 3 และ 4 ตารางที่ 2.28)

ทั้งนี้ สิงคโปร์เปิดเสรี 3 สาขา คือ hotel, travel agency, hotel management company อินโดนีเซีย เปิดเสรี 4 สาขา คือ hotel, resort, international hotel operator, tourism consultancy service ไทยเปิดเสรี 5 สาขา คือ hotel, resort, parks, marina facilities, convention center เวียดนามเปิดเสรี 2 สาขา คือ international hotel operator, resort ฟิลิปปินส์เปิดเสรี 2 สาขา คือ hotel, resort มาเลเซียเปิดเสรี 2 สาขา คือ convention centre และ theme parks (ดูตารางที่ 2.29)

ตารางที่ 2.28 อันดับการเปิดเสรีการท่องเที่ยวภายใต้กรอบ AFAS

ประเทศ	Rank		การเข้าสู่ตลาด	การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ
	MA	NT		
อินโดนีเซีย	2	3	.38	.20
มาเลเซีย	6	5	.05	.11
ฟิลิปปินส์	5	2	.14	.28
สิงคโปร์	1	4	.44	.19
ไทย	3	1	.35	.38
เวียดนาม	4	6	.15	.06

ที่มา: ASEAN Secretariat

ตารางที่ 2.29 ดัชนีระดับการเปิดเสรีการท่องเที่ยวแยกตามประเทศและสาขาย่อยในกรอบอาเซียน

Indonesia (ASEAN)	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		MA	NT
	MA	NT	MA	NT	MA	NT	MA	NT		
Hotels	1	1	1	1	0.5	0.5	0.25	0.5	0.58	0.59
Tourist resort : hotels, marinas, golf courses and other facilities	1	1	1	1	0.5	0.25	0.25	0.5	0.58	0.4
International hotel operator	1	1	1	1	0.25	0	0.25	0.5	0.77	0.22
Tourism consultancy services	1	1	1	1	0.75	0	0.25	0.5	0.77	0.22

Malaysia (ASEAN)	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		MA	NT
	MA	NT	MA	NT	MA	NT	MA	NT		
Convention centre	0	0	0	0	0.25	1	0	0.5	0.18	0.77
Theme parks	0	0	0	0	0.25	0	0	1	0.18	0.05

Philippines (ASEAN)	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		MA	NT
	MA	NT	MA	NT	MA	NT	MA	NT		
Tourism accommodation facilities: hotel	0	0	1	1	0.5	1	0.25	1	0.42	0.84
Tourism accommodation facilities: tourist resort	0	0	1	1	0.5	1	0.25	1	0.42	0.84

Singapore (ASEAN)	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		MA	NT
	MA	NT	MA	NT	MA	NT	MA	NT		
Hotel services	0	1	1	1	1	1	0.5	0	0.71	0.95
Travel agency and tour operators service	1	0	1	1	1	0	0.5	0	0.97	0.04
Hotel management companies	1	1	1	1	1	0	0.5	0	0.97	0.2
									0.91	0.39

Thailand (ASEAN)	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		MA	NT
	MA	NT	MA	NT	MA	NT	MA	NT		
Motel lodging services	0	0	1	1	0.5	0.5	0.5	1	0.43	0.46
Other lodging services holiday center and holiday home services, camping and caravan site services,	0	0	1	1	0.5	0.5	0.5	1	0.43	0.46
Parks, amusement parks	0	0	1	1	0.5	0.5	0.5	1	0.43	0.46
Marina facilities	0	0	1	1	0.5	0.5	0.5	1	0.43	0.46
Convention centre over 2000 participants	0	0	1	1	0.5	0.5	0.5	1	0.43	0.46

Vietnam (ASEAN)	Mode 1		Mode 2		Mode 3		Mode 4		MA	NT
	MA	NT	MA	NT	MA	NT	MA	NT		
International hotel operator	1	1	1	1	0.25	0	0.5	0	0.4	0.2
Tourist resort	1	1	1	1	0.5	0	0.5	0	0.54	0.2

ที่มา: 1) คำนวณจาก ASEAN Secretariat

2) ดูรายละเอียดในตารางที่ 2.31

ตารางที่ 2.30 ดัชนีระดับการเปิดเสรีการท่องเที่ยวแยกตามประเทศและสาขาย่อยในแกตต์ (รายละเอียด)

Indonesia: GATS		
สาขาย่อย	MA	NT
Hotels		
1. Cross-border supply ไม่มีข้อจำกัด	1	1
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence - จำกัดพื้นที่ประกอบการ - จำกัดเรื่องทุนจดทะเบียนที่ต้องสูงกว่าผู้ให้บริการภายใน ประเทศ และจำกัดระดับของโรงแรมไว้ที่ 3,4 และ 5 ดาว เท่านั้น	0.5	0.5
4. Presence of National Persons - ไม่ผูกพันยกเว้นผู้จัดการและผู้ชำนาญพิเศษ เช่น พ่อครัวพิเศษ - จำกัดตามระบุไว้ในตารางแนวนอน	0.25	0.5
Tourist resort		
1. Cross-border supply ไม่มีข้อจำกัด	1	1
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence - จำกัดพื้นที่ประกอบการ - จำกัดเรื่องทุนจดทะเบียนที่ต้องสูงกว่าผู้ให้บริการภายในประเทศ และจำกัดระดับของโรงแรมไว้ที่ 3,4 และ 5 ดาว เท่านั้น	0.5	0.5
4. Presence of National Persons - ไม่ผูกพันยกเว้นผู้จัดการ - จำกัดตามระบุไว้ในตารางแนวนอน	0.25	0.5
Travel agent and tour operator		
1. Cross-border supply ไม่มีข้อจำกัด	1	1
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence - จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ - จำกัดพื้นที่ประกอบการ	0.5	0.5
4. Presence of National Persons - ไม่ผูกพันยกเว้นที่ปรึกษาทางเทคนิค - จำกัดตามระบุไว้ในตารางแนวนอน	0.25	0.5

(ต่อหน้า 97)

ตารางที่ 2.30 (ต่อ)

Malaysia: GATS		
สาขาย่อย	**MA**	**NT**
Hotel, tourist resort and restaurant services		
1. Cross-border supply ไม่ผูกพันเนื่องจากขาดด้านเทคนิค	0	0
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence - ไม่มีข้อจำกัดในส่วน NT - จำกัดลักษณะการจัดตั้งองค์กร โดยเข้าร่วมเป็นกิจการร่วมเข้ากับบุคคลธรรมดา หรือองค์กรธุรกิจที่ควบคุมโดยชาวมาเลเซียสัดส่วนของหุ้นต่างชาติไม่เกิน 30%	0.25	1
4. Presence of National Persons - ไม่ผูกพันยกเว้นระบุไว้ในตารางแนวนอน - ข้อจำกัดคนต่างชาติจะได้รับการปฏิบัติไม่เสมอกับคนชาติ เว้นแต่ระบุไว้ในเรื่องการเข้าสู่ตลาด	0.5	0.25
Travel agency and tour operator for service		
1. Cross-border supply ไม่ผูกพันเนื่องจากขาดด้านเทคนิค	0	0
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence - ไม่มีข้อจำกัดในส่วน NT - จำกัดลักษณะการจัดตั้งองค์กร โดยเข้าร่วมเป็นกิจการร่วมเข้ากับบุคคลธรรมดา หรือองค์กรธุรกิจที่ควบคุมโดยชาวมาเลเซีย สัดส่วนของหุ้นต่างชาติไม่เกิน 30 %	0.25	1
4. Presence of National Persons - ไม่ผูกพันยกเว้นระบุไว้ในตารางแนวนอน - ข้อจำกัดคนต่างชาติจะได้รับการปฏิบัติไม่เสมอกับคนชาติ เว้นแต่ระบุไว้ในเรื่องการเข้าสู่ตลาด	0.5	0.25
Other entertainment services		
1. Cross-border supply ไม่ผูกพันเนื่องจากขาดด้านเทคนิค	0	0
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	2	1
3. Commercial presence - ไม่มีข้อจำกัดในส่วน NT - จำกัดผู้ให้บริการ	0.5	1
4. Presence of National Persons - ไม่ผูกพันยกเว้นระบุไว้ในตารางแนวนอน - ข้อจำกัดคนต่างชาติจะได้รับการปฏิบัติไม่เสมอกับคนชาติ เว้นแต่ระบุไว้ในเรื่องการเข้าสู่ตลาด - จำกัดให้มีการรับรองโดยหน่วยงานราชการ	0.25	0.25
Sports events management services		
1. Cross-border supply ไม่ผูกพันเนื่องจากขาดด้านเทคนิค	0	0
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence - ไม่มีข้อจำกัดในส่วน NT - จำกัดเฉพาะเป็นตัวแทนจากบริษัทของมาเลเซีย	0.25	1
4. Presence of National Persons - ไม่ผูกพันยกเว้นระบุไว้ในตารางแนวนอน - ข้อจำกัดคนต่างชาติจะได้รับการปฏิบัติไม่เสมอกับคนชาติ เว้นแต่ระบุไว้ในเรื่องการเข้าสู่ตลาด - จำกัดให้มีการรับรองโดยหน่วยงานราชการ	0.5	0.25

(ต่อหน้า 98)

ตารางที่ 2.30 (ต่อ)

Philippines: GATS		
สาขาย่อย	**MA**	**NT**
Tourism accommodation facilities		
1. Cross-border supply	0	0
ไม่ผูกพันเนื่องจากขาดด้านเทคนิค		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	0.25	1
- จำกัดประเภทการให้บริการ		
- จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น 40%		
- ไม่มีข้อจำกัดใน NT		
4. Presence of National Persons	0.25	1
- จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ		
- จำกัดโดยให้มีการรับรองโดยหน่วยงานราชการ		
- จำกัดตำแหน่ง		
- จำกัดระยะเวลาการให้บริการ		
- จำกัดให้บริการเฉพาะเทศกาล		
- ไม่มีข้อจำกัดใน NT		
Specialty restaurants		
1. Cross-border supply	0	0
ไม่ผูกพันเนื่องจากขาดด้านเทคนิค		
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence	0.5	1
- จำกัดลักษณะกิจกรรมต้องเป็นส่วนหนึ่งของความสะดวกสบายของโรงแรม		
4. Presence of National Persons	0.25	
- จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ		1
- จำกัดโดยให้มีการรับรองโดยหน่วยงานราชการ		
- จำกัดตำแหน่ง		
- จำกัดระยะเวลาการให้บริการ		
- จำกัดให้บริการเฉพาะเทศกาล		
- ไม่มีข้อจำกัดใน NT		
Travel Agencies		
1. Cross-border supply	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	0.25	1
- จำกัดประเภทการให้บริการ		
- จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น		
- ไม่มีข้อจำกัดใน NT		
4. Presence of National Persons	0.5	1
- ไม่ผูกพันยกเว้นระบุไว้ในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัดใน NT		

(ต่อหน้า 99)

ตารางที่ 2.30 (ต่อ)

Philippines: GATS		
สาขาย่อย	**MA**	**NT**
Professional Congress Organizers		
1. Cross-border supply ไม่ผูกพัน	0	0
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence - จำกัดประเภทการให้บริการ - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น - ไม่มีข้อจำกัดใน NT	0.25	1
4. Presence of National Persons ไม่มีข้อจำกัด	1	1
Singapore: GATS		
สาขาย่อย	**MA**	**NT**
Hotel services		
1. Cross-border supply ไม่ผูกพันเนื่องจากขาดด้านเทคนิค	0	0
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence ไม่มีข้อจำกัด	1	1
4. Presence of National Person - ไม่ผูกพันยกเว้นตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน - ไม่ผูกพันใน NT	0.5	0
Travel Agency and Tour Operators service		
1. Cross-border supply - ไม่มีข้อจำกัดใน MA - ไม่ผูกพันใน NT	1	0
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence - จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ - จำกัดพื้นที่ประกอบการ - ไม่ผูกพันใน NT	0.5	0
4. Presence of national persons - ไม่ผูกพันยกเว้นตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน - ไม่ผูกพันใน NT	0.5	0
Restaurant and Catering services		
1. Cross-border supply ไม่มีข้อจำกัด	1	1
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence ไม่มีข้อจำกัด	1	1
4. Presence of National Person - ไม่ผูกพันยกเว้นตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน - ไม่ผูกพันใน NT	0.5	0

(ต่อหน้า 100)

ตารางที่ 2.30 (ต่อ)

Thailand: GATS		
สาขาย่อย	**MA**	**NT**
Restaurant Services		
1. Cross-border supply	0	0
ไม่ผูกพัน		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	0.5	0.5
- ไม่มีข้อจำกัดยกเว้นระบุในตารางแนวนอน		
- มีข้อจำกัดสำหรับหุ้นส่วนไม่เกิน 49%		
4. Presence of National Persons	0.5	1
- ตามระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัดใน NT		
Catering services		
1. Cross-border supply	0	0
ไม่ผูกพัน		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	0.5	0.5
- ไม่มีข้อจำกัดยกเว้นระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัดสำหรับหุ้นส่วนไม่เกิน 49%		
4. Presence of National Persons	0.5	1
- ตามระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัดใน NT		
Hotel management services		
1. Cross-border supply	0	0
ไม่ผูกพัน		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	0.5	0.5
- ไม่มีข้อจำกัดยกเว้นระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัดสำหรับหุ้นส่วนไม่เกิน 49%		
4. Presence of National Persons	0.5	1
- ตามระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัดใน NT		
Sporting services		
1. Cross-border supply	0	0
ไม่ผูกพัน		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	0.5	0.5
- ไม่มีข้อจำกัดยกเว้นระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัดสำหรับหุ้นส่วนไม่เกิน 49%		
4. Presence of National Persons	0.5	1
- ตามระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัดใน NT		

(ต่อหน้า 112)

ตารางที่ 2.30 **(ต่อ)**

Thailand: GATS (ต่อ)		
สาขาย่อย	**MA**	**NT**
Recreation park and beach services		
1. Cross-border supply	0	0
ไม่ผูกพัน		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	0.5	0.5
- ไม่มีข้อจำกัดยกเว้นระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัดสำหรับหุ้นส่วนไม่เกิน 49%		
4. Presence of National Persons	0.5	1
- ตามระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัดใน NT		
Travel agency and tour operator services		
1. Cross-border supply	0	0
ไม่ผูกพัน		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	0.75	0.5
- ไม่มีข้อจำกัดยกเว้นแต่ไม่น้อยกว่าครึ่งของคณะกรรมการต้องเป็นคนไทย		
- ใน NT ไม่มีข้อจำกัด หากหุ้นส่วนไม่เกิน 49%		
4. Presence of National Persons	0.5	1
- ตามระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัด		

ที่มา: WTO

ตารางที่ 2.31
ดัชนีระดับการเปิดเสรีการท่องเที่ยวแยกตามประเทศและสาขาย่อยในอาเซียน (รายละเอียด)

Indonesia: ASEAN		
สาขาย่อย	**MA**	**NT**
Hotels		
1. Cross-border supply	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	0.50	0.5
- จำกัดพื้นที่ประกอบการ		
- จำกัดเรื่องทุนจดทะเบียนที่ต้องสูงกว่าผู้ให้บริการภายในประเทศ และจำกัดระดับของโรงแรมไว้ที่ 3,4 และ 5 ดาวเท่านั้น		
4. Presence of National Person	0.25	0.5
- ไม่ผูกพันยกเว้นผู้จัดการและผู้ชำนาญพิเศษ เช่น พ่อครัวพิเศษ		
- จำกัดตามระบุไว้ในตารางแนวนอน		

(ต่อหน้า 102)

ตารางที่ 2.31 (ต่อ)

Indonesia: ASEAN (ต่อ)		
สาขาย่อย	MA	NT
Tourist resort		
1. Cross-border supply ไม่มีข้อจำกัด	1	1
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence - จำกัดพื้นที่ประกอบการ - จำกัดเรื่องทุนจดทะเบียนที่ต้องสูงกว่าผู้ให้บริการภายในประเทศ และจำกัดระดับของโรงแรมไว้ที่ 3,4 และ 5 ดาว เท่านั้น	0.50	0.5
4. Presence of National Person - ไม่ผูกพันยกเว้นผู้จัดการ - จำกัดตามระบุไว้ในตารางแนวนอน	0.25	0.5
International hotel operator		
1. Cross-border supply ไม่มีข้อจำกัด	1	1
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence - จำกัดโดยให้มีการรับรองโดยหน่วยงานราชการ - ไม่ผูกพันในส่วน NT	0.75	0
4. Presence of National Persons - ไม่ผูกพันยกเว้นฝ่ายจัดการระดับสูง - จำกัดตามระบุไว้ในตารางแนวนอน	0.25	0.5
Tourism Consultancy services		
1. Cross-border supply ไม่มีข้อจำกัด	1	1
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence - จำกัดโดยให้มีการรับรองโดยหน่วยงานราชการ - ไม่ผูกพันในส่วน NT	0.75	0
4. Presence of National Person - ไม่ผูกพันในส่วน MA - จำกัดตามระบุไว้ในตารางแนวนอน	0	0.5

(ต่อหน้า 103)

ตารางที่ 2.31 (ต่อ)

Malaysia: ASEAN		
สาขาย่อย	**MA**	**NT**
Convention center cover 3,000 participants		
1. Cross-border supply ไม่ผูกพันเนื่องจากขาดด้านเทคนิค	0	0
2. Consumption abroad ไม่ผูกพัน	0	0
3. Commercial presence - จำกัดหุ้นส่วนต่างชาติไม่เกิน 30% - ไม่มีข้อจำกัดในส่วน NT	0.25	1
4. Presence of National Person - ไม่ผูกพันในส่วน MA - ไม่ผูกพันยกเว้นระบุในตารางแนวนอน	0	0.5
Theme parks	0	
1. Cross-border supply ไม่ผูกพันเนื่องจากขาดด้านเทคนิค		0
2. Consumption abroad ไม่ผูกพัน	0	0
3. Commercial presence - ไม่มีข้อจำกัดในส่วน NT - จำกัดหุ้นส่วนต่างชาติ	0.25	0
4. Presence of National Persons ไม่ผูกพัน	0	0
Philippines: ASEAN		
สาขาย่อย	**MA**	**NT**
Tourism accommodation facility		
1. Cross-border supply ไม่ผูกพันเนื่องจากขาดด้านเทคนิค	0	0
2. Consumption abroad ไม่มีข้อจำกัด	1	1
3. Commercial presence - จำกัดสัดส่วน 60% - ไม่มีข้อจำกัดใน NT	0.5	1
4. Presence of National Persons - จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ - จำกัดโดยให้มีการรับรองโดยหน่วยงานราชการ - จำกัดตำแหน่ง - จำกัดระยะเวลาการให้บริการ - จำกัดให้บริการเฉพาะเทศกาล - ไม่มีข้อจำกัดใน NT	0.25	1

(ต่อหน้า 104)

ตารางที่ 2.31 (ต่อ)

Singapore: ASEAN		
สาขาย่อย	**MA**	**NT**
Travel agency and tour operators services		
1. Cross-border supply	1	0
- ไม่มีข้อจำกัดใน MA		
- ไม่ผูกพันใน NT		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	1	0
- ไม่มีข้อจำกัดใน MA		
- ไม่ผูกพันใน NT		
4. Presence of National Persons	0.5	0
- ไม่ผูกพันยกเว้นระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่ผูกพันใน NT		
Hotel management companies		
1. Cross-border supply	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	1	0
- ไม่มีข้อจำกัดใน MA		
- ไม่ผูกพันใน NT		
4. Presence of National Persons	0.5	0
- ไม่ผูกพันยกเว้นระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่ผูกพันใน NT		
Hotel services		
1. Cross-border supply	0	1
- ไม่ผูกพันใน MA		
- ไม่มีข้อจำกัดใน NT		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
4. Presence of National Persons	05	0
- ไม่ผูกพันยกเว้นระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่ผูกพันใน NT		

(ต่อหน้า 105)

ตารางที่ 2.31 (ต่อ)

Thailand: ASEAN		
สาขาย่อย	**MA**	**NT**
Motel lodging services		
1. Cross-border supply	0	0
ไม่ผูกพัน		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	0.5	0.5
- ไม่มีข้อจำกัด ยกเว้นตามระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัด หากหุ้นไม่เกิน 49%		1
4. Presence of National Persons	0.5	
- ตามระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัด		
Other lodging services		
1. Cross-border supply	0	0
ไม่ผูกพัน		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	0.5	0.5
- ไม่มีข้อจำกัด ยกเว้นตามระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัด หากหุ้นไม่เกิน 49%		
4. Presence of National Persons	0.5	1
- ตามระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัด		
convention center over 2000 participants		
1. Cross-border supply	0	0
ไม่ผูกพัน		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	0.5	0.5
- ไม่มีข้อจำกัด ยกเว้นตามระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัด หากหุ้นไม่เกิน 49%		
4. Presence of National Persons	0.5	1
- ตามระบุในตารางแนวนอน		
- ไม่มีข้อจำกัด		

(ต่อหน้า 106)

ตารางที่ 2.31 (ต่อ)

Vietnam: ASEAN		
สาขาย่อย	**MA**	**NT**
International hotel operator		
1. Cross-border supply	0	0
ไม่มีข้อจำกัด		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	0.5	0.5
- ไม่ผูกพันใน NT		
- จำกัดลักษณะการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ		
- จำกัดสัดส่วนคือหุ้นไม่น้อยกว่า 30%		
- จำกัดมาตรฐาน 3 ดาวขึ้นไป		
4. Presence of National Persons	0.5	0
- ไม่ผูกพันใน NT		
- ไม่ผูกพัน ยกเว้นตามระบุในตารางแนวนอน		
Tourist resort		
1. Cross-border supply	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
2. Consumption abroad	1	1
ไม่มีข้อจำกัด		
3. Commercial presence	0.5	0
- ไม่ผูกพันใน NT		
- จำกัดลักษณะการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ		
4. Presence of National Persons	0.5	0
- ไม่ผูกพันใน NT		
- ไม่ผูกพันยกเว้นตามระบุในตารางแนวนอน		

ที่มา: ASEAN Secretariat

บทสรุป

โดยสรุปแล้ว การเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียนมีความคืบหน้าไปบ้างพอสมควรโดยเฉพาะหลังจากที่มีการปรับเปลี่ยนข้อกำหนดในการเจรจามาเป็นแบบ GATS Plus ทั้งนี้ การเจรจาอาจมีความก้าวหน้ามากขึ้นถ้ามีการยอมรับรูปแบบการเจรจาแบบใหม่ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีประเทศสมาชิกหลายรายที่ให้ข้อผูกพันในบางสาขาบริการในลักษณะที่เป็น GATS minus มากกว่า GATS plus ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสมาชิกยังขาดความจริงใจที่จะผลักดันให้เวทีอาเซียนเป็นเวทีที่เสรีกว่า GATS แต่กลับมุ่งที่จะสงวนท่าทีเพื่อการต่อรองแลกเปลี่ยนข้อผูกพันว่าด้วยการเปิดตลาดจากสมาชิกอื่นๆ มากกว่า

ที่สำคัญที่สุด คือ ประเทศสมาชิกจะต้องมีความเชื่อมั่นว่า การเปิดเสรีตลาดบริการใน อาเซียนสามารถก่อให้เกิดผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกทุกราย โดยไม่มีการเสียเปรียบหรือได้เปรียบกัน เพื่อที่จะให้เกิดแรงผลักดันในการเปิดเสรีในสาขาบริการที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจอย่างจริงจัง เพื่อเป็นบันไดสู่การสร้างเสริมศักยภาพในการแข่งขันในภาคบริการของกลุ่มประเทศในภูมิภาคนี้

ภาคที่ 2

การเปิดเสรีการค้าบริการใน 6 สาขาย่อย: การวิเคราะห์เชิงกฎหมายและสถาบันเป็นรายประเทศ

สารบัญบทที่ 3

การพิจารณากฎหมายภายในเกี่ยวกับการเปิดเสรีการค้าบริการการศึกษาเป็นรายประเทศ

หน้า

บทที่ 3 การพิจารณากฎหมายภายในเกี่ยวกับการเปิดเสรีการค้าบริการการศึกษาเป็นรายประเทศ 113

3.1 กฎหมายภายในเกี่ยวกับการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจและการทำงานของคนต่างชาติ 114

3.1.1 ประเทศอินโดนีเซีย 114

3.1.2 ประเทศมาเลเซีย 119

3.1.3 ประเทศฟิลิปปินส์ 125

3.1.4 ประเทศสิงคโปร์ 134

3.1.5 ประเทศไทย 139

3.1.6 ประเทศเวียดนาม 144

3.2 ลักษณะร่วมของกฎหมายภายในเกี่ยวกับการกำกับดูแลตลาด 149

3.2.1 นโยบายการแข่งขัน (Competition Policy) 149

3.2.2 นโยบายเศรษฐกิจจุลภาคเกี่ยวกับการลงทุนและการค้าบริการ 150

3.2.3 วัตถุประสงค์สำคัญของกฎหมายการแข่งขัน 150

3.3 ประเด็นปัญหาการเปิดเสรีรายสาขาบริการในกลุ่มประเทศอาเซียน 153

3.3.1 สาขาบริการทางธุรกิจ (Business Services) (ดูตารางที่ 3.1 ประกอบ) 153

3.3.2 สาขาบริการท่องเที่ยว (ดูตาราง 3.2 ประกอบ) 155

3.3.3 สาขาบริการขนส่งทางทะเล (Maritime Transportation) 156

3.3.4 สาขาบริการขนส่งทางอากาศ 157

3.3.5 สาขาบริการโทรคมนาคม 158

3.3.6 สาขาบริการธนาคารพาณิชย์ 159

3.3.7 สรุปประเด็นด้านอุปสรรคการเปิดเสรีรายสาขา (ดูตารางที่ 3.1 ประกอบ) 161

3.4 ข้อเสนอแนะเรื่องความร่วมมือระหว่าง ASEAN ในสาขาบริการที่ศึกษา 201

สารบัญตารางและรูป

หน้า

ตารางที่ 3.1 แสดงอุปสรรคด้านการเปิดเสรีรายสาขาทางด้านบริการทางธุรกิจของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS, AFAS 162-173

ตารางที่ 3.2 แสดงอุปสรรคด้านการเปิดเสรีรายสาขาทางด้านบริการการท่องเที่ยวของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS, AFAS 174-177

ตารางที่ 3.3 แสดงอุปสรรคด้านการเปิดเสรีรายสาขาทางด้านบริการโทรคมนาคมของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS, AFAS 178-182

ตารางที่ 3.4 แสดงอุปสรรคด้านการเปิดเสรีรายสาขาทางด้านบริการการขนส่งทางอากาศของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS, AFAS 183-185

ตารางที่ 3.5 แสดงอุปสรรคด้านการเปิดเสรีรายสาขาทางด้านบริการทางการเงินของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพัน GATS, AFAS 186-192

ตารางที่ 3.6 แสดงอุปสรรคด้านการเปิดเสรีรายสาขาทางด้านบริการการขนส่งทางทะเลของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS, AFAS 193-196

ตารางที่ 3.7 แสดงเงื่อนไขและข้อจำกัดทั่วไปเกี่ยวกับสาขาบริการด้านการเงินของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพัน GATS, AFAS (Financial Sector Horizontal Commitments) 197

ตารางที่ 3.8 แสดงอุปสรรคของการเปิดเสรีของประเทศในอาเซียนตามตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS และ AFAS ที่เป็นตารางแนวนอน (Horizontal Commitments) 200

รูปที่ 3.1 ภาพรวมของนโยบายการแข่งขันกับการกำกับดูแลตลาด 149

บทที่ 3

การพิจารณากฎหมายภายในเกี่ยวกับการเปิดเสรีการค้าบริการการศึกษาเป็นรายประเทศ

ในการพิจารณากฎหมายภายในของแต่ละประเทศนั้นจะพิจารณาแต่เพียงประเด็นที่เกี่ยวเนื่องกับการเปิดเสรีการค้าบริการ นักวิจัยจะไม่ลงรายละเอียดของกฎหมายแต่ละฉบับ แต่จะพิจารณาเฉพาะกฎหมายภายในเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างชาติและกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างชาติเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเหตุว่าลักษณะสำคัญของการเปิดเสรีจะผ่านทางรูปแบบการให้บริการ หรือ Mode of Supply ที่ 3 และที่ 4 กล่าวคือ การค้าบริการจะกระทำผ่านทาง Commercial Presence และผ่านทางบุคคลธรรมดาผู้ให้บริการ ดังนั้นประเด็นสำคัญในการพิจารณาบทนี้ก็คือ กฎหมายภายในได้จำกัดรูปแบบการเข้าไปก่อตั้งองค์กรธุรกิจอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สำคัญก็คือ นิติบุคคลประเภทใดที่ถือว่าเป็นคนชาติ นิติบุคคลประเภทใดที่ถือว่าเป็นนิติบุคคลต่างชาติ ประเภทกิจการใดบ้างที่อนุญาตให้คนต่างชาติทำ ซึ่งนักวิจัยจะต้องเลือกเฟ้นและนำเสนอกิจการที่เป็นการบริการ (Services) เพื่อแสดงให้เห็นว่า บริการประเภทใดบ้างที่เปิดให้คนต่างชาติทำ แต่ถึงกระนั้นลักษณะการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างชาติในบางประเทศก็มีลักษณะที่ยืดหยุ่นขึ้นอยู่กับการตัดสินของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

ในการพิจารณากฎหมายภายในจะพิจารณาตามรายประเทศดังต่อไปนี้

- ประเทศอินโดนีเซีย
- ประเทศมาเลเซีย
- ประเทศฟิลิปปินส์
- ประเทศไทย
- ประเทศสิงคโปร์
- ประเทศเวียดนาม

ในการศึกษากฎหมายภายในของแต่ละประเทศจะจำกัดเฉพาะประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีว่าด้วยการค้าบริการเท่านั้น โดยจะพิจารณาจากลักษณะทั่วไปในเชิงกฎหมายของการเข้าไปลงทุนในแต่ละประเทศ ความแตกต่างระหว่างคนชาติและคนต่างชาติในการเข้าไปลงทุน และประเภทกิจการที่อนุญาตให้คนต่างชาติทำได้หรือห้ามมิให้คนต่างชาติทำ

3.1 กฎหมายภายในเกี่ยวกับการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจและการทำงานของคนต่างชาติ

3.1.1 ประเทศอินโดนีเซีย

ก. การเปิดเสรีเกี่ยวกับการค้าบริการในด้านองค์กรธุรกิจ

1) ลักษณะทั่วไปของการลงทุนในอินโดนีเซียในเชิงกฎหมาย[11]

การเข้าไปลงทุนของต่างชาติในประเทศอินโดนีเซียนั้นอยู่ภายใต้กฎหมายหลักๆ ได้แก่

- Act No.1 of 1967 on Foreign Direct Investment Law, as amended by Act No.11 of 1970 ;
- Act No. 1 of 1995 on Limited Liability Company (Perseroan Terbatas/ PT)
- Government Regulation No. 20 of 1994 regarding share ownership in foreign-invested Companies
- Presidential Decree No. 96 of 1998 on List of Sectors that are Closed for Investment
- The decree of Minister for Investment for Investment/ Chairman of Investment Coordinating Board (DKPM) No. 15 of 1994

ในทางกฎหมายรัฐบาลอินโดนีเซียมีนโยบายและมาตรการในทางที่จะลดกฎเกณฑ์ให้น้อยลง สำหรับการประกอบธุรกิจของบริษัทต่างชาติ (Penamaman Modal Asing / PMA) นั้นสามารถทำได้ในรูปแบบของการที่มีคนต่างชาติเป็นเจ้าของทั้งหมด 100% หรือเป็นการจัดตั้งในรูปแบบ Joint Venture ระหว่างบุคคลธรรมดา และ/หรือองค์กรธุรกิจต่างชาติกับองค์กรธุรกิจอินโดนีเซีย และร่วมกันประกอบธุรกิจในฐานะที่เป็นบริษัทจำกัดอินโดนีเซีย (Perseroan Terbatas / PT) โดยบริษัทที่จัดตั้งขึ้นโดยทุนของต่างชาติจะต้องจัดตั้งในรูปบริษัทจำกัดภายใต้กฎหมายอินโดนีเซีย และมีที่ตั้งสำนักงานอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย สำหรับการลงทุนในอินโดนีเซียนั้นผู้ลงทุนจะต้องพิจารณาใน "Negative List of Investment[12] (Daftar Negative Investasi / DNI) เป็นประการแรก ในรายการดังกล่าวจะระบุถึงภาคธุรกิจทั่วไปที่อนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติลงทุนได้ภายในประเทศ และระบุถึงประเภทของธุรกิจที่ห้ามคนต่างชาติลงทุน

อย่างไรก็ดีในบางประเภทธุรกิจที่ถือว่าสำคัญต่อชาวอินโดนีเซียจะจำกัดการถือหุ้นของต่างชาติได้ไม่เกิน 95% สำหรับบริษัทที่มีคนต่างชาติถือหุ้น 100% นั้นมีข้อกำหนดที่ว่าภายใน 15 ปีนับตั้งแต่เริ่มประกอบการจะต้องขายหุ้นบางส่วนแล้วแต่จะตกลงกันให้กับชาวอินโดนีเซียและ/หรือองค์กรธุรกิจอินโดนีเซีย ทั้งนี้บริษัทที่คนต่างชาติถือหุ้นไม่เกิน 95% ตั้งแต่เริ่มไม่อยู่ภายใต้ข้อกำหนดข้างต้น นอกจากนี้ในเรื่องเงินลงทุนขั้นต่ำภายใต้ Regulation No. 20 จำนวน

---

[11] *Investment Procedures in Indonesia*, (Jakarta: the Office of the State Minister / Board of Investment and State-owned Enterprises, February 2000) pp.1-2 and Investing in ASEAN: A Guide for Foreign Investors, (Jakarta: ASEAN Secretariat, 1999) pp.41-46.

[12] The Negative List for Capital Investments, Presidential Decree No.96/1998 dated July 2,1998.

เงินขั้นต่ำของต่างชาติที่จะลงทุนในบริษัทต่างชาติในอินโดนีเซียได้ถูกยกเลิกไป โดยปล่อยให้ผู้ประกอบธุรกิจแต่ละฝ่ายตกลงกันเอง

ภาคธุรกิจดังกล่าวที่ห้ามมิให้คนต่างชาติมาลงทุน รัฐบาลอาจจะอนุญาตให้คนต่างชาติมาลงทุนได้ถ้าปฏิบัติตามเงื่อนไขบางประการ เช่น ร่วมหุ้นกับบริษัทที่รัฐเป็นเจ้าของ หรือบริษัทในท้องถิ่น, ประกอบธุรกิจร่วมกับบริษัทขนาดย่อมและมีที่ตั้งสำนักงานในบางพื้นที่ ทั้งนี้นักลงทุนจะต้องปฏิบัติตามระเบียบ/กฎเกณฑ์ในบางสาขาธุรกิจในส่วนของการนำเงินเข้ามาลงทุน ซึ่งประเทศอินโดนีเซียได้กำหนดไว้ใน Capital Investment Implementation Technical Guidance (Petunjak Teknis Pelaksanaan Penanaman Modal / PTPPM)

สำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจอนุมัติการลงทุนของต่างชาติในอินโดนีเซียนั้นได้แก่ The Office of the State Minister/ Board of Investment and State-owned Enterprises Development (BPM-PBUMN) ซึ่งตั้งอยู่ในเมืองจาการ์ตา หรือหน่วยงาน Regional Investment Coordinating Board (BKPMD) ซึ่งตั้งอยู่ในทุกจังหวัด หรือจะผ่านสำนักงานผู้แทนของประเทศอินโดนีเซียซึ่งตั้งอยู่ในหลายประเทศ ดังนั้นผู้ลงทุนสามารถเลือกที่จะทำเรื่องยื่นขอเข้าไปลงทุนต่อหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งข้างต้นแล้วแต่ความสะดวก โดยกระบวนการทั้งหมดจะใช้เวลาประมาณ 10 วันทำการ

2) คนชาติและคนต่างชาติในเรื่องการลงทุน

ความแตกต่างของคนชาติและคนต่างชาติได้ปรากฏคำนิยามใน Presidential Decree No.06/1968 ซึ่งระบุถึงวิสาหกิจภายในประเทศ และวิสาหกิจต่างประเทศไว้ในข้อ 3 และข้อ 4 ว่า

ข้อ 3 (1) วิสาหกิจภายในประเทศ คือ วิสาหกิจที่รัฐ และ/หรือ รัฐวิสาหกิจลงทุนอยู่อย่างน้อยร้อยละ 51 โดยสัดส่วนนี้จะต้องเพิ่มขึ้นเป็นไม่ต่ำกว่า 75% ภายในวันที่ 1 มกราคม 1974

(2) วิสาหกิจต่างประเทศ คือ วิสาหกิจที่ไม่เข้าเงื่อนไขใน (1) ของข้อนี้

(3) ให้วิสาหกิจที่มีจุดมุ่งหมายตาม (1) ของข้อนี้เป็นบริษัทจำกัด โดยอย่างน้อยที่สุดหุ้นตามสัดส่วนที่ถูกกำหนดในข้อ (1) ต้องเป็นหุ้นแบบระบุชื่อผู้ถือ

ข้อ 4 (1) โดยหลักการวิสาหกิจเอกชนสามารถทำกิจกรรมใดๆ ก็ได้ กิจกรรมของรัฐคือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมของเอกชน รวมถึงส่วนที่เริ่มต้นหรือบุกเบิกโดยรัฐบาล

(2) ประเภทกิจกรรมของรัฐ ได้แก่ กิจกรรมในลักษณะที่ดำเนินการโดยรัฐบาลและรัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการ

นอกจากนี้ยังได้ระบุไว้ในกฎหมายอินโดนีเซียอีกฉบับ คือ The Act No.1 of 1967 on Foreign Direct Investment as amended by Act No.11 of 1970 ซึ่งสรุปได้ดังนี้ คือ

1. วิสาหกิจต่างชาติ คือ ตัวตนตามกฎหมายที่จัดตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายอินโดนีเซียและมีถิ่นที่ตั้งอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย
2. เจ้าของวิสาหกิจดังกล่าวมีอำนาจเต็มในการบริหารงานวิสาหกิจนั้นในส่วนที่ตนถือหุ้นอยู่
3. วิสาหกิจต่างชาติจะต้องมีพลเมืองอินโดนีเซียเป็นกำลังสำคัญในธุรกิจดังกล่าว

3.1 กฎหมายภายในเกี่ยวกับการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจและการทำงานของคนต่างชาติ

3.1.1 ประเทศอินโดนีเซีย

ก. การเปิดเสรีเกี่ยวกับการค้าบริการในด้านองค์กรธุรกิจ

1) ลักษณะทั่วไปของการลงทุนในอินโดนีเซียในเชิงกฎหมาย[11]

การเข้าไปลงทุนของต่างชาติในประเทศอินโดนีเซียนั้นอยู่ภายใต้กฎหมายหลักๆ ได้แก่

- Act No.1 of 1967 on Foreign Direct Investment Law, as amended by Act No.11 of 1970 ;
- Act No. 1 of 1995 on Limited Liability Company (Perseroan Terbatas/ PT)
- Government Regulation No. 20 of 1994 regarding share ownership in foreign-invested Companies
- Presidential Decree No. 96 of 1998 on List of Sectors that are Closed for Investment
- The decree of Minister for Investment for Investment/ Chairman of Investment Coordinating Board (DKPM) No. 15 of 1994

ในทางกฎหมายรัฐบาลอินโดนีเซียมีนโยบายและมาตรการในทางที่จะลดกฎเกณฑ์ให้น้อยลง สำหรับการประกอบธุรกิจของบริษัทต่างชาติ (Penamaman Modal Asing / PMA) นั้นสามารถทำได้ในรูปแบบของการที่มีคนต่างชาติเป็นเจ้าของทั้งหมด 100% หรือเป็นการจัดตั้งในรูปแบบ Joint Venture ระหว่างบุคคลธรรมดา และ/หรือองค์กรธุรกิจต่างชาติกับองค์กรธุรกิจอินโดนีเซีย และร่วมกันประกอบธุรกิจในฐานะที่เป็นบริษัทจำกัดอินโดนีเซีย (Perseroan Terbatas / PT) โดยบริษัทที่จัดตั้งขึ้นโดยทุนของต่างชาติจะต้องจัดตั้งในรูปบริษัทจำกัดภายใต้กฎหมายอินโดนีเซีย และมีที่ตั้งสำนักงานอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย สำหรับการลงทุนในอินโดนีเซียนั้นผู้ลงทุนจะต้องพิจารณาใน "Negative List of Investment[12] (Daftar Negative Investasi / DNI) เป็นประการแรก ในรายการดังกล่าวจะระบุถึงภาคธุรกิจทั่วไปที่อนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติลงทุนได้ภายในประเทศ และระบุถึงประเภทของธุรกิจที่ห้ามคนต่างชาติลงทุน

อย่างไรก็ดีในบางประเภทธุรกิจที่ถือว่าสำคัญต่อชาวอินโดนีเซียจะจำกัดการถือหุ้นของต่างชาติได้ไม่เกิน 95% สำหรับบริษัทที่มีคนต่างชาติถือหุ้น 100% นั้นมีข้อกำหนดที่ว่าภายใน 15 ปีนับตั้งแต่เริ่มประกอบการจะต้องขายหุ้นบางส่วนแล้วแต่จะตกลงกันให้กับชาวอินโดนีเซียและ/หรือองค์กรธุรกิจอินโดนีเซีย ทั้งนี้บริษัทที่คนต่างชาติถือหุ้นไม่เกิน 95% ตั้งแต่เริ่มไม่อยู่ภายใต้ข้อกำหนดข้างต้น นอกจากนี้ในเรื่องเงินลงทุนขั้นต่ำภายใต้ Regulation No. 20 จำนวน

---

[11] *Investment Procedures in Indonesia*, (Jakarta: the Office of the State Minister / Board of Investment and State-owned Enterprises, February 2000) pp.1-2 and Investing in ASEAN: A Guide for Foreign Investors, (Jakarta: ASEAN Secretariat, 1999) pp.41-46.

[12] The Negative List for Capital Investments, Presidential Decree No.96/1998 dated July 2,1998.

เอกสารแนบท้าย : The Negative List for Capital Investments

1. ประเภทธุรกิจที่ไม่อนุญาตให้ลงทุนอย่างเด็ดขาด
   - การเพาะปลูก และแปรรูปกัญชาและพืชอื่นๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน
   - การใช้และการแสวงประโยชน์ในฟองน้ำ
   - การรับเหมาในธุรกิจตัดไม้และการลำเลียงท่อนซุงไปโรงเลื่อย
   - การทำเหมืองยูเรเนียม
   - การผลิต penta chlorephenol, dicholro diphenyl trichloro ethane, dialedrin, chlordane
   - อุตสาหกรรมกระดาษที่ใช้ซัลไฟด์ในกระบวนการแปรรูปและ Chlorine recovery
   - อุตสาหกรรม Chlorine alkali ที่ใช้ปรอทในกระบวนการแปรรูป
   - อุตสาหกรรม Chloro fluoro carbon (CFC/ freon)
   - อุตสาหกรรม Cyclamaate and saccharin
   - กระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปและกึ่งสำเร็จรูปจากไม้โกงกาง
   - เครื่องดื่มมึนเมาและแอลกอฮอล์
   - ประทัดและดอกไม้ไฟ
   - ระเบิดและส่วนประกอบอื่น
   - อาวุธและส่วนประกอบอื่น
   - การพิมพ์กระดาษที่มีมูลค่า เช่น แสตมป์, อากรแสตมป์, ธนบัตรสาธาณรัฐอินโดนีเซีย, หนังสือเดินทาง, ธุรกิจที่เกี่ยวกับตราไปรษณียากร
   - ธุรกิจการพนัน
2. ประเภทธุรกิจที่ไม่อนุญาตให้ลงทุนด้วยเงินทุนที่เป็นของคนต่างชาติ และ/หรือตัวตนตามกฎหมายต่างชาติ
   - การเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด
   - สัมปทานป่าไม้
   - การขนส่งโดยรถรับจ้างสาธารณะและรถประจำทาง
   - ธุรกิจขนส่งสินค้าทางเรือภายในประเทศ
   - สถานีโทรทัศน์เอกชน, สถานีวิทยุ, หนังสือพิมพ์, นิตยสาร
   - ธุรกิจฟิล์มและภาพยนตร์
   - การจัดการคลื่นความถี่วิทยุและสัญญาณผ่านดาวเทียม
   - บริการทางการค้าและบริการส่งเสริมการค้าขาย ยกเว้น ศูนย์ค้าปลีกขนาดใหญ่ (Malls, Supermarkets, Department Stores, Shopping Centres), กิจกรรมการค้าขนาดใหญ่ (ผู้จัดจำหน่ายสินค้า, ผู้ค้าส่ง), ภัตตาคาร, บริการออกหนังสือรับรองคุณภาพ, บริการการวิจัยตลาดและบริการหลังการขาย
   - บริการทางการแพทย์ : คลีนิคทั่วไป, คลีนิครับฝากครรภ์, คลีนิคโรคเฉพาะทาง, คลีนิคทำฟัน

ประเภทธุรกิจต่อไปนี้แต่เดิมมาปิดไม่ให้ต่างชาติเข้ามาลงทุน หรือถูกจำกัดไม่ให้มีการลงทุนจากต่างประเทศ 100% ในปัจจุบันนี้ประเภทธุรกิจดังกล่าวไม่ได้อยู่ใน The Negative Investment List อีกต่อไปและสามารถเปิดให้มีการลงทุนจากต่างประเทศได้ 100% ได้แก่

- การก่อสร้างและการดำเนินกิจการท่าเรือ
- การผลิต, การขนส่งและการแจกจ่ายกระแสไฟฟ้าสู่สาธารณชน
- กิจการโทรคมนาคม
- การขนส่งสินค้าทางเรือ (หมายเหตุ : การขนส่งสินค้าทางเรือภายในประเทศยังคงปิดไม่ให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนอยู่)
- การจัดการสายการบิน
- อุตสาหกรรมเคลือบผิว
- การก่อสร้างและการดำเนินกิจการประปา
- กิจการทางรถไฟสาธารณะ
- การผลิตพลังงานปรมาณู
- กิจการโรงเลื่อย
- กิจการไม้อัด
- กิจการนมผงและนมข้น
- กิจการอากาศยาน รวมถึง เครื่องบินเจ็ท, เฮลิคอปเตอร์, เครื่องยนต์อากาศยาน, อุปกรณ์และส่วนประกอบของอากาศยานและเฮลิคอปเตอร์

โดยสรุปแล้วกิจการที่เป็นการบริการและกำหนดห้ามมิให้ต่างชาติเข้ามาประกอบธุรกิจโดยเด็ดขาด ได้แก่

1. ธุรกิจขนส่งสินค้าทางเรือภายในประเทศ
2. การบริการทางการค้าและบริการส่งเสริมการค้าขาย ยกเว้น ศูนย์ค้าปลีกขนาดใหญ่ (Malls, Supermarkets, Department Stores, Shopping Centres), กิจกรรมการค้าขนาดใหญ่ (ผู้จัดจำหน่ายสินค้า, ผู้ค้าส่ง), ภัตตาคาร, บริการออกหนังสือรับรองคุณภาพ, บริการการวิจัยตลาดและบริการหลังการขาย
3. บริการทางการแพทย์ : คลีนิคทั่วไป, คลีนิครับฝากครรภ์, คลีนิคโรคเฉพาะทาง, คลีนิคทำฟัน

แต่สำหรับกิจการบริการที่ปัจจุบันได้มีการเปิดเสรี 100% ได้แก่ การก่อสร้างและดำเนินกิจการท่าเรือ, โทรคมนาคม, การขนส่งสินค้าทางเรือที่ไม่ใช้ประกอบการภายในประเทศ และการจัดการสายการบิน

ข การเปิดเสรีเกี่ยวกับการค้าบริการในด้านแรงงานต่างชาติ

1) นโยบายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างชาติ

ประเทศอินโดนีเซียกำหนดนโยบายในเรื่องนี้ไว้ว่า ในทุกกิจกรรมควรเปิดโอกาสให้ชาวอินโดนีเซียให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นั่นคือ จะต้องมีการจ้างงานชาวอินโดนีเซียให้ทำงานในตำแหน่ง หรือ ประเภทกิจการที่ชาวอินโดนีเซียสามารถจะทำงานนั้นๆ ได้เป็นสำคัญ

2) กฎหมายที่ใช้บังคับกับการทำงานของคนต่างชาติ

- Labour Law
- Immigration Law
- กฎหมายเฉพาะด้านการประกอบอาชีพด้านการบริการ

3) ข้อจำกัดของการทำงานของคนต่างชาติ

ตามกฎหมายแรงงานและกฎหมายคนเข้าเมืองของอินโดนีเซีย เฉพาะในตำแหน่งผู้บริหาร ผู้จัดการ ผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาทางเทคนิค ซึ่งไม่อาจหาชาวอินโดนีเซียทำได้ จึงจะอนุญาตให้จ้างงานคนต่างชาติเข้ามาทำงานในอินโดนีเซียได้ โดยระยะเวลาที่อนุญาตไม่เกิน 2 ปีและอาจขยายระยะเวลาออกไปได้อีก 1 ปี ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดและต้องปฏิบัติตามเกณฑ์และกระบวนการเข้ามาในดินแดนประเทศอินโดนีเซีย

ทางการอินโดนีเซียจะออกวีซ่าให้แก่คนต่างชาติที่ได้รับการแต่งตั้งจากบรรดาผู้ถือหุ้นในบริษัทให้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการบริษัทตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ระยะเวลาสำหรับวีซ่าทำงานที่ออกให้แก่คนต่างชาติเพื่อทำงานในอินโดนีเซียให้เป็นไปตามอนุบัญญัติ หรือ Regulation ของทางราชการอินโดนีเซีย ทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานที่ว่าจะต้องสามารถถ่ายทอดความรู้ความชำนาญให้แก่คนอินโดนีเซียให้ทำงานแทนในตำแหน่งนั้นๆ ได้ การต่ออายุวีซ่าทำงานนั้นสัมพันธ์กับระยะเวลาที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตทำงานที่ Regional Investment Coordinating Board ออกให้และสำหรับการต่ออายุวีซ่านั้นอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

ตามกฎหมาย Presidential Decree No.75 of 1995 concerning Expatriate Utilization ได้บัญญัติถึงความต้องการคนต่างชาติให้เข้ามาทำงานในอินโดนีเซียเฉพาะในบางอาชีพ / ความชำนาญการที่ชาวอินโดนีเซียไม่มีความสามารถจะทำได้ โดยคนต่างชาติอาจเข้ามาทำงานในตำแหน่งผู้จัดการ เว้นแต่ ตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายบุคคลซึ่งจะต้องจ้างงานชาวอินโดนีเซียเท่านั้น นอกจากนี้อาจจ้างงานคนต่างชาติให้ทำงานในตำแหน่งกรรมาธิการ (Commissioner) ตราบใดที่นักลงทุนต่างชาติเป็นเจ้าของหุ้นทั้งหมดหรือบางส่วนของบริษัท

3.1.2 ประเทศมาเลเซีย

ก การเปิดเสรีเกี่ยวกับการค้าบริการในด้านองค์กรธุรกิจ

1. ลักษณะทั่วไปของการเข้าไปลงทุนในมาเลเซียในเชิงกฎหมาย

รัฐบาลมาเลเซียเปิดรับการลงทุนของต่างชาติในด้านต่างๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง, ทุนและชำนาญการสูง, อุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและหลากหลายสื่อ, การวิจัยและการพัฒนา, การพัฒนาอุตสาหกรรมส่วนประกอบหรือสนับสนุน, อุตสาหกรรมที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ, การฝึกอบรมวิชาชีพและทางเทคนิค, การพัฒนาภูมิภาค Eastern Corridor of Peninsula Malaysia, รัฐซาบาห์และรัฐซาราวัค, การลงทุนของบริษัทต่างประเทศใน Labuan[13] โดยมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้ชาวมาเลเซียเข้าไปร่วมในกิจการดังกล่าว เป้าหมายอันนี้ให้ถือเป็นนโยบายของรัฐที่จะส่งเสริมโครงการต่างๆ ที่ทำขึ้นระหว่างคนมาเลเซียและผู้ประกอบการต่างชาติ

[13] Compendium of Investment Policies and Measures in ASEAN Countries, (Jakarta: ASEAN Secretariat, 1998).

ในส่วนของการร่วมทุนทำธุรกิจต่างชาติ ในทางปฏิบัติชาวต่างชาติที่ประสงค์จะดำเนินธุรกิจในมาเลเซียมีทางเลือกดังนี้ คือ

- จัดตั้งสำนักงานสาขา ถ้าผู้ลงทุนเป็นบริษัทต่างชาติ โดยต้องจดทะเบียนต่อนายทะเบียนบริษัทก่อนที่จะขอความเห็นชอบจากกระทรวงการค้าระหว่างประเทศและอุตสาหกรรม (MITI) ในทางปฏิบัติกระทรวงฯ จะไม่อนุญาตให้สาขาหากว่าไม่ได้ทำสัญญากับรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจ
- จดทะเบียนเป็นบริษัทลูกขององค์กรธุรกิจมาเลเซีย
- เป็นเจ้าของหุ้นทั้งหมดหรือบางส่วนของบริษัทมาเลเซียที่ได้จัดตั้งอยู่ก่อนแล้ว
- เข้าร่วมทุนในบริษัทในมาเลเซียหรือ บุคคลธรรมดาชาวมาเลเซียโดยการถือหุ้นในบริษัทร่วมทุนที่จัดตั้งขึ้นใหม่

กรอบของกฎเกณฑ์ในการลงทุน ในมาเลเซียมีสองวิธีในการจัดการการลงทุนคือ ทางด้าน*กฎหมาย* และในด้าน*นโยบาย*

กฎหมายหลักที่วางกฎเกณฑ์การลงทุนต่างชาติได้แก่

- Promotion of Investment Act 1986
- The Companies Act 1965
- Industrial Coordination Act 1975
- Free Zones Act 1990

เนื่องจากต้องการขจัดระบบ Red-tape รัฐบาลซึ่งได้จัดตั้งศูนย์การลงทุนหรือที่เรียกว่า The Malaysian Industrial Development Authority (MIDA) โดยมีผู้บริหารระดับสูงจากกระทรวงการคลัง, กระทรวงแรงงาน, หน่วยงานตรวจคนเข้าเมือง, กรมศุลกากรและกรมสิ่งแวดล้อมประจำอยู่ใน MIDA เพื่อช่วยตอบคำถามจากนักลงทุน, มีหน้าที่ในการรับเรื่อง ดำเนินกระบวนการและพิจารณาตัดสินประเด็นที่เกี่ยวกับโครงการการผลิต รวมถึงเรื่องภาษี, สิ่งจูงใจและการสนับสนุนการลงทุน, การยกเว้นภาษีนำเข้าและศุลกากร, เรื่องอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อนักลงทุน

ในมาเลเซียมีหลายหน่วยงานราชการที่ทำให้นโยบายการลงทุนบรรลุผล โดยกระทรวงการค้าระหว่างประเทศและอุตสาหกรรม (MITI) ซึ่งเป็นกระทรวงที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจกว้างขวางที่สุด เพื่อพยายามกระตุ้นให้เกิดการลงทุนของต่างชาติมากขึ้น ทั้งนี้การค้าภายในประเทศอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบกระทรวงการค้าและผู้บริโภค

2. การเข้ามาถือหุ้นของต่างชาติในกิจการ

MITI ได้กำหนดแนวทางในการถือหุ้นของต่างชาติ (Guidelines on Foreign Equity) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์หลักซึ่งทำให้ผู้ที่ไม่ใช่ชาวมาเลเซียสามารถถือหุ้นได้ 100% ในกิจการการผลิตที่ผลิตเพื่อส่งออกตั้งแต่ 80% ขึ้นไปของผลิตภัณฑ์ทั้งหมดที่ผลิตได้ แนวทางดังกล่าวยังกำหนดหลักเกณฑ์การถือหุ้นของต่างชาติในกิจการที่ส่งออกน้อยกว่า 80% ไว้ด้วย

ตามบทบัญญัติ The Industrial Co-ordination Act 1975 ได้วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกิจกรรมการผลิตทั้งปวงต้องได้รับใบอนุญาตหากว่าทุนน้อยกว่า 2.5 ล้านริงกิตและจ้างพนักงานเต็มเวลาน้อยกว่า 75 คน โดยโครงการที่ทำ

เรื่องเสนอมาต้องระบุข้อตกลงในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้, การจัดการ หรือสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อขอความเห็นชอบจาก MITI

โครงการใดที่ไม่ใช่กิจกรรมการผลิตได้รับอนุญาตหรือกิจการปิโตรเลียม นักลงทุนจะต้องขอความเห็นชอบโครงสร้างการถือหุ้นของต่างชาติจาก The Foreign Investment Committee (FIC) ก่อน โดยต้องปรากฏรายละเอียดของ

- การได้มาซึ่งผลประโยชน์ของต่างชาติในสินทรัพย์คงที่ใดๆ ในมาเลเซีย
- การได้มาซึ่งสินทรัพย์หรือผลประโยชน์, การควบรวมหรือการเข้าครอบงำกิจการบริษัทและธุรกิจในมาเลเซียโดยวิธีใดๆ ก็ตามซึ่งเป็นผลให้ความเป็นเจ้าของหรือการควบคุมกิจการต่อไปอยู่กับต่างชาติ
- การได้มาซึ่งอำนาจการออกเสียงลงคะแนนมากกว่า 15% โดยบุคคลหรือกลุ่มต่างชาติใดหรือโดยการออกเสียงลงคะแนนโดยรวมของต่างชาติ 30% ขึ้นไปในบริษัทและธุรกิจมาเลเซีย
- การควบคุมบริษัทและธุรกิจมาเลเซียผ่านข้อตกลงกิจการรวมค้า, ข้อตกลงการจัดการและความช่วยเหลือทางเทคนิค รวมถึงข้อตกลงรูปแบบอื่นๆ
- การควบรวมหรือการเข้าครอบงำกิจการบริษัทและธุรกิจใดในมาเลเซียไม่ว่าจะโดยกิจการมาเลเซียหรือกิจการของต่างชาติ
- การได้มาซึ่งสินทรัพย์หรือผลประโยชน์ที่มีมูลค่ามากกว่า 5 ล้านริงกิต ไม่ว่าจะโดยกิจการมาเลเซียหรือกิจการของต่างชาติ

นโยบายการถือหุ้นของคนต่างชาติที่ใช้กับการลงทุนแบบใหม่ การลงทุนของคนต่างชาติในโครงการอุตสาหกรรมต่างๆ จะเป็นสัดส่วนผกผันกับระดับการส่งออก นับตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม 1998 รัฐบาลมาเลเซียได้มีนโยบายเปิดเสรีเกี่ยวกับการลงทุนของชาวต่างชาติดังต่อไปนี้

- คนต่างชาติสามารถถือหุ้นได้ 100% โดยไม่ต้องคำนึงถึงระดับของการส่งออก
- จะใช้ข้อลดหย่อนบังคับกับบุคคลที่ได้รับการอนุญาตในโครงการอุตสาหกรรมการผลิตตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม 1998 ถึง 31 ธันวาคม 2000 เว้นเสียแต่กิจการบางประเภทและสินค้าบางตัว ซึ่งกิจการของมาเลเซียขนาดกลางและขนาดเล็กมีความสามารถจะทำได้หรือมีความชำนาญการ[14] กิจการและผลิตภัณฑ์ paper packing, plastic packaging (bottle), film sheets, bags, plastic injection moulded components, metal stamping, matal fablication and electroplating, wire harness, printing and steel service centres สำหรับกิจการและสินค้าเหล่านี้นั้นให้นำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผู้ถือหุ้นมาใช้เพื่อการนี้ได้
- โครงการทั้งหมดที่ได้รับอนุญาตภายใต้นโยบายนี้ไม่จำเป็นต้องปรับโครงสร้างผู้ถือหุ้นภายหลังจากระยะเวลาดังกล่าว
- นโยบายนี้จะมีการทบทวนอีกครั้งหลังจากวันที่ 31 ธันวาคม 2000

[14] Investment in the Manufacturing Sector: Policies, Incentives and Facility, 5th ed., (Kuala Lumpur: Ministry of International Trade and Industry, 1999.

- ชาวต่างชาติได้รับอนุญาตให้ได้มาซึ่งที่ดินและอาคารเพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจหรือเป็นที่พักอาศัย ชาวต่างชาติสามารถซื้อที่ดินอุตสาหกรรม ซึ่งรวมถึงนิคมอุตสาหกรรมที่ส่วนมากจะพัฒนาขึ้นโดย The State Economic Development Corporations (SEDC) และพัฒนาขึ้นโดยหน่วยงานราชการอื่นๆ และภาคเอกชนด้วย

ข) การเปิดเสรีเกี่ยวกับการค้าบริการในด้านแรงงานต่างชาติ

1. นโยบายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างชาติ

ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศที่ควบคุมและจำกัดการทำงานของคนต่างชาติ โดยใช้ระบบ Pre-arranged Job หรือที่ทางการมาเลเซียเรียกว่า การทำงานภายใต้สัญญาการจ้างงาน (Contract of Services) อยู่ภายใต้ Employment (Restriction) Act, 1968 ซึ่งมีบทบัญญัติระบุการจำกัดทั้งการจ้างงานและการทำงานของคนต่างชาติ เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตทำงาน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ใช้ระบบปิด ทั้งนี้งานใดที่อนุญาตให้ทำได้จะระบุไว้ในนโยบายที่จะประกาศเป็นคราวๆ ไป และไม่ปรากฏงานที่อนุญาตในรูปแบบของกฎหมาย

นโยบายของมาเลเซีย ได้แก่ การยกระดับความเจริญทางเศรษฐกิจและการยกระดับทุนมนุษย์ หรือทรัพยากรมนุษย์ โดยอาศัยการถ่ายโอนเทคโนโลยี ความรู้ โดยผ่านการลงทุนจากต่างประเทศ บริษัทต่างชาติที่มาลงทุนภายใต้โครงการที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐบาลมาเลเซีย จึงได้รับอนุญาตให้นำบุคคลที่บริษัทต้องการและได้รับการฝึกฝนอบรมมาแล้วเข้ามาทำงานในขอบข่ายงานที่ขาดแคลนคนมาเลเซีย ทั้งนี้การควบคุมการทำงานของคนต่างชาติในส่วนนี้อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานภายใต้กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน คือ Malaysian Industrial Development Authority (MIDA) ในปัจจุบัน Ministry of Human Resources เป็นหน่วยงานที่กำหนดนโยบายเกี่ยวกับแรงงานไร้ฝีมือและกึ่งฝีมือ

2. กฎหมายที่ใช้บังคับกับการทำงานของคนต่างชาติ

- Employment (Restriction) Act, 1968 , Laws of Malaysia Act 353
- Immigration Act 1959/1963, Immigration (Amendment) Act 1997
- Employment Act 1955
- Promotion of Investment Act 1986

กฎหมาย Employment (Restriction) Act, 1968 เป็นกฎหมายยที่ระบุการจำกัดการทำงานของคนต่างชาติในมาเลเซียโดยตรง และระบุถึงการออกในอนุญาต, การจ้างงานและการทำงานกฎหมายนี้เป็นกฎหมายที่แยกต่างหากจาก Immigration Act 1959/1963 แต่มีการเชื่อมโยงกันใกล้ชิดในแง่การกำหนดใบอนุญาตเข้าเมืองซึ่งแบ่งออกเป็นหลายประเภท ใบอนุญาตเข้าเมืองสำหรับคนต่างชาติที่ประสงค์จะเข้ามาทำงานในมาเลเซียนั้น เป็นการออกตามระดับทักษะของการทำงานและพื้นที่ประสงค์เข้าไปทำงาน

กฎหมายฉบับนี้ได้รับการปรับปรุงแก้ไขล่าสุดเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 1998 โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 พฤศจิกายน 1998 ทั้งนี้เมื่อปรับปรุงแล้วกฎหมายฉบับนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Laws of Malaysia Act 353 หรือเรียกย่อว่า Act 353 โดยเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับทั่วทั้งประเทศ มาเลเซีย และมีกฎหมายรองรับในระดับรองลงมาเรียกว่า Employment (Restriction) (Employment Permit) Regulations, 1969 หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า P.U.(A)220A/1969

Immigration Act 1959/1963 เป็นกฎหมายที่ควบคุมการเข้าเมืองของคนต่างชาติรวมทั้งการออกวีซ่าที่เรียกว่า Employment Pass, Visit Pass (Temporary Employment) และ Work Pass[15] กฎหมายฉบับนี้ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดย Immigration (Amendment) Act 1997 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับบทลงโทษ

Employment Act 1955 นอกจากควบคุมลักษณะการทำงานแล้วยังควบคุมนายจ้างเกี่ยวกับการกีดกันการทำงานระหว่างคนท้องถิ่นกับคนต่างชาติ ทั้งนี้กฎหมายฉบับนี้ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดย Employment (Amendment) Act 1998 เพื่อกำหนดความชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่ของนายจ้างในการจ้างงานคนต่างชาติให้เข้มงวดขึ้น

Promotion of Investment Act 1986 ให้สถานะพิเศษแก่คนต่างชาติที่เข้ามาทำงานภายใต้โครงการที่ได้รับการสนับสนุนในเรื่องการลงทุน แตกต่างจากคนต่างชาติทั่วไป และในขณะเดียวกันกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดหน้าที่ให้คนต่างชาติต้องถ่ายทอดเทคโนโลยี ทักษะ ความรู้ให้แก่คนท้องถิ่นด้วย

(3) ข้อจำกัดของการทำงานของคนต่างชาติ

Employment (Restriction) Act, 1968 หรือ Act 353 ได้มีบทบัญญัติระบุการจำกัดทั้งการจ้างงานและการทำงานของบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นพลเมืองของมาเลเซียไว้อย่างชัดเจน โดยการจำกัดนั้น หมายถึงว่า คนต่างชาติจะสามารถทำงาน หรือรับการจ้างงานได้เฉพาะในกรณีที่คนต่างชาตินั้นได้รับใบอนุญาตการทำงานที่ทางการมาเลเซียออกให้และมีผลบังคับใช้ได้เท่านั้น

กฎหมายมาเลเซียได้บัญญัติห้ามการทำงานของคนต่างชาติในระดับไร้ฝีมือและกึ่งฝีมือ ยกเว้นที่เปิดอนุญาตให้ทำงานได้ 5 ภาคการผลิตคือ

- ภาคการเพาะปลูก (Plantation)
- ภาคการก่อสร้าง (Construction)
- ภาคอุตสาหกรรมการผลิต (Manufacturing)
- ภาคการบริการ (Services) โดยเปิดเฉพาะในส่วนของคนดูแลปั๊ม (Pump Attendants), Supermarket, งานทำความสะอาด และงานในภัตตาคาร
- งานบ้าน (Domestic Worker)

การเปิดให้แรงงานต่างชาติในระดับไร้ฝีมือและกึ่งฝีมือทำงานใน 5 ภาคการผลิตดังกล่าวนั้น มิได้หมายความว่า แรงงานต่างชาติในระดับดังกล่าวสามารถเข้ามาทำงานในมาเลเซียได้ทันทีทุกคน หากแต่ให้เฉพาะแรงงานต่างชาติจากประเทศอินโดนีเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา บังคลาเทศ และปากีสถาน ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานจากกระทรวงแรงงานของมาเลเซียแล้วเท่านั้น โดยอาศัยเกณฑ์ทั่วไปดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ สำหรับคนต่างชาติในระดับที่มีทักษะสูงกว่านั้น เช่น ในระดับวิชาชีพเป็นต้นนั้น ยังไม่มีนโยบายหรือข้อกฎหมายระบุประเภทงานที่อนุญาตให้ทำงานไว้อย่างชัดแจ้ง เป็นการเฉพาะดังเช่นในกรณีของแรงงานระดับไร้ฝีมือและกึ่งฝีมือ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ โอกาสการทำงานของคนต่างชาติ

---

[15] *Employment Pass* สำหรับคนต่างชาติที่ประสงค์เข้ามาทำงานภายใต้สัญญาจ้างงานซึ่งอาจเป็นสัญญาการจ้างงานกับภาครัฐหรือภาคเอกชนก็ได้ โดยครอบคลุมถึงการทำงานในระดับวิชาชีพ ระดับทักษะ เจ้าของกิจการ และตัวแทนของบริษัทเอกชน
Visit Pass (Temporary Employment) สำหรับคนต่างชาติที่ประสงค์เข้ามาทำงานในระดับไร้ฝีมือและกึ่งฝีมือ
Work Pass สำหรับคนต่างชาติที่ประสงค์เข้ามาทำงานภายใต้สัญญาจ้างงานในเขตซาบาห์

ในระดับทักษะ ระดับวิชาชีพ และบริหารจัดการขึ้นไปนั้น เปิดเฉพาะคนต่างชาติที่ได้ผ่านขั้นตอนของการติดต่องานมาก่อนแล้ว มีสัญญาการทำงาน และขึ้นกับดุลพินิจของ Commissioner of Employment ในการออกใบอนุญาตทำงาน โดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายและระเบียบที่ว่าด้วยเกณฑ์ทั่วไป 3 ประการดังกล่าวข้างต้น โดยพิจารณาจากเอกสารต่างๆ ที่แนบมาในการดำเนินการขอใบอนุญาตทำงาน ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

ในมาเลเซียการทำงานของคนต่างชาติในรูปแบบของการตกลงจ้างงานระหว่างคนต่างชาติกับผู้ที่ต้องการจ้างงานโดยต้องมีสัญญาการจ้าง เสนอต่อหน่วยงานที่ควบคุมการทำงานของคนต่างชาติ คือ Commissioner of Employment โดยอาศัยเกณฑ์ทั่วไป 3 ประการคือ

- ต้องไม่สามารถหาพลเมืองท้องถิ่น หรือผู้ที่มีสถานภาพเป็นผู้มีถิ่นพำนักถาวรในมาเลเซีย ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงาน โดยนายจ้างต้องแสดงหลักฐานให้ชัดเจนว่า ได้ทำการประกาศตำแหน่งว่างสำหรับรับคนเข้าทำงานแล้ว
- นายจ้างได้ทำการติดต่อกับสำนักงานแรงงานของกระทรวงแรงงาน (Ministry of Human Resources) และหัวหน้าหมู่บ้าน เพื่อตรวจสอบว่าไม่มีแรงงานท้องถิ่นจริง
- นายจ้างต้องได้รับเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร จากสำนักงานแรงงานหรือระดับหมู่บ้านยืนยันว่าไม่มีแรงงานท้องถิ่นเพียงพอ

ในการออกใบอนุญาตทำงานโดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายและระเบียบที่ว่าด้วยเกณฑ์ทั่วไป 3 ประการดังกล่าวข้างต้น โดยพิจารณาจากเอกสารต่างๆ ที่แนบมาในการดำเนินการขอใบอนุญาตทำงาน ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

Work Pass นั้นออกให้แก่คนต่างชาติที่ Controller of Immigration พิจารณาเห็นว่ามีคุณสมบัติพอที่จะทำงานหรือรับการจ้างงานในซาบาห์ ตราบใดที่ไม่พบกรณีคนตกงานในระดับความชำนาญในธุรกิจหรือกิจการ และหาก Controller of Immigration นั้น เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อซาบาห์ ตาม Act 150 Section 16 (1)

Promotion of Investment Act 1986 เป็นกฎหมายที่ให้สถานะพิเศษแก่คนต่างชาติที่ประสงค์เข้ามาทำงานในมาเลเซียภายใต้โครงการที่ได้รับการสนับสนุนในเรื่องของการลงทุน โดยคนต่างชาติในขอบข่ายนี้เรียกว่า Expatriate Personnel โดยมี Guidelines on Employment of Expatriate Personnel รองรับ

จะเห็นได้ว่า กรณีแรงงานฝีมือนั้น ประเทศมาเลเซียห้ามมิให้คนต่างชาติทำ เว้นแต่ได้รับอนุญาต ขณะที่ไม่ได้มีกฎหมายระบุไว้ชัดแจ้งว่าห้ามคนต่างชาติทำงานใดบ้าง และให้ดุลยพินิจแก่เจ้าหน้าที่อย่างกว้างขวางมากจากการพิจารณาตามเอกสารคำขอตามที่กฎหมายระบุไว้ ทำให้เกิดความยืดหยุ่นและไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้จ้างงานชาวต่างชาติ แต่สำหรับกรณีแรงงานไร้ฝีมือประเทศมาเลเซียมีนโยบายที่ชัดเจนที่จะอนุญาตให้แรงงานประเภทดังกล่าวทำงานได้เฉพาะในงาน 5 ประเภท

3.1.3 ประเทศฟิลิปปินส์

ก) การเปิดเสรีเกี่ยวกับการค้าบริการในด้านองค์กรธุรกิจ

(1) ลักษณะทั่วไปของการเข้าไปลงทุนในเชิงกฎหมาย[16]

นโยบายโดยทั่วไปของประเทศฟิลิปปินส์ ถ้าเป็นเรื่องของกิจการที่ทำขึ้นเพื่อการส่งออกจะไม่ค่อยมีข้อจำกัดในการที่คนต่างชาติจะเข้ามาเป็นเจ้าของกิจการ แต่ถ้าเป็นกิจการที่เกี่ยวกับตลาดภายในผู้ประกอบการต่างชาติสามารถจะลงทุนได้ 100% เว้นแต่ที่กำหนดไว้ใน Foreign Investment Negative List ซึ่งกำหนดทุนขั้นต่ำไว้อย่างน้อย 200,000 ดอลลาร์สหรัฐ[17] ภายใต้กฎหมายการลงทุนต่างๆ รัฐบาลฟิลิปปินส์มีนโยบายสนับสนุนและรับการลงทุนของต่างชาติไม่ว่าจะในรูปบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนหรือการเข้ามาลงทุนในรูปปัจเจกชน วัตถุประสงค์ของการเปิดให้เข้ามาลงทุนก็เพื่อให้เกิดการพัฒนาการกระบวนการผลิต, อุตสาหกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของชาวฟิลิปปินส์ การลงทุนในฟิลิปปินส์จะต้องสร้างงานให้แก่คนฟิลิปปินส์, เพิ่มราคาของผลิตผลการเกษตร, สนับสนุนผู้บริโภคชาวฟิลิปปินส์, เพิ่มสมรรถนะการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศของสินค้าของฟิลิปปินส์ และมีการช่วยเหลือในลักษณะของการถ่ายทอดเทคโนโลยี

กฎหมายหลักๆ ของฟิลิปปินส์ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนได้แก่

- The Omnibus Investment Code of 1987 (Executive Order No.226)
- The Foreign Investments Act of 1991 (Republic Act No. 7042) as amended by Republic Act (R.A.) 8179 of 1996
- Bases Conversion and Development Act of 1992 (Republic Act No. 7227)
- The Special Economic Zone Act of 1995 (Republic Act No.7916)
- Export Development Act of 1994 (Republic Act No.7844)
- Investors' Lease Act (Republic Act No.7652)
- An Act Liberalizing the Entry and Scope of Operations of Foreign Banks in the Philippines of 1994 (Republic Act No.7721)
- Amendment of the Build-Operate-Transfer Law of 1994 (Republic Act No. 7718)
- An Act to Amend Article 7(13) of Executive Order 226, otherwise known as the Omnibus Investments Code of 1987 of 1995 (Republic Act No. 7888)

---

[16] Investing in ASEAN: A Guide for Foreign Investors, (Jakarta: ASEAN Secretariat, 1999) pp.128-129 and ASEAN Secretariat, Compendium of Investment Policies and Measures in ASEAN Countries, Jakarta: ASEAN Secretariat,1998 and SGV & Co., Doing Business in the Philippines, 1998, pp12-14.

[17] Section 2 of An Act to Promote Foreign Investments, Prescribe the Procedures for Registering Enterprises Doing Business in the Philippines, and for Other Purposes, "The Foreign Investments Act of 1991 (Republic Act No. 7042) as amended by Republic Act (R.A.) 8179" (Philippines: Department of Trade and Industry, 2000) and Investing in ASEAN: A Guide for Foreign Investors, (Jakarta: ASEAN Secretariat, 1999) pp.128-130.

สำหรับกฎหมาย The Foreign Investments Act of 1991 (Republic Act No. 7042) as amended by Republic Act (R.A.) 8179 of 1996 ได้บัญญัติครอบคลุมการเข้ามาลงทุนของต่างชาติและการทำธุรกิจของชาวต่างชาติโดยปราศจากสิ่งจูงใจ (incentives) กฎหมายนี้ได้รับการแก้ไขเพื่อลดขนาดของทุน (paid-in equity capital) ในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ที่สงวนไว้ให้คนชาติฟิลิปปินส์ประกอบกิจการเท่านั้น จากเดิมที่กำหนดไว้ขนาดต่ำกว่า 500,000 ดอลลาร์สหรัฐ ลดลงเหลือต่ำกว่า 200,000 ดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้มีเงื่อนไขว่าหากเป็นกิจการที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือจ้างลูกจ้างโดยตรง 50 คนโดยมีขนาดทุนขั้นต่ำ 100,000 ดอลลาร์สหรัฐ ผู้ประกอบการที่ไม่ใช่คนชาติฟิลิปปินส์จะได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการประเภทนี้ได้ นอกจากนี้กฎหมายฉบับแก้ไขยังได้ระบุ Negative List ให้สั้นลง

นอกจากนี้กฎหมายการลงทุนของต่างชาติได้กำหนด Negative List เป็น 2 รายการ สำหรับรายการแรก (List A) นั้นจำกัดการถือหุ้นของต่างชาติโดยอาณัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายเฉพาะ และรายการที่สอง (List B) จำกัดการถือหุ้นของต่างชาติด้วยเหตุผลของความมั่นคง, ป้องกันประเทศ, สุขภาพและศีลธรรมและคุ้มครองกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม

หน่วยงานที่รับผิดชอบมีหลายหน่วยงาน ได้แก่ the Board of Investments (BOIs), the Export Processing Zone Authority (EPZA), the Subic Bay Metropolitan Authority ซึ่งรับผิดชอบภายใต้กฎหมาย the Bases Conversion and Development Act of 1992 ทั้งนี้กฎหมาย Omnibus Investments Code of 1987 ได้กำหนดให้จัดตั้ง the Council for Investments (CFI) ดูแลการลงทุนทางด้านการค้า, การท่องเที่ยว, เกษตรกรรม, ทรัพยากรธรรมชาติ, การขนส่ง, การสื่อสารและการบริการ โดยทำหน้าที่เป็น One-stop Shop Facility ด้านข้อมูลในเรื่องโอกาสและกระบวนการลงทุนให้แก่นักลงทุน

(2) คนชาติและคนต่างชาติในเรื่องการลงทุน

การพิจารณาความแตกต่างระหว่างคนชาติและคนต่างชาติมีความสำคัญมาก เนื่องจากจะเป็นเครื่องชี้วัดว่าคนต่างชาติจะเข้าไปลงทุนในประเทศฟิลิปปินส์ได้มากน้อยเพียงใด ตาม Foreign Investments Act of 1991 as amended by R.A No. 8179 of 1996 ได้ให้นิยามไว้ว่า

คนชาติฟิลิปปินส์ หมายความถึง พลเมืองชาวฟิลิปปินส์ หรือหุ้นส่วน หรือสมาคมที่พลเมืองฟิลิปปินส์เป็นเจ้าของทั้งหมด หรือบริษัทซึ่งก่อตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายฟิลิปปินส์โดยมีคนฟิลิปปินส์ถือหุ้นอย่างน้อย 60% และมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในบริษัท หรือบริษัทที่จัดตั้งในต่างประเทศแต่จดทะเบียนเข้าทำธุรกิจในประเทศฟิลิปปินส์ภายใต้ The Corporation Code ซึ่งเงินทุน 100% เป็นของคนฟิลิปปินส์และคนฟิลิปปินส์มีสิทธิออกเสียง

ถ้าพิจารณาจากเกณฑ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ถ้าคนต่างชาติลงทุน 40% และคนฟิลิปปินส์ลงทุน 60% ก็ยังเป็นบริษัทฟิลิปปินส์อยู่ สามารถประกอบกิจการต่างๆ ได้

คำว่า การลงทุนต่างชาติ หมายความถึง การเข้ามาถือหุ้นในรูปแบบการโอนเงินของต่างชาติเข้ามาลงทุน หรือการโอนสินทรัพย์มาให้แก่คนฟิลิปปินส์ซึ่งได้จดทะเบียนไว้ที่ธนาคารกลางเพื่อประเมินราคาทรัพย์สิน นอกเหนือไปจากการโอนเงินตราต่างประเทศ

ตามกฎหมาย Corporation Code of the Philippines [Batas Pambansa Blg.68] ได้ให้นิยามไว้ว่า "บริษัทต่างชาติ" หมายถึง องค์กรธุรกิจหนึ่งที่ก่อตั้ง, จัดตั้งหรือมีตัวตนอยู่ภายใต้กฎหมายใดๆ นอกเหนือจากกฎหมายฟิลิปปินส์และเป็นกฎหมายของประเทศที่อนุญาตให้พลเมืองและบริษัทฟิลิปปินส์เข้าไปทำธุรกิจในประเทศนั้นได้ บริษัทต่างชาติมีสิทธิประกอบธุรกิจในประเทศฟิลิปปินส์หลังจากได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจภายใต้กฎหมายนี้ และมีหนังสือรับรองอำนาจจากหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง

(3) ประเภทของกิจการที่ห้ามมิให้คนต่างชาติทำ (Foreign Investments Negative List)

- กิจการดังต่อไปนี้ห้ามมิให้คนต่างชาติถือหุ้นโดยเด็ดขาด [18] ได้แก่
  1) สื่อสารมวลชน ยกเว้นการบันทึกเทป
  2) งานบริการที่เกี่ยวกับอาชีพที่ต้องมีใบอนุญาต[19] เว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น
     - วิศวกรรม (ได้แก่
       i. Aeronautical Engineering
       ii. Agricultural Engineering
       iii. Chemical Engineering
       iv. Civil Engineering
       v. Electrical Engineering
       vi. Electronics and Communication Engineering
       vii. Geodetic Engineering
       viii. Mechanical Engineering
       ix. Metallurgical Engineering
       x. Mining Engineering
       xi. Naval Architecture and Marine Engineering
       xii. Sanitary Engineering)
     - การแพทย์และอาชีพที่เกี่ยวข้อง (ได้แก่
       i. Medicine
       ii. Medical Technology
       iii. Dentistry
       iv. Midwifery
       v. Nursing
       vi. Nutrition and Dietetics
       vii. Optometry

[18] List A: Foreign Ownership is limited by mandate of the Constitution and Specific Laws, Foreign Investment Act of 1991, R.A 7042 as amended by Executive Order No.11 (1998): Approving the Third Regular Foreign Investment Negative List.

[19] Article XIV, Section 14 of the Constitution, Section 1 of R.A. No.5181

viii. Pharmacy

ix. Physical and Occupational Therapy

x. Radiologic and X-ray technology

xi. Veterinary Medicine)

- การบัญชี
- เกษตรกรรม
- อาชญาวิทยา
- เคมีภัณฑ์
- ตัวแทนทางศุลกากร
- การวางแผนสิ่งแวดล้อม
- การปลูกป่า
- ธรณีวิทยา
- การออกแบบภายใน
- งานสถาปัตยกรรม (Landscape Architecture)
- กฎหมาย
- งานบรรณารักษ์
- เจ้าหน้าที่ดาดฟ้าเรือเดินสมุทร (Marine Deck Officers)
- เจ้าหน้าที่เครื่องจักรกลเรือเดินสมุทร (Marine Engine Officers)
- ผู้เชี่ยวชาญเรื่องการวางท่อ (Master Plumbing)
- งานเทคโนโลยีน้ำตาล (Sugar Technology)
- งานสังคม (Social Work)
- งานสอน/ อบรม (Teaching)

3) ค้าปลีก

4) งานสหกรณ์

5) ตัวแทนค้ำประกันภาคเอกชน

6) งานเหมืองขนาดเล็ก

7) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแร่ในน่านน้ำภายใน, ทะเลอาณาเขตและเขตเศรษฐกิจจำเพาะ

8) การมีกรรมสิทธิ์, การดำเนินงานและการจัดการห้องนักบิน

9) การผลิต, การซ่อมแซม, การรวบรวม และ/หรือ การจัดจำหน่ายอาวุธนิวเคลียร์

10) การผลิต, การซ่อมแซม, การรวบรวม และ/หรือ การจัดจำหน่ายอาวุธเคมี

11) การผลิตดอกไม้ไฟและอุปกรณ์ที่ใช้เทคนิคไฟต่าง ๆ

- กิจการที่ต่างชาติสามารถถือหุ้นได้ไม่เกิน 25%

1. การจัดหางาน ไม่ว่าจะเป็นการจ้างจากท้องถิ่นหรือจากต่างประเทศ
2. สัญญาก่อสร้างและซ่อมแซมงานสาธารณะ เว้นแต่

- งานสาธารณูปโภค / โครงการพัฒนา
- โครงการซึ่งได้รับเงินทุนจากต่างประเทศ หรือได้รับความช่วยเหลือ หรือผ่านการประมูลระหว่างประเทศ

- กิจการที่ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกิน 30%
  - การโฆษณา

- กิจการที่ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกิน 40%
  - การสำรวจ, การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ
  - การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนบุคคล
  - การดำเนินงานและจัดการสิ่งสาธารณประโยชน์
  - การมีกรรมสิทธิ์/ การจัดตั้งและบริหารงานสถานศึกษา
  - ประกอบกิจการในอุตสาหกรรมข้าวและข้าวโพด
  - สัญญาจัดหาวัตถุดิบ, สินค้า และสินค้าการเกษตรของรัฐบาลหรือ การควบคุมห้างหุ้นส่วน, บริษัท, ตัวแทนและองค์การบริหารท้องถิ่น
  - การเสนอโครงการและผู้ประกอบการสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่โครงการ Build-Operate-Transfer ที่ต้องมีการทำสัญญาให้ใช้สิทธิในสิ่งสาธารณประโยชน์
  - การดำเนินงาน/ประกอบการเรือประมงพาณิชย์ในน้ำทะเลลึก
  - Adjustment Companies
  - การมีกรรมสิทธิ์ในอาคารชุด

นอกจากนี้ยังรวมถึงกิจการที่กำหนดไว้ใน List B[20] ซึ่งจำกัดการถือหุ้นของต่างชาติด้วยเหตุผลของความมั่นคง, การป้องกันประเทศ, สุขภาพและศีลธรรมและการคุ้มครองกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม ได้แก่

- การผลิต, การซ่อมแซม, การกักเก็บ และ/หรือการจัดจำหน่ายที่ต้องผ่านการตรวจสอบของเจ้าพนักงานตำรวจฟิลิปปินส์ (PNP)
  - ก. อาวุธปืน (ปืนสั้นปืนยาว), ส่วนของอาวุธปืนและลูกปืน, เครื่องมือที่เป็นส่วนประกอบในการใช้หรือการผลิตอาวุธปืน
  - ข. ดินปืน
  - ค. ระเบิด
  - ง. อุปกรณ์ที่ทำให้เกิดการระเบิด
  - จ. สารเคมีและส่วนประกอบต่างๆ ที่ใช้ทำระเบิด
  - ฉ. กล้องโทรทัศน์, กล้องเล็งสำหรับปืนและอุปกรณ์อื่นทำนองเดียวกัน

[20] List B: Foreign Ownership is limited for reasons of security, defense, risk to health and morals and protection of small and medium-scale enterprises, Foreign Investment Act of 1991 R.A.7042 amended by Executive Order No.11 (1998) : Approving the Third Regular Foreign Investment Negative List.

- การผลิต, การซ่อมแซม, การกักเก็บ และ/หรือการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ต้องผ่านการตรวจสอบของหน่วยงานกลาโหม (DND) ได้แก่
  - ก. ปืนและอาวุธในสงคราม
  - ข. อาวุธทางทหาร
  - ค. สิ่งที่ใช้ในลักษณะเดียวกับปืน, ระเบิด, ระบบควบคุมระเบิดและส่วนประกอบที่เกี่ยวข้อง
  - ง. จรวดนำวิธี, ระบบจรวดและส่วนประกอบที่เกี่ยวข้อง
  - จ. เครื่องบินยุทธการและส่วนประกอบที่เกี่ยวข้อง
  - ฉ. ยานอวกาศและระบบยานอวกาศ
  - ช. ยานพาหนะสำหรับรบทางอากาศ ทางน้ำ และบนบก และอุปกรณ์เสริม
  - ซ. การซ่อมแซมอาวุธและเครื่องมือบำรุงรักษา
  - ฌ. เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารทางทหาร
  - ญ. เครื่องมือ,อุปกรณ์สำหรับการมองในเวลากลางคืน
  - ฎ. เครื่องมือ, อุปกรณ์และส่วนประกอบแผ่รังสี
  - ฏ. เครื่องมือฝึกการติดอาวุธ
  - ฐ. อื่นๆ ที่อาจประกาศโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติ
- การผลิตและจำหน่ายยาอันตราย
- การอบไอน้ำและห้องอาบน้ำ, คลีนิคนวดและกิจกรรมอื่นๆ ที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและศีลธรรม
- การพนันรูปแบบต่าง ๆ
- วิสาหกิจที่ประกอบการภายในประเทศฟิลิปปินส์ที่มีทุนประกอบการน้อยกว่า 200,000 ดอลลาร์สหรัฐ
- วิสาหกิจที่ประกอบภายในประเทศฟิลิปปินส์ที่มีเทคโนโลยีทันสมัย หรือจ้างงานลูกจ้างโดยตรงอย่างน้อย 50 คน และมีทุนประกอบการน้อยกว่า 100,000 ดอลลาร์สหรัฐ

- กิจการที่ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกิน 60%
  - บริษัทเงินทุนตามที่ SEC (the Securities and Exchange Commission) กำหนด
  - รูปแบบการลงทุนตามที่ SEC (the Securities and Exchange Commission) กำหนด

ดังนั้นการจำกัดกิจการที่ห้ามมิให้ต่างชาติทำในฟิลิปปินส์นั้น จำแนกได้เป็นการห้ามมิให้ประกอบการโดยเด็ดขาด,การกำหนดสัดส่วนของหุ้นต่างชาติว่าจะต้องไม่เกินจำนวนร้อยละที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย ในส่วนที่เกี่ยวกับการบริการนั้นพอสรุปประเภทกิจการได้ดังนี้

- กิจการที่ห้ามมิให้ต่างชาติถือหุ้นในกิจการประเภทต่างๆ ดังนี้
  - สื่อสารมวลชน
  - วิศวกรรม
  - การแพทย์และอาชีพที่เกี่ยวข้อง

- การบัญชี
- เกษตรกรรม
- ชาชญาวิทยา
- เคมีภัณฑ์
- ตัวแทนทางศุลกากร
- การวางแผนสิ่งแวดล้อม
- การปลูกป่า
- ธรณีวิทยา
- การออกแบบภายใน
- งานสถาปัตยกรรม (Landscape Architecture)
- กฎหมาย
- งานบรรณารักษ์
- เจ้าหน้าที่ดาดฟ้าเรือเดินสมุทร
- เจ้าหน้าที่เครื่องจักรกลเรือเดินสมุทร
- ผู้เชี่ยวชาญเรื่องการวางท่อ
- งานเทคโนโลยีน้ำตาล
- งานสังคม
- งานสอน/ อบรม

- กิจการที่อนุญาตให้ต่างชาติสามารถเป็นผู้ถือหุ้นได้ไม่เกินกว่า 30% ได้แก่ บริการ ประเภทงานโฆษณา

นอกจากนี้รัฐบาลฟิลิปปินส์ยังได้กำหนด The 1999 Investment Priorities Plan ขึ้นเพื่อให้สอดคล้องนโยบายตลาดเสรีและ commitments ที่ได้ทำไว้ใน WTO, AFTA ฯลฯ โดยได้กำหนดประเภทกิจกรรมทางธุรกิจไว้ 5 จำพวก เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าธุรกิจการบริการบางประเภทจัดอยู่ในจำพวก Mandatory Inclusions ในส่วนของ BOT Projects (ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย R.A. 6957, as amended by R.A. 7718) ได้แก่ งานโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น โทรคมนาคม, การศึกษาและสาธารณสุข, บริการการท่องเที่ยวบางประเภท, บริการท่าเรือ ฯลฯ , สำหรับในจำพวก *Export-Oriented Industries* ได้รวมเอางานบริการไว้ด้วย เช่น บริการสายการบินและการขนส่งสินค้าทางเรือระหว่างประเทศ, บริการข้อมูลข่าวสารการส่งออก และจำพวก *Support Activities* ประกอบไปด้วยการบริการโทรคมนาคม, การขนส่งทางเรือ, บริการทางสังคมที่ประกอบไปด้วยบริการการศึกษา การแพทย์ สวัสดิการสังคม การขนส่งหลายรูปแบบ ฯลฯ, บริการขนส่งทางอากาศ, การท่องเที่ยว, การวิจัยและการพัฒนา

ข. การเปิดเสรีเกี่ยวกับการค้าบริการในด้านแรงงานต่างชาติ

(1) นโยบายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างชาติ

ประเทศฟิลิปปินส์กำหนดให้การประกอบวิชาชีพในประเทศฟิลิปปินส์จำกัดเฉพาะพลเมืองฟิลิปปินส์เท่านั้น หากบุคคลที่ไม่ใช่พลเมืองฟิลิปปินส์และต้องการประกอบวิชาชีพต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน

การควบคุมการทำงานของต่างชาติใช้ระบบ Pre-arranged Job โดยคนต่างชาติที่ประสงค์จะเดินทางเข้ามาทำงานต้องขอวีซ่าโดยแสดงหลักฐานว่าได้ติดต่อการจ้างงานกับบุคคลในประเทศฟิลิปปินส์แล้ว และงานนั้นต้องไม่เป็นงานที่หาคนฟิลิปปินส์ทำได้ โดยงานดังกล่าวต้องเป็นงานที่เป็น Public Interest ด้วย

(2) กฎหมายที่ใช้บังคับกับการทำงานของต่างชาติ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของคนต่างชาติมีหลายฉบับ

- 1987 Constitution, Article XII.
- The Philippine Immigration Act of 1940. หรือ Commonwealth Act No. 613.
- Labor Code of the Philippines Title II; Employment of Non-Resident Aliens, Article 40 ซึ่งรองรับโดย Implementing Rules and Regulations, Rule XIV, Book I: Employment of Aliens.
- กฎหมายที่เกี่ยวพันกับการทำงานของคนต่างชาติได้แก่ Retail Trade Nationalization Law, Finance Company Act, Anti-Dummy Law ซึ่งมีบทบัญญัติห้ามการจ้างงานคนต่างชาติในกิจการบางประเภทที่ระบุไว้ในกฎหมาย

(3) ข้อจำกัดของการทำงานของคนต่างชาติ

กฎหมายสูงสุดของประเทศฟิลิปปินส์ คือ รัฐธรรมนูญปี1983 มีบทบัญญัติให้การประกอบวิชาชีพในฟิลิปปินส์เป็นเรื่องจำกัดเฉพาะพลเมืองฟิลิปปินส์เท่านั้น คนต่างชาติที่ประสงค์จะประกอบวิชาชีพในฟิลิปปินส์ต้องได้ Professional License หรือต้องทำการจดทะเบียนการประกอบวิชาชีพ และมีใบรับรองการจดทะเบียนที่เรียกว่า Certificate of Registration ออกโดยองค์กรของรัฐที่เรียกว่า Professional Regulation Commission (PRC)

The Philippine Immigration Act of 1940 ควบคุมและจัดระเบียบการเข้าเมืองของคนต่างชาติรวมทั้งกำหนดประเภทวีซ่าสำหรับคนต่างชาติที่เดินทางมายังฟิลิปปินส์เพื่อทำงาน

Labor Code of the Philippines Title II เป็นกฎหมายที่ควบคุมการทำงานขอคนต่างชาติและการออกใบอนุญาตทำงานของคนต่างชาติ สาระของกฎหมายฉบับนี้ควบคุม กำกับ ดูแลทั้งที่ตัวนายจ้างและตัวคนต่างชาติ

Retail Trade Nationalization Law, Finance Company Act, Anti-Dummy Law มีบทบัญญัติห้ามการจ้างงานคนต่างชาติในธุรกิจบางประเภท

นอกจากการควบคุมการทำงานของคนต่างชาติโดยการออกใบอนุญาตทำงานแล้ว เพื่อให้การควบคุมเข้มงวดขึ้นกฎหมายฟิลิปปินส์บัญญัติให้คนต่างชาติต้องจดทะเบียนต่อ Bureau of Local Employment ตามแนวทาง (Guidelines) ที่หน่วยงานนั้นกำหนดไว้

สำหรับกรณีแรงงานไร้ฝีมือนั้น Immigration Act 1940 บัญญัติให้เป็นบุคคลประเภทห้ามเข้าเมือง ยกเว้นได้รับใบอนุญาตเข้าทำงาน

การเข้ามาทำงานของคนต่างชาตินั้น ถูกควบคุมและกลั่นกรองด้วยกฎหมาย 2 จุด โดยจุดแรกเป็นการควบคุมและกลั่นกรองโดยกฎหมายคนเข้าเมือง และเมื่อผ่านขั้นตอนแรกแล้วก็จะถูกกลั่นกรองด้วยจุดที่ 2 คือ Labor Code ซึ่งใน Labor Code กำหนดควบคุมที่ตัวนายจ้าง และลูกจ้าง โดยกำหนดว่านายจ้างต้องไม่ว่าจ้างคนต่างชาติทำงานเว้นแต่คนต่างชาตินั้นได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในฟิลิปปินส์ได้ Labor Code นี้กำหนดเอกสารที่นายจ้างจะต้องยื่นให้แก่

เจ้าหน้าที่เพื่อไปประกอบการพิจารณาออกใบอนุญาตทำงานให้แก่คนต่างชาติที่ต้องการจะเข้ามาทำงานในประเทศฟิลิปปินส์

Immigration Act เป็นกฎหมายที่แยกจาก Labor Code ถึงแม้ว่าการทำงานของคนต่างชาติจะอยู่ภายใต้ Labor Code แต่ Immigration Act ก็มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการควบคุมการเข้ามาทำงานของคนต่างชาติด้วย ทั้งนี้เนื่องจากระบบการควบคุมการทำงานของคนต่างชาติใช้ระบบ Pre-Arranged Job คนต่างชาติที่ประสงค์เข้าเมืองเพื่อเข้ามาทำงานต้องขอวีซ่าประเภท Non-Quota Immigration Visa โดยต้องแสดงหลักฐานว่าได้ติดต่อจ้างงานจากบุคคลในประเทศฟิลิปปินส์ และงานนั้นต้องเป็นงานที่ไม่สามารถหาคนฟิลิปปินส์ทำได้ นอกจากนั้นงานดังกล่าวจะต้องเป็นงานที่เป็น Public Interest ด้วย ซึ่งเป็นหน้าที่ของกงสุลในการตรวจสอบหลักเกณฑ์และคุณสมบัติเหล่านี้ก่อนที่จะออกวีซ่าให้ Immigration Act มีบทบัญญัติระบุไม่ให้ออกวีซ่าแก่คนต่างชาติที่ประสงค์เข้ามาทำงานบางประเภท โดยกำหนดไว้ว่ามีงานประเภทใดบ้าง แต่กระนั้นก็มีข้อยกเว้นสำหรับบุคคลประเภทนี้ว่า อาจเข้ามาทำงานได้หากผ่านกระบวนการ Pre-Arranged Job

เพื่อให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติจึงได้มีการออกอนุบัญญัติตาม Labor Code อนุบัญญัติดังกล่าวอยู่ในรูปของ Regulation ซึ่งระบุให้ผู้ประสงค์จะขอใบอนุญาตทำงานต้องยื่นเอกสารดังต่อไปนี้คือ

- ประวัติย่อของคนต่างชาติ ระบุคุณสมบัติทางด้านการศึกษา ประสพการณ์ทำงาน ความชำนาญทางเทคนิค หรือวิชาชีพ
- สัญญาการจ้างงาน ซึ่งมีเนื้อความระบุ 3 ข้อ คือ
  - ในต่างชาติจะปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องทั้งหมดของฟิลิปปินส์
  - คนต่างชาติและนายจ้างมีพันธะและจะปฏิบัติตามพันธะในการฝึกอบรมคนฟิลิปปินส์ที่ฝึกงานอยู่ด้วยอย่างน้อย 2 คนตามช่วงเวลาที่ Secretary of Labor กำหนด
  - คนต่างชาตินั้นจะไม่ทำงานเพื่อรายได้อื่นใดนอกจากที่ทางการได้ระบุไว้ในใบอนุญาตทำงานที่ตนได้รับ
- เอกสารระบุชื่อคนฟิลิปปินส์ที่จะได้รับการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้และทักษะจากคนต่างชาติอย่างน้อย 2 คนต่อคนต่างชาติที่ว่าจ้างแต่ละคน โดยคนฟิลิปปินส์ที่มีรายชื่อระบุนั้นต้องเป็นบุคคลที่เป็นลูกจ้างประจำในลำดับสูงสุดของหน่วยงานที่คนต่างชาติได้รับการว่าจ้าง

นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับเอกสารที่ใช้แนบในการขอรับใบอนุญาตทำงานเพิ่มเติมในกรณีพิเศษซึ่งได้แก่ กรณีที่บริษัทได้จดทะเบียนกับ BOI หรือตลาดหลักทรัพย์ หรือเป็นบริษัทที่สงวนให้คนท้องถิ่นเป็นเจ้าของกิจการทั้งหมด ในกรณีดังกล่าวนี้จะต้องมีเอกสารแนบเพิ่มเติม เช่น หลักฐานการจดทะเบียน ใบรับรองของ BOI เกี่ยวกับความเหมาะสมในการจ้างงานคนต่างชาติ รายละเอียดโครงการฝึกอบรมคนท้องถิ่น เป็นต้น

เฉพาะกรณีของบริษัทที่จดทะเบียนกับ BOI หรือตลาดหลักทรัพย์ กฎหมายได้ระบุถึงเกณฑ์ในการพิจารณาที่จะออกใบนุญาตให้กับคนต่างชาติที่มิได้ดำรงตำแหน่ง Elective Officer, President, Vice-President, General Manager, Director และเหรัญญิก บุคคลที่มิได้มีตำแหน่งดังกล่าว บริษัทต้องแสดงคำให้การเป็นลายลักษณ์อักษรว่า ไม่มีคนฟิลิปปินส์ที่มีคุณสมบัติมาสมัครเข้าทำงานในตำแหน่งนั้น และยังต้องแสดงหลักฐานการประกาศหาคนมาทำงานเป็นเวลาสองสัปดาห์ติดต่อกัน

หน่วยงานที่ควบคุมการทำงานของคนต่างชาติคือ Bureau of Local Employment, Department of Labor and Employment

เป็นที่น่าสังเกตว่า กฎหมายมิได้ระบุชัดเจนถึงเกณฑ์ในการพิจารณาแต่ให้พิจารณาออกใบอนุญาตทำงานแก่คนต่างชาติตามเอกสารที่นายจ้างได้ยื่นมาตามกฎหมาย

3.1.4 ประเทศสิงคโปร์

ก.การเปิดเสรีเกี่ยวกับการค้าบริการในด้านองค์กรธุรกิจ

(1) ลักษณะทั่วไปของการลงทุนในประเทศสิงคโปร์ในเชิงกฎหมาย [21]

การสนับสนุนการลงทุนของคนต่างชาตินั้นเป็นนโยบายการพัฒนาประเทศอย่างหนึ่งในการพัฒนาของประเทศสิงคโปร์ The Economic Development Board ได้ถูกจัดตั้งขึ้นในปี 1960 เพื่อให้มีบทบาทในการช่วยพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศสิงคโปร์ แหล่งเงินทุนส่วนใหญ่จะมาจากการลงทุนของต่างประเทศซึ่งตามกฎหมายของสิงคโปร์อนุญาตให้คนต่างชาติเข้าถือหุ้นได้ 100% สามารถนำผลกำไรกลับสู่ประเทศของตน และสามารถนำแรงงานฝีมือเข้ามาทำงานในสิงคโปร์ได้

ต่อมาการสนันสนุนการลงทุนในสิงคโปร์นั้นมุ่งเน้นในกิจกรรมที่เรียกว่า กิจกรรมที่เพิ่มมูลค่าและแรงงานฝีมือ รวมถึงงานบริการประเภทต่างๆ เช่น บริการด้านการเงิน, การให้ข้อมูลข่าวสารทางเทคโนโลยี, การให้บริการจัดหาเงินทุนจากต่างประเทศ และมุ่งเน้นในอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์, อิเล็คทรอนิค, เภสัชกรรม, การสื่อสาร เป็นต้น

โดยทั่วไปแล้วประเทศสิงคโปร์จะมุ่งเน้นถึงโอกาสในการลงทุนที่มาจากเอเชีย-แปซิฟิกและมุ่งที่จะประกอบธุรกิจนอกดินแดนสิงคโปร์โดยบริษัทสิงคโปร์ นโยบายสำคัญของสิงคโปร์คือ การเปิดตลาดโดยอาศัยระบบตลาดเสรีเป็นสำคัญ

รูปแบบการเลือกการทำธุรกิจของต่างชาติในสิงคโปร์นั้น ได้แก่ กิจการเจ้าของคนเดียว, ห้างหุ้นส่วน, บริษัท, สำนักงานสาขาและสำนักงานตัวแทน แต่ละหน่วยงานธุรกิจมีประโยชน์และมีข้อเสียเปรียบซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของหุ้นส่วนที่ต้องการประกอบธุรกิจในสิงคโปร์

กฎหมายหลักที่ใช้บังคับกับการลงทุนของต่างชาติ ได้แก่

- Economic Expansion Incentives Act 1967
- Business Registration Act
- Companies Act 1965

ตามกฎหมายการจดทะเบียนธุรกิจ (Business Registration Act) นั้น บุคคลตั้งแต่ 2 คนจะร่วมกันเพื่อวัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายเพื่อจัดตั้งบริษัทโดยการเข้าซื้อถือหุ้นตามบริคณห์สนธิและปฏิบัติตามระเบียบในการจด

---

[21] Investing in ASEAN: A Guide for Foreign Investors, (Jakarta: ASEAN Secretariat, 1999) p.170-172, Compendium of Investment Policies and Measures in ASEAN Countries, (Jakarta: ASEAN Secretariat,1998) and Summary of Investment Laws of Singapore and Malaysia, (Bangkok: Office of the Board of Investment, 1998) p.1

ทะเบียนจัดตั้งบริษัท อย่างไรก็ตามการจดทะเบียนการจัดตั้งบริษัทเป็นสิ่งที่กฎหมายบังคับไว้ในการจัดตั้งองค์กรทางธุรกิจ, สมาคมและห้างหุ้นส่วนซึ่งมีวัตถุประสงค์จะค้าหากำไร จะต้องมีสมาชิกมากกว่า 20 คน กฎหมายได้บัญญัติวิธีการและแนวทางเฉพาะสำหรับบริษัทต่างชาติไว้

ธุรกิจในสิงคโปร์จะต้องจดทะเบียนกับสำนักงานทะเบียนบริษัทและธุรกิจ (Registry of Companies Business) ระเบียบดังกล่าวข้างต้นนำมาใช้บังคับกับบริษัททุกประเภทไม่ว่าจะเป็นส่วนบุคคลหรือบริษัทซึ่งประกอบธุรกิจในฐานะเป็นตัวแทนในนาม, ผู้จัดการดูแลทรัพย์ (Trustee) หรือตัวแทนทั่วไปสำหรับบริษัทต่างชาติ สำนักงานทะเบียนบริษัทและธุรกิจได้ออกกฎหมายการจดทะเบียนธุรกิจและบริษัทเพื่อใช้บังคับ

การตั้งสาขาจำเป็นต้องจดทะเบียนกับหน่วยทะเบียนบริษัทและธุรกิจ และให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทแม่ด้วย สำหรับสำนักงานผู้แทน (Representative Office) บริษัทต่างชาติจะตั้งสำนักงานผู้แทนในประเทศสิงคโปร์เพื่อดำเนินการส่งเสริมและติดต่อประสานงานในนามของบริษัทแม่จะต้องได้รับอนุญาตจาก Trade Development Board

อย่างไรก็ตามเพื่อความมั่นคงของชาติและเพื่อวัตถุประสงค์ทางอุตสาหกรรมจะไม่มีการนำข้อจำกัดใดๆ มาใช้บังคับกับต่างชาติในการประกอบกิจการในประเทศสิงคโปร์

(2) คนชาติและคนต่างชาติในเรื่องการลงทุน

คำจำกัดความของบริษัทต่างชาติตามกฎหมาย (Companies Act 1965)บริษัทต่างชาติหมายความว่า

- บริษัท, บริษัทจดทะเบียน, การรวมกลุ่ม, สมาคมหรือองค์กรอื่นใดที่ก่อตั้งขึ้นนอกประเทศสิงคโปร์ หรือ
- การรวมกลุ่มที่ไม่ได้ก่อตั้งเป็นสมาคมหรือบริษัท หรือองค์กรอื่นใดซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายของประเทศที่จัดตั้งองค์กรธุรกิจนั้นขึ้นเป็นครั้งแรก อาจฟ้องร้องหรือถูกฟ้องร้องหรือถือครองทรัพย์สินในนามของเลขานุการ หรือเจ้าหน้าที่อื่นใดขององค์กรหรือสมาคมที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ และไม่มีสำนักงานใหญ่หรือที่ทำการหลักของธุรกิจในประเทศสิงคโปร์

(3) ประเภทกิจการที่ห้ามมิให้ต่างชาติทำ

โดยทั่วไปประเทศสิงคโปร์เปิดให้มีการลงทุนของต่างชาติในเกือบทุกประเภทธุรกิจ เว้นแต่ประเภทธุรกิจที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ, สาธารณสุขหรือทางสังคม ได้แก่ ข้อจำกัดการลงทุนของภาคเอกชนในประเภทธุรกิจที่เกี่ยวกับอาวุธยุทธภัณฑ์ซึ่งจะต้องผ่านความเห็นชอบจากรัฐบาลก่อน, บริการสาธารณูปโภค, โทรคมนาคม, กิจการเงินทุนและการประกันภัย ในกฎหมายบางฉบับจึงได้กำหนดให้ธนาคารที่จัดตั้งขึ้นภายในประเทศนั้น คนต่างชาติจะถือหุ้นได้ไม่เกิน 40% และจำกัดจำนวนหุ้นต่างชาติในบริษัทสายการบินและบริษัทขนส่งสินค้าทางเรือ ขณะที่บางประเภทธุรกิจที่มีข้อจำกัดข้างต้น รัฐบาลมีนโยบายที่จะแปรรูปเป็นเอกชน เช่น กิจการสาธารณูปโภคและกิจการโทรคมนาคม เป็นต้น

ธุรกิจที่จัดตั้งขึ้นบางประเภทจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดในใบอนุญาตพิเศษจากรัฐบาล โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายใต้การควบคุม ได้แก่ การผลิตเครื่องปรับอากาศ, เบียร์และเบียร์ที่มีความเข้มข้นสูง, บุหรี่, ซิการ์, ผลิตภัณฑ์เหล็กแผ่น, ประทัด, Pig Iron และ Sponge Iron, ผลิตภัณฑ์เหล็กม้วน, เบ้าหลอมเหล็ก, billets, การหลอมโลหะเข้าด้วยกัน

นั่นหมายความว่า นอกเหนือจากข้อยกเว้นแล้วคนต่างชาติจะลงทุนในกิจการและเป็นเจ้าของหุ้นในกิจการได้ 100%

ข. การเปิดเสรีเกี่ยวกับการค้าบริการในด้านแรงงานต่างชาติ

(1) นโยบายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างชาติ

ประเทศสิงคโปร์มีนโยบายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างชาติในลักษณะของการควบคุมกำหนดห้ามทั้งการที่คนต่างชาติเข้ามาทำงานและการว่าจ้างคนงานต่างชาติให้ทำงานในสิงคโปร์ เว้นแต่ได้รับใบอนุญาต กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นการควบคุมทั้งที่ตัวคนต่างชาติและที่ตัวนายจ้างท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังมีนโยบายในการควบคุมและป้องกันปัญหาการลักลอบทำงาน หรือแรงงานผิดกฎหมายในระดับแรงงานกึ่งทักษะฝีมือและไร้ทักษะฝีมือ โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือควบคุมให้เป็นไปอย่างเข้มงวดและชัดเจน

ประเทศสิงคโปร์ใช้ระบบ Pre-arranged Job ดังนั้นจำเป็นต้องมีสัญญาจ้างงาน (Contract of Services) และต้องมี Local Sponsor ซึ่งหมายถึง บริษัทผู้ว่าจ้าง

(2) กฎหมายที่บังคับใช้กับการทำงานของคนต่างชาติ

ลักษณะการควบคุมการทำงานของคนต่างชาติในสิงคโปร์ เป็นการควบคุมโดยอาศัยกฎหมายหลัก 2 ฉบับคือ

- กฎหมายว่าด้วยการเข้าเมือง คือ Immigration Act (Chapter 133) โดยมีกฎหมายรองรับที่เรียกว่า Immigration Regulations
- กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างชาติ คือ Employment of Foreign Workers Act (Chapter 91A)

ในส่วนของ Immigration Act (Chapter 133) เป็นการควบคุมเกี่ยวกับการเดินทางเข้าประเทศและการเดินทางออกจากประเทศสิงคโปร์ ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเข้ามาทำงานของคนต่างชาติ กล่าวคือ ตามกฎหมายฉบับดังกล่าวนั้น นอกจากที่ได้บัญญัติห้ามบุคคลที่ไม่ใช่พลเมืองของสิงคโปร์เข้าประเทศ หากไม่ได้ถือครองเอกสารการเข้าเมืองที่เรียกว่า Entry Permit ที่ทางกองตรวจคนเข้าเมืองออกให้แล้ว ยังห้ามบุคคลที่ไม่ใช่พลเมืองของสิงคโปร์เข้าประเทศหากไม่ได้ถือครองใบอนุญาตที่เรียกว่า Pass ด้วย (Immigration Act, Part II Section 6) โดย Pass นี้ออกให้แก่คนต่างชาติทุกคนที่ต้องการเข้ามาทำงานในสิงคโปร์ด้วย

สำหรับกฎหมายที่เรียกว่า Employment of Foreign Workers Act (Chapter 91A) นั้น เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในปี 1990 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม 1991 โดยเป็นกฎหมายที่ควบคุมนายจ้าง และการทำงานของคนต่างชาติในระดับที่เรียกว่า *"คนงานต่างชาติ" (Foreign Workers)* โดยเฉพาะเท่านั้น ซึ่ง Employment of Foreign Workers Act (Chapter 91A) Section 2 ให้คำจำกัดความว่า หมายถึง *บุคคลใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่พลเมืองของสิงคโปร์ ซึ่งแสวงหางานทำกับนายจ้าง หรือได้รับการเสนอจ้างงานจากนายจ้าง ด้วยเงินเดือนไม่เกิน $1,500 หรือในอัตราอื่นๆ ซึ่งรัฐมนตรี (Minister of Manpower) อาจกำหนดเป็นครั้งคราวและประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา (Gazette)* ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาออก Pass ข้างต้น กล่าวได้ว่า Employment of Foreign Workers Act (Chapter 91A) นี้เป็นกฎหมายที่เป็นเครื่องมือเพิ่มเติมในการควบคุมการจ้างงานของคนงานต่างชาติในระดับกึ่งฝีมือและไร้ฝีมือโดยเฉพาะ โดยสาระสำคัญของการควบคุมนั้นเน้นที่การควบคุมทั้งนายจ้างและคนงานต่างชาติ

(3) ข้อจำกัดของการทำงานของคนต่างชาติ

ลักษณะการควบคุมการทำงานของคนต่างชาติในประเทศสิงคโปร์นั้นเป็นการควบคุมทั้งที่ตัวคนต่างชาติและที่ตัวนายจ้างท้องถิ่น ทั้งนี้กฎหมายสิงคโปร์ไม่ได้ระบุงานที่ห้ามมิให้คนต่างชาติทำ

สำหรับการจ้างงานคนต่างชาติ ต้องแยกกันกับการทำงานของคนต่างชาติตั้งแต่ระดับที่มีทักษะฝีมือ (Skilled Labour) ขึ้นไป กับระดับกึ่งทักษะฝีมือและไร้ทักษะฝีมือ (Semi-skilled Labour และ Unskilled Labour) ทั้งนี้เพราะสิงคโปร์มีกฎหมายที่ใช้ควบคุมคนต่างชาติใน 2 ระดับนั้นแตกต่างกัน คือ

กรณีของคนต่างชาติตั้งแต่ระดับแรงงานที่มีทักษะฝีมือขึ้นไป ซึ่งรวมถึงระดับวิชาชีพ และระดับบริหารจัดการด้วยนั้น กฎหมายที่ควบคุมได้แก่ Immigration Act (Chapter 133) ซึ่งมีบทบัญญัติควบคุมทั้งการเข้าเมืองและการออกใบอนุญาตทำงาน

กรณีของคนต่างชาติในระดับแรงงานกึ่งทักษะฝีมือและไร้ทักษะฝีมือ กฎหมายที่ควบคุม ได้แก่ Employment of Foreign Workers Act ซึ่งแยกต่างหากจาก Immigration Act (Chapter 133)

ถึงแม้ว่ากฎหมายทั้งสองฉบับจะแยกจากกัน แต่ก็มีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด ดังเห็นได้จากการที่ Immigration Act มีบทบัญญัติในการควบคุมการเข้า-ออกประเทศของคนต่างชาติที่ประสงค์เข้ามาทำงานในสิงคโปร์ โดยตาม Immigration Regulations ซึ่งเป็นกฎหมายรองรับนั้น แบ่งการออกใบอนุญาตเข้าเมืองสำหรับคนต่างชาติที่ประสงค์เข้ามาทำงานออกเป็น 2 ประเภทตามระดับทักษะฝีมือในการทำงาน คือ Employment Pass ซึ่งได้แก่คนต่างชาติในระดับทักษะขึ้นไป และ Work Pass ซึ่งได้แก่ คนต่างชาติในระดับกึ่งทักษะและไร้ทักษะ

ทั้งนี้ ใน Section 5 ของ Employment of Foreign Workers Act (Chapter 91A) ได้บัญญัติอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการห้ามการจ้างงานคนงานต่างชาติซึ่งปราศจาก Work Permit (หรือ R1, R2 Pass ในระบบใหม่) ดังนี้คือ

- ห้ามบุคคลใดทำการว่าจ้างคนงานต่างชาติ เว้นเสียแต่ว่าคนงานต่างชาตินั้นได้รับ Work Permit (หรือ R1, R2 Pass ในระบบใหม่) ที่ถูกต้อง ซึ่งอนุญาตให้คนงานต่างชาตินั้นทำงานให้กับนายจ้างผู้นั้น
- ห้ามคนงานต่างชาติทำงานให้แก่นายจ้างโดยปราศจาก Work Permit (หรือ R1, R2 Pass ในระบบใหม่) ที่ถูกต้อง
- ห้ามบุคคลใดทำการว่าจ้างคนงานต่างชาติ ในลักษณะที่นอกเหนือไปจากที่ระบุเป็นเงื่อนไขไว้ของ Work Permit (หรือ R1, R2 Pass ในระบบใหม่)

นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติควบคุมผู้ครอบครองสถานที่ทำงานด้วย โดย Section 6A ได้กำหนดห้ามผู้ครอบครองสถานที่ทำงานซึ่งควบคุมการเข้าไปในสถานที่ทำงานทำการอนุญาตให้คนงานต่างชาติที่ไม่มี Work Permit เข้าไปในสถานที่ทำงานนั้นหรืออยู่ในสถานที่ทำงานนั้น

นอกจากการควบคุมการจ้างงานและการทำงานของคนงานต่างชาติ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องอยู่ภายใต้สัญญาการจ้างงาน (contract of service) แล้ว Employment of Foreign Workers Act (Chapter 91A) ยังควบคุมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพส่วนตัวซึ่งไม่มีสัญญาการจ้างงานด้วย ดังปรากฏใน ตามบทบัญญัติของ Employment of Foreign Workers Act, Section 10 ที่ว่า Ministry of Manpower อาจกำหนดห้ามบุคคลใดซึ่งไม่ใช่พลเมืองของสิงคโปร์และไม่ได้

รับการจ้างงานภายใต้สัญญาการทำงาน (contract of service) จากการประกอบการค้า ทำอาชีพหรือกิจกรรมใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้ โดยประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา เว้นแต่ว่าผู้นั้นได้รับใบอนุญาตทำงานเพื่อการทำงานดังกล่าว

การจัดระบบการทำงานของคนต่างด้าวในปัจจุบัน จัดตามระบบที่เรียกว่า ระบบ Pass ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับใหญ่ ตามคะแนนของระดับทักษะ ระดับการศึกษา และระดับเงินเดือน โดยในแต่ละระดับใหญ่ยังแบ่งออกเป็น 2 ระดับย่อย ดังนี้คือ

P Pass: สำหรับผู้บริหาร สายวิชาชีพ ผู้จัดการ เจ้าของกิจการ นักลงทุน และผู้เชี่ยวชาญ

- P1 Pass สำหรับระดับเงินเดือนตั้งแต่ $7,000 ขึ้นไป
- P2 Pass สำหรับระดับเงินเดือนตั้งแต่ $3,500 ถึงไม่เกิน $7,000

Q Pass: สำหรับคนงานระดับฝีมือ และช่างเทคนิค ซึ่งมีคะแนนอยู่ระดับ P และ R

- Q1 Pass สำหรับระดับเงินเดือนมากกว่า $2,000 และได้รับประกาศนียบัตรทางการศึกษาประเภท full NTC-2 หรือ 5GCE ที่ระดับ O
- Q2 Pass สำหรับผู้ที่ไม่เข้าเกณฑ์เงินเดือนพื้นฐานหรือการศึกษาของระดับ Q1 โดย Q2 Pass นี้จะออกให้เฉพาะกรณียกเว้นเท่านั้น

R Pass: สำหรับคนงานระดับกึ่งฝีมือและไร้ฝีมือ

- R1 Pass สำหรับกึ่งฝีมือ และเงินเดือนพื้นฐานเท่ากับหรือน้อยกว่า $2,000
- R2 Pass สำหรับระดับไร้ฝีมือ และเงินเดือนพื้นฐานเท่ากับหรือน้อยกว่า $2,000

ระบบการควบคุมการทำงานของคนต่างชาติในสิงคโปร์ด้วยระบบ Pass นั้น นอกจากเป็นการควบคุมตามระดับของการทำงานแล้ว ยังเป็นการควบคุมตามประเภทของงานด้วย อย่างไรก็ตาม ลักษณะร่วมของการทำงานของคนต่างชาติในสิงคโปร์ คือ การอิงระบบ Pre-Arranged Job ซึ่งหมายถึงการที่นายจ้างและลูกจ้างได้ทำการติดต่อสมัครและตกลงรับทำงานกันโดยมีสัญญาการจ้างงานกันแล้ว ซึ่งสัญญาการจ้างงานนี้ถือเป็นเอกสารสำคัญในการแสดงต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตั้งแต่ขั้นตอนของการเข้าเมืองและการออกใบอนุญาตทำงาน ในขณะเดียวกัน ระบบการควบคุมการทำงานของคนต่างชาติในสิงคโปร์ เป็นการเน้นควบคุมที่ตัวนายจ้าง ซึ่งไม่ได้หมายความว่า ผู้ที่ประสงค์จะจ้างงานคนต่างชาติสามารถทำการจ้างคนต่างชาติได้ทุกคน หากแต่ Immigration Regulations นั้นเปิดให้เฉพาะนายจ้างที่ได้สถานภาพ sponsorship เท่านั้นที่ทำการว่าจ้างคนต่างชาติได้ ซึ่งการได้สถานภาพ sponsorship นั้นต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ ต้องเป็นบริษัทที่ตั้งตัวได้ดีแล้ว (well-established) เท่านั้น โดยต้องแสดงความรับผิดชอบต่อการจ้างงานคนต่างชาติ ทั้งในแง่ของการพำนักอยู่ในสิงคโปร์และการเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิมของคนต่างชาติ หรือในแง่ของการวางเงินมัดจำ (Security Deposit) เป็นจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนด

ลักษณะการควบคุมการทำงานของคนต่างชาติในสิงคโปร์ มิได้มีลักษณะของการกำหนดประเภทงานว่า งานใดอนุญาตให้คนต่างชาติทำได้หรืองานใดที่ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติทำ ไม่ว่าจะเป็นคนต่างชาติในระดับงานหรือทักษะฝีมือระดับใด โดยลักษณะการควบคุมของสิงคโปร์นั้นให้อยู่ที่ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

องค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเข้าเมืองของคนต่างด้าวได้แก่ Singapore Immigration & Registration (SIR) ซึ่งเป็นหน่วยงานใน Ministry of Home Affairs; หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการจ้างงานคนต่างด้าว คือ

Ministry of Manpower โดยแบ่งอำนาจหน้าที่ในการจัดการบริหารแยกตามประเภทใบอนุญาต กล่าวคือ ใบอนุญาตทำงานประเภท P Pass, Q Pass อยู่ในความรับผิดชอบของ Employment Pass Department, Ministry of Manpower และ R Pass อยู่ในความรับผิดชอบของ Work Permit Department, Ministry of Manpower

นอกจากนี้การประกอบวิชาชีพบางวิชาชีพยังมีองค์กรที่กำกับดูแลโดยเฉพาะเพิ่มเติมด้วย

3.1.5 ประเทศไทย

ก. การเปิดเสรีเกี่ยวกับการค้าบริการในด้านองค์กรธุรกิจ

(1) ลักษณะทั่วไปของการลงทุนในเชิงกฎหมาย

การเข้ามาลงทุนในประเทศไทยนั้น ถ้าเป็นกรณีของคนต่างชาติจะมีกฎหมายหลักๆ เกี่ยวกับการลงทุนของคนต่างชาติ นั่นหมายความว่าถ้าคนต่างชาติประสงค์จะเข้ามาลงทุนด้านการค้าบริการ ก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายการลงทุนของต่างชาติด้วย กฎหมายเหล่านี้ได้แก่

- พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2543
- พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ซึ่งได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อ พ.ศ. 2534

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ประสงค์ให้คนต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศ เนื่องจากการลงทุนก่อให้เกิดการถ่ายโอนเทคโนโลยี การสร้างงาน การนำเงินตราเข้าสู่ประเทศ แต่ถึงกระนั้นก็มิได้หมายความว่า จะเปิดโอกาสให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบธุรกิจ หรือวิชาชีพ ได้โดยเสรีเสมอกับคนชาติ ดังนั้นจึงมีกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว โดยได้มีการกำหนดถึงขั้นตอนและวิธีการในการประกอบธุรกิจของคนต่างชาติ เช่นเดียวกับในเรื่องการประกอบอาชีพของคนต่างชาติ คนต่างชาติจะทำงานเฉพาะบางอาชีพเท่านั้นและต้องได้รับอนุญาตการทำงานของคนต่างด้าว ส่วนพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่ชักจูงและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ โดยสิทธิประโยชน์ในเรื่องภาษีและสร้างหลักประกันที่รัฐจะไม่โอนกิจการของผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุนมาเป็นของรัฐ ไม่ผูกขาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันกับผู้ได้รับการส่งเสริมหลัก

(2) คนชาติและคนต่างชาติในเรื่องการลงทุน

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2543 ได้ให้คำนิยามของคนต่างชาติเอาไว้ ถ้าเป็นกรณีที่คนต่างด้าวเป็นบุคคลธรรมดาปัญหาก็ไม่เกิดขึ้นเพราะคนต่างด้าวคือบุคคลที่มิได้มีสัญชาติไทย แต่ในกรณีของนิติบุคคลกฎหมายได้ระบุไว้ชัดเจนว่านิติบุคคลใดถือว่าเป็นนิติบุคคลต่างด้าว ทั้งนี้ต้องเข้าใจว่าคำจำกัดความที่กฎหมายฉบับนี้ให้ไว้ใช้เฉพาะเพียงแต่การควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ตามความหมายของกฎหมายฉบับนี้เท่านั้น

นิติบุคคลต่างด้าว หมายความถึง นิติบุคคลซึ่งมิได้จดทะเบียนในประเทศไทยเป็นกรณีหนึ่ง และในกรณีที่สองแม้นิติบุคคลใดจดทะเบียนในประเทศไทย แต่นิติบุคคลนั้นเข้าเกณฑ์ลักษณะดังต่อไปนี้ก็ถือเป็นนิติบุคคลต่างด้าว เกณฑ์ลักษณะดังกล่าว ได้แก่

- นิติบุคคลซึ่งมีหุ้นอันเป็นทุนตั้งแต่กึ่งหนึ่งของนิติบุคคลนั้นถือโดยบุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย หรือถือโดยนิติบุคคลซึ่งมีคนต่างด้าวหรือนิติบุคคลซึ่งมิได้จดทะเบียนในประเทศไทย ลงทุนและมีมูลค่าตั้งแต่กึ่งหนึ่งของทุนทั้งหมดในนิติบุคคลนั้น
- ห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนสามัญที่จดทะเบียนซึ่งหุ้นส่วนผู้จัดการหรือผู้จัดการเป็นบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย
- นิติบุคคลซึ่งจดทะเบียนในประเทศไทยแต่มีหุ้นอันเป็นทุนตั้งแต่กึ่งหนึ่งของนิติบุคคลนั้นถือโดยบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยถือโดยนิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในประเทศไทย หรือถือโดยนิติบุคคลซึ่งบุคคลธรรมดาที่เป็นคนต่างด้าว นิติบุคคลที่มิได้จดทะเบียนในประเทศไทย นิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทย แต่มีทุนเกินกว่ากึ่งหนึ่งถือโดยนิติบุคคลต่างด้าวหรือบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทย แต่นิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทยนั้นมีคนต่างด้าวดังกล่าวข้างต้นลงทุนมีมูลค่าตั้งแต่กึ่งหนึ่งของทุนทั้งหมด

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่าถ้าบุคคลต่างด้าวประสงค์จะเข้ามาลงทุนในประเทศไทยก็อาจทำได้ในรูปของ Joint-Venture แต่ทุนต่างชาติต้องไม่เกินกว่ากึ่งหนึ่ง

สำหรับในเรื่องของการทำงานของคนต่างด้าว พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2522 ได้ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดห้ามงานในอาชีพและวิชาชีพมิให้คนต่างด้าวทำอยู่ 39 ประเภทด้วยกัน วิชาชีพอื่นใดนอกเหนือ 39 อาชีพนี้คนต่างด้าวสามารถกระได้แต่ต้องได้รับใบอนุญาตการทำงานจากกระทรวงแรงงานก่อน

(3) ประเภทกิจการที่ห้ามมิให้ต่างชาติทำ

กฎหมายไทย[#] ได้กำหนด Negative List เอาไว้โดยแบ่งออกเป็น 3 บัญชีด้วยกัน

บัญชีที่ 1 ห้ามมิให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจตามประเภทที่กำหนดไว้ในบัญชี 1 เนื่องจากเหตุผลพิเศษ ประเภทของธุรกิจได้แก่

- การทำกิจการหนังสือพิมพ์ การทำกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์
- การทำนา ทำไร่ หรือทำสวน
- การเลี้ยงสัตว์
- การทำป่าไม้ และการแปรรูปไม้จากป่าธรรมชาติ
- การทำการประมงเฉพาะการจับสัตว์น้ำในน่านน้ำไทยและในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย
- การสกัดสมุนไพรไทย
- การค้าและการขายทอดตลาดโบราณวัตถุของไทยหรือที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทย
- การค้าที่ดิน

บัญชีที่ 2 เป็นบัญชีที่กำหนดธุรกิจที่ห้ามมิให้คนต่างด้าวทำ ด้วยเหตุผลเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือความมั่นคงของประเทศ ธุรกิจที่มีผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือธุรกิจที่มีผลกระทบ

[#] พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2452

ต่อทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ธุรกิจในบัญชี 2 นี้คนต่างด้าวสามารถทำได้หากได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีโดยการอนุมัติของคณะรัฐมนตรี กิจการที่ถือว่าเป็นธุรกิจตามบัญชี 2 ได้แก่

หมวด 1 ธุรกิจที่เกี่ยวกับความปลอดภัยหรือความมั่นคงของประเทศ

- การผลิต การจำหน่ายและการซ่อมบำรุง
  - อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ดินปืน วัตถุระเบิด
  - ส่วนประกอบของอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ดินปืน วัตถุระเบิด
  - อาวุธยุทโธปกรณ์ เรือ อากาศยาน หรือยานพาหนะทางการทหาร
  - อุปกรณ์หรือส่วนประกอบของอุปกรณ์สงครามทุกประเภท
- การขนส่งทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศในประเทศ รวมถึงกิจการการบินในประเทศ

หมวด 2 ธุรกิจที่มีผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและหัตถกรรมพื้นบ้าน

- การค้าของเก่า หรือศิลปะวัตถุ ซึ่งเป็นงานศิลปกรรม หัตถกรรมของไทย
- การผลิตเครื่องไม้แกะสลัก
- การเลี้ยงไหม การผลิตเส้นไหมไทย การทอผ้าไหมไทย หรือการพิมพ์ลวดลายผ้าไหมไทย
- การผลิตเครื่องดนตรีไทย
- การผลิตเครื่องทอง เครื่องเงิน เครื่องถม เครื่องทองลงหิน หรือเครื่องเขิน
- การผลิตถ้วยชาม หรือเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นศิลปวัฒนธรรมไทย

หมวด 3 ธุรกิจที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม

- การผลิตน้ำตาลจากอ้อย
- การทำนาเกลือ รวมทั้งการทำเกลือสินเธาว์
- การทำเกลือหิน
- การทำเหมือง รวมทั้งการระเบิดหรือย่อยหิน
- การแปรรูปไม้เพื่อทำเครื่องเรือนและเครื่องใช้สอย

บัญชี *3* เป็นบัญชีที่ประกอบด้วยธุรกิจที่คนไทยยังไม่พร้อมแข่งขันกับกิจการของคนต่างด้าว คนต่างด้าวจะสามารถประกอบธุรกิจตามบัญชี 3 ได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากอธิบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ธุรกิจที่ปรากฏในบัญชี 3 ได้แก่

- การสีข้าว และการผลิตแป้งจากข้าว และพืชไร่
- การทำประประมง เฉพาะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
- การทำป่าไม้จากป่าปลูก
- การผลิตไม้อัด แผ่นไม้วีเนียร์ ชิปบอร์ด หรือฮาร์ดบอร์ด
- การผลิตปูนขาว
- การทำกิจการบริการทางบัญชี
- การทำกิจการบริการทางกฎมาย
- การทำกิจการบริการทางสถาปัตยกรรม

- การทำกิจการบริการทางวิศวกรรม
- การก่อสร้าง ยกเว้น
  ก. การก่อสร้างสิ่งซึ่งเป็นการให้บริการพื้นฐานแก่ประชาชนด้านการสาธารณูปโภค หรือการคมนาคมที่ต้องใช้เครื่องมือ เครื่องจักร เทคโนโลยี หรือความชำนาญในการก่อสร้างเป็นพิเศษ โดยมีทุนขั้นต่ำของคนต่างด้าวตั้งแต่ห้าร้อยล้านบาทขึ้นไป
  ข. การก่อสร้างประเภทอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- การทำกิจการนายหน้า หรือตัวแทน ยกเว้น
  ก. การเป็นนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์หรือการบริการที่เกี่ยวกับการซื้อขายล่วงหน้าซึ่งสินค้าเกษตร หรือตราสารทางการเงิน หรือหลักทรัพย์
  ข. การเป็นนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขายหรือจัดหาสินค้าหรือบริการที่จำเป็นต่อการผลิต หรือการให้บริการของวิสาหกิจในเครือเดียวกัน
  ค. การเป็นนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขาย จัดซื้อ หรือจัดจำหน่าย หรือจัดหาตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อการจำหน่ายซึ่งสินค้าซึ่งผลิตในประเทศ หรือนำเข้ามาจากต่างประเทศอันมีลักษณะเป็นการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ โดยมีทุนขั้นต่ำของคนต่างด้าวตั้งแต่หนึ่งร้อยล้านบาทขึ้นไป
  ง. การเป็นนายหน้าหรือตัวแทนประเภทอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- การขายทอดตลาด ยกเว้น
  ก. การขายทอดตลาดที่ในลักษณะเป็นการประมูลซื้อขายระหว่างประเทศที่มิใช่การประมูลซื้อขายของเก่า โบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุซึ่งเป็นงานศิลปกรรม หัตถกรรม หรือโบราณวัตถุของไทย หรือที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของประเทศอื่น
  ข. การขายทอดตลาดประเภทอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- การค้าภายในเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือผลิตผลทางการเกษตรพื้นเมืองที่ยังไม่มีกฎหมายห้ามไว้
  - การค้าปลีกสินค้าทุกประเภทที่มีทุนขั้นต่ำรวมทั้งสิ้นน้อยกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท หรือที่มีทุนขั้นต่ำของแต่ละร้านค้าน้อยกว่ายี่สิบล้านบาท
  - การค้าส่งสินค้าทุกประเภทที่มีทุนขั้นต่ำของแต่ละร้านค้าน้อยกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท
  - การทำกิจการโฆษณา
  - การทำกิจการโรงแรม เว้นแต่บริการจัดการโรงแรม
  - การนำเที่ยว
  - การขายอาหารหรือเครื่องดื่ม
  - การทำกิจการเพาะขยายหรือปรับปรุงพันธุ์พืช
  - การทำธุรกิจบริการอื่น ยกเว้นธุรกิจบริการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ธุรกิจที่ไม่ได้อยู่ในรายการตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ นักลงทุนต่างชาติสามารถประกอบการได้อย่างเสรี ไม่ถูกควบคุมโดยรัฐ ไม่ต้องขออนุญาตหรือแจ้งเพื่อขอหนังสือรับรองจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ

หากเป็นการลงทุนโดยอาศัยสิทธิตามสนธิสัญญาซึ่งประเทศไทยได้ทำไว้กับประเทศอื่นย่อมมีสิทธิประกอบธุรกิจที่ระบุไว้ทั้งสามบัญชี ทั้งนี้เพียงแต่แจ้งต่ออธิบดีกรมทะเบียนการค้าเพื่อขอหนังสือรับรองสำหรับกิจการนั้นๆ

จากประเภทธุรกิจบริการที่กำหนดไว้ในบัญชีต่างๆ ข้างต้น อันเป็นอุปสรรคต่อการเข้าไปประกอบธุรกิจบริการ (Services) ของต่างชาติโดยเสรี ปรากฏอยู่ในบัญชีที่ 3 เป็นส่วนใหญ่ รวมถึงบัญชีที่ 2 ที่ระบุถึงการขนส่งทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศในประเทศ และกิจการการบินในประเทศ ทั้งนี้ประเภทกิจการที่ระบุไว้ในบัญชีที่ 2 หากต่างชาติประสงค์จะเข้าไปลงทุนในประเทศไทยทำได้ยากกว่าประเภทธุรกิจที่ระบุในบัญชีที่ 3 เพราะต้องขออนุญาตจากรัฐมนตรีโดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรี

ข. *การเปิดเสรีเกี่ยวกับการค้าบริการในด้านแรงงานต่างชาติ*

(1) นโยบายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างชาติ

นโยบายของประเทศไทยนั้นมีลักษณะเริ่มต้นจากการปิดมิให้คนต่างชาติเข้ามาทำงานในประเทศ เว้นแต่ได้รับอนุญาต ตามกฎหมายไทยระบุไว้ชัดเจนว่างานใดบ้างที่ไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาทำ ประเทศไทยไม่ได้ใช้ระบบ Pre-arranged Job เหมือนบางประเทศในอาเซียน ดังนั้นคนต่างชาติจึงสามารถเข้ามาขอใบอนุญาตทำงานได้เอง

ในกรณีได้รับการส่งเสริมการลงทุน บุคลากรที่องค์กรธุรกิจจ้างงานเพื่อให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยซึ่งมักจะเป็นบุคคลเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีความรู้ความสามารถทางเทคนิคจะได้รับใบอนุญาตทำงานได้ง่ายกว่า และสิทธิประโยชน์มากกว่าคนต่างชาติที่ไม่ได้ทำงานในกิจการส่งเสริมการลงทุน

(2) กฎหมายที่ใช้บังคับกับการทำงานของคนต่างชาติ

- พระราชบัญญัติการทำงานคนต่างด้าว พ.ศ.2521
- พระราชบัญญัติประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2543
- พระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพห้ามมิให้คนต่างด้าวทำงาน พ.ศ. 2522
- พระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพห้ามมิให้คนต่างด้าวทำงาน (ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2536
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535

(3) ข้อจำกัดของการทำงานของคนต่างชาติ

ประเทศไทยมีระบบการควบคุมการทำงานของคนต่างชาติ ในลักษณะเริ่มต้นจากการปิดไม่ให้คนต่างชาติเข้ามาทำงานเว้นแต่จะได้รับอนุญาต โดยมีการควบคุมหลายประการดังนี้คือ

ประการแรก ห้ามมิให้คนต่างชาติทำงานบางประเภท หรือทำได้โดยมีเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา ในปัจจุบันนี้ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดงาน 39 ประเภทซึ่งมีวัตุประสงค์ที่จะสงวนอาชีพหรือวิชาชีพบางอย่างสำหรับคนไทยโดยเฉพะ

ประการที่สอง งานที่มิได้ห้ามคนต่างชาติทำ คนต่างชาติย่อมทำได้แต่ต้องได้รับอนุญาตการทำงาน คนต่างชาติที่ขอรับใบอนุญาตทำงานจะต้องมีคุณลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด เช่นมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร หรือได้รับใบอนุญาตให้เข้ามาในฐานะนักท่องเที่ยวหรือผู้เดินทางผ่าน, มีความรู้ความสามารถในการทำงาน, ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เป็นต้น

ประการที่สาม คนต่างชาติบางประเภทย่อมทำงานได้เฉพาะงานบางประเภทที่รัฐมนตรีกำหนด แต่ต้องได้รับใบอนุญาต เช่น คนต่างชาติที่ถูกเนรเทศ เป็นต้น

กฎหมายควบคุมการทำงานของคนต่างชาติไม่ใช้บังคับแก่บุคคลที่อยู่ในคณะผู้แทนทางการฑูต กงสุล หรือพนักงานองค์การระหว่างประเทศซึ่งมีเอกสิทธิ์ความคุ้มกัน

อย่างไรก็ดี ประเทศไทยมีนโยบายและกฎหมายที่ส่งเสริมและให้ความสะดวกแก่คนต่างชาติที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน เพื่อให้ได้รับใบอนุญาตทำงาน ภายใต้กฎหมายส่งเสริมการลงทุนอนุญาตให้ชาวต่างชาติเข้ามาทำวิจัยหรือดำเนินการอื่นใดอันเกิดประโยชน์แก่การลงทุนของต่างชาติ โดยอนุญาตให้อยู่ในประเทศไทยได้ไม่เกินคราวละ 6 เดือน

สำหรับใบอนุญาตทำงานนั้น หลักทั่วไปแล้วจะมีอายุไม่เกิน 1 ปีและต่ออายุใบอนุญาตออกไปได้ไม่เกิน 1 ปี เว้นแต่ บุคคลต่างชาติที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานตามกฎหมายเฉพาะ เช่น กฎหมายส่งเสริมการลงทุน ระบุให้บุคลากรชาวต่างชาติที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ชำนาญการทางเทคนิคเข้ามาทำงานในบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมได้มากกว่า 2 ปี

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาออกใบอนุญาตการทำงานให้แก่คนต่างชาติอยู่ในระเบียบของกรมจัดหางาน เจ้าหน้าที่จะพิจารณาตามเกณฑ์ที่สำคัญๆ คือ ความสำคัญทางเศรษฐกิจ มนุษยธรรม การแย่งงานคนไทย เป็นต้น อธิบดีหรือเจ้าพนักงานที่อธิบดีมอบหมายจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้คนต่างชาติปฏิบัติก็ได้ และคนต่างชาติจะต้องให้คำรับรองว่าจะปฏิบัติตามเงื่อนไขได้จึงจะออกใบอนุญาตให้

3.1.6 ประเทศเวียดนาม

ก. การเปิดเสรีเกี่ยวกับการค้าบริการในด้านองค์กรธุรกิจ

(1) ลักษณะทั่วไปของการเข้าไปลงทุนในเชิงกฎหมาย [22]

เนื่องด้วยการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) มีส่วนช่วยในการพัฒนาอุตสาหกรรม, และภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ภายในประเทศ ประเทศเวียดนามจึงได้ปรับปรุงกฎหมายของตนเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ รัฐสภาได้ออกกฎหมายการลงทุนตั้งแต่ปี 1987 ผ่านการแก้ไขในปี 1990, 1992 และในเดือนพฤศจิกายน 1996 ประเทศเวียดนามจึงได้ประกาศใช้กฎหมายการลงทุนฉบับใหม่ ได้แก่ The Law on Foreign Investment in Vietnam 1996 รูปแบบการลงทุนในประเทศเวียดนามมีหลายรูปแบบด้วยกันซึ่งมีดังต่อไปนี้

- Business Co-operation Contract (BCC)

ลักษณะความสัมพันธ์ทางธุรกิจรูปแบบ BCC เป็นการตกลงกันเป็นเอกสารลงนามโดยคู่สัญญาโดยไม่จำเป็นต้องมีการก่อตั้งตัวตนทางธุรกิจขึ้นมาใหม่ (New Legal Entities) เป็นสัญญาระหว่างผู้ร่วมลงทุนต่างชาติ 1 คนหรือมากกว่าและคู่สัญญาเป็นชาวเวียดนาม 1 คนหรือมากกว่า กับวัตถุประสงค์ในการร่วมมือในกิจการธุรกิจชนิดพิเศษอย่างใด

---

[22] Investing in ASEAN: A Guide for Foreign Investors, (Jakarta: ASEAN Secretariat, 1999) pp.207, 211-213 and Compendium of Investment Policies and Measures in ASEAN Countries (Jakarta: ASEAN Secretariat, 1998) and A Guide to Foreign Investors in Vietnam, (Hanoi: Ministry of Planning and Investment, 2000) pp. 3-6.

อย่างหนึ่ง แบบของการลงทุนได้มีการกำหนดให้ยืดหยุ่นมากกว่า รูปแบบการลงทุนที่เป็นกิจการร่วมค้าหรือธุรกิจที่มีต่างชาติเป็นเจ้าของทั้งหมด 100%

- A Joint Venture Enterprise

เป็นรูปแบบที่คู่สัญญาตั้งแต่ 2 ฝ่ายหรือมากกว่าอาจทำสัญญาเพื่อร่วมมือกันก่อตั้งวิสาหกิจร่วมค้า (joint venture enterprise) ในรูปของบริษัทจำกัดและมีความเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายของประเทศเวียดนาม คู่สัญญาต่างชาติต้องลงทุนอย่างน้อย 30% ของเงินลงทุนทั้งหมดในกิจการนั้น ในกรณีพิเศษถ้าผู้มีอำนาจในการออกใบอนุญาตคือ the Investment License Authority อนุมัติ อัตรานี้อาจลดลงเหลือ 20% และเป็นรูปแบบขององค์กรธุรกิจที่ประกอบด้วยโครงสร้างและความรับผิดชอบของกรรมการบริหารซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอันอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นสำคัญเพราะการดำเนินการใดๆ กับองค์กรธุรกิจนั้นต้องได้รับคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์จากคณะกรรมการบริษัท

- An Enterprise with 100% Foreign Owned

วิสาหกิจที่คนต่างชาติถือหุ้นได้ 100% นั้นสามารถก่อตั้งได้ในรูปของบริษัทจำกัด และเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเวียดนาม เงินทุนที่จะต้องลงทุนจริงต้องไม่น้อยกว่า 30% ของเงินทุนทั้งหมด ระยะเวลาในการประกอบการในวิสาหกิจที่ต่างชาติเป็นเจ้าของทั้งหมดให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในใบอนุญาต แต่โดยปกติจะต้องไม่เกินกว่า 50 ปีเว้นแต่เป็นกรณีพิเศษ

นักลงทุนต่างชาติอาจเข้าทำสัญญาสร้าง-ดำเนินการ-โอน (BOT), สร้าง-โอน-ดำเนินการ (BTO) หรือ สร้าง-โอน (BT) กับหน่วยงานที่ได้รับมอบอำนาจ ทั้งนี้นักลงทุนมีสิทธิและหน้าที่ตามที่สัญญาระบุไว้

ตามกฎหมายเวียดนามไม่อนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติเป็นเจ้าของที่ดินในเวียดนาม แต่ต้องเช่าที่ดินจากรัฐบาลเวียดนาม, สถาบัน หรือต้องเช่าช่วงที่ดิน [ได้แก่ ในเขตแปรรูปเพื่อการส่งออก (EPZs) และเขตนิคมอุตสาหกรรม (IZ)] ตามระยะเวลาของโครงการ กฎหมายกำหนดให้นักลงทุนเวียดนามอาจลงทุนโดยคำนวณมูลค่าจากสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อลงทุนในกิจการร่วมค้ากับนักลงทุนต่างชาติ การให้เช่าที่ดินนั้นกฎหมายกำหนดให้ระยะเวลาสูงสุดไม่เกิน 70 ปี สำหรับการเช่าที่ดินนั้นต้องเสียภาษีตามที่กระทรวงการคลังเวียดนามกำหนดโดยคำนวณมาจากมูลค่าการสิทธิการใช้ที่ดินของนักลงทุนเวียดนามและจะได้รับการลดหย่อนในโครงการสร้าง-ดำเนินการ-โอน, โครงการที่ดำเนินการในเขตนิคมอุตสาหกรรม, เขตแปรรูปเพื่อการส่งออกและโครงสร้างพื้นฐานในเขตเทคโนโลยีสูง อย่างเช่น โครงการสร้างถนน, สนามบิน, ท่าเรือ ฯลฯ

นอกจากนี้กิจการที่ต่างชาติลงทุนมีสิทธิที่จะจำนองสินทรัพย์ที่เป็นส่วนควบกับทรัพย์สินและสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อนำไปกู้เงินจากสถาบันการเงินของเวียดนาม

กฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนของต่างชาติ ได้แก่

- The Law on Foreign Investment in Vietnam 1996
- Commercial Law
- Labour Law
- Law of Encouragement of Domestic Investment
- Law on Corporate Income Tax ฯลฯ

(2) คนชาติและคนต่างชาติในเรื่องของการลงทุน

ตามกฎหมาย Decree No. 18-CP16, April 1993 of the Government on Implementing Regulations of the Law on Foreign Investment in Vietnam, Article 3 ได้บัญญัติว่า วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ต้องการใช้กับวิสาหกิจเวียดนาม ซึ่งวิสาหกิจเวียดนาม ได้แก่ รัฐวิสาหกิจ (State-run enterprises), การสหกรณ์ (Cooperatives), กิจการที่ก่อตั้งโดยกฎหมายเกี่ยวกับกิจการของเอกชน (private-owned enterprise established by the law on private-owned enterprise) และใช้บังคับกับเอกชนต่างชาติและองค์กรธุรกิจที่มาลงทุนในเวียดนาม , วิสาหกิจที่ใช้เงินลงทุนจากต่างชาติ และองค์กรของรัฐที่เข้าร่วมหรือดำเนินการให้บรรลุตามสัญญาโอน-ดำเนินการ-โอน (BOT) และชาวเวียดนามที่อยู่นอกประเทศประสงค์จะเข้ามาลงทุนในประเทศเวียดนามตามเงื่อนไขในกฎหมายฉบับนี้และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

(3) ประเภทกิจการที่ห้ามคนต่างชาติทำ

เนื่องจากประเทศเวียดนามไม่ได้ระบุ Negative List ไว้ในกฎหมาย มีแต่ประเภทธุรกิจที่ส่งเสริมให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนหลายประเภทด้วยกัน ซึ่งกิจการต่างๆ ที่รัฐบาลเวียดนามอนุญาตจะต้องได้รับการพิจารณาและอนุมัติโครงการที่จะลงทุนเป็นโครงการๆ ไป อันได้แก่

โครงการที่นายกรัฐมนตรีเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบ ได้แก่

- โครงการสาธารณูปโภคในเขตนิคมอุตสาหกรรม, เขตแปรรูปเพื่อการส่งออก, ตามสัญญา BOT, BTO, BT
- โครงการต้องมีเงินทุนไม่น้อยกว่า 40 ล้านดอลล่าร์สหรัฐในขอบข่ายธุรกิจต่างๆ ได้แก่ ไฟฟ้า, การสำรวจเหมืองแร่-น้ำมัน-ก๊าซ-โลหะหนัก-ซีเมนต์-เคมี, ท่าเรือ, ท่าอากาศยาน, ศูนย์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว, ธุรกิจเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์
- โครงการขนส่งทางเรือ (Shipping), สายการบิน (Airline), ไปรษณีย์และโทรคมนาคม, วัฒนธรรม, การพิมพ์, วิทยุ, การแพร่ภาพโทรทัศน์, การฝึกอบรม, การค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์และสุขภาพ, การเงิน, การบัญชีและการตรวจสอบ (inspection)
- โครงการในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าและหายาก เช่น โครงการที่กระทบต่อความมั่นคง ความปลอดภัยของชาติ, โครงการการใช้ประโยชน์จากที่ดินเนื้อที่ในเมือง 5 เอเคอร์ [50,000 ตารางเมตร] และพื้นดินในส่วนอื่นๆ 50 เอเคอร์หรือมากกว่า

โครงการที่กระทรวงการวางแผนและการลงทุนต้องให้ความเห็นชอบ ได้แก่ โครงการที่ไม่จัดอยู่ในโครงการที่ระบุไว้ข้างต้น และไม่จัดอยู่ในโครงการภายใต้ความรับผิดชอบของ the peoples' committees of provinces and cities under central authority

โครงการที่ the peoples' committees of provinces and cities under central authority ให้ความเห็นชอบ ได้แก่ โครงการที่มีมูลค่าไม่เกิน 10 ล้านเหรียญสหรัฐ (ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการเมืองฮานอยและโฮจิมินห์ซิตี้) และต่ำกว่า 5 ล้านเหรียญสหรัฐ (ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการในเมืองอื่นๆ

นอกจากนี้ ตาม Government Decree on the encouragement of foreign investment ซึ่งประกาศใช้เมื่อเดือนมกราคม 1998 ยังได้ระบุประเภทกิจการที่สนับสนุนให้ต่างชาติเข้ามาลงทุน ได้แก่

- เกษตรกรรม ป่าไม้ ประมง
- การแปรรูปทางเกษตรกรรม ป่าไม้ ประมงเพื่อส่งออก
- เทคโนโลยีการถนอมอาหารหลังการเก็บเกี่ยว, ผลิตภัณฑ์ชีวภาพทางเกษตรกรรม ป่าไม้และประมง
- การผลิตวัสดุสำหรับกำจัดแมลงที่มีประสิทธิภาพสูงและปลอดภัยต่อมนุษย์ สัตว์และสิ่งแวดล้อม
- การผลิตเครื่องมือ อะไหล่และเครื่องจักรกลทางการเกษตร
- โครงการที่ใช้แรงงานจำนวนมากโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิผล
- โครงการภาคอุตสาหกรรม
- การสำรวจ, การแสวงประโยชน์และแปรรูปเหมืองแร่
- การพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี
- การผลิตเหล็กกล้า, อัลลอยด์, โลหะพิเศษ, ตะกั่ว
- การผลิตเครื่องจักรกลหนักในอุตสาหกรรมเหล็ก
- การผลิตเครื่องมือ อะไหล่รถยนต์และรถจักรยานยนต์
- การผลิตเครื่องจักรกลดีเซลเทคโนโลยีสูง และอะไหล่ เครื่องมือ
- การสร้างเรือและผลิตเครื่องมือและอะไหล่เรือบรรทุกสินค้าและเรือประมง
- การผลิตเครื่องมือและอุปกรณ์ในการแสวงประโยชน์น้ำมันและก๊าซ
- การผลิตเครื่องมือจักรกลในการบดแร่และตากแห้ง
- การผลิตเครื่องมือบำบัดน้ำเสีย
- การผลิตเครื่องผลิตไฟฟ้ากำลังผลิตปานกลางและสูง
- การผลิตซีเมนต์ชนิดพิเศษ, วัสดุป้องกันเสียง, วัสดุป้องกันกระแสไฟฟ้ารั่ว, วัสดุป้องกันความร้อน, วัสดุสังเคราะห์ใช้แทนไม้
- การผลิตเคมีภัณฑ์
- การผลิตไหม, เส้นใยชนิดต่าง ๆ, ผลิตภัณฑ์สิ่งทอเพื่อส่งออกและเส้นใยพิเศษที่ใช้ในอุตสาหกรรม
- การผลิตวัสดุเครื่องนุ่งห่มและรองเท้าคุณภาพสูงเพื่อส่งออก
- การผลิตหีบห่อคุณภาพสูงเพื่อส่งออก
- การผลิตเวชภัณฑ์
- การผลิตเวชภัณฑ์ตามมาตรฐานระหว่างประเทศ,ผลิตภัณฑ์ยาโดยวิธีชีวภาพ
- โครงการที่ผลิตเพื่อส่งออก 100%
- โครงการผลิตผลิตภัณฑ์ชนิดพิเศษเพื่อขยายพันธ์สัตว์
- โครงการที่ใช้แรงงานเป็นจำนวนมากเกี่ยวกับการปลูกป่า การประมง เกษตรกรรมภายในประเทศ
- โครงการที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่สนับสนุนให้มีการลงทุนโดยเฉพาะ
- โครงการผลิตโลหะหายากเกี่ยวกับเทคโนโลยีชีวภาพ, , เทคโนโลยีใหม่ด้านการผลิต, อิเล็คทรอนิคส์, อุปกรณ์ทางด้านการสื่อสารและโทรคมนาคม
- โครงการด้านสิ่งแวดล้อมและบำบัดน้ำเสีย

- โครงการธุรกิจแปรรูปเพื่อการส่งออกและธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีสูงในเขตนิคมอุตสาหกรรม, เขตแปรรูปเพื่อการส่งออกและเขตเทคโนโลยีสูง
- โครงการภายใต้สัญญา BOT, BTO และ BT

จะเห็นได้ว่าโครงการที่ส่งเสริมให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนที่รัฐบาลเวียดนามได้ประกาศไว้ เกือบทั้งหมดมักจะไม่ใช่ประเภทกิจการที่เกี่ยวข้องกับการบริการ (services) โดยตรง แต่การที่ต่างชาติจะเข้าไปลงทุนด้านการบริการจะต้องพิจารณาจากบางลักษณะโครงการ เช่น การผลิตเพื่อส่งออก, กิจการที่ใช้เทคโนโลยีสูง, กิจการที่ใช้แรงงานเวียดนามจำนวนมาก, กิจการภายใต้สัญญา BTO, BOT และ BT, กิจการที่อยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรม เขตแปรรูปเพื่อการส่งออกและเขตเทคโนโลยีสูง แสดงให้เห็นว่าประเทศเวียดนามมักจะไม่เน้นการเปิดเสรีด้านการค้าบริการให้ต่างชาติเข้ามาลงทุน

ข. การเปิดเสรีเกี่ยวกับการค้าบริการด้านแรงงานต่างชาติ

(1) นโยบายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างชาติ

ประเทศเวียดนามมีนโยบายที่มุ่งเน้นให้จ้างงานคนเวียดนามก่อน จะจ้างงานคนต่างชาติได้เฉพาะผู้ที่มีความรู้ความสามารถอันเป็นที่ต้องการของตลาดและไม่อาจหาผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวได้จากคนเวียดนาม

(2) กฎหมายที่ใช้บังคับกับการทำงานของคนต่างชาติ

- Law on Foreign Investment in Vietnam 1987 amended 1996
- Labour Code 1994
- Civil Code
- Decree HDBT-233 on Labour for Enterprises with Foreign-owned Capital

(3) ข้อจำกัดของการทำงานของคนต่างชาติ

วิสาหกิจที่ตั้งขึ้นในรูปของกิจการที่ชาวต่างชาติเป็นเจ้าของทุนทั้งหมดและกิจการที่ต่างชาติเป็นคู่สัญญาความร่วมมือทางธุรกิจ (BCC) มีสิทธิที่จะรับคนเข้าทำงานและจ้างแรงงานได้โดยปฏิบัติตามข้อกำหนดทางธุรกิจที่ทำกัน โดยต้องจ้างคนเวียดนามก่อน ทั้งนี้จะจ้างคนต่างชาติได้เฉพาะงานที่ต้องการผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคและการจัดการในระดับสูงเท่านั้น โดยไม่อาจหาคนเวียดนามที่มีความสามารถพอที่จะเข้าปฏิบัติงานได้ พร้อมทั้งต้องมีหน้าที่ที่จะฝึกให้คนเวียดนามสามารถทำงานแทนคนต่างชาติได้ อย่างไรก็ตามต้องปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานและกฎหมายคนเข้าเมืองของเวียดนาม

ใบอนุญาตทำงานจะมีอายุตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาจ้างงานที่ทำขึ้นระหว่างวิสาหกิจและลูกจ้างชาวต่างชาติ

หน่วยงานที่จะออกใบอนุญาตทำงานให้ ได้แก่ The Provincial Departments of Ministry of Labour Invalid and Social Affairs และ The Provincial Management Board of the Industrial Zone and Export Processing Zone

ภายใต้ the Decree on Labour for Enterprises with Foreign Owned Capital วิสาหกิจที่ต่างชาติเป็นเจ้าของต้องส่งเงินเข้ากองทุนประกันสังคมให้แก่ลูกจ้างของตน ต้องนำส่งเงินสมทบรายเดือนเพื่อเป็นการประกันการว่างงานและส่งเงินเข้ากองทุนประกันสังคมของกิจการซึ่งครอบคลุมประโยชน์ด้านสุขภาพ, การตั้งครรภ์และการทำศพ เช่นเดียวกันไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างชาวเวียดนามหรือชาวต่างชาติ

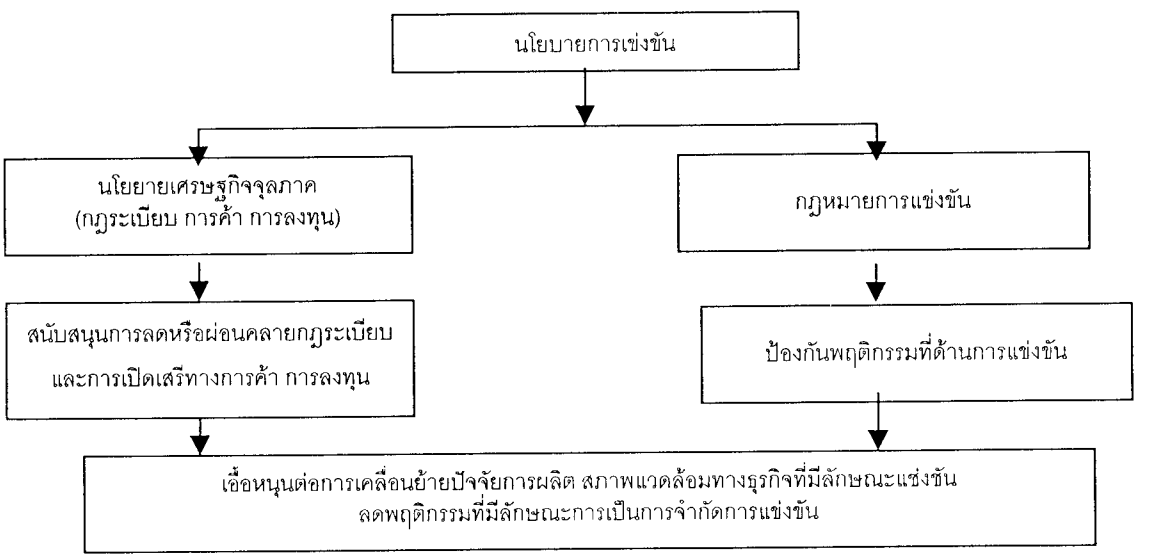
3.2 ลักษณะร่วมของกฎหมายภายในเกี่ยวกับการกำกับดูแลตลาด

ในการพิจารณากฎหมายภายในเกี่ยวกับการกำกับดูแลตลาด (Market Supervision) นั้น นักวิจัยจะไม่ลงรายละเอียดของกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลตลาดของกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ แต่จะพิจารณาภาพรวมของการกำกับดูแลตลาดภายใต้นโยบายการแข่งขัน (Competition Policy) หลังจากนั้นจะลงละเอียดถึงวัตถุประสงค์และสาระสำคัญของกฎหมายการแข่งขัน (Competition Law) ซึ่งจะเป็นการดึงลักษณะรวม (common characteristics) ของกฎหมายการแข่งขันออกมาแสดงให้เห็นว่า บทบาทของกฎหมายการแข่งขันกำกับดูแลตลาดอย่างไร

3.2.1 นโยบายการแข่งขัน (Competition Policy)

มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ การเอื้อหนุนการเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิต (foster mobility of resources) สร้างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีลักษณะแข่งขัน (competitive environments) และลดพฤติกรรมทางธุรกิจที่มีลักษณะเป็นการจำกัดการแข่งขัน (less restrictive business practices) ซึ่งนโยบายการแข่งขันแบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน คือ (1) ด้านนโยบายเศรษฐกิจจุลภาค (Micro-economic Policies) ด้านการค้าและการลงทุน โดยมีวิธีการคือ การผ่อนคลายหรือลดกฎเกณฑ์ระเบียบเกี่ยวกับการควบคุมดูแลลง (deregulation) และการเปิดเสรีทางการค้า (trade liberalization) และ (2) ด้านกฎหมายแข่งขันทางการค้า (Competition หรือ Anti-trust Law) ซึ่งมีวิธีการคือ การป้องกันพฤติกรรมต่อต้านการแข่งขัน (to prevent anti-competitive conduct) ซึ่งทั้ง (1) และ (2) จะเสริมซึ่งกันและกัน และควรจะทำไปพร้อมๆ กันด้วย เป้าหมายของนโยบายการแข่งขันคือ การเอื้อหนุนการเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิต สร้างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีลักษณะแข่งขัน และลดพฤติกรรมที่เป็นการจำกัดการแข่งขัน โดยภาพรวมของนโยบายการแข่งขันสามารถแสดงได้ดังนี้

รูปที่ 3.1 ภาพรวมของนโยบายการแข่งขันกับการกำกับดูแลตลาด

3.2.2 นโยบายเศรษฐกิจจุลภาคเกี่ยวกับการลงทุนและการค้าบริการ

ซึ่งเชื่อกันว่าจะเป็นผลดีต่อตลาดนั้น แบ่งได้ 2 ประเภทได้แก่ 1) การผ่อนคลายกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการลงทุนและการเปิดเสรีทางด้านการลงทุน และ 2) การผ่อนคลายกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการค้าและการเปิดเสรีทางด้านการค้าโดยมีสาระสำคัญดังนี้

การผ่อนคลายกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการลงทุนและการเปิดเสรีทางด้านการลงทุน จะเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้คือ

- รายชื่อธุรกิจที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้คนต่างชาติประกอบกิจการได้ (exclusionary lists)
- การจำกัดทุนของต่างชาติ (ownership restrictions)
- การออกใบอนุญาตประกอบการ (licensing requirements)

การผ่อนคลายกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการค้าบริการและการค่อยๆ เปิดเสรีทางด้านการค้าบริการ (Trade-in-services) จะเกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญดังนี้คือ

- การยอมผูกพันที่จะค่อยๆ เปิดเสรีตามตามรางข้อผูกพันที่จะให้ผู้ให้บริการต่างชาติเข้ามาประกอบกิจการการให้บริการภายในรัฐสมาชิกตามความตกลง GATS และ AFAS (Mode 3 เรื่อง commercial presence)
- การยอมผูกพันที่จะค่อยๆ ลดการเลือกปฏิบัติระหว่างคนชาติกับคนต่างชาติลงตามตารางข้อผูกพันของ GATS และ AFAS (Mode 4 เรื่องคนต่างชาติเข้าไปทำงานในรัฐสมาชิกอื่น)

การผ่อนคลายกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการค้าบริการและการค่อยๆ เปิดเสรีทางด้านการค้าบริการตามความตกลง GATS และ AFAS นั้น นักเศรษฐศาสตร์สำนักเสรีนิยมใหม่ (Neo-liberalism) เชื่อว่าเป็นการเอื้อหนุนต่อการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตเนื่องจากผู้ให้บริการต่างชาติย่อมนำเงินทุน บุคลากรที่มีความสามารถเทคโนโลยี และการจัดการที่มีประสิทธิภาพไปยังรัฐสมาชิกที่ผู้ให้บริการคิดว่าจะได้ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรสูงสุด และการเข้ามาของผู้ให้บริการต่างชาติย่อมทำให้จำนวนผู้ให้บริการ (players) ในตลาดเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้ให้บริการซึ่งมีอยู่หลายรายยอมจำเป็นต้องแข่งขันกันให้บริการที่ดีและราคาถูกต่อผู้บริโภคภายในประเทศ ตลอดจนการที่ตลาดมีผู้ให้บริการมากรายทำให้ผู้ให้บริการไม่สามารถมีพฤติกรรมที่เป็นการจำกัดการแข่งขัน เช่น ภาพรวมกับกำหนดราคาค่าให้บริการได้ เป็นต้น

ส่วนกฎหมายการแข่งขัน (Competition Law) นั้นเป็นกฎหมายภายใน (domestic law) ของรัฐสมาชิกเอง รัฐสมาชิกมีอำนาจอธิปไตยที่ออกกฎหมายการแข่งขันและบังคับใช้ตามที่เห็นสมควรโดย ไม่ถูกจำกัดโดยความตกลง GATS หรือ AFAS กฎหมายการแข่งขันจึงเป็นกฎหมายที่สำคัญมากในยุคการเปิดเสรีทางด้านการค้าบริการ กล่าวคือ เมื่อผู้ให้บริการต่างชาติเข้าไปประกอบกิจการในรัฐสมาชิกอื่นเนื่องจากการค่อยๆ เปิดเสรีตามความตกลง GATS หรือ AGAS แล้ว รัฐสมาชิกโดยเฉพาะประเทศกำลังมีปัญหาจะมีกฎหมายการแข่งขันเท่านั้นที่จะใช้กำกับดูแลพฤติกรรมของผู้ให้บริการต่างชาติ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบรรษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ได้

3.2.3 วัตถุประสงค์สำคัญของกฎหมายการแข่งขัน

ความมีประสิทธิภาพของเศรษฐกิจ (economic efficiency) และการปกป้องประโยชน์สาธารณะ (public interest) โดยมีเครื่องมือทางนโยบายคือ (1) หาการควบคุมและกำกับดูแลโครงสร้างของตลาด และ (2) การควบคุมและกำกับดูแลพฤติกรรมของผู้ประกอบการในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสหรัฐซึ่งมีกฎหมายนี้บังคับใช้นานที่สุด

และได้พัฒนาไปมากที่สุด รัฐจะใช้เครื่องมือทางนโยบายทั้ง 2 ประการ แต่สำหรับประเทศกำลังพัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะเน้น (2) คือ การควบคุมและกำกับดูแลพฤติกรรมของผู้ประกอบการ

ลักษณะรวมของพฤติกรรมของผู้ประกอบการที่รัฐส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นพฤติกรรมต่อต้านการ แข่งขัน (anti-competitive conduct) ซึ่งมีผลเสียต่อกลไกตลาดนั้น แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ

- ประเภทพฤติกรรมต่อต้านการแข่งขันอย่างรุนแรงมาก ซึ่งเรียกกันว่า perse illegal หรือ naked restriction ซึ่งหมายความว่าเป็นความผิดในตัวเองโดยมิต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอื่นๆ ประกอบเลย เช่น การสมรู้ร่วมคิดกันกำหนดราคาค่าให้บริการ (price-fixing cartel) เช่น ผู้ให้บริการโทรคมนาคมซึ่งมีอยู่เพียง 5 ภายในประเทศรัฐสมาชิกใดรัฐสมาชิกหนึ่งสมรู้ร่วมคิดกัน (conspiracy) กำหนดราคาค่าให้บริการโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศให้มีราคาเท่ากันหรือใกล้เคียงกันมากทำให้ผู้บริโภคต้องเสียประโยชน์ หรือการสมรู้ร่วมคิดกับประมูลการให้บริการต่อรัฐ (bid-rigging) ซึ่งเป็นการทำให้รัฐเสียประโยชน์จากการจัดซื้อจัดจ้าง (public procurement) การให้บริการดังกล่าวเนื่องจากไม่มีการแข่งขันกันเสนอราคาโดยผู้ให้บริการจริง
- ประเภทพฤติกรรมการต่อต้านการแข่งขันของผู้ให้บริการซึ่งมีอำนาจครอบงำตลาด (dominant position) กล่าวคือ การมีอำนาจเหนือตลาดอาจได้มาเพราะความสามารถในการแข่งขันและการบริหารที่ดีเยี่ยมไม่ถือว่าเป็นความผิดในตัว (bigness is not badness) แต่หลังจากที่มีอำนาจเหนือตลาดแล้ว มีการใช้อำนาจเหนือตลาดดังกล่าวไปในทางมิชอบ (abuse of dominant position) โดยเป็นพฤติกรรมที่ต่อต้านการแข่งขัน (anti-competitive conduct) ทั้งหลาย เช่น การใช้ราคาต่ำมากกำจัดคู่แข่งขันออกจากตลาดโดยไม่ชอบธรรม (predatory pricing) หรือการคิดค่าให้บริการที่แพงมากโดยปราศจากเหตุผล ซึ่งเป็นการมัดมือชกผู้บริโภคทำให้ผู้บริโภคไม่มีทางเลือกต้องใช้บริการที่มีราคาแพงมากดังกล่าว
- ประเภทพฤติกรรมที่อาจเป็นการต่อต้านการแข่งขันได้ (rule of reason) กล่าวคือ จำเป็นพิจารณาปัจจัยอื่นๆ ประกอบด้วยว่าเป็นการต่อต้านการแข่งขันหรือไม่ ไม่สามารถจะระบุลงไปได้เลยว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นการต่อต้านการแข่งขันในตัว หลายๆ ประเทศจะเรียกพฤติกรรมเหล่านี้ว่า การแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม (unfair trade practices) ซึ่งเชื่อกันว่า รัฐจำเป็นต้องกำกับดูแลพฤติกรรมไม่เป็นธรรมเหล่านี้ เพื่อป้องกันมิให้วิสาหกิจเล็กและกลางใช้วิธีการไม่เป็นธรรมเหล่านี้ไต่เต้าไปจนถึงขั้นมีอำนาจเหนือตลาดได้ วิธีการแข่งขันที่อาจถือได้ว่าเป็นการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมได้ (ต้องพิจารณาปัจจัยอื่นๆ ประกอบ ระยะเวลาควรเป็นระยะกลางคือ 3-5 ปี และต้องขึ้นอยู่กับโครงสร้างบริการนั้นๆ ว่ามีโครงสร้างอย่างไร) ได้แก่

  ก. การกำหนดราคาค่าให้บริการ ณ ระดับผู้ให้บริการรายย่อย

  ข. การรวมกันไม่ติดต่อทำธุรกรรมด้วย (collective refusal to deal)

  ค. การไม่ติดกับทำธุรกรรมด้วย (other refusals to deal)

  ง. การแบ่งแยกราคา (price discrimination)

  จ. ราคาที่ต่ำผิดปกติ (unreasonable price)

  ฉ. การชักจูงลูกค้าโดยวิธีการที่ไม่ชอบธรรม (unreasonable inducement)

  ช. การบีบบังคับโดยไม่ชอบ (unreasonable coercion)

ช. การห้ามผู้ให้บริการอื่นประกอบธุรกิจกับคู่แข่งตาม (exclusive dealing arrangement)

ฌ. การกำหนดเขต (territorial restriction)

ญ. การกำหนดลูกค้าที่จะให้บริการได้ (customer restriction)

- การรวมกิจการและการควบกิจการ (Merger and Acquisition) โดยทั่วไปแล้วการรวมกิจการและการควบกิจการเมื่อได้รับอนุญาตจากองค์กรบังคับใช้กฎหมายแล้ววิสาหกิจสองแห่งหรือมากกว่าย่อมรวมกิจการหรือควบกิจการได้ เหตุผลที่การรวมหรือควบกิจการต้องได้รับอนุมัติก่อนก็เนื่องจากองค์กรบังคับใช้กฎหมายเกรงว่า การรวมหรือการควบกิจการจะทำให้เกิดผู้ให้บริการที่มีอำนาจเหนือตลาด (dominant position) ซึ่งผู้ให้บริการที่มีอำนาจเหนือตลาดอาจมีแนวโน้มที่จะใช้อำนาจเหนือตลาดของตนเอาเปรียบคู่แข่งขันที่มีขนาดกิจการเล็กกว่าโดยวิธีการที่มิชอบธรรมได้ ส่วนเหตุผลสนับสนุนยอมให้มีการรวมหรือควบกิจการได้ก็เนื่องจากเป็นการทำให้ประสิทธิภาพขององค์กรธุรกิจของผู้ให้บริการทั้งสองแห่งที่ประสงค์จะรวมกันเป็นองค์กรใหม่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เนื่องจากมีการร่วมใช้ทรัพยากร (resource sharing) เสริมจุดอ่อนจุดแข็งของกันและกันในทางบริหารจัดการ ดังนั้นการพิจารณาว่าจะให้รวมกันได้หรือไม่ องค์กรบังคับใช้กฎหมายแข่งขันทางการค้าจึงต้องพิจารณาเป็นแต่ละรายไป (case-by-case) โดยมีเกณฑ์ประกอบการพิจารณาหลายเกณฑ์ (criteria) แต่เกณฑ์ร่วมคือ หากพิจารณาอนุญาตให้รวมกันแล้ว การกระจุกตัวของสัดส่วนตลาด (market concentration) จะเป็นอย่างไร

ในยุคการเปิดเสรีด้านการค้าบริการ ซึ่งในข้าง sub-sector ได้มีการอนุญาตให้บริษัทต่างชาติสามารถเข้ามาถือหุ้นของผู้ให้บริการในประเทศได้เต็ม 100 % หลังจากนั้นผู้ให้บริการต่างชาติที่ถือหุ้นข้างมากในบริษัทเดิมอาจมีความประสงค์ที่จะรวมหรือควบกิจการกับผู้ให้บริการอื่นอีกเพื่อขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจของตนให้เติบโตอย่างรวดเร็วที่สุด เช่น กรณีสถาบันการเงินของต่างชาติที่เข้ามาซื้อหุ้นของธนาคารในประเทศไทย หรือในประเทศอินโดนีเซียจนกลายเป็นผู้ถือหุ้นข้างมาก ต่อมาอาจต้องการขยายการทำธุรกิจการเงินโดยการรวมกิจการกับธนาคารพาณิชย์อื่นในประเทศ การจะอนุญาตให้ทำการรวมกิจการได้หรือไม่ได้ย่อมขึ้นกับเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาว่าจะอนุญาตหรือไม่ ดังนั้นกฎหมายป้องกันการผูกขาดหรือกฎหมายการแข่งขันทางการค้า จึงมีความสำคัญมากในการกำกับดูแลผู้เล่น (player) ในตลาดการค้าบริการ

ประเด็นหนึ่งที่สำคัญมากของกฎหมายแข่งขันทางการค้าคือ การบังคับใช้กฎหมายแข่งขันทางการค้า (Enforcement Agency) โดยประเทศพัฒนาแล้วจะมีคณะกรรมการแข่งขันทางการค้า (The Fair Trade Commission) เป็นองค์กรบังคับใช้กฎหมาย โดยจะมีสำนักงานคณะกรรมการแข่งขันทางการค้าเป็นองค์กรช่วยคณะกรรมการแข่งขันทางการค้าดำเนินการ เจ้าหน้าที่ในสำนักงานคณะกรรมการแข่งขันทางการค้าจะประกอบด้วยนักเศรษฐศาสตร์ นักบัญชี และนักกฎหมาย ในสหรัฐอเมริกามีเจ้าหน้าที่ในกองป้องกันการผูกขาดกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานคณะกรรมการการค้าโดยเป็นธรรม (FTC) รวมกันประมาณ 800 คน ในประเทศญี่ปุ่นมีเจ้าหน้าที่ในสำนักงานคณะกรรมการการค้าโดยเป็นธรรม (JFTC) ประมาณ 500 คน โดยคณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ 3 ประเภท คือ

- อำนาจบริการ (administration power) เช่น การอนุญาตให้มีการรวมหรือควบธุรกิจ
- อำนาจกึ่งนิติบัญญัติ (quasi-legislation power) เช่น การให้คณะกรรมการกำหนดความหมายของผู้ประกอบธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาดว่าต้องมีสัดส่วนการครองตลาด (market share) เท่าไร หรือ

ปริมาณยอดขายสินค้า (market sale volume) เท่าไร หรือการกำหนดความหมายพฤติกรรมของผู้ให้บริการใดบ้างว่าเป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (unfair trade practice) ในบริบทของรัฐสมาชิกนั้น ๆ

- อำนาจกึ่งตุลาการ (quasi-judicial) เช่น การออกคำสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจระงับหยุด หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงการกระทำอันเป็นการใช้อำนาจเหมือตลาดโดยไม่เป็นธรรม

ปัญหาร่วมกันของหลายประเทศในกลุ่ม ASEAN คือ กฎหมายการแข่งขันทางการค้ายังเป็นกฎหมายค่อนข้างใหม่ เช่น ประเทศไทยมีการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในปี 2542 ประเทศอินโดนีเซียบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าในปี 2543 เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายยังขาดความรู้ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญในการกำหนดความหมายของพฤติกรรมที่เป็นการต้านการแข่งขัน (anti-competitive conduct) ว่าควรจะหมายถึงอะไรบ้างในบริบท (context) ของบริการนั้นๆ ในประเทศตนยังขาดความรู้ ประสบการณ์ในการไต่สวน สืบสวนการกระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าว เช่น การสมรู้กันกำหนดราคา (price-fixing cartel) ของบรรดาผู้ให้บริการย่อมเป็นเรื่องยากมากที่จะสืบสวนหาพยานหลักฐานมายันผู้ต้องหา ซึ่งแม้แต่ในประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา และญี่ปุ่นเอง เจ้าหน้าที่ประสบความสำเร็จไม่มากในการพิสูจน์ความผิดจนสามารถดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จึงเป็นเรื่องสำคัญมากในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันให้มีประสิทธิภาพ ส่วนภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้ถูกควบคุมกำกับดูแลเองก็ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายการแข่งขัน ซึ่งทำให้การบังคับใช้กฎหมายประสบความยุ่งยากขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง

อย่างไรก็ดี กฎหมายแข่งขันทางการค้านับว่าเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับประเทศกำลังพัฒนาภายในยุคการค่อยๆ เปิดเสรีทางด้านการค้าบริการ เพราะจะเป็นกฎหมายที่รัฐที่เป็นผู้รับผู้ให้บริการต่างชาติเข้ามาประกอบธุรกิจจะใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลตลาดโดยทั่วไป และเป็นเครื่องมือกำกับดูแลบริษัทข้ามชาติ (Multinational Corporations) ที่เข้ามาให้บริการภายในประเทศมิให้มีพฤติกรรมการดำเนินธุรกิจไปในทางที่ต้านการแข่งขัน ซึ่งเป็นการปกป้องผลประโยชน์สาธารณะของรัฐ และมิให้ผลของการค่อยๆ เปิดเสรีทางการค้าบริการต้องถูกเจือจาง (diluted) โดยพฤติกรรมต้านการแข่งขันดังกล่าว

3.3 ประเด็นปัญหาการเปิดเสรีรายสาขาบริการในกลุ่มประเทศอาเซียน

3.3.1 สาขาบริการทางธุรกิจ (Business Services) (ดูตารางที่ 3.1 ประกอบ)

สำหรับบริการทางธุรกิจประเทศต่างๆ ในอาเซียนต่างแสดงข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจเอาไว้ โดยมีการจำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจ เช่น จำเป็นต้องอยู่ในรูปกิจการร่วมค้า ในขณะเดียวกันก็มีการจำกัดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติในองค์กรธุรกิจตามสัดส่วนที่ประเทศต่างๆ ได้กำหนดไว้ในกฎหมายภายในของตน บางประเทศ เช่น ฟิลิปปินส์ และไทยได้จำกัดการถือครองที่ดิน คนต่างชาติไม่อาจถือกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ ยกเว้นการเช่า

ส่วนอุปสรรคการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาชาวต่างชาตินั้น โดยปกติทั่วไปแล้วจะไม่ยอมให้แรงงานฝีมือ (Skilled Labor) ชาวต่างชาติเข้ามาทำงานในประเทศของตน เว้นแต่เฉพาะอนุญาตให้เฉพาะบางตำแหน่ง โดยเฉพาะระดับบริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้คำปรึกษาทางเทคนิคหรือแรงงานฝีมือต่างชาติตามความต้องการของตลาด

เป็นที่น่าสังเกตว่าในหลายๆ สาขาย่อยของบริการทางธุรกิจประเทศต่างๆ มักจะไม่ได้แสดงข้อผูกพันการเปิดเสรีไว้ในกรอบของอาเซียน เมื่อเปรียบเทียบกับส่วนที่ได้ผูกพันไว้ในกรอบของ GATS และผูกพันในสาขาบริการอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย

สำหรับการค้าบริการด้านบริการทางธุรกิจนั้นก็จะดำเนินการตามอุปสรรคดังกล่าวข้างต้นในระดับที่มากบ้างน้อยบ้างตามความพร้อมต่อการแข่งขันและตามความต้องการของตลาดอาชีพและวิชาชีพนั้นๆ ในบริการทางวิศวกรรมการที่จะเข้าสู่ตลาดในประเทศอาเซียนในรูปขององค์กรธุรกิจเกือบทุกประเทศจะจำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจไว้ ส่วนในฟิลิปปินส์และสิงคโปร์องค์กรธุรกิจและบุคลากรที่ประกอบวิชาชีพต้องไปจดทะเบียนและมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ขณะที่โดยหลักแล้วเกือบทุกประเทศไม่อนุญาตให้ชาวต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้

ในการบริการสถาปัตยกรรม มีประเทศฟิลิปปินส์ประเทศเดียวที่ไม่อนุญาตให้ดำเนินการในรูปบริษัท ผู้ให้บริการต้องไปจดทะเบียนต่อคณะกรรมาธิการกฎเกณฑ์ด้านวิชาชีพ ส่วนประเทศอื่นๆ ต่างก็ไม่ได้แสดงข้อผูกพันเปิดเสรีการประกอบวิชาชีพนี้ไว้ในกรอบการเปิดเสรีของอาเซียน

ส่วนของบริการด้านกฎหมายนั้นทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยไม่ได้แสดงข้อผูกพันเปิดเสรีการเข้าสู่ตลาดของการประกอบวิชาชีพนี้ มีเพียงประเทศเวียดนามที่จำกัดให้จัดตั้งเฉพาะในรูปสาขาของบริษัทต่างชาติ โดยต้องไม่เกิน 2 สาขาและจำกัดระยะเวลาประกอบการไว้ไม่เกิน 5 ปีแต่อาจต่ออายุใบอนุญาตได้ครั้งละไม่เกิน 3 ปี พร้อมกับบุคคลธรรมดาที่ให้บริการด้านกฎหมายต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนด เช่น ไม่ต้องคดีอาญา, ให้คำปรึกษากฎหมายในบริษัทต่างประเทศมาไม่น้อยกว่า 5 ปี

สำหรับบริการทางบัญชีและตรวจสอบบัญชี ประเทศฟิลิปปินส์เท่านั้นที่ไม่ให้ดำเนินงานในรูปบริษัท ผู้ให้บริการที่ไม่ใช่นิติบุคคลต้องไปจดทะเบียนต่อคณะกรรมาธิการกฎเกณฑ์ด้านวิชาชีพและประเทศเวียดนามมีข้อจำกัดจำนวนบริษัทที่ให้บริการวิชาชีพนี้จนถึงปี 2020

เมื่อพิจารณาบริการคอมพิวเตอร์และบริการที่เกี่ยวเนื่องอื่นๆ เป็นที่น่าสังเกตว่ามีเพียงประเทศสิงคโปร์และไทยเท่านั้นที่ได้ผูกพันเปิดเสรีการเข้าสู่ตลาดของประเทศตนไว้ใน GATS โดยปรากฏข้อจำกัดด้านรูปแบบองค์กรธุรกิจและสัดส่วนการถือหุ้น รวมทั้งจำกัดตำแหน่ง, จำนวน และเงื่อนไขแก่ชาวต่างชาติผู้ให้บริการวิชาชีพนี้ แต่อย่างไรก็ดีไม่ได้แสดงข้อผูกพันในกรอบของอาเซียน และภายใต้กรอบนี้ต่างชาติไม่อาจแน่ใจที่จะเข้าไปประกอบการและทำงานให้บริการวิชาชีพนี้ได้ เนื่องจากเกือบทุกประเทศไม่ได้แสดงเจตนาเปิดเสรีให้ปรากฏ

สำหรับบริการธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกมีเพียงมาเลเซียประเทศเดียวที่แสดงข้อผูกพันเปิดเสรีบริการด้านนี้ ภายใต้ข้อจำกัดด้านรูปแบบองค์กรธุรกิจ, สัดส่วนของหุ้นต่างชาติโดยรวมต้องไม่เกินกว่า 30% และทุนขั้นต่ำตามที่กำหนดไว้ในแต่ละขนาดกิจการ ขณะที่การเข้ามาทำงานของบุคคลธรรมดาชาวต่างชาติจะถูกจำกัดจำนวนผู้ให้บริการในตำแหน่ง Key Post บริษัทละ 1 ตำแหน่งและประเภท Time Post ได้ 10 ตำแหน่งซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น ประสบการณ์ในตำแหน่งนั้นไม่น้อยกว่า 3 ปี พร้อมกับปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ต้องฝึกอบรมให้แก่ชาวมาเลเซียจนสามารถทำงานในตำแหน่งที่ชาวต่างชาติทำได้

ในกรณีของการให้บริการทางธุรกิจของต่างชาติทั้ง 2 รูปแบบการให้บริการ (Mode 3, Mode 4) ในตลาดของ Host Country โดยพื้นฐานแล้วมักจะต้องได้รับใบอนุญาตและผ่านเกณฑ์คุณสมบัติตามที่หน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับ

ดูแลกำหนดไว้ตามกฎหมายภายใน และตามความต้องการของตลาดแต่ละประเทศ มิเช่นนั้นก็จะต้องเป็นไปตามกฎของ GATS ว่าด้วย Recognition เนื่องจากการเข้ามาให้บริการของต่างชาติกระทบต่อตลาดธุรกิจและตลาดแรงงานภายในประเทศไม่มากก็น้อย บางประเทศมิให้แรงงานฝีมือต่างชาติเข้ามาทำงานเพราะเป็นการแย่งงานบุคลากรทางวิชาชีพในประเทศ ในทางกลับกันประเทศส่วนใหญ่ในอาเซียนจะอนุญาตให้บุคลากรที่ดำเนินงานในองค์กรธุรกิจและผู้ประกอบวิชาชีพที่มีคุณสมบัติทางเทคนิคในระดับสูงพร้อมกับมีประสบการณ์ในวิชาชีพนั้นๆ รวมถึงมีคุณสมบัติทางด้านบริหารจัดการเข้ามาสู่ตลาด เนื่องจากขาดแคลนหรือเป็นที่ต้องการของตลาดภายในประเทศ แต่อย่างไรก็ตามความต้องการของตลาดหรือสภาวะการเปิดเสรีบริการทางธุรกิจจะมากหรือน้อยนั้นต้องพิจารณาสภาพเศรษฐกิจและปัจจัยอื่นๆ ในแต่ละประเทศอาเซียนประกอบกัน เช่น ระดับการพัฒนาทางวิชาชีพที่แตกต่างกัน

3.3.2 สาขาบริการท่องเที่ยว (ดูตาราง 3.2 ประกอบ)

เมื่อพิจารณากรอบของการเปิดเสรีการค้าบริการในภาพรวมแล้วการเข้าไปประกอบธุรกิจในสาขาต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนควรจะทำได้โดยรวมทุกสาขา ขึ้นอยู่กับศักยภาพของอุตสาหกรรมนี้ในแต่ละประเทศ ในบางประเทศอาจจะเป็นตลาดที่พัฒนามามากแล้ว เช่น สิงคโปร์ บางประเทศก็มีศักยภาพพัฒนาได้ระดับหนึ่ง เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ในบางประเทศเป็นตลาดใหม่ เช่น เวียดนาม ลาว โอกาสและศักยภาพของผู้ประกอบการต่างชาติที่จะเข้าไปในแต่ละตลาดจะแตกต่างกัน ดังนั้นควรจะพิจารณาถึงเงื่อนไข โดยเฉพาะในแต่ละพื้นที่ตลาดที่เป็นอยู่ด้วย

ก) บริการการท่องเที่ยวในสาขาการโรงแรม

เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนมีเพียงประเทศสิงคโปร์ประเทศเดียวที่เปิดเสรีในสาขานี้ ขณะที่ประเทศอื่นยังมีเงื่อนไขหลายประการ และประเทศสมาชิกบางประเทศก็เริ่มเปิดเสรีเรื่องการจัดการโรงแรมนานาชาติ เช่น อินโดนีเซีย เวียดนามและลาว ดังนั้นคนต่างชาติสามารถเข้าไปรุกตลาดได้ในเรื่องการจัดการโรงแรมในประเทศอาเซียนที่ได้เริ่มเปิดเสรีในเรื่องการจัดการโรงแรมนานาชาติ เช่น อินโดนีเซีย เวียดนาม ลาว ดังกล่าว และคนต่างชาติอาจเข้าไปพัฒนาโรงแรมที่ยังมีโอกาสดีอยู่ในระดับ 2 หรือ 3 ดาว หรือในรูปแบบอื่นในประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

ข) บริการการท่องเที่ยวในสาขาธุรกิจนำเที่ยว

คนต่างชาติยังเข้าประกอบการและประกอบอาชีพในตลาดธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวได้ไม่มากนัก เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่แล้วเปิดเสรีโดยมีเงื่อนไขทำนองเดียวกับไทย จึงแสดงว่าแต่ละประเทศไม่ยอมเปิดธุรกิจนำเที่ยวอย่างมาก และแสดงให้เห็นว่าศักยภาพของประเทศในอาเซียนค่อนข้างจะมีจำกัด ยกเว้นสิงคโปร์ซึ่งเปิดเสรีในระดับสูง ถ้าคนต่างชาติต้องการเข้าไป คนต่างชาติสามารถเข้าไปร่วมทุนกับผู้ประกอบการภายในประเทศ เช่น สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ถึงแม้ว่าจะยังขาดความสะดวกในการร่วมมือทางธุรกิจ สำหรับประเทศที่คนต่างชาติไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้เนื่องจากประเทศเหล่านี้ไม่ได้เปิดเสรีในกรอบของ ASEAN เลย ได้แก่ บรูไน เวียดนาม ลาว ดังนั้นการเปิดเสรีของอาเซียนในสาขานี้ไม่ส่งผลต่อความสามารถของแต่ละประเทศมากนัก

ค) บริการการท่องเที่ยวในสาขาธุรกิจสวนสนุกและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

การที่คนต่างชาติจะเข้าไปประกอบธุรกิจนี้ในกลุ่มประเทศอาเซียนมีความเป็นไปได้ค่อนข้างน้อย แม้ว่าจะมีศักยภาพในการแข่งขันทัดเทียมกัน แต่ธุรกิจสาขานี้ไม่ได้รับการเสนอไว้ในการค้าเสรีของอาเซียน ยกเว้นมาเลเซียที่เสนอเปิดเสรีไว้แต่มีข้อกำหนดคือ ต่างชาติเป็นเจ้าของได้ 100% ใน 5 ปีแรกแต่หลังจากนั้นต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกิน 51%

ง) บริการการท่องเที่ยวในสาขาธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหาร

ในกรอบการเปิดเสรีของอาเซียน ทุกประเทศได้กำหนดเงื่อนไขการเปิดเสรีไว้ยกเว้นประเทศสิงคโปร์ที่เปิดเสรีในระดับสูง และคนต่างชาติสามารถเข้าสู่ตลาดอาเซียนได้สูงรวมทั้งประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยเองมีศักยภาพสูงในตลาดบริการด้านนี้เพราะอาหารไทยเป็นที่รู้จักกันในตลาดอาเซียน และมีความหลากหลาย การเปิดตลาดของอาเซียนจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยมากเพราะลักษณะอุปสรรคและปัญหาในตลาดด้านนี้ไม่แตกต่างจากไทยมากนัก

จ) บริการการท่องเที่ยวในสาขามัคคุเทศก์

ในสาขาย่อยบริการมัคคุเทศก์มีการกีดกันชาวต่างชาติที่จะมาประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ค่อนข้างสูง ยกเว้นประเทศสิงคโปร์ที่มีการเปิดเสรีแบบมีเงื่อนไข แสดงว่าโดยส่วนใหญ่แล้วประเทศสมาชิกอาเซียนเปิดเสรีในระดับต่ำเช่นเดียวกับประเทศไทย คนต่างชาติจึงเข้าสู่ตลาดมัคคุเทศก์ในกลุ่มประเทศอาเซียนได้ต่ำ

นอกจากจะไม่เปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติประกอบอาชีพนี้แล้วยังมีการออกกฎหมายลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนค่อนข้างรุนแรง และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเอาจริงเอาจัง อีกทั้งค่าจ้างมัคคุเทศก์ต่างชาติค่อนข้างถูก ทำให้ขาดแรงจูงใจในการเข้าไปประกอบอาชีพนี้ในต่างแดน

ฉ) ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย

อุปสรรคของการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ ในส่วนของกลุ่มประเทศอาเซียนก็อาจจะต้องพิจารณาจากกฎหมายภายในของแต่ละประเทศว่ามีอุปสรรคต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างไร

3.3.3 **สาขาบริการขนส่งทางทะเล** (Maritime Transportation)

จากการศึกษาของนักวิจัยฝ่ายเศรษฐศาสตร์พบว่าสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีความพร้อมในการแข่งขันทางด้านสาขาบริการขนส่งทางทะเลมากที่สุด โดยมีกองเรือพาณิชย์ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในอาเซียน แต่จากการศึกษาตารางข้อผูกพันของ GATS และ AFAS แล้ว กลับพบว่าประเทศสิงคโปร์ไม่ได้แสดงข้อผูกพันการเปิดเสรีเกี่ยวกับสาขาบริการหลักของการขนส่งทางทะเลคือ บริการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารระหว่างประเทศเลย ตรงกันข้ามประเทศอื่นๆ ในอาเซียนซึ่งมีความสามารถในการแข่งขันน้อยกว่าประเทศสิงคโปร์ได้แสดงข้อผูกพันการเปิดเสรีบริการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารระหว่างประเทศกับบริการเสริมหลายประเภทไว้ในตารางข้อผูกพัน GATS และ AFAS

สำหรับบริการขนส่งผู้โดยสารระหว่างประเทศทางทะเลนั้น ประเทศสิงคโปร์ไม่ยอมแสดงข้อผูกพัน ส่วนประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศไทย ประเทศเวียตนามต่างแสดงข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจไว้ โดยมีการจำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจจำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติ จำกัดเงื่อนไขเรื่องเรือและเจ้าของเรือ ส่วน

ประเทศฟิลิปปินส์ไม่ได้แสดงข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดไว้ จึงเป็นข้อผูกพันที่เปิดเสรีให้เข้าการเข้าถึงตลาดมากที่สุด ส่วนอุปสรรคการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาชาวต่างชาตินั้น โดยปกติแล้วทุกประเทศในอาเซียนจะอนุญาตเฉพาะแรงงานที่มีฝีมือระดับผู้บริหารและผู้ชำนาญการสูงและต้องเสียค่าธรรมเนียมด้วย

สำหรับบริการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศนั้น ประเทศสิงคโปร์ซึ่งมีความสามารถในการแข่งขันสูงที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียนไม่ยอมแสดงข้อผูกพันที่จะเปิดเสรีเลย ส่วนประเทศมาเลเซีย ประเทศไทย ประเทศเวียตนามต่างแสดงข้อผูกพันจำกัดการเข้าสู่ตลาดไว้ โดยมีการจำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจ จำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติ จำกัดเงื่อนไขเรื่องเรือและเจ้าของเรือ มีประเทศฟิลิปปินส์ซึ่งมีความสามารถในการแข่งขันรองจากประเทศสิงคโปร์ในด้านการขนส่งทางทะเลประเทศเดียวที่ไม่ได้ตั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้าสู่ตลาดไว้เลย

สำหรับบริการเสริมอื่นๆ เช่น Cargo handling บริการให้เช่าเรือโดยปราศจากลูกเรือ บริการบำรุงรักษาและซ่อมแซมเรือนั้น ประเทศใน ASEAN ยกเว้นประเทศฟิลิปปินส์กับประเทศสิงคโปร์ ต่างตั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจไว้ โดยมีการจำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ จำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติ ส่วนอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาชาวต่างชาตินั้น เมื่อพิจารณาตารางแสดงข้อผูกพันแล้วจะเห็นว่าทุกประเทศในอาเซียนจะอนุญาตเฉพาะแรงงานที่มีฝีมือระดับผู้บริหารหรือผู้ชำนาญการสูง หรือลูกจ้างที่เข้ามาเจาจาต่อรองธุรกิจเท่านั้น

สำหรับข้อผูกพันใน AFAS แม้ว่าโดยทั่วไปแล้ว ประเทศอาเซียนจะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้าถึงตลาดใกล้เคียงกับ GATS ก็ตาม แต่ได้การยื่นเสนอเปิดสาขาบริการย่อยมากกว่าใน GATS โดยประเทศฟิลิปปินส์ได้ยื่นขอผูกพันเปิดสาขาบริการย่อยอีก 1 สาขา คือบริการพัฒนาท่าเรือ ประเทศไทยได้ยื่นขอเสนอข้อผูกพันเปิดสาขาบริการย่อยเพิ่มจาก GATS อีก 5 สาขาย่อย ได้แก่ บริการ marine freight forwarding, marine cargo handling, container service & depot service, marine agency services และบริการพิธีการทางศุลกากร และประเทศมาเลเซียข้อจำกัดของการเข้าสู่ตลาดของงานต่างชาติในกรณีของบริการกู้เรือ

3.3.4 สาขาบริการขนส่งทางอากาศ

จากการศึกษาของผู้วิจัยฝ่ายเศรษฐศาสตร์พบว่า ประเทศสิงคโปร์กับประเทศไทยเป็นเพียง 2 ประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียนที่พอจะมีความสามารถในการแข่งขันระดับระหว่างประเทศได้พอสมควร โดยประเทศสิงคโปร์กำลังมีความสามารถในการแข่งขันดีขึ้นอย่างรวดเร็วและแซงหน้าประเทศไทยในเร็วๆ นี้ จากการศึกษาตารางข้อผูกพันของ GATS พบว่า ภายในกรอบของ GATS นั้นไม่ได้ครอบคลุมประเด็นที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องมากที่สุดของการขนส่งทางอากาศ ได้แก่ สิทธิการบิน ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบของการเจรจาแบบทวิภาคี สาขาบริการย่อยของบริการขนส่งทางอากาศซึ่งเป็นสาขาบริการเสริมและเป็นสาขาบริการย่อยที่อยู่ในกรอบของการเจรจา ได้แก่ บริการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเครื่องบิน บริการขายและการตลาด บริการให้เช่าเครื่องบินโดยไม่มีลูกเรือ

บริการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเครื่องบินนั้น ประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ไม่ได้แสดงในตารางข้อผูกพันว่าจะเปิดเสรีเลย (ซึ่งได้แก่ การบิดเข้าสู่ตลาดของผู้ให้บริการต่างชาตินั้นเอง) ประเทศฟิลิปปินส์ เปิดให้บริษัทต่างชาติเข้าสู่ตลาดโดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ ส่วนประเทศไทยเองไม่เปิด Mode 3 ให้กับบริษัทเลยแต่อนุญาตให้บุคคลธรรมดาต่างชาติระดับผู้จัดการ ผู้บริหาร ผู้ชำนาญการ เข้ามาประกอบการได้ตามดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้ได้อนุญาต

บริการขายทั่วไปและการตลาด ประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ในตารางข้อผูกพันเลย (ซึ่งได้แก่ การปิดการเข้าสู่ตลาดของผู้ให้บริการต่างชาตินั่นเอง) ประเทศไทยตั้งเงื่อนไขจำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ จำกัดประเภทของผู้ให้บริการ และตั้งเงื่อนไขการดำเนินงานว่าต้องใช้เครือข่ายโทรคมนาคมและอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ ส่วนเข้ามาทำงานของบุคคลธรรมดาต่างชาตินั้น ประเทศไทยจะอนุญาตเฉพาะกรณีโอนย้ายพนักงานขององค์กรในระดับผู้จัดการ ผู้บริหาร ผู้ชำนาญการ และบุคคลธรรมดาที่เข้ามาติดต่อธุรกิจเท่านั้น ส่วนประเทศฟิลิปปินส์ อนุญาตให้คนธรรมดาต่างชาติเข้ามาทำงานได้โดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ เลย

บริการให้เช่าเครื่องบินโดยไม่มีลูกเรือ ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศเดียวในบรรดาประเทศอาเซียนที่ยื่นข้อเสนอผูกพันจะเปิดเสรีภายใต้กรอบของ GATS อย่างไรก็ดีโดยมีข้อจำกัดว่า ต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่ดูแลธุรกิจการบินก่อน ส่วนการอนุญาตให้คนธรรมดาต่างชาติเข้ามาทำงานนั้น ประเทศฟิลิปปินส์ไม่ได้ตั้งข้อจำกัดไว้เลย

ส่วนตารางข้อผูกพันใน AFAS นั้น แม้ว่าประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์จะยื่นข้อเสนอเกี่ยวกับบริการเสริมเข้ามา แต่เมื่อพิจารณาเนื้อหาของข้อผูกพันแล้ว ปรากฏว่าประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ ไม่ยอมผูกพัน (Unbound) ในรูปแบบการให้บริการที่สำคัญคือ mode 3 และ mode 4 ซึ่งทำให้ข้อเสนอผูกพันดังกล่าวเป็นเพียง (empty commitments) เท่านั้น โดยไม่มีเนื้อหาสาระที่จะเปิดตลาดให้กับบริษัทต่างชาติ หรืออนุญาตให้บุคคลธรรมดาเข้าไปทำงานในประเทศดังกล่าวได้ ประเทศเวียตนามก็ยื่นข้อเสนอในลักษณะเดิมกันกับประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ มีแต่ประเทศไทยเท่านั้นที่ยอมเปิดบริการบำรุงรักษาและซ่อมแซมเครื่องบิน บริการขายทั่วไปและขายเกี่ยวกับระวาง โดยตั้งข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาดไว้เช่นเดียวกันกับตารางข้อผูกพันใน GATS โดยจำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ, ประเภทผู้ให้บริการ และเงื่อนไขการดำเนินงาน ตลอดจนการเข้ามาทำงานของบุคคลธรรมดาต่างชาติ โดยประเทศไทยตั้งข้อจำกัดว่าต้องเป็นบุคคลธรรมดาที่เข้ามาติดต่อหรือประกอบธุรกิจไม่เกิน 90 วัน และกรณีโอนย้ายพนักงานขององค์กรในระดับผู้จัดการ ผู้บริหาร หรือผู้ชำนาญการ

3.3.5 สาขาบริการโทรคมนาคม

จากการศึกษาของนักวิจัยฝ่ายเศรษฐศาสตร์พบว่า ระดับของการพัฒนาการบริการโทรคมนาคมมีความแตกต่างกันอย่างมาก โดยประเทศสิงคโปร์มีจำนวนคู่สายสูงที่สุด และเป็นประเทศที่เปิดเสรีให้บริษัทต่างชาติเข้ามาประกอบการได้โดยไม่มีการจำกัดหุ้นส่วนต่างชาติในการประกอบธุรกิจโทรคมนาคมตั้งแต่ปี 2000 ส่วนที่ประเทศฟิลิปปินส์กับมาเลเซียได้เปิดให้มีการแข่งขันในทุกตลาดมาตั้งแต่ปี 1995 แล้ว ส่วนในอีกขั้วหนึ่งของกลุ่มประเทศอาเซียนคือประเทศไทยและประเทศอินโดนีเซียนั้น กิจการโทรคมนาคมยังมีการผูกขาดโดยรัฐอยู่ โดยรัฐเท่านั้นที่จะสามารถเป็นผู้ให้บริการและเป็นเจ้าของเครือข่ายโทรคมนาคมได้ ลักษณะของกิจการโทรคมนาคมและนโยบายของรัฐได้สะท้อนให้เห็นได้ใน

ตารางข้อผูกพันของ GATS ดังนี้คือ

บรรดาข้อผูกพันที่ประเทศสมาชิกให้ไว้กับ GATS นั้นจะมีจำนวนสาขาบริการย่อยเป็นจำนวนมาก แต่พอจะรวมเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ ดังต่อไปนี้คือ บริการโทรศัพท์ท้องถิ่น บริการโทรศัพท์ทางไกลภายในประเทศ บริการโทรศัพท์ระหว่างประเทศ บริการเทเล็กซ์และบริการโทรเลข บริการ internet บริการโทรศัพท์ตามตัว บริการส่งข้อมูล บริการกระจายเสียงและแพร่ภาพออกอากาศ ฯลฯ โดยทุกประเทศ ASEAN ที่ยื่นข้อผูกพันนั้นจะให้ความสำคัญมากกับการตั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้าสู่ตลาดของผู้ให้บริการต่างชาติ โดยข้อผูกพันจะจำกัดเกี่ยวกับการจำกัดผู้ให้บริการต่างชาติ

จำกัดรูปแบบของการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ จำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติ จำกัดขอบเขตของกิจการที่ได้รับอนุญาต จำกัดเรื่องการขายต่อโดยไม่มีการเพิ่มเติมมูลค่า กำหนดวันเริ่มต้นประกอบการ จำกัดว่าต้องได้รับใบอนุญาตประกอบการจากหน่วยงานที่กำกับดูแลก่อน โดยประเทศสิงคโปร์จะมีความแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ใน ASEAN 3 ประการคือ (1) จำนวนสาขาบริการย่อยที่ประเทศสิงคโปร์แสดงไว้ในตารางข้อผูกพันมีจำนวนสาขาย่อยน้อยกว่าประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย และฟิลิปปินส์ (2) สาขาย่อยส่วนใหญ่จะเป็นบริการที่สลับซับซ้อน และมีการเพิ่มมูลค่า เช่น value-added network (VAN) และ computer services เป็นต้น (3) ส่วนใหญ่แล้วจะมี ไม่มีข้อจำกัดเรื่องการเข้าสู่ตลาดเลย ยกเว้นบริการประเภท facilities-based เท่านั้น

ส่วนบรรดาข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้ามาทำงานของบุคคลธรรมดาต่างชาตินั้น ทุกประเทศจะตั้งข้อจำกัดไว้แทบจะเหมือนกันคือ จะอนุญาตเฉพาะคนธรรมดาต่างชาติที่มีทักษะสูง ระดับผู้บริหาร ผู้ที่มีความชำนาญการสูง ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค ตลอดการจำกัดจำนวนบุคคลธรรมดาที่จะเข้ามาทำงานและการจำกัดระบบเวลาที่บุคคลธรรมดาเหล่านั้นจะอยู่ทำงานในประเทศได้ ประเทศสิงคโปร์ได้ตั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้ามาทำงานของบุคคลธรรมดาต่างชาติคล้ายกันกับประเทศอื่นๆ ใน ASEAN ยกเว้นในสาขาบริการย่อย Computer Services ซึ่งประเทศสิงคโปร์ไม่ผูกพันที่จะเปิดให้บุคคลธรรมดาเข้าไปทำงานในสิงคโปร์ได้

สำหรับตารางผูกพันใน AFAS นั้น มีการเปิดเสรีมากกว่า GATS ซึ่งเรียกว่า GATS-plus ไม่มากเนื่องจากมีเพียงประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทยเท่านั้นที่ยื่นข้อผูกพันที่จะเปิดสาขาบริการย่อยเพิ่มขึ้นจากตาราง GATS โดยประเทศอินโดนีเซียยื่นข้อผูกพันสาขาบริการย่อยด้าน electronic data interchange services, database access services, facsimile services และ domestic leased circuits ประเทศไทยยื่นข้อผูกพันที่จะเปิดสาขาบริการย่อยด้าน electronic mail, voice mail, electronic data interchange, mobile data services, entertaining services, facsimile services, tele-conference โดยทั้งประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทยต่างตั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กรธุรกิจ จำกัดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติ จำกัดจำนวนผู้ให้บริการต่างชาติ และประเทศไทยได้เพิ่มเติมข้อจำกัดอีกประการหนึ่งว่าต้องดำเนินงานภายใต้หลักสร้าง-โอน-ดำเนินการ (BTO)

ส่วนการเข้ามาทำงานของบุคคลธรรมดาต่างชาตินั้น ทั้งประเทศไทยและประเทศอินโดนีเซียต่างตั้งข้อจำกัดโดยอนุญาตเฉพาะบุคคลธรรมดาที่มีทักษะระดับกรรมการ ผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิค ประเทศไทยได้ตั้งข้อจำกัดเพิ่มจากประเทศอินโดนีเซียเรื่องการจำกัดระยะเวลาการพำนักในประเทศไทยด้วย

3.3.6 สาขาบริการธนาคารพาณิชย์

จากการศึกษาของนักวิจัยฝ่ายเศรษฐศาสตร์พบว่า ความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มประเทศอาเซียนยังต่ำ ยกเว้นประเทศสิงคโปร์ ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันสูงที่สุดในบรรดาอาเซียนด้วยกันเอง นอกจากนั้นยังพบว่าประเทศในกลุ่มอาเซียนส่วนใหญ่ยังขาดความเชี่ยวชาญในการให้บริการทางการเงินอย่างแท้จริง ดังนั้นประโยชน์ที่จะได้รับคือบริการที่ดีขึ้นจึงน่าจะมาจากการอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์จากสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ซึ่งมีความเชี่ยวชาญทางการเงินสูง หรือธนาคารพาณิชย์ญี่ปุ่นซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการเอื้ออำนวยทางการค้าและการลงทุนให้เข้ามาเปิดบริการให้มากขึ้น แต่ประเทศ ASEAN ยังตั้งข้อกีดกันไว้เพื่อเป็นการต่อรองทางการค้า

จะเห็นได้จากการพิจารณาตารางข้อผูกพันของ GATS แล้วเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว ระดับการเปิดเสรีทางด้านบริการทางการเงินของประเทศในกลุ่มอาเซียนยังต่ำอยู่ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาต่อไปเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียนแล้วนักวิจัยเศรษฐศาสตร์พบว่า ระดับการเปิดเสรีของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในการเข้าสู่ตลาดไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนาของระบบการเงินของแต่ละประเทศ แต่อย่างไร ตัวอย่างเช่น ประเทศอินโดนีเซียซึ่งมีระดับการพัฒนาของระบบการเงินต่ำกว่าประเทศสิงคโปร์แต่กลับมีระดับการเปิดเสรีสูงกว่าประเทศสิงคโปร์เป็นต้น

สาขาบริการย่อยของธุรกิจธนาคารพาณิชย์มีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่สาขาบริการย่อยที่สำคัญมากคือ บริการรับฝากเงิน (acceptance of deposits) และบริการให้กู้ยืมเงินรูปแบบต่างๆ และบริการให้โอนเงินซึ่งบริการธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญมากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ประเทศอาเซียนต่างตั้งข้อจำกัดไว้ค่อนข้างเข้มงวดเกี่ยวกับการเข้ามาให้บริการของธนาคารพาณิชย์ต่างชาติโดยข้อจำกัดที่เป็นลักษณะร่วมกันคือ การจำกัดเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กรธุรกิจและข้อจำกัดเกี่ยวกับสัดส่วนของผู้ถือหุ้น นอกจากนั้นประเทศประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศสิงคโปร์ ยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับจำนวนของผู้ให้บริการ (number of operations) และมูลค่าของการให้บริการ (volume of transaction) ด้วย

ส่วนการเข้ามาทำงานของบุคคลธรรมดาต่างชาตินั้น แม้ว่าในทางเศรษฐศาสตร์แล้วเป็นเรื่องที่ประเทศในอาเซียนควรให้การสนับสนุนเพราะประเทศในกลุ่มอาเซียนขาดทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการธนาคารพาณิชย์ และจะได้เป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับบุคลากรมนุษย์ในประเทศด้วย แต่ในความเป็นจริง บรรดาประเทศในกลุ่มอาเซียนต่างตั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้ามาทำงานของบุคคลธรรมดาต่างชาติ โดยข้อจำกัดดังกล่าวดังนี้คือ อนุญาตเฉพาะตำแหน่งบริหาร กรรมการ ผู้เชี่ยวชาญ จำกัดจำนวนกรรมการต่างชาติตามสัดส่วนการถือหุ้น สงงบตำแหน่งบริหารไว้ให้คนชาติของประเทศตน จำกัดจำนวนบุคคลต่างชาติที่จะอนุญาตให้เข้ามาต่อหนึ่งองค์กรธุรกิจตลอดจนจำกัดระยะเวลาพำนัก เป็นต้น

หากพิจารณาข้อผูกพันในการเปิดบริการธนาคารพาณิชย์ในกรอบ AFAS เทียบกับ GATS เพื่อหา GATS-plus แล้วพบว่า ประเทศไทย มาเลเซีย เวียดนาม ไม่มีข้อเสนอพิเศษที่เป็น GATS-plus ให้กับประเทศกลุ่มอาเซียน ประเทศอินโดนีเซียกำหนดให้มีการเปิดเสรีบริการธนาคารพาณิชย์อย่างเต็มรูปแบบภายใน ค.ศ.2010 ภายในกลุ่มอาเซียนเมื่อเทียบกับ ค.ศ.2020 ภายในกรอบของ GATS นอกจากนั้นแล้ว ไม่จำเป็นต้องมี economic need test สำหรับบุคลากรในกลุ่มประเทศอาเซียน ประเทศสิงคโปร์ยื่นข้อผูกพันที่เป็น GATS-plus โดยอนุญาตให้ off shore bank ในประเทศสิงคโปร์ปล่อยสินเชื่อได้ไม่เกิน 300 ล้านเหรียญสหรัฐ ในกรณีธนาคารของกลุ่มประเทศอาเซียนและไม่เกิน 100 ล้านเหรียญสหรัฐ ในกรณีธนาคารของต่างชาตินอกอาเซียน ประเทศฟิลิปปินส์ยื่นข้อผูกพันที่เป็น GATS-plus คือ อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มประเทศอาเซียนสามารถเข้าไปจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ในประเทศฟิลิปปินส์ได้ อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์จากประเทศในกลุ่มอาเซียนตั้งสาขาได้ไม่เกิน 6 สาขา เมื่อเทียบกับธนาคารพาณิชย์ต่างชาติอื่นซึ่งตั้งสาขาได้ไม่เกิน 4 สาขา นักลงทุนจากประเทศในกลุ่มอาเซียนถือหุ้นสามัญของธนาคารพาณิชย์ฟิลิปปินส์ได้ไม่เกิน 60% เมื่อเทียบกับ 40% กรณีของนักลงทุนนอกกลุ่มประเทศอาเซียน อนุญาตให้กรรมการที่มีสัญชาติของประเทศในอาเซียนมีจำนวนได้ตามสัดส่วนการถือหุ้น ขณะที่จำกัดกรรมการต่างชาตินอกกลุ่มอาเซียนไม่ให้เกินครึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด ประเทศฟิลิปปินส์จึงเป็นประเทศที่ให้ข้อผูกพันที่เป็น GATS-plus มากที่สุด

3.3.7 สรุปประเด็นด้านอุปสรรคการเปิดเสรีรายสาขา (ดูตารางที่ 3.1 ประกอบ)

จากตารางแสดงอุปสรรคการเปิดเสรีรายสาขาข้างต้น พบว่ามีข้อผูกพันที่เป็นลักษณะทั่วไปในทุกสาขาบริการทั้งในระดับ GATS และ AFAS ในการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจต่างชาตินั้นประเทศส่วนใหญ่ในอาเซียนมักจะมีข้อจำกัดด้านรูปแบบขององค์กรธุรกิจของผู้ให้บริการ, ข้อจำกัดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติในองค์กรธุรกิจ, จำกัดการถือครองที่ดิน ส่วนในบางประเทศ เช่น ไทยมีข้อจำกัดที่ต่างจากประเทศอื่นคือจำกัดจำนวนผู้ถือหุ้นต่างชาติ และเวียดนามกำหนดให้ต้องได้รับใบอนุญาตที่มีกำหนดระยะเวลาจึงจะสามารถประกอบธุรกิจให้บริการในรูปแบบต่างๆ ได้เป็นที่น่าสังเกตว่าจากการที่มาเลเซียเกรงว่าต่างชาติจะเข้ามาควบคุมกิจการของมาเลเซีย จึงกำหนดข้อจำกัดในกรณีที่ต่างชาติเช่าซื้อ (Acquisition), การควบรวม (Mergers) และครอบงำกิจการ (Takeovers) ต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดและต้องได้รับอนุญาตเสียก่อน โดยเฉพาะหากเป็นกิจการที่ขัดต่อประโยชน์ของชาติจะไม่ได้รับอนุญาตให้ประกอบการ

สำหรับในส่วนการเข้าไปทำงานของบุคคลธรรมดาชาวต่างชาตินั้น ทุกประเทศมีข้อจำกัดตำแหน่ง นั่นคืออนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาทำงานได้เฉพาะตำแหน่งระดับบริหาร ระดับจัดการ ผู้ชำนาญการและผู้เชี่ยวชาญพิเศษขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด รวมทั้งการเข้ามาติดต่อหรือเจรจาทางธุรกิจชั่วคราวในบางประเทศก็จะได้รับอนุญาตเช่นกัน โดยประเทศอินโดนีเซีย, มาเลเซีย, สิงคโปร์และไทยได้กำหนดข้อจำกัดเพิ่มเติมว่า ในตำแหน่งที่อนุญาตให้ต่างชาติทำงานได้ดังกล่าวเฉพาะการทำงานในลักษณะการโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กร (Intra-corporate Transfer) รวมทั้งบางประเทศมีข้อจำกัดระยะเวลาการเข้ามาอยู่ในประเทศไว้ด้วย จากการพิจารณาจะเห็นได้ว่าเงื่อนไขที่วางไว้เพิ่มเติมก็คือ การเข้ามาทำงานของต่างชาติจะต้องถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จนทำให้คนชาติสามารถทำงานแทนคนต่างชาติได้ และเป็นอาชีพและวิชาชีพที่ไม่อาจหาคนชาติทำได้

ตารางที่ 3.1 แสดงอุปสรรคด้านการเปิดเสรีรายสาขาทางด้านบริการทางธุรกิจของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS, AFAS

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
อินโดนีเซีย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
ก. บริการให้คำแนะนำและปรึกษาเกี่ยวกับวิศวกรรม ข. บริการออกแบบวิศวกรรมโรงงานและกระบวนการผลิต ค. บริการจัดการโครงการที่ไม่ใช่เรื่องก่อสร้าง ง. บริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการติดตั้งคอมพิวเตอร์ จ. บริการเกี่ยวกับการใช้ซอฟท์แวร์ ฉ. บริการสหสาขาเกี่ยวกับการวิจัยและการพัฒนาโดยจำกัดแต่เฉพาะกิจกรรมอุตสาหกรรม ช. บริการทดสอบทางเทคนิคและบริการการวิเคราะห์ ซ. บริการเกี่ยวกับการผลิต ฌ. บริการซ่อมบำรุง (ไม่รวมถึงเรือเดินทะเล เครื่องบิน และอุปกรณ์การเดินทางอื่น)	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจคือ ต่างชาติต้องดำเนินงานในลักษณะ Joint Operation โดยให้บริการผ่านสำนักงาน ผู้แทนที่จัดตั้งขึ้นในอินโดนีเซีย	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ เช่นเดียวกับที่ผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพให้บริการเหล่านี้ ยกเว้นในตำแหน่งผู้อำนวยการ และผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิค	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้ เช่นเดียวกับที่ผูกพันไว้ใน GATS
• บริการทางสถาปัตยกรรม • บริการทางวิศวกรรม • บริการ Integrated Engineering • บริการการวางผังเมือง	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจคือ ต่างชาติต้องดำเนินงานในลักษณะ Joint Operation โดยให้บริการผ่านสำนักงานผู้แทนที่จัดตั้งขึ้นในอินโดนีเซียหรือในรูปแบบของกิจการร่วมค้า (Joint Venture) ที่ต้องจดทะเบียนจัดตั้งเป็นนิติบุคคลจำกัดความรับผิด โดยประติบัติตามกฎหมายว่าด้วยการลงทุนของต่างชาติ และตามที่กำหนดไว้ในตารางแนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 163)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
มาเลเซีย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการด้านกฎหมาย	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ และจำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ คือ ผู้ให้บริการต้องเป็นบริษัทต่างชาติที่มาจัดตั้งขึ้นในรัฐลาบวนเท่านั้น	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ให้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส, ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ อาทิเช่น การเข้ามาทำงานตามความต้องการของตลาด หรือคนต่างชาติที่เข้ามาเพื่อฝึกอบรมชาวมาเลเซีย โดยกำหนดหลักสูตรอันเป็นที่ยอมรับในสาขาบริการนั้นๆ - จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการบัญชี, ตรวจสอบบัญชี และรักษาบัญชีเอกสาร	- จำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจ คือต้องจัดตั้งเป็นห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนร่วมกับนักบัญชีหรือบริษัทบัญชีมาเลเซีย หรือทั้งสองกรณี และจำกัดการตั้งถิ่นฐานขอใช้บริการ คือต้องจัดตั้งขึ้นในมาเลเซีย	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพได้ เว้นแต่บุคคลที่กำหนดไว้ในตารางแนวนอน ทั้งนี้ได้กำหนดข้อจำกัดพิเศษสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพที่ผ่านการรับรองคุณสมบัติและจดทะเบียนกับองค์กรผู้ประกอบวิชาชีพแห่งมาเลเซีย โดยกำหนดว่าจะต้องตั้งถิ่นฐานในมาเลเซียด้วย ⇒ จำกัดประเภทและคุณสมบัติของบุคคล ⇒ จำกัดโดยให้มีการรับรองคุณสมบัติโดยหน่วยงานวิชาชีพ ⇒ จำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการทางสถาปัตยกรรม	- จำกัดผู้ให้บริการ คือบุคคลธรรมดาเท่านั้นที่ให้บริการได้ (นิติบุคคลไม่สามารถกระทำได้)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่บุคคลที่กำหนดไว้ในตารางแนวนอน ทั้งนี้ต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ผ่านการรับรองคุณสมบัติ และจดทะเบียนกับองค์กรผู้ประกอบวิชาชีพแห่งมาเลเซีย รวมถึงสถาปนิกซึ่งเป็นที่ปรึกษาในโครงการที่รัฐให้เงินสนับสนุนทั้งหมด โดยต้องจดทะเบียนในลักษณะชั่วคราวครั้งละ 1 ปี ⇒ จำกัดประเภทและคุณสมบัติ ของบุคคล ⇒ จำกัดโดยให้มีการรับรองคุณสมบัติ โดยหน่วยงานวิชาชีพและการต่ออายุทะเบียน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 164)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
มาเลเซีย (ต่อ)	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการทางวิศวกรรม	- จำกัดผู้ให้บริการคือบุคคลธรรมดาเท่านั้นที่ให้บริการได้ (นิติบุคคลไม่สามารถกระทำได้)	- จำกัดผู้ให้บริการ ทั้งนี้มีส่วนที่แตกต่างจากที่ผูกพันไว้ใน GATS คือ Multimedia Super Corridor ให้บริการประเภทนี้ได้ มิใช่แต่เพียงผู้ให้บริการจะต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่บุคคลที่กำหนดไว้ในตารางแนวนอน ทั้งนี้ต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ผ่านการรับรองคุณสมบัติ และจดทะเบียนกับองค์กรผู้ประกอบวิชาชีพแห่งมาเลเซีย โดยต้องมีการต่ออายุทะเบียนคราวละ 1 ปี ⇒ จำกัดประเภทและคุณสมบัติของบุคคล ⇒ จำกัดโดยให้มีการรับรองคุณสมบัติโดยหน่วยงานวิชาชีพและการต่ออายุทะเบียน	- เช่นเดียวกับที่ผูกพันไว้ใน GATS โดย คนต่างชาติจะไม่รับการปฏิบัติที่ไม่ทัดเทียมกับคนชาติ เว้นแต่บุคคล บางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาดในบริการประเภทนี้ (โปรดดูประเมินลักษณะข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาดภายใต้ GATS)
• บริการ Integrated Engineering	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ คือชาวต่างชาติสามารถให้บริการได้เฉพาะผ่านทางสำนักงานผู้แทน สำนักงานภูมิภาค หรือบริษัทกิจการร่วมค้ากับชาวมาเลเซียหรือบริษัทที่ชาวมาเลเซียควบคุมอยู่ หรือทั้งสองประการ และจำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ โดยจะต้องก่อตั้งในมาเลเซีย - จำกัดสัดส่วนของหุ้น คือหุ้นของต่างชาติในบริษัทกิจการร่วมค้าจะต้องไม่เกินกว่า 30% - จำกัดสถานภาพขององค์กรธุรกิจ คือ บริษัทกิจกรรมร่วมค้าจะดำรงอยู่ได้ภายในระยะเวลาที่จำเป็นต่อการปฏิบัติตามสัญญาบริการ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่บุคคลที่กำหนดไว้ในตารางแนวนอน ทั้งนี้ต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ผ่านการรับรองคุณสมบัติ และจดทะเบียนกับองค์กรผู้ประกอบวิชาชีพแห่งมาเลเซีย โดยให้บริการได้ไม่เกิน 1 ปี หรือระยะเวลาที่จำเป็นต่อการให้บริการ ⇒ จำกัดประเภทและคุณสมบัติของ บุคคล ⇒ จำกัดโดยให้มีการรับรองคุณสมบัติโดยหน่วยงานวิชาชีพ ⇒ จำกัดระยะเวลาการให้บริการ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการความชำนาญพิเศษทางการแพทย์	- จำกัดผู้ให้บริการ คือ บุคคลธรรมดาเท่านั้นที่ให้บริการประเภทนี้ได้ (นิติบุคคลต่างชาติไม่สามารถกระทำได้)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเข้ามาและทำงานชั่วคราว โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ อาทิเช่น การเข้ามาทำงานตามความต้องการของตลาด หรือเข้ามาเพื่อฝึกอบรมชาวมาเลเซียโดยกำหนดหลักสูตร อันเป็นที่ยอมรับในสาขาบริการนั้นๆ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 165)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
มาเลเซีย (ต่อ)	GATS	AFAS	GATS	AFAS
บริการคอมพิวเตอร์และบริการที่เกี่ยวเนื่องอื่นๆ • บริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการติดตั้งคอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจคือ ต้องดำเนินงานในรูปแบบของกิจการร่วมค้ากับชาวมาเลเซียหรือบริษัทที่ชาวมาเลเซียควบคุมอยู่ หรือทั้งสองกรณี และจำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ คือจะต้องจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นในมาเลเซีย	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษและผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ อาทิเช่น การเข้ามาทำงานตามความต้องการของตลาด หรือเข้ามาเพื่อฝึกอบรมชาวมาเลเซีย โดยกำหนดหลักสูตรอันเป็นที่ยอมรับในสาขาบริการนั้นๆ - จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ซอฟท์แวร์ • บริการฐานข้อมูล	- จำกัดสัดส่วนของผู้ถือหุ้นของต่างชาติในบริษัทกิจการร่วมค้าจะต้องไม่เกินกว่า 30%	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ อาทิเช่น การเข้ามาทำงานตามความต้องการของตลาด หรือเข้ามาเพื่อฝึกอบรมชาวมาเลเซีย โดยกำหนดหลักสูตร อันเป็นที่ยอมรับในสาขาบริการนั้นๆ - จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการพัฒนาซอฟท์แวร์คอมพิวเตอร์	- ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ อาทิเช่น การเข้ามาทำงานตามความต้องการของตลาด เข้ามาเพื่อฝึก อบรมชาวมาเลเซีย โดยกำหนดหลักสูตร อันเป็นที่ยอมรับในสาขาบริการนั้นๆ - จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 166)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
มาเลเซีย (ต่อ)	GATS	AFAS	GATS	AFAS
<u>บริการวิจัยและพัฒนา</u> • บริการพัฒนาการทดลองและวิจัยด้านสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจคือ ต้องดำเนินงานในรูปแบบของกิจการร่วมค้ากับชาวมาเลเซียหรือบริษัทที่ชาวมาเลเซียควบคุมอยู่ หรือทั้งสองกรณี และจำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ คือจะต้องจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นในมาเลเซีย - จำกัดสัดส่วนของหุ้น คือหุ้นของต่างชาติในบริษัทกิจการร่วมค้า จะต้องไม่เกินกว่า 30%	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ อาทิ เช่น การเข้ามาทำงานตามความต้องการของตลาด หรือเข้ามาเพื่อฝึกอบรมชาวมาเลเซีย โดยกำหนดหลักสูตรอันเป็นที่ยอมรับในสาขาบริการนั้นๆ - จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
<u>บริการทางธุรกิจอื่น ๆ</u> • บริการโฆษณา • บริการให้คำปรึกษาด้านการจัดการ	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ คือต้องดำเนินงานในรูปแบบของกิจการร่วมค้ากับชาวมาเลเซียหรือบริษัทที่ชาวมาเลเซียควบคุมอยู่หรือทั้งสองกรณี และจำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ คือจะต้องจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นในมาเลเซีย - จำกัดสัดส่วนของหุ้น คือหุ้นของต่างชาติในบริษัทกิจการร่วมค้าจะต้องไม่เกินกว่า 30%	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ อาทิ เช่น การเข้ามาทำงานตามความต้องการของตลาด หรือเข้ามาเพื่อฝึกอบรมชาวมาเลเซีย โดยกำหนดหลักสูตรอันเป็นที่ยอมรับในสาขาบริการนั้นๆ - จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมและการประมง • บริการที่เกี่ยวกับการผลิต • บริการวิเคราะห์และทดสอบทางเทคนิค • บริการวิจัยตลาดและสำรวจความคิดเห็นสาธารณะ	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจคือต้องดำเนินงานในรูปแบบของกิจการร่วมค้ากับชาวมาเลเซียหรือบริษัทที่ชาวมาเลเซียควบคุมอยู่ หรือทั้งสองกรณี และจำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ คือจะต้องจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นในมาเลเซีย - จำกัดสัดส่วนของหุ้น คือหุ้นของ Bumiputra ในบริษัทกิจการร่วมค้าจะต้องไม่เกินกว่า30%	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ อาทิ เช่น การเข้ามาทำงานตามความต้องการของตลาด หรือเข้ามาเพื่อฝึกอบรมชาวมาเลเซีย โดยกำหนดหลักสูตรอันเป็นที่ยอมรับในสาขาบริการนั้น ๆ - จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 167)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
มาเลเซีย (ต่อ)	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการการแปลภาษาและการตีความ	- จำกัดผู้ให้บริการ คือ บุคคลธรรมดาเท่านั้นที่ให้บริการประเภทนี้ได้ นิติบุคคลต่างชาติไม่สามารถกระทำได้	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเข้ามาและทำงานชั่วคราว โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ อาทิเช่น การเข้ามาทำงานตามความต้องการของตลาดหรือเข้ามาเพื่อฝึกอบรมชาวมาเลเซีย โดยกำหนดหลักสูตร อันเป็นที่ยอมรับในสาขาบริการนั้นๆ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการที่เกี่ยวกับการจัดประชุมและแสดงสินค้า • บริการจัดภูมิทัศน์ ภูมิประเทศ	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจคือต้องดำเนินงานในรูปแบบของกิจการร่วมค้ากับชาวมาเลเซียหรือบริษัทที่ชาวมาเลเซียควบคุมอยู่หรือทั้งสองกรณี และจำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ คือ จะต้องจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นในมาเลเซีย - จำกัดสัดส่วนของหุ้น คือหุ้นของ Bumiputra ในบริษัทกิจการร่วมค้าจะต้องไม่เกินกว่า 30%	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษและผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ อาทิเช่น การเข้ามาทำงานตามความต้องการของตลาด หรือเข้ามาเพื่อฝึกอบรมชาวมาเลเซีย โดยกำหนดหลักสูตร อันเป็นที่ยอมรับในสาขาบริการนั้นๆ - จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการดำเนินงานสำนักงานใหญ่ (OHQ)	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ คือ คนต่างชาติจะเข้ามาทำได้โดยการจัดตั้งบริษัทที่ชาวต่างชาติเป็นเจ้าของเอง แต่ต้องจดทะเบียนในประเทศมาเลเซีย บริษัทที่ต่างชาติเป็นเจ้าของและสำนักงานภูมิภาคของบริษัทซึ่งถ่ายโอนการให้บริการ OHQ ในมาเลเซีย สำนักงานภูมิภาคของชาวต่างชาติที่ก่อตั้งในมาเลเซีย และบริษัทต่างชาติที่จัดตั้งในมาเลเซีย อันเป็นการจำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ - จำกัดลักษณะการดำเนินงาน โดยกำหนดเงื่อนไขไว้ดังนี้ - จำนวนขององค์กรที่รับบริการขั้นต่ำ - มีขนาดองค์กรใหญ่พอสมควร - มีบุคลากรที่มีคุณวุฒิจำนวนมาก - ต้องมีอิสระในการตัดสินใจ - ช่วยเสริมเศรษฐกิจของมาเลเซีย โดยก่อให้เกิดเงินทุนต่างประเทศไหลเข้า สร้างอาชีพให้แก่ชาวมาเลเซีย และใช้บริการทางธุรกิจของชาวมาเลเซีย	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพเหล่านี้ เว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 168)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
มาเลเซีย (ต่อ)	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการธุรกิจค้าส่งและค้าปลีก	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ จะต้องตั้งเป็นบริษัทและจำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ คือ จะต้องจัดตั้งในประเทศมาเลเซีย - จำกัดสัดส่วนของหุ้น คือ หุ้นโดยรวมของต่างชาติต้องไม่เกินกว่า 30% สัดส่วนของทุนที่เข้าร่วมในกิจการค้าร่วมของคนมาเลเซียนั้นจะอยู่ในสัดส่วน 70% โดยทุน 30% ใน 70% นั้นจะต้องเป็นของ Bumiputra - จำกัดทุนขั้นต่ำในกิจการคือ ต่างชาติจะต้องลงทุนอย่างต่ำ 5 ล้านริงกิตมาเลเซีย ในกิจการ Supermarket และ 10 ล้านริงกิตมาเลเซีย ในกิจการ department stores/ hypermarkets สำหรับกิจการอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับทางการมาเลเซียจะกำหนด	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ คือ ชาวต่างชาติเข้ามาทำงานในตำแหน่งประเภท key post ได้บริษัทละ 1 ตำแหน่ง และประเภท Time Post ได้ 10 ตำแหน่ง - จำกัดคุณสมบัติผู้ให้บริการ จะต้องผ่านการทำงานในเกณฑ์และตำแหน่งที่กำหนดมาไม่น้อยกว่า 3 ปี ก่อนที่จะยื่นขอใบอนุญาตทำงาน - จำกัดเงื่อนไขการดำเนินงาน คือ จะต้องฝึกอบรมด้วยหลักสูตรอันเป็นที่ยอมรับให้แก่ชาวมาเลเซียจนสามารถรับช่วงการปฏิบัติงานในตำแหน่งนั้นๆ ได้
ประเทศ/สาขาย่อย	**อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)**		**อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)**	
ฟิลิปปินส์	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการตรวจสอบบัญชี • บริการด้านสถาปัตยกรรม • บริการวางแผน (ผัง) เมือง • บริการสถาปัตยกรรมภูมิทัศน์ • บริการออกแบบภายในเป็นพิเศษ • บริการด้านวิศวกรรม	- ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ คือ ไม่อนุญาตให้ดำเนินงานในรูปบริษัท - จำกัดคุณสมบัติผู้ให้บริการ สำหรับผู้ให้บริการที่เป็นห้างหุ้นส่วน หรือกิจการที่มิได้มีบุคคลอื่นร่วมเป็นเจ้าของด้วยกำหนดให้ต้องไปจดทะเบียนต่อคณะกรรมการบัญชี/ คณะกรรมาธิการกฎเกณฑ์ด้านวิชาชีพ (PRC) และผู้ดำเนินงานต้องเป็นผู้สอบบัญชีได้รับอนุญาต (CPA)	- ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้ (ไม่ผูกพัน)

(ต่อหน้า 169)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
สิงคโปร์	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการด้านวิศวกรรม ซึ่งประกอบด้วย - วิศวกรรมโยธา - วิศวกรรมการผลิต - วิศวกรรมเครื่องกล - วิศวกรรมไฟฟ้า - วิศวกรรมอิเล็คทรอนิคส์ - วิศวกรรมอากาศยาน - วิศวกรรมทางทะเล - วิศวกรรมสถาปัตยกรรมทางทะเล - วิศวกรรมอุตสาหการ - วิศวกรรมเคมี	- ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดเงื่อนไขภายในองค์กรธุรกิจ จำกัดคุณสมบัติของบุคลากรภายในองค์กรธุรกิจ คือ ผู้จัดการ ผู้บริการ ลูกจ้างในบริษัทไม่จำกัด หรือผู้ที่เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนซึ่งต้องจดทะเบียนเป็นวิศวกรรมอาชีพ หรือผู้ประกอบวิชาชีพที่ใกล้ชิดสัมพันธ์กับวิศวกร อันได้แก่ สถาปนิก หรือนักสำรวจที่ดิน - จำกัดเงื่อนไขการถือหุ้น นั่นคือ วิศวกรอาชีพ หรือสถาปนิก หรือนักสำรวจที่ดินจะต้องถือหุ้นไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของหุ้นทั้งหมดในบริษัทจำกัด - จำกัดเงื่อนไขในการควบคุมและจัดการ อันได้แก่ ต้องให้กรรมการผู้จัดการที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้เป็นผู้ควบคุมและจัดการงานวิศวกรรมขององค์กรธุรกิจด้วย	- ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้ (ไม่ผูกพันเว้นแต่ที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน)
ประเทศ/สาขาย่อย	**อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)**		**อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)**	
ไทย	GATS	AFAS	GATS	
บริการวิชาชีพ • บริการทางกฎหมาย • บริการทางด้านบัญชี • บริการด้านสถาปัตยกรรมบริการด้านการวางผังเมือง และบริการภูมิสถาปัตยกรรม	- ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพเหล่านี้	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการทางวิศวกรรม	- ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- เป็นไปตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน และไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพวิศวกรโยธา	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 170)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
ไทย (ต่อ)	GATS	AFAS	GATS	
<u>บริการคอมพิวเตอร์และบริการที่เกี่ยวข้อง</u> • บริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการติดตั้งฮาร์ดแวร์คอมพิวเตอร์ • บริการเกี่ยวกับการใช้ซอฟท์แวร์ (ไม่รวมถึงการเขียนโปรแกรมและบำรุงรักษาระบบ) • บริการประมวลผลข้อมูล (ไม่รวมถึงการสร้างเครือข่ายโทรคมนาคมสาธารณะ) • บริการฐานข้อมูล (ไม่รวมถึงการสร้างเครือข่ายโทรคมนาคมสาธารณะ	- ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- เป็นไปตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
<u>บริการการเช่าที่ไม่ได้ดำเนินการในรูปสถานประกอบการ (Rental/Leasing Services without Operators)</u> • บริการการเช่า(Rental Services) เครื่องจักรกลการเกษตร เครื่องจักรกลที่ใช้ในการก่อสร้าง เครื่องจักรกลที่ใช้ในสำนักงาน เครื่องมือและเครื่องจักรกลอื่นๆ • บริการการเช่า (Leasing Services) เครื่องจักรกลการเกษตร เครื่องจักรกลที่ใช้ในการก่อสร้าง เครื่องจักรกลที่ใช้ในสำนักงาน เครื่องมือ และเครื่องจักรกลอื่นๆ	- ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ที่ระบุในตาราง แนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- เป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 171)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
ไทย (ต่อ)	GATS	AFAS	GATS	
<u>บริการทางธุรกิจอื่นๆ</u> • บริการโฆษณา • บริการวิจัยการตลาดและสำรวจความคิดเห็นสาธารณะ • บริการให้คำปรึกษาด้านการจัดการทั่วไป • บริการทดสอบและวิเคราะห์ทางเทคนิค • บริการที่เกี่ยวกับเกษตรกรรม • บริการที่เกี่ยวกับป่าไม้ • บริการที่เกี่ยวกับการประมง • บริการบำรุงรักษา และซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์สำนักงานและคอมพิวเตอร์ • บริการการแปลและการตีความภาษา	- ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- เป็นไปตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ไม่ AFAS
• <u>การวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์</u> ประกอบด้วย 1) การพัฒนาการทดลองและวิจัยวิทยาศาสตร์กายภาพ 2) การพัฒนาการทดลองและวิจัยเคมีและชีวะวิทยา 3) การพัฒนาการทดลองและวิจัยวิศวกรรมและเทคโนโลยี 4) การพัฒนาการทดลองและวิจัยวิทยาศาสตร์การเกษตร 5) การพัฒนาการทดลองและวิจัยวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ด้านอื่น	- ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน (จำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติว่าต้องไม่เกิน 49% ของทุนจดทะเบียน และจำกัดจำนวนผู้ถือหุ้นชาวต่างชาติต้องมีไม่มากกว่ากึ่งหนึ่ง)	- ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน - จำกัดระยะเวลาการให้บริการในประเทศ - จำกัดประเภทการให้บริการอาทิ ทำสัญญาขายหรือซื้อบริการประชุม หรือติดต่อธุรกิจ

(ต่อหน้า 172)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
ไทย (ต่อ)	GATS	AFAS	GATS	
• <u>การวิจัยและพัฒนาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์</u> ประกอบด้วย 1) การพัฒนาการทดลองและวิจัยด้านเศรษฐกิจ 2) การพัฒนาการทดลองและวิจัยด้านกฎหมายและ 3) การพัฒนาการทดลองและวิจัยด้านอักษรศาสตร์ • <u>บริการให้คำปรึกษาด้านการจัดการ</u> ประกอบด้วย 1) การจัดการด้านการเงิน (ไม่รวมถึงภาษีทางธุรกิจ) 2) การจัดการทรัพยากรมนุษย์	- ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน (จำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติว่าต้องไม่เกิน 49% ของทุนจดทะเบียน และจำกัดจำนวนผู้ถือหุ้นชาวต่างชาติต้องมีไม่มากกว่ากึ่งหนึ่ง)	- ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน - จำกัดระยะเวลาการให้บริการในประเทศ - จำกัดประเภทการให้บริการ อาทิเช่น ทำสัญญาขาย หรือซื้อบริการประชุม หรือติดต่อธุรกิจ
• บริการที่เกี่ยวกับเหมืองแร่น้ำมันและก๊าซ	- ไม่มีข้อจำกัดเว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS	- เป็นไปตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน และไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพวิศวกรโยธา	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS
• บริการทดลองวิเคราะห์ดิน	- ไม่มีข้อจำกัดเว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามา ประกอบวิชาชีพนี้	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS
• บริการบรรจุหีบห่อ • บริการจัดพิมพ์เผยแพร่และการพิมพ์	- ไม่มีข้อจำกัดเว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS

(ต่อหน้า 173)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
เวียดนาม	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการทางวิศวกรรม	- ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจ ไว้ 2 รูปแบบ คือ การดำเนินงานร่วม (Joint Operation) และกิจกรรมร่วมค้า (Joint Venture) - จำกัดคุณสมบัติของผู้ให้บริการ อันได้แก่ ต้องผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และได้รับใบอนุญาตเป็นที่ปรึกษาเป็นโครงการๆ ไป - จำกัดเงื่อนไขการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ ซึ่งได้แก่ กิจการร่วมค้าต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในตารางแนวนอน และกฎหมายว่าด้วยการลงทุนของชาวต่างชาติในเวียดนาม	- ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดตำแหน่งผู้ให้บริการ คือในตำแหน่งเกี่ยวกับการจัดการ และทางเทคนิคที่ไม่อาจหาได้จากชาวเวียดนาม
• บริการทางบัญชีตรวจสอบบัญชี • บริการทางภาษีอากร	- ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	- มีข้อจำกัดจนถึงปี 2000 อันได้แก่ จำกัดจำนวนบริษัทที่ชาวต่างชาติที่ลงทุนอยู่แล้วในเวียดนาม	- ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดคุณสมบัติของผู้ให้บริการตรวจสอบบัญชี อันได้แก่ ต้องมีใบอนุญาตผู้สอบบัญชีที่ออกโดยกระทรวงการคลังเวียดนาม มีถิ่นฐานในเวียดนาม และต้องทำงานในบริษัทตรวจสอบบัญชีที่จดทะเบียนในเวียดนาม
• บริการด้านกฎหมาย	- ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจคือ จัดตั้งเฉพาะในรูปของสาขาของบริษัทกฎหมายต่างชาติ และอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์การจัดตั้งสาขาในเวียดนาม - จำกัดจำนวนองค์กรธุรกิจ คือแต่ละบริษัทกฎหมายต่างชาติจะจัดตั้งได้ไม่เกิน 2 สาขา - จำกัดระยะเวลาประกอบการคือ ไม่เกิน 5 ปี แต่อาจต่ออายุใบอนุญาตได้ครั้งละไม่เกิน 3 ปี	- ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดคุณสมบัติผู้ให้บริการ อันได้แก่ มีใบอนุญาตปฏิบัติงานที่ออกโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ ไม่ต้องคดีอาญา และไม่มีประวัติต้องโทษ - จำกัดคุณสมบัติของหัวหน้าสำนักงานกฎหมาย คือ ต้องทำงานให้คำปรึกษาด้านกฎหมายในบริษัทต่างประเทศมาเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 5 ปี

ตารางที่ 3.2 แสดงอุปสรรคด้านการเปิดเสรีรายสาขาทางด้านบริการการท่องเที่ยวของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS, AFAS

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
อินโดนีเซีย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการการโรงแรม	- จำกัดพื้นที่ประกอบการ	- จำกัดพื้นที่ประกอบการ แต่ในกรอบของ AFAS ระบุเพิ่มพื้นที่ให้นักลงทุน ต่างชาติเข้าไปลงทุนได้ 100% โดยให้รวมถึงพื้นที่ East Nusa Tenggara (NTT)	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งผู้บริหาร และผู้ที่มีความชำนาญการสูง	- จำกัดตำแหน่ง เฉพาะตำแหน่งผู้บริหารและผู้มีความชำนาญการสูง (เหมือนเช่นที่แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS)
• บริการที่พักนักท่องเที่ยว (Tourist Resort) อันประกอบด้วย - Hotels - Marines - Golf course and other facilities	- จำกัดพื้นที่ประกอบการ	- จำกัดพื้นที่ประกอบการ แต่ในกรอบของ AFAS ระบุเพิ่มพื้นที่ให้นักลงทุน ต่างชาติเข้าไปลงทุนได้ 100% โดยให้รวมถึงพื้นที่ East Nusa Tenggara (NTT)	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งผู้จัดการรีสอร์ท	- จำกัดตำแหน่ง เฉพาะตำแหน่งผู้บริหารและผู้มีความชำนาญการสูง (เหมือนเช่นที่แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS)
• บริการตัวแทนการเดินทางและผู้ประกอบการนำเที่ยว	- จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ (นิติบุคคล)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งผู้ให้คำแนะนำทางเทคนิค	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• ผู้ประกอบการโรงแรมระหว่างประเทศ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดลักษณะการจัดตั้งองค์กร โดยจดทะเบียนเป็นบริษัทอินโดนีเซียเพื่อดำเนินงานตามสัญญาจัดการ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดตำแหน่ง เฉพาะตำแหน่งผู้บริหารและผู้มีความชำนาญการสูง
• บริการให้คำปรึกษาด้านการท่องเที่ยว	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS	- จำกัดลักษณะการจัดตั้งองค์กร โดยต้องจดทะเบียนเป็นบริษัทอินโดนีเซีย หากจะร่วมทุนกับบริษัทอินโดนีเซียต้องจัดตั้งตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้

(ต่อหน้า 175)

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
มาเลเซีย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการโรงแรม ภัตตาคาร และ Tourist Resort	- จำกัดสัดส่วนของหุ้น - จำกัดรูปแบบการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ โดยเข้าร่วมเป็นกิจการร่วมค้ากับบุคคลธรรมดา หรือองค์กรธุรกิจที่ควบคุมโดยชาวมาเลเซีย	- เช่นเดียวกับที่แสดงข้อผูกพันใน GATS	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS
• บริการตัวแทนการเดินทาง ผู้ประกอบการนำเที่ยว	- จำกัดสัดส่วนของหุ้น - จำกัดรูปแบบการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ โดยเข้าร่วมเป็นกิจการร่วมค้ากับบุคคลธรรมดา หรือองค์กรธุรกิจที่ควบคุมโดยชาวมาเลเซีย	- เช่นเดียวกับที่แสดงข้อผูกพันใน GATS	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS
• บริการความบันเทิงอื่น ๆ	- จำกัดประเภทผู้ให้บริการ (เฉพาะบุคคลธรรมดา แต่นิติบุคคลทำไม่ได้)	- เช่นเดียวกับที่แสดงข้อผูกพันใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้ แต่จะอนุญาตให้เฉพาะผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเท่านั้น	- เช่นเดียวกับที่แสดงข้อผูกพันใน GATS
• บริการจัดแข่งขันกีฬา	- จำกัดเงื่อนไขการดำเนินงาน โดยผ่านบริษัทที่ชาวมาเลเซียควบคุมอยู่	- เช่นเดียวกับที่แสดงข้อผูกพันใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้ แต่จะอนุญาตให้เฉพาะผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเท่านั้น	- เช่นเดียวกับที่แสดงข้อผูกพันใน GATS
• บริการศูนย์ประชุม (ที่บรรจุผู้เข้าร่วมประชุมได้มากกว่า 3,000 คน)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดลักษณะขององค์กรธุรกิจ คือต้องเป็นกิจการร่วมค้า และ - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS
• บริการสวนสนุก	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดลักษณะองค์กรธุรกิจ คือต้องเป็นบริษัทมาเลเซีย และ - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น และระยะเวลาการถือหุ้น คือภายใน 5 ปีแรก ถือหุ้นได้ 100% แต่หลังจากนั้นหุ้นต่างชาติโดยรวมต้องไม่เกิน 51%	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS

(ต่อหน้า 176)

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
ฟิลิปปินส์	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• Tourism Accommodation Facilities อันประกอบด้วย - Hotel - Resort - Pension House - Tourist Inn - Apartels	- จำกัดสัดส่วนหุ้น - จำกัดประเภทการให้บริการเฉพาะกิจการ ได้แก่ pension house, apartel and tourist inn. - สัดส่วนหุ้นต่างชาติต้องไม่เกิน 40%	- จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น แต่ในกรอบของ AFAS ได้เพิ่มสัดส่วนของการถือหุ้นชาวต่างชาติเป็น 60% (จาก 40% ที่ผูกพันไว้ภายใต้ GATS)	- จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ (บุคคลธรรมดา) - จำกัดโดยให้มีการรับรองโดยหน่วยงานราชการ - จำกัดตำแหน่ง - จำกัดระยะเวลาการให้บริการ - พฤติการณ์พิเศษ เช่น ให้บริการเฉพาะฤดูเทศกาล	- เช่นเดียวกับที่แสดงข้อผูกพันใน GATS
• Specialty Restaurants	- จำกัดลักษณะของกิจการ ต้องเป็น ส่วนหนึ่งของความสะดวกสบายของโรงแรม	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS	- จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ (บุคคลธรรมดา) - จำกัดตำแหน่ง	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS
• บริการผู้จัดการประชุม	- จำกัดสัดส่วนของหุ้น	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS
• บริการตัวแทนการเดินทาง	- จำกัดสัดส่วนของหุ้น	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS	- จำกัดตำแหน่งและคุณสมบัติ ต้องเป็นพลเมืองฟิลิปปินส์ และตั้งหลักฐานในฟิลิปปินส์ และจำกัดเวลาการให้บริการ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS
ประเทศ/สาขาย่อย	**อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)**		**อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)**	
สิงคโปร์	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการโรงแรม	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS	- จำกัดตามที่ระบุไว้ตามตารางแนวนอน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS
• บริการตัวแทนการเดินทาง และผู้ประกอบการนำเที่ยว (รวมทั้งบริการมัคคุเทศก์ # GATS) (ไม่รวมถึงบริการมัคคุเทศก์ # AFAS)	- จำกัดรูปแบบของนิติบุคคลให้เป็นบริษัทจำกัดเอกชน	- เช่นเดียวกับที่แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดตามที่ระบุไว้ตามตารางแนวนอน (จำกัดการเคลื่อนย้ายแรงงานมีฝีมือ โดยมิได้จำกัดการเคลื่อนย้ายตัวบุคลากรระดับบริหารภายในองค์กร)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS
• บริการภัตตาคารและจัดส่งอาหาร	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS	- จำกัดตามที่ระบุไว้ตามตารางแนวนอน (จำกัดการเคลื่อนย้ายแรงงานมีฝีมือ โดยมิได้จำกัดการเคลื่อนย้ายตัวบุคลากรระดับบริหารภายในองค์กร)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS
• บริการบริษัทจัดการโรงแรม	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดตามที่ระบุในตารางแนวนอน (คือ เปิดโอกาสให้คนต่างชาติเข้ามาให้บริการบางตำแหน่งงาน บางลักษณะงาน, จำกัดระยะเวลาเพียงชั่วคราว)

(ต่อหน้า 177)

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
ไทย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• ตัวแทนการเดินทางและผู้ประกอบการนำเที่ยว หมายเหตุ ขอบเขตการแสดงข้อผูกพันแตกต่างกันระหว่างที่ผูกพันใน GATS และ AFAS ภายใต้กรอบของ AFAS ไทยได้ผูกพันเรื่องต่าง ๆ ดังนี้	- จำกัดคุณสมบัติของนิติบุคคล โดยพิจารณาจากสัดส่วนของหุ้น และการบริหารว่านิติบุคคลนั้นเป็นต่างด้าวหรือเป็นไทย	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS	- จำกัดตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน (โปรดดูการประเมินลักษณะข้อจำกัดตามตารางแนวนอน)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS
• Motel Lodging Services • Other Lodging Services 1. Holiday center and holiday Home service 2.Camping and Caravan Site Services 3. Theme Parks, Amusement Parks and Marina Facilities • บริการศูนย์การประชุมที่บรรจุผู้เข้าร่วมกว่า 2,000 คน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน (โดยได้อนุญาตให้เฉพาะบริษัทจำกัดที่จดทะเบียนในไทยภายใต้เงื่อนไขที่มีหุ้นต่างชาติไม่เกิน 49% และจำนวนผู้ถือหุ้นชาวต่างชาติต้องไม่เกินกว่ากึ่งหนึ่งในบริษัทที่เกี่ยวข้อง)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน (จำกัดระยะเวลาการอยู่ในประเทศเพียงชั่วคราว และจำกัดลักษณะงานที่ให้บริการ)
ประเทศ/สาขาย่อย	**อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)**		**อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)**	
เวียดนาม	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• ผู้ประกอบการโรงแรมระหว่างประเทศ#	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดลักษณะการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ คือจัดตั้งเป็นกิจการร่วมค้าในรูปบริษัทจำกัด - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้นขั้นต่ำ และ สัดส่วนขั้นสูงขึ้นกับความต้องการของตลาด - จำกัดระดับมาตรฐานโรงแรม (3 ดาวขึ้นไป)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- มีข้อจำกัดตามที่ระบุในแนวนอน
• บริการที่พักนักท่องเที่ยว	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดลักษณะการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ คือจัดตั้งเป็นกิจการร่วมค้าในรูปบริษัทจำกัด - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้นขั้นต่ำ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- มีข้อจำกัดตามที่ระบุในแนวนอน

ตารางที่ 3.3 แสดงอุปสรรคด้านการเปิดเสรีรายสาขาทางด้านบริการโทรคมนาคมของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS, AFAS

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
อินโดนีเซีย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• Voice Mail Service (CPC 7523) • Electronic Mail Service (CPC 75232) • Videotex Service (CPC 75229) • Entertainment Service (CPC 75299)	- จำกัดจำนวนผู้ให้บริการต่างชาติรายใหม่ไว้ไม่เกิน 5 ราย	- เช่นเดียวกับที่แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งระดับผู้บริหาร และผู้ที่มีความชำนาญการสูง	- เช่นเดียวกับที่แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS
• Computer Time Sharing Service (CPC 84330) • Electronic Mail Box (CPC 75232) • File Transfer Service (CPC 75299) • Home Telemeter Alarm(CPC 75299) • Management Information Service (CPC7 5299)	- จำกัดจำนวนผู้ให้บริการต่างชาติรายใหม่ไว้ไม่เกิน 5 ราย	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- **จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งระดับกรรมการและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค**	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
Local Services: • Public Switched Telephone Service (CPC 7521) • Circuit Switched Public Data Network Service (CPC 7523) • Teleconferencing Service (CPC 75292)	- จำกัดรูปแบบของการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ - จำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติไม่เกิน 35 %	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งระดับผู้จัดการและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค - จำกัดจำนวนบุคคลธรรมดาข้างต้นในกิจการร่วมค้าไว้ไม่เกิน 20 คน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
Long distance: • Public Switched Telephone Service (CPC 7521) • Circuit Switched Public Data Network Service (CP C7523) • Teleconferencing Service (CPC 75292)	- จำกัดรูปแบบของการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ - จำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติไม่เกิน 35 %	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งระดับผู้จัดการ และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค - จำกัดจำนวนบุคคลธรรมดาข้างต้นในกิจการร่วมค้าไว้ไม่เกิน 20 คน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
International: • Public Switched Telephone Service (CPC 7521) • Circuit Switched Public Data network • Teleconferencing Service (CPC 75292) • Packet-switched Public Data (CPC 7523) - x. 25 - Frame relay - Local - Long distance - International • บริการ Telex และบริการโทรเลข	- จำกัดรูปแบบของการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ - จำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติไม่เกิน 25%	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งระดับผู้จัดการ และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค - จำกัดจำนวนบุคคลธรรมดาข้างต้นในกิจการร่วมค้าไว้ไม่เกิน 20 คน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 179)

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
อินโดนีเซีย (ต่อ)	GATS	AFAS	GATS	AFAS
Domestic: • Mobile Cellular Telephone Services (CPC75213)	- จำกัดรูปแบบของการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ - จำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติไม่เกิน 25%	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งระดับผู้จัดการ และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค - จำกัดจำนวนบุคคลธรรมดาข้างต้นในกิจการร่วมค้าไว้ไม่เกิน 20 คน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• Personal Mobile Cellular Communication Services	- จำกัดรูปแบบการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ - จำกัดให้เป็นเพียงผู้ประกอบการร่วมกับรัฐวิสาหกิจในประเทศเท่านั้น - จำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติไม่เกิน 35%	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งระดับผู้จัดการ และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค - จำกัดจำนวนบุคคลธรรมดาข้างต้นในกิจการร่วมค้าไว้ไม่เกิน 20 คน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• Internet Access Services	- จำกัดรูปแบบของการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ - จำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติ ไม่เกิน 35%	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งระดับผู้จัดการ และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค - จำกัดจำนวนบุคคลธรรมดาข้างต้นในกิจการร่วมค้าไว้ไม่เกิน 20 คน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
Domestic: • Regional and National Paging Services • Public Pay Phone Services	- จำกัดรูปแบบของการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ - จำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติ ไม่เกิน 35%	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งระดับผู้จัดการ และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค - จำกัดจำนวนบุคคลธรรมดาข้างต้นในกิจการร่วมค้าไว้ไม่เกิน 20 คน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
Domesti222c: • Electronic Data Interchange Services • Database Access Services • Facsimile Services • Domestic Leased Circuits	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ตาม GATS	- จำกัดจำนวนผู้ให้บริการต่างชาติรายใหม่ ไว้ไม่เกิน 5 ราย	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ตาม GATS	- ไม่อนุญาตให้ชาวต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้ เว้นแต่กรรมการ (director) และผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิค (technical expert)

(ต่อหน้า 180)

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
มาเลเซีย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• Data and Transmission Services - Electronic Mail - Voice Mail - Online Information and Data Base Retrieval - Enhanced Facsimile - Code and Protocol Conversation (CPC 7523)	- จำกัดรูปแบบของการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ - จำกัดการถือหุ้นรวมของต่างชาติไม่เกิน 30% - ขอบเขตของกิจการที่ได้รับอนุญาตจำกัดและเฉพาะ - ห้ามการขายต่อโดยไม่เพิ่มเติม (simple resale)	- เช่นเดียวกับที่แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งระดับผู้บริหาร และผู้ที่มีความชำนาญการสูง - จำกัดระยะเวลาการอยู่ต่อในมาเลเซีย	- เช่นเดียวกับที่แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS
• Broadcasting services: - Transmission from foreign broadcast station of foreign territory through television or radio (CPC 7524)	- ไม่อนุญาตให้เข้ามาจัดตั้งองค์กรธุรกิจต่างชาติให้บริการประเภทนี้	- เช่นเดียวกับที่แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้ เว้นแต่ที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	- เช่นเดียวกับที่แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS
• Mobile data services (CPC7523) • Telex และบริการโทรเลข	- จำกัดรูปแบบของการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ - จำกัดการถือหุ้นรวมของต่างชาติไม่เกิน 30%	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งเฉพาะผู้บริหารและผู้ที่มีความชำนาญการสูง - จำกัดระยะเวลาการอยู่ต่อในมาเลเซีย	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• Audio visual services: - Mobile Picture, Video Tape and Audio Record Distribution Services (CPC96113)	- จำกัดรูปแบบของการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ - จำกัดการถือหุ้นรวมของต่างชาติไม่เกิน 30%	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งการโอนย้ายพนักงานในบริษัทระดับผู้จัดการระดับอาวุโสและผู้ชำนาญการระดับสูง - จำกัดเฉพาะผู้เข้ามาทำธุรกิจระยะสั้น และผู้ชำนาญการระดับสูง	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 181)

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
สิงคโปร์	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• Audio-Visual Services - Production, Distribution and Public Display of Motion Pictures, Video Recording, Sound Recording - All Broadcasting and AV Services	- ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะระดับผู้บริหารและผู้ที่มีความชำนาญการสูง	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• Value-Added Network (VAN) - Electronic Mail - Voice Mail - On-line Information and Data Base Retrieval - Electronic Data Interchange - On-line Information and/or Data Processing	- จำกัดโดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้และได้รับใบอนุญาตจากหน่วยงานการสื่อสารแห่งชาติ (TAS)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะระดับผู้บริหารและผู้ที่มีความชำนาญการสูง	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• Computer Services - Software Development - Systems Integration Services - Data Processing - Data Base Services	- ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะระดับผู้บริหารและผู้ที่มีความชำนาญการสูง	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• Basic Telecommunication Services (Facilities-Based) a) Public Switched Services (Local and International) b) Leased Circuit Services (Local and International)	- จำกัดจำนวนผู้ให้บริการ สำหรับรายใหม่ไม่เกิน 2 ราย - กำหนดวันเริ่มต้นประกอบการของผู้ให้บริการข้างต้น - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้นของชาติ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะระดับผู้บริหารและผู้ที่มีความชำนาญการสูง	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• Mobile Services a) Public Mobile Data Service b) Public Trunked Radio Service c) Public Radio Paging Service d) Public Cellular Mobile Telephone Service	- ไม่มีข้อจำกัด ยกเว้นบริการ ตามข้อ d) จึงจะมีการออกใบอนุญาตให้หลังวันที่ 1 เมษายน 2000	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะระดับผู้จัดการและผู้ชำนาญการระดับสูง	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 182)

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
สิงคโปร์ (ต่อ)	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• Resale Basis a) Public Switched Service (Local and International) b) Leased circuit services c) Public Cellular Mobile Telephone Services d) Public Radio Paging Services	- ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะระดับผู้จัดการและผู้ชำนาญการระดับสูง	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
ประเทศ/สาขาย่อย	**อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)**		**อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)**	
ไทย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• Telecommunication Services (CPC 7523) • Domestic Lease Circuit (CPC 75299) • Videotex (CPC 75299) • Teleconference (CPC 75299) • On-line Information and / or Data Processing Services (CPC 843)	- จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น - จำกัดจำนวนผู้ถือหุ้นต่างชาติ - จำกัดการดำเนินงาน คือ อยู่ภายใต้หลัก BTO และต้องใช้เครือข่ายของรัฐวิสาหกิจไทย	- เช่นเดียวกับที่ผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะระดับผู้จัดการและผู้ชำนาญการระดับสูง	- เช่นเดียวกับที่ผูกพันไว้ใน GATS
• Telecommunication Equipment Sales Services (CPC 75420) • Telecommunication Consulting Services (CPC 75440) • Audio Visual Services: - Film/video Production and Distribution Service - *Radio/Television Services only for Production of* Radio/TV Programmes(CPC96131,CPC96132)	- จำกัดว่าต้องเป็นบริษัทจำกัด จดทะเบียนในไทย - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติ - จำกัดสัดส่วนจำนวนผู้ถือหุ้นต่างชาติ	- เช่นเดียวกับที่ผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะระดับผู้จัดการและผู้ชำนาญการระดับสูง	- เช่นเดียวกับที่ผูกพันไว้ใน GATS
• Electronic Mail • Voice Mail • Electronic Data • Interchange • Mobile Data Services • Entertaining Services • Facsimile Services • Teleconference	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติ - จำกัดสัดส่วนของผู้ถือหุ้นต่างชาติ - จำกัดการดำเนินงาน คือ อยู่ภายใต้หลัก BTO และต้องใช้เครือข่ายของรัฐวิสาหกิจไทย	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดเฉพาะการเข้ามาประกอบธุรกิจระยะเวลาไม่เกิน 90 วัน - จำกัดเฉพาะการโอนย้ายพนักงานในบริษัทเดียวกันระดับผู้จัดการ บริหาร หรือผู้เชี่ยวชาญ

ตารางที่ 3.4 แสดงอุปสรรคด้านการเปิดเสรีรายสาขาทางด้านบริการการขนส่งทางอากาศของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS, AFAS

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
อินโดนีเซีย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการระบบสำรองที่นั่งด้วยคอมพิวเตอร์	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS * *อินโดนีเซีย ไม่ได้แสดงระบุการเปิดตลาดในตารางข้อผูกพันเลย (=ปิดตลาด)*	- ไม่อนุญาตให้บุคคลต่างชาติเข้ามาจัดตั้งองค์กรธุรกิจเพื่อให้บริการประเภทนี้	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS * *อินโดนีเซีย ไม่ได้แสดงระบุการเปิดตลาดในตารางข้อผูกพันเลย (= ปิดตลาด)*	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้
ประเทศ/สาขาย่อย	**อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)**		**อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)**	
ฟิลิปปินส์	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการบำรุงรักษาและซ่อมแซมเครื่องบิน	- ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่ข้อจำกัด
• บริการตัวแทนขายทั่วไปและการขายเกี่ยวกับระวาง	- ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่มีข้อจำกัด
• บริการให้เช่าเครื่องบินโดยปราศจากลูกเรือ	- จำกัดโดยต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อ นั่นคือ สัญญาเช่าต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานรัฐที่ดูแลธุรกิจการบินก่อน	- จำกัดโดยต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นั่นคือ สัญญาเช่าต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานรัฐที่ดูแลธุรกิจการบินก่อน	- ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่มีข้อจำกัด
• บริการระบบสำรองที่นั่งด้วยคอมพิวเตอร์	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่มีข้อจำกัด ยกเว้นกรณีต่างชาติต้องการสร้างระบบเครือข่ายโทรคมนาคมของตนเองขึ้นมาเท่านั้นที่ จะต้องถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขหลายประการ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้
ประเทศ/สาขาย่อย	**อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)**		**อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)**	
มาเลเซีย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการการขายและการตลาดเกี่ยวกับการขนส่งทางอากาศ	- ไม่ได้แสดงระบุการเปิดตลาดในตารางข้อผูกพันเลย (= ปิดตลาด)	- ไม่อนุญาตให้บุคคลต่างชาติเข้ามาจัดตั้งองค์กรธุรกิจเพื่อให้บริการประเภทนี้	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้
• บริการระบบสำรองที่นั่งด้วยคอมพิวเตอร์	- ไม่ได้แสดงระบุการเปิดตลาดในตารางข้อผูกพันเลย (= ปิดตลาด)	- ไม่อนุญาตให้บุคคลต่างชาติเข้ามาจัดตั้งองค์กรธุรกิจเพื่อให้บริการประเภทนี้	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้

(ต่อหน้า 184)

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
ไทย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการขายทั่วไป และการขายเกี่ยวกับระวาง	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจจำกัดประเภทผู้ให้บริการจัดช่องทางจำหน่ายด้วยระบบ CRS และ - เงื่อนไขการดำเนินงาน คือ กำหนดให้ต้องใช้เครือข่ายโทรคมนาคม และอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ	- เหมือนที่แสดงไว้ใน GATS	- จำกัดตำแหน่งและระยะเวลากรให้บริการ คือ เฉพาะบุคคลธรรมดาที่เข้ามาติดต่อหรือประกอบธุรกิจไม่เกิน 90 วัน และกรณีโอนย้ายพนักงานขององค์กรในระดับผู้จัดการ ผู้บริหาร หรือผู้ชำนาญการ	- เหมือนที่แสดงไว้ใน GATS
• บริการบำรุงรักษาและซ่อมแซมเครื่องบิน	- ไม่อนุญาตให้เข้ามาจัดตั้งองค์กรธุรกิจเพื่อให้บริการประเภทนี้	- เหมือนที่แสดงไว้ใน GATS	- จำกัดตำแหน่งและระยะเวลาการให้บริการ คือ เฉพาะบุคคลธรรมดาที่เข้ามาติดต่อหรือประกอบธุรกิจไม่เกิน 90 วัน และกรณีโอนย้ายพนักงานขององค์กรในระดับผู้จัดการ ผู้บริหาร หรือผู้ชำนาญ (เหมือนกับที่แสดงในตารางข้อผูกพันแนวนอน)	- เหมือนที่แสดงไว้ใน GATS
ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
สิงคโปร์	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการการขาย และการตลาดเกี่ยวกับการขนส่งทางอากาศ	- ไม่ได้แสดงระบุการเปิดตลาดในตารางข้อผูกพันเลย (= ปิดตลาด)	- ไม่อนุญาตให้ ต่างชาติเข้ามาจัดตั้งองค์กรธุรกิจเพื่อให้บริการประเภทนี้	- ไม่แสดงข้อผูกพันใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้
• บริการบำรุงรักษา และซ่อมแซมเครื่องบิน	- ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
เวียดนาม	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการการขาย และการตลาดเกี่ยวกับการขนส่งทางอากาศ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS	- ไม่อนุญาตให้ ต่างชาติเข้ามาจัดตั้งองค์กรธุรกิจเพื่อให้บริการประเภทนี้	- ไม่แสดงข้อผูกพันใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้

ตารางที่ 3.5 แสดงอุปสรรคด้านการเปิดเสรีรายสาขาทางด้านบริการทางการเงินของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพัน GATS, AFAS

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
อินโดนีเซีย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• Commercial banking business - Acceptance of Deposits (การรับฝากเงินจากประชาชน)	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น (ตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะภายใต้ AFAS - ปรากฏข้อจำกัดในเงื่อนไขทั่วไป - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS แต่ลักษณะที่เป็น GATS-Plus ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปคือ 1. จะยกเลิกข้อจำกัดเรื่องการเข้าสู่ตลาดภายในปี 2020 (ตาม GATS ปี 2020) 2. ไม่ใช้ Economic need test กับบุคคลธรรมดาที่เป็นคนชาติสมาชิกอาเซียน 3. ขยายพื้นที่ประกอบการให้อีก 3 เมือง 4. ไม่จำกัดเรื่องทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วสำหรับธนาคารร่วมกิจการ	- อนุญาตเฉพาะตำแหน่งบริหารสำหรับธนาคารสาขาของต่างประเทศ และกรรมการสำหรับกรณีธนาคารร่วมกิจการ - จำกัดจำนวนกรรมการต่างชาติตามสัดส่วนการถือหุ้น - สงวนตำแหน่งบริหาร 1 ตำแหน่งไว้ให้คนอินโดนีเซีย	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะ
• Commercial banking business - Lending of all types - All payment and money transmission - Guarantee and Commitments - Trading for own account of for account of customers	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น (ตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน) - ไม่ผูกพันกรณีออกใบอนุญาตใหม่ (จำกัดตามเงื่อนไขทั่วไป)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะภายใต้ AFAS - ปรากฏข้อจำกัดในเงื่อนไขทั่วไป - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS แต่ลักษณะที่เป็น GATS-Plus ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปคือ 1. จะยกเลิกข้อจำกัดเรื่องการเข้าสู่ตลาดภายในปี 2020 (ตาม GATS ปี 2020) 2. ไม่ใช้ Economic need test กับบุคคลธรรมดาที่เป็นคนชาติสมาชิกอาเซียน 3. ขยายพื้นที่ประกอบการให้อีก 3 เมือง 4. ไม่จำกัดเรื่องทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วสำหรับธนาคารร่วมกิจการ	- อนุญาตเฉพาะตำแหน่งบริหารสำหรับธนาคารสาขาของต่างประเทศ และกรรมการสำหรับกรณีธนาคารร่วมกิจการ - จำกัดจำนวนกรรมการต่างชาติตามสัดส่วนการถือหุ้น - สงวนตำแหน่งบริหาร 1 ตำแหน่งไว้ให้คนอินโดนีเซีย	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะ

(ต่อหน้า 186)

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
มาเลเซีย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการธนาคารพาณิชย์และ Merchant Bank (Commercial Banks & Merchant Banks)	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ - จำกัดการถือหุ้นของต่างชาติ - จำกัดคุณสมบัติของสถาบันการเงินต่างชาติที่จะเข้ามา - จำกัดคุณสมบัติของสถาบันการเงินที่จะถือหุ้นของธนาคารพาณิชย์ได้ - จำกัดการเสนอขายสินค้าการเงินใหม่ว่าต้องได้รับอนุญาตจากทางการก่อน	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะใน AFAS	- อนุญาตเฉพาะระดับผู้จัดการอาวุโส ผู้มีความรู้ และผู้มีความเชี่ยวชาญสูง และ - สงวนตำแหน่งบริหารไว้ให้คนชาติ - จำกัดระยะเวลาที่จะให้พำนักไม่เกิน 5 ปี	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะใน AFAS
• บริการรับฝากเงินและเงินทุนอื่นๆ จากประชาชน (Acceptance of deposit and other repayable funds from the public, wholesale and retail)	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ - จำกัดขอบเขตของการให้บริการ - จำกัดลักษณะของลูกค้า - จำกัดการถือหุ้นของต่างชาติ	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะใน AFAS	- อนุญาตเฉพาะระดับผู้จัดการอาวุโส ผู้ชำนาญการ หรือผู้เชี่ยวชาญ - จำกัดจำนวนบุคคลต่างชาติที่จะอนุญาตให้เข้ามาต่อหนึ่งองค์กรธุรกิจ - สงวนตำแหน่งบริการไว้ให้คนมาเลเซีย - จำกัดระยะเวลาที่จะให้พำนักไม่เกิน 5 ปี	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะใน AFAS
• บริการให้กู้ยืนเงินทุกประเภท (เช่น การให้สินเชื่อผู้บริโภค การให้สินเชื่อจำนองแฟคเตอริ่ง สินเชื่อธุรกรรมพาณิชย์ (Lending of all types, including consumer credit, factoring and financing of commercial transaction)	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ - จำกัดการถือหุ้นของต่างชาติ - จำกัดขอบเขตของการให้บริการ	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะใน AFAS	- อนุญาตเฉพาะตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส และผู้เชี่ยวชาญ - จำกัดจำนวนบุคคลต่างชาติที่จะให้เข้ามา ต่อหนึ่งองค์กรธุรกิจ - สงวนตำแหน่งบริหารไว้ให้คนมาเลเซีย - จำกัดระยะเวลาที่จะให้พำนักไม่เกิน 5 ปี	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะใน AFAS
• บริการลิสซิ่ง (Leasing)	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ - จำกัดการถือหุ้นของชาวต่างชาติไว้ไม่เกิน 30% แต่จะขยายให้ถึง 49% ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2000 - กำหนดให้ต้องจัดตั้งบริษัทใหม่ แยกต่างหากจากบริษัทแม่เพื่อให้บริการ	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะ	- อนุญาตเฉพาะตำแหน่งบริหาร - จำกัดจำนวนบุคคลธรรมดาต่างชาติที่จะเข้ามาต่อหนึ่งองค์กรธุรกิจ - กำหนดตำแหน่งที่อนุญาตให้บุคคลธรรมดาต่างชาติทำ	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะ

(ต่อหน้า 187)

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
มาเลเซีย (ต่อ)	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการชำระเงินและการส่งเงินทุกประเภทซึ่ง ได้แก่ บัตรเครดิต เดบิต เช็ค และดร๊าฟธนาคาร (All payment and money transmission services namely credit and debit cards, cheques and banker drafts)	- จำกัดประเภทขององค์กรธุรกิจที่จะให้บริการได้ - จำกัดประเภทของลูกค้าที่จะรับบริการ - อนุญาตเฉพาะองค์กรธุรกิจที่ควบคุมโดยคนมาเลเซียที่จะให้บริการ - จำกัดสกุลเงินตราในสินค้าการเงิน - จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจว่าต้องเป็น JVC - จำกัดการถือหุ้นของต่างชาติ	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะ	- อนุญาตเฉพาะตำแหน่งผู้จัดการอาวุโสผู้ชำนาญการ หรือผู้เชี่ยวชาญ - จำกัดจำนวนคนต่างชาติที่จะให้เข้ามาต่อหนึ่งองค์กรธุรกิจ - จำกัดตำแหน่งบริหารที่จะให้คนต่างชาติดำรงได้ - จำกัดระยะเวลาพำนักไม่เกิน 5 ปี	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะ
• บริการ Charge cards	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะ	- อนุญาตเฉพาะตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส - จำกัดจำนวนคนต่างชาติที่จะให้เข้ามาต่อหนึ่งองค์กรธุรกิจ - จำกัดระยะเวลาพำนักไม่เกิน 5 ปี	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะ
• บริการค้ำประกันและแสดงเจตนารมย์ สำหรับผู้มีถิ่นพำนักในประเทศมาเลเซีย (Guarantees and Commitments Undertaken by Residents)	ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะใน AFAS	- อนุญาตเฉพาะตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส - จำกัดจำนวนคนต่างชาติที่จะให้เข้ามาต่อหนึ่งองค์กรธุรกิจ - จำกัดระยะเวลาที่จะพำนักไม่เกิน 5 ปี	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะใน AFAS
• บริการนายหน้าเกี่ยวกับเงินและการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Money and foreign exchange broking services)	- จำกัดรูปแบบของการเข้ามาว่าต้องเป็นซื้อหุ้นของสถาบันการเงินที่มีอยู่ในประเทศแล้ว - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้นไม่เกิน 30%	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะใน AFAS	- ไม่ผูกพัน	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะใน AFAS
• บริการค้าสำหรับบัญชีของตนหรือบัญชีของลูกค้าซึ่งสินค้าตลาดเงิน การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ หลักทรัพย์เปลี่ยนมือได้ เครื่องมือเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ย สินค้าอนุพันธ์ซึ่งรวมถึง future และ options (Trading for own account หรือ account of customers)	- จำกัดสกุลเงินตราที่จะใช้ในสินค้าการเงิน - จำกัดคุณสมบัติของสินค้าการเงินที่จะใช้ทำธุรกรรมว่าต้องจัดทำและออกในต่างประเทศ - จำกัดคุณสมบัติของลูกค้า - จำกัดคุณสมบัติของผู้ให้บริการ - จำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจเพื่อการให้บริการการเงินบางประเภท - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติ	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะใน AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งผู้จัดการ อาวุโสและผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้ชำนาญการ - จำกัดจำนวนคนต่างชาติที่จะเข้ามาต่อหนึ่งองค์กรธุรกิจ	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะใน AFAS

(ต่อหน้า 188)

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
มาเลเซีย(ต่อ)	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• สำนักงานใหม่เพื่อการปฏิบัติ (Operational Headquarter : OHQ)	- จำกัดว่าต้องจัดตั้งในมาเลเซีย - จำกัดว่าต่างชาติต้องเป็นเจ้าของ 100% - กำหนดคุณสมบัติของธุรกิจต่างชาติที่จะเป็น OHQ ได้ - กำหนดให้สร้างประโยชน์ต่อประเทศมาเลเซีย เช่น ใช้บริการของคนมาเลเซีย สร้างงานให้คนมาเลเซีย	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะใน AFAS	- อนุญาตเฉพาะตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ชำนาญการ - จำกัดจำนวนคนที่จะเข้ามาได้ต่อหนึ่งองค์กร	- ไม่ปรากฏในตารางเงื่อนไขทั่วไปใน AFAS - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันในตารางข้อผูกพันเฉพาะใน AFAS
ประเทศ/สาขาย่อย	**อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)**		**อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)**	
ฟิลิปปินส์	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการธนาคารพาณิชย์และบริการการเงินอื่น (ไม่รวมประกันภัย) (Banking and other financial services)	- จำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจ - จำกัดใบอนุญาตที่จะออกให้ใหม่ไม่เกิน 10 ราย ระหว่างปี 1995 - 2000 - จำกัดสาขาที่จะจัดตั้งใหม่ - จำกัดพื้นที่ของ 2 สาขาที่จะจัดตั้งใหม่ว่าทางการเป็นผู้กำหนด - กำหนดจำนวนเงินที่ต้องโอนเข้ามายังประเทศฟิลิปปินส์ในการจัดตั้งองค์กรธุรกิจใหม่ - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้นมีสิทธิออกเสียงของต่างชาติไว้ - จำกัดจำนวนกรรมการบริหารที่ต่างชาติเป็นใหญ่ต้องเป็นส่วนน้อย - จำกัดหุ้นที่ปัจเจกบุคคลจะถือได้ - จำกัดขอบเขตของกาประกอบธุรกิจ (Scope of Operation) ว่าบริการใดบ้างต้องขออนุญาตทางการก่อน	- ไม่ปรากฏข้อเสนอที่เป็น GATS- Plus ในตารางแนวนอนว่าด้วยเงื่อนไขทั่วไปในสาขาบริการด้านการเงิน - อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ ASEAN เปิดสาขาได้ 6 สาขา (เมื่อเทียบกับที่ผูกพันใน GATS เปิดได้ 4 สาขา) - อนุญาตให้ซื้อหุ้นมีสิทธิออกเสียได้ถึง 60% ของหุ้นมีสิทธิออกเสียงทั้งหมด (GATS ยอมเสียง 49%) - ไม่จำกัดว่ากรรมการส่วนใหญ่ต้องเป็นคนฟิลิปปินส์ (GATS-กรรมการส่วนใหญ่ต้องเป็นคนฟิลิปปินส์) - ขยายขอบเขตของการประกอบการให้ทำธุรกิจหน่วยรับฝากเงินตราต่างประเทศ และธุรกรรมอนุพันธ์ (derivative activities) ได้	- ไม่มีข้อจำกัด (none)	- ไม่มี GATS-Plus
• บริการนายหน้าทางการเงิน นายหน้าด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและบริการบัตรเครดิต (Money broking and foreign exchange broking, credit card service)	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติไม่เกิน 40% - จำกัดจำนวนกรรมการไม่เกิน 1/3 ของกรรมการทั้งหมด	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่มีข้อจำกัด (none)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการส่งเสริมและให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริการของธนาคารพาณิชย์โดยสำนักงานตัวแทน	- ไม่มีข้อจำกัด	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่มีข้อจำกัด (none)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 189)

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
สิงคโปร์	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการรับฝากเงินและทุนประเภทใช้คืนจากประชาชน (Acceptance of deposits and other repayable fund from the public) • บริการรับฝากเงิน และทุนประเภทใช้คืนจากประชาชน (Acceptance of deposits and other repayable fund from the public)	- จำกัดสถานะของผู้ให้บริการว่าต้องเป็นธนาคารพาณิชย์ merchant bank และบริษัทเงินทุน - จำกัดมาตรการของสถาบันการเงินของต่างประเทศในสิงคโปร์ว่าอาจถูก MAS ใช้มาตรการแตกต่างเพื่อคุ้มครองผู้ฝากเงินในประเทศสิงคโปร์ได้ <u>ธนาคารพาณิชย์</u> - ไม่มีการออกใบอนุญาตใหม่ - จำกัดสถานะขององค์กรธุรกิจว่าต้องเป็น merchant bank หรือสำนักงานตัวแทน - จำกัดการถือหุ้นของต่างชาติทั้งกรณีปัจเจกบุคคล และเพดานการถือหุ้นส่วนไม่เกิน 20% <u>Merchant Bank</u> - จำกัดสถานะขององค์กรธุรกิจที่ merchant bank จะจัดตั้งขึ้นได้ <u>บริษัทเงินทุน</u> - ไม่มีการออกใบอนุญาตใหม่ - จำกัดว่าต้องทำธุรกิจในรูปดอลลาร์สิงคโปร์ - จำกัดทางการไม่ผูกพันหากต่างเชื้อชาติหุ้นของบริษัทเงินทุนในสิงคโปร์แล้วโอนให้คู่กรณีซึ่งเป็นต่างชาติเหมือนกัน	- ไม่ปรากฏข้อเสนอที่เป็น GATS-Plus ในตารางแนวนอนว่าด้วยเงื่อนไขทั่วไปในสาขาบริการด้านการเงิน - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดการเข้ามาทำงานของบุคคลธรรมดาต่างชาติว่าอนุญาตเฉพาะระดับผู้บริหาร ผู้จัดการ และผู้ชำนาญการ - จำกัดระยะเวลาพำนัก	- ไม่ปรากฏข้อเสนอที่เป็น GATS- Plus ในตารางแนวนอนว่าด้วยเงื่อนไขทั่วไปในสาขาบริการด้านการเงิน - ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการให้กู้ยืมเงินทุกประเภท รวมถึงสินเชื่อผู้บริโภค สินเชื่อจำนอง factoring การให้เงินกู้เพื่อธุรกรรมพาณิชย์ (Lending of all types) - including consumer credit, mortgage credit, factoring and financing of commercial transaction)	- จำกัดว่าต้องได้รับอนุญาตจาก MAS ก่อน	- แสดงผูกพันไว้เช่นเดียวกับ GATS คือ - จำกัดว่าต้องได้รับอนุญาตจาก MAS ก่อน	- จำกัดการเข้ามาทำงานของบุคคลธรรมดาต่างชาติว่าอนุญาตเฉพาะระดับผู้บริหาร ผู้จัดการ และผู้ชำนาญการ	- จำกัดการเข้ามาทำงานของบุคคลธรรมดาต่างชาติว่าอนุญาตเฉพาะระดับผู้บริหาร ผู้จัดการ และผู้ชำนาญการ - จำกัดระยะเวลาพำนัก

(ต่อหน้า 190)

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
สิงคโปร์ (ต่อ)	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการชำระเงินและการส่งเงินรวมทั้งบัตรเครดิต บัตรชาร์จ เดบิต เช็คเดินทางและดร๊าฟธนาคาร (Payment and money transmission services)	- จำกัดหุ้นส่วนใหญ่ของผู้ให้บริการต้องเป็นของพลเมืองสิงคโปร์ - จำกัดว่าธนาคารพาณิชย์เท่านั้นจึงจะออกดร๊าฟธนาคารได้ - จำกัดผู้ให้บริการที่จะออกบัตรสะสมมูลค่า (store value card)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดการเข้ามาทำงานของบุคคลธรรมดาต่างชาติว่าอนุญาตเฉพาะระดับผู้บริหาร ผู้จัดการ และผู้ชำนาญการ - จำกัดระยะเวลาพำนัก	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการค้ำประกันและแสดงเจตนารมย์ (Guarantee and commitments)	- จำกัดการจัดตั้ง Credit Company ซึ่งประกอบธุรกิจซึ่งไม่ต้องขออนุญาต MAS ก่อน จึงจะจัดตั้งในสิงคโปร์ได้	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดการเข้ามาทำงานของบุคคลธรรมดาต่างชาติว่าอนุญาตเฉพาะระดับผู้บริหาร ผู้จัดการ และผู้ชำนาญการ - จำกัดระยะเวลาพำนัก	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการค้าสินค้าทางการเงินต่างๆ เมื่อบัญชีของตนและบัญชีของลูกค้า (Trading for own account or for account of customers the following: - Money market instruments (including cheques, bills, certificate of deposits). - Foreign exchange - Derivative products, including financial futures and options. - Exchange rate and interest rate instruments, including swaps and forward rate agreements. - Transferable securities. - *Other negotiable instrument and* financial assets, including bullion.	- กำหนดให้มีการจัดตั้งบริษัทลูกแยกออกมาต่างหากเพื่อค้า future - กำหนดคุณสมบัติของ future ที่จะค้าได้ - การค้าสินค้าอนุพันธ์ต้องได้รับอนุญาตจาก MAS ก่อน	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่ผูกพัน (unbound)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการนายหน้าทางการเงิน (Money Broking)	- ไม่ผูกพัน (*unbound*)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ไม่ผูกพัน (*unbound*)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 191)

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
ไทย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
● บริการธนาคารและบริการด้านการเงินอื่น (แต่ไม่รวมประกันภัย) -Acceptance of deposits and other payable funds from the public. -Lending of all types, including consumer credit; mortgage credit, factoring, and financing of commercial transactions.	<u>การจัดตั้งสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ</u> - ไม่ผูกพันที่จะออกใบอนุญาตใหม่ - จำกัดการติดตั้งและสร้างเครือข่าย ATMS - จำกัดจำนวนสาขา สาขาย่อย สำนักงาน หรือจุดบริการ <u>การจัดตั้งธนาคารพาณิชย์</u> - อนุญาตเฉพาะการเข้ามาซื้อหุ้นของธนาคารที่มีอยู่แล้วในประเทศไทย	- ไม่ได้แสดงในตารางเงื่อนไขทั่วไปในสาขาบริการด้านการเงิน - อนุญาตให้มีสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติที่เป็น ASEAN ได้ถึง 100 % (GATS - 25%)	- อนุญาตเฉพาะการโอนย้ายพนักงานในบริษัทระดับผู้บริหารผู้จัดการ หรือผู้ชำนาญการและ business visitors ซึ่งไม่เกิน 90 วัน	- แสดงผูกพันไว้เช่นเดียวกันกับ GATS
● บริการธนาคารและบริการด้านการเงินอื่น (แต่ไม่รวมประกันภัย) (--ต่อ) - Financial leasing - Payment and money transmission services including credit, charge and debit cards, travelers cheques and banker drafts. - Guarantees and commitments - Trading for own account or for account of customers in the following: a) Money market instruments. b) Foreign exchange. c) Exchange rate and interest rate instruments.	<u>การจัดตั้งธนาคารพาณิชย์</u> - จำกัดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติ - จำกัดสัดส่วนของกรรมการต่างชาติ <u>วิเทศธนกิจ</u> - ต้องมีใบอนุญาตจากกระทรวงการคลัง - ผูกพันที่จะออกใบอนุญาตเพียง 20 ราย - ห้ามตั้งสาขานอกเขตกรุงเทพมหานครจนถึงปี 1994 - จำกัดจำนวนที่จะกลายเป็นสาขาธนาคารไว้เพียง 5 ราย ภายในปี 1997 <u>บริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์</u> - อนุญาตเฉพาะการเข้ามาถือหุ้นของบริษัท ที่มีอยู่แล้วเท่านั้น - ไม่ผูกพันที่จะออกใบอนุญาตใหม่ - จำกัดการถือหุ้นของต่างชาติไว้ไม่เกิน 25% ของทุนจดทะเบียนที่ได้ชำระแล้ว			

(ต่อหน้า 192)

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
เวียดนาม	GATS	AFAS	GATS	AFAS
● บริการรับฝากเงิน * ไม่มี GATS-Plus เนื่องเพราะประเทศเวียดนามไม่ได้เป็นสมาชิก WTO		- จำกัดขอบเขต ประเภทของการให้บริการว่าต้องเป็นไปตามที่ใบอนุญาตระบุไว้		- อนุญาตเฉพาะมืออาชีพที่มีคุณสมบัติสูงมาก - ใช้ Economic need test - จำกัดตำแหน่งของกรรมการทั่วไปต้องเป็นคนเวียดนาม
● บริการให้กู้ยืมเงิน		- จำกัดขอบเขต ประเภทของการให้บริการว่าต้องเป็นไปตามที่ใบอนุญาตระบุไว้		- อนุญาตเฉพาะมืออาชีพที่มีคุณสมบัติสูงมาก - ใช้ Economic need test - จำกัดตำแหน่งของกรรมการทั่วไปต้องเป็นคนเวียดนาม
● บริการการชำระเงิน และการส่งเงิน		- จำกัดขอบเขต ประเภทของการให้บริการว่าต้องเป็นไปตามที่ใบอนุญาตระบุไว้		- อนุญาตเฉพาะมืออาชีพที่มีคุณสมบัติสูงมาก - ใช้ Economic need test - จำกัดตำแหน่งของกรรมการทั่วไปต้องเป็นคนเวียดนาม

ตารางที่ 3.6 แสดงอุปสรรคด้านการเปิดเสรีรายสาขาทางด้านบริการการขนส่งทางทะเลของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS, AFAS

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
อินโดนีเซีย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
● บริการขนส่งทางทะเล ประกอบด้วย (ไม่รวม Cabotage) - บริการขนส่งผู้โดยสาร - บริการขนส่งสินค้า # GATS-Plus	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจไว้เฉพาะการตั้งสำนักงานผู้แทน แต่ในกรอบของ AFAS ยอมให้ตั้งบริษัทร่วมกิจการได้ แต่ทุนต่างชาติต้องไม่เกิน 60%	- จำกัดตำแหน่งอนุญาตเฉพาะระดับผู้บริหาร และผู้ที่มีความชำนาญสูง และต้องเสียค่าธรรมเนียม	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะตำแหน่งระดับผู้บริการและผู้มีความชำนาญสูงและต้องเสียค่าธรรมเนียม (เหมือนเช่นที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS)
● บริการ Cargo Handling	- จำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ภายใต้ AFAS	- จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะระดับผู้บริหารและผู้ชำนาญการสูงและต้องเสียค่าธรรมเนียม	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ภายใต้ AFAS
ประเทศ/สาขาย่อย	**อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)**		**อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)**	
มาเลเซีย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
● บริการขนส่งทางทะเลระหว่างประเทศ (ไม่รวม cabotage) - บริการขนส่งผู้โดยสาร - บริการขนส่งสินค้า	- จำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจ - จำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติ - จำกัดเงื่อนไขเรื่องเรือและเจ้าของเรือ คือต้องเป็นเรือที่จดทะเบียนในมาเลเซีย	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดประเภทผู้ให้บริการ คือเฉพาะตำแหน่งผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และลูกจ้างที่เข้ามาเจรจาต่อรองธุรกิจในมาเลเซีย	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS
● บริการ Maritime Agency	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ - จำกัดสัดส่วนของทุนต่างชาติ	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดประเภทผู้ให้บริการ คือ ผู้จัดการระดับอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และลูกจ้างที่เข้ามาเจรจาต่อรองธุรกิจในมาเลเซีย	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS
● บริการกู้เรือ (ยกเว้นบริการกู้เรือในน่านน้ำภายใน # GATS-Plus	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ - จำกัดสัดส่วนทุนต่างชาติ	- จำกัดรูปแบบของการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ แต่ในกรอบของ AFAS มีเงื่อนไขเพิ่มเติมว่าการถือหุ้นของ Bumiputra ต้องมากกว่า 30%	- จำกัดประเภทผู้ให้บริการ คือ ผู้จัดการระดับอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และลูกจ้างที่เข้ามาเจรจาต่อรองธุรกิจในมาเลเซีย	- ไม่มีข้อจำกัดเลย [ใน GATS มีข้อจำกัดว่าต้องเป็นไปตามตารางแนวนอน 1a) และ b) และ 2a)]
ประเทศ/สาขาย่อย	**อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)**		**อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)**	
ฟิลิปปินส์	GATS	AFAS	GATS	AFAS
● บริการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าระหว่างประเทศทางทะเล (ยกเว้น Cabotage และสินค้าของรัฐบาล)	- ไม่มีข้อจำกัด	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดประเภทของงาน คือ เฉพาะการเข้ามาทำงานให้กับเรือขนส่งระหว่างประเทศที่มีลักษณะพิเศษ	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS (โปรดดูประเมินข้อจำกัดการเปิดเสรีภายใต้ GATS)
● บริการให้เช่าเรือโดยปราศจากลูกเรือ	- จำกัดเงื่อนไขก่อนดำเนินงาน คือ ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานรัฐก่อน	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่มีข้อจำกัด	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS (โปรดดูประเมินข้อจำกัดการเปิดเสรีภายใต้ GATS)

(ต่อหน้า 194)

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
ฟิลิปปินส์ (ต่อ)	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการบำรุงรักษาและซ่อมแซมเรือ	- จำกัดประเภทเรือ และเงื่อนไขการดำเนินงาน คือ ต้องเป็นเรือของฟิลิปปินส์ หรือจดทะเบียนในฟิลิปปินส์ และต้องใช้บริการของอู่ซ่อมเรือที่จดทะเบียนในประเทศ	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่มีข้อจำกัด	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS (โปรดดูประเมินข้อจำกัดการเปิดเสรีภายใต้ GATS)
• บริการพัฒนาท่าเรือของรัฐ # GATS-Plus	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดทุนต่างชาติไว้ไม่ให้เกิน 100 % ภายใต้ระบบสร้าง-ดำเนินการ-โอนให้รัฐ (BOT Scheme)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่อนุญาตให้ชาวต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้
ประเทศ/สาขาย่อย	**อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)**		**อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)**	
สิงคโปร์	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการ Shipping Agency	- ไม่มีข้อจำกัด	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพประเภทนี้ ยกเว้นแต่จะเป็นกรณีการโอนพนักงานระหว่างบริษัท และจำกัดไว้เฉพาะระดับผู้จัดการ ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS
• บริการ Shipping Brokerage	- ไม่มีข้อจำกัด	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพประเภทนี้ ยกเว้นแต่จะเป็นกรณีการโอนพนักงานระหว่างบริษัท และจำกัดไว้เฉพาะระดับผู้จัดการ ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS
• บริการ Classification Society	- ไม่มีข้อจำกัด	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพประเภทนี้ ยกเว้นแต่จะเป็นกรณีการโอนพนักงานระหว่างบริษัท และจำกัดไว้เฉพาะระดับผู้จัดการ ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS

(ต่อหน้า 195)

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
ไทย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการขนส่งผู้โดยสารทางทะเล (ไม่รวม Cabotage) • บริการขนส่งสินค้าทางทะเล (ไม่รวม Cabotage)	- ไม่อนุญาตให้มีการจัดตั้งกองเรือ (Fleet) ภายใต้ธงชาติไทย - ส่วนรูปแบบอื่นๆ อนุญาต แต่มีข้อจำกัดเรื่องรูปแบบองค์กรธุรกิจและสัดส่วนของทุนต่างชาติ	- เช่นเดียวกับที่แสดงผูกพันไว้ใน GATS	- ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาทำงานเป็นลูกเรือ ยกเว้นแต่การโอนพนักงานระดับผู้จัดการ ผู้บริหาร หรือผู้เชี่ยวชาญระหว่างบริหารเท่านั้น	- เช่นเดียวกับแสดงผูกพันไว้ใน GATS (โปรดดูประเมินข้อจำกัดการเปิดเสรีภายใต้ GATS)
• บริการลากจูงระหว่างประเทศ	- ไม่อนุญาตให้มีการจัดตั้งกองเรือ (Fleet) ภายใต้ธงชาติไทย - ส่วนรูปแบบอื่นอนุญาตแต่มีข้อจำกัดเรื่องรูปแบบองค์กรธุรกิจ และสัดส่วนของทุนต่างชาติ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- ?????????	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการสนับสนุนการขนส่งทางทะเล (การเก็บขยะ / น้ำเปื้อนน้ำมันจากเรือ) • บริการสนับสนุนการขนส่งทางทะเล (การสำรวจทางพาณิชย์-นาวี และ Classification Society) • บริการสนับสนุนการขนส่งทางทะเล (การให้บริการของกัปตันท่าเรือ) (Classification Society)	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ - จำกัดสัดส่วนของทุน และ - จำกัดจำนวนผู้ถือหุ้นต่างชาติ	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	- จำกัดประเภทผู้ให้บริการและระยะเวลาให้บริการ คือต้องเป็นคนต่างชาติที่เข้ามาทำธุรกิจในไทยไม่เกิน 90 วัน และการโอนพนักงานระดับผู้จัดการ ผู้บริหาร หรือผู้เชี่ยวชาญระหว่างบริหารเท่านั้น	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
• บริการ Marine Freight Forwarding • บริการ Maritime Cargo Handling • บริการ Custom Clearance Station and Depot • บริการ Marine Agency	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดตามตารางแนวนอนของ AFAS คือ จำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจ สัดส่วนหุ้น และจำนวนผู้ถือหุ้น (คือต้องเป็นบริษัทจำกัดมีทุนต่างชาติไม่เกิน 49% และจำนวนผู้ถือหุ้นต่างชาติน้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมด)	- ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดตามตารางแนวนอนของ AFAS (ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติประกอบอาชีพให้บริการนี้ได้ เว้นแต่ กรณีนักธุรกิจเข้ามาเพื่อทำธุรกิจประเภทนี้ภายในระยะเวลาไม่เกิน 90 วัน)

(ต่อหน้า 196)

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
เวียดนาม	GATS	AFAS	GATS	AFAS
• บริการขนส่งสินค้าทางทะเลระหว่างประเทศ • บริการขนส่งผู้โดยสารทางทะเลระหว่างประเทศ	หมายเหตุ : ไม่ปรากฏข้อผูกพันภายใต้ GATS แต่ได้แสดงข้อผูกพันเรื่องการเปิดเสรีการค้าบริการใน ASEAN	- จำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจ	- ไม่ได้ผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดไว้ว่าต้องเป็นไปตามตารางแนวนอนของ AFAS (จำกัดคุณสมบัติของผู้ให้บริการชาวต่างชาติ คือ ต้องเป็นมืออาชีพระดับสูงเท่านั้น) - กรณีของลูกเรือ : มีการจำกัดว่าต้องเป็นการทำงานในเรือที่จดทะเบียนในเวียดนาม สัดส่วนของทุนต่างชาติที่เป็นเจ้าของเรือและกัปตันต้องเป็นคนเวียดนาม
• บริการ Maritime agency	หมายเหตุ : ไม่ปรากฏข้อผูกพันภายใต้ GATS แต่ได้แสดงข้อผูกพันเรื่องการเปิดเสรีการค้าบริการใน ASEAN	- จำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจ	- ไม่ได้ผูกพันไว้ใน GATS	- จำกัดไว้ว่าต้องเป็นไปตามตารางแนวนอนของ AFAS (จำกัดคุณสมบัติผู้ให้บริการชาวต่างชาติ คือ ต้องเป็นมืออาชีพระดับสูงเท่านั้น)

ตารางที่ 3.7 แสดงเงื่อนไขและข้อจำกัดทั่วไปเกี่ยวกับสาขาบริการด้านการเงินของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพัน GATS, AFAS

(Financial Sector Horizontal Commitments)

ประเทศ	เงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		เงื่อนไขในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
อินโดนีเซีย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
	• ยกเลิกข้อจำกัดเรื่องการเข้าสู่ตลาดภายในปี 2020 และภายใต้เงื่อนไขการยกเลิกของประเทศสมาชิกอื่น • จำกัดการถือหุ้นของคนต่างด้าว • ข้อเสนอต่าง ๆ ในสาขาธนาคารพาณิชย์เป็นไปตามภาคผนวกเกี่ยวกับการบริการทางการเงิน (The Annex of Financial Services) เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น • เงื่อนไขทั่วไปและคุณสมบัติถือเป็นส่วนหนึ่งของข้อเสนอในสาขา/สาขาย่อยของบริการธนาคารพาณิชย์	• ยกเลิกข้อจำกัดเรื่องการเข้าสู่ตลาดภายในปี 2010 • เพิ่มพื้นที่อนุญาตให้ธนาคารต่างชาติ และธนาคารร่วมกิจการเข้ามาเปิดสำนักงานได้อีก 3 เมือง Padang, Mannado, และAmbon • ไม่มีข้อจำกัดสำหรับทุนจดทะเบียนชำระแล้วที่บังคับให้ธนาคารร่วมกิจการต้องปฏิบัติตาม	• นอกเหนือจากตารางแนวนอนอาจมีการอนุญาตให้เข้าเมืองชั่วคราวไม่เกิน 3 เดือนต่อปี สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค หรือที่ปรึกษาของธนาคารต่างชาติและธนาคารร่วมกิจการ	• ยกเลิกข้อจำกัดเรื่องการเข้าสู่ตลาดภายในปี 2010 • จำกัดการการเข้าทำงานของคนธรรมดาต่างชาติ และไม่ใช้ Economic needs test
	• ต่างชาติถือหุ้น 100% หรือมีกรรมสิทธิได้ เฉพาะกับสาขาของธนาคารพาณิชย์ที่มีอยู่แล้วเท่านั้น • ธนาคารต่างชาติและธนาคารร่วมกิจการอาจปิดสาขาย่อย 1 สาขา และสำนักงานเสริม 1 สำนักงานในเขตที่กำหนด • การเข้าซื้อกิจการ (Acquisition) ของธนาคารท้องถิ่น ทำได้โดยการซื้อหุ้นของธนาคารที่จดทะเบียนเป็นบริษัทในประเทศอินโดนีเซียไม่เกิน 49% ของหุ้นจดทะเบียนภายใต้กฎเกณฑ์ของคณะกรรมการกำกับดูแลตลาดหุ้น (Capital Market Regulatory Body: BAPEPAM)			
	• ธุรกรรมที่ระบุในตารางข้อผูกพัน นอกจากกรณีสาขาของธนาคารต่างชาติที่มีอยู่ในประเทศอินโดนีเซียแล้ว ผู้ให้บริการธนาคารพาณิชย์ต้องเป็นธนาคารร่วมกิจการที่จดทะเบียนเป็นบริษัทในอินโดนีเซีย และอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังนี้ ก) ตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน ข) ไม่ผูกพันกรณีออกใบอนุญาตใหม่ ค) ธนาคารพาณิชย์เท่านั้นที่จะได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นธนาคารร่วมกิจการได้ • รัฐบาลสงวนสิทธิที่จะออกกฎหมายกำหนดจำนวนทุนที่จ่ายแล้วของธนาคารร่วมกิจการ			

(ต่อหน้า 198)

ตารางที่ 3.7 (ต่อ)

ประเทศ	เงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		เงื่อนไขในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ(Mode 4)	
มาเลเซีย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
	• เป็นไปตามตารางแสดงข้อผูกพัน และตารางแนวนอน คือ - จำกัดการเข้ามาซื้อ(Acquisitions) การเข้ามาควบกิจการ (Mergers) และการเทคโอเวอร์(Take-overs) ธนาคารของมาเลเซียโดยต่างชาติต้องได้รับอนุญาตก่อน - จำกัดการเสนอซื้อทรัพย์สินใดๆ ที่ยังผลให้กรรมสิทธิ์ หรือการควบคุมตกเป็นของต่างชาติต้องได้รับอนุญาตก่อน • จำกัดการควบคุมบริษัทมาเลเซียโดยผ่านรูปแบบต่างๆ ต้องได้รับอนุญาตก่อน	• ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	• เป็นไปตามข้อจำกัดของตารางแนวนอนในส่วนของสาขาย่อยบริการ	• ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
ประเทศ	เงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		เงื่อนไขในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
ฟิลิปปินส์	GATS	AFAS	GATS	AFAS
	• การจัดตั้งองค์กรธุรกิจอยู่ภายใต้การควบคุมกำกับของหน่วยงานของรัฐและอยู่ภายใต้เกณฑ์ที่กำหนด • จำกัดการถือหุ้น	• ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS (พิจารณาตามข้อผูกพันใน GATS)	• ใช้บังคับตามตารางแนวนอนทุกสาขาบริการ คือ อนุญาตเฉพาะกรณีที่ไม่มีคนฟิลิปปินส์มีความสามารถจะประกอบอาชีพด้านนี้ได้	• ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS (พิจารณาตามข้อผูกพันใน GATS)
ประเทศ	เงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		เงื่อนไขในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
สิงคโปร์	GATS	AFAS	GATS	AFAS
	• ข้อผูกพันตามที่ระบุในตารางแสดงข้อผูกพันเฉพาะสาขาบริการการเงินต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดของ - ตารางแนวนอน - เงื่อนไขการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ - กฎหมายภายใน - แนวทางปฏิบัติ - กฎระเบียบ เงื่อนไขและข้อจำกัดของธนาคารสิงคโปร์ (MAS) หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง	• ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS ยกเว้น บริการการให้กู้ยืมเงินทุกประเภทซึ่งผูกพันตามที่แสดงไว้ใน GATS	• ข้อผูกพันตามที่ระบุในตารางแสดงข้อผูกพันเฉพาะสาขาบริการการเงินต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดของ - ตารางแนวนอน - เงื่อนไขการเข้ามาทำงานของบุคคลธรรมดาชาวต่างชาติ - กฎหมายภายใน - แนวทางปฏิบัติ - กฎระเบียบ เงื่อนไขและข้อจำกัดของธนาคารสิงคโปร์ (MAS) หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง	• ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS ยกเว้นแต่ที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน

(ต่อหน้า 199)

ตารางที่ 3.7 (ต่อ)

ประเทศ	เงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		เงื่อนไขในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
ไทย	GATS	AFAS	GATS	AFAS
	• ไม่ได้แสดงเงื่อนไขและข้อจำกัดทั่วไปไว้ (พิจารณาจากตารางข้อผูกพันเฉพาะและตารางแนวนอน)	• ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	• ไม่ได้แสดงเงื่อนไขและข้อจำกัดทั่วไปไว้ (พิจารณาจากตารางข้อผูกพันเฉพาะและตารางแนวนอน)	• ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
ประเทศ	เงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (Mode 3)		เงื่อนไขในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาที่เป็นต่างชาติ (Mode 4)	
เวียดนาม	GATS	AFAS	GATS	AFAS
	• ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS เนื่องจากประเทศเวียดนามยังมิได้เป็นสมาชิก WTO	• ข้อผูกพันทั้งหมดภายใต้ AFAS ขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของเวียดนาม • จำกัดรูปแบบขององค์กรสินเชื่อต่างประเทศ • กำหนดจำนวนเงินทุนของสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ • จำกัดพื้นที่ จำนวน และรูปแบบการดำเนินธุรกรรมของธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ • กำหนดสัดส่วนเงินทุนของธนาคารร่วมกิจการ • กำหนดรูปแบบของการให้บริการธุรกิจลิสซิ่งโดยธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทเงินทุนโดยกำหนดเงินทุนของบริษัท ลิสซิ่งร่วมกิจการหรือที่มีต่างชาติเป็นเจ้าของ 100%	• ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS เนื่องจากประเทศเวียดนามยังมิได้เป็นสมาชิก WTO	• ไม่ผูกพัน เว้นแต่ที่ระบุไว้ตามเงื่อนไขทั่วไปของตารางแนวนอนเกี่ยวกับบริการด้านการเงินและตารางแนวนอนคือ - คุณสมบัติ - จำกัดระยะเวลาจ้าง - จำกัดตำแหน่งรองกรรมการทั่วไปต้องเป็นคนเวียดนาม

ตารางที่ 3.8 แสดงอุปสรรคของการเปิดเสรีของประเทศในอาเซียนตามตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS และ AFAS ที่เป็นตารางแนวนอน (Horizontal Commitments)

ประเทศ	อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดด้านองค์กรธุรกิจ (mode 3)	อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของบุคคลธรรมดาชาวต่างชาติ (Mode 4)
อินโดนีเซีย	• จำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจของผู้ให้บริการ ต่างชาติหากไม่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น จะต้องอยู่ในรูปกิจการร่วมค้า และ / หรือสำนักงานผู้แทน • จำกัดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติในองค์กรธุรกิจ คือไม่เกินกว่า 49% ของหุ้นในวิสาหกิจจำกัดความรับผิดชอบ (PT)	• จำกัดตำแหน่ง คือ อนุญาตให้เข้าสู่ตลาดได้เฉพาะตำแหน่งระดับผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ให้คำปรึกษาทางเทคนิค โดยขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดด้วย
มาเลเซีย	• ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด และจะต้องได้รับอนุญาตก่อนในกรณีต่างชาติเข้าซื้อ หรือควบรวม หรือครอบงำกิจการ โดยเกรงว่าต่างชาติจะเข้ามาควบคุมกิจการของมาเลเซียและอาจไม่ได้รับอนุญาตหากรูปแบบการลงทุนดังกล่าวของต่างชาติ ขัดต่อประโยชน์ของชาติ	• จำกัดตำแหน่ง คือ อนุญาตให้เข้าสู่ตลาดได้เฉพาะการทำงานในลักษณะการโอนย้ายภายในองค์กรของผู้บริการระดับสูง และอนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ หรือผู้ประกอบวิชาชีพ ที่มีคุณสมบัติและประสบการณ์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด โดยมุ่งให้ต่างชาติถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ชาวมาเลเซีย รวมถึงอนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาติดต่อหรือเจรจาทางธุรกิจชั่วคราวได้ ทั้งนี้คนต่างชาติที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานอยู่ภายใต้กำหนดระยะเวลาการทำงานและพำนักในมาเลเซีย
ฟิลิปปินส์	• จำกัดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติในองค์กรธุรกิจ โดยเฉพาะกิจการที่สงวนไว้สำหรับคนต่างชาติฟิลิปปินส์ • จำกัดการถือครองที่ดิน โดยมิให้ต่างชาติเป็นเจ้าของที่ดิน แต่อนุญาตให้เช่าที่ดินได้	• จำกัดตำแหน่ง ในกิจการที่สงวนไว้ให้แก่คนชาติฟิลิปปินส์ ตำแหน่งในระดับบริการ และระดับจัดการจะต้องเป็นคนชาติฟิลิปปินส์เท่านั้น นอกจากนี้ในอาชีพใดที่ทางการฟิลิปปินส์เห็นว่า คนฟิลิปปินส์สามารถให้บริการได้จะไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้าสู่ตลาด
สิงคโปร์	• ไม่ได้แสดงข้อจำกัดไว้ในส่วนการเข้าสู่ตลาด แต่ได้แสดงไว้ในส่วนข้อจำกัดการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ ทั้งนี้ข้อจำกัดใด ๆ จะไม่ถูกตีความเพื่อลบล้างข้อจำกัดในบริการสาขาการเงิน	• จำกัดประเภทและตำแหน่ง ไม่อนุญาตให้จ้างแรงงานมีฝีมือชาวต่างชาติ เว้นแต่การโอนภายในองค์กรในระดับผู้จัดการผู้บริการและผู้ชำนาญการภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนด • จำกัดระยะเวลาการเข้ามาอยู่ในประเทศสิงคโปร์ สำหรับผู้โอนย้ายภายในองค์กรอยู่ได้ไม่เกิน 3 ปี แต่อาจต่ออายุได้อีกไม่เกิน 2 ปี
ไทย	• จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ หากไม่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ให้บริการต่างชาติจะต้องจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดในประเทศไทย • จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น การถือหุ้นของต่างชาติจะต้องไม่เกิน 49% ลงทุนจดทะเบียน • จำกัดจำนวนผู้ถือหุ้นต่างชาติ ต้องไม่เกินกึ่งหนึ่งของผู้ถือหุ้นทั้งหมดในบริษัทที่เกี่ยวข้อง • จำกัดการถือครองที่ดิน โดยองค์กรธุรกิจต่างชาติไม่อาจซื้อหรือเป็นเจ้าของที่ดินได้ยกเว้นการเช่าที่ดิน หรือซื้ออาคารชุด	• จำกัดตำแหน่ง อนุญาตเฉพาะที่โอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรธุรกิจในตำแหน่งระดับผู้จัดการ ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ • จำกัดระยะเวลาการเข้ามาอยู่ในประเทศไทย คือ ผู้ที่มาติดต่อธุรกิจต่าง ๆ อยู่ได้ไม่เกิน 90 วัน เป็นบุคคลระดับบริหาร และผู้เชี่ยวชาญพิเศษอยู่ได้ไม่เกิน 1 ปี ทั้งนี้อาจจะขยายระยะเวลาอีก 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 1 ปี
เวียดนาม	• จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ คือต้องเป็นสำนักงานผู้แทน, กิจการร่วมค้า และกิจการที่ต่างชาติเป็นเจ้าของทุนทั้งหมด • จำกัดโดยกำหนดให้ต้องได้รับใบอนุญาตที่กำหนดระยะเวลา ผู้ให้บริการต่างชาติจะต้องได้รับใบอนุญาต โดยเฉพาะกิจการที่ต่างชาติเป็นเจ้าของทุนทั้งหมด หรือธุรกิจที่ทำสัญญาความร่วมมือทางธุรกิจจะอยู่ภายใต้ใบอนุญาตมีกำหนดระยะเวลา	• จำกัดตำแหน่ง เฉพาะผู้อำนวยการทั่วไปและรองผู้อำนวยการคนที่ 1 ในกิจการร่วมค้าต้องเป็นคนเวียดนาม รวมทั้งจ้างชาวต่างชาติได้เฉพาะในงานด้านการจัดการและด้านเทคนิค ที่ไม่อาจหาคนเวียดนามทำได้

3.4 ข้อเสนอแนะเรื่องความร่วมมือระหว่าง ASEAN ในสาขาบริการที่ศึกษา

ในส่วนนี้เป็นส่วนสืบเนื่องจากส่วน 3.3 ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะเรื่องความร่วมมือระหว่าง ASEAN ในสาขาบริการที่ศึกษา โดยข้อเสนอแนะจะเป็นข้อเสนอแนะในการร่วมมือกันทางนโยบาย (suggestions on policy cooperation) และข้อเสนอแนะในการร่วมมือกันทางด้านนิติบัญญัติ (suggestions on legislature harmonization) เพื่อให้กฎหมายของบรรดาประเทศใน ASEAN มีความใกล้เคียงกันมากขึ้น

ส่วน Forum ของความร่วมมือ ได้แก่ การเจรจา GATS รอบใหม่หรือการเจรจา AFAS รอบใหม่ในอนาคต

1. บริการการขนส่งทางทะเล เพื่อที่จะเป็นการส่งเสริมการขนส่งทางทะเลคณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่าง ASEAN ในหัวข้อต่อไปนี้

   1.1 ข้อเสนอแนะในการร่วมมือกับทางนโยบาย

   - ในการเจรจา GATS รอบใหม่ ASEAN ควรพิจารณาถึงการที่จะยื่นข้อเสนอให้มีการแก้ไขการกำหนดราคาค่าบริการของ liner conference ซึ่งการกำหนดราคาดังกล่าวเป็น international cartel แต่ปราศจากกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศซึ่งบังคับใช้กับ international cartel การสร้างกฎเกณฑ์ภายใต้กรอบของ GATS สาขาบริการขนส่งทางทะเลเพื่อกำกับดูแลหรือควบคุมการร่วมมือกันดังกล่าว โดยขั้นตอนแรกที่เป็นไปได้คือการเสนอประเด็นแก่คณะกรรมการการค้าบริการของ WTO
   - ในการเจรจา GATS รอบใหม่ ASEAN ควรพิจารณาถึงการที่จะเสนอให้มีการแก้ไขปัญหาการให้เงินอุดหนุนของรัฐ (subsidy) ในสาขาบริการการขนส่งทางทะเล เพราะรัฐสมาชิกบางประเทศ มีกฎหมายรองรับโครงการให้เงินอุดหนุนบริษัทเดินเรือของชาติตน ซึ่งการให้เงินอุดหนุนดังกล่าวในสาขาบริการขนส่งทางทะเลนอกจากจะทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในการแข่งขันแล้ว กลุ่มบรรดาบริษัทเดินเรือภายในประเทศดังกล่าวยังสร้างแรงกดดันมิให้รัฐบาลยื่นข้อเสนอการเปิดเสรีในสาขาบริการดังกล่าวด้วย โดยขั้นตอนแรกที่เป็นไปได้คือการเสนอประเด็นแก่คณะกรรมการการค้าบริการของ WTO

   1.2 ข้อเสนอแนะในการร่วมมือกันทางด้านกฎหมาย

   - ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายในเกี่ยวกับพาณิชย์นาวี (Maritime Law) และกฎหมายและกฎระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายภาษี ให้บรรดาบทบัญญัติมีความคล้ายคลึงและใกล้เคียงกันมากขึ้นในประเด็นต่อไปนี้

     1.2.1 ประเด็นเรื่องการให้สิทธิพิเศษทางภาษีเพราะการแข่งขันระหว่างประเทศ ASEAN ด้วยกันเองทำให้รัฐสูญเสียรายได้ให้แก่บริษัทต่างชาติ ควรมีการจำกัดการให้สิทธิพิเศษทางภาษีดังกล่าว

     1.2.2 ประเด็นเรื่องการบังคับให้บริษัทต่างชาติที่นำเรือมาจากทะเบียนในประเทศ ASEAN ต้องจ้างพนักงานซึ่งเป็นคนชาติของประเทศที่จดทะเบียนเพื่อจูงใจให้มีการจดทะเบียนเรือมากขึ้น

     1.2.3 ประเด็นเรื่องการตั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับหุ้นส่วนต่างชาติเพื่อจูงใจให้มีการจดทะเบียนเรือมากขึ้นแทนการจูงใจด้วยมาตรการภาษี

- หรือ ASEAN ควรพิจารณาถึงความเป็นไปได้ที่จะจัดทำความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) ระหว่างกันเองเกี่ยวกับประเด็น 1.2.1,1.2.2 และ 1.2.3 ที่กล่าวมาข้างบน ภายในกรอบขององค์การ ASEAN เอง ได้แก่ Ad Hoc Working Groups on Trade in Services (WGTS) หรือ Ad Hoc Working Groups on Transport and Communications (WGTC) ซึ่งอยู่ภายใน Senior Economic Officials Meeting (SEOM)

2. บริการการขนส่งทางอากาศ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่าง ASEAN ดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะในการร่วมมือกันทางนโยบาย

- ในเรื่องสิทธิการบินนั้น ASEAN ควรพิจารณาการเปิดน่านฟ้าเสรีในภูมิภาคนี้กับประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีลักษณะที่ประเทศ ASEAN รวมกลุ่มกันเป็น block ซึ่งเป็นเรื่องจูงใจที่ทำให้สหรัฐอเมริกาสนใจที่จะตกลงด้วยเพราะมีผลประโยชน์แลกเปลี่ยนที่ใกล้เคียงกันมากขึ้น โดย ASEAN ควรปรึกษาตกลงกันก่อนภายใต้กรอบ WGTS หรือ WGTC ที่ได้กล่าวมา

2.2 ข้อเสนอแนะในการร่วมมือกันทางกฎหมาย

- กลุ่มประเทศอาเซียน ผู้มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว และกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ควรใช้อำนาจการใช้ดุลพินิจ (discretion authority) เปิดเสรี mode 3 และ mode 4 ของบริการการขนส่งทางอากาศระหว่างกันและกันมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะกระตุ้นให้มีการแข่งขันกันมากขึ้นในตลาดบริการสนับสนุนการบินในกลุ่มประเทศ ASEAN

ทั้งนี้ควรมีการปรึกษาหารือและวางกรอบการเปิดเสรีระหว่างกันเพื่อเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐข้างต้น ภายใต้กรอบของ WGTC หรือ WGTS ก่อน

3 บริการโทรคมนาคม คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่าง ASEAN ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการร่วมมือกันทางนโยบาย

- กลุ่มประเทศ ASEAN ควรเปิดเสรีบริการโทรคมนาคมให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นการค้าบริการที่ประเทศ ASEAN ไม่มีความสามารถในการแข่งขัน และเป็นการค้าบริการที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการทำให้ประเทศมีความสามารถในการแข่งขันโดยรวมดีขึ้น และในอีกด้านหนึ่ง การเปิดเสรีบริการโทรคมนาคม ยังไม่มีผลกระทบด้านลบต่อผู้ประกอบการไทย และสวัสดิการผู้บริโภค (consumer welfare)
- ทั้งนี้ก่อนที่จะมีการยื่นข้อเสนอผูกพันเพื่อเปิดเสรีบริการโทรคมนาคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน Mode 3 และ Mode 4 ประเทศ ASEAN ควรที่จะปรึกษาหารือกันก่อนถึงแนวนโยบายการเปิดเสรีของแต่ละประเทศซึ่งการปรึกษาหารือเพื่อทำให้เกิด information flow เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาทำข้อผูกพันควรอยู่ภายใต้กรอบของ WGTC หรือ WGTS

3.2 ข้อเสนอแนะในการร่วมมือกันทางกฎหมาย

- เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าวและกฎหมายรองอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในประเทศ ASEAN ควรออกกฎหมายรองหรือใช้ดุลพินิจตามกฎหมายหลักเปิดช่องให้ผู้เชี่ยวชาญต่างชาติด้านโทรคมนาคมเข้ามาทำงานในประเทศตนได้มากขึ้น

- อย่างไรก็ดี กลุ่มประเทศ ASEAN ควรให้ข้อมูลซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจเปิดช่องให้ผู้เชี่ยวชาญต่างชาติเข้ามาทำงานดังกล่าว ภายใต้กรอบของ WGTC หรือ WGTS ด้วย

4 บริการด้านการเงิน (banking) คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่าง ASEAN ดังนี้

4.1 ข้อเสนอแนะในการร่วมมือกันทางนโยบาย

- เรื่อง capital control ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของวิกฤติเศรษฐกิจใน ASIA นั้นเป็นประเด็นสำคัญยิ่งในระบบการเงินระหว่างประเทศในปัจจุบัน โดยเฉพาะบรรดาประเทศผู้ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ ประเทศ ASEAN ควรจะต้องหยิบยกประเด็นปัญหาขึ้นมาในทุกเวทีที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการบริหารของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ และภายใต้กรอบของ ASEAN เอง ได้แก่ Sectoral Ministers ด้าน Finance
- เรื่อง information flow เพื่อให้การกำกับดูแลสถาบันการเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้น บรรดาหน่วยงานรัฐที่กำกับดูแลสถาบันการเงินใน ASEAN ควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งสถาบันความร่วมมือของหน่วยงานดังกล่าวควรหาแนวทางร่วมมือกันมากขึ้น

4.2 ข้อเสนอแนะในการร่วมมือกันทางกฎหมาย

- ควรเปิดเสรีใน Mode 4 มากขึ้นเพื่อให้นักการธนาคารที่มีความรู้ความสามารถจากต่างประเทศจะได้เข้ามาทำงานได้มากขึ้น ซึ่งเป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางด้านการเงินให้กับประเทศ ASEAN โดยการที่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ใช้ดุลพินิจตามกฎหมายอนุญาตให้เข้ามาทำงานได้มากขึ้น
- ควรเปิดเสรีใน Mode 3 ว่าด้วยทุนต่างชาติให้มากขึ้น
- ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลสถาบันการเงินให้มีความใกล้เคียงกันมากขึ้น (Harmonization of Regulation)

ทั้งนี้เวทีของการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันเพื่อนำไปสู่การร่วมมือกันในประเด็นทั้งสามข้างต้น มีอยู่ 2 เวที ได้แก่ องค์กรความร่วมมือของธนาคารกลาง ASEAN และภายใต้กรอบของ Sectoral ministers (ministerial + SOM + WG) ของ ASEAN

สารบัญบทที่ 4

กลไกการบริหารและกำกับการค้าบริการและสถาบันในประเทศอาเซียน

หน้า

บทที่ 4 กลไกการบริหารและกำกับการค้าบริการและ สถาบันในประเทศอาเซียน 207

4.1 **อินโดนีเซีย** 207
4.2 **มาเลเซีย** 213
4.3 **ฟิลิปปินส์** 220
4.4 **สิงคโปร์** 226
4.5 **ไทย** 232
4.6 **เวียดนาม** 237
4.7 **การวิเคราะห์รูปแบบสถาบันในอาเซียน** 241

4.7.1 สถาบันที่มีอยู่: จุดแข็งและจุดอ่อน 241
4.7.2 แนวทางการปรับปรุงสถาบัน 245

บทที่ 4

กลไกการบริหารและกำกับการค้าบริการและสถาบันในประเทศอาเซียน

การศึกษากลไกการบริหารและกำกับดูแลด้านการค้าบริการภายในประเทศอาเซียนนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะประเทศสมาชิกอาเซียน 6 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม โดยมีสาระครอบคลุมถึงการค้าบริการที่ประเทศอาเซียนได้มีข้อเสนอผูกพันตามพันธะความตกลงในกรอบพหุภาคี คือ GATS และในกรอบความตกลงระดับอาเซียนคือ AFAS โดยขอบเขตของกลไกนั้น ครอบคลุมทั้งในส่วนของภาครัฐบาล และกลไกอื่นๆ ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรความร่วมมือของภาคธุรกิจเอกชนในฐานะส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมทางการบริหารจัดการทางนโยบายและการดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในด้านการค้าบริการ เนื่องจากแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอาเซียนส่วนใหญ่ รวมทั้งแนวทางของอาเซียนในการพัฒนาศักยภาพด้านการแข่งขันทางเศรษฐกิจของภูมิภาคนั้น มีแนวโน้มของการให้ความสำคัญแก่บทบาทของภาคเอกชนในฐานะกลไกสำคัญประการหนึ่งในการบริหารจัดการทางเศรษฐกิจ

การนำเสนอผลการศึกษาในที่นี้ เป็นการนำเสนอกลไกการบริหารและกำกับดูแลด้านการค้าบริการภายในประเทศอาเซียน ตามลำดับต่อไปนี้ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม

4.1 อินโดนีเซีย

การบริหารและกำกับดูแลด้านการค้าบริการของประเทศอินโดนีเซีย เป็นการบริหารจัดการตามระบบการปกครองแบบที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุข โดยมี People's Consultative Assembly เป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดตามรัฐธรรมนูญ และมี House of People's Representatives ทั้งนี้ ประธานาธิบดีเป็นผู้รับผิดชอบทางด้านนโยบาย ตามแนวทางกว้างๆ ที่ทาง Assembly กำหนดทุก 5 ปี กฎหมายทุกฉบับต้องได้รับการเสนอจากประธานาธิบดี และ House of People's Representatives

ถึงแม้ว่า ระบอบการปกครองของอินโดนีเซีย เป็นการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจอย่างมาก แต่รัฐบาลท้องถิ่นก็มีอำนาจอยู่ในระดับหนึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมและกสิกรรม ในขณะที่ประเด็นทางด้านการค้าระหว่างประเทศนั้น เป็นความรับผิดชอบของรัฐบาลส่วนกลาง

ในการจัดทำนโยบายต่างๆ ของประเทศนั้น อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของประธานาธิบดี โดยผ่านทางคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ในส่วนของการกำหนดนโยบายด้านการค้านั้น ส่วนใหญ่แล้วเป็นความรับผิดชอบของกลไกที่เรียกว่า Co-ordinating Ministry for Industry and Trade ภายใต้การกำกับดูแลของ Ministry of Trade ทั้งนี้ ในส่วนของการค้าบริการนั้น มี Co-ordinating Ministry for Economy, Finance and Development ซึ่งรวม Ministry of Finance ด้วย เป็นอีกกลไกหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ อนึ่ง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านการค้านั้น ต้องริเริ่มโดย Ministry of Trade โดยผ่าน Directorate-General for Foreign Trade นอกจากนี้ยังมี Economic Policies Deregulation Team ซึ่ง

ประกอบด้วยผู้แทนจากหลายฝ่าย มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาโครงการปฏิรูปต่างๆ สำหรับในการบริหารความตกลงด้านการค้าบริการทั้งภายใต้กรอบความตกลงพหุภาคี คือ GATS และภายใต้กรอบความตกลงอาเซียน คือ AFAS นั้น Ministry of Finance ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการเจรจา โดยอาศัยความร่วมมือในกระบวนการกำหนดท่าทีทางนโยบายจากกลไกอื่นๆ ดังกล่าวข้างต้น โดยในกรณีที่กลไกหลักไม่สามารถเข้าร่วมในการประชุม เช่นในบริบทของกรอบความตกลง AFAS ได้นั้น สถานทูตมาเลเซียประจำประเทศที่เป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมนั้นเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่ในฐานะหัวหน้าคณะผู้แทนประเทศมาเลเซียในการประชุมเจรจาดังกล่าวนั้น

ในระดับการบริหารจัดการการค้าในภาพรวมนั้น นอกจากกลไกในภาครัฐบาลแล้ว ภาคธุรกิจเอกชนของอินโดนีเซียมีบทบาทต่อนโยบายด้านการค้าของอินโดนีเซียในระดับหนึ่ง โดยทางรัฐบาลได้มีกลไกสำหรับปฏิสัมพันธ์กับภาคเอกชนทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมี Chamber of Commerce and Industry (KADIN) เป็นตัวแทนของภาคเอกชนในการประสานงานอย่างเป็นทางการกับภาครัฐบาล ในขณะเดียวกัน ภาครัฐบาลได้มีการประสานงานโดยตรงกับสมาคมอุตสาหกรรมแต่ละประเภท ซึ่งมีอยู่ประมาณ 350 สมาคม รวมทั้งความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่อีกหลายกลุ่มด้วยเช่นกัน

การที่การค้าบริการเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีหลายสาขา ประเทศอินโดนีเซียได้มีกลไกในการบริหารจัดการและกำกับดูแลในแต่ละสาขาทั้งในภาครัฐบาลและในภาคเอกชนดังนี้คือ

ก. ด้านการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกลจักรสำคัญต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจในหลายประเทศ รวมทั้งอินโดนีเซีย ทั้งนี้ การบริการด้านการท่องเที่ยวของอินโดนีเซีย อยู่ในอำนาจการกำกับดูแลของ State Minister ด้านการท่องเที่ยวและศิลปะ ซึ่งเป็นเจ้ากระทรวง Ministry of Tourism and Arts โดยมี Indonesian Tourism Promotion Board เป็นกลไกรองรับในด้านการส่งเสริมการลงทุน

ในปัจจุบัน ทางรัฐบาลอินโดนีเซียได้มีเป้าหมายในการดึงนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศประมาณ 6 ล้านคนเข้ามาท่องเที่ยวในอินโดนีเซียภายในปี 2001 โดยอาศัยโครงการท่องเที่ยวอาเซียนที่เรียกว่า Visit ASEAN Campaign (VAC) ซึ่งเริ่มเปิดตัวในเดือนมกราคม 2000 ในฐานะโอกาสทองของอินโดนีเซียในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวของประเทศ พร้อมๆ ไปกับการฟื้นฟูความมั่นใจจากต่างประเทศต่อเศรษฐกิจที่ประสบวิกฤตในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา (Antara, 24 July 2000)

การลงทุนด้านการท่องเที่ยวในอินโดนีเซีย อยู่ในการกำกับดูแลของ Directoriate-General of Tourism ร่วมกับ Indonesian Tourism Promotion Board และหน่วยงานภาครัฐในการกำกับดูแลด้านการลงทุนจากต่างประเทศ คือ Investment Coordinating Board และผู้มีอำนาจเกี่ยวข้องในด้านอื่นๆ คือ Directorate-General of Tax; Directorate-General of Customs และ Directorate-General of Immigration

ทั้งนี้ประเทศอินโดนีเซียได้เปิดให้มีการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในหลายสาขา ยกเว้นที่อยู่ใน Negative List ซึ่งได้แก่ด้านการค้าปลีกและการบริการสนับสนุน (support services)

ข. ด้านการขนส่ง

การกำกับดูแลด้านการขนส่งของประเทศอินโดนีเซีย อยู่ในอำนาจความรับผิดชอบของ Ministry of Transportation โดยในด้านการขนส่งทางอากาศนั้น ประเทศอินโดนีเซียมีนโยบายในการส่งเสริมกิจการที่เป็นของคนอินโดนีเซีย ดังเห็นได้จากการที่ประเทศอินโดนีเซียมีสายการบินที่เป็นของคนท้องถิ่นหลายสาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสายการบินของชาติ คือ Garuda Indonesia ซึ่งเป็นสายการบินที่ใหญ่ที่สุดของอินโดนีเซีย โดยมีเครื่องบินทำการกว่า 80 เครื่อง สายการบินของคนอินโดนีเซียที่มีขนาดรองลงมาคือ Merpati Nusantara; Air Bouraq และ Mandala Airlines

เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ หลายประเทศในอาเซียน ที่มีท่าอากาศยานรองรับเพียงพอ ประเทศอินโดนีเซียได้เปิดน่านฟ้าให้แก่สายการบินพาณิชย์ต่างชาติหลายสายจากยุโรป เอเชีย อาเซียน แปซิฟิก ออสเตรเลีย และตะวันออกกลาง โดยสายการบินจากยุโรป ได้แก่ สายการบิน Air France ของฝรั่งเศส สายการบิน Aeroflot ของรัสเซีย สายการบิน KLM และสายการบิน Martinair ของเนเธอร์แลนด์ สายการบิน Lufthansa จากเยอรมนี สายการบิน British Airways จากสหราชอาณาจักร สายการบิน Swissair จากสวิสเซอร์แลนด์ สายการบิน Lauda Air จากออสเตรีย ในขณะที่สายการบินจากแปซิฟิกได้แก่ สายการบิน C. Micronesia จากกวม สายการบิน Air Niugini และสายการบิน Milne Bay Air จากปาปัว นิวกินี

สำหรับสายการบินจากอาเซียนและประเทศต่างๆ ในเอเชียที่ให้การบริการด้านการขนส่งทางอากาศโดยอาศัยน่านฟ้าของอินโดนีเซีย ได้แก่ สายการบิน Malaysia Airlines สายการบิน Pelangi Air และสายการบิน Air Asia จากมาเลเซีย สายการบิน Royal Brunei จากบรูไนดารุสซาลาม สายการบิน Philippine Airlines และสายการบิน Pacific East Asia Cargo จากฟิลิปปินส์ สายการบิน Thai Airways จากไทย สายการบิน Air China International และสายการบิน China Southern จากสาธารณรัฐประชาชนจีน สายการบิน Cathay Pacific จากฮ่องกง สายการบิน China Airlines สายการบิน Eva Air และสายการบิน Trans Asia Airways จากไต้หวัน สายการบิน Japan Airlines สายการบิน Japan Asia และสายการบิน All Nippon Airways จากญี่ปุ่น สายการบิน Korean Airlines จากเกาหลี สายการบิน Air India จากอินเดีย และสายการบิน Pakistan Airlines จากปากีสถาน ในขณะที่สายการบิน Ansett Australia และสายการบิน Qantas ให้บริการจากและสู่เมือง Darwin, Perth, Sydney, Melbourne และ Brisbane ในประเทศออสเตรเลีย

สำหรับสายการบินจากประเทศในแถบตะวันออกกลาง ได้แก่ สายการบิน Saudi Arabian Airlines จากซาอุดิอาระเบีย สายการบิน Emirates จากดูไบ สายการบิน Gulf Air จากอะบูดาบี สายการบิน Kuwait Airways จากคูเวต สายการบิน Royal Jornanian จากจอร์แดน และสายการบิน Qatar Airways จากกาตาร์

ประเทศอินโดนีเซียมีท่าอากาศยานระหว่างประเทศตั้งอยู่ถึง 23 แห่งดังนี้

- ท่าอากาศยาน Blang Bintang ตั้งอยู่ที่ Banda Aceh
- ท่าอากาศยาน Polonia ตั้งอยู่ที่ Medan
- ท่าอากาศยาน Tabing ตั้งอยู่ที่ Padang
- ท่าอากาศยาน Sinpang Tiga ตั้งอยู่ที่ Pekanbaru
- ท่าอากาศยาน St. M. Badaruddin ตั้งอยู่ที่ Pelebang
- ท่าอากาศยาน Soekarno-Hatta ตั้งอยู่ที่ Jakarta

- ท่าอากาศยาน Supadio ตั้งอยู่ที่ Pontianak
- ท่าอากาศยาน Juanda ตั้งอยู่ที่ Surabaya
- ท่าอากาศยาน Ngurah Rai ตั้งอยู่ที่ Denpasar
- ท่าอากาศยาน Adi Sumarmo ตั้งอยู่ที่ Solo
- ท่าอากาศยาน Selaparang ตั้งอยู่ที่ Ampenan
- ท่าอากาศยาน Sepinggan ตั้งอยู่ที่ Balikpapan
- ท่าอากาศยาน Juwata ตั้งอยู่ที่ Tarakan
- ท่าอากาศยาน Hasanuddin ตั้งอยู่ที่ Ujung Pandang
- ท่าอากาศยาน Sam Ratulangi ตั้งอยู่ที่ Manado
- ท่าอากาศยาน Sentani ตั้งอยู่ที่ Jayapura
- ท่าอากาศยาน Huang Nadim ตั้งอยู่ที่ Batam
- ท่าอากาศยาน Syamsuddin Noor ตั้งอยู่ที่ Banjarmasin
- ท่าอากาศยาน Hussein Sastranegara ตั้งอยู่ที่ Bandung
- ท่าอากาศยาน Adisucipto ตั้งอยู่ที่ Yogyakarta
- ท่าอากาศยาน Eltari ตั้งอยู่ที่ Kupang
- ท่าอากาศยาน Pattimura ตั้งอยู่ที่ Ambon
- ท่าอากาศยาน Frans Kaieppo ตั้งอยู่ที่ Biak

การท่าเรือ อยู่ในการกำกับดูแลรับผิดชอบของ Indonesian Port Authorities ซึ่งครอบคลุมท่าเรือ 4 แห่งคือ 1) Tanjung Priok 2) Tanjung Perak 3) Belawan และ 4) Ujung Pandang นอกจากนี้ นับตั้งแต่ปี 1983 เป็นต้นมา รัฐบาลอินโดนีเซียมีนโยบายการบริหารจัดการท่าเรือต่างๆ ในรูปแบบธุรกิจ โดยจัดตั้ง Public Port Corporation ซึ่งมีอำนาจรับผิดชอบที่แบ่งออกเป็น 4 บรรษัทย่อยซึ่งครอบคลุมพื้นที่กว่า 27 จังหวัด คือ 1) Public Port Corporation I, II, III, และ IV

ค. ด้านการโทรคมนาคม

การบริหารจัดการด้านการบริการโทรคมนาคมในอินโดนีเซีย อยู่ในการควบคุมดูแลของ Ministry of Tourism, Posts and Telecommunications ในขณะเดียวกันรัฐบาลอินโดนีเซียได้ให้บริการด้านโทรคมนาคมแก่ประชาชน โดยมอบอำนาจให้กลไก 2 สถาบันในรูปของรัฐวิสาหกิจเป็นผู้ดำเนินการในฐานะผู้ให้บริการ คือ TELKOM สำหรับการบริการภายในประเทศ และ INDOSAT สำหรับการบริการโทรคมนาคมระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ภาคเอกชนสามารถมีส่วนร่วมในการให้บริการโทรคมนาคมพื้นฐานได้ หากแต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือกับ TELKOM และ/หรือ INDOSAT ส่วนการบริการโทรคมนาคมที่ไม่ใช่ในระดับพื้นฐานนั้น ภาคเอกชนสามารถประกอบการได้โดยไม่ต้องอาศัยความร่วมมือกับ TELKOM หรือ INDOSAT ทั้งนี้ เป็นไปตามกรอบแนวทาง และกระบวนการที่ Ministry of Tourism, Posts and Telecommunications กำหนดขึ้น

ง. ด้านการธนาคาร

การจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ การจัดตั้งสาขา และการให้บริการด้านการธนาคารในประเทศอินโดนีเซีย อยู่ในการกำกับดูแลและควบคุมของ Ministry of Finance โดยผ่านกลไกสำคัญคือ การได้รับใบอนุญาต ซึ่ง Minister of Finance เป็นผู้มีอำนาจออกให้ การให้บริการด้านการธนาคารในประเทศอินโดนีเซียนั้นมีทั้งที่เป็นการดำเนินการในลักษณะรัฐวิสาหกิจ การดำเนินการโดยเอกชน และการดำเนินการของต่างชาติ

ทั้งนี้ เท่าที่ผ่านมา ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการรองรับนโยบายของรัฐบาลด้วย โดยผ่านกลไกที่จัดตั้งเป็นองค์กร ซึ่งในด้านการธนาคารมีองค์กรความร่วมมือของผู้ประกอบการทางธุรกิจด้านการธนาคารทั้งในส่วนของเอกชนภายในประเทศ ของ รัฐวิสาหกิจด้านการธนาคาร และของธนาคารต่างชาติ ได้แก่

- Perhimpunan Bank Swasta Nasional (PERBANAS) หรือ Association of National Private Banks
- Himpunan Bank-bank Negara (HIMBARA) หรือ Association of State-owned Banks
- Asosiasi Bank Asing หรือ Association of Foreign Banks
- Institute Bankir Indonesia (IBI) หรือ Indonesian Bankers Institute

เนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจการเงินในช่วงที่ผ่านมา รัฐบาลอินโดนีเซียได้จัดตั้ง Indonesian Bank Restructuring Agency (Ibra) เป็นกลไกในการฟื้นฟูภาคการธนาคารของประเทศ โดยการกำกับดูแลธนาคารจำนวนมากที่ล้มละลายและผลักดันให้บางแห่งทำการควบกิจการ โดยที่ให้บางแห่งปิดกิจการ ในปัจจุบัน ทางรัฐบาลมีแผนดำเนินการในการปรับปรุงการดำเนินการธนาคารที่รัฐเป็นเจ้าของจำนวน 4 แห่ง ธนาคารที่เป็นเอกชนเป็นเจ้าของ 9 แห่ง ธนาคารเพื่อการพัฒนาขนาดเล็ก 27 แห่ง และธนาคารที่เคยเป็นของเอกชนซึ่งอยู่ในการควบคุมดูแลของ Ibra จำนวน 15 แห่ง ทั้งนี้ Dermawan & Co ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของธนาคารต่างประเทศหลายแห่งในการเข้ามาเจรจาต่อรองในการปรับปรุงโครงสร้างธนาคาราต่างๆ ในประเทศอินโดนีเซีย เช่น Bankers' Trust, China Trust และ Citibank ในขณะที่ Hutabarat และ Halim & Rekan เป็นตัวแทนของธนาคารจากออสเตรเลียหลายแห่ง

จ. ด้านการบริการทางวิชาชีพ

การให้บริการทางวิชาชีพของคนต่างชาติในอินโดนีเซีย อยู่ในการควบคุมดูแลของ Ministry of Manpower โดยผ่านกลไกที่เรียกว่า TKWNAP บนพื้นฐานของการจ้างงานในส่วนของการลงทุนจากต่างประเทศ โดยมีกลไกทางสถาบันรองรับที่สำคัญคือ Coordinating Body for Capital Investment ซึ่งอาศัยคำแนะนำจาก Department of Manpower และ Technical Agency ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- Jakarta Nasional Konsultan Indonesia (INKINDO) หรือ National Indonesia Consultants Association
- Ikatan Dokter Indonesia (IDI) หรือ Association of Indonesian Doctors
- Ikatan Dokter Anak Indonesia (IDAI) หรือ Indonesian Society of Pediatricians
- Ikatan Dokter Ahli Bedah Indonesia (IKABI) หรือ Association Indonesian Surgeons

- Ikatan Dokter Ahli Syaraf Indonesia (IDASI) หรือ Association of Indonesian Neurologists
- Ikatan Dokter Spesialis Ahli Anestesiologi Indonesia (IDSAAI) หรือ Association of Indonesian Anaesthetists
- Ikatak Ahli Urologi dan Neurologi Indonesia (IAUNI) หรือ Indonesian Urologists and Neurologists Association
- Ikatan Perawat Anestesi Indonesia (IPAI) หรือ Association of Indonesia Anaesthetic Nurses
- Ikatan Dokter Ahli Jiwa Indonesia (IDAJI) หรือ Association of Indonesian Psychiatrists
- Ikatan Ahli Bedah Syaraf Indonesia (IABSI) หรือ Association of Indonesian Neurologocal Surgeons
- Ikatan Kontrolik Kesehatan Indonesia (IKKI) หรือ Association of Indonesian Health Controller
- Ikatan Dokter Industri Famasi Indonesia (IDIFI) หรือ Association of Indonesian Industrial Pharmacists
- Ikatan Dokter Ahli Gizi Indonesia (IDAGI) หรือ Association of Indonesian Dietetic Doctors
- Persatuan Dokter Gigi Indonesia (PDGI) หรือ Association of Indonesian Dentists
- Persatuan Perawat Nasional Indonesia (PPNI) หรือ Indonesian National Nurses Association
- Persatuan Dokter Ahli Penyakit Mata Indonesia (PERDAMI) หรือ Association of Indonesian Cardiao-vascular Doctors
- Persatuan Ahli Farmasi Indonesia (PAFI) หรือ Indonesian Pharmacists Association
- Persutuan Dokter Spesialis Radiologi Indonesia (IDAJI) หรือ Association of Indonesian Radiotherapists
- Persatuan Ahli Akupuntur Seluruh Indonesia (PAKSI) หรือ Indonesian Acupunctures Association
- Persutuan Ahli Teknik Pangan Indonesia (PATPI) หรือ Association of Indonesian Food Technologists
- Persutuan Ahli Teknik Laboratorium Kesehatan Indonesia (PATELKI) หรือ Association of Indonesian Medical Laboratory Technology Specialists
- Perkumpulan Ahli Bedah Orthopaedi Indonesia (PABOI) หรือ Association Orthopaedics Association
- Perkumpulan Ahli Dermatovererologi Indonesia (PADVI) หรือ Indonesian Dermatologists Association

สมาคมกำกับดูแลสายวิชาชีพอื่นๆ ได้แก่ ด้านการเงินและการบัญชี คือ

- Asosiasi Konsultan Aktuaria Indonesia หรือ Actuary Consultant Association of Indonesia

- Asosiasi Broker Asuransi Indonesia (ABAI) หรือ Insurance Broker Association of Indonesia
- Asosiasi Ahli Manajemen Asuransi Indonesia (AAMAI) หรือ Association of Indonesian Insurance Management Profession
- Persatuan Underwiting Jiwa Indonesia (PUJI) หรือ Association of Indonesia Life Insurance Underwriter
- Perhimpunan Ahli Hukum Asuransi (PANAI) หรือ Indonesian Insurance Lawyer Association
- Ikatan Akuntan Indonesia หรือ Indonesian Institute of Accountants
- Masyarakat Profesi Penilai Indonesia (MAPPI) หรือ Indonesia Appraisal Society

4.2 มาเลเซีย

การบริหารจัดการและกำกับดูแลด้านการค้าบริการของประเทศมาเลเซียนั้น เป็นการดำเนินการภายใต้ระบอบการปกครองแบบสหพันธ์รัฐ ระหว่าง 13 รัฐ และเขตการบริหารพิเศษ 2 เขต คือ ลาบวน และกัวลาลัมเปอร์ โดยอาศัยการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีรัฐสภา และมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ทั้งนี้ อำนาจทางนิติบัญญัติแบ่งออกเป็นอำนาจในระดับสหพันธ์และอำนาจในระดับรัฐ

กล่าวคือ Federal Parliament มีอำนาจในการตรากฎหมายในประเด็นที่อยู่ในรายการที่เรียกว่า Federal List หรือ List I ในขณะที่รัฐต่างๆ มีอำนาจในการตรากฎหมายในประเด็นที่อยู่ในรายการที่เรียกว่า States' List หรือ List II ส่วนเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างสหพันธ์และทางการของรัฐต่างๆ นั้น อยู่ใน List III อนึ่ง เรื่องที่ไม่อยู่ในทั้ง 3 Lists ดังกล่าวเป็นอำนาจในระดับรัฐ

ทั้งนี้ ในการกำหนดนโยบายด้านการค้ากับต่างประเทศนั้น ตามรัฐธรรมนูญแล้วเป็นอำนาจของรัฐสภาของสหพันธ์ (Federal Parliament) โดยประเด็นทางด้านนโยบายการค้านั้น ครอบคลุมถึงด้านการพาณิชย์ อุตสาหกรรม การคลัง การเดินเรือ การประมง การคมนาคมขนส่ง และการพลังงาน ส่วนในการนำนโยบายนี้ไปปฏิบัติ รัฐสภาได้มอบอำนาจให้รัฐบาล หรืออีกนัยหนึ่งคณะรัฐมนตรีของสหพันธ์เป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบาย ตลอดจนมาตรการต่างๆ รวมทั้งการบริหารจัดการเครื่องมือทางนโยบายทางด้านการค้าและที่เกี่ยวกับการค้า ตามวัตถุประสงค์ของนโยบายซึ่งตีพิมพ์ในแผนงานระยะยาวและระยะปานกลาง ซึ่งจัดทำโดยสำนักนายกรัฐมนตรี และโดยอาศัยการปรึกษาหารือดับกระทรวงต่างๆ ตลอดจนองค์กรที่ปรึกษาและภาคเอกชน

ทั้งนี้ Ministry of International Trade and Industry (MITI) เป็นกลไกหลักในส่วนที่เกี่ยวกับการวางแผนและการนำนโยบายด้านการค้าระหว่างประเทศ ไปปฏิบัติ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการซึ่งมีสาขาหลากหลายนั้น ยังมีอีกหลายกระทรวงที่มีบทบาทสำคัญ เช่น Ministry of Energy, Telecommunication and Post, Ministry of Transport, Ministry of Culture Arts and Tourism, Central Bank of Malaysia รวมทั้ง Ministry of Foreign Affairs ด้วยเป็นต้น โดยมีการประสานงานร่วมมือกันในระหว่างกระทรวงที่เกี่ยวข้องในลักษณะของ inter-ministerial committees หลายคณะ

ในการบริหารความตกลงทั้งในระดับพหุภาคีและระดับอาเซียนนั้น Ministry of International Trade and Industry เป็นกลไกหลักหรือ หัวหน้าคณะผู้แทนประเทศมาเลเซียในเวทีการประชุมเจรจาดังกล่าว โดยในระดับอาเซียน

นั้น Ministry of International Trade and Industry มีผู้รับผิดชอบเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะคือ Director of ASEAN Economic Cooperation นอกจากนี้ในการเจรจาระดับพหุภาคีนั้น National Committee on Multilateral Trade Issues ภายใต้การกำกับดูแลของ Ministry of International Trade and Industry ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือแก่รัฐบาลในส่วนที่เกี่ยวกับความผูกพันและการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้กรอบความตกลงขององค์การการค้าโลก เป็นต้น

นอกจากภาครัฐบาลในส่วนกลางแล้ว ภาคธุรกิจเอกชน ตลอดจนสถาบันวิจัยที่มีสถานภาพกึ่งอิสระอย่างเช่น Malaysian Institute of Economic Research (MIER) รวมทั้งมหาวิทยาลัยต่างๆ และ Institute of Strategic and International Studies (ISIS) ในมาเลเซียมักได้รับเชิญจากภาครัฐบาลในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมแนวคิดริเริ่มทางนโยบาย ในขณะเดียวกัน กระทรวงต่างๆ หลายกระทรวงได้พัฒนาความสัมพันธ์ในรูปของการปรึกษาหารือกับองค์กรความร่วมมือของภาคเอกชน และภาควิชาการเหล่านี้ด้วย

ทั้งนี้ องค์กรภาคธุรกิจเอกชนที่มีบทบาทสำคัญในทางนโยบายด้านการค้า เช่นด้านการค้าบริการในภาพรวมของมาเลเซีย ได้แก่

- Malaysian Business Council (MBC) ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อปี 1991 เพื่ออำนวยความสะดวกในกระบวนการปรึกษาหารือระหว่างผู้กำหนดนโยบายของภาครัฐบาล ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง และผู้นำทางธุรกิจต่างๆ กรอบอำนาจหน้าที่ของ MBC ครอบคลุมทั้งการตรวจสอบพัฒนาการทางธุรกิจและเศรษฐกิจทั้งระหว่างประเทศและในระดับท้องถิ่น การปรึกษาหารือในประเด็นต่างๆ ที่เป็นปัญหา การตรวจสอบและพัฒนาทางเลือกและยุทธศาสตร์ที่ปฏิบัติได้จริง การขจัดปัญหาความไม่เข้าใจกันหรืออุปสรรคของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน และการแสวงหาฉันทามติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของชาติ

National Chamber of Commerce and Industry of Malaysia ซึ่งเป็นสหพันธ์ความร่วมมือระหว่างองค์กรความร่วมมือในลักษณะของสภาหอการค้าตามเชื้อชาติต่างๆ ของชาวนักธุรกิจชาวมาเลเซียดังนี้ คือ

Associated Chinese Chambers of Commerce and Industry of Malaysia,
The Malay Chambers of Commerce and Industry of Malaysia และ
The Malaysian Associated Indian Chambers of Commerce and Industry of Malaysia

- Malaysian International Chambers of Commerce and Industry ซึ่งเป็นองค์กรความร่วมมือหรือเป็นองค์กรตัวแทนของหอการค้าและอุตสาหกรรมของประเทศต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในมาเลเซีย

เนื่องจากการค้าบริการเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีหลายสาขา ประเทศมาเลเซียได้มีกลไกในการบริหารจัดการและกำกับดูแลในแต่ละสาขาทั้งในภาครัฐบาลและในภาคเอกชน เช่นเดียวกับประเทศอาเซียนอื่นๆ ดังนี้คือ

ก. ด้านการท่องเที่ยว

การกำกับดูแลในด้านการท่องเที่ยวในภาพรวมของประเทศมาเลเซียนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการกำกับดูแลด้านศิลปวัฒนธรรม โดยเป็นอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะของ Ministry of Culture, Arts and Tourism ทว่า การให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งของต่างชาติในมาเลเซีย มิได้อยู่ในการอำนาจการกำกับดูแลและบริหารจัดการของ Ministry of Culture, Arts and Tourism เท่านั้น หากแต่ยังมี Malaysian Development Authority (MIDA), Ministry of International Trade and Industry (MITI) และ Registry of Companies เป็นกลไกรับผิดชอบเพิ่มเติมด้วย

ทั้งนี้ การออกใบอนุญาตเป็นกลไกสำคัญในการกำกับควบคุมการประกอบการธุรกิจบริการท่องเที่ยว (Tour Services) ในมาเลเซีย ซึ่งรวมถึงบรรดามัคคุเทศน์ และการจัดตั้งเป็นสถาบันฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวด้วย โดยการออกใบอนุญาตดังกล่าวเป็นอำนาจหน้าที่ของ Secretary General of the Ministry of Culture, Arts and Tourism ซึ่งแต่งตั้งโดย Commissioner of Tourism ในขณะที่การประกอบการด้านการบันเทิง (Entertainment) นั้นมีเงื่อนไขของการที่ผู้ประกอบการนั้นต้องเป็นสมาชิกของ Malaysian Association of Live Entertainment Producers (MALEP) ส่วนการประกอบการบริการในด้านที่เกี่ยวกับอาหารเครื่องดื่ม และการขายปลีกด้านการบริการท่องเที่ยว (Tourism Retail) ต้องได้รับใบอนุญาตจากผู้มีอำนาจในระดับท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่หลายหน่วยงาน

สำหรับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวนั้น เป็นอำนาจหน้าที่ของ Malaysian Tourism Promotion Board ซึ่งจัดตั้งขึ้นตาม Malaysian Tourism Promotion Board Act 1992 ซึ่งออกโดยรัฐสภา การบริหารจัดการ Malaysian Tourism Promotion Board นี้ อาศัยเงินทุนสนันสนุนจากทางรัฐสภา ร่วมกับเงินทุนที่ได้มาจากการประกอบกิจกรรมต่างๆ

ส่วนในการที่ต่างชาติต้องการเข้ามาลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศมาเลเซียนั้น อยู่ในการกำกับควบคุมดูแลและการอนุมัติจาก Malaysian Industrial Development Authority ในสายการบังคับบัญชาของ Ministry of International Trade and Industry โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารของบรรษัทประกอบการ ซึ่งต้องเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมี Malaysian Industrial Development Authority ในสายการบังคับบัญชาของ Ministry of International Trade and Industry เป็นกลไกรองรับในการนำนโยบายไปปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังมีบทบาทสำคัญในการให้สิทธิพิเศษในการประกอบการ ซึ่งนักลงทุนต่างชาติที่ต้องการเข้ามาประกอบธุรกิจด้านการบริการท่องเที่ยวในมาเลเซียสามารถยื่นขอสิทธิพิเศษนั้นผ่าน Malaysian Industrial Development Agency (MIDA) ด้วย

นอกจากนี้ Bank Negara Malaysia ยังเป็นอีกกลไกหนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบในการบริหารจัดการ โดยเกี่ยวข้องในส่วนของ กองทุนพิเศษเพื่อการท่องเที่ยว (Special Fund for Tourism) อยู่ในอำนาจการบริหารจัดการของ Bank Negara Malaysia โดยการสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนนั้น ต้องดำเนินการผ่านทางธนาคารพาณิชย์ ทั้งนี้ บรรษัทต่างชาติสามารถสมัครเข้ากองทุนนี้ได้เช่นกัน โดยมีเงื่อนไขว่า ต้องการเป็นการลงทุนในมาเลเซียเท่านั้น

เนื่องจากกิจการด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศมาเลเซียมาก จึงได้ปรากฏองค์กรความร่วมมือของผู้ประกอบการเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของผู้ประกอบการมาเลเซียขึ้นมากมาย ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยหลายองค์ในระดับท้องถิ่นได้รวมตัวกันในระดับชาติเพื่อมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางนโยบายของภาครัฐบาล ตลอดจนการมีส่วนร่วมในเวทีระหว่างประเทศเพื่อต่อรองและร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวของชาวมาเลเซียให้เจริญก้าวหน้า องค์กรดังกล่าว ได้แก่

National Tourism Council Malaysia (NTCM)

Malaysian Association of Tour and Travel Agents (MATTA) ประกอบด้วยผู้แทนจากบรรษัทประกอบการต่อไปนี้ คือ

Desa Pandan;

- East Cost Adventure Travel & Tours Sdn.Bhd; และ
- Metta Sabah Chapter, Borneo, Eco Tours Sdn.Bhd.
- Malaysia Association of Bumiputera Travel Agents (BUMITRA)
- PATA (Pacific Asia Travel Association) Malaysia Chapter

Malaysian Associations of Hotel (MAB) ประกอบด้วยผู้แทนจากสมาคมโรงแรมต่อไปนี้ คือ

- Sabah International Hotel Association;
- Malaca Hotel Association;
- Labuan Hotel Association;
- Penang International Hotel Association;
- Johor Hotel Association;
- The Negeri Sembilan Hotels & Resorts;
- Penang Hotel Association; และ
- Miri Hotel Association

Malaysia Tourist Guides Council ในฐานะองค์กรความร่วมมือระหว่างสมาคมมัคคุเทศน์ต่างๆ ในรัฐต่างๆ มาเลเซีย คือ

- Taman Tegoh,
- Gerbang Evskine;
- Johor Toursit Guides Association;
- Kuala Lumpur Tourist Guides Association;
- Langkawi Tourist Guides Association;
- Malacca Tourist Guides Association;
- Penang Tourist Guides Association;
- Selangor Tourist Guides Association;
- Sabah Tourist Guides Association;
- Sarawak Tourist Guides Association
- Malaysian Association of Hotel Owners (MAHO)
- Sports Tourism Malaysia
- Malaysia Association of Convention & Exhibition Organiser and Suppliers

ข. ด้านการขนส่ง

เนื่องจากมาเลเซียเป็นประเทศที่ประสบการขาดดุลการค้าด้านการขนส่ง ดังนั้น นโยบายของรัฐบาลมาเลเซียในด้านการขนส่งจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อลดการขาดดุลการค้าในภาคนี้ และเพื่ออำนวยให้มาเลเซียก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางคมนาคมระดับสากลในที่สุด

ทั้งนี้ การกำกับดูแลรับผิดชอบด้านการขนส่งเป็นอำนาจของ Ministry of Transport โดยในส่วนของการขนส่งทางอากาศนั้น กระทรวงมีอำนาจในการอนุมัติค่าโดยสารของสายการบินทั้งภายในประเทศและต่างประเทศทั้งหมด การให้สิทธิในเส้นทางจราจรทางอากาศ เป็นการให้ตามความต้องการของตลาดและความจำเป็นต่อการเจริญเติบโตของการบริการด้านสายการบิน บนหลักการแห่ง "ความยุติธรรม ความเสมอภาค และต่างตอบแทน" ในขณะที่มาตรฐานทางเทคนิคด้านการบินนั้น อิงมาตรฐานและกระบวนการต่างๆ ที่ ICAO กำหนดขึ้น โดยคำนึงร่วมกับเงื่อนไขต่างๆ ที่มีอยู่ในระดับประเทศ

ในการรองรับการขนส่งทางอากาศนั้น ประเทศมาเลเซียมีท่าอากาศยานระหว่างประเทศ 6 แห่ง กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ คือ

- KL International Airport (KLIA)
- Sultan Abdul Aziz Shah Airport (เดิม Subang-Kuala Lumpur International Airport)
- Penang International Airport
- Senai-Johor Bahru International Airport
- Kota Kinabalu International Airport ที่ ซาบาห์
- Kuching International Airport

สำหรับการขนส่งทางทะเลนั้น อยู่ในการกำกับดูแลของ Ministry of Transport เช่นกัน โดยนับตั้งแต่ปี 1996 เป็นต้นมา มาเลเซียมีแนวนโยบายที่จะเพิ่มปริมาณการใช้เรือที่คนท้องถิ่นเป็นเจ้าของให้มากขึ้น ทั้งนี้ ได้มีการจัดตั้ง Malaysian Shipping Finance Fund (MSFF) ขึ้นตั้งแต่ปี 1992 เพื่อยกระดับศักยภาพในด้านนี้ ในฐานะส่วนหนึ่งของมาตรการในการลดการขาดดุลการค้า ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการท้องถิ่นด้านการขนส่งทางทะเลได้จัดตั้งองค์กรความร่วมมือทางธุรกิจที่มีบทบาททางนโยบาย ในแง่ของการต่อรองและการพิทักษ์ผลประโยชน์ของผู้ประกอบการท้องถิ่น ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาคและระดับสากล ซึ่งที่สำคัญได้แก่

- Container Hauliers Association of Malaysia (CHAM)
- Air Freight Forwarders Association of Malaysia (AFFAM)
- Federation of Malaysian Freight Forwarders (FMFF)

ในด้านการท่าเรือนั้น ประเทศมาเลเซียมีท่าเรือตามพื้นที่ต่างๆ ของประเทศอยู่หลายแห่งได้แก่

- Port Klang, Penang Port, Johor Port
- ท่าเรือใน Penninsula Malaysia ได้แก่ Kemaman Port และ Kuanta Port
- ท่าเรือในซาราวัค ได้แก่ Kuching Port, Rajang Port, Miri Port และ Bintulu Port
- ท่าเรือในเขตซาบาห์/ลาบวน ได้แก่ Kota Kinabalu Port, Sandekan Port และ Labuan Port

การบริหารจัดการท่าเรือดังกล่าวข้างต้น อยู่ในการกำกับดูแลของ Malaysian Port Authorities ซึ่งประกอบด้วย 9 Port Authorities คือ

1) Kelang Port
2) Penang Port Commission
3) Sabah Ports Authority
4) Rajang Port Authority
5) Kuching Port Authority
6) Johor Port Authority
7) Kuantan Port Authority
8) Bintulu Port Authority และ
9) Miri Port Authority

ค. ด้านการโทรคมนาคม

การบริหารจัดการด้านโทรคมนาคมของมาเลเซีย เป็นไปตาม National Telecommunications Policy (NTP) ซึ่งกำหนดขึ้นเมื่อปี 1994 เพื่ออำนวยให้ภาคการโทรคมนาคมพัฒนาได้อย่างก้าวหน้าและทันสมัย โดยมี Ministry of Energy, Telecommunications and Post เป็นกระทรวงหลักที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายและแผนงานระยะยาว ในขณะที่ Malaysian Telecommunications Department (Jabatan Telekom Malaysia: JTM) รับผิดชอบในการกำกับดูแลภาคการโทรคมนาคมของประเทศ โดยแนวคิดที่จะหาทางกระตุ้นส่งเสริมการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ

นอกจากนี้ JTM ยังรับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานและการอนุมัติประเภทอุปกรณ์โทรคมนาคมสำหรับใช้ในมาเลเซียด้วย เพื่อให้การบริหารจัดการและการบริการด้านโทรคมนาคมในประเทศมาเลเซียนั้นมีความสอดคล้องกับมาตรฐานในระดับสากล ตลอดจนการรักษาระดับคุณภาพของการบริการ

JTM นี้เป็นกลไกหลักของประเทศมาเลเซียในการเป็นตัวแทนของประเทศในเวทีพหุภาคีด้านโทรคมนาคมทั้งหลาย เช่น International Telecommunications Union และ Telecommunications Agreement รวมทั้งในเวทีระดับภูมิภาค เช่น Asia-Pacific Telecommunity (APT)

ง. ด้านการธนาคาร

ในประเทศมาเลเซียนั้น กลไกทางสถาบันในการกำกับดูแลและควบคุมการบริการด้านการธนาคาร เป็นอำนาจหน้าที่ของ Central Bank of Malaysia ทั้งนี้ โดยมีระบบการกำกับดูแลซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนและเริ่มใช้มาตั้งแต่เดือนธันวาคม 1994 สำหรับธนาคารพาณิชย์ และตั้งแต่เดือนมกราคม 1996 สำหรับธนาคารเพื่อการค้า โดยสถาบันการเงินประเภทธนาคารที่อยู่ในส่วนที่ 1 จะได้รับการประเมินโดยอาศัยกฎระเบียบที่เคร่งครัดกว่าที่อยู่ในส่วนที่ 2 ทั้งนี้ ธนาคารพาณิชย์ของต่างประเทศจัดอยู่ในส่วนที่ 1 ด้วย

นอกจากนี้ ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการรองรับนโยบายของรัฐบาลด้วย โดยผ่านกลไกที่จัดตั้งเป็นองค์กร ซึ่งในด้านการธนาคารมีองค์กรความร่วมมือของผู้ประกอบการทางธุรกิจด้านการธนาคาร ได้แก่

- Association of Banks in Malaysia
- Association of Merchant Banks in Malaysia

จ. ด้านการบริการทางวิชาชีพ

การประกอบการบริการทางวิชาชีพในประเทศมาเลเซียนั้นมีอยู่อย่างหลากหลาย ทว่า ผู้ประกอบวิชาชีพที่มีคุณภาพในระดับสูงยังคงมีอยู่ไม่มากนักในประเทศมาเลเซีย เมื่อเปรียบเทียบกับภาคเศรษฐกิจอื่นๆ การให้บริการด้านวิชาชีพระหว่างประเทศยังคงมีอยู่น้อย ทั้งนี้ บรรษัทต่างชาติที่ประสงค์ให้บริการทางวิชาชีพแก่คนมาเลเซียนั้น นอกจากจะต้องอยู่ในการกำกับดูแลของกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับสายงานแต่ละประเภทแล้ว โดยหลักทั่วไป ยังต้องทำการจดทะเบียนกับสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในแต่ละสายวิชาชีพ ซึ่งเงื่อนไขในการจดทะเบียนมักถูกหรือบริหารจัดการโดยคณะกรรมการหรือสมาคมด้านการให้บริการทางวิชาชีพนั้นๆ เช่น ในการให้บริการด้านความเชี่ยวชาญทางการแพทย์ (Medical speciality services) นั้นต้องทำการจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการบริการทางการแพทย์ (medical practitioner) ซึ่ง Ministry of Health จะเป็นผู้ดำเนินการจดทะเบียนให้ ภายหลังจากที่ทางกระทรวงฯ ได้ปรึกษาหารือกับ Malaysian Medical Council อีกทั้งยังต้องมีใบอนุญาตที่เรียกว่า Annual Practicing Certificate ซึ่ง Malaysian Medical Council ออกให้เป็นรายปี

ในการให้บริการทางวิชาชีพสายการบัญชีนั้น ต้องจดทะเบียนเข้าเป็นสมาชิกของ Malaysian Institute of Accountants (MIA) ตามที่บัญญัติไว้ใน Accountant Act, 1967 (ปรับปรุงในปี 1972) ทั้งนี้ การได้สมาชิกภาพดังกล่าวมานั้น หมายถึงการที่ต้องผ่านการทดสอบของสมาคมใดสมาคมหนึ่ง ในจำนวน 11 สมาคมที่เกี่ยวกับสายการบัญชีต่อไปนี้ คือ

- Malaysian Association of Certified Public Accountants;
- Institute of Chartered Accountants of Scotland;
- Institute of Chartered Accountants in England and Wales;
- Institute of Chartered Accountants in Ireland;
- Association of Certified Accountants (United Kingdom);
- Australian Society of Accountants;
- New Zealand Society of Accountants;
- Canadian Institute of Chartered Accountants;
- Institute of Chartered Accountants of India; และ
- Institute of Cost and Management Accountants (United Kingdom)

ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 MIA มีสมาชิกกว่า 10,000 ราย โดยตั้งเป้าให้ขยายตัวเป็น 6 เท่าภายในปี 2020

สำหรับการประกอบวิชาชีพด้านกฎหมาย อยู่ในการกำกับดูแลของ High Court of Malaya, Bar Council และ Qualifying Board ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของ Legal Profession Act 1976 ซึ่งให้การยอมรับคุณภาพทางการศึกษาในต่างประเทศบางแห่งด้วย ได้แก่ การศึกษาจาก

- University of Singapore;
- National University of Singapore;

คณะนิติศาสตร์จำนวนประมาณ 60 คณะในสหราชอาณาจักรที่อยู่ในรายการของ Qualifying Board รวมทั้งจาก University of London;

- สถาบันการศึกษาด้านกฎหมายในออสเตรเลียจำนวน 15 แห่ง และ
- สถาบันการศึกษาด้านกฎหมายในนิวซีแลนด์จำนวน 5 แห่ง

สำหรับการบริการด้านการก่อสร้างนั้น มีสมาคมวิชาชีพกำกับดูแล 5 องค์กร คือ

- Association of Consulting Engineers Malaysia (ACEM);
- Pertubuhan Arkitek Malaysia;
- Pertubuhan Perancang Malaysia;
- Institute of Surveyors Malaysia และ
- Institute of Engineers Malaysia

การบริการด้านการท่องเที่ยว มีองค์กรความร่วมมือภาคเอกชนกำกับดูแลในด้านการโรงแรม คือ Malaysian Association of Hotels (MAH)

การบริการด้านการขนส่งนั้น มีองค์กรความร่วมมือภาคเอกชนกำกับดูแล คือ

- Container Hauliers Association of Malaysia (CHAM);
- Air Freight Forwarders Association of Malaysia (AFFAM) และ
- Federation of Malaysian Freight Forwarders (FMFF)

4.3 ฟิลิปปินส์

การบริหารจัดการและกำกับดูแลด้านการค้าบริการในประเทศฟิลิปปินส์ เป็นไปในทำนองเดียวกับการบริหารด้านเศรษฐกิจอื่นๆ ของประเทศ คือ เป็นการบริหารจัดการตามระบอบการปกครอง ในแบบที่มีประธานาธิบดีเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดของประเทศ ในขณะที่รัฐมนตรีต่างๆ นั้น มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือในการควบคุมกระทรวงทบวงกรมต่างๆ โดยในทางนิติบัญญัตินั้น มีวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีอำนาจก้ำกึ่งกัน ทั้งนี้ ในการพิจารณาร่างกฎหมายต่างๆ นั้น มีรัฐสภาเป็นกลไกในการพิจารณารับร่างกฎหมายนั้นๆ หลังจากที่สภาทั้งสองนั้นได้ตกลงเห็นชอบกันแล้ว เพื่อนำเสนอต่อประธานาธิบดีในการพิจารณาอนุมัติและลงนามต่อไป

ในระดับกระทรวงนั้น การบริหารจัดการความตกลงด้านการค้าบริการของประเทศฟิลิปปินส์มี Department of Trade and Industry เป็นกลไกหลักในการเจรจาบริหารความตกลงทั้งในระดับพหุภาคีและระดับภูมิภาค ทั้งนี้ โดยความร่วมมือและประสานงานกับ Philippine Council for ASEAN Cooperation (PCAC) และ Philippine Chambers of Commerce and Industry

Department of Trade and Industry นั้น เป็นกลไกที่จัดตั้งขึ้นตาม Executive Order 709 เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 1981 โดยมีอำนาจหน้าที่ในการประสานงาน อำนวยความสะดวก และออกระเบียบกำกับดูแลด้านการค้า อุตสาหกรรม และการลงทุนของประเทศ ทั้งนี้ Bureau of International Trade Relations (BITR) ภายใต้การกำกับดูแลของ Office of the Undersecretary for International Trade ของ Department of Trade and Industry นั้นเป็นกลไกรองรับหลักในลำดับต่อมาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการค้ากับต่างประเทศทั้งมวล ไม่ว่าจะเป็นในระดับทวิภาคี ภูมิภาค หรือพหุภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการเข้าสู่ตลาด (Market Access) อีกทั้งเป็นกลไกสำคัญในกระบวนการกำหนดท่าทีและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการเจรจาทางการค้า การปรึกษาหารือ และการประชุมต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นกลไกสำคัญในการประสานงานกับกระทรวงต่างๆ และหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐบาล เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันในด้านท่าทีระหว่างกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเจรจาทางการค้า อย่างเช่นที่ปรากฏในการเจรจาด้านการค้าบริการทั้งภายใต้กรอบความตกลง GATS และกรอบความตกลง AFAS

Philippine Council for ASEAN Cooperation (PCAC) เป็นกลไกของฟิลิปปินส์ในอันที่จะสะท้อนความมุ่งมั่นของฟิลิปปินส์ในการยกระดับอาเซียนให้เป็นองค์กรภูมิภาคที่แข็งแกร่ง และสอดคล้องกับแนวพัฒนาการของประเทศฟิลิปปินส์เอง โดยกลไกนี้จัดตั้งขึ้นตาม Administration Order 7 ซึ่งลงนามโดยประธานาธิบดีเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 1986 ในฐานะกลไกที่รับผิดชอบด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมในอาเซียน PCAC นี้ แบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ

PCAC Cabinet กลไกนี้เป็นกลไกสำคัญในการให้แนวทางหรืออนุมัตินโยบายของประเทศฟิลิปปินส์เกี่ยวกับอาเซียน เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจหน้าที่ในการเป็นกลไกสำคัญของภาครัฐบาลในการเสนอแนะนโยบายและแนวทางแก่หน่วยงานต่างๆที่เข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการทางเศรษฐกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการท่องเที่ยว การเงิน การธนาคม การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป ทั้งนี้ โดยโครงสร้างแล้ว กลไกในระดับ PCAC Cabinet นี้ของภาครัฐบาลอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของ 3 หน่วยงานคือ

Department of Foreign Affairs ซึ่งผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานนี้ คือ

- Secretary of Department of Foreign Affairs ทำหน้าที่เป็นประธาน
- Department of Trade and Industry ในฐานะรองประธาน และ
- National Economic and Development Authority

PCAC Technical กลไกในระดับนี้ แบ่งออกเป็นคณะกรรมการย่อยที่ดูแลรับผิดชอบในแต่ละด้านความร่วมมือของอาเซียน โดยในส่วนของความร่วมมือด้านการค้าบริการนี้อยู่ในกรอบความรับผิดชอบของ PCAC Technical Board for ASEAN Economic Cooperation กลไกในระดับ PCAC Technical นี้อยู่ในความรับผิดชอบร่วมกันของ 2 หน่วยงานในฐานะประธานร่วม คือ

- Department of Foreign Affairs และ
- National Economic and Development Authority

นอกจากนี้ แนวนโยบายด้านการเปิดเสรีทางการค้าของประเทศฟิลิปปินส์ ทั้งในด้านการค้าสินค้าและการค้าบริการนั้น เป็นแนวนโยบายที่สะท้อนมาจากดุลภาพ หรือการประนีประนอมระหว่างผลประโยชน์ของชาติกับผลประโยชน์ทางธุรกิจที่กลั่นกรองมาจากกระบวนการมีส่วนร่วมในทางนโยบายของกลุ่มธุรกิจต่างๆ ภายในประเทศ ทั้งนี้ Philippine Chamber of Commerce and Industry (PCCI) เป็นกลไกหลักและกลไกเดียวที่เป็นตัวแทนทางการแสดงสิทธิและเสียงของภาคธุรกิจเอกชนที่มีความสัมพันธ์อันดีกับภาครัฐบาล อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนแนวคิดของภาครัฐบาลในอันที่จะดึงภาคธุรกิจเอกชนให้เข้ามามีส่วนในกระบวนการตัดสินใจทางนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเห็นได้จากการที่ PCCI นี้ จัดตั้งขึ้นด้วยความเห็นชอบของประธานาธิบดี ผ่าน Letter of Instruction No. 780 เมื่อเดือนกรกฎาคม 1978 ให้เป็นตัวแทนทางการของภาคธุรกิจ และทำหน้าที่เป็นกลไกประสานงานระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัตินั้น ยังมีองค์กรความร่วมมือของนักธุรกิจเอกชนเกิดขึ้นอีกมากมายในสาขาต่างๆ ของด้านการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการค้าบริการ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเนื่องจากการที่ PCCI ไม่ได้เป็นตัวแทนที่แท้จริงของภาคธุรกิจเอกชนทุกสาขาการค้า หรือสาขาธุรกิจ

ก. ด้านการท่องเที่ยว

การกำกับดูแลด้านการท่องเที่ยวในประเทศฟิลิปปินส์ เป็นอำนาจหน้าที่ของ Department of Tourism โดยมี Office of Tourism Co-ordination & Investment Promotion Unit เป็นกลไกรองรับในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการลงทุนด้านการท่องเที่ยว โดยการประสานงานกับ 1) Board of Investments ซึ่งอยู่ในสายการกำกับดูแลของ Department of Trade and Industry และ 2) Central Bank of the Philippines ทั้งนี้ การเสนอขอเข้ามาลงทุนประกอบการบริการด้านการท่องเที่ยวในฟิลิปปินส์นั้น สามารถยื่นใบสมัครได้ทั้งที่ Department of Tourism และที่ One-Stop-Action-Centre ของ Board of Investments ในสายการกำกับดูแลของ Department of Trade and Industry

การกำกับดูแลนั้นเป็นไปตามที่กำหนดไว้ใน Philippine Tourism Master Plan ซึ่งกำหนดพื้นที่หลักในด้านการลงทุนด้านการท่องเที่ยวไว้เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการรองรับนโยบายของรัฐบาลด้วย โดยผ่านกลไกที่จัดตั้งเป็นองค์กร ซึ่งองค์กรความร่วมมือของผู้ประกอบการทางด้านการท่องเที่ยวได้แก่ Philippines Travel Agencies Association และ Hotel and Restaurant Association of the Philippines

ข. ด้านการขนส่ง

ในการขนส่งนั้น Department of Transportation and Communications เป็นกลไกหลักในการกำกับดูแล ซึ่งด้านการท่าเรือนั้น อยู่ในการกำกับดูแลรับผิดชอบของ Philippine Ports Authority ในสายการบังคับบัญชาของ Department of Transportation and Communications ร่วมกับ Department of Public Works and Highways โดยมีท่าเรือในการกำกับดูแลเป็นร้อยๆ แห่งเนื่องจากประเทศฟิลิปปินส์มีสภาพภูมิประเทศเป็นหมู่เกาะ โดยท่าเรือที่มีการใช้บริการมากที่สุดอยู่ใน Manila, Cebu, Iloilo และ Zamboango ได้แก่

1) Port of Aparri
2) Port of San Fernando
3) Port of Manila
4) Port of Batangas

5) Port of Legaspi
6) Port of Puerto Prencesa
7) Port of Ililo
8) Port of Cebu
9) Port of Tacloban
10) Port of Dumaguete
11) Port of Surigao
12) Port of Butuan
13) Port of Cagayan de Oro
14) Port of Iligan
15) Port of Zamboanga
16) Port of Jolo
17) Port of Polloc
18) Port of Davao และ
19) Port of General Santos

การที่ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศหมู่เกาะ การขนส่งทางทะเลจึงเป็นธุรกิจที่สำคัญมากของประเทศ และผู้ประกอบการธุรกิจในด้านนี้ก็ได้พยายามพัฒนาและปรับปรุงบทบาทของตนทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับสากลในการพิทักษ์ผลประโยชน์ของธุรกิจของผู้ประกอบการท้องถิ่นในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการท้องถิ่นดังกล่าวได้รวมตัวกันในรูปของสมาคมผู้ประกอบการทางธุรกิจ ซึ่งมีอยู่หลายสมาคมที่มีบทบาทเด่น ได้แก่

- Philippine Shipbuilders and Repairers Association
- Filipino Shipowners Association
- Domestic Shipowners Association
- Association of International Shipping Lines, Inc.
- Distribution Management Association of the Philippines, Inc.
- Philippine Association of Service Exporters, Inc.

ทั้งนี้ Philippine Shippers' Council เป็นหน่วยงานหนึ่งในสายการกำกับดูแลของ Office of the Undersecretary for International Trade ใน Department of Trade and Industry

ในด้านการขนส่งทางอากาศซึ่งอยู่ในสายการกำกับดูแลของ Department of Transportation and Communications เช่นเดียวกับด้านการขนส่งทางทะเล โดยที่ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่มีท่าอากาศยานทั้งในระดับระหว่างประเทศและระดับท้องถิ่นหลายแห่ง โดย Ninoy Aquino International Airport (NAIA) ใน Metro Manila เป็นสนามบินที่ให้บริการแก่สายการบินต่างๆ อย่างน้อย 38 สายการบินซึ่งทำการบินไปยังเมืองต่างทั่วโลก นอกจากนี้ Mactan International Airport ใน Cebu ซึ่งเป็นสนามบินที่มีขนาดใหญ่เป็นลำดับที่สองนั้นเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างประเทศฟิลิปปินส์กับประเทศญี่ปุ่น ฮ่องกง สิงคโปร์ และมาเลเซียเป็นหลัก โดยเมือง davao และ Zamboango ในมินดาเนา เป็นจุดเชื่อมต่อกับอินโดนีเซีย และมาเลเซียเป็นสำคัญ ซึ่งในอนาคตอันใกล้นั้น ทางการมาเลเซียมีเป้าหมายจะผลักดันให้บริเวณนี้เป็นศูนย์กลางการคมนาคาขนส่งติดต่อสำหรับเหลี่ยมเศรษฐกิจ East Asian Growth Area (EAGA) ในขณะที่เมือง Laoag City ใน Northern Luzon ให้บริการการขนส่งทางอากาศที่เชื่อมต่อกับฮ่องกง และไต้หวัน นอกจากนี้บริเวณที่เคยเป็นฐานทัพอากาศ Clark Air Force Base และ Subic Naval Base ใน Central Luzon อยู่ในระหว่างการพัฒนาเป็นท่าอากาศยานระหว่างประเทศ

สายการบินต่างชาติที่ให้บริการการขนส่งทางอากาศผ่านน่านฟ้าฟิลิปปินส์ มีประมาณ 37 สายการบิน ได้แก่

Air France	Air Macau
Air Nauru	Air Nuigini
Alitalia	Asiana Airlines
Bouraq Airlines	British Airways
Canadian Airlines	Cathay Pacific
China Airlines	China Southern Airlines
Continental Airlines	Egypt Air
Emirates	Eva Airways
Garuda Indonesia	Grand International Airways
Gulf Air	KLM (Royal Dutch)
Korean Airlines	Kuwait Airways
Lufthansa	Malaysian Airlines
Northwest Orient	Pakistan International
Philippine Airlines	Qantas
Qatar International	Royal Brunei
Saudia	Silkair
Singapore Airlines	Swiss Air
Thai Airways	Vietnam Airlines

ทั้งนี้ Air Cargo Forwarders of the Philippines เป็นกลไกของผู้ประกอบการภาคเอกชนที่มีบทบาทสำคัญในการพิทักษ์ผลประโยชน์ของผู้ประกอบการท้องถิ่นในการขนส่งทางอากาศของฟิลิปปินส์

ค. ด้านโทรคมนาคม

ในอดีตที่ผ่านมานั้น การบริการด้านโทรคมนาคมเป็นอำนาจผูกขาดของภาครัฐ ทั้งนี้ นับตั้งแต่การบริหารประเทศในสมัยรัฐบาล Aquino (1987-1992) เมื่อทางรัฐบาลฟิลิปปินส์ได้มีนโยบายผ่อนคลายกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและเริ่มเปิดเสรีด้านธุรกิจโทรคมนาคม โทรคมนาคมในประเทศฟิลิปปินส์ก็ได้มีการพัฒนาขึ้นมากด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและการบริการที่ดีกว่าในอดีต ทั้งนี้ โดย Department of Transportation and Communication (DOTC) เป็นกลไกที่รับผิดชอบในการจัดทำนโยบายด้านการโทรคมนาคม และมี National Telecommunications Commission (NTC) เป็นกลไกของรัฐในการกำกับควบคุมและดูแลรับผิดชอบให้เป็นไปตามนโยบาย กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยการประสานงานร่วมกับ Board of Investment (BOI) ซึ่งอยู่ภายใต้สายการกำกับดูแลของ Department of Trade and Industry

BOI นี้มีบทบาทในด้านการส่งเสริมการลงทุน ซึ่งจากโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในช่วงปลายปี 1996 นั้น ประกอบด้วย 146 บริษัทที่ได้จดทะเบียนประกอบการแล้ว บริษัทโทรศัพท์ 25 บริษัท ผู้ประกอบการด้าน international gateway facilities 6 บริษัท และผู้ประกอบการด้านโทรศัพท์เคลื่อนที่ 4 บริษัท

บริษัทชั้นนำที่ให้บริการภายในประเทศได้แก่ Philippine Long Distance Telephone Company (PLDT); Digital Telecommunications Philippines, Incorporated (Digital); Filipino Telephone Company (Pitel); และ Cruz Telephone Company (Cruztelco) ส่วนการบริการทางไกลได้แก่ PLDT; Radio Communications of the Philippines, Incorporated (RCPI); และ Philippine Telegraph and Telephone Company, Incorporated (PT&T)

นักลงทุนจากต่างประเทศมักเข้ามาร่วมดำเนินการในฐานะหุ้นส่วนกับผู้ประกอบการท้องถิ่นเป็นหลัก ดังในกรณีของ Singapore Telecom; Korea Telecom; Nippon Telephone and Telegraph; Telia of Sweden; Nynex of USA และ Deutsche Telecom

ทั้งนี้ ผู้ประกอบการภาคเอกชนได้พยายามเพิ่มบทบาทของตนทั้งในการยกระดับพัฒนาการของอุตสาหกรรมโทรคมนาคมในประเทศฟิลิปปินส์ และในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางด้านนโยบายของรัฐบาล โดยอาศัยการจัดตั้งเป็นองค์กรความร่วมมือ หรือสมาคมผู้ประกอบการในการให้บริการด้านการโทรคมนาคม ได้แก่

- Philippine Electronics and Telecommunication Federation
- Telecommunication Operators of the Philippines
- Communication Operators Association of the Philippines, Inc.

ง. ด้านการธนาคาร

การกำกับดูแลด้านการธนาคารเป็นอำนาจของธนาคารกลาง คือ Central Bank of the Philippines โดยรัฐบาลฟิลิปปินส์ในปัจจุบันได้มีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการแข่งขันทางด้านการธนาคารมากขึ้น เช่นล่าสุดในปี 1997 ปีเดียวนั้น มีธนาคารต่างชาติถึง 12 ธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้เปิดทำการได้ ส่งผลให้มีการแข่งขันกัน รวมทั้งในการลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการส่งเสริมการลงทุนในประเทศ ทั้งนี้ ณ ปี 1997 สินทรัพย์ของธนาคารต่างชาติมีจำนวนถึง US$4,700 ล้าน

นอกจากนี้ ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการรองรับนโยบายของรัฐบาลด้วยโดยผ่านกลไกที่จัดตั้งเป็นองค์กร ซึ่งในด้านการธนาคารมีองค์กรความร่วมมือของผู้ประกอบการทางธุรกิจด้านการธนาคาร ได้แก่

- Bankers Association of the Philippines
- Rural Bankers Association of the Philippines
- Chamber of Thrift Banks

จ. ด้านการบริการทางวิชาชีพ

การบริหารความตกลงในด้านการบริการทางวิชาชีพ เป็นอำนาจความรับผิดชอบของ Department of Trade and Industry ทั้งนี้ ในประเทศฟิลิปปินส์ยังมีสมาคมทางวิชาชีพจัดตั้งขึ้นหลายองค์กรเพื่อทำหน้าที่ในการกำกับดูแลวิชาชีพแต่ละสาขา ได้แก่

- United Architects of the Philippines
- Philippines Institute of Certified Public Accountants
- Philippines Medical Association
- Legal Management Council of the Philippines
- Integrated Bar of the Philippines
- Philippine Society for Mechanical Engineers
- Philippine Institute of Civil Engineers
- Philippines Institute of Chemical Engineers
- Philippine Dental Association
- Philippine Veterinarians Medical Association
- Philippine Nurses Association

นอกจากนี้ ยังมีองค์ที่กำกับดูแลในด้านการให้บริการต่างๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการรักษาผลประโยชน์ของผู้ให้บริการทางวิชาชีพชาวฟิลิปปินส์ เช่น

- Philippines Chamber of Real Estate Professionals, Inc.
- Philippine Constructors Association
- Association of Service Contractors of the Philippines
- Council of Engineering Consultants of the Philippines
- Philippine Retailers Association
- Association of Insurance Brokers of the Philippines เป็นต้น

4.4 สิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์มีระบบการปกครองแบบรัฐสภา ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแล้ว อำนาจในการบริหารเป็นอำนาจของประธานาธิบดี ซึ่งประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งเข้ามาโดยตรงให้ดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปีในฐานะผู้นำประเทศ ทั้งนี้ ในการใช้อำนาจบริหารดังกล่าว ประธานาธิบดีได้แต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จากสมาชิกรัฐสภาซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ครองที่นั่งในสภามากในจำนวนมากที่สุด นอกจากนี้ประธานาธิบดียังต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ซึ่งประกอบด้วยรัฐมนตรีที่มาจากบรรดาสมาชิกรัฐสภาโดยอาศัยปรึกษาหารือกับนายกรัฐมนตรี ซึ่งจากกระบวนการดังกล่าวนี้ ผู้ใช้อำนาจในการบริหาร คือ คณะรัฐมนตรี โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน การกำหนดนโยบายต่างๆ เป็นอำนาจในระดับรัฐมนตรีของแต่ละกระทรวงที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยคำแนะนำและกระบวนการกำหนดนโยบายผ่านระบบคณะกรรมาธิการ และโดยอาศัยการปรึกษาหารือกับรัฐมนตรีอาวุโสที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดทำนโยบายด้านการค้า โดยหลักแล้วก็เป็นไปในกระบวนการเดียวกันนี้ โดยมี Ministry of Trade and Industry (MTI) เป็นกระทรวงที่รับผิดชอบหลักในการกำหนดนโยบายการค้า นำนโยบายการค้าไปสู่การปฏิบัติ และทบทวนนโยบายด้านการค้า โดยมี Singapore Trade Development Board (TDB) ซึ่งจัดตั้งขึ้นในรูปของคณะกรรมการ

ภายใต้ Trade Development Board Act เป็นกลไกสำคัญที่รับผิดชอบในการปฏิบัติตามนโยบายและโครงการต่างๆ ในลักษณะของการส่งเสริมการค้า

นโยบายด้านการค้าของสิงคโปร์นั้น มีความต่อเนื่องในการมุ่งเปิดการค้าเสรีโดยอิงกลไกของตลาด และการให้ความสำคัญแก่การเข้าถึงตลาดโดยไม่มีอุปสรรคทั้งในด้านกำแพงภาษีและที่ไม่เกี่ยวกับกำแพงภาษี

ทั้งนี้ในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับด้านการค้าบริการของสิงคโปร์ ในการเจรจาภายใต้ General Agreement on Trade in Serviceโดยเฉพาะนั้น การจัดทำนโยบายเป็นการแบ่งอำนาจกันระหว่างกระทรวงและคณะกรรมาธิการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมี Ministry of Trade and Industry (MTI) และ Singapore Trade Development Board (TDB) ทำหน้าที่เป็นกลไกประสานงานเพื่อกำหนดท่าทีและนโยบายของสิงคโปร์ในการเจรจาดังกล่าว ทั้งนี้ โดยภาครัฐบาลได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดท่าทีและยุทธศาสตร์ของประเทศในด้านการค้านี้ โดยอาศัยลักษณะของปรึกษาหารือที่ทำกันเป็นประจำและเป็นระบบอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับ Singapore Federation of Chambers of Commerce and Industry ซึ่งประกอบด้วยองค์กรความร่วมมือของนักธุรกิจชั้นนำที่ทำธุรกิจการค้ากับต่างประเทศ คือ Singapore International Advisory Council (SIAC) ซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 1995 และ Singapore Manufacturers' Association ทั้งนี้ ท่าทีของภาคเอกชนโดยรวมเป็นไปในทิศทางที่ส่งเสริมสนับสนุนการเปิดเสรีด้านการค้าบริการ และค่อนข้างมีท่าที่ที่เปิดต่อการแข่งขันจากภายนอกในการค้าบริการหลายประเภท

เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่ประเทศสิงคโปร์ได้บูรณาการเข้ากับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคมากขึ้น ทำให้ภาคเอกชนได้พยายามเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยอาศัยการจัดตั้งเป็นองค์กรความร่วมมือของภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งได้ขยายตัวมากขึ้น องค์กรดังกล่าวนี้ยังทำหน้าเป็นกลไกเชื่อมโยงความร่วมมือในระดับทวิภาคีกับประเทศต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ทางธุรกิจการค้ากับประเทศสิงคโปร์ด้วย นอกจากนี้สิงคโปร์เป็นหนึ่งในประเทศผู้ก่อตั้งองค์การการค้าโลก และได้มีบทบาทนำในการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัย

ในการบริหารจัดการและกำกับดูแลในแต่ละสาขาของการค้าบริการนั้น สิงค์โปร์ มีกลไกกำกับดูแลเป็นการเฉพาะดังต่อไปนี้

ก. ด้านการท่องเที่ยว

สิงคโปร์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภูมิภาค และรัฐบาลสิงคโปร์ก็ได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในสิงโปร์อย่างมาก ทั้งนี้ Ministry of Trade and Industry เป็นผู้รับผิดชอบดูแล กำกับ พัฒนาและส่งเสริมด้านธุรกิจการท่องเที่ยว โดยมี Singapore Tourist Promotion Board (STPB) เป็นกลไกรับผิดชอบหลักในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในสิงคโปร์ภายใต้ Tourist Promotion Board Act 1964

ในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในสิงคโปร์นั้น STPB มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานต่างๆ ให้บริษัทท่องเที่ยวทั้งหลายต้องปฏิบัติตาม และการออกใบอนุญาตประกอบการแก่ผู้ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ตามที่ได้รับอนุมัติจาก Ministry of Trade and Industry

นอกจากนี้ STPB ยังทำหน้าที่ประหนึ่งตัวแทนของธุรกิจการท่องเที่ยว ส่งเสริมการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังสิงคโปร์ ดำเนินการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นผู้ประสานงานการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของบุคคลที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังสิงคโปร์

ดังที่ทราบแล้วว่า การประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในประเทศสิงคโปร์ต้องได้รับอนุมัติจาก Ministry of Trade and Industry โดย STPB เป็นผู้ดำเนินการออกใบอนุญาตนั้น ทั้งนี้ การประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในสิงคโปร์เป็นการดำเนินการในฐานะองค์กรเอกชนเป็นสำคัญ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ภาครัฐไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือดำเนินการในการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวแต่อย่างใด หากแต่ธำรงรักษาบทบาทหน้าที่ในการกำกับดูแล อำนวยความสะดวก และส่งเสริมพัฒนาการของภาคการท่องเที่ยวเป็นหลัก

ข. ด้านการขนส่ง

การกำหนดนโยบาย และการกำกับดูแลรับผิดชอบด้านการขนส่งของประเทศสิงคโปร์ เป็นอำนาจของ Ministry of Communications โดยอาศัยข้อมูลและการปรึกษาหารือกับกระทรวงอื่นๆ หน่วยงานต่างๆ ภายในกระทรวง ซึ่งแบ่งออกเป็น Land Transport Division, Sea and Air Transport Division และ Corporate Services and Telecommunication Division รวมทั้งคณะกรรมาธิการต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ต่อไปนี้คือ

- Civil Aviation Authority of Singapore (CAAS)
- Land Transport Authority (LTA)
- Maritime and Port Authority of Singapore (MPA)
- Port of Singapore Authority (PSA)
- Public Transport Council (PTC)
- Telecommunication Authority of Singapore (TAS)

ในด้านการขนส่งทางอากาศนั้น สิงคโปร์มีเป้าหมายในการยกระดับสถานะของประเทศให้เป็นศูนย์กลางการบินของภูมิภาค โดยอาศัยการขยายเครือข่ายความร่วมมือกับสายการบินต่างๆ ของต่างประเทศที่เพิ่มมากขึ้นที่ Changi Airport ทั้งนี้ โดยมี Civil Aviation Authority of Singapore (CAAS) ซึ่งจัดตั้งขึ้นตาม Civil Aviation Authority of Singapore Act ทำหน้าที่ให้การปรึกษาหารือแก่รัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวกับการบินพลเรือน และการเป็นตัวแทนของประเทศในเวทีสากล

นอกจากนี้ CAAS ยังเป็นเจ้าของและบริหารจัดการ Singapore Airport รวมทั้งการให้การบริการด้านการควบคุมการจราจรทางอากาศ การบริการข้อมูลด้านการบินและสายการบิน การกำกับควบคุมดูแล และส่งเสริมพัฒนาการของการขนส่งทางอากาศ

อนึ่ง ในการประกอบธุรกิจด้านการขนส่งทางอากาศนั้น CAAS ยังเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ออกใบอนุญาตการประกอบการ ใบอนุญาตพนักงานประจำเครื่องบินโดยสาร ตลอดจน หรือทะเบียนเครื่องบินโดยสารในการดำเนินธุรกิจการบิน

ในด้านการขนส่งทางทะเลนั้นมี Trade Development Board ของ Ministry of Trade and Industry เป็นกลไกรับผิดชอบเกี่ยวกับนโยบายด้านการเดินเรือเชิงพาณิชย์ อีกทั้งยังเป็นตัวแทนของภาครัฐบาลในการเจรจากับต่างประเทศเกี่ยวกับความตกลงว่าด้วยการขนส่งทางเรือ รวมทั้งใน WTO Negotiating Group on Maritime Transport Services

สิงคโปร์มีนโยบายเปิดเสรีด้านการขนส่งทางเรือ และสนับสนุนความพยายามในการเปิดเสรีด้านการบริการขนส่งทางทะเลในระดับพหุภาคี ในขณะเดียวกันได้มีนโยบายใน การแปรรูป Port of Singapore Authority (PSA) สู่เชิงพาณิชย์ โดยในการนี้ทางรัฐบาลสิงคโปร์ได้จัดตั้ง Maritime and Port Authority of Singapore (MPA) ขึ้นเมื่อปี 1996 เพื่อเป็นกลไกหลักในการกำกับดูแลรับผิดชอบท่าเรือ 5 แห่งของสิงคโปร์ คือ 1) Keppel Wharves 2) Tanjong Pagar Terminal 3) Pasir Panjang Wharves 4) Sembawang Wharves และ 5) Jurong Port

ทั้งนี้ โดยให้ MPA ประกอบด้วย National Maritime Board และหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับด้านกฎระเบียบของ PSA ทั้งนี้ ในขณะที่ MPA มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลด้านกฎระเบียบของการท่าเรือต่างๆ PSA ยังคงมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการในการรองรับธุรกิจด้านตู้สินค้า และธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางทะเลต่อไป

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ บทบาทของภาครัฐบาลในด้านการขนส่งทางทะเลนั้น เป็นการเน้นที่การวางแผนและอำนวยความสะดวกด้านความจำเป็นพื้นฐานต่างๆ เพื่อส่งเสริมบรรยากาศของการประกอบการทางธุรกิจของการขนส่งทางทะเล

ค. ด้านโทรคมนาคม

ในด้านโทรคมนาคมนั้น Telecommunication Authority of Singapore (TAS) ภายใต้ Ministry of Communication เป็นกลไกหลักในการกำกับควบคุมดูแลและส่งเสริมอุตสาหกรรมด้านการไปรษณีย์และโทรคมนาคม ตลอดจนการออกใบอนุญาตเครือข่ายด้านโทรคมนาคม การออกใบอนุญาตแก่ผู้ให้บริการโทรคมนาคม การบริหารจัดการคลื่นความถี่ ตอลดจนการพิจารณาอนุมัติประเภทอุปกรณ์ด้านโทรคมนาคม ทั้งนี้โดยอยู่ในรูปของคณะกรรมาธิการที่จัดตั้งขึ้นตาม Telecommunications Authority of Singapore Act

การดำเนินการในความรับผิดชอบของ TAS นั้น เป็นการเน้นการดำเนินการ 2 ด้านคือ

- การจัดตั้งระบบในการควบคุมราคา และกรอบคุณภาพของการบริการด้านโทรคมนาคม
- การส่งเสริมการแข่งขันและนวัตกรรมทางเทคโนโลยี

นอกจากนี้ TAS ยังเป็นกลไกหลักในการเจรจาระดับพหุภาคีด้านโทรคมนาคม เช่นใน International Telecommunication Union (ITU), International Telecommunication Satellite Organization (Intelsat) และ International Mobile Satellite Organization (Inmarsat) ซึ่งสิงคโปร์ได้ลงนามผูกพันไว้เป็นต้น

ง. ด้านการธนาคาร

สิงคโปร์ได้จัดตั้ง Monetary Authority of Singapore (MAS) ขึ้นตาม Monetary Authority of Singapore Act เป็นกลไกในการกำหนดนโยบายและกำกับดูแลบริหารจัดการด้านการเงินการคลังของประเทศสิงคโปร์ ตลอดจนทำหน้า

ที่ในการบริหารจัดการกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ Banking Act, Finance Companies Act, Insurance Act, Securities Industry Act, Futures Trading Act และ Money-Changing and Remittance Businesses Act ภายใต้สายการบังคับบัญชาของ Ministry of Finance

ตาม Monetary Authority of Singapore Act นั้น MAS มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายด้านการเงินและอัตราปริวรรตเงินตรา การแสวงหาแนวทางในการยกระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยไม่มีปัญหาอัตราเงินเฟ้อ การกำกับดูแลระบบการคลัง และการพัฒนาภาคการบริการด้านการเงินการธนาคารให้เจริญก้าวหน้า นอกจากนี้ MAS ยังมีอำนาจหน้าที่ในการออกใบอนุญาตประกอบการทางธุรกิจด้านการธนาคารด้วย

ทั้งนี้ MAS มีการดำเนินการในลักษณะของคณะกรรมาธิการ ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 5 คน โดยมี Minister of Finance เป็นประธาน

นโยบายของสิงคโปร์ในด้านการบริการธนาคารนี้จัดอยู่ในระบบที่เสรีมากประเทศหนึ่ง โดยเปิดโอกาสแก่การเข้ามาแข่งขันจากนานาประเทศ โดยในช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 นั้นประเทศสิงคโปร์มีธนาคารพาณิชย์จากกว่า 30 ประเทศเปิดทำการอยู่เป็นจำนวนกว่า 200 แห่ง เมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารท้องถิ่นเพียงประมาณ 6 กลุ่มธนาคาร

ในปัจจุบัน สิงคโปร์อยู่ในระหว่างการปรับปรุงระบบการกำกับดูแลด้านการเงินการธนาคารให้โปร่งใสมากขึ้น MAS ซึ่งทำหน้าที่เสมือนธนาคารชาติ ได้เริ่มปรับเปลี่ยนวิธีการในการตรวจสอบ จากการที่เคยมุ่งเน้นไปที่ภาคการธนาคาร ไปสู่การเน้นพิจารณาในปัญหาการบริหารจัดการความเสี่ยงในตลาดเงินเพื่อยกระดับฐานะการแข่งขันของประเทศสู่การเป็นศูนย์กลางการเงินของภูมิภาค ธนาคารกลางสิงคโปร์ได้ปรับโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ออกกฎระเบียบไปสู่การเป็นผู้ตรวจสอบดูแลสถาบันการเงิน โดยในส่วนของการธนาคารนั้น สิงคโปร์เน้นเปิดให้ต่างชาติมีบทบาทมากขึ้น เป็นผลให้ธนาคารท้องถิ่นในสิงคโปร์หันมารวมตัวกันสร้างความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น แม้แต่ธนาคารขนาดใหญ่ทั้ง 4 แห่งของสิงคโปร์ หรือที่เรียกกันในนามของ Big Four ซึ่งประกอบด้วย Development Bank of Singapore; Overseas Union Bank; United Overseas Bank; และ Overseas Chinese Bank ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และต้องตัดสินใจหันมาร่วมกันสร้างความแข็งแกร่งระหว่างกัน รวมทั้งการร่วมทุนกับธนาคารชั้นนำของโลก เพื่อรองรับการแข่งขันเสรีที่กำลังจะทวีความรุนแรงมากขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล

จ. *ด้านการบริการทางวิชาชีพ*

กลไกทางสถาบันในการกำกับดูแลรับผิดชอบการบริการด้านวิชาชีพในสิงคโปร์นั้น มีแตกต่างกันไปตามประเภทของวิชาชีพ สมาคมวิชาชีพในประเทศสิงคโปร์มีดังนี้

- Institute of Certified Public Accountants of Singapore
- Singapore Institute of Architects
- Singapore Institute of Landscape Architects
- Association of Consulting Engineers Singapore
- Singapore Association of Convention & Exhibition Organizer & Suppliers
- Singapore Contractors Association Limited
- The Institute of Engineers Singapore

- Direct Marketing Association of Singapore
- Leasing Association of Singapore
- The Law Society of Singapore
- Singapore Medical Association
- Singapore Institute of Planners
- Real Estate Developers' Association of Singapore (REDAS)
- Singapore Shipping Association

ยกตัวอย่างเช่น ในด้านวิชาชีพสายการบัญชีนั้น นักการบัญชีแต่ละคนต้องขอจดทะเบียนกับ Public Accountants Board Singapore (PABS) อีกทั้งยังต้องเป็นสมาชิกของ Institute of the Certified Public Accountants of Singapore (ICPAS) เพื่อที่จะสามารถประกอบวิชาชีพเป็น Public Accountancy ในประเทศสิงคโปร์ได้ โดยในการดำเนินการดังกล่าวนั้น ต้องผ่านการทดสอบความสามารถทางวิชาชีพตามที่กำหนดไว้ในกฎระเบียบที่ PABS เป็นผู้กำหนดขึ้น เรียกว่า PABS Rules 1989 ตลอดจนต้องดำเนินการต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้

สำหรับในด้านวิชาชีพสายวิศวกรนั้น การให้บริการทางด้านวิศวกรรมอยู่ในการกำกับดูแลของ Professional Engineers Boards (PEB) การประกอบวิชาชีพด้านวิศวกรในประเทศสิงคโปร์นั้น จะทำได้ต่อเมื่อได้ผ่านการจดทะเบียนกับทางการผู้รับผิดชอบของสิงคโปร์ก่อน ซึ่งหมายถึง PEB ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการจดทะเบียนวิศวกรระดับวิชาชีพ อำนาจของ PEB นี้ครอบคลุมถึงชาวต่างชาติที่ต้องการประกอบวิชาชีพด้านวิศวกรรมในประเทศสิงคโปร์เช่นกัน ซึ่งหากวิศวกรต่างชาติมีคุณสมบัติเหมาะสมตามที่ PEB กำหนดก็สามารถสมัครขอจดทะเบียนประกอบวิชาชีพได้

การประกอบวิชาชีพของสถาปนิกในประเทศสิงคโปร์อยู่ในการกำกับดูแลของ Board of Architects ซึ่งมีอำนาจในการออกใบอนุญาตหรือให้สิทธิในการประกอบวิชาชีพในประเทศสิงคโปร์ ทั้งนี้ทางการสิงคโปร์ถือเป็นมาตรการเดียวกันทั้งชาวต่างชาติและคนสิงคโปร์ว่า จะต้องมีประสบการณ์ทางวิชาชีพตามที่ Architects Act 1991 เท่านั้น จึงจะสามารถขอจดทะเบียนประกอบวิชาชีพในประเทศสิงคโปร์ได้

ในกรณีของผู้ให้บริการทางด้านการแพทย์นั้น ผู้ประสงค์ที่จะประกอบวิชาชีพต้องทำการจดทะเบียนต่อ Singapore Medical Council ในขณะที่ทันตแพทย์ที่ต้องการประกอบวิชาชีพในสิงคโปร์ต้องทำการจดทะเบียนต่อ Singapore Dental Board ซึ่งนอกจากต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดสำหรับที่จะจดทะเบียนได้แล้วนั้น ยังต้องผ่านการเป็นแพทย์ประจำบ้านมาแล้วอย่างน้อย 1 ปีด้วย อย่างไรก็ตามในกรณีของศัลยแพทย์ด้านฟัน (dental surgeons) นั้น ไม่มีข้อกำหนดให้ต้องทำการจดทะเบียนก่อน หากแต่ต้องผ่านการทดสอบที่จัดขึ้นโดย Singapore Dental Board เป็นหลัก

จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่า การประกอบวิชาชีพหลายวิชาชีพมักมีองค์กรวิชาชีพเป็นกลไกในการกำกับควบคุมดูแลและออกใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพให้ อย่างไรก็ตาม มีบางวิชาชีพที่แตกต่างออกไป เช่นในกรณีของการให้บริการวิชาชีพในตำแหน่งนายเรือหรือเจ้าหน้าที่ประจำเรือในระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส นั้นทางการสิงคโปร์มิได้มีสถาบันวิชาชีพกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ หากแต่ให้อยู่ในอำนาจการกำกับดูแลของ Marine and Port Authority of Singapore ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการออกใบรับรองความสามารถ (certificates of competency) แก่ผู้ต้องการให้การ

บริการด้านการเดินเรือบนเรือประเภทพาณิชย์นาวีทั้งหลาย ทั้งนี้ ชาวต่างชาติที่ประสงค์ให้บริการทางวิชาชีพดังกล่าวสามารถให้บริการบนเรือที่จดทะเบียนเป็นของสิงคโปร์ได้ หากมีใบอนุญาต หรือใบรับรองที่ออกโดยทางการในประเทศที่ชาวต่างชาตินั้นเป็นพลเมืองอยู่ก่อนแล้ว

4.5 ไทย

การค้าบริการเป็นภาคเศรษฐกิจที่ครอบคลุมสาขาต่างๆ หลากหลาย การบริหารนโยบายการพัฒนาการค้าบริการของไทย จึงกระจายอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยกระทรวง อย่างไรก็ตาม ในการเจรจาระหว่างประเทศนั้นมีกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์เป็นแกนนำ ในฐานะกลไกหลักในการดูแลและวิเคราะห์ด้านนโยบายการค้าในภาพรวม ทั้งนี้โดยอาศัยความร่วมมือกับกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของกระทรวงพาณิชย์ในเรื่องการค้าบริการนี้ จึงเกี่ยวพันกับกระทรวงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และในหลายกรณีที่สำคัญในเชิงนโยบายยังต้องพึ่งการตัดสินใจในเชิงนโยบายที่มาจากรัฐบาล ซึ่งได้แก่ คณะรัฐมนตรี เช่นเดียวกับการตัดสินใจเชิงนโยบายในด้านอื่นๆ โดยในกรณีที่มีการออกหรือแก้ไขกฎหมายพระราชบัญญัติที่สำคัญ ต้องอาศัยหน่วยงานจากฝ่ายนิติบัญญัติ เช่นรัฐสภา เป็นต้น

กระบวนการตัดสินใจทางนโยบายด้านการค้า ซึ่งรวมถึงการค้าบริการด้วยนั้น เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสสำหรับบทบาทของภาคเอกชน เช่นหอการค้าไทย และสมาคมนายธนาคารไทย ในฐานะสถาบันเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีแก้ไขปัญหา

หอการค้าไทยนั้นเป็นสถาบันเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นมาเป็นเวลานาน คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 โดยมีกลไกในระดับย่อยรองรับในบทบาทด้านการต่างประเทศ ได้แก่ คณะกรรมการธุรกิจต่างประเทศ คณะกรรมการธุรกิจอาเซียนเป็นต้น รวมทั้งคณะกรรมการสาขาตามประเภทธุรกิจการค้า เช่น สาขาการขนส่ง เป็นต้น ทั้งนี้ ในการทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศในภาคธุรกิจนั้น หอการค้าไทยทำหน้าที่ร่วมกับสถาบันเอกชนอีกสถาบันหนึ่งคือ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเข้าไปมีส่วนร่วมในเวทีที่เรียกว่า ASEAN Chambers of Commerce and Industry (ASEAN-CCI) ซึ่งเป็นกลไกภาคเอกชนของภูมิภาคกลไกเดียวที่มีสถานะเป็นตัวแทนภาคเอกชนทางการในการปรึกษาหารือกับกลไกอาเซียนภาครัฐที่ระดับ ASEAN Economic Ministerial Meetings (AEM) ในขณะที่กระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยภาครัฐในการดูแลหอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยอยู่ในความดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรม สำหรับสมาคมธนาคารไทยนั้น จะได้กล่าวต่อไปในด้านการธนาคารโดยเฉพาะ ทั้งนี้ สถาบันเอกชนทั้ง 3 ได้ประสานงานกันโดยผ่านองค์กรร่วมที่เรียกว่า คณะกรรมการร่วมหอการค้าไทย สมาคมอุตสาหกรรมไทย สมาคมธนาคารไทย (กกร.) หรือ Joint Standing Committee on Commerce, Industry and Banking ซึ่งมีโครงสร้างที่ประกอบด้วยประธานร่วมที่มาจาก 3 สถาบันดังกล่าวผลัดเปลี่ยนกันเป็นประธานตามวาระ มีเลขาธิการคณะกรรมการร่วม และมีคณะกรรมการ คือ ตัวแทนจากสถาบันทั้ง 3 คณะกรรมการร่วมดังกล่าว เป็นกลไกและสื่อกลางในการเจรจาติดต่อหรือประชุมองค์กรธุรกิจทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับต่างประเทศ

นอกจากนี้ ยังมีการรวมตัวของกลุ่มนักธุรกิจการค้าซึ่งมีสมาชิกทั้งที่เป็นบริษัทต่างชาติและไทย รวมทั้งบุคคลทั่วไปจากแทบทุกภาคธุรกิจ ในนามของหอการค้าต่างประเทศ หรือ Foreign Chambers of Commerce in Thailand โดยมีคณะกรรมการประสานงานหอการค้าต่างประเทศ ในฐานะช่องทางในการที่สมาชิกสามารถจัดทำข้อเสนอและ

กิจกรรมสำหรับหอการค้าทั้งหลาย รวมทั้งการประสานผลประโยชน์ร่วมกันระหว่าง องค์การการค้าทั้งของไทยและต่างประเทศ รัฐบาล หน่วยงานของรัฐ โดยผ่านกลไกที่เรียกว่า คณะทำงานประสานนโยบายหอการค้าต่างประเทศ ซึ่งมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ในปัจจุบันหอการค้าต่างประเทศในประเทศไทย ได้แก่

หอการค้าญี่ปุ่น
หอการค้าไทย-ฮ่องกง
หอการค้าอเมริกัน
หอการค้าออสเตรเลีย-ไทย
หอการค้าอังกฤษ
หอการค้าเนเธอร์แลนด์-ไทย
หอการค้าเดนมาร์ก-ไทย
หอการค้าฝรั่งเศส-ไทย
หอการค้าไทย-สวีเดน
หอการค้าไทย-อิตาลี
หอการค้าอาฟริกาใต้-ไทย
หอการค้าไทย-จีน
ชมรมธุรกิจโปแลนด์-ไทย
หอการค้าไทย-เกาหลี
หอการค้าสิงคโปร์-ไทย
หอการค้าไทย-แคนาดา
หอการค้านิวซีแลนด์-ไทย
หอการค้าเบลเยียม ลักเซมเบิร์ก-ไทย
หอการค้าไทย-นอร์เวย์
หอการค้าไทย-ฟินแลนด์
หอการค้าเยอรมัน-ไทย
หอการค้าสวิส-ไทย
หอการค้าไทยอิสราเอล
หอการค้าไทย-อินเดีย
สมาคมธุรกิจและอุตสาหกรรมไทย-ไต้หวัน

ก. ด้านการท่องเที่ยว

การบริการด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยอยู่ในการกำกับดูแลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐ ซึ่งในปัจจุบันนั้นทางรัฐบาลเห็นว่า อุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้แก่ประเทศเป็นจำนวนมาก เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างก้าวหน้ามากขึ้น รัฐบาลไทยจึงมีนโยบายดังนี้ คือ

ส่งเสริมให้เอกชนมีบทบาทในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยรัฐเป็นฝ่ายอำนวยความสะดวก และสนับสนุน รวมทั้งกำกับดูแลกิจการมัคคุเทศน์ให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับและสร้างความมั่นใจให้กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ส่งเสริมและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ชาวต่างประเทศรู้จักประเทศไทยในแง่มุมที่ถูกต้อง และทราบถึงความมีศักยภาพพร้อมมูลทั้งในด้านการท่องเที่ยว การค้า การลงทุน และการจัดกิจกรรมของนานาชาติ

พัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคนี้ โดยเร่งขยายโครงข่ายบริการพื้นฐานพัฒนาอุตสาหกรรมบริการให้มีมาตรฐาน ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

ในส่วนของภาคเอกชนนั้น ได้มีการจัดตั้งสถาบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสมาคมต่างๆ แยกย่อยตามประเภทสาขาของธุรกิจการท่องเที่ยว หลายสมาคมด้วยขนาดที่แตกต่างกันไป โดยสมาคมขนาดใหญ่ มีสองสมาคม คือ สมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว และสมาคมโรงแรมไทย สมาคมทั้งสองนี้นับเป็นสมาคมที่อิทธิพลสูงมากในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย นอกจากนี้

หอการค้าไทยยังเป็นอีกองค์หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในด้านการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวของไทยด้วย ในปัจจุบันนั้นผู้ประกอบการด้านธุรกิจการบริการท่องเที่ยวในได้มีความพยายามที่จะปรับตัวในด้านความพร้อมและการยกระดับศักยภาพการแข่งขันท่ามกลางภาวะบีบคั้นของการเปิดเสรีการค้าและการบริการ โดยผู้ประกอบการภายในประเทศมีความกังวลใจว่าจะไม่สามารถแข่งขันกับต่างชาติ อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการปรับตัวของผู้ประกอบการในด้านการท่องเที่ยวมักเป็นในลักษณะของการแสวงผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม แทนที่จะเป็นการรวมผนึกกำลังระหว่างสาขาต่างๆ ของการท่องเที่ยวในการแสวงหายุทธวิธีในการปรับตัวร่วมกัน ทำให้ผู้ประกอบการบางกลุ่มเล็งเห็นถึงปัญหาของการบั่นทอนศักยภาพในการแข่งขันของไทย โดยมีความกังวลใจว่าอาจเกิดวิกฤตอุตสาหกรรมท่องเที่ยวดังเช่นที่เกิดกับภาคธุรกิจการเงินที่กำลังประสบอยู่ในขณะนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปัญหาการขาดเอกภาพในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย มีผลกระทบไปถึงปัญหาการบริหารจัดการและการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวระดับประเทศในการแข่งขันกับต่างชาติ ท่าทีดังกล่าวสะท้อนอย่างชัดเจนในการประชุมสัมมนาเรื่อง "การสร้างเอกภาพในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว" ซึ่งจัดขึ้นโดยสถาบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ร่วมกับคณะกรรมการการท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าไทย เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2543 นี้

ข. ด้านการขนส่ง

การบริการจัดการด้านการคมนาคมขนส่ง ของไทยนั้นอยู่ในอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของกระทรวงคมนาคม เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาและขยายระบบการคมนาคม การสื่อสาร การขนส่งให้ทั่วถึง และรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในส่วนของการคมนาคมทางบกนั้น เป็นการเน้นสร้างเส้นทางคมนาคมทางบกให้กระจายและเชื่อมโยงกันอย่างทั่วถึง การวางโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งและสื่อสาร ให้สามารถรองรับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต โดยส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการลงทุนและให้บริการด้านการขนส่งและการสื่อสาร

ในด้านการขนส่งทางอากาศนั้น เป็นการดำเนินการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการบินและการขนส่งทางอากาศของภูมิภาคนี้ รวมทั้งการขยายการขนส่งทางอากาศภายในประเทศให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ประเทศไทยได้มีการอนุญาตการบินเช่าเหมามายังและไปจากประเทศไทยในหลายประการ ได้แก่ 1) อนุญาตให้สายการบินของต่างประเทศประมาณ 12 สายการบิน ทำการบินเช่าเหมาลักษณะเช่าเหมากึ่งประจำ 2) การอนุญาตการบินเช่าเหมาเฉพาะเที่ยวแก่สายการบินและบริษัทการบินต่างๆ 3) การอนุญาตผ่านผันให้สายการบินบางสายทำการบินไม่สอดคล้องกับความตกลงความจำเป็นทางด้านสายการบิน และ 4) การอนุญาตให้สายการบินประมาณ 7 สายการบินทำการบินมาไทยได้ โดยไม่ต้องมีความตกลงระหว่างกัน

นอกจากนี้ ประเทศไทยได้เข้าร่วมในโครงการ TRAINAIR ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ และรัฐบาลสวีเดน เพื่อยกระดับมาตรฐานความรู้ในการบริหารจัดการและการควบคุมจราจรการบิน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในการยกระดับศักยภาพของประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการบินและการขนส่งทางอากาศของภูมิภาคในอนาคตอันใกล้

ในด้านการขนส่งทางน้ำนั้น เป็นการมุ่งพัฒนาระบบการขนส่งทางน้ำและการขนส่งชายฝั่งทะเล โดยจัดสร้างท่าเรือขึ้นในจุดที่จะเชื่อมโยงกับการขนส่งทางบก เพื่อลดต้นทุนการขนส่งสินค้าและการประหยัดพลังงาน ทั้งนี้ ในการขนส่งทางทะเลนั้น ประเทศไทยมีท่าเรือไม่มากนัก ซึ่งท่าเรือที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งที่อยู่ระหว่างการดำเนินการปรับปรุง

และก่อสร้างเพิ่มเติม ได้แก่ ท่าเรือกรุงเทพ ท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือมาบตาพุด ท่าเรือสัตหีบ ท่าเรือกระบี่ ท่าเรือภูเก็ต ท่าเรือสงขลา ท่าเรือปัตตานี เป็นต้น ในปัจจุบันนั้น ท่าเรือที่มีอยู่แล้ว คือ ท่าเรือกรุงเทพ และท่าเรือสัตหีบ อยู่ในการกำกับดูแลรับผิดชอบของการท่าเรือแห่งประเทศไทย ซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 1951 ในสายการบังคับบัญชาของกระทรวงคมนาคม โดยอาศัยการบริหารจัดการในรูปของ Board of Commissioners ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งให้มีอำนาจรับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย ควบคุม และกำกับดูแลการดำเนินการต่างๆ ของการท่าเรือแห่งประเทศไทย

ประเทศไทยยังคงขาดความพร้อมในหลายๆ ด้านในการที่จะยกระดับศักยภาพของตนเองให้สามารถแข่งขันได้ในด้านการขนส่งทางเรือเชิงพาณิชย์ ทั้งจากการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐยังขาดความเข้าใจในธุรกิจการขนส่งทางเรือ และความไม่แข็งแกร่งเท่าที่ควรของภาคเอกชนไทย ตลอดจนองค์กรความร่วมมือทางธุรกิจในด้านนี้ ซึ่งยังประสบปัญหาการขาดการยอมรับจากภาครัฐและการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ทันการณ์จากภาครัฐบาลในระดับหนึ่ง ดังสะท้อนให้เห็นได้จากกรณีของ สมาคมเจ้าของและตัวแทนเรือกรุงเทพฯ (Bangkok Shipowners & Agents Association) ซึ่งเป็นสมาคมธุรกิจไทยในด้านการขนส่งสินค้าทางเรือไปยังต่างประเทศ ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 1968 และเป็นสมาชิกของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยก็ตาม เป็นเหตุให้การเสนอความคิดริเริ่ม ตลอดจนการผลักดันและประสานนโยบายต่างๆ เป็นไปได้อย่างจำกัด

ค. ด้านโทรคมนาคม

การบริการจัดการด้านโทรคมนาคมของไทยนั้นอยู่ในอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของกระทรวงคมนาคม ทั้งนี้ การบริการโทรคมนาคมในประเทศไทยแต่เดิมนั้น เป็นงานในความรับผิดชอบของกรมไปรษณีย์โทรเลข ในปัจจุบันนั้นได้โอนมาอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย และการสื่อสารแห่งประเทศไทย ตาม พ.ร.บ. โทรเลขและโทรศัพท์ พ.ศ. 2477

องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงคมนาคม มีข่ายงานชุมสายโทรศัพท์ทั่วประเทศ และมีบทบาทในการส่งเสริมบริการโทรศัพท์ให้มีสมรรถนะทั้งด้านคุณภาพและความสะดวกในการติดต่อที่รวดเร็วและเพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ ในขณะที่การสื่อสารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจและสังกัดกระทรวงคมนาคมเช่นกันนั้น ดำเนินการด้านสื่อสารไปรษณีย์และโทรคมนาคม เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ส่งข่าวสารให้พ่อค้า ประชาชน นักธุรกิจและหน่วยงานต่างๆ โดยในปัจจุบันอยู่ในระหว่างการปรับปรุงการบริการด้านโทรคมนาคมให้ก้าวหน้า

ถึงแม้ว่า กิจการโทรคมนาคมที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านบริการสื่อสารโทรคมนาคม ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศนั้น เป็นการดำเนินการในรูปแบบของการ "ผูกขาด" โดยรัฐบาล ในปัจจุบัน รัฐบาลได้เริ่มหันมาดำเนินนโยบายการค้าเสรี สำหรับอุปกรณ์หรือ สินค้าที่เกี่ยวข้องในธุรกิจนี้ โดยเปิดให้มีการค้าขายกันอย่างอิสระมากขึ้น มีจำนวนผู้ค้ามากรายขึ้น และมีการร่วมมือระหว่างรัฐวิสาหกิจกับธุรกิจเอกชนในการบริการโทรคมนาคม ซึ่งรัฐไม่สามารถลงทุนดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การจัดบริการพื้นฐานซึ่งส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการโดยภาครัฐนั้น ได้มีความพยายามปรับปรุงโครงสร้างองค์กร และประสิทธิภาพการดำเนินงานให้เป็นเชิงธุรกิจมากขึ้น เพื่อลดปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนและการขาดความคล่องตัวล่าช้าของการดำเนินงาน ทั้งนี้ การแก้ไข พ.ร.บ. โทรเลขและโทรศัพท์ พ.ศ. 2477 เป็นแผนการดำเนินงานในระยะสั้น ซึ่งมีประเด็นสำคัญ คือ การยกเลิกการผูกขาด และการจัดตั้งองค์กรกลางด้านการสื่อสารในฐานะกลไกในการกำกับดูแล (Regulator) กิจการโทรคมนาคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้าน

คลื่นความถี่ การบริการโทรคมนาคมทางวิทยุ การบริการโทรคมนาคมทางสาย เทคนิคต่างๆ ของระบบโทรคมนาคม การควบคุมอัตราบริการ การจัดทำนโยบายการให้บริการโทรคมนาคม เป็นต้น

การดำเนินการดังกล่าวเป็นการรองรับนโยบายของรัฐบาลซึ่งมุ่งการพัฒนาข่ายการติดต่อสื่อสารโทรคมนาคมให้ทั่วถึงและทันสมัย โดยนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ เพื่ออำนวยบริการให้สามารถรองรับการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการเงินในภูมิภาคนี้

ง. ด้านการธนาคาร

การกำกับดูแลภาคการบริการด้านการเงินการธนาคารเป็นความรับผิดชอบของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อประกอบธุรกิจธนาคารกลางตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 ทั้งนี้ บทบาทหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทยมีลักษณะคล้ายคลึงกับธนาคารกลางในประเทศต่างๆ กล่าวคือ มีหน้าที่หลักในการรักษาเสถียรภาพทางการเงินและดูแลระบบการเงินให้มั่นคง เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ การกำกับดูแลสถาบันการเงินเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งนอกจากการกำกับและตรวจสอบการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์แล้ว ยังรวมถึงบริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เพื่อให้มีความมั่นคง และเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ หน้าที่อื่นๆ ของธนาคารแห่งประเทศไทยมีดังนี้คือ 1) การกำหนดนโยบายการเงินและเป็นที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจแก่รัฐบาล 2) การเป็นนายธนาคารให้แก่รัฐบาลและสถาบันการเงิน 3) การออกบัตรธนาคารและธนบัตร 4) การพัฒนาและดูแลการทำงานของระบบการเงิน 5) การส่งเสริมภาคเศรษฐกิจสำคัญ เช่น การส่งออก การเกษตรและอุตสาหกรรม ในรูปของการอนุเคราะห์ทางการเงิน 6) การบริหารสินทรัพย์และหนี้สินทางการเงินของประเทศ และ 7) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ในฐานะแหล่งวิทยาการในการให้ความรู้ทางเศรษฐกิจและการเงิน

นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยยังทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศและการร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศต่างๆ โดยความร่วมมือในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น เป็นการเป็นตัวแทนในการประชุมกลุ่มธนาคารกลางแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEACEN) นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือในกลุ่มธนาคารกลางแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย (SEANZA) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการเงินและการพัฒนาประเทศ

ในประเทศไทยนั้น นักการธนาคารไทยได้รวมตัวกันจัดตั้งสมาคมธนาคารไทยขึ้นตั้งแต่เดือนกันยายน 2501 โดยจดทะเบียนเป็นสมาคมการค้าเมื่อปี 2510 ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้เป็นสถาบันกลางของธนาคารพาณิชย์ ทั้งในการยกระดับพัฒนาการของธนาคารไทยและในการเป็นตัวแทนภาคเอกชนในด้านการธนาคารมีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบายของรัฐ เช่นการเป็นจุดศูนย์กลางในการระดมความร่วมมือระหว่างธนาคารไทยต่างๆ ให้มีส่วนร่วมในงานของคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการมีบทบาทในความร่วมมือระดับภูมิภาค ซึ่งอยู่ในส่วนการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจต่างประเทศของสมาคมดังกล่าวอย่างไรก็ตามสมาคมธนาคารไทยยังไม่มีการรวมตัวที่เข้มแข็งด้วยความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างธนาคารต่างๆ ของไทยเท่าที่ควร เนื่องจากลักษณะของธุรกิจที่ต้องแข่งขันสูง

จ. ด้านการบริการทางวิชาชีพ

ประเทศไทยมีสมาคมที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในสายวิชาชีพหลายสาขาวิชาชีพ ซึ่งที่สำคัญได้แก่ สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (Institute of Certified Accountants and Auditors of Thailand) เป็นองค์กรอิสระที่กำกับวิชาชีพการบริการด้านการบัญชีซึ่งจัดตั้งขึ้นมาตั้งแต่ปี 1948 และมีศักยภาพในการสร้างความเป็นปึกแผ่นของความร่วมมือ การขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการเผยแพร่ความรู้เพื่อมาตรฐานและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ โดยมีพันธกิจหลัก 3 ประการคือ 1) การส่งเสริมวิชาชีพทางบัญชีให้มีมาตรฐาน 2) การส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิก และ 3) การเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ทางบัญชีและวิชาการอื่นๆ

ถึงแม้ว่าสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีอนุญาตแห่งประเทศไทยจะยังคงมีบทบาทน้อยมากในการพัฒนาเพื่อความพร้อมในระบบเศรษฐกิจเสรี ทว่า สมาชิกของสมาคมก็มีท่าทีร่วมกันในลักษณะที่เห็นด้วยต่อการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ เพื่อประโยชน์จากการพัฒนาและรับเทคโนโลยีใหม่ ประกอบกับการที่วิชาชีพบัญชีต้องอิงกติกาสากลที่มีการพัฒนาในระดับโลก ถึงแม้ว่าประเทศไทยอาจประสบปัญหาในระยะสั้นเกี่ยวกับการเตรียมพร้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านกฎหมาย ตลอดจนด้านบุคลากรและเทคโนโลยี ทว่าปัญหาดังกล่าวกำลังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงแก้ไข และอยู่ในแผนงานระยะเฉพาะหน้าของสมาคมอยู่แล้ว โดยอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานอิสระและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระทรวงพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม ทางสมาคมยังไม่ได้มีการพัฒนาแผนในระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาวแต่อย่างใด เนื่องจากอยู่ในระหว่างการดำเนินการจัดตั้งคณะทำงานพิจารณาดำเนินการ

ในส่วนของประเทศไทยนั้น การเร่งพิจารณากฎหมายวิชาชีพ คือ พ.ร.บ.การบัญชี และ พ.ร.บ. วิชาชีพบัญชี เพื่อประกาศใช้ก่อนการเปิดเสรี เป็นช่องทางที่น่าจะอำนวยให้ภาคเอกชนประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐตามแนวทางในการกำกับดูแลวิชาชีพในระดับสากลได้

ในสายวิชาชีพด้านวิศวกร เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งถึงปัญหาความพร้อมของการปรับตัวของประเทศไทยท่ามกลางความพยายามในการเปิดเสรีการบริการทางวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปรับปรุงคุณภาพวิศวกรให้เข้ามาตรฐานสากล รวมทั้งการปรับตัวในด้านความตื่นตัวและการตระหนักถึงปัญหาและโอกาสในวงกว้าง ประกอบกับการที่ประเทศไทยยังขาดกฎหมายรองรับเกี่ยวกับประสิทธิภาพและการทำงานของวิศวกรซึ่งต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐมากขึ้น ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีองค์กรทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสายงานนี้ เช่น Engineering Institute of Thailand ซึ่งเป็นสมาชิกของ ASEAN Federation of Engineering Organizations และมีวัตถุประสงค์ในการยกระดับคุณภาพวิศวกรให้เข้ามาตรฐานสากล ถึงแม้ว่า องค์กรจะมีแนวทางในการส่งเสริมการเปิดเสรีด้านการให้บริการทางวิชาชีพวิศวกรทว่ายังเห็นว่า การเปิดเสรีในขณะที่บุคลากรภายในประเทศยังไม่พร้อม และการขาดกฎหมายรองรับนั้น หมายถึงภาวะคุกคามมากกว่าโอกาส ทั้งนี้ ปัญหาที่ส่งผลกระทบเพิ่มเติมอย่างมากต่อการปฏิบัติงานขององค์กรในการยกระดับคุณภาพทางวิชาชีพสู่ระดับมาตรฐานสากลนั้น คือ ปัญหาทางด้านการเงิน ซึ่งส่งผลต่อเนื่องถึงการขาดการศึกษาวิจัยและพัฒนาที่จำเป็นต่อการปรับตัว

4.6 เวียดนาม

เวียดนาม เป็นประเทศสมาชิกใหม่ประเทศหนึ่งของอาเซียน ซึ่งมีระบอบการปกครองและการบริหารจัดการทางเศรษฐกิจที่แตกต่างจากประเทศสมาชิกเดิมของอาเซียนข้างต้น กล่าวคือ เวียดนาม เป็นประเทศสังคมนิยมที่อยู่

ระหว่างการปฏิรูปปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการทางเศรษฐกิจให้อิงกลไกตลาดมากขึ้น (Transitional Economy) โดยการที่รัฐบาลเวียดนามได้เลือกแนวทางการปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารจัดการในลักษณะของการปฏิรูปแทนที่จะเป็นแนวของการปฏิวัตินั้น เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไปกับการพัฒนาสังคม และให้เป็นการสอดคล้องกับความรู้สึกพื้นฐานของประชาชนโดยทั่วไปในการธำรงรักษาอิสรภาพภายใต้ระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม

เวียดนามได้ริเริ่มการปฏิรูประบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยการประกาศใช้นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่เรียกว่า Doi Moi ซึ่งสะท้อนความพยายามในการเปิดกว้างทางเศรษฐกิจ และการเปิดเสรีทางการค้า เพื่อการเตรียมตัวที่จะก้าวสู่ระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่อไป ในขณะเดียวกันได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ วิธีปฏิบัติทางด้านการค้าและการพาณิชย์หลายประการ รวมทั้งการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการในทางสถาบันต่างๆ ที่เป็นกลไกของรัฐ ซึ่งตราบจนปัจจุบันนี้ รัฐบาลเวียดนามได้แสดงท่าทีในเชิงนโยบายที่จะดำเนินการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของกลไกของรัฐต่อไป ถึงแม้ว่าเวียดนามจะยังคงประสบปัญหาการด้อยความสามารถในการแข่งขันทางการค้าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม การที่อุตสาหกรรมการค้าของเวียดนามยังอยู่ในระยะเริ่มต้นของการปรับตัวสู่ระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ และยังคงได้รับการปกป้องอย่างมากจากรัฐ รวมทั้งการที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการบริหารกำกับดูแลส่วนต่างๆ ของเศรษฐกิจยังคงมีความอ่อนด้อยในเชิงประสบการณ์ด้านการบริหารในระบบเศรษฐกิจแบบอิงกลไกตลาด ตลอดจนการขาดระบบกฎหมายในระบบสากล

ในการบริหารความตกลงด้านการค้าบริการของเวียดนามนั้น เวียดนามมี Ministry of Planning and Investment เป็นกลไกสำคัญโดยมี Department of Trade and Service เป็นกลไกรองรับนอกเหนือไปจากการมีส่วนร่วมของกลไกอื่นๆ ของภาครัฐที่รับผิดชอบในแต่ละสาขาการค้าบริการเป็นการเฉพาะดังนี้

ก. ด้านการท่องเที่ยว

การกำกับดูแลด้านการท่องเที่ยวในประเทศเวียดนามนั้นเป็นอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของ Vietnam National Administration of Tourism ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ในสายการกำกับดูแลของ General Department of Tourism ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวทั่วประเทศ ซึ่งนอกจากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวขององค์กรทางเศรษฐกิจต่างๆ แล้ว หน่วยงานนี้ยังมีหน้าที่ในการควบคุมดูแลกิจกรรมขององค์กร สมาคม ตลอดจนพฤติกรรมของพลเมืองชาวเวียดนามและคนต่างชาติในเวียดนามด้วย อำนาจหน้าที่ของ General Department of Tourism ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบด้วย

การร่างแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เสนอต่อรัฐบาลในการอนุมัติ การกำกับควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนที่รัฐบาลอนุมัติ

การร่างกฎหมายและอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องเสนอต่อรัฐบาล เพื่อนำเสนอต่อ National Assembly และ Standing Committee of the National Assembly เพื่อทำการออกกฎหมายและอนุบัญญัตินั้น ตลอดจนการเสนอต่อรัฐบาลในการออกเอกสารต่างๆ ภายใต้ในการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและนโยบายในด้านการท่องเที่ยว รวมตลอดถึงการออกคำสั่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรฐานทางเทคนิค กระบวนการต่างๆ ทางด้านเทคนิคที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การออกใบอนุญาตหรือการถอดถอนใบอนุญาตในการประกอบการด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้ประกอบการต่างๆ ตาม

ระเบียบของทางการและแนวปฏิบัติในระดับสากล ทั้งนี้ รวมถึงการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตแก่บรรษัทต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในประเทศเวียดนามด้วย

การเสนอแนวทางและแผนงานต่อรัฐบาล ในส่วนที่เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศ การเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ การลงนามในความตกลงระหว่างประเทศทางด้านการท่องเที่ยว การเจรจาต่อรองและลงนามกับองค์กรต่างประเทศที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ตามกรอบระเบียบของทางรัฐบาล และการกำกับดูแลการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและความตกลงร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ และ

การกำกับควบคุมดูแลกระทรวงต่างๆ หน่วยงานของรัฐที่มีฐานะในระดับกระทรวง หน่วยงานอื่นๆ ของรัฐบาล ตลอดจนหน่วยงานในระดับ People's Committee องค์กรต่างๆ รวมทั้งปัจเจกชน ทั้งที่เป็นพลเมืองเวียดนาม และต่างชาติ ในการปฏิบัติตามกฎหมาย นโยบาย และกรอบระเบียบกติกาต่างๆ ที่ออกโดย General Office of Tourism ในกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในการลงทุนด้านการท่องเที่ยวนั้น General Department of Tourism มีหน่วยงานรองรับโดยเฉพาะด้วย เรียกว่า Department of Tourism, Co-operation and Investment

ในปัจจุบัน เวียดนามได้มีส่วนร่วมในเวทีระหว่างประเทศด้านการท่องเที่ยวหลายแห่ง ดังเห็นได้จากการเข้าเป็นสมาชิกของ World Tourism Organization ตั้งแต่ปี 1981 การเป็นสมาชิกของ Pacific Asia Travel Association (PATA) ตั้งแต่ปี 1989 ซึ่งสาขาของ PATA ในเวียดนามเริ่มเมื่อปี 1994 ด้วยจำนวนสมาชิกมากกว่า 40 ราย นอกจากนี้ บริษัทด้านการท่องเที่ยวของเวียดนามหลายบริษัทยังได้เป็นสมาชิกขององค์กรความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวอื่นคือ Japanese Tourism Association (JATA) และ American Society of Tourism Association (ASTA) ด้วย ในปัจจุบัน บริษัทด้านการท่องเที่ยวของเวียดนามได้สร้างความสัมพันธ์กับบริษัทด้านการท่องเที่ยวในประเทศต่างๆ กว่า 50 ประเทศรวมประมาณกว่า 50 บริษัท

ข. ด้านการขนส่ง

การบริหารจัดการด้านการคมนาคมขนส่ง เป็นอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของ Ministry of Transport and Communication โดยประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐบาล เช่น State Planning Committee ในสายการกำกับดูแลของ Ministry of Planning and Investment โดยอำนาจหน้าที่ของ Ministry of Transport and Communication นั้นเป็นไปตาม Decree No. 15/CP ซึ่งออกเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 1993 ซึ่งบัญญัติให้ประกอบด้วย

การร่างและเสนอแผนทั่วไปในการพัฒนาการคมนาคมขนส่งทั่วประเทศต่อหน่วยงานด้านการวางแผนของรัฐบาล การกำกับดูแลรัฐบาลท้องถิ่นในการจัดทำแผนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น รวมทั้งเครือข่ายด้านการคมนาคมขนส่งเพื่อนำเสนอต่อรัฐบาลในการอนุมัติต่อไป

การกำกับควบคุมหน่วยงานในความรับผิดชอบ ในการร่างกฎหมาย และนโยบายด้านการบริหารจัดการ เพื่อเสนอต่อรัฐบาลในการประกาศบังคับใช้

การออกมาตรฐานระดับชาติ และควบคุมมาตรฐานระดับชาติ รวมทั้งการควบคุมระบบการคมนาคมขนส่งทั้งทางบก ทางทะเล และทางอากาศ ตลอดจนด้านการท่าเรือ ตามกรอบระเบียบของทางรัฐบาล

การเสนอโครงการก่อสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่อขออนุมัติจากรัฐบาล ตลอดจนการกำกับควบคุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการขอนุมัติโครงการต่างๆ

การให้แนวทางและกำกับควบคุมในการออกใบอนุญาต การต่อใบอนุญาต ในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางด้านคมนาคมขนส่ง

การกำกับดูแลมาตรฐานด้านเทคนิคที่ใช้ในการขนส่ง ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ และ
การควบคุมดูแล การปฏิบัติตามนโยบาย กฎหมาย และกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ค. ด้านการโทรคมนาคม

การบริหารจัดการด้านโทรคมนาคมของเวียดนาอยู่ในความรับผิดชอบกำกับดูแลของ Department General of Posts and Telecommunications โดยในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเจรจาด้านค้าบริการในบริบทของอาเซียนนั้น Department General of Posts and Telecommunications มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงคือ Science-Technology and International Cooperation Department

ง. ด้านการธนาคาร

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้เปิดประตูสู่โลกภายนอกเป็นลำดับตามนโยบาย Doi Moi และจากการที่ได้เป็นสมาชิกอาเซียน เวียดนามได้ดำเนินการปฏิรูปการบริหารจัดการระบบธนาคารมาตั้งแต่ปี 1988 ในฐานะส่วนหนึ่งของนโยบาย Doi Moi ถึงแม้ว่า การบริหารจัดการในการกำกับควบคุมดูแลระบบธนาคารในประเทศเวียดนาม ยังคงอยู่ในอำนาจความรับผิดชอบของ Ministry of Finance และ State Bank of Vietnam แต่บทบาทภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของกลไกดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ State Bank of Vietnam ได้ปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบสากลมากขึ้น

State Bank of Vietnam หรือที่เรียกอย่างสั้นๆ ว่า State Bank นั้น เป็นหน่วยงานในสายการบังคับบัญชาและกำกับดูแลของ Council of Ministers โดยมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการกำกับและควบคุมระบบการธนาคารในประเทศเวียดนามให้เป็นไปตามกฎระเบียบและนโยบายของรัฐ โดยนับตั้งแต่ปี 1990 เป็นต้นมา State Bank of Vietnam ได้พยายามปรับบทบาทของตนให้มีลักษณะที่เป็นธนาคารแบบทันสมัยมากขึ้น โดยเพิ่มบทบาทในทางนโยบายในการควบคุมเงินตราและสินเชื่อมากขึ้น

ระบบธนาคารในเวียดนามได้เพิ่มบทบาทของธนาคารพาณิชย์และการมีส่วนร่วมของต่างชาติในกิจกรรมด้านการธนาคารมากขึ้นเป็นลำดับ ถึงแม้ว่า ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นของรัฐยังคงมีอยู่และครองสัดส่วนถึงร้อยละ 90 ของการประกอบการ ในประเทศเวียดนามได้มีการจัดตั้งธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้น ได้แก่ Industrial and Commercial Bank และ Agribank ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อปี 1989 เพิ่มเติมจากธนาคารพาณิชย์ที่มีอยู่ก่อนแล้วเพียง 2 แห่งคือ Bank for Foreign Trade และ Construction and Investment Bank นั้นได้เพิ่มสัดส่วนของการประกอบการตามระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงในระบบการธนาคาร

ในขณะเดียวกัน รัฐบาลเวียดนามได้อนุญาตให้ธนาคารต่างชาติเข้าไปตั้งสาขาต่างๆ มากขึ้น เช่นในกรณีของ Australia and New Zealand Bank รวมทั้งธนาคารร่วมทุนต่างๆ ในแถบเมืองใหญ่ๆ อย่างฮานอย โฮจิมินต์ซิตี้ และไฮฟอง ซึ่งส่งผลให้ธนาคารท้องถิ่นต้องพยายามปรับตัวในด้านการบริหารจัดการตามไปด้วย

อย่างไรก็ตาม พัฒนาการของระบบธนาคารในเวียดนามยังคงไม่สามารถรองรับพัฒนาการทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งดังที่ธนาคารโลก (World Bank, 1994) ได้ประเมินว่า ระบบธนาคารอย่างเป็นทางการของเวียดนามสามารถให้บริการได้เพียงร้อยละ 7 ของประชากรเท่านั้น นอกจากนี้ Standard & Poor (Financial Express, 25 January 2000) ยังประเมินว่าระบบธนาคารของเวียดนามยังมีปัญหาความเสี่ยงสูงมาก เนื่องจากความไม่โปร่งใสของกฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ รวมทั้งปัญหาในด้านการบริหารจัดการและการเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้อง ปัญหาดังกล่าวเป็นสิ่งที่อยู่ในระหว่างการปรับปรุง เนื่องจากเวียดนามยังคงพยายามที่จะปรับปรุงระบบการธนาคารสู่ระบบสากลให้รองรับเศรษฐกิจของประเทศได้ต่อไป

จ. ด้านการบริการทางวิชาชีพ

เวียดนามมีองค์กรต่อไปนี้เป็นกลไกในฐานะสมาคมในด้านการให้บริการทางวิชาชีพ ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ สมาคมดังกล่าวนั้นส่วนใหญ่แล้วครอบคลุมในด้านการก่อสร้าง คือ

- Vietnam Engineering Consultant Association (VECAS) โดยมี Vice-Minister of Construction เป็นประธาน
- Vietnam Association of Structural Engineers (VASE) โดยมี Former Minister of Planning and Investment เป็นประธาน
- Vietnam Association of Construction Contractors (VACC) โดยมี Former Chairman of VINACONEX, Ministry of Construction เป็นประธาน

องค์กรวิชาชีพกำกับดูแลในด้านการบริการด้านอื่นๆ ได้แก่ การบริการวิชาชีพกฎหมาย คือ Lawyers Association of Vietnam

4.7 การวิเคราะห์รูปแบบสถาบันในอาเซียน

4.7.1 สถาบันที่มีอยู่: จุดแข็งและจุดอ่อน

ก. จุดแข็ง

การมีกลไกของภูมิภาคในการบริหารความตกลงในระดับพหุภาคี คือ องค์การการค้าโลก ซึ่งเป็นนิติบุคคลระหว่างประเทศทางกฎหมายในการบริหารความตกลงและกำกับดูแลการเปิดเสรีด้านการค้าบริการระหว่างประเทศภายใต้ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการระหว่างประเทศ โดยกลไกที่อาเซียนสร้างไว้ร่วมกันมีทั้งอย่างเป็นทางการและอย่างไม่เป็นทางการ โดยกลไกทางการได้แก่ ASEAN-Geneva Committee และคณะผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group) ด้านการค้าบริการ ซึ่งอาเซียนได้จัดตั้งขึ้นเมื่อต้นปี 1998 ส่วนกลไกอย่างไม่เป็นทางการ หมายถึง การปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน กลไกดังกล่าวนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการประสานท่าทีระหว่าง

ประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้งๆ ที่ถึงแม้ว่าประเทศสมาชิกอาเซียนมีพื้นฐานความพร้อมที่แตกต่างกันในกระบวนการเปิดเสรีด้านการค้าบริการ และบางประเทศสมาชิกอาเซียนไม่มีท่าทีเชิงนโยบายที่ชัดเจนในด้านการค้าบริการในบางสาขาบริการ ทั้งนี้ การสนับสนุนให้การค้าบริการเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจาการค้าพหุภาคี เป็นนโยบายที่ชัดเจนและเป็นจุดร่วมของท่าทีอย่างเป็นทางการที่สำคัญของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อป้องกันภาวะความไม่เท่าเทียมกันด้านพลังอำนาจในการเจรจาต่อรองระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบและครอบงำการค้าบริการอยู่ในส่วนต่างๆ ของโลก

การดำเนินงานในการเปิดเสรีด้านการค้าบริการของอาเซียนภายใต้กรอบ AFAS เป็นการดำเนินงานในสายการบังคับบัญชาและกำกับดูแลของการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีกลไกรองรับในระดับปฏิบัติ คือ ASEAN Coordinating Committee on Services (CCS) ซึ่งมีหน้าที่ติดตามดูแลและดำเนินการทบทวนความก้าวหน้าของการเจรจาเปิดเสรีด้านการค้าบริการต่อกันของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยต้องรายงานให้ SEOM ทราบถึงความก้าวหน้าของการเจรจาเป็นระยะๆ ทั้งนี้ หน่วยงานหลักที่เป็นตัวแทนของประเทศสมาชิกในการเจรจาในเวทีระดับอาเซียน เป็นหน่วยงานเดียวกับที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการเจรจาระดับพหุภาคีภายใต้ GATS การบริหารความตกลงภายใต้โครงสร้างกลไกบริการดังกล่าว เป็นการอำนวยความต่อเนื่องและรองรับกันระหว่างท่าทีของประเทศสมาชิกอาเซียนในบริบทของเวทีพหุภาคีในบริบทของ GATS และท่าทีในระดับภูมิภาคอาเซียนที่มีเป้าหมายสู่ GATS-Plus

การที่กลไกบริหารจัดการความตกลง AFAS มีกลไกระดับเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญรายสาขารองรับในลำดับต่อมาจากระดับ (CCS) โดยการเจรจาในระดับเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญรายสาขานี้ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้มีการเจรจาทั้งในลักษณะหลายสาขารวมกัน และในลักษณะรายสาขาย่อย ซึ่งในระดับสาขาย่อยนี้มีรูปแบบการประชุมที่ค่อนข้างมีอิสระของตัวเองในระดับหนึ่ง โดยมีแผนงานในระดับปฏิบัติ และมีการรายงานความก้าวหน้าของการเจรจาต่อ CCS ทั้งนี้เนื่องจากการที่แต่ละสาขาของการค้าบริการมีลักษณะและข้อจำกัดของแต่ละสาขาแตกต่างกันออกไป นอกจากนี้การบริหารการเจรจาดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญของแต่ละสาขาของประเทศสมาชิกได้แลกเปลี่ยนแนวคิดและท่าทีเพื่อให้สามารถหาแนวคิดร่วมรายสาขา เพื่อนำไปสู่กระบวนการทบทวนหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายรวมของการค้าบริการของอาเซียนต่อไป

การที่สำนักงานเลขาธิการอาเซียน มีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกรองรับกระบวนการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการ ซึ่งนอกจากหน้าที่ในการอำนายความสะดวกและประสานงานแก่การเจรจาในระดับกลุ่มเจรจา และการประชุมของ CCS แล้ว ยังมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการรองรับทางด้านเทคนิควิชาการเพื่อให้ภาพของการเปิดเสรีด้านการค้าบริการของอาเซียนปรากฏออกมาชัดเจน และมีมิติที่สามารถวัดพัฒนาการของความร่วมมือและการเปิดเสรีด้านการค้าบริการระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนได้

การมีคณะทำงานรายสาขา โดยมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างทั่วถึงระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศในการทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานในคณะทำงาน

กลไกทางสถาบันในกรอบความตกลง AFAS เป็นกลไกที่ได้รับการปรับปรุงจากลักษณะที่เป็นจุดอ่อนต่างๆ ของกลไกและกระบวนการทำงานที่อาเซียนได้เคยดำเนินมา ให้เป็นระบบที่มีความชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของสำนักงานเลขาธิการอาเซียน

ข. จุดอ่อน

กลไกบริหารจัดการความตกลงด้านการค้าบริการในระดับองค์การการค้าโลกมีกระบวนการที่ค่อนข้างเชื่องช้าเมื่อเปรียบเทียบกับองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ ที่มีความโดดเด่นในเวทีระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีปัญหาความไม่โปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจทางนโยบาย ซึ่งถึงแม้ว่าประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายจะเป็นสมาชิกส่วนใหญ่ขององค์การดังกล่าว แต่ก็ไม่มีอำนาจต่อรองมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นสมาชิกส่วนน้อยขององค์การดังกล่าว

ประเทศสมาชิกอาเซียนยังไม่เป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลกได้ครบทุกประเทศ

ประเทศสมาชิกอาเซียนมีพื้นฐานความพร้อมที่แตกต่างกัน มีมุมมองและท่าทีที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการเปิดเสรีด้านการค้าบริการ โดยที่บางประเทศยังคงไม่มีท่าทีเชิงนโยบายที่ชัดเจนต่อภาคบริการ ทำให้ในการส่งผู้แทนของประเทศสมาชิกอาเซียนไปในเวทีการเจรจานั้นประสบปัญหาสำคัญ 3 ประการคือ 1) การไม่อาจหาดุลยภาพระหว่างท่าทีในการปกป้องผลประโยชน์ระดับประเทศ กับการประสานประโยชน์ร่วมกันของภูมิภาค 2) ในการประชุมระดับผู้เชี่ยวชาญรายสาขาภายใต้กรอบ AFAS ของอาเซียนนั้น มักปรากฏเหตุการณ์ที่บางประเทศสมาชิกไม่ได้ส่งผู้แทนของตนเข้าร่วมประชุม และ 3) ปัญหาความต่อเนื่องของการเป็นผู้แทนของเประเทศของผู้เข้าร่วมในการเจรจาแต่ละสาขาบริการ ทั้งนี้ ประเทศอาเซียนส่วนใหญ่ต้องการเวลาสำหรับพัฒนาตนเองในด้านการค้าบริการ

การประชุมในระดับรายสาขาย่อย ภายใต้กรอบ AFAS มีความก้าวหน้าของการเจรจาแตกต่างกันออกไปในแต่ละสาขา เนื่องจากความพร้อมที่แตกต่างกันระหว่างประเทศสมาชิก ความล่าช้าของกระบวนการดำเนินการบริหารความตกลงในสาขาต่างๆ ของการค้าบริการ มีสาเหตุหลายประการ ได้แก่ 1) ความแตกต่างทางโครงสร้างของกระบวนการตัดสินใจ และลำดับขั้นตอนการดำเนินงานของแต่ละประเทศสมาชิก 2) การขาดความจริงใจในการร่วมกันแก้ไขปัญหาของการดำเนินงาน 3) ความแตกต่างด้านข้อกำหนดทางเทคนิคในแต่ละสาขาของการค้าบริการของแต่ละประเทศสมาชิกซึ่งยากต่อการปรับเปลี่ยนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ความโปร่งใสในกระบวนการเจรจาและบริหารความตกลง ภายใต้กรอบ AFAS ยังคงมีอยู่จำกัดในระดับของการเปิดเผยรายการข้อเสนอและความต้องการของแต่ละประเทศ ในขณะที่ข้อมูลที่สำคัญ เช่น กรอบกติกา ตัวบทกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติต่างๆ ยังไม่เป็นที่รับทราบกันอย่างจริงจัง และความร่วมมือของอาเซียนในการจัดเก็บรวมรวมข้อมูลสำคัญต่างๆ ของภูมิภาคยังไม่มีการจัดตั้งขึ้น

อาเซียนในระดับภูมิภาคยังขาดกลไกในการกำกับดูแล (Regulatory Body) ในกิจการค้าบริการสาขาต่างๆ เท่าที่ผ่านมา ดูเหมือนว่า ASEAN Telecommunication Regulator's Council หรือ ATRC จะเป็นเพียงองค์กรเดียวที่มีการจัดตั้งและได้ประชุมติดต่อกันมาตั้งแต่ ปี 2538 ทว่า ATRC ยังมีบทบาทจำกัดเพียงการเป็นเวทีประสานความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงจากหน่วยงานกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคมของประเทศสมาชิกอาเซียน ในกิจกรรมต่างๆ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน จุดยืนของอาเซียน และการพิจารณาประเด็นที่เป็นภารกิจต่อเนื่องระหว่างประเทศสมาชิก นอกจากนี้ ยังเป็นเพียงการรวมตัวหลวมๆ ซึ่งมีเพียงกรอบการดำเนินงาน โดยปราศจากกลไกรองรับในการทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความชัดเจน

ในระดับประเทศสมาชิกอาเซียนนั้น สาขากิจการด้านการค้าบริการหลายสาขาของบางประเทศสมาชิกยังไม่มีการจัดตั้งกลไกที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกำกับดูแลที่มีอำนาจชัดเจน ในขณะที่บางประเทศมีกลไกกำกับดูแลหนึ่งองค์กรต่อสาขาการค้าบริการหนึ่งสาขา บางประเทศมีกลไกกำกับดูแลมากกว่าหนึ่งองค์กรต่อสาขาการค้าบริการหนึ่งสาขา โดยปัญหาการเหลื่อมล้ำของอำนาจการตัดสินใจยังคงเป็นปัญหาที่ประเทศสมาชิกบางประเทศยังไม่อาจดำเนินการแก้ไข ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน หรือสอดคล้องกัน หรือไม่สามารถบังคับใช้กรอบกติกาต่างๆ ได้อย่างเต็มที่

ในขณะที่การแข่งขันในด้านการค้าบริการกำลังทวีตัวมากขึ้น สาขากิจการด้านการค้าบริการบางกิจการยังไม่มีการประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียนรองรับเป็นการเฉพาะ ในขณะที่การประชุมระดับรัฐมนตรีบางเวทีมีขอบเขตความรับผิดชอบมากกว่า 1 สาขากิจการ เช่น ที่ประชุมรัฐมนตรีขนส่งและโทรคมนาคมของอาเซียน ซึ่งรับผิดชอบทั้งการขนส่งทางบก การขนส่งทางทะเล การขนส่งทางอากาศ และโทรคมนาคม

บทบาทของภาคเอกชนในกระบวนการบริหารความตกลงทั้งภายใต้กรอบ GATS และ AFAS ยังมีอยู่น้อยและไม่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้กรอบ AFAS ถึงแม้ว่าโดยหลักการแล้ว อาเซียนเห็นถึงความจำเป็นในการปรึกษาหารือกับภาคเอกชน การที่ภาคธุรกิจเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเตรียมตัวเจรจาของประเทศสมาชิกอาเซียนก่อนการประชุมในระดับภูมิภาคอาเซียนนั้น มีเพียงบางสาขาและในบางประเทศ และเป็นบทบาทของภาคธุรกิจเอกชนระดับภายในประเทศ ซึ่งมักมีท่าทีในการปกป้องผลประโยชน์ของภาคธุรกิจภายในประเทศมากกว่าการมีท่าทีบนพื้นฐานของผลประโยชน์รวมของภูมิภาค ในขณะที่บทบาทขององค์กรความร่วมมือในระดับภูมิภาคของภาคธุรกิจเอกชนในกระบวนการเตรียมตัวการเจรจาเพื่อเปิดเสรีด้านการค้าบริการนั้น มีจำกัดเพียง 2 สาขา คือ ในด้านการก่อสร้างและด้านการท่องเที่ยว ดังเห็นได้จากข้อเสนอต่อภาครัฐบาลอาเซียนของ ASEAN-CCI และ ASEANTA ตามลำดับ

ความร่วมมือของภาคธุรกิจเอกชนในระดับภูมิภาคอาเซียน ดังที่ปรากฏเป็นองค์กรความร่วมมือภาคเอกชนอาเซียนนั้น มีพัฒนาการที่แตกต่างกันออกไป หลายองค์กรยังคงเป็นเพียงสโมสรสังสรรค์ระหว่างนักธุรกิจ และไม่ได้มีแผนยุทธศาสตร์ระดับภูมิภาคต่อการเปิดเสรีในภาคเศรษฐกิจที่ตนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งในปัญหาความร่วมมือประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างภาคธรุกจิเอกชนของภูมิภาค

ความร่วมมือของภาคธุรกิจเอกชนในระดับประเทศ มีปัญหาการขาดเอกภาพ การที่แต่ละสาขากิจการค้าบริการมีกิจกรรมที่หลากหลายสาขา การรวมตัวของภาคเอกชนมักเป็นไปในลักษณะของสายอาชีพและแตกเป็นกลุ่มย่อยมากเกินไป โดยมีบทบาทในลักษณะที่แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง มักไม่มีบทบาทเชื่อมทั้งต่อสาขากิจการ และต่อสังคม อีกทั้งมีบทบาทจำกัดเพียงการชี้ปัญหาและการร้องขอ โดยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการแสวงหาพันธมิตรและการพัฒนาองค์ความรู้เท่าใดนัก เอกภาพที่เกิดขึ้นในแต่ละสาขากิจการมีเพียงในด้านนโยบายกว้างๆ โดยไม่มีเอกภาพในการพัฒนาแนวคิดทางยุทธศาสตร์หรือวิธีทำงานในการยกระดับพัฒนาการของสาขากิจการ

การขาดเอกภาพของภาคธุรกิจเอกชนในระดับสาขากิจการค้าบริการ ทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค มิเพียงเป็นการบั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันกับนอกภูมิภาค หากแต่ยังเป็นการบั่นทอนโอกาสของการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดของการเป็นภูมิภาคเดียวกัน (ASEAN Spirit)

4.7.2 แนวทางการปรับปรุงสถาบัน

การที่แนวทางของอาเซียนมีลักษณะของที่ต้องการให้การประชุมระดับรัฐมนตรีของแต่ละสาขาการค้าบริการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารความตกลง AFAS มากขึ้นนับจากนี้ไปนั้น การประชุมในระดับรัฐมนตรีของแต่ละสาขาการค้าบริการที่มีอยู่ ควรพัฒนาแนวทางยุทธศาสตร์ในระยะใกล้ ระยะปานกลาง และระยะยาว ให้กว้างไกลไปกว่าระดับของความร่วมมือที่ดำเนินมาอยู่แล้ว โดยให้เน้นความสนใจไปสู่ยุทธศาสตร์ในการเปิดเสรีการค้าบริการสาขานั้น ทั้งเพื่อรองรับแนวทางของอาเซียนภายใต้กรอบ AFAS และการเป็นกลไกสำคัญในการแสวงหาแนวยุทธศาสตร์ในเวทีระหว่างประเทศที่มีผลกระทบต่อสาขาการค้าบริการที่รับผิดชอบ การจัดตั้งการประชุมระดับรัฐมนตรีรองรับสาขากิจการค้าบริการที่ยังไม่มีการประชุมระดับรัฐมนตรี น่าจะเป็นความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อให้ความก้าวหน้าของการบริหารความตกลงในแต่ละสาขาการค้าบริการเป็นอย่างเสมอภาคกันมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ กลไกรองรับในระดับปฏิบัติของแต่ละสาขาบริการควรได้รับการพัฒนาให้เกิดขึ้น โดยมีการประสานงานข้ามสาขา ซึ่งมี SEOM และสำนักงานเลขาธิการอาเซียน เป็นกลไกในการอำนวยแนวทางดังกล่าว

ควรมีกลุ่มผู้ประสานงานถาวรของแต่ละประเทศสำหรับแต่ละสาขาบริการในการร่วมมือกันของทั้งภูมิภาค โดยมีหน้าที่รับผิดชอบควบคุมการปฏิบัติงานตามมติ หรือข้อเสนอแนะของที่ประชุม เป็นหน่วยงานกลางในระหว่างที่ไม่มีการประชุม เพื่อติดตามความคืบหน้าและความเป็นไปได้ของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการติดต่อสื่อสาร (Contact Point)

การแสวงหาแนวทางความสอดคล้องระหว่างประเทศสมาชิกในการกำกับดูแลการแข่งขันด้านการค้าบริการ และ/หรือการจัดตั้งกลไกในการกำกับดูแลการแข่งขันด้านการค้าบริการต่างๆ ในระดับภูมิภาค รวมทั้งยกระดับกลไกภูมิภาคด้านการกำกับดูแลที่มีอยู่แล้ว คือ ATRC เป็นต้น ให้มีความแข็งแกร่งและกระตือรือร้นในเวทีเจรจาโทรคมนาคมระหว่างประเทศ โดยกลไกดังกล่าวควรมีการประสานงานและร่วมมือกับสำนักงานเลขาธิการอย่างใกล้ชิดในการรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลที่จำเป็นผ่าน website ของสำนักงานเลขาธิการอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรอบกติกาและนโยบายของแต่ละประเทศสมาชิกในแต่ละสาขาของการค้าบริการ

สำนักงานเลขาธิการอาเซียน ยกระดับภาระหน้าที่รับผิดชอบในการเป็นแหล่งข้อมูลกลาง หรือศูนย์กลางการติดต่อประสานงาน เพื่อเติมจาก contact points ในประเทศสมาชิก

การสร้างเสริมความแข็งแกร่งขององค์กรความร่วมมือของภาคธุรกิจเอกชนในสาขาต่างๆ ของการค้าบริการให้เป็นกลไกที่สำคัญต่ออนาคตความร่วมมือของภูมิภาค และในการเจรจาต่อรองในเวทีระหว่างประเทศในสาขาการค้าบริการที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ในขณะที่การรวมตัวขององค์กรเอกชนยังไม่เข้มแข็งพอ ภาครัฐบาลทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกแก่ภาคเอกชนให้มากขึ้น โดยอาจเป็นในรูปของการประสานงาน การเป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสาร การอำนวยความสะดวกในการพัฒนาองค์ความรู้ การส่งเสริมการรวมตัวที่เป็นเอกภาพของภาคเอกชน การสร้าง ASEAN Spirit ให้เกิดขึ้นในภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งจะเป็นหนทางที่ทำให้ภาคเอกชนมีความแข็งแกร่งขึ้น และกลายเป็นกลไกเพิ่มเติมในการเจรจาต่อรองในเวทีระหว่างประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อกันกับแนวทางของรัฐและอาเซียนโดยรวม

การสร้างเอกภาพในแต่ละสาขาการค้าบริการนั้น การรวมตัวกันของภาคเอกชน ไม่จำเป็นต้องรวมสมาคมประกอบการต่างๆ ในแต่ละสาขากิจการค้าบริการเข้าเป็นสมาคมเดียวกัน หากแต่อาจผนวกสมาคมบางสมาคมเข้าด้วย

กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาคมที่ไม่มีความเข้มแข็งของการรวมตัวเท่าที่ควรเข้าร่วมกับสมาคมที่มีศักยภาพมากกว่า เป็นต้น ในบางสาขากิจการอาจจำเป็นต้องมีการจัดตั้งองค์กรกลางขึ้นมาประสานงานระหว่างสาขากิจการย่อยที่หลากหลาย รวมทั้งการมีบทบาทในการประสานงานระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในสาขาการค้าบริการที่องค์กรกลางนั้นรับผิดชอบ ซึ่งการอำนวยความเป็นไปได้ดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยนโยบายและแรงผลักดันฝ่ายบริหารภาครัฐ โดยการสนับสนุนจากฝ่ายนิติบัญญัติ

กลไกในภาคนิติบัญญัติของแต่ละประเทศ คือ รัฐสภาควรติดตามความคืบหน้าและให้การส่งเสริมต่อการพัฒนาศักยภาพของภาคเอกชน ตลอดจนความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลกับภาคธุรกิจเอกชนในลักษณะของบทบาทที่เชื่อมต่อกับสังคม ในการนี้ จำเป็นต้องอาศัยแรงผลักดันเพิ่มเติมจาก AIPO ในการผลักดันการดำเนินการในระดับรัฐสภาของแต่ละประเทศดังกล่าวด้วย

ภาคที่ 3

การเปิดเสรีการค้าบริการใน 6 สาขาย่อย : การวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจเป็นรายสาขา

สารบัญบทที่ 5

ภาคบริการการท่องเที่ยว

หน้า

บทที่ 5 ภาคบริการการท่องเที่ยว 251

5.1 **ความนำ : ภาพรวมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว** 251

5.2 **ความสำคัญและการพัฒนาของการท่องเที่ยวในอาเซียน** 251

5.3 **อุปสรรคและโอกาสภาคการท่องเที่ยวในอาเซียน** 253

5.4 **การเจรจาใน GATS และ ASEAN** 257

5.4.1 การเปิดเสรีในกรอบ GATS 257

5.4.2 การเปิดเสรีในกรอบอาเซียน 260

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 5.1 Number of Inbound Tourist to Country 252

บทที่ 5

ภาคบริการการท่องเที่ยว

5.1 ความนำ : ภาพรวมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ให้บริการกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยมีค่าตอบแทนและหมายความถึงธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหาร สถานบริการ สถานที่พักตากอากาศ สำหรับท่องเที่ยวธุรกิจขายของที่ระลึก ธุรกิจการกีฬาสำหรับนักท่องเที่ยวและการดำเนินงานนิทรรศการ การแสดงงานออกร้าน การโฆษณาเผยแพร่หรือดำเนินงานอันใดที่มีความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้มีการเดินทางท่องเที่ยว

สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวตามพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศปี พ.ศ. 2522 ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยดัดแปลงมาจากองค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) หมายถึง ค่าใช้จ่ายของผู้เดินทางที่มีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักรเดินทางไปพำนักค้างคืนในอีกประเทศหนึ่งอย่างน้อย 24 ชั่วโมง ไม่เกิน 60 วัน เพื่อวัตถุประสงค์ในการพักผ่อนท่องเที่ยว เยี่ยมญาติมิตรและกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการหารายได้หรือได้รับค่าจ้างจากอีกเศรษฐกิจหนึ่ง

5.2 ความสำคัญและการพัฒนาของการท่องเที่ยวในอาเซียน

ในอาเซียนการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญ ในแง่รายได้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่สามารถทำรายได้นำเงินตราจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศ แต่ละปีมูลค่าหลายหมื่นล้าน สำหรับประเทศไทยรายรับจากการท่องเที่ยวเป็นรายการที่มีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งของภาคการค้าบริการในบัญชีดุลการชำระเงินของประเทศมาโดยตลอด นอกจากนี้ยังมีส่วนในการกระจายรายได้ไปยังภาคเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งในเมืองหลวงและภูมิภาคมีส่วนสำคัญในการจ้างงานของคนในประเทศจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มเงินตราต่างประเทศอีกด้วย

การพัฒนาของการท่องเที่ยวในอาเซียน มีดังนี้ (ดูตารางที่ 5.1 ประกอบ)

สำหรับมาเลเซียขนาดของตลาดภายในของมาเลเซีย การท่องเที่ยวของมาเลเซียเติบโตอย่างมากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 จากสถิติของ World Tourism Organization จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากในปี พ.ศ. 2533 โดยเพิ่มจากปี พ.ศ. 2533 ถึง 53% แต่ในปี พ.ศ. 2534 จำนวนนักท่องเที่ยวได้ลดต่ำลง 21% แล้วกลับเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในปี พ.ศ. 2535-2537 โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยว 6,016,209 คน ในปี พ.ศ. 2535 6,503,860 คน ในปี พ.ศ. 2536 และ 7,197,229 คน ในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งคิดอัตราเติบโตได้เป็น 2.9% 8.1% และ 10.7% ตามลำดับและในจำนวนนี้ มากกว่าครึ่งหนึ่งของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในมาเลเซียเป็นชาวสิงคโปร์ รองลงมาคือ ไทย ญี่ปุ่น และไต้หวัน รายได้จากการท่องเที่ยวขยายตัวในปี 2537 เท่ากับ 8,298 ล้านริงกิต เพิ่มจากปี พ.ศ. 2536 ซึ่งมีรายได้ 5,066 ล้านริงกิต ถึง 63.8%

ตารางที่ 5.1 Number of Inbound Tourist to Country

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Lao PDR	146,155	346,460	403,000	463,200	500,200	614,278
Vietnam	1,018,244	1,351,296	1,607,155	1,715,637	1,520,128	1,781,754
Philippines	1,573,821	1,760,163	2,050,117	2,222,523	2,149,357	2,170,514
Indonesia	4,006,312	4,324,229	5,034,472	5,185,243	4,606,416	4,727,520
Malaysia	7,197,229	7,468,749	7,138,452	6,210,921	5,550,748	7,931,149
Thailand	6,166,496	6,951,566	7,192,145	7,221,345	7,764,930	8,651,260

Source: WTO & PATA.

อินโดนีเซียในปี พ.ศ. 2535 มีนักท่องเที่ยวมากกว่า 3 ล้านคน โดยมีการใช้จ่ายมากกว่า 3.2 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และในปี พ.ศ. 2536 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในอินโดนีเซียประมาณ 3.4-3.5 ล้านคน ซึ่งมีการใช้จ่ายประมาณ 3.7 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ รายได้จากการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2536 เท่ากับ 3.7 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2537 และ 5.5 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2538

ฟิลิปปินส์ในปี พ.ศ. 2536 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในฟิลิปปินส์ 1.4 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2535 ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยว 1.15 ล้านคน 19% โดยมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวเอเชียแปซิฟิก ได้แก่ ญี่ปุ่น ฮ่องกง เกาหลีใต้ ไต้หวัน มากที่สุด รองลงมาคือ อเมริกา ยุโรป และอาเซียน รายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2536 เท่ากับ 1,178 ล้านเหรียญสหรัฐฯ และได้เพิ่มเป็น 1,136 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2538

สำหรับเวียดนาม การท่องเที่ยวของเวียดนามเติบโตอย่างมากตั้งแต่การเปิดประเทศในปี พ.ศ. 2529 โดยมีอัตราเติบโตอย่างมากตั้งแต่การเปิดประเทศในปี พ.ศ. 2529 โดยมีอัตราเติบโตประมาณ 20% ต่อปี ในระยะหลัง จำนวนนักท่องเที่ยวเริ่มเพิ่มขึ้นมากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มเป็น 670,000 คน ในปีพ.ศ. 2536 เพิ่มขึ้นเกือบ 50% กลุ่มที่ใหญ่ที่สุดคือนักท่องเที่ยวจากเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งหมด รองลงมาคือ นักท่องเที่ยวจากอเมริกาและยุโรป

ในส่วนของสิงคโปร์ ในปี พ.ศ. 2538 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในสิงคโปร์ 7.14 ล้านคนเพิ่มขึ้นประมาณ 3.5% จากปี 2537 โดยประมาณ 71.3% ของนักท่องเที่ยวเหล่านี้มาจากประเทศเอเชีย ได้แก่ อาเซียน ญี่ปุ่น และไต้หวัน รองลงมาคือ นักท่องเที่ยวจากออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา รายรับจากการท่องเที่ยว เป็นจำนวน 10.9 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้น 16.5% จากปี 2537 และในปี 2539 จำนวน 8.0 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ลดลง 5.4% จากปี 2538

สำหรับไทย ในปี พ.ศ. 2539 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวมูลค่า 9,089 ล้านเหรียญสหรัฐ มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.1 ละแม้ประเทศจะประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ แต่การท่องเที่ยวของไทยยังสามารถพัฒนาขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง โดยจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศในปี 2541 คิดเป็น 7.84 ล้านคน สูงกว่าปี 2540 ซึ่งเป็นปีเริ่มวิกฤตร้อยละ 7.52 คิดเป็นรายได้รวมทั้งสิ้น 240,000 ล้านบาท หรือ 6 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งนับเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ ก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างเงินตราต่างประเทศ

จากข้อมูลของ World Tourism Organization จะเห็นว่ารายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเอเชียในปี 2542 ภายหลังวิกฤตการเงินมีสภาพดีขึ้น โดยในเอเชียมีรายได้ทั้งสิ้น 97 ล้านเหรียญ-สหรัฐ เพิ่มขึ้น 10.5% จากปี 2541 และนักท่องเที่ยวมากกว่าปี 2541 เป็นจำนวน 8 ล้านคน โดยประเทศในกลุ่มอาเซียนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม

5.3 อุปสรรคและโอกาสภาคการท่องเที่ยวในอาเซียน

เมื่อพิจารณานโยบายการเปิดเสรีด้านการท่องเที่ยวของประเทศในกลุ่มอาเซียน พบว่าทุกประเทศมีนโยบายคืบหน้าในการเปิดเสรีตามลำดับ (Progressive Liberalization)แต่ในเชิงปฏิบัติมักมีอุปสรรค ทั้งในการเปิดเสรีภายใต้กรอบ GATS และ ASEAN

อุปสรรคและโอกาสภาคการท่องเที่ยวในอาเซียน มีดังนี้

มาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติที่มาลงทุนในธุรกิจโรงแรมและบ้านพักตากอากาศถือหุ้นได้ไม่เกิน 30% และอนุญาติให้จ้างงานคนต่างชาติเฉพาะผู้เชี่ยวชาญและระดับผู้จัดการเท่านั้น โดยจะสามารถพักอยู่ในประเทศมาเลเซียได้ไม่เกิน 5 ปี เมื่อพิจารณาทางด้านเศรษฐศาสตร์ อุปสรรคของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมในการเข้าสู่ประเทศมาเลเซีย คือ การขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือและระบบภาษีที่ยุ่งยากซับซ้อน อย่างไรก็ตามรัฐบาลได้มีมาตรการส่งเสริมการลงทุนโดยมีการลดหย่อนและยกเว้นภาษีในหลายรายการและโอกาสอีกประการหนึ่งของผู้ประกอบการโรงแรมไทยในการเข้าสู่ตลาดมาเลเซียคือตลาดภายในที่มีการขยายตัว สำหรับอุปสรรคและโอกาสในการประกอบธุรกิจนำเที่ยวในประเทศต่างๆ คือ ประเทศมาเลเซียเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติที่เข้ามาประกอบธุรกิจนำเที่ยวสามารถถือหุ้นได้ไม่เกิน 30% ซึ่งเปิดให้เข้ามาเฉพาะธุรกิจนำเที่ยวประเภท Inbound ส่วนในด้านการจ้างงานไม่มีการผูกพันเปิดเสรี ยกเว้นการเข้าและพักอาศัยของผู้จัดการใหญ่และมืออาชีพ การเข้ามาประกอบธุรกิจนำเที่ยวในมาเลเซียจะต้องพบกับอุปสรรคในการจ้างงานซึ่งขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ ระบบภาษีที่ซับซ้อน แต่ตลาดการท่องเที่ยวของมาเลเซียมีการขยายตัวและมีการให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษี สำหรับอุปสรรคและโอกาสในการประกอบธุรกิจสวนสนุกและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในประเทศต่างๆ คือ ประเทศมาเลเซียเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติที่เข้ามาประกอบธุรกิจสวนสนุก และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ถือหุ้นได้ถึง 100% ใน 5 ปีแรก แต่หลังจาก 5 ปีแล้ว สัดส่วนการถือหุ้นจะถูกจำกัดให้ไม่เกิน 51% ส่วนในด้านการจ้างงานไม่มีการผูกพันเปิดเสรี การเข้ามาประกอบธุรกิจสวนสนุกและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในมาเลเซียจะต้องพบกับอุปสรรคในการจ้างงานซึ่งขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ ระบบภาษีที่ซับซ้อน แต่ตลาดการท่องเที่ยวของมาเลเซียมีการขยายตัวและมีการให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษี สำหรับอุปสรรคและโอกาสในการประกอบธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหารในประเทศต่างๆ กล่าวคือ ประเทศมาเลเซียเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติที่เข้ามาประกอบธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหารสามารถถือหุ้นได้ไม่เกิน 30% ส่วนในด้านการจ้างงานไม่มีการผูกพักเปิดเสรี ยกเว้นการเข้าและพักอาศัยของผู้จัดการใหญ่และมืออาชีพ การเข้ามาประกอบธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหารในมาเลเซียจะต้องพบกับอุปสรรคในการจ้างงานซึ่งขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ ระบบภาษีที่ซับซ้อน แต่ตลาดการท่องเที่ยวของมาเลเซียมีการขยายตัวและมีการ

ให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษี สำหรับอุปสรรคและโอกาสในการประกอบธุรกิจบริการมัคคุเทศก์ในประเทศต่างๆ คือ ประเทศมาเลเซียไม่อนุญาตให้มัคคุเทศก์ต่างชาติเข้ามาประกอบธุรกิจ

อินโดนีเซีย

ประเทศอินโดนีเซียเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมที่เป็นชาวต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกิน 49% ยกเว้นในภาคตะวันออกของอินโดนีเซีย กะลิมันตัน เบงกูลู จำปี และสุลาเวสี ซึ่งสามารถเป็นเจ้าของได้ 100% การจ้างงานชาวต่างชาติในธุรกิจโรงแรมยอมให้เฉพาะบุคคลากรระดับการจัดการสูงสุดของธุรกิจ โดยยอมให้พักอาศัยได้ไม่เกิน 2 ปี อุปสรรคของการลงทุนในธุรกิจโรงแรมในมาเลเซียคือ การขาดแคลนงานที่มีฝีมือ ปัญหาด้านคมนาคม และระบบภาษีที่ซับซ้อน แต่ประเทศอินโดนีเซียมีตลาดภายในประเทศที่ใหญ่เพราะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากและมีการขยายตัว นอกจากนั้นยังมีมาตรการส่งเสริมการลงทุนซึ่งมีการยกเว้นและลดหย่อนภาษีหลายรายการ

ประเทศอินโดนีเซียเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาถือหุ้นในธุรกิจนำเที่ยวได้ไม่เกิน 49% และให้มีผู้บริการสูงสุด 30 ราย ส่วนในด้านการจ้างงานไม่ผูกพันเปิดเสรียกเว้นยอมให้จ้างชาวต่างชาติที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาด้านเทคนิคได้ อุปสรรคของการลงทุนในธุรกิจนำเที่ยวในมาเลเซียคือ การขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ ปัญหาด้านการคมนาคมโดยเฉพาะเที่ยวบินที่มักไม่ตรงเวลาทำให้ธุรกิจนำเที่ยวถูกต่อว่ามาก และระบบภาษีที่ซับซ้อน แต่ประเทศอินโดนีเซียมีตลาดภายในประเทศที่ใหญ่เพราะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก และมีการขยายตัว นอกจากนั้นยังมีมาตรการส่งเสริมการลงทุนซึ่งมีการยกเว้นและลดหย่อนภาษีหลายรายการ

ประเทศอินโดนีเซียไม่เปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาถือหุ้นในธุรกิจสวนสนุกและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยไม่ได้เสนอรายการนี้ไว้ในตารางข้อผูกพันเปิดเสรี อุปสรรคของการลงทุนในธุรกิจสวนสนุกและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในอินโดนีเซียคือ การขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ ปัญหาด้านการคมนาคม และระบบภาษีที่ซับซ้อน แต่ประเทศอินโดนีเซียมีตลาดภายในประเทศที่ใหญ่ เพราะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากและมีการขยายตัว นอกจากนั้นยังมีมาตรการส่งเสริมการลงทุนซึ่งมีการยกเว้นและลดหย่อนภาษีหลายรายการ

ประเทศอินโดนีเซียเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาถือหุ้นในธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหารได้ไม่เกิน 49% ยกเว้นในภาคตะวันออกของอินโดนีเซีย กะลิมันตัน เบงกูลู จำปี และสุลาเวสี ซึ่งสามารถเป็นเจ้าของได้ 100 % ส่วนในด้านการจ้างงานไม่ผูกพักเปิดเสรี ยกเว้นยอมให้จ้างชาวต่างชาติที่เป็นผู้บริหารระดับบนได้ อุปสรรคของการลงทุนในธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหารในมาเลเซียคือ การขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ ปัญหาด้านการคมนาคม และระบบภาษีที่ซับซ้อน แต่ประเทศอินโดนีเซียมีตลาดภายในประเทศที่ใหญ่เพราะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากและมีการขยายตัว นอกจากนั้นยังมีมาตรการส่งเสริมการลงทุนซึ่งมีการยกเว้นและลดหย่อนภาษีหลายรายการ

ประเทศอินโดนีเซียไม่ได้เสนอเปิดเสรีในธุรกิจบริการมัคคุเทศก์ ทั้งในด้านการตั้งธุรกิจและการจ้างงาน อุปสรรคของการลงทุนในธุรกิจบริการมัคคุเทศก์ในอินโดนีเซีย คือ การขาดแคลนมัคคุเทศก์ที่มีความชำนาญด้านภาษา ปัญหาด้านกาคมนาคม และระบบภาษีที่ซับซ้อน แต่ประเทศอินโดนีเซียมีตลาดภายในประเทศที่ใหญ่เพราะมักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากและมีการขยายตัว นอกจากนั้นยังมีมาตรการส่งเสริมการลงทุนซึ่งมีการยกเว้นและลดหย่อนภาษีหลายรายการ

ฟิลิปปินส์

ประเทศฟิลิปปินส์เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการโรงแรมต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกิน 40% และสามารถจ้างแรงงานต่างชาติโดยมีเงื่อนไขต่างๆ การลงทุนด้านธุรกิจโรงแรมในฟิลิปปินส์มีอุปสรรคในเรื่องแรงงานที่ขาดทักษะ ปัญหาเรื่องสายการบินไม่เพียงพอ ส่วนโอกาสในการลงทุนเกิดจากค่าจ้างที่ต่ำ การขยายตัวของตลาดภายในประเทศ และมาตรการส่งเสริมการลงทุน เช่น การเปิดเสรีทางการเงิน ระเบียบการลงทุนที่ไม่ซับซ้อน และการยกเว้นและลดหย่อนภาษี

ประเทศฟิลิปปินส์เปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาประกอบธุรกิจนำเที่ยวในประเทศโดยถือหุ้นได้ไม่เกิน 40% และผู้จัดการและนักบริหารต้องเป็นพลเมืองฟิลิปปินส์ การลงทุนด้านธุรกิจนำเที่ยวในฟิลิปปินส์มีอุปสรรคในเรื่องแรงงานที่ขาดทักษะ ปัญหาเรื่องสายการบินไม่เพียงพอ ส่วนโอกาสในการลงทุนเกิดจากค่าจ้างที่ต่ำ การขยายตัวของตลาดภายในประเทศ และมาตรการส่งเสริมการลงทุน เช่น การเปิดเสรีทางการเงิน ระเบียบการลงทุนที่ไม่ซับซ้อน และการยกเว้นและลดหย่อนภาษี

ประเทศฟิลิปปินส์ยังไม่เปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้าประกอบธุรกิจสวนสนุกและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยไม่ได้เสนอรายการนี้ไว้ในตารางข้อผูกพันเปิดเสรี การลงทุนด้านธุรกิจสวนสนุกและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในฟิลิปปินส์มีอุปสรรคในเรื่องแรงงานที่ขาดทักษะ ปัญหาเรื่องการคมนาคมไม่เพียงพอ ส่วนโอกาสในการลงทุนเกิดจากค่าจ้างที่ต่ำ การขยายตัวของตลาดภายในประเทศ และมาตรการส่งเสริมการลงทุน เช่น การเปิดเสรีทางการเงิน ระเบียบการลงทุนที่ไม่ซับซ้อน และการยกเว้นและลดหย่อนภาษี

ประเทศฟิลิปปินส์เปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาประกอบธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหารไปนระเทศโดยถือหุ้นได้ไม่เกิน 40% แต่จะไม่ยอมให้ชาวต่างชาติถือหุ้นถ้าการบริการร้านอาหารเป็นส่วนหนึ่งของโรงแรม และสามารถจ้างชาวต่างชาติได้แต่ต้องมีเงื่อนไขการลงทุนด้านธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหารในฟิลิปปินส์มีอุปสรรคในเรื่องแรงงานที่ขาดทักษะ ปัญหาเรื่องการคมนาคมไม่เพียงพอ ส่วนโอกาสในการลงทุนเกิดจากค่าจ้างที่ต่ำ การขยายตัวของตลาดภายในประเทศ และมาตรการส่งเสริมการลงทุน เช่น การเปิดเสรีทางการเงิน ระเบียบการลงทุนที่ไม่ซับซ้อน และการยกเว้นและลดหย่อนภาษี

ประเทศฟิลิปปินส์ไม่ได้เสนอรายการเปิดเสรีในการตั้งธุรกิจมัคคุเทศก์ ฟิลิปปินส์มีปัญหาเรื่องการคมนาคมไม่เพียงพอ ส่วนโอกาสในการลงทุนเกิดจากค่าจ้างที่ต่ำ การขยายตัวของตลาดภายในประเทศ และมาตรการส่งเสริมการลงทุน เช่น การเปิดเสรีทางการเงิน ระเบียบการลงทุนที่ไม่ซับซ้อน และการยกเว้นและลดหย่อนภาษี

สิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์ผูกพันเปิดเสรีภาคโรงแรมโดยไม่มีเงื่อนไข โดยชาวต่างชาติสามารถเป็นเจ้าของกิจการได้ 100% และสามารถถือครองที่ดินได้ในเขตอุตสาหกรรมและเขตการค้าได้ อุปสรรคในทางเศรษฐศาสตร์ของการลงทุนด้านธุรกิจโรงแรมในสิงคโปร์คือ ค่าจ้างที่สูงเนื่องจากการขาดแคลนแรงงาน และรัฐบาลไม่จ่ายค่าเวนคืนแก่นักลงทุนต่างชาติ ส่วนโอกาสนั้นมีอยู่หลายประการคือ แรงงานมีความรู้ด้านภาษาดี ระบบการคมนาคมที่ดีและมาตรการที่ส่งเสริมการลงทุน เช่น กฎเกณฑ์การลงทุนที่ไม่ซับซ้อน ไม่มีข้อจำกัดในการส่งคืนกำไร และมีการยกเว้นและลดหย่อนภาษี

ประเทศสิงคโปร์ผูกพันเปิดเสรีภาคธุรกิจนำเที่ยวโดยไม่มีเงื่อนไข ซึ่งชาวต่างชาติสามารถเป็นเจ้าของกิจการได้ 100% และสามารถถือครองที่ดินได้ในเขตอุตสาหกรรมและเขตการค้าได้ อุปสรรคในทางเศรษฐศาสตร์ของการลงทุนด้านธุรกิจนำเที่ยวในสิงคโปร์คือ ค่าจ้างที่สูงเนื่องจากการขาดแคลนแรงงาน และรัฐบาลไม่จ่ายค่าเวนคืนแก่นักลงทุนต่างชาติ ส่วนโอกาสนั้นมีอยู่หลายประการคือ แรงงานมีความรู้ด้านภาษาดี ระบบการคมนาคมที่ดี และมาตรการที่ส่งเสริมการลงทุน เช่น กฎเกณฑ์การลงทุนที่ไม่ซับซ้อน ไม่มีข้อจำกัดในการส่งคืนกำไร และมีการยกเว้นและลดหย่อนภาษี

ประเทศสิงคโปร์ไม่ได้เสนอรายการธุรกิจสวนสนุกและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจไว้ในตารางข้อผูกพันในกรอบใดๆ เลย จึงยังไม่เปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาดำเนินธุรกิจอุปสรรคในทางเศรษฐศาสตร์ของการลงทุนด้านธุรกิจสวนสนุกและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในสิงคโปร์คือ ค่าจ้างที่สูงเนื่องจากการขาดแคลนแรงงาน และรัฐบาลไม่จ่ายค่าเวนคืนแก่นักลงทุนต่างชาติ ส่วนโอกาสนั้นมีอยู่หลายประการคือ แรงงานมีความรู้ด้านภาษาดี ระบบการคมนาคมที่ดี และมาตรการที่ส่งเสริมการลงทุน เช่น กฎเกณฑ์การลงทุนที่ไม่ซับซ้อน ไม่มีข้อจำกัดในการส่งคืนกำไร และมีการยกเว้นและลดหย่อนภาษี

ประเทศสิงคโปร์ผูกพันเปิดเสรีภาคธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหารโดยไม่มีเงื่อนไข ซึ่งชาวต่างชาติสามารถเป็นเจ้าของกิจการได้ 100% และสามารถถือครองที่ดินได้ในเขตอุตสาหกรรมและเขตการค้าได้ อุปสรรคในทางเศรษฐศาสตร์ของการลงทุนด้านธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหารในสิงคโปร์คือ ค่าจ้างที่สูงเนื่องจากการขาดแคลนแรงงาน และรัฐบาลไม่จ่ายค่าเวนคืนแก่นักลงทุนต่างชาติ ส่วนโอกาสนั้นมีอยู่หลายประการคือ แรงงานมีความรู้ด้านภาษาดี ระบบการคมนาคมที่ดี และมาตรการที่ส่งเสริมการลงทุน เช่น กฎเกณฑ์การลงทุนที่ไม่ซับซ้อน ไม่มีข้อจำกัดในการส่งคืนกำไร และมีการยกเว้นและลดหย่อนภาษี

ประเทศสิงคโปร์เปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาประกอบธุรกิจบริการมัคคุเทศก์แต่ต้องจดทะเบียนเป็นบริษัทมัคคุเทศก์ ส่วนการจ้างงานมัคคุเทศก์ต่างชาตินั้นยอมให้ทำได้ตามความต้องการของตลาด อุปสรรคในทางเศรษฐศาสตร์ของการลงทุนด้านธุรกิจมัคคุเทศก์ในสิงคโปร์คือค่าจ้างที่สูงเนื่องจากการขาดแคลนแรงงาน และรัฐบาลไม่จ่ายค่าเวนคืนแก่นักลงทุนต่างชาติ ส่วนโอกาสนั้นมีอยู่หลายประการคือ มีมัคคุเทศก์ที่รู้ภาษาอื่นๆ นอกเหนือจากภาษาอังกฤษ เช่น ภาษาของประเทศในยุโรปและอาเซียน ระบบการคมนาคมที่ดี และมาตรการที่ส่งเสริมการลงทุน เช่น กฎเกณฑ์การลงทุนที่ไม่ซับซ้อน ไม่มีข้อจำกัดในการส่งคืนกำไร และมีการยกเว้นและลดหย่อนภาษี

เวียดนาม

ประเทศเวียดนามไม่ได้เสนอเปิดเสรีในภาคธุรกิจโรงแรม แต่ได้เสนอรายการการจัดการโรงแรมนานาชาติไว้ในกรอบ ASEAN โดยให้ชาวต่างชาติถือหุ้นไม่เกิน 30% แต่เรื่องการจ้างงานยังไม่ผูกพันเปิดเสรี และหากพิจารณาด้านเศรษฐศาสตร์แล้ว การลงทุนด้านธุรกิจโรงแรมในเวียดนามจะประสบปัญหาเรื่องแรงงานที่ขาดทักษะพื้นฐานในการบริการ โครงสร้างพื้นฐานที่ไม่พร้อมและด้อยคุณภาพ และปัญหาเรื่องกฎระเบียบในการลงทุนที่ซับซ้อน และความไม่ชัดเจนและไม่แน่นอนของกฎหมายลงทุน โอกาสในการลงทุนในเวียดนามยังมีอยู่เนื่องจากค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ ตลาดภายในประเทศที่ยังใหม่และขยายตัวสูง นอกจากนี้ยังมีมาตรการส่งเสริมการลงทุนหลายประการ เช่น มีการรับประกันในทุนและความเป็นเจ้าของของนักลงทุนต่างชาติ ไม่มีข้อจำกัดในการส่งกำไรกลับประเทศ และมีการยกเว้นและลดหย่อนภาษี

ประเทศเวียดนามไม่ได้เสนอเปิดเสรีในธุรกิจนำเที่ยวทั้งในด้านการเข้ามาประกอบธุรกิจของชาวต่างชาติและการจ้างงาน การลงทุนด้านธุรกิจนำเที่ยวในเวียดนามจะประสบปัญหาเรื่องแรงงานที่ขาดทักษะพื้นฐานในการบริการ โครงสร้างพื้นฐานที่ไม่พร้อมและด้อยคุณภาพ และปัญหาเรื่องกฎระเบียบในการลงทุนที่ซับซ้อนและความไม่ชัดเจนและไม่แน่นอนของกฎหมายลงทุน โอกาสในการลงทุนในเวียดนามยังมีอยู่เนื่องจากค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ ตลาดภายในประเทศที่ยังใหม่และขยายตัวสูง นอกจากนี้ยังมีมาตรการส่งเสริมการลงทุนหลายประการ เช่น มีการรับประกันในทุนและความเป็นเจ้าของของนักลงทุนต่างชาติ ไม่มีข้อจำกัดในการส่งกำไรกลับประเทศ และมีการยกเว้นและลดหย่อนภาษี

ประเทศเวียดนามไม่เปิดโอกาสให้ต่างชาติประกอบธุรกิจสวนสนุกและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ทั้งในด้านการเข้ามาประกอบธุรกิจ และการจ้างงาน เนื่องจากไม่ได้เสนอรายการนี้ไว้ การลงทุนด้านธุรกิจสวนสนุกและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในเวียดนามจะประสบปัญหาเรื่องแรงงานที่ขาดทักษะพื้นฐานในการบริการ โครงสร้างพื้นฐานที่ไม่พร้อมและด้อยคุณภาพ และปัญหาเรื่องกฎระเบียบในการลงทุนที่ซับซ้อน และความไม่ชัดเจนและไม่แน่นอนของกฎหมายลงทุน โอกาสในการลงทุนในเวียดนามยังมีอยู่ เนื่องจากค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ ตลาดภายในประเทศที่ยังใหม่และขยายตัวสูง นอกจากนี้ ยังมีมาตรการส่งเสริมการลงทุนหลายประการ เช่น มีการรับประกันในทุนและความเป็นเจ้าของของนักลงทุนต่างชาติ ไม่มีข้อจำกัดในการส่งกำไรกลับประเทศ และมีการยกเว้นและลดหย่อนภาษี

ประเทศเวียดนามไม่ได้เสนอเปิดเสรีในธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหารทั้งในด้านการเข้ามาประกอบธุรกิจของชาวต่างชาติและการจ้างงาน การลงทุนด้านธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหารในเวียดนามจะประสบปัญหาเรื่องแรงงานที่ขาดทักษะพื้นฐานในการบริการ โครงสร้างพื้นฐานที่ไม่พร้อมและด้อยคุณภาพ และปัญหาเรื่องกฎระเบียบในการลงทุนที่ซับซ้อนและความไม่ชัดเจนและไม่แน่นอนของกฎหมายลงทุน โอกาสในการลงทุนในเวียดนามยังมีอยู่เนื่องจากค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ ตลาดภายในประเทศที่ยังใหม่และขยายตัวสูง นอกจากนี้ยังมีมาตรการส่งเสริมการลงทุนหลายประการ เช่น มีการรับประกันในทุนและความเป็นเจ้าของของนักลงทุนต่างชาติ ไม่มีข้อจำกัดในการส่งกำไรกลับประเทศ และมีการยกเว้นและลดหย่อนภาษี

5.4 การเจรจาใน GATS และ ASEAN

5.4.1 การเปิดเสรีในกรอบ GATS

ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services—GATS) เป็นสิ่งที่บรรลุผลจากการเจรจาการค้าบริการเป็นเวลาหลายปีและได้มีการทำความตกลงดังกล่าวมาปรับใช้แล้วนับตั้งแต่ที่ได้มีการลงนามกันที่เมืองมาราเกช ประเทศมอรอคโค พร้อมกับข้อผูกพันเป็นการเฉพาะ (Specific Commitments) ของประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมในข้อตกลงนี้ด้วย

ความตกลงว่าด้วยการค้าบริการของ GAT ที่นำมาปรับใช้นี้ นอกจากหลักการทั่วไปซึ่งประกอบด้วยหลักการและกฎระเบียบที่สำคัญครอบคลุมการค้าการบริการและข้อผูกพันเป็นการจำเพาะ (Specific Commitments) เกี่ยวกับการประติบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) และการเปิดตลาด (Market Access) เป็นความเข้าใจร่วมกันใน

บรรดาประเทศสมาชิกที่จะมีการเจรจาเปิดเสรีต่อการค้าบริการ เพื่อให้มีความคืบหน้าในการเปิดเสรีตามลำดับ (Progressive Liberalization) ของสาขาบริการต่อไปด้วย สำหรับในสาขาการท่องเที่ยวมีพันธกรณีและระเบียบทั่วไปดังนี้

- สาขาธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้ระบุไว้ในกรอบการตกลง คือ โรงแรม/ที่พัก ภัตตาคาร/ร้านอาหาร บริษัทจัดนำเที่ยว มัคคุเทศก์ บริการอื่น ๆ
- พันธกรณีในฐานะรัฐคู่ภาคี ที่จะต้องปฏิบัติ คือ 1) ทำหน้าที่ที่จะให้การปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่งแก่บรรดารัฐคู่ภาคีทั้งหลาย 2) ต้องเคารพหลักการโปร่งใส 3) ต้องให้หลักประกันว่าข้อบังคับภายในประเทศสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ 4) ไม่กระทำการผูกขาดและให้ผู้ใช้บริการได้รับสิทธิผู้เดียว 5) ต้องยอมรับมาตรฐานหรือหลักเกณฑ์ในการออกใบอนุญาต หรือการรับรองผู้ให้บริการ 6) จะต้องไม่ให้มีการปฏิบัติทางธุรกิจบางรูปแบบของผู้ให้บริการไปจำกัดการแข่งขัน 7) ไม่ทำการอุดหนุนอันอาจปิดเพิ่มต่อการค้าบริการ
- สิทธิในฐานะรัฐคู่ภาคี 1) สามารถเข้าร่วมในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ 2) สามารถที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับ 3) สามารถใช้มาตรการป้องกันฉุกเฉิน 4) สามารถสร้างข้อจำกัดเพื่อรักษาดุลการชำระเงินได้ 5) สามารถจัดซื้อได้ ถ้ามิใช่เพื่อนำมาขายต่อในเชิงพาณิชย์ 6) สามารถออกมาตรการและกฎหมายภายใน ใช้บังคับในเรื่องบางเรื่องได้

ข้อผูกพันที่ประเทศไทยยื่นเสนอสาขาธุรกิจที่ยื่นผูกพันในหมวด Tourism and Travel Related Service ประกอบด้วย บริการที่พักอาศัย ภัตตาคาร Catering Service บริการนำเที่ยว และบริการจัดการโรงแรม

เงื่อนไขที่กำหนด แม้ว่าประเทศไทยจะได้ยื่นเสนอตารางผูกพันในสาขาธุรกิจดังกล่าวไว้ แต่ได้ระบุเงื่อนไขต่างๆ ไว้ในตารางผูกพัน โดยข้อเสนอดังกล่าวจะเป็นไปตามกฎหมายภายในที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อาทิ การลงทุนของต่างชาติสามารถถือหุ้นได้ไม่เกิน 49% การลงทุนในธุรกิจบริหารจัดการโรงแรมสามารถถือหุ้นได้ 100% การพำนักในประเทศไทยของบุคคลในระดับผู้จัดการหรือผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับการจ้างจากบริษัทที่อยู่นอกประเทศไทย สามารถพำนักได้ไม่น้อยกว่า 1 ปี และจะต้องเข้าเกณฑ์ที่ระบุไว้เรื่องการจัดการของกระทรวงแรงงาน และอาจขยายเวลาได้อีก 2 เทอม แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปีในแต่ละเทอม การได้มาและการใช้พื้นดิน สามารถทำได้ในรูปแบบของการเช่า และเป็นเจ้าของคอนโดมิเนียมตาม พ.ร.บ. คอนโดมิเนียม เป็นต้น ซึ่งข้อเสนอที่ยื่นนี้ เป็นข้อเสนอการเปิดเสรีระดับปานกลางเท่าที่กฎหมายภายในกำหนดไว้

กลุ่มประเทศในอาเซียนที่ยื่นเสนอตารางผูกพัน ส่วนใหญ่เป็นการเปิดเสรีในระดับปานกลางมีเพียงประเทศสิงคโปร์ที่มีการยื่นข้อเสนอในการเปิดเสรีระดับที่สูงกว่าประเทศอื่นๆ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงการเปิดเสรีตาม Mode of supply ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญ 2 ประการคือ commercial presence และ presence of natural person พอจะเปรียบเทียบได้ว่า ใน Mode ของ commercial presence เกือบทุกประเทศจะเปิดเสรีในระดับปานกลาง ยกเว้นสิงคโปร์ซึ่งเปิดเสรีในระดับสูงและบรูไนเปิดเสรีในระดับต่ำ แต่สำหรับใน Mode ของ presence of natural person ทุกประเทศยังเปิดเสรีในระดับต่ำ โดยส่วนใหญ่จะไม่ผูกพันในการเปิดเสรีดังกล่าว หรือหากจะมีการยกเว้นในบางระดับอาชีพก็จะมีเงื่อนไขในการทำงาน

ทั้งนี้ข้อผูกพันที่ประเทศไทยยื่นเสนอมีดังนี้

ช่วงปี 1997-2000

- จะเปิดธุรกิจหลักที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม บริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร และมัคคุเทศก์ ภายใต้ข้อผูกพันในกรอบของ GATS
- เปิดธุรกิจที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยว ได้แก่ สวนสนุก (Theme parks) Cultural Park พิพิธภัณฑ์ ศูนย์ประชุม ศูนย์แสดงสินค้า ที่จอดเรือสำหรับนักเล่นเรือ (marina)
- ทบทวนกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการเปิดเสรีและการอำนวยความสะดวก
- พิจารณาความเป็นไปได้ในเรื่องสัดส่วนถือหุ้นของต่างชาติในโรงแรม เฉพาะเขตพิเศษที่ต้องการพัฒนาด้านท่องเที่ยว

ช่วงปี 2000-2005

- พิจารณาอนุญาตให้ต่างชาติถือหุ้นได้มากกว่าร้อยละ 49 ในธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งมีการลงทุนอย่างน้อย 1 พันล้านบาท
- พิจารณาอนุญาตให้หัวหน้าทัวร์ที่ใช้ภาษาต่างประเทศปฏิบัติหน้าที่มัคคุเทศก์ในประเทศไทย โดยมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นร่วมเดินทางด้วย

ช่วงปี 2005-2020

- ทบทวนการเปิดเสรีธุรกิจท่องเที่ยวที่มีการลงทุนมากกว่า 1 พันล้านบาท ด้วยการผ่อนคลายเงื่อนไขสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติ
- ทบทวนการเปิดเสรีธุรกิจบริษัทนำเที่ยวประเภท inbound โดยคำนึงถึงสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติ

ข้อผูกพันเรื่องการเคลื่อนย้ายบุคลากรทางธุรกิจ

ช่วงปี 1997-2000

- แก้ไข พ.ร.บ. คนเข้าเมืองปี 2522 เพื่อให้บุคลากรทางธุรกิจสามารถขอวีซ่าประเภท Multiple entry และ Multiple re-entry ได้
- ปรับปรุงกฎกระทรวง (Ministerial regulations) ให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. คนเข้าเมืองที่ได้แก้ไข

ช่วงปี 2001-2010 และ 2011-2020

- ปรับปรุงแก้ไขตามกฎหมายเกี่ยวกับการขอวีซ่าและกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมกับสถานการณ์ธุรกิจของโลก

เมื่อเปรียบเทียบข้อผูกพันของประเทศไทยกับประเทศสมาชิกต่างๆ พบว่า เนื่องจากประเทศส่วนใหญ่ยังคงเสนอข้อผูกพันในเงื่อนไขการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ และเงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดในระนาบเดียวกับข้อเสนอในกรอบของ GATS ระดับการเปิดเสรีในกลุ่มประเทศอาเซียน กับกลุ่มประเทศพัฒนา จึงยังคงมีความแตกต่างเช่นเดียวกับข้อเสนอในกรอบของ GATS โดยระดับการเปิดเสรีของกลุ่มประเทศอาเซียนอยู่ในระดับต่ำ - ปานกลาง ขณะที่ระดับการเปิดเสรีของกลุ่มประเทศพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง-สูง สำหรับการเคลื่อนย้ายบุคลากรนั้นเกือบทุกประเทศได้ระบุแผนการเคลื่อน

ย้ายบุคลากรที่ชัดเจนขึ้น ในเรื่องการลดขั้นตอน และการอำนวยความสะดวกในการเข้าเมือง ซึ่งเป็นการระบุเพิ่มเติมจากที่ระบุไว้ในกรอบของ GATS

5.4.2 การเปิดเสรีในกรอบอาเซียน

สำหรับภาพโดยรวมของการเปิดตลาดเสรีใน ASEAN นั้นได้เริ่มมีขึ้นเป็นรูปร่างชัดเจนในปี 1995 โดยประเทศในกลุ่ม ASEAN ได้ทำข้อตกลงที่เรียกว่า ASEAN Framework Agreement Services เป้าหมายของข้อตกลงก็คือการจัดตั้งกรอบเป้าหมายของ ASEAN เกี่ยวกับการค้าบริการนั่นเอง ดังนั้นข้อตกลงฉบับนี้มุ่งที่จะสร้างความร่วมมือเปิดเสรีเรื่องการค้าบริการ โดยคำนึงถึงข้อผูกพันเฉพาะที่ให้ไว้ต่อประกาศคณะปฏิวัติ โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานมีชื่อว่า The Coordinating Committee on Services ซึ่งได้มีการประชุมไปแล้ว 12 ครั้ง ผลของการประชุมของการเปิดตลาดเสรีมักจะอยู่ในรูปของการเสนอให้และการร้องขอในด้านของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หากมีการให้สิทธิพิเศษระหว่างกันก็ไม่มีการขัดกับกฎของ GATS เนื่องจากเป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (Economic Integration) ในทางกฎหมายก็คงจะต้องมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องอย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาว่ากฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีกี่ฉบับ และถ้าหากมีการเปิดเสรีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจะมีประเด็นใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับใดบ้าง สำหรับข้อเสนอแนะของผู้ศึกษาก็คือ หากมีการเปิดสัดส่วนของทุนหรือผู้ถือหุ้นของสมาชิก ASEAN ก็จะต้องระบุเอาไว้ในประกาศคณะปฏิวัติ 281 ในทำนองว่าสัดส่วนของผู้ถือหุ้นที่มาจากกลุ่มประเทศ ASEAN จะเปิดให้เท่าใด ระดับใด ในสาขาใดให้ชัดเจน และกฎหมายฉบับอื่นเช่น พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ก็จะถือหลักการเดียวกัน และวิธีการเดียวกันกับประกาศคณะปฏิวัติ 281 นั่นเอง ประเทศในกลุ่มอาเซียนได้ร่วมเจรจาจัดทำกรอบความตกลงว่าด้วยการค้าบริการ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในด้านบริการ รวมทั้งการเปิดเสรีการค้าบริการสาขาต่างๆ ให้กับประเทศสมาชิกอาเซียนในลักษณะที่เปิดเสรีให้แก่กันในระดับที่มากกว่าการเปิดเสรีในกรอบความร่วมมือของ GATS โดยประเทศสมาชิกได้มีการลงนามยอมรับกรอบความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน ในการประชุมสุดยอดของประเทศสมาชิกอาเซียนที่กรุงเทพฯ เมื่อปี ค.ศ. 1995 พร้อมรับรองปฏิญญากรุงเทพฯ ซึ่งเป็นการประกาศเจตนารมย์ของประเทศสมาชิกที่จะเจรจาเปิดเสรีบริการให้แก่กัน โดยจะดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน 3 ปี ทั้งนี้ได้เริ่มดำเนินการเจรจามาตั้งแต่ 1 มกราคม 1996

การเจรจาการค้าบริการภายในกรอบ ASEAN จะแตกต่างจากกรอบ GATS โดยการเจรจาภายใต้กรอบ ASEAN ให้ประเทศสมาชิกยื่นข้อเสนอเบื้องต้น (Initial Package Offer) ที่ประเทศของตนจะเปิดเสรีบริการให้แก่สมาชิกรับทราบ และประเทศสมาชิกมีการร้องขอ (Request) ให้ประเทศสมาชิกอื่นๆ เปิดเสรีในเฉพาะส่วนที่ระบุให้กับประเทศที่ร้องขอ

ข้อร้องขอของประเทศสมาชิกต่อประเทศไทย

- มาเลเซีย ได้ร้องขอให้ประเทศไทยสร้าง Welcome Plaza ที่บริเวณจุดผ่านแดน
- ฟิลิปปินส์ ได้ร้องขอให้ไทยอนุญาตให้ชาวฟิลิปปินส์เข้ามาทำงานบริการ เช่น ผู้จัดการทั่วไป ผู้จัดการฝ่ายขาย
- สิงคโปร์ ได้ร้องขอให้ไทยเปิดเสรีในการสำรองบัตรโดยสารเครื่องบินโดยระบบคอมพิวเตอร์ และยกเลิกการเก็บภาษีนำเข้าวัสดุที่ใช้เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว
- เวียดนาม ขอให้ไทยอนุญาตให้คนเวียดนามเดินทางเข้าประเทศโดยไม่ต้องมีวีซ่า

ข้อร้องขอของประเทศไทยต่อประเทศสมาชิก

- ขอให้อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ ยกเลิกการเก็บภาษีเดินทางออกและยอมให้บริษัทต่างประเทศเผยแพร่โฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวออกทางอากาศภายในประเทศได้
- ขอให้มาเลเซียเปิดจุดผ่านแดน 24 ชั่วโมง ใน 5 จุด
- ขอให้เวียดนามอนุญาตให้คนไทยเดินทางเข้าเวียดนาม โดยไม่ต้องมีวีซ่า

ข้อเสนอของประเทศไทย

- สาขาธุรกิจที่ผูกพัน คือ โรงแรม และที่พักประเภทอื่นๆ คือ Holiday Centre & Holiday home service, Camping & Caravan site services, สวนสนุก (Theme park), Marina facilities และศูนย์ประชุมที่มีความจุเกิน 2,000 คน ซึ่งเป็นการระบุสาขาที่ผูกพันเพิ่มมากขึ้นกว่าที่ระบุไว้ในกรอบความตกลงของ GATS
- เงื่อนไขที่กำหนด ประเทศไทยยังคงกำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดและการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ ในระนาบเดียวกับการเปิดเสรีในกรอบความร่วมมือของ GATS

เปรียบเทียบข้อเสนอของไทยกับประเทศสมาชิกอื่น ๆ

มาเลเซีย มีการเพิ่มสาขาธุรกิจที่ผูกพันเพิ่มจากที่ระบุไว้ในกรอบความตกลงของ GATS ขณะเดียวกัน เงื่อนไขที่กำหนดในธุรกิจบางสาขามีการเปิดเสรีกว้างขึ้นกว่าที่กำหนดในกรอบความตกลงของ GATS

สิงคโปร์ มีการเพิ่มสาขาธุรกิจที่ผูกพันเพิ่มขึ้นอีก 2 รายการ แต่ระดับการเปิดเสรีในสาขาที่เพิ่มขึ้นยังอยู่ในระดับต่ำ

อินโดนีเซีย เพิ่มสาขาธุรกิจที่ผูกพันจากที่ระบุไว้ใน GATS แต่เงื่อนไขการผูกพันยังอยู่ในระนาบเดียวกันกับตารางในแนวนอนที่ระบุไว้ใน GATS

ฟิลิปปินส์ ลดเงื่อนไขการผูกพันในส่วนการถือครองหุ้นของต่างชาติในธุรกิจที่พักประเภท Pension house, Tourism Inn และ Aprtel ให้มีการเปิดเสรีเพิ่มมากขึ้นกว่าที่ระบุไว้ใน GATS

บรูไน ได้นำเสนอธุรกิจที่ผูกพันเกี่ยวกับที่พัก โดยมีเงื่อนไขในการเปิดเสรีระดับปานกลาง ซึ่งบรูไนยังไม่ได้เสนอข้อผูกพันบริการท่องเที่ยวไว้ในกรอบความตกลงของ GATS

เวียดนาม ลาว และเมียนมาร์ มิได้เป็นสมาชิกในกรอบความตกลงของ GATS แต่ได้นำเสนอข้อผูกพันในกรอบ ASEAN โดยเวียดนามเสนอข้อผูกพันใน 1 ธุรกิจ ลาวได้นำเสนอข้อผูกพันใน 3 ธุรกิจ และเมียนมาร์นำเสนอข้อผูกพันใน 3 ธุรกิจ อย่างไรก็ตามเงื่อนไขข้อผูกพันดังกล่าวยังเป็นการเปิดเสรีในระดับปานกลาง

โดยสรุป สำหรับภาคการท่องเที่ยว การเจรจาในกรอบ GATS ไม่ได้บังคับให้มีการเปิดเสรีมากเท่ากับที่มีการกำหนดเรียกร้องไว้ในภาคบริการอื่นๆ เช่น การขนส่งหรือการโทรคมนาคม และเมื่อพิจารณาจากการดำเนินงานของประเทศที่ผูกพันจะเห็นได้ว่า การเปิดเสรีภายใต้กรอบอาเซียนมีความคืบหน้าไปได้มากกว่าในกรอบ GATS

สารบัญบทที่ 6

การขนส่งทางอากาศและทะเล

หน้า

บทที่ 6 การขนส่งทางอากาศและทะเล 265

6.1 **การขนส่งทางอากาศ** (Air Transport) 265

6.1.1 ภาพรวมของบริการขนส่งทางอากาศ 265

6.1.2. บริการขนส่งทางอากาศในอาเซียน 270

6.1.3 บริการการขนส่งทางอากาศในประเทศไทย 275

6.1.4 การเจรจาด้านการขนส่งทางอากาศในองค์การการค้าโลก 277

6.1.5 ข้อผูกพันใน AFAS 279

6.1.6 แนวนโยบายและการร่วมมือระหว่างสมาชิกอาเซียน 279

6.2 **การขนส่งทางทะเล** (Maritimes Services) 280

6.2.1 ภาพรวมของบริการขนส่งทางทะเล 280

6.2.2 อุตสาหกรรมการขนส่งทางทะเลในอาเซียน 281

6.2.3 อุตสาหกรรมการขนส่งทางทะเลของประเทศไทย 286

6.2.4 ความเป็นมาของการเจรจาด้านการขนส่งสินค้าทางทะเลในองค์การการ ค้าโลก 287

6.2.5 ข้อผูกพันของสมาชิกอาเซียนใน GATS 288

6.2.6 ข้อผูกพันใน AFAS 289

6.2.7 แนวนโยบายและแนวทางความร่วมมือของสมาชิกอาเซียน 290

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 6.1 ผลการดำเนินงานของสายการบิน 100 อันดับแรกของโลก 265

ตารางที่ 6.2 ข้อมูลรายได้ กำไร และขนาดของธุรกิจของกลุ่มพันธมิตรสายการบิน ในปี ค.ศ. 1999 269

ตารางที่ 6.3 จำนวนผู้โดยสาร และระยะทางรวมในการบิน (Revenue-Passenger Kilometers, RPK) 272

ตารางที่ 6.4 Load factor and Average haul's length 273

ตารางที่ 6.5 รายละเอียดผู้ถือหุ้นของสายการบินในอาเซียน 274

ตารางที่ 6.6 สมาชิกภาพของสายการบินอาเซียนในกลุ่มพันธมิตรสายการบิน (Strategic Alliances) 274

ตารางที่ 6.7 ขนาดและอัตราการขยายตัวของกองเรือพาณิชย์ในกลุ่มอาเซียน 5 ประเทศ 282

ตารางที่ 6.8 เงื่อนไขในการจดทะเบียนธุรกิจให้บริการการเดินเรือทะเลระหว่างประเทศ
ในแต่ละประเทศสมาชิก 283

ตารางที่ 6.9 สิทธิพิเศษทางด้านภาษีที่บริษัทการเดินเรือทะเลที่ขึ้นทะเบียนได้รับ 284-285

รูปที่ 6.1 มูลค่ารวมของ RPK และ FTK ของโลก 266

รูปที่ 6.2 ส่วนแบ่งตลาดการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าจำแนกตามภูมิภาคที่สำคัญ ในปี 2542 267

บทที่ 6

การขนส่งทางอากาศและทะเล

6.1 การขนส่งทางอากาศ (Air Transport)

6.1.1 ภาพรวมของบริการขนส่งทางอากาศ

ตลาดการขนส่งทางอากาศเป็นธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ โดยรายได้ของสายการบิน 100 อันดับแรกที่ทำรายได้สูงสุดมีมูลค่าถึงเกือบ 3 แสนเหรียญสหรัฐฯ ดังจะเห็นได้ในตารางที่ 6.1 ธุรกิจนี้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยมีอัตราการเติบโตของรายได้ต่อปีโดยเฉลี่ยระหว่างปี 2537-2541 ร้อยละ 4.66 และมีอัตรากำไรจากการดำเนินงานระหว่างปี 2537-2541 อยู่ที่ระดับร้อยละ 5.76 ต่อปีโดยเฉลี่ย จะเห็นได้ว่าธุรกิจนี้เป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันสูงอัตรากำไรจึงไม่สูงเท่าใดนัก

ตารางที่ 6.1 ผลการดำเนินงานของสายการบิน 100 อันดับแรกของโลก

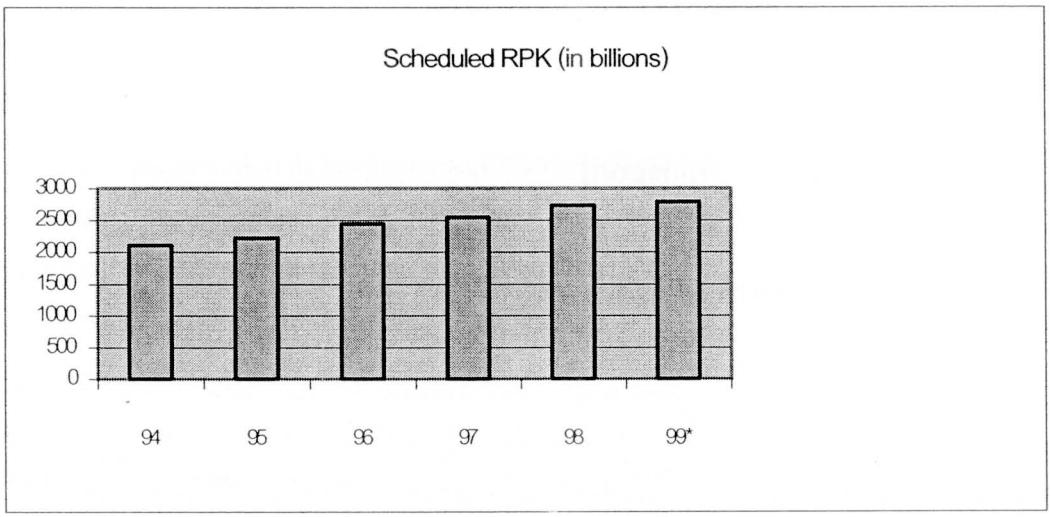
	1998*	1997*	1996	1995	1994	อัตราการเติบโตโดยเฉลี่ย (ร้อยละ)
รายได้(พันล้านดอลล่าร์)	295.2	293.2	281.4	272.9	244.9	4.66
กำไรจากการดำเนินงาน (ร้อยละ)	6.7	6.9	5.0	5.7	4.5	5.76

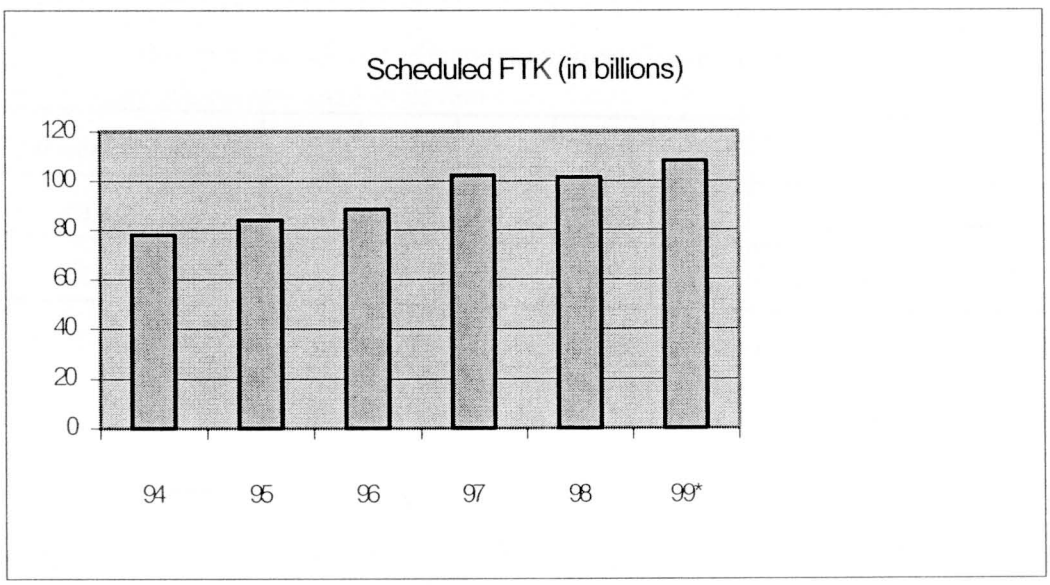
* ปี 1997 และปี 1998 เป็นเพียงการประมาณการ

ที่มา: Airline Business, September 1999

สำหรับข้อมูลระยะทางการบินรวมของผู้ใช้บริการทั้งหมด (RPK) และระยะทางการขนส่งสินค้ารวมทั้งหมด (FTK) ของทั่วโลกจะเป็นดังรูปที่ 6.1 โดยอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของ RPK และ FTK ระหว่างปี 1994-1999 ของโลกอยู่ที่ระดับร้อยละ 5.2 และ 4.6 ตามลำดับ ซึ่งจะสอดคล้องกับอัตราการขยายตัวของรายได้

รูปที่ 6.1 มูลค่ารวมของ RPK และ FTK ของโลก

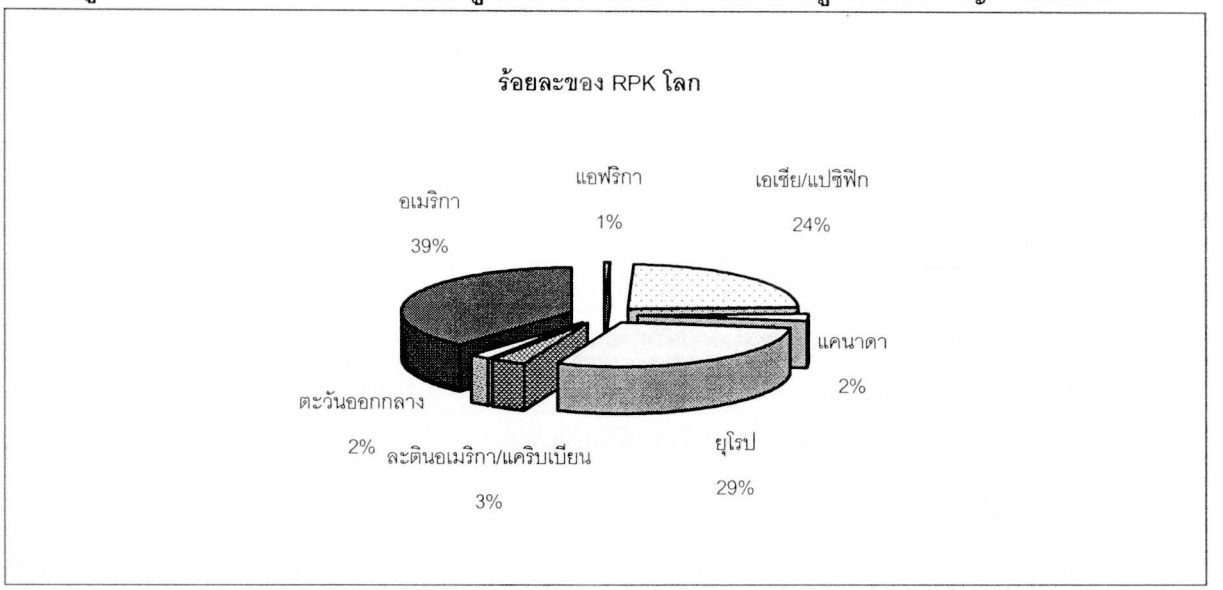

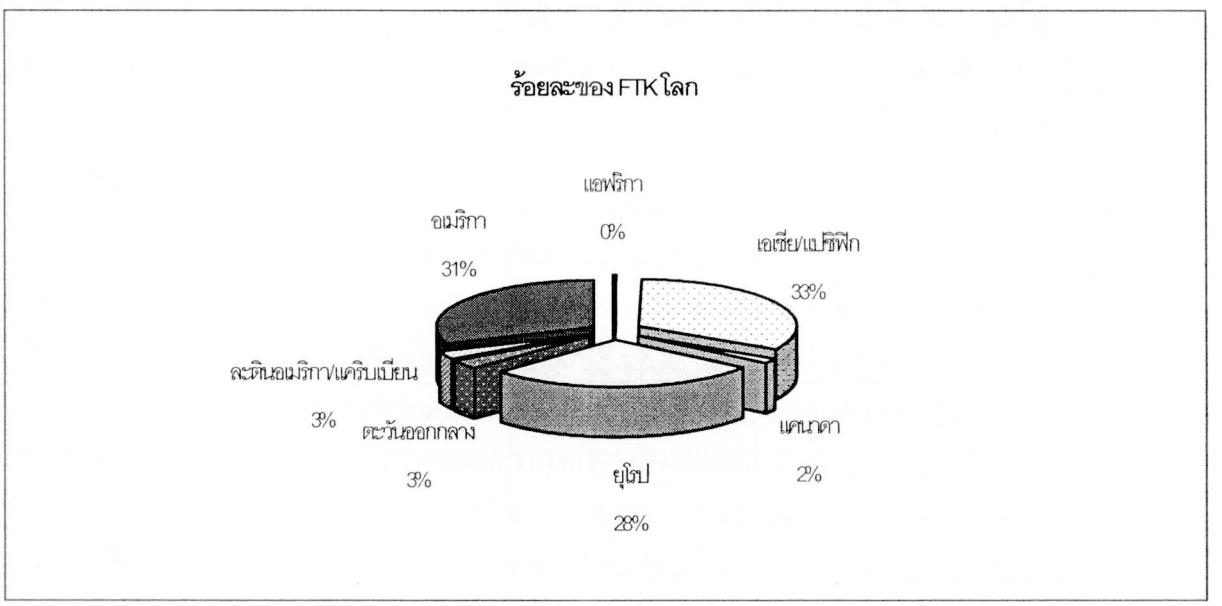
* ปี 1999 เป็นเพียงการประมาณการ

ที่มา: Air Transport World, July 2000

การขนส่งทางอากาศนั้นหากจำแนกตามภูมิภาคของประเทศที่ให้บริการจะสามารถแบ่งได้เป็น 7 ภูมิภาคหลักๆ ได้แก่ แอฟริกา เอเชีย-แปซิฟิก แคนาดา ยุโรป ละตินอเมริกา/แคริบเบียน ตะวันออกกลาง และอเมริกา ซึ่งจากข้อมูลระยะทางการบินรวมของผู้ใช้บริการทั้งหมด (RPK) และระยะทางการขนส่งสินค้ารวมทั้งหมด (FTK) ของแต่ละภูมิภาคนั้นจะพบว่าเป็นสัดส่วนดังรูปที่ 6.2 จะเห็นได้ว่า ธุรกิจการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารทางอากาศจะกระจุกตัวอยู่เฉพาะในภูมิภาคอเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชีย-แปซิฟิกเท่านั้น สำหรับทวีปอัฟริกา ตะวันออกกลาง และละตินอเมริกา/แคริบเบียนยังมีส่วนแบ่งตลาดที่น้อยมากทั้งในการขนส่งสินค้าและขนส่งผู้โดยสาร

รูปที่ 6.2 ส่วนแบ่งตลาดการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าจำแนกตามภูมิภาคที่สำคัญ ในปี 2542

สถานการณ์ธุรกิจขนส่งทางอากาศปี 2542 ในแต่ละภูมิภาคของโลกอยู่ในภาวะซบเซา เนื่องจากผลของปัจจัยการขึ้นราคาน้ำมัน และการที่อุปทานของการให้บริการสายการบินมากกว่าอุปสงค์ สายการบินหลักๆ ของยุโรปหลายสายมีผลกำไรที่ลดลงแม้ว่าจะได้มีการพยายามลดต้นทุนในส่วนที่ลดได้ แต่ก็ยังต้องเผชิญกับคู่แข่งที่มีต้นทุนต่ำกว่า และเสนอราคาในการให้บริการที่ต่ำกว่าแก่ลูกค้า ทางด้านอเมริกาต้องเผชิญกับอัตราการขยายตัวของจำนวนเที่ยวบิน

(Traffic Growth Rate) ที่ต่ำโดยจากปี 2540-2541 ได้เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.1 ส่วนทางเอเชีย สายการบินหลักๆ หลายสายสั่งซื้อเครื่องบินเพิ่ม สะท้อนให้เห็นถึงสัญญาณการฟื้นตัวของตลาดและความมั่นใจต่อเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ และจากอัตราการขยายตัวของจำนวนเที่ยวบินในไตรมาสที่ 4 ของปี 2542 พบว่ามากกว่าอัตราการขยายตัวของอุปทาน อย่างไรก็ดี ปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมือง และสังคมยังคงเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของธุรกิจในภูมิภาคนี้

World Air Transport Statistics (WATS)[23] ได้ทำการวิเคราะห์แนวโน้มการขยายตัวของธุรกิจการบินในแต่ละภูมิภาคพบว่าจำนวนผู้โดยสารที่ใช้บริการระหว่างประเทศภายในเอเชียได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.6 ในปี 2540 จากผลของการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ ส่วนที่แอตแลนติกเหนือ อัตราการขยายตัวอยู่ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 3.9 ลดลงจากเดิมที่ขยายตัวร้อยละ 9.6 ในปี 2541 และจำนวนผู้โดยสารที่ใช้บริการระหว่างอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ได้ลดลงร้อยละ 12.7

สำหรับแนวโน้มที่สำคัญของการขนส่งทางอากาศมีด้วยกัน 2 ประการ ได้แก่ การเปิดเสรีน่านฟ้า (open-sky policy) ในระดับทวิภาคีและภูมิภาค และการเป็นพันธมิตรทางธุรกิจระหว่างสายการบิน (Strategic Alliance) การเปิดน่านฟ้าเสรีเป็นข้อตกลงที่จะยกเลิกการควบคุมจำนวนเที่ยวบิน ขนาดของเครื่องบิน อัตราค่าบริการและมักจะรวมถึงการให้สิทธิในการรับผู้โดยสารไปยังประเทศที่สามหรือเรียกว่า fifth freedom อีกด้วย ข้อตกลงดังกล่าวทำให้ตลาดบริการการบินระหว่างสองประเทศหรือกลุ่มประเทศที่ทำข้อตกลงร่วมกันมีการแข่งขันมากขึ้นในปัจจุบัน สหรัฐอเมริกามีข้อตกลงดังกล่าวกับหลายประเทศรวมถึงสิงคโปร์ และมาเลเซียด้วย

การทำข้อตกลงระดับทวิภาคีและระดับภูมิภาคทำให้การเปิดเสรีการขนส่งทางอากาศมีลักษณะที่เลือกปฏิบัติเฉพาะกับบางประเทศหรือบางกลุ่มประเทศ แม้ข้อตกลงดังกล่าวจะก่อให้เกิดการแข่งขันภายในกลุ่มเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภค แต่ในขณะเดียวกันก็อาจเป็นปัจจัยที่กีดกันการแข่งขันจากสายการบินอื่นๆ ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่ม การเจรจาใน GATS ซึ่งยึดหลักของการไม่เลือกปฏิบัติในการเปิดตลาดจึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการที่จะแก้ปัญหาการแตกกลุ่มในธุรกิจการขนส่งทางอากาศ

แนวโน้มที่สำคัญอีกประการคือ การเป็นพันธมิตรทางธุรกิจ การเป็นพันธมิตรทำให้สายการบินสามารถขยายเครือข่ายของเส้นทางการบินที่ให้บริการได้โดยไม่ต้องลงทุนเพิ่มเครื่องบิน หรือเจรจาสิทธิการบินกับรัฐบาลประเทศต่างๆ และยังสามารถแบ่งภาระต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านการตลาดกับสมาชิกอีกด้วย โดยในปัจจุบันมีพันธมิตรทางธุรกิจของการขนส่งทางอากาศอยู่ 5 กลุ่มดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 6.2 ซึ่งกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ได้แก่ กลุ่ม Star Alliance โดยมีกำไรจากการดำเนินงานในปี 1999 ถึง $4,479,902 มากกว่ากลุ่มพันธมิตรที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 หรือ Oneworld ประมาณ 2 เท่า แม้ว่าปริมาณการบินของกลุ่ม Star Alliance จะสูงกว่ากลุ่ม Oneworld เพียงร้อยละ 27 ก็ตาม นอกจากนั้นยังพบว่ายังมีสายการบินต่างๆ รอที่จะเข้าเป็นพันธมิตรกับกลุ่มธุรกิจ 2 กลุ่มนี้อีกมาก แต่จากผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจส่งผลให้การพิจารณาเข้าเป็นสมาชิกมีความเข้มงวดขึ้นกว่าแต่เดิม สำหรับข้อดีของการเป็นพันธมิตรทางธุรกิจคือ สามารถใช้อุปทานที่มีอยู่ (Capacity) เพื่อการบริการลูกค้าในเครือข่ายระดับโลกร่วมกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของกลุ่มสายการบินขนาดเล็กสามารถขยายเครือข่ายออกไปได้ และยังช่วยลดต้นทุนอีกด้วย

---

[23] http://www.iata.org/air/air_15.htm

ตารางที่ 6.2 ข้อมูลรายได้ กำไร และขนาดของธุรกิจของกลุ่มพันธมิตรสายการบิน ในปี ค.ศ. 1999

Star Alliance				
Airlines	*Revenue (000)*	Operating Income *(000)*	*RPKs (000,000)*	*FTK (000)*
Air Canada	$ 4,480,145	$346,215	39,005	1,259,980
Air New Zealand	1,782,621	79,605	19,665	833,000
All Nippon Group	11,305,112	294,944	56,725	1,509,527
Ansett Group	2,320,969	97,564	16,964	n.a.
Austrian Air Group	1,259,002	1,981	7,891	87,044
British Midland	981,280	n.a.	4,774	6,956
Lufthansa Group	12,847,527	1,016,532	81,401	7,072,000
Mexicana	n.a.	n.a.	11,994	63,938
SAS Group	4,868,888	324,335	21,243	741,400
Singapore Airlines	4,773,680	475,727	64,529	5,481,708
Thai	2,833,000	452,000	38,534	1,672,801
UAL Corp.	18,027,000	1,391,000	201,873	3,580,863
Varig	2,500,000	n.a.	23,624	1,083,680
Total	$67,979,225	$4,479,902	588,223	23,392,897
Aer Lingus	n.a.	n.a.	8,155	137,995
AMR Corp.	$17,730,000	$1,156,000	177,334	2,511,439
British Airways	14,304,000	134,400	117,463	4,536,000
Cathay Pacific	3,693,947	363,191	41,503	3,769,616
Finnair	n.a.	n.a.	21,137	80,134
Iberia	3,877,980	57,750	35,379	823,000
LanChile	1,236,667	50,840	9,738	1,737,300
Qantas	5,584,591	463,890	58,134	n.a.
Total	$46,427,185	$2,226,071	460,688	13,457,489
Delta / Air France / Aeromexico / Korean				
Aeromexico	n.a.	n.a.	12,190	90,990
Air France Group	$9,922,299	$345,008	83,736	4,726,604
Delta	15,051,000	1,356,000	168,596	1,984,966
Korean Air	4,218,794	158,739	36,622	5,962,143
Total	$29,192,093	$1,859,747	288,994	12,673,713
"Wings"				
Continental	$8,639,000	$600,000	93,367	1,114,941
KLM Group	6,050,888	91,145	58,903	4,149,000
Northwest	10,276,000	714,000	119,336	3,016,405
Total	$24,965,888	$1,405,145	271,606	8,280,346
The Qualiflyer Group				
Air Europe	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Air Littoral	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
AOM	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Crossair	728,977	46,161	n.a.	n.a.
LOT	639,493	869	n.a.	n.a.
Portugalia	n.a.	n.a.	701	1,195
Sabena	2,073,900	n.a.	17,693	n.a.
Swissair Group	8,135,351	421,722	34,670	1,948,724
TAP	n.a.	n.a.	9,380	203,596
Turkish	n.a.	n.a.	14,019	288,258
Volare	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

ที่มา: *Air Transport World*, July 2000

แม้การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มพันธมิตรสายการบินจะมีข้อดีหลายประการ แต่จากการวิเคราะห์ของ Chris Tarry, Commerzbank พบว่าในการที่สายการบินจะสามารถตักตวงผลประโยชน์สูงสุดจากการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มพันธมิตรต้องใช้เวลาถึง 5-6 ปี ทั้งนี้เพราะการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มพันธมิตรจะต้องเผชิญกับปัญหาในด้านการบริหารแรงงาน หรือความยืดหยุ่นในการจัดพนักงานทำงานร่วมกับสายการบินอื่นภายในกลุ่ม นอกจากนั้นเราควรตระหนักถึงข้อเท็จจริงของการรวมกลุ่มพันธมิตรอีกประการ ได้แก่ การรวมกลุ่มพันธมิตรเป็นเพียงการจัดเส้นทางการจราจรใหม่เพื่อประโยชน์ของกลุ่ม มิใช่การขยายตัวของตลาดที่แท้จริง[24] ดังนั้นจึงพบว่ามีสายการบินบางส่วนเลือกที่จะไม่เข้าเป็นสมาชิกในกลุ่มพันธมิตรเหล่านี้ หากแต่มีการทำเป็นเพียงข้อตกลงทั้งในระดับทวิภาคี หรือในระดับพหุภาคีเท่านั้น อาทิ Japan Airlines, Southwest Airlines

ในปัจจุบัน การขนส่งทางอากาศได้ถูกบัญญัติไว้ภายใต้ส่วนผนวกของข้อตกลงทางการค้าโดยทั่วไปในด้านการให้บริการ (GATS) ซึ่งจะได้รับการทบทวนอย่างน้อยทุกๆ 5 ปี และในการประชุมองค์การการค้าโลกในคราวหน้าคาดว่าสาขาบริการจะเป็นประเด็นสำคัญของการประชุม สำหรับส่วนคุ้มครองสาขาบริการขนส่งทางอากาศที่ได้จากการเจรจารอบอุรุกวัยมี 3 ด้าน ได้แก่ การบริการซ่อม และบำรุงรักษาเครื่องบิน การบริการจำหน่าย และโฆษณาขนส่งทางอากาศ และการบริการระบบสำรองที่นั่งทางคอมพิวเตอร์ นอกจากนั้นยังได้มีข้อตกลงทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคีมาเกี่ยวข้องกับการขนส่งทางอากาศอีกมากมาย โดยวัตถุประสงค์หลักของข้อตกลงดังกล่าว ได้แก่ การก่อให้เกิดการประหยัดต่อความหนาแน่น (Economy of Density) ของแต่ละฝ่ายเพื่อประโยชน์สูงสุดร่วมกัน

6.1.2. บริการขนส่งทางอากาศในอาเซียน

ธุรกิจสายการบินในอาเซียนมีผู้ประกอบการหลักอยู่ 5 สายการบิน คือสายการบิน Garuda ของอินโดนีเซีย, สายการบินมาเลเซีย, สายการบินฟิลิปปินส์, สายการบินสิงคโปร์ และสายการบินไทย มีเพียง 2 สายการบินในอาเซียน คือ สายการบินสิงคโปร์และสายการบินไทยเท่านั้น ที่ติดอันดับ 1 ใน 25 อันดับแรกตามการจัดลำดับจำนวนผู้โดยสารที่ใช้บริการและจำนวนรายได้

สายการบินไทยมีจำนวนผู้ใช้บริการเป็นอันดับหนึ่งในกลุ่มสายการบินอาเซียน โดยมีผู้ใช้บริการถึง 15.12 ล้านคนในปี พ.ศ. 2542 ดังจะเห็นได้ในตารางที่ 6.3 ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการมีเส้นทางการบินที่ครอบคลุมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ และด้วยจำนวนประชากรถึง 60 ล้านคนทำให้ขนาดของตลาดภายในประเทศค่อนข้างใหญ่ นอกจากนี้แล้วประเทศไทยยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในภูมิภาคนี้จึงมีจำนวนผู้โดยสารต่างประเทศมากกว่าประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ แม้สายการบินไทยจะเป็นสายการบินที่มีจำนวนผู้โดยสารมากที่สุดตลอดมาแต่ในอนาคตอันใกล้สายการบินสิงคโปร์อาจจะช่วงชิงตำแหน่งจากประเทศไทยได้ ทั้งนี้เพราะสิงคโปร์มีนโยบายเชิงรุกที่จะเป็นศูนย์กลางทางด้านการบินโดยใช้นโยบายการเปิดน่านฟ้า (open sky policy) กับหลายประเทศรวมถึงสหรัฐอเมริกาด้วย

ถ้าพิจารณาจากระยะทางในการบินแล้ว สายการบินสิงคโปร์มีระยะทางการบินรวมของผู้ใช้บริการ ทั้งหมด (Revenue-Passenger Kilometers, RPK) เป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งมีถึง 64,528 ล้านกิโลเมตรในปี ค.ศ. 1999 (ดูตารางที่

[24] "Playing for Profit", Chris Tarry at Commerzbank in London, Airline Business, June 1999

6.1) โดย RPK เป็นจำนวนที่นั่งผู้โดยสารที่ให้บริการคูณด้วยระยะทางการบิน ในอันดับรองลงมาเป็นสายการบินไทย โดยมีระยะทางการบินรวมเป็น 35,349 ล้านกิโลเมตรต่อปี จะเห็นว่าระยะทางการบินรวมระหว่างสายการบินสิงคโปร์และสายการบินไทยมีความแตกต่างกันมาก หากคิดระยะทางเฉลี่ยต่อผู้ใช้บริการ 1 คน สายการบินสิงคโปร์จะมีระยะทางเฉลี่ยมากกว่าสายการบินไทยมาก ทั้งนี้เนื่องจากประเทศสิงคโปร์มีลักษณะทางกายภาพเป็นเกาะ จึงไม่มีการให้บริการเส้นทางการบินระยะสั้นภายในประเทศ อีกทั้งสายการบินสิงคโปร์เน้นการให้บริการเส้นทางการบินระหว่างประเทศระยะไกล ซึ่งแตกต่างจากสายการบินอาเซียนอื่นๆ สำหรับสายการบินไทยนั้นมีการให้บริการเส้นทางการบินกระจายไปในพื้นที่ต่างๆ ตารางที่ 6.4 ได้แสดงระยะทางโดยเฉลี่ยต่อการเดินทางหนึ่งครั้งของผู้ใช้บริการ (RPAX) ในแต่ละสายการบิน จะเห็นได้ว่าในปี 1998 ระยะทางเฉลี่ยของผู้ใช้บริการสายการบินสิงคโปร์เป็น 4,750 กิโลเมตรต่อครั้ง ขณะที่สายการบินมาเลเซียมีระยะทางเฉลี่ยเพียง 2,110 กิโลเมตรเท่านั้น ส่วนระยะทางเฉลี่ยของประเทศอื่นอยู่ในช่วง 2,170 – 3,800 กิโลเมตรต่อครั้ง

ตัวเลข Load Factor แสดงถึงสัดส่วนร้อยละของจำนวนที่นั่งที่สามารถขายตั๋วได้ในแต่ละเที่ยวบินโดยเฉลี่ย จากตารางที่ 6.4 จะเห็นว่า Load Factor ในแต่ละสายการบินมีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย สายการบินฟิลิปปินส์เป็นสายการบินที่มี Load Factor ต่ำสุดใน 5 สายการบิน โดยในปี 1998 มี Load Factor ร้อยละ 63.9 ในขณะที่สายการบินสิงคโปร์มี Load Factor สูงสุดทุกปี แม้การมี load factor สูงจะชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการตลาดของสายการบินนั้นๆ แต่การเปรียบเทียบ Load Factor ของสายการบินต่างๆ เช่นนี้อาจไม่เหมาะสมนัก เพราะแต่ละสายการบินมีลักษณะของตลาดที่ให้บริการต่างกัน บางสายการบินมีเส้นทางการบินทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่ง load factor ในแต่ละตลาดจะต่างกัน การที่สายการบินสิงคโปร์มี load factor สูงอาจเกิดจากการที่สายการบินสิงคโปร์ไม่มีเส้นทางการบินภายในประเทศเพราะประเทศสิงคโปร์มีลักษณะเป็น เกาะ load factor สำหรับเส้นทางการบินภายในประเทศมักจะต่ำกว่าเส้นทางการบินระหว่างประเทศเพราะบริการในบางเส้นทางมีลักษณะเป็นบริการสังคมมิได้เป็นบริการเชิงพาณิชย์ แต่ไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม เป็นที่ชัดเจนว่า สายการบินสิงคโปร์เป็นสายการบินแนวหน้าในอาเซียน ซึ่งมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นไป โดยทิ้งห่างสายการบินอื่นๆ ในภูมิภาค

สายการบินในอาเซียนมีทั้งที่เป็นบริษัทเอกชนและที่เป็นรัฐวิสาหกิจ ดังจะเห็นได้ในตารางที่ 6.5 ว่า สายการบินไทย อินโดนีเซียและสิงคโปร์ยังคงเป็นรัฐวิสาหกิจ ในขณะที่สายการบินมาเลเซียและฟิลิปปินส์เป็นบริษัทเอกชน การที่สายการบินสิงคโปร์เป็นสายการบินที่มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จโดยมีกลยุทธ์ทางธุรกิจในเชิงรุกตลอดมา แม้จะมีสภาพเป็นรัฐวิสาหกิจ โดยมี Tamasek Holding ซึ่งเป็นหน่วยงานลงทุนของกระทรวงการคลังถือหุ้นอยู่ร้อยละ 53.8 เป็นสิ่งที่น่าแปลกใจ แต่ทั้งนี้เพราะรัฐบาลสิงคโปร์มีนโยบายที่จะไม่แทรกแซงการดำเนินของรัฐวิสาหกิจที่ให้บริการเชิงพาณิชย์ ซึ่งจะต่างกับรัฐวิสหกิจทั่วไปรวมถึงสายการบินไทยซึ่งภาครัฐเข้ามาครอบงำการดำเนินธุรกิจมากเกินไป ทำให้ขาดประสิทธิภาพ

ตารางที่ 6.3 จำนวนผู้โดยสาร และระยะทางรวมในการบิน (Revenue-Passenger Kilometers, RPK)

	1994		1995		1996		1997[1]		1998[2]		1999[3]	
Airline	Passengers (,000)	RPK (mil.km)	Passengers (,000)	RPK (mil.km)	Passengers (,000)	RPK (mil.km)	Passengers (,000)	RPK (mil.km)	Passengers (,000)	RPK (mil.km)	Passengers (,000)	RPK (mil.km)
Garuda	6,279	19,751	6,357	14,330	5,683	14,657	5,078(m)	13,503(m)	5,050	19,190	3,279	10,074
	(9.6)	(13.8)	(1.2)	(-27.4)	(-10.6)	(1.7)	(-11.0)	(-8.0)	(-0.6)	(42.1)		
Malaysia	10,844	17,466	12,758	22,558	11,419	20,220	15,591	28,698	14,000	29,602	-	35,000
	(-12.6)	(-4.0)	(17.7)	(29.2)	(-10.5)	(-10.4)	(36.5)	(41.0)	(-11.0)	(3.0)		
Philippine	6,858	13,985	7,190	14,401	7,537	12,854	5,576(m)	12,240(m)	7,590	16,893	1,444	6,365
	(n.a.)	(n.a.)	(4.8)	(3.0)	(4.8)	(-10.7)	(-27.0)	(3.4)	(36.1)	(36.0)		
Singapore	9,920	44,947	10,761	48,400	11,838	53,837	12,980	55,459	12,700	60,300	13,545	64,528
	(6.6)	(8.9)	(8.5)	(7.7)	(10.0)	(11.2)	(9.64)	(3.0)	(-2.2)	(8.7)		
Thai	11,502	24,733	13,251	27,132	14,308	29,226	13,059	28,269	15,200	32,969	15,125	35,349
	(12.6)	(11.4)	(15.2)	(9.7)	(8.1)	(7.7)	(-8.7)	(-3.3)	(16.4)	(16.6)		

หมายเหตุ: Figures in parenthesis refers to percentage growth over the previous year

ที่มา: Air Transport World, July 1995-1997 and World Air Transport Statistics, 1996.

[1] ICAO Digest of Statistics No. 467, Series T-NO.58 (Traffic 1994-1998)

[2] Airline Business, September 1999

[3] Airline Business, July 2000

ตารางที่ 6.4 Load factor and Average haul's length

Airline	1994			1995			1996			1997[1]			1998[2]		
	DT %	LF %	RPAX (1,000 km)	DT %	LF %	RPAX (1,000 km)	DT %	LF %	RPAX (1,000 km)	DT %	LF %	RPAX (1,000 km)	DT %	LF %	RPAX (1,000 km)
Garuda (Indonesia)	41.0	56.3	3.15	43.0	56.9	2.25	n.a.	55.3	2.58	n.a.	57.0	2.66	n.a.	67.9	3.8
Malaysian Airline	29.6	70.4	1.61	31.6	70.2	1.77	n.a.	68.4	1.77	n.a.	69.0	1.84	n.a.	66.5	2.11
Philippine Airlines	n.a.	68.7	2.04	32.4	68.2	2.00	n.a.	n.a.	1.71	n.a.	63.0	2.23	n.a.	63.9	2.23
Singapore Airlines	0	71.4	4.53	0	71.4	4.50	0	73.0	4.55	n.a.	73.0	4.27	n.a.	72.5	4.75
Thai Airways	31.8	68.2	2.15	32.8	66.7	2.05	31.6	69.4	2.04	n.a.	68.0	2.16	n.a.	67.0	2.17

หมายเหตุ: DT = share of domestic traffic as a percentage of the airline's total RPK flown RPAX refers to RPK/the number of passengers

ที่มา: Manipulation of data from Air Transport World, July 1995-1997

[1] ICAO Digest of Statistics No. 467, Series T-NO.58 (Traffic 1994-1998)

[2] Airline Business, September 1999

ตารางที่ 6.5 รายละเอียดผู้ถือหุ้นของสายการบินในอาเซียน

Airline	Government Ownership	Major Shareholder
Garuda (Indonesia)	100%	
Malaysia Airline	4.42%	UMBC Nominees Sdn. Bhd.
Philippine Airlines	0%	PR. Holdings, a consortium led by Antonio Cojuangco
Singapore Airlines	53.8%	Tamasek Holdings, Investment arm of Ministry of Finance
Thai Airways	93%	The Ministry of Finance

ที่มา: จากการสอบถาม

กลยุทธ์การร่วมเป็นพันธมิตร (Strategic Alliances)

ดังที่ได้กล่าวในบทที่ 1 ไว้แล้วว่า การร่วมเป็นพันธมิตรเป็นแนวทางธุรกิจที่กำลังแพร่หลายในธุรกิจบริการขนส่งทางอากาศ การเป็นพันธมิตรทำให้สายการบินสามารถขยายเครือข่ายของเส้นทางการบินที่ให้บริการได้โดยไม่ต้องลงทุนเพิ่มเครื่องบิน หรือเจรจาสิทธิการบินกับรัฐบาลประเทศต่างๆ และยังสามารถแบ่งภาระต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านการตลาดกับสมาชิกอีกด้วย สายการบินแห่งชาติต่างๆ ในอาเซียนก็มีความจำเป็นที่ต้องขยายเครือข่ายเส้นทางการบินของตนเองและเพิ่มฐานลูกค้าโดยการร่วมเป็นพันธมิตรกับสายการบินอื่นๆ

สายการบินไทยเป็นสายการบินแห่งแรกที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกพันธมิตรกับกลุ่ม Star Alliance ในปี 2539 ซึ่งมีสายการ Luftansa เป็นสายการบินหลัก เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2543 สายการบินสิงคโปร์ก็ได้เข้าร่วมกับกลุ่ม Star Alliance เช่นกัน สายการบินไทยและสายการบินสิงคโปร์เป็นเพียงสองสายการบินในอาเซียนที่มีสถานภาพเป็นสมาชิกในกลุ่มพันธมิตรสายการบินอย่างสมบูรณ์ สายการบินมาเลเซียและสายการบินฟิลิปปินส์ยังคงมีสถานภาพเป็นเพียงสมาชิกรอง (associate member) ในกลุ่มพันธมิตร Wings Alliance และ One World ตามลำดับ ซึ่งหมายความว่าสองสายการบินนี้มีข้อตกลงในระดับทวิภาคีกับสายการบินสมาชิกในกลุ่มพันธมิตรบางรายแต่ไม่ทุกรายดังที่ปรากฏในตารางที่ 6.6 ความร่วมมือระหว่างสายการบินในระดับทวิภาคี มักจะประกอบด้วยข้อตกลงเกี่ยวกับการแบ่งเลขรหัสตั๋วเครื่องบิน (code sharing) การร่วมให้บริการในบางเส้นทางการบิน และ/หรือ การแบ่งเส้นทางการบินเพื่อที่จะจำกัดการแข่งขันระหว่างกันและกัน

ตารางที่ 6.6 สมาชิกภาพของสายการบินอาเซียนในกลุ่มพันธมิตรสายการบิน (Strategic Alliances)

สายการบิน	พันธมิตร*	สถานภาพในกลุ่มพันธมิตร
Thai Airways	Star Alliance - member	
Singapore Airlines	Star Alliance - member	
Philippine Airlines	One World - associated	มีการแบ่งรหัสตั๋วเครื่องบิน (code share) กับสายการบิน American Airlines และ Canadian Airlines
Malaysia Airlines	Wings Alliance - associated	มีการแบ่งรหัสตั๋วเครื่องบินกับสายการบิน KLM

* *Star Alliance* ประกอบด้วยสายการบิน Lufthansa, United Airlines, Air Canada, Thai Airways, SAS, Air New Zealand, Ansette and Varig *One World* ประกอบด้วยสายการบิน British Airways, American Airlines, Cathay Pacific, Canadian Airlines, Qantas Airways and Finnair Wings Alliance ประกอบด้วยสายการบิน KLM Royal Dutch Airline, Northwest Airline, Alitalia, Continental Airlines, Kenya Airways and Braathens.

ที่มา: Aviation Analyse - Asia Pacific issue 24, December 1998

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มพันธมิตรการบินดูเหมือนจะเป็นแนวทางในการขยายธุรกิจและในการอยู่รอดในภาวะการแข่งขันในตลาดซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น ในอนาคตอันใกล้สายการบินมาเลเซียอาจเปลี่ยนสถานภาพมาเป็นสมาชิกแบบสมบูรณ์ใน Wings Alliance ก็ได้ สำหรับสายการบินฟิลิปปินส์ซึ่งต้องประสบผลขาดทุนจากวิกฤติทางเศรษฐกิจจนเกือบถึงขั้นล้มละลายคงยังไม่สามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกพันธมิตรใดๆ ได้เพราะเส้นทางการบินระหว่างประเทศมีจำกัด ด้วยเหตุผลเดียวกับสายการบิน Garuda ของอินโดนีเซียยังคงต้องใช้เวลาอีกค่อนข้างนานก่อนที่จะสามารถมาเป็นสายการบินในระดับนานาชาติ

ข้อตกลงการเปิดน่านฟ้าเสรี *(Open-sky Policy)*

การเปิดเสรีในตลาดการขนส่งทางอากาศเป็นไปในลักษณะของการเจรจาในระดับทวิภาคีหรือในระดับภูมิภาค การเปิดน่านฟ้าเสรีเป็นข้อตกลงที่จะยกเลิกการควบคุมจำนวนเที่ยวบิน ขนาดของเครื่องบิน และมักจะรวมถึงการให้สิทธิในการรับผู้โดยสารไปยังประเทศที่สามหรือเรียกว่า fifth freedom อีกด้วย

สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีนโยบายการขนส่งทางอากาศที่เสรีที่สุด เนื่องจากสิงคโปร์ไม่มีตลาดภายในประเทศจึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาตลาดต่างประเทศเพื่อที่จะสามารถขยายธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง สิงคโปร์จึงเป็นประเทศแรกในอาเซียนที่เซ็นสัญญาการเปิดน่านฟ้ากับสหรัฐอเมริกา ตามข้อตกลงนั้นทั้งสายการบินสิงคโปร์และสายการบินสหรัฐอเมริกาสามารถให้บริการขนส่งผู้โดยสารระหว่างสองประเทศโดยไม่มีข้อจำกัดในด้านราคา จำนวนเที่ยวบิน ขนาดของสายการบินแต่ยังไม่มีการตกลงในการให้สิทธิในการรับผู้โดยสารไปยังประเทศที่สาม

ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศที่สองในอาเซียนที่มีนโยบายการเปิดน่านฟ้ากับสหรัฐอเมริกา ส่วนประเทศอื่นๆ ในอาเซียนยังไม่ต้องการที่จะใช้นโยบายการเปิดน่านฟ้าเสรีเพราะเกรงว่าสายการบินของประเทศจะไม่สามารถแข่งขันกับสายการบินต่างชาติได้ อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกอาเซียนต่างก็ตระหนักว่า การคุ้มครองสายการบินแห่งชาติมีต้นทุนสูง การผูกขาดตลาดของสายการบินแห่งชาติทำให้ไม่มีการปรับปรุงประสิทธิภาพในการให้บริการขนส่งทางอากาศ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาธุรกิจอื่นๆ เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือการเป็นศูนย์กลางในการบินของภูมิภาค *ทั้งนี้ประเทศสมาชิกอาเซียนควรพิจารณาที่จะทดลองใช้นโยบายน่านฟ้าเสรีกับกลุ่มสมาชิกด้วยกันก่อนเพื่อที่จะเป็นการเพิ่มการแข่งขันในตลาดภูมิภาค อันจะเป็นการกระตุ้นให้สายการบินแห่งชาติที่มีอำนาจผูกขาดให้พัฒนาประสิทธิภาพมากขึ้น*

6.1.3 บริการการขนส่งทางอากาศในประเทศไทย

บริการขนส่งทางอากาศเป็นบริการหนึ่งที่ประเทศไทยเป็นผู้ได้เปรียบ ความได้เปรียบดังกล่าวมิได้มาจากสายการบินที่มีประสิทธิภาพหรือจากการมีโครงสร้างพื้นฐานในการขนส่งทางอากาศที่ แต่มาจากความได้เปรียบจากแหล่งที่ตั้งซึ่งเป็นประตูไปสู่มาเลเซีย สิงคโปร์ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ และยังเป็นจุดศูนย์กลางของสายการบินที่จะบินต่อไปยังญี่ปุ่น และทวีปอเมริกาเหนืออีกด้วย นอกจากนี้แล้ว การขนส่งทางอากาศของประเทศไทยยังได้รับผลพลอยได้จากการที่ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในภูมิภาคเอเชียอีกด้วยดังจะเห็นจากรายงานในส่วนของบริการการท่องเที่ยว

แต่การเป็นศูนย์กลางการบินของประเทศไทยกำลังจะถูกสิงคโปร์แย่งชิงไปเพราะในขณะที่ประเทศไทยมีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหลักในการสร้างอุปสงค์ของการขนส่งผู้โดยสารทางอากาศ แต่สิงคโปร์มีภาคธุรกิจที่เป็นปัจจัยผลักดันให้สิงคโปร์กลายเป็นศูนย์กลางการบินได้ ทั้งนี้เพราะสิงคโปร์มีภาคบริการที่แข็งแกร่ง ไม่ว่าจะเป็นการเงิน การขนส่งทางเรือ หรือการสื่อสารก็ดีทำให้การค้าและการลงทุนจะกระจุกตัวที่สิงคโปร์ นอกจากนี้แล้วสิงคโปร์ยังมีนโยบายการขนส่งทางอากาศที่ค่อนข้างเสรี โดยมีสัญญาการเปิดน่านฟ้ากับสหรัฐอเมริกาซึ่งทำให้สายการบินสหรัฐอเมริกาสามารถขึ้นลงสนามบิน Shanghi โดยไม่จำกัดจำนวนเที่ยวบิน ในลักษณะเดียวกันสายการบินสิงคโปร์ก็สามารถมีเที่ยวบินที่สามารถลงที่สหรัฐอเมริกาได้โดยไม่จำกัดเที่ยวบินเช่นกันทำให้มีข้อได้เปรียบสายการบินอื่นๆ รวมทั้งสายการบินไทย

การเปิดเสรีของประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะสิงคโปร์ทำให้ประเทศไทยเริ่มตื่นตัวที่จะเปิดเสรีตลาดบริการขนส่งทางอากาศมากขึ้น ทั้งนี้ประเทศไทยมีนโยบายที่จะส่งเสริมการแข่งขันในตลาดภายในประเทศมากขึ้น จากการให้ใบอนุญาตการประกอบธุรกิจแก่สายการบินแห่งชาติสายที่สอง ได้แก่ Angel Airlines[25] ช่วงก่อนวิกฤติทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้แล้ว ยังมีสายการบินอื่นๆ ที่ให้บริการเที่ยวบินแบบไม่ประจำทางหรือที่เรียกว่า chartered flights เช่นสายการบิน Bangkok Airways ซึ่งเป็นบริษัทในเครือของบริษัทยักษ์ใหญ่ในธุรกิจโทรคมนาคม UCOM และสายการบิน PB Air ซึ่งเป็นบริษัทในเครือของบุญรอดบริวเวอรี่ เป็นต้น ในทางปฏิบัติสายการบินเหล่านี้ให้บริการประจำเส้นทางที่มีจำกัด แต่เส้นทางดังกล่าวจะต้องไม่เป็นเส้นทางหลักซึ่งสงวนให้แก่เฉพาะสายการบินแห่งชาติ

ความพยายามที่จะส่งเสริมให้มีสายการบินแห่งชาติสายที่สองต้องประสบกับอุปสรรคสืบเนื่องจากวิกฤติทางเศรษฐกิจทำให้เครือ UCOM ซึ่งมีหนี้สกุลต่างประเทศค่อนข้างมากต้องประสบปัญหาด้านการเงิน ทำให้ไม่สามารถลงทุนในธุรกิจการบินได้ดังที่คาดหมายไว้เดิม อย่างไรก็ดี เพื่อที่จะรักษาใบอนุญาตประกอบการธุรกิจการบินไว้ Angel Airline ก็เริ่มเปิดให้บริการท่ามกลางสภาวะตกต่ำของตลาดทำให้ต้องประสบกับภาวะขาดทุนอย่างต่อเนื่องจึงต้องตัดเส้นทางการบินให้เหลือเฉพาะเส้นทางที่มีกำไร คือ เส้นทางกรุงเทพฯ-เชียงใหม่

แม้สายการบินแห่งชาติสายที่สองยังไม่อยู่ในสถานะที่จะสามารถแข่งขันกับสายการบินไทยได้ รัฐยังคงเดินหน้าต่อไปที่จะส่งเสริมให้มีการแข่งขันมากขึ้นโดยการเปิดตลาดบริการขนส่งทางอากาศในเดือนกันยายน 2543 หลังจากที่สัญญาคุ้มครองสายการบิน Angel Airline ซึ่งมีระยะเวลา 2 ปีสิ้นสุดลงในเดือนกรกฎาคม 2543 การเปิดเสรีครั้งนี้หมายกรมการบินพาณิชย์จะออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจการบินแก่ผู้ที่ประสงค์จะให้บริการขนส่งทางอากาศโดยไม่จำกัดเส้นทางอีกต่อไป เพื่อที่จะเป็นการกระตุ้นให้มีการแข่งขันมากขึ้นในตลาด นอกจากนี้แล้ว ยังมีการปรับโครงสร้างการกำหนดอัตราค่าบริการให้สอดคล้องกับต้นทุนในการให้บริการในแต่ละเส้นทาง[26] และให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น

---

[25] สายการบินแห่งชาติสามารถเลือกที่จะให้บริการเส้นทางการบินภายในประเทศเส้นทางใดๆ ก็ได้ รวมถึงเส้นทางที่การบินไทยซึ่งเป็นสายการบินแห่งชาติรายแรกให้บริการอยู่ นอกจากนี้แล้วยังสามารถเปิดให้บริการเส้นทางระหว่างประเทศที่รัฐบาลไทยได้เจรจาต่อรองสิทธิการบินกับรัฐบาลต่างประเทศอีกด้วย

[26] เดิมที กรมการบินพาณิชย์จะหนดอัตราค่าบริการตามระยะทางของเส้นทางการบิน โดยมิได้คำนึงถึงต้นทุนคงที่ซึ่งไม่ได้ผันแปรไปตามระยะทางการบิน ทำให้อัตราค่าบริการที่กำหนดสำหรับการบินระยะสั้นสั้นต่ำเกินควรและค่าบริการสำหรับเส้นทางระยะยาวสูงเกินควร ความบิดเบือนของกลไกตลาดทำให้ผู้ประกอบการไม่มีแรงจูงใจให้บริการเส้นทางที่มีระยะสั้น

โดยจะมีการกำหนดอัตราขั้นสูงและอัตราขั้นต่ำของอัตราค่าบริการที่สายการบินสามารถกำหนดได้แทนอัตราตายตัวที่เป็นมาในอดีต เพื่อที่จะกระตุ้นให้มีการแข่งขันด้านอัตราค่าบริการระหว่างสายการบิน

ทั้งหมดนี้เป็นการเตรียมตัวที่จะรับมือกับแรงกดดันของการเปิดเสรีตลาดในอนาคตซึ่งคงหลีกเลี่ยงไม่ได้ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจการบินไทยและการจัดตั้งองค์กรและวางกฎกติกาการกำกับดูแลด้านการขนส่งทางอากาศที่ดีก็จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาธุรกิจการบินของไทยอีกด้วย

6.1.4 การเจรจาด้านการขนส่งทางอากาศในองค์การการค้าโลก

กรอบการเจรจาด้านการขนส่งทางอากาศใน GATS มีความครอบคลุมค่อนข้างน้อย ภาคผนวกด้านการขนส่งทางอากาศระบุไว้ว่าการเจรจาด้านการขนส่งทางอากาศจะไม่รวมถึงประเด็นของสิทธิการบินและบริการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิการบิน (traffic rights and services directly related to the exercise of traffic rights) เนื่องจากข้อตกลงเรื่องสิทธิการบินเป็นประเด็นที่มีการเจรจาในระดับทวิภาคีตลอดมา การเจรจาด้านการขนส่งทางอากาศในองค์การการค้าโลกจึงจำกัดเพียงเฉพาะในสาขาบริการย่อยด้านการขนส่งที่เกี่ยวกับการให้บริการสนับสนุนการส่งทางอากาศเท่านั้น (complementary services) ซึ่งได้แก่สาขาบริการย่อยของบริการขนส่งทางอากาศที่เกี่ยวข้องกับบริการดังต่อไปนี้

1. บริการการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเครื่องบิน (aircraft repair and maintenance services)
2. บริการการขายและการตลาดของบริการขนส่งทางอากาศ (selling and marketing of air transport services)
3. บริการสำรองที่นั่งทางคอมพิวเตอร์ (computer reservation system)

จากการสรุปผลการเจรจารอบอุรุกวัย มีประเทศสมาชิก 40 ประเทศที่ได้ให้ข้อผูกพันในสาขาบริการขนส่งทางอากาศอย่างน้อย 1 สาขาจากสามสาขาที่ระบุไว้ข้างบน 28 ประเทศขอข้อยกเว้นจากการประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) อย่างน้อยใน 1 สาขาบริการ จากตัวเลขข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การเปิดเสรีด้านการขนส่งทางอากาศใน GATS ยังจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มประเทศที่ให้ข้อผูกพันโดยสมัครใจ และการเปิดตลาดก็มีลักษณะของการเลือกปฏิบัติได้เนื่องจากมีประเทศสมาชิกหลายประเทศที่ขอข้อยกเว้นจากเงื่อนไข MFN

แม้การเจรจาด้านการขนส่งทางอากาศใน GATS จะมีความครอบคลุมเพียงสาขาบริการย่อยที่เกี่ยวข้องกับสามบริการหลัก แต่แต่ละบริการก็มีความสำคัญไม่น้อยต่อธุรกิจการบิน โดยทั่วไปแล้วต้นทุนบริการซ่อมและบำรุงรักษาเครื่องบินจะมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 8 ถึง 10 ของต้นทุนดำเนินการ ในปัจจุบันการให้บริการซ่อมแซมและบำรุงรักษายังคงผูกขาดโดยสายการบินแห่งชาติในหลายประเทศ การเจรจาเพื่อเปิดตลาดนี้จึงมีความสำคัญต่อการกระตุ้นให้ตลาดมีการแข่งขันมากขึ้น

ตลาดบริการการขายและการตลาดของการขนส่งทางอากาศ (ไม่รวมบริการขายผ่านระบบการสำรองที่นั่งทางคอมพิวเตอร์) ก็เป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่เช่นกัน โดยทั่วไปแล้วต้นทุนค่าบริการการขายและการตลาดจะคิดได้เป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 15–17 ของต้นทุนการดำเนินงานของสายการบิน ในปัจจุบันหลายประเทศยังมีข้อจำกัดหลายประการเกี่ยวกับบริการการขายและการตลาดสำหรับสายการบินต่างชาติ การเปิดโอกาสให้สายการบินต่างชาติ

สามารถทำการตลาด การทำวิจัยตลาด การโฆษณา และการจัดจำหน่าย กิจกรรมการจำหน่ายและโฆษณาได้เสรีย่อมเป็นการส่งเสริมการแข่งขันและประสิทธิภาพในตลาด

บริการสำรองที่นั่งทางคอมพิวเตอร์ตามคำจำกัดความหมายที่ระบุไว้ในภาคผนวกการขนส่งทางอากาศเป็นบริการที่ประกอบด้วยข้อมูลตารางเวลาเที่ยวบิน ข้อมูลในการสำรองที่นั่ง ค่าธรรมเนียมในการสำรองและในการออกตั๋วเดินทาง จากการคาดคะเนคาดว่าขนาดตลาดบริการนี้มีมูลค่าประมาณ 4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยรวมมูลค่าธุรกิจที่ไม่ใช่ธุรกิจการบินด้วย เช่น การจองรถไฟ และการจองโรงแรม สหรัฐอเมริกาจะมีส่วนแบ่งตลาดสูงถึงร้อยละ 50 ของตลาดโลกและมีอัตราการเจริญเติบโตของตลาดร้อยละ 3.6 ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำกว่าอัตราของโลกที่อยู่ที่ประมาณร้อยละ 5.5 การที่ตลาดสหรัฐอเมริกามีอัตราการขยายตัวค่อนข้างต่ำเกิดจากตลาดอิ่มตัวแล้ว

ข้อผูกพันของประเทศสมาชิกอาเซียนใน GATS

ในกลุ่มประเทศอาเซียน ไทยกับฟิลิปปินส์เป็นเพียงสองประเทศที่ให้ข้อผูกพันในสาขาขนส่งทางอากาศใน GATS ดังเช่นในกรณีของสาขาบริการอื่นๆ ฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่ให้ข้อผูกพันที่ก้าวหน้ามากที่สุด โดยให้พันธกรณีที่จะเปิดเสรีเต็มที่โดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ ในทุก mode รวมทั้ง mode 3 สำหรับทุกสาขาบริการที่ได้ให้ข้อผูกพัน ได้แก่ บริการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเครื่องบิน บริการการขายและบริการตัวแทนการขายบริการขนส่งสินค้า และบริการเช่าเครื่องบินปราศจากลูกเรือ

ประเทศไทยให้ข้อผูกพันใน 3 สาขาบริการย่อยได้แก่ บริการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเครื่องบิน บริการการขายและบริการตัวแทนการขายบริการขนส่งสินค้า และบริการขายและบริการการตลาด แต่ข้อผูกพันในของประเทศไทยจะเป็นไปภายใต้เงื่อนไขของการยกเว้นจาก MFN ดังเช่นในกรณีของบริการขนส่งทางน้ำทำให้เป็นข้อผูกพันที่อ่อนกว่าของสมาชิกอาเซียนอื่นๆ ที่ไม่ขอยกเว้นจาก MFN นอกจากนี้แล้ว ข้อผูกพันของประเทศไทยในแต่ละสาขาจะค่อนข้างอ่อนโดยเฉพาะเมื่อเทียบกับข้อผูกพันของฟิลิปปินส์ ในกรณีของบริการบำรุงรักษาและซ่อมแซมเครื่องบิน ประเทศไทยไม่ผูกพันใน mode 3 ซึ่งหมายความว่า ประเทศไทยไม่รับรองว่าผู้ประกอบการต่างชาติจะสามารถเข้ามาประกอบธุรกิจบริการดังกล่าวในประเทศไทยได้ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด หรือภายใต้เงื่อนไขใดๆ ก็ดี

สำหรับบริการขายทั่วไปและบริการตัวแทนการขายบริการและการขนส่งสินค้าทางอากาศ ประเทศไทยให้ข้อผูกพันเพียงใน mode 3 และ mode 4 สำหรับข้อผูกพันใน mode 3 มีข้อจำกัดหลายประการ รวมถึงข้อจำกัดในแนวนอนเกี่ยวกับสัดส่วนหุ้นส่วนต่างชาติและการครอบครองที่ดิน และมีเงื่อนไขที่กำหนดให้การขายตั๋วผ่านระบบสำรองที่นั่งทางคอมพิวเตอร์จะต้องกระทำเฉพาะผ่านสำนักงานสายการบินและสำนักงานบริการตัวแทนการขายทั่วไปหนึ่งแห่งโดยใช้เครือข่ายโทรคมนาคมสาธารณะของรัฐอีกด้วย สำหรับ mode 4 จะเป็นข้อจำกัดแนวนอน

สำหรับบริการขายและบริการการตลาด ประเทศไทยให้ข้อผูกพันทุก mode แต่ mode 3 และ mode 4 จะมีข้อจำกัดในแนวนอน และ mode 3 ยังมีข้อจำกัดในส่วนของ national treatment อีกด้วย กล่าวคือ ระบบการเก็บภาษี VAT สำหรับบริการขายและบริการตลาดบริการการบินยังมีลักษณะที่เลือกปฏิบัติ โดยบริษัทการบินไทยไม่เสียภาษี VAT ในการจำหน่ายตั๋วเครื่องบินของสายการบินฯ ในฐานะที่เป็นรัฐวิสาหกิจแต่สายการบินอื่นๆ ต้องเสีย VAT ตามอัตราที่รัฐกำหนด อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยใช้นโยบายต่างตอบแทนในการจัดเก็บภาษีการขายบริการขนส่งทาง

อากาศ กล่าวคือ ถ้าประเทศหนึ่งใดไม่เก็บภาษี VAT ในการจำหน่ายตั๋วการบินไทยในประเทศนั้นๆ ไทยก็จะไม่เก็บภาษีการจำหน่ายตั๋วของสายการบินของประเทศนั้นๆ ในประเทศไทยเช่นกัน โดยให้มีอัตราเป็นศูนย์หรือยกเว้นภาษีได้ ในประเด็นนี้กรมการบินพาณิชย์กำลังพิจารณาการยกเว้นภาษี VAT หรือให้ภาษีมีอัตราเป็นศูนย์สำหรับทุกสายการบินเพื่อที่จะมิให้เป็นการเลือกปฏิบัติ

6.1.5 ข้อผูกพันใน AFAS

ข้อผูกพันใน AFAS จะดีกว่าใน GATS เพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยมีหลายประเทศให้ข้อผูกพันในสาขาบริการสำรองที่นั่งทางคอมพิวเตอร์ (CRS) ซึ่งมิได้ให้ไว้ใน GATS สิงคโปร์เป็นประเทศที่พยายามผลักดันให้มีการเปิดเสรีในบริการสำรองที่นั่งทางคอมพิวเตอร์ แต่เมื่อการผลักดันไม่สำเร็จ สิงคโปร์ก็ไม่ให้ข้อผูกพันที่เสียเท่าใดนัก

ข้อผูกพันในสาขาบริการสำรองที่นั่งทางคอมพิวเตอร์ของประเทศสมาชิกจะค่อนข้างอ่อน มาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ให้ข้อผูกพันเฉพาะใน mode 1 และ mode 2 แต่ใน mode 3 และ mode 4 จะเป็น "unbound" ซึ่งหมายความว่า ประเทศเหล่านี้ไม่รับรองว่าจะให้ผู้ให้บริการระบบสำรองที่นั่งเข้ามาประกอบธุรกิจบริการในประเทศไทยได้ ฟิลิปปินส์ไม่ผูกพันใน mode ใดๆ ยกเว้นใน mode 3 ซึ่งระบุไว้ว่า จะอนุญาตให้บริษัทต่างชาติสามารถเข้ามาประกอบธุรกิจให้บริการสำรองที่นั่งทางคอมพิวเตอร์เฉพาะบริษัทที่ต้องการติดตั้งโครงข่ายการสื่อสารของตนเอง ซึ่งก็มีข้อจำกัดหลายประการในการติดตั้งโครงข่ายการสื่อสาร ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่ให้ข้อผูกพัน mode 3 ที่ค่อนข้างเสรี โดยมีข้อจำกัดตามตารางข้อผูกพันแนวนอนว่า การขายตั๋วผ่านระบบสำรองที่นั่งทางคอมพิวเตอร์จะต้องกระทำผ่านสำนักงานของสายการบินและสำนักงานบริการตัวแทนการขายทั่วไปหนึ่งแห่ง โดยใช้เครือข่ายโทรคมนาคมสาธารณะของรัฐและปฏิบัติตามพันธกรณีของ GATS ที่ระบุไว้ในภาคผนวกโทรคมนาคมอีกด้วย

ในอดีตแต่ละประเทศจะมีระบบสำรองที่นั่งที่สายการบินแห่งชาติใช้อยู่ เช่น สายการบินสิงคโปร์ใช้ระบบ Abacus เป็นหลัก ในขณะที่สายการบินไทยใช้ระบบ Amadeus เป็นหลัก การกีดกันการใช้ระบบสำรองที่นั่งของสายการบินคู่แข่งในอดีตเป็นวิธีการหนึ่งที่จะจำกัดการแข่งขันในตลาดเพราะระบบสำรองที่นั่งแต่ละระบบจะให้สิทธิพิเศษแก่สายการบินที่เป็นสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการให้ขึ้นจอเป็นอันดับแรกในกรณีที่ลูกค้าต้องการข้อมูลเกี่ยวกับสายการบินที่ให้บริการในเส้นทางหนึ่งใด หรือความสะดวกรวดเร็วในการสำรองที่นั่งของสายการบินสมาชิกก็ดี แต่ในปัจจุบัน ระบบสำรองที่นั่งไม่ว่าจะระบบใดจะไม่เลือกปฏิบัติระหว่างสายการบินที่เป็นสมาชิกกับที่ไม่เป็นสมาชิกมากเท่ากับในอดีตทำให้การกีดกันระบบสำรองที่นั่งไม่มีความสำคัญเท่าใดนัก เราจึงอาจคาดหมายได้ว่า ในการเจรจาครั้งต่อไปประเทศสมาชิกจะมีแนวโน้มที่เปิดเสรีบริการนี้มากขึ้น

6.1.6 แนวนโยบายและการร่วมมือระหว่างสมาชิกอาเซียน

การขนส่งทางอากาศมีความสำคัญยิ่งกับกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในภูมิภาคเอเชียและบางประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยยังเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรอีกด้วย การเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการขนส่งทางอากาศจะช่วยส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวและการส่งออกสินค้าที่เป็นอาหารสดซึ่งเป็นแหล่งรายได้เงินตราต่างประเทศที่สำคัญ เพื่อที่จะเป็นการกระตุ้นให้ธุรกิจการบินในภูมิภาคอาเซียนให้มีศักยภาพก่การแข่งขันมากขึ้น ประเทศสมาชิกอาเซียนควรพิจารณาร่วมมือกันในสองประเด็นคือ

ในการให้ข้อผูกพันสาขาบริการขนส่งทางอากาศ ควรพิจารณาเปิดเสรี mode 3 และ mode 4 ระหว่างกันและกันมากขึ้น เพื่อที่จะให้มีการเคลื่อนย้ายทุนและบุคลากรในสาขาบริการขนส่งภายในภูมิภาคมากขึ้น พัฒนาการด้านการขนส่งทางอากาศจะช่วยส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวซึ่งเป็นแหล่งรายได้เงินตราต่างประเทศที่สำคัญของประเทศสมาชิกหลายประเทศ

ในส่วนของสิทธิการบิน ควรมีการพิจารณาการเปิดน่านฟ้าเสรีในภูมิภาคนี้เพื่อที่จะเป็นการส่งเสริมให้มีการแข่งขันในกลุ่มสายการบินอาเซียนด้วยกัน และกระตุ้นให้สายการบินแห่งชาติที่มีอำนาจผูกขาดต้องปรับตัวต่อแรงกดดันของการแข่งขันด้วย

6.2 การขนส่งทางทะเล (Maritimes Services)

6.2.1 ภาพรวมของบริการขนส่งทางทะเล

การขนส่งทางทะเลอาจแยกได้เป็นสองประเภทคือ การขนส่งสินค้าที่ไม่บรรจุหีบห่อ (bulk shipping)[27] เช่น สินค้าเกษตร น้ำมันดิบ น้ำมันกลั่นแล้ว ถ่านหิน บอกไซต์ ตลอดจนเหล็ก กระดาษ และรถยนต์ บริการการขนส่งในลักษณะ bulk shipping มีการแข่งขันสูงซึ่งจะต่างกับการขนส่งในลักษณะที่บริการสายเดินเรือสมุทร (liner shipping) ซึ่งรวมถึงการขนส่งสินค้าบรรจุหีบห่อ เช่น การขนส่งโดยตู้สินค้า (container) หรือลังไม้ (crater) ตลอดจนการขนส่งผู้โดยสาร ซึ่งมีลักษณะเป็นคาร์เทลโดยผู้ประกอบการ รวมตัวกันเพื่อกระทำการตกลงเกี่ยวกับเส้นทางการเดินเรือ และการกำหนดอัตราค่าบริการที่เรียกว่า shipping conferences

ในอดีตการตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการเดินเรือได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐซึ่งมองว่า การรวมตัวกันระหว่างบริษัทเดินเรือจะทำให้ธุรกิจการเดินเรือมีความมั่นคงและสามารถพัฒนาคุณภาพของบริการและพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในการขนส่งทางทะเลอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ใช้บริการได้ แต่ในปัจจุบัน liner conferences กลับถูกมองว่าเป็นกลุ่มผู้ประกอบการที่แสวงหากำไรจากการผูกขาดโดยการเอารัดเอาเปรียบผู้ใช้บริการที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า หลายประเทศจึงได้เริ่มใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดเพื่อจำกัดอำนาจผูกขาดของ liner conferences

ตัวอย่างเช่น กลุ่มสมาพันธ์ยุโรป (EU) ได้สลาย liner conferences บนพื้นฐานในการใช้อำนาจทางตลาดในการเอาเปรียบผู้ใช้บริการต่างชาติ ในขณะที่ญี่ปุ่นกำลังทบทวนการยกเว้นการขนส่งทางทะเลจากกฎหมายป้องกันการผูกขาด สหรัฐอเมริกามีกฎหมายที่บังคับให้การรวมตัวระหว่างผู้ประกอบการเดินเรือที่ให้บริการการเดินเรือระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและต่างประเทศมีลักษณะที่เป็น open conference ซึ่งหมายความว่า จะต้องเปิดให้ผู้ประกอบการรายใหม่เข้ามาเป็นสมาชิกได้ทุกเมื่อ นอกจากนี้แล้ว กฎหมายว่าด้วยการเดินเรือ ค.ศ. 1984 ยังเปิดโอกาสให้สมาชิกของคาร์เทลแต่ละรายสามารถทำสัญญาการให้บริการกับลูกค้าได้โดยตรงโดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบหรือการอนุมัติจากสมาชิกอื่นๆ และยังสามารถกำหนดอัตราค่าบริการที่อาจแตกต่างไปจากที่กลุ่มสมาชิกกำหนดไว้อีกด้วย มาตรการ

[27] Bulk shipping มีส่วนแบ่งประมาณสองในสาม ของปริมาณการขนส่งทางทะเล (tonnage) แต่มีส่วนแบ่งรายได้เพียงหนึ่งในสามเท่านั้น

เหล่านี้มีผลในการบั่นทอนอำนาจทางตลาดและประสิทธิผลของข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดอัตราค่าบริการของ liner conferences

ในปัจจุบันอำนาจทางตลาดของ liner conferences ลดลงมาก เนื่องมาจากสาเหตุที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นอกจากนี้แล้ว การที่มีผู้ประกอบการเดินเรือรายใหม่จากทวีปเอเชีย เช่น สิงคโปร์ (Neptune) จีน (Cosco) ไต้หวัน (Evergreen) และเกาหลีใต้ (Hyundai, Haishin และ Yangming) ซึ่งเป็นผู้ประกอบการที่มีต้นทุนต่ำ มีศักยภาพในการแข่งขันสูง และไม่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมกับ liner conferences ทำให้ส่วนแบ่งตลาดของผู้ประกอบการรายเดิมลดลงอย่างต่อเนื่อง แรงกดดันของการแข่งขันจากผู้ให้บริการการเดินเรือรายใหม่เหล่านี้[28]ทำให้ผู้ประกอบการรายเดิมต้องปรับตัวโดยการทำข้อตกลงในลักษณะที่เป็นพันธมิตร (alliance) กันเพื่อที่จะแบ่งใช้พื้นที่ในการขนส่งสินค้าเพื่อที่จะเป็นการประหยัดต้นทุน ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับการสร้างเครือข่ายพันธมิตรระหว่างสายการบินต่างๆ ในตลาดการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าทางอากาศ

นอกจากการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างอำนาจทางตลาดแล้ว ธุรกิจการเดินเรือสมุทรยังมีลักษณะพิเศษอีกประการคือ บริษัทการเดินเรือของรัฐสมาชิกหนึ่งอาจเลือกที่จะจดทะเบียนการค้า (registry) ในอีกประเทศหนึ่งได้[29] การที่บริษัทเดินเรือเลือกที่จะไปจดทะเบียนในต่างประเทศสืบเนื่องจากความแตกต่างของค่าจ้างแรงงานของลูกเรือ โดยทั่วไปแล้วประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะญี่ปุ่นจะมีค่าจ้างแรงงานสูง การไปขึ้นทะเบียนในต่างประเทศทำให้บริษัทฯ สามารถจ้างลูกเรือท้องถิ่นซึ่งมีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าได้ ซึ่งจะทำให้สามารถช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการจ้างลูกเรือได้มาก

แต่ในมุมมองของภาครัฐ การจดทะเบียนในต่างประเทศหมายถึงการสูญเสียภาษีรายได้ และการเสียโอกาสของการจ้างงาน ตลอดจนการพัฒนาธุรกิจพาณิชย์นาวีแห่งชาติ เพื่อที่จะดึงดูดให้มีการจดทะเบียนในประเทศ นานาประเทศต่างแข่งกันเพื่อให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีแก่ธุรกิจการเดินเรือสมุทร เช่น การยกเว้นภาษีรายได้แก่ลูกเรือ และภาษีรายได้จากเงินปันผลสำหรับผู้ที่มีหุ้นส่วนในธุรกิจการเดินเรือ เป็นต้น ในขณะเดียวกัน ก็จะมีเงื่อนไขและข้อกำหนดเกี่ยวกับหุ้นส่วนต่างชาติ และการจ้างงาน

6.2.2 อุตสาหกรรมการขนส่งทางทะเลในอาเซียน

สมาชิกหลายรายในกลุ่มประเทศอาเซียนมีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะ เช่น อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ จึงต้องพึ่งพาการขนส่งทางทะเล จากข้อได้เปรียบในเชิงในภูมิศาสตร์ สิงคโปร์จึงเป็นเมืองท่าที่เป็นศูนย์กลางการนำเข้าและส่งออกสินค้าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจากการมีนโยบายด้านการพาณิชย์นาวีที่ค่อนข้างเสรีทำให้สิงคโปร์มีกองเรือที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในกลุ่มสมาชิกอาเซียนเดิม 5 ประเทศตลอดมาดังที่แสดงในตารางที่ 6.7

---

[28] ฝูงเรือของผู้ประกอบการจากกลุ่มประเทศเอเชียเหล่านี้มีจำนวนกว่า 130 ลำในขณะที่ฝูงเรือของกลุ่มผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกของ liner conference มีจำนวนเพียง 97 ลำ (Economist 18 November 1995)

[29] บางประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น มีกฎหมายห้ามมิให้บริษัทเดินเรือของญี่ปุ่นจดทะเบียนในต่างประเทศ ยกเว้นที่จะได้รับอนุญาตจากหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ แต่สำหรับประเทศอื่นๆ โดยส่วนมาก รวมถึงประเทศไทย จะไม่มีข้อห้ามดังกล่าว ทำให้การจดทะเบียนในต่างประเทศเป็นพฤติกรรมที่กระทำการทั่วไป

ตารางที่ 6.7 ขนาดและอัตราการขยายตัวของกองเรือพาณิชย์ในกลุ่มอาเซียน 5 ประเทศ

ปี / ประเทศ	2520	2530		2540	
	Gross tonnage	Gross tonnage	อัตราการขยายตัว	Gross tonnage	อัตราการขยายตัว
อินโดนีเซีย	1,462,858	2,963,181	103	3,851,579	30
มาเลเซีย	815,391	2,338,253	193	6,132,722	157
ฟิลิปปินส์	1,640,391	14,827,666	804	13,902,366	(6)
สิงคโปร์	11,351,841	11,924,578	5	25,721,659	116
ไทย	401,951	758,442	89	3,239,055	327

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมพาณิชย์นาวี

ประเทศโดยมีการสร้างเงื่อนไข และการให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีที่แตกต่างกัน ดังที่ปรากฏในตารางที่ 6.8 และตารางที่ 6.9 เงื่อนไขในการจดทะเบียนส่วนมากจะประกอบด้วย 3 ส่วนคือ รูปแบบของธุรกิจที่สามารถจดทะเบียนได้สัดส่วนหุ้นส่วนต่างชาติและการจ้างงานทุกประเทศจะมีข้อกำหนดว่าจะต้องเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในประเทศ และในกรณีของมาเลเซียจะมีเงื่อนไขเพิ่มเติมว่าสำนักงานใหญ่จะต้องอยู่ในมาเลเซียและการบริการจัดการธุรกิจจะต้องกระทำในประเทศมาเลเซียเป็นส่วนมาก ส่วนอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์มีเงื่อนไขเกี่ยวกับขนาดของเรือด้วย

ทุกประเทศยกเว้นสิงคโปร์จะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับสัดส่วนหุ้นส่วนต่างชาติ ไทย มาเลเซียและอินโดนีเซียมีเงื่อนไขเหมือนกันว่า หุ้นส่วนใหญ่หรือร้อยละ 51 จะต้องเป็นของบุคคลหรือนิติบุคคลท้องถิ่น แต่ฟิลิปปินส์จะกำหนดหุ้นส่วนที่สูงกว่าคือร้อยละ 60

สำหรับเงื่อนไขว่าด้วยการจ้างงานมีข้อมูลจากเพียงประเทศไทยและสิงคโปร์ จะเห็นได้จากตารางที่ 6.8 ว่าสิงคโปร์ไม่มีเงื่อนไขใดๆ เกี่ยวกับการจ้างงาน การที่ประเทศสิงคโปร์ไม่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับทั้งด้านการจ้างงานและหุ้นส่วนต่างชาติทำให้บริษัทเดินเรือต่างชาติเลือกที่จะมาจดทะเบียนเรือในสิงคโปร์มากกว่าในประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้

ในด้านสิทธิพิเศษทางด้านภาษี สิทธิพิเศษทางด้านภาษีอาจแยกได้เป็นสามประเภทคือ การยกเว้นภาษีนำเข้า ยกเว้นภาษีนิติบุคคลแก่บริษัทเดินเรือ ยกเว้นภาษีรายได้แก่คนประจำเรือ และภาษีอื่นๆ เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีเช่าเรือ ภาษีเงินได้จากการขายเรือ ฯลฯ

จากตารางที่ 6.9 จะเห็นได้ว่าสิงคโปร์และมาเลเซียเป็นสองประเทศที่ให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีแก่เรือที่มาจดทะเบียนมากที่สุด จะเห็นได้ว่าทุกประเทศยกเว้นภาษีนำเข้าเรือยกเว้นอินโดนีเซียที่ยกเว้นภาษีเฉพาะอุปกรณ์ อะไหล่และเครื่องจักรที่ใช้ในการต่อหรือซ่อมบำรุงเรือ สิงคโปร์และมาเลเซียยกเว้นภาษีรายได้นิติบุคคลสำหรับธุรกิจการเดินเรือระหว่างประเทศโดยถาวรในขณะที่ประเทศไทยยกเว้นภาษีให้เป็นระยะเวลา 8 ปี อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ไม่ยกเว้นภาษีนิติบุคคล สำหรับภาษีรายได้บุคคลธรรมดาทุกประเทศจะยกเว้นการเก็บภาษีรายได้แก่คนประจำเรือที่มีสัญชาติตนที่เดินเรือระหว่างประเทศ ยกเว้นฟิลิปปินส์ที่มีการเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในอัตราพิเศษคือร้อยละ 5-10 สำหรับอินโดนีเซียจะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับระดับของรายได้ของคนประจำเรือที่มีสิทธิได้รับการยกเว้นภาษี

ตารางที่ 6.8 เงื่อนไขในการจดทะเบียนธุรกิจให้บริการการเดินเรือทะเลระหว่างประเทศในแต่ละประเทศสมาชิก

ประเทศ	เงื่อนไขในการจดทะเบียน		
	รูปแบบของธุรกิจ	หุ้นส่วนต่างชาติ	การจ้างงาน
ไทย	ต้องเป็นบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัดที่จัดตั้งตามกฎหมายไทย	(ก) ทุนต่างชาติต้องไม่เกินร้อยละ 49 ของทุนจดทะเบียน (ข) จำนวนผู้ถือหุ้นต่างชาติต้องน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมด ในกรณีของสำนักงานสาขา ไม่ต้องปฏิบัติตาม (ก) และ (ข)	อัตราส่วนของคนประจำเรือไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งต้องมีสัญชาติไทย
สิงคโปร์	ต้องเป็นบริษัทจำกัด หรือ บริษัทที่จัดตั้งตามกฎหมายสิงคโปร์	ไม่มีข้อจำกัด	ไม่มีข้อจำกัด
มาเลเซีย	(ก) ต้องเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในมาเลเซีย (ข) ต้องมีสำนักงานใหญ่ในมาเลเซีย (ค) การบริการจัดการส่วนใหญ่ต้องอยู่ในมาเลเซีย	กรรมการและผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ต้องเป็นชาวมาเลย์	ไม่มีข้อมูล
อินโดนีเซีย	ต้องเป็นบริษัทที่จัดตั้งตามกฎหมายอินโดนีเซีย และเป็นเรือที่มีขนาดต้นกรอสอย่างน้อย 20 M3 หรือ 7 GT	ทุนต่างชาติต้องไม่เกินร้อยละ 49 ของทุนจดทะเบียน	ไม่มีข้อมูล
ฟิลิปปินส์	ต้องเป็นบริษัทหรือสมาคมที่จัดตั้งตามกฎหมายฟิลิปปินส์ และเป็นเรือที่มีขนาดมากกว่า 15 ต้นกรอส	คนฟิลิปปินส์ต้องถือหุ้นอย่างน้อยร้อยละ 60ของทุนจดทะเบียนทั้งหมด	ไม่มีข้อมูล

ที่มา: สำนักงานกฎหมาย... และสำนักงานส่งเสริมการพาณิชยนาวี

ตารางที่ 6.9 สิทธิพิเศษทางด้านภาษีที่บริษัทการเดินเรือทะเลที่ขึ้นทะเบียนได้รับ

ประเทศ	สิทธิพิเศษทางด้านภาษี			
	ภาษีการนำเข้า	ภาษีรายได้นิติบุคคล	ภาษีรายได้ส่วนบุคคล	ภาษีอื่น ๆ
ไทย	(1) ยกเว้นอากรขาเข้าเรือตามกฎหมายส่งเสริมการลงทุน (2) ยกเว้นภาษีนำเข้าเรือที่มีขนาดเกิน 1000 ตันกรอส	ยกเว้นภาษีรายได้นิติบุคคล 8 ปี	ยกเว้นภาษีเงินได้คนประจำเรือไทยที่เดินเรือระหว่างประเทศ	(1) ยกเว้นภาษีเช่าเรือ (2) ยกเว้นภาษีเงินได้ที่ได้รับจากการขายเรือเก่า หรือเงินชดเชยจากบริษัทประกันภัย (3) ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินที่กันไว้ซื้อเรือ (4) แก้ไขการจัดเก็บ หรือการคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม
สิงคโปร์	ยกเว้นภาษีนำเข้าเรือ	ธุรกิจการเดินเรือระหว่างประเทศได้รับการยกเว้นจากภาษีนิติบุคคล	(1) เงินปันผลจากการมีหุ้นส่วนในบริษัทการเดินเรือที่ขึ้นทะเบียนในสิงคโปร์ปลอดภาษี (2) คนประจำเรือสิงคโปร์ที่เดินเรือระหว่างประเทศจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ ถ้าการทำงานส่วนใหญ่อยู่นอกประเทศสิงคโปร์	(1) ยกเว้นการเก็บภาษีจากมูลค่าเพิ่มของเรือเมื่อขาย (2) ยกเว้นภาษีที่เรียกเก็บจากค่าเช่าเรือ (3) จัดเก็บภาษีที่ผู้เช่าเรือหักไว้จากค่าเช่าเรือที่ต้องจ่ายแก่ผู้ให้เช่าที่เป็นบริษัทเรือต่างประเทศในอัตราพิเศษ และยกเว้นสำหรับบริษัทเรือในประเทศ (4) ยกเว้นภาษีเงินได้ที่เก็บจากกำไร (5) ยกเว้นการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มของทรัพย์สินเมื่อขาย (5) ยกเว้นภาษีที่คิดจากค่าระวางสำหรับบริษัทที่มีแหล่งพำนักอาศัยในประเทศ
มาเลเซีย	ยกเว้นภาษีนำเข้าเรือ	ธุรกิจการเดินเรือระหว่างประเทศได้รับการยกเว้นจากภาษีนิติบุคคล	(1) เงินปันผลจากการมีหุ้นส่วนในบริษัทการเดินเรือที่ขึ้นทะเบียนในมาเลเซียปลอดภาษี (2) คนประจำเรือบนเรือสัญชาติมาเลย์เซียได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ทั้งหมด	(1) ยกเว้นการเก็บภาษีจากมูลค่าเพิ่มของเรือเมื่อขาย (2) ยกเว้นภาษีที่เรียกเก็บจากค่าเช่าเรือ (3) ยกเว้นภาษีที่ผู้เช่าเรือหักไว้จากค่าเช่าเรือที่ต้องจ่ายแก่ผู้ให้เช่ากรณีผู้ให้เช่าเป็นบริษัทเรือในประเทศ (4) ยกเว้นภาษีเงินได้ที่เก็บจากกำไร (5) ยกเว้นภาษีที่คิดจากค่าระวางสำหรับบริษัทที่มีแหล่งพำนักอาศัยในประเทศ (6) อนุญาตให้หักค่าเสื่อมราคาเรือในอัตราเร่งโดยให้หักในปีแรกร้อยละ 60 และหักปีต่อไปร้อยละ 40

(ต่อหน้า 285)

ตารางที่ 6.9 (ต่อ)

ประเทศ	สิทธิพิเศษทางด้านภาษี			
	ภาษีการนำเข้า	ภาษีรายได้นิติบุคคล	ภาษีรายได้ส่วนบุคคล	ภาษีอื่นๆ
อินโดนีเซีย	ยกเว้นภาษีศุลกากร และภาษีการค้าสำหรับการนำเข้าเครื่องจักร อุปกรณ์ อะไหล่ วัสดุที่ใช้ในการต่อเรือ – ซ่อม หรือทำนุบำรุง	ยังคงต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราปกติ	ยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับคนประจำเรืออินโดนีเซีย ในอัตราระหว่าง 1,920-7,680 บาทต่อปี ขึ้นอยู่กับภาระเลี้ยงดู และจำนวนสมาชิกของครอบครัว*	
ฟิลิปปินส์	(1) ยกเว้นภาษีนำเข้าเรือหากได้รับการส่งเสริมจาก BOI (2) ยกเว้นอากร และภาษีนำเข้าเครื่องจักร และอุปกรณ์ที่ใช้ต่อเรือ – ซ่อมเรือแก่อู่ที่ได้จดทะเบียนไว้กับ MARINA	ยังคงต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราปกติ	เก็บภาษีเงินได้คนประจำเรือในอัตราพิเศษร้อยละ 5-10 ของเงินได้	

ที่มา: *แบบรายการประกอบคำขอให้ประเมินบุคคลของนางสาวมณี รัศมีเทศ* เอกสารทางวิชาการ ลำดับที่ 1 "การสนับสนุนมาตรการทางด้านภาษีเพื่อเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาพาณิชยนาวี 19 มิถุนายน 2543

นอกจากการยกเว้นภาษีรายได้บุคคลธรรมดาแล้ว มาเลเซียและสิงคโปร์ยังยกเว้นการเก็บภาษีเงินปันผลจากการมีหุ้นส่วนในบริษัทการเดินเรือที่จดทะเบียนในประเทศตนอีกด้วย และให้สิทธิพิเศษด้านภาษีอื่นๆ อีกมากมายดังที่ปรากฏในตารางที่ 6.9

การแข่งขันระหว่างนานาประเทศในธุรกิจจดทะเบียนเรือต่างชาติค่อนข้างรุนแรง ทำให้รายได้ที่รัฐพึงได้จากการจดทะเบียนของเรือต่างชาตินั้นน้อยมาก การแข่งขันที่รุนแรงเอื้อประโยชน์แก่บริษัทเดินเรือที่มีอำนาจต่อรองสูง ในกลุ่มประเทศอาเซียนจะเห็นได้ว่าสิงคโปร์และมาเลเซียเป็นสองประเทศที่ให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีสูง โดยมีการยกเว้นภาษีรายได้นิติบุคคลให้แก่บริษัทเดินเรือแบบถาวร และยังยกเว้นภาษีประเภทอื่นๆ อีกมากมาย ในขณะที่ฟิลิปปินส์และอินโดนีเซียมีการให้สิทธิพิเศษด้านภาษีที่ค่อนข้างจำกัดและยังมีเงื่อนไขเกี่ยวกับหุ้นส่วนต่างชาติและขนาดของเรือที่สามารถจดทะเบียนอีกด้วย ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้อัตราการขยายตัวของกองเรือพาณิชย์ในสองประเทศนี้อยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอาเซียนอื่นๆ ดังที่เห็นใน ตารางที่ 6.7

6.2.3 อุตสาหกรรมการขนส่งทางทะเลของประเทศไทย

ประเทศไทยในแนวนโยบายที่เปิดเสรีการขนส่งทางทะเลตลอดมา เดิมทีเรามีข้อตกลงทวิภาคีกับหลายประเทศรวมถึงจีนและเวียดนาม ซึ่งเป็นข้อตกลงในการจำกัดการแข่งขันในการให้บริการเดินเรือในเส้นทางการเดินเรือระหว่างระหว่างสองประเทศคู่สัญญา และกำหนดราคาและแบ่งปันรายได้กันระหว่างสายการเดินเรือของทั้งสองประเทศ แต่เนื่องจากการตกลงดังกล่าวทำให้เกิดการผูกขาดเส้นทางการเดินเรือ ทำให้อัตราค่าบริการแพงส่งผลกระทบต่อผู้ที่ต้องใช้บริการ จึงมีการยกเลิกข้อตกลงในลักษณะดังกล่าวหมดแล้ว

ในมุมของนโยบายด้านการเดินเรือ ประเทศไทยมีแนวนโยบายที่คล้ายคลึงกับประเทศอื่นๆ ที่ต้องการจะดึงดูดให้เรือต่างชาติจดทะเบียนเป็นเรือ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มี closed registry ในการจดทะเบียนบริษัทเดินเรือ ซึ่งหมายความว่า มีมาตรฐานความปลอดภัยตามที่กำหนดไว้ และยังมีเงื่อนไขเกี่ยวกับหุ้นส่วนต่างชาติและการจ้างงานอีกด้วยดังที่วิเคราะห์ไว้แล้ว แม้จะมีแรงจูงใจด้านภาษีหลายประการดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่เนื่องจากเงื่อนไขเกี่ยวกับหุ้นส่วนต่างชาติและการจ้างงานค่อนข้างเข้มงวด ทำให้เรือต่างชาติเลือกที่จะจดทะเบียนที่สิงคโปร์ซึ่งไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับหุ้นส่วนต่างชาติหรือการจ้างงานแต่อย่างใด

เนื่องจากบริษัทเดินเรือมีอำนาจต่อรองสูงจากการที่สามารถเลือกจดทะเบียนกับประเทศใดก็ได้ในโลก จึงมีการแข่งขันในการให้สิทธิพิเศษด้านภาษีอย่างรุนแรง บางประเทศ เช่น ปานามา เลือกที่จะมี open registry คือมีการให้จดทะเบียนเรือโดยไม่มีมาตรฐานความปลอดภัย และไม่มีเงื่อนไขใดๆ ในการจดทะเบียนทั้งสิ้น เพียงที่ต้องการจะจัดเก็บภาษีนิติบุคคลจากรายได้ในการให้บริการเดินเรือของบริษัทเดินเรือจากการให้บริการเดินเรือทั่วโลก และการจ้างงานในประเทศตามที่บริษัทจะสมัครใจเท่านั้น

ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนมากจะมีลักษณะเป็น mixed registry คือมีมาตรฐานความปลอดภัยแต่ค่อนข้างจะเปิดเสรีเรื่องการจ้างงาน ประเทศไทยควรที่จะเดินไปในทิศทางดังกล่าว เพื่อที่จะให้มีบริษัทเดินเรือต่างประเทศที่เข้ามาจดทะเบียนในประเทศไทยมากขึ้นโดยเฉพาะเมื่อค่าจ้างแรงงานไทยค่อนข้างถูกหลังจากวิกฤติทางเศรษฐกิจที่ทำให้ค่าเงินบาทอ่อนลงมาก

นอกจากเงื่อนไขในการจดทะเบียนที่เข้มงวดเกินไปแล้ว ประเทศไทยยังมีนโยบายการเดินเรือที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจนี้อีกประการคือ การให้สิทธิผูกขาดแก่บริษัทไทยเดินเรือทะเล (บทด) ในการขนส่งสินค้าและพัสดุของหน่วยราชการ การผูกขาดตลาดภาครัฐของ บทด. สามารถกำหนดอัตราค่าบริการสูงกว่ารายอื่นถึง 15-50% ทำให้ภาครัฐรวมทั้งรัฐวิสาหกิจมีภาระค่าใช้จ่ายที่สูงเกินควรและเป็นการจำกัดการแข่งขันจากผู้ประกอบการรายอื่นๆ อีกด้วย เดิมทีรัฐต้องการที่จะส่งเสริมการเดินเรือไทยจึงเข้าร่วมทุนกับภาคเอกชนในการจัดตั้งบริษัทเดินเรือของคนไทย แต่บริษัทดังกล่าวกลับประสบความล้มเหลวทางธุรกิจโดยสิ้นเชิงทำให้ต้องขายกองเรือที่มีอยู่ให้แก่ต่างชาติ ตอนนี้ บทด. มิได้มีกองเรือเป็นของตนเองแล้วแต่กลับเพียงผู้เช่าพื้นที่เรือต่างชาติเท่านั้น ทำให้นโยบายการอุดหนุน บทด. โดยการให้อำนาจผูกขาดในการให้บริการขนส่งสินค้าและพัสดุทางเรือในภาครัฐไม่มีความชัดเจนว่า เหตุใดจึงต้องให้สิทธิพิเศษแก่บริษัทที่มีลักษณะที่เป็นเพียง freight forwarder เท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันก็มีผู้ประกอบการไทยหลายรายในตลาด

นโยบายการเดินเรือที่ผิดพลาดทำให้ประเทศไทยไม่มีธุรกิจการเดินเรือที่มีเรือเป็นของตนเอง แต่กลับต้องพึ่งพาบริษัทเดินเรือต่างชาติตลอดมา และต้องประสบกับปัญหาการผูกขาดบริการของ liner conference ที่กำหนดราคาที่ไม่เป็นธรรมโดยไม่สามารถตอบโต้ได้ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ใช้บริการเดินเรือไทย สำนักงานส่งเสริมพาณิชยนาวีกำลังอยู่ในกระบวนการร่างกฎหมายที่จะกำหนดให้ผู้ให้บริการเดินเรือต่างชาติต้องได้รับใบอนุญาตในการประกอบธุรกิจการเดินเรือเพื่อที่จะสามารถให้บริการเดินเรือในประเทศไทยได้ โดยจะมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการแจ้งล่วงหน้าการเปลี่ยนแปลงค่าระวาง และการอนุญาโตตุลาการหากมีข้อพิพาทระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ

6.2.4 ความเป็นมาของการเจรจาด้านการขนส่งสินค้าทางทะเลในองค์การการ ค้าโลก

ผลการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยที่สิ้นสุดลงเมื่อปี พ.ศ. 2537 นั้นมีมติ (รัฐมนตรี) ว่าด้วยการเจรจาเรื่องการบริการขนส่งทางทะเล มติดังกล่าวได้กำหนดให้การเจรจาด้านการขนส่งทางทะเลเป็นการเจรจาโดยสมัครใจ ภายใต้กรอบของความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (GATS) โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ข้อผูกพันในการบริการการขนส่งทางทะเลสามประเภทได้แก่

1. การเดินเรือระหว่างประเทศ (international shipping) โดยรวมถึงการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารระหว่างประเทศ
2. บริการเสริม (Auxiliary services) เช่น บริการคลังสินค้า (warehousing) บริการขนสินค้าขึ้นหรือลงจากเรือ (stevadoring) บริการส่งต่อสินค้า (freight forwarding) บริการการผ่านการตรวจของศุลกากร (customs clearance) และบริการโกดังสินค้า (depot) เป็นต้น การเจรจาจะเน้นการให้อนุญาตผู้ประกอบการการเดินเรือต่างชาติสามารถใช้บริการของตนเอง และสามารถให้บริการเหล่านี้โดยแข่งขันกับผู้ประกอบการภายในประเทศได้อีกด้วย (market access)
3. บริการท่าเรือ (port facilities) เช่นบริการนำร่อง (pilotage) บริการลากและจูงเรือ (towing and tug assistance) ตลอดจนบริการจอดเรือ (anchorage) การเจรจาจะเน้นการที่ผู้ประกอบการเดินเรือต่างชาติสามารถใช้บริการเหล่านี้ได้อย่างเท่าเทียมกับผู้ประกอบการภายในประเทศตามหลักการของการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National treatment)

มติดังกล่าวได้ระบุให้มีการเจรจาด้านการขนส่งทางทะเลต่อเนื่องหลังจากที่การเจรจารอบอุรุกวัยสิ้นสุดลง ในลักษณะเดียวกับการเจรจาด้านบริการโทรคมนาคมพื้นฐาน และ บริการการเงิน โดยจะต้องมีการสรุปผลการเจรจาภายในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2539 การเจรจาดังกล่าวจะดำเนินการโดยกลุ่มเจรจาด้านการขนส่งทางทะเล (Negotiating Group on Marine Transport Services—NGMTS) ซึ่งจะต้องมีการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อการนี้โดยเฉพาะ

การเจรจาด้านการขนส่งทางสินค้าซึ่งเป็นการเจรจาหลายฝ่ายเริ่มขึ้นเมื่อเดือนพฤษภาคม 2537 มีรัฐสมาชิกที่สมัครใจเข้าร่วมการเจรจาทั้งสิ้นรวม 32 ราย (โดยนับกลุ่มประเทศประชาคม ยุโรปเป็น 1 ประเทศ) การเจรจาครั้งนี้มีสมาชิกอาเซียนเดิม 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และสิงคโปร์เข้าร่วมเจรจาด้วย ได้มีการเจรจาทั้งหมด 17 ครั้งไม่สามารถหาข้อสรุปได้ จึงต้องยกเลิกไปเพราะสหรัฐอเมริกาปฏิเสธที่จะให้ข้อเสนอในการเปิดเสรีเนื่องจากตำหนิว่าข้อเสนอในการเปิดตลาดของรัฐสมาชิกที่เข้าร่วมเจรจามีน้อยมากเกินไปที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบริการการขนส่งทางทะเล จึงได้มีการร่างมติด้านการบริการขนส่งทางทะเลที่ได้ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. จะยุติการเจรจาด้านการขนส่งทางทะเลชั่วคราวจนกว่าจะมีการเจรจาด้านการค้าบริการในการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบต่อไปซึ่งจะเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2543
2. ในช่วงที่ยังไม่มีผลการเจรจา จะไม่มีการบังคับใช้หลักการว่าด้วยการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) กับบริการการขนส่งทางทะเล
3. การเจรจารอบใหม่ในปี พ.ศ. 2543 จะยึดข้อเสนอของรัฐสมาชิกที่ให้ไว้ก่อนที่จะมีการยุติการเจรจา
4. ในช่วงที่ยังไม่มีการเจรจา รัฐสมาชิกจะต้องไม่มีมาตรการที่เป็นการเพิ่มอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด (market access) เพื่อเป็นการสร้างอำนาจต่อรองให้ตนเอง ยกเว้นในกรณีที่เป็นการตอบโต้พฤติกรรมของรัฐสมาชิกอื่น

6.2.5 ข้อผูกพันของสมาชิกอาเซียนใน GATS

ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 5 ประเทศ (ไม่รวมเวียตนาม) ได้เข้าร่วมในการเจรจาด้านการขนส่งทางทะเลใน GATS และได้ให้ข้อผูกพันซึ่งจะใช้เป็นฐานในการเจรจาครั้งต่อไป ทุกประเทศยกเว้นสิงคโปร์ให้ข้อผูกพันในบริการหลัก คือ บริการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารระหว่างประเทศประกอบกับบริการเสริมบางประเภทที่แตกต่างกันออกไปดังที่ปรากฏในตารางที่ 4 ที่ปรากฏในภาคผนวก ในกรณีของบริการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารระหว่างประเทศ สมาชิกอาเซียนให้ข้อ ผูกพันทุก mode โดย mode 3 ซึ่งเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการเดินเรือในประเทศ จะมีเงื่อนไขเกี่ยวกับรูปแบบของธุรกิจที่สามารถเข้ามาดำเนินการได้ และข้อจำกัดเกี่ยวกับหุ้นส่วนต่างชาติ ตัวอย่างเช่น อินโดนีเซีย ระบุว่าจะต้องเป็นรูปแบบของสำนักงานงานตัวแทน ในขณะที่มาเลเซียระบุว่าเป็นสำนักงานตัวแทนหรือบริษัทร่วมทุนกับชาวมาเลย์ก็ได้แต่หุ้นส่วนต่างชาติจะต้องไม่เกินร้อยละ 30 สำหรับประเทศไทยไม่จำกัดรูปแบบของธุรกิจที่สามารถเข้ามาดำเนินการได้ แต่กำหนดว่าหุ้นส่วนต่างชาติจะต้องไม่เกินร้อยละ 40 ฟิลิปปินส์เป็นประเทศเดียวที่ไม่มีข้อจำกัดใดๆ ใน mode 3 ซึ่งหมายความว่า บริษัทต่างชาติสามารถเข้ามาให้ธุรกิจการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าระหว่างประเทศได้ซึ่งนับว่าเป็นข้อผูกพันที่ก้าวหน้ามากที่สุด

สำหรับข้อผูกพันใน mode 4 ที่เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายบุคลากรระหว่างประเทศ สมาชิกส่วนมากรวมถึงมาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย จะมีข้อจำกัดที่อนุญาตให้เฉพาะกรรมการ ผู้บริหารระดับสูง และผู้เชี่ยวชาญต่างชาติที่สามารถเข้ามาทำงานในประเทศแต่บางประเทศจะมีเงื่อนไขข้อจำกัดเกี่ยวกับระยะเวลาที่แตกต่างกันออกไป เช่น อินโดนีเซียและประเทศไทยระบุว่าไม่เกิน 3 ปี มาเลเซียไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา สำหรับประเทศฟิลิปปินส์เงื่อนไขในการจ้างชาวต่างชาติไม่ชัดเจนเพราะระบุเพียงว่า การจ้างงานชาวต่างชาติสงวนเฉพาะเรือขนส่งระหว่างประเทศที่มีลักษณะ "พิเศษ" โดยสามารถจ้างได้ในลักษณะชั่วคราวไม่เกิน 6 เดือน

สำหรับข้อผูกพันในส่วนของบริการเสริมอื่นๆ เช่น บริการการลากจูงเรือ บริการเก็บขยะและขจัดคราบน้ำมันในบริเวณท่าเรือ และบริการสำรวจพาณิชย์นาวีในกรณีของประเทศไทย หรือบริการกู้เรือในกรณีของมาเลเซียจะมีเงื่อนไขในการเข้าสู่ตลาดใน mode 3 และ 4 ที่ไม่แตกต่างไปจากในกรณีของบริการหลักดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ในกรณีของฟิลิปปินส์ข้อผูกพันในส่วนของบริการเสริมจะก้าวหน้ากว่าในกรณีของบริการหลัก โดยไม่มีข้อจำกัดใน mode 4 ซึ่งหมายความว่าบริษัทที่ให้บริการเสริม เช่นบริการให้เช่าเรือ หรือบริการซ่อมแซมเรือสามารถจ้างชาวต่างชาติได้โดยไม่จำกัดตำแหน่งและระยะเวลา สำหรับอินโดนีเซียข้อผูกพันในส่วนของบริการเสริมก็มีลักษณะที่เปิดกว้างมากกว่าในกรณีของบริการหลักเช่นกัน โดยอนุญาตให้ชาวอาเซียนสามารถเข้ามาเปิดธุรกิจการขนส่งสินค้า (cargo handling) ในลักษณะของบริษัทร่วมทุนโดยหุ้นส่วนต่างชาติจะต้องไม่เกินร้อยละ 60 สำหรับสิงคโปร์ที่ให้ข้อผูกพันเฉพาะในส่วนของบริการเสริม ซึ่งรวมถึงบริการตัวแทนขนส่งทางทะเล และบริการ shipping brokerage นั้น จะไม่มีข้อจำกัดใน mode 3 เช่นเดียวกับฟิลิปปินส์ แต่จะต่างที่สิงคโปร์ไม่ผูกพันใน mode 4 ยกเว้นการโอนพนักงานในบริษัทในระดับผู้จัดการ ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น

โดยสรุปแล้ว ข้อผูกพันในบริการขนส่งทางทะเลจะก้าวหน้ากว่าในบริการขนส่งทางอากาศค่อนข้างมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเทศอาเซียนยกเว้นสิงคโปร์ไม่มีธุรกิจการเดินเรือระหว่างประเทศของตนเองจึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีนโยบายการคุ้มครองผู้ประกอบการในประเทศ จึงมีข้อผูกพันค่อนข้างมาก

6.2.6 **ข้อผูกพันใน** AFAS

ข้อผูกพันใน AFAS จะก้าวหน้ากว่าใน GATS เล็กน้อยดังที่จะสังเกตได้จากตารางที่ 5 ซึ่งเป็นตารางข้อผูกพันของประเทศสมาชิกในสาขาบริการขนส่งทางทะเลใน AFAS เช่น อินโดนีเซีย อนุญาตให้ผู้ลงทุนอาเซียนสามารถประกอบธุรกิจบริการขนส่งทางน้ำทุกสาขาที่ให้ข้อผูกพันใน GATS ในลักษณะของการร่วมลงทุนโดยมีหุ้นส่วนต่างชาติชาวอาเซียนไม่เกินร้อยละ 60 ในขณะเดียวกันมาเลเซียก็ยกเลิกข้อจำกัดเกี่ยวกับหุ้นส่วนต่างชาติและข้อจำกัด mode 4 ในส่วนของบริการเสริมที่ให้ข้อผูกพันไว้ใน GATS ซึ่งได้แก่บริการกู้เรือ ส่วนฟิลิปปินส์ให้ข้อผูกพันแก่สมาชิกอาเซียนเพิ่มขึ้นอีก 1 สาขาคือบริการพัฒนาท่าเรือ โดยอนุญาตให้ประกอบธุรกิจการท่าเรือในรูปแบบของ Build–operate–transfer ซึ่งหมายความว่า นักลงทุนชาวอาเซียนสามารถประกอบธุรกิจท่าเรือในฟิลิปปินส์ได้แต่ต้องโอนกรรมสิทธิ์ในท่าเรือให้แก่รัฐบาลเมื่อสิ้นสุดสัญญาที่กำหนดไว้ ประเทศไทยให้ข้อผูกพันที่มีความครอบคลุมมากขึ้น โดยมีสาขาที่ผูกพันเพิ่มขึ้น 5 สาขาย่อยรวมถึง บริการ marine freight forwarding, marine cargo handling, container service & depot service, marine agency service และ บริการพิธีการทางศุลกากร

โดยสรุปแล้ว ข้อตกลงใน AFAS จะก้าวหน้ากว่าใน GATS พอสมควรซึ่งแสดงถึงเจตนารมย์ของสมาชิกที่จะเปิดให้มีการลงทุนในบริการขนส่งทางทะเลในภูมิภาคนี้มากขึ้น

6.2.7 แนวนโยบายและแนวทางความร่วมมือของสมาชิกอาเซียน

เพื่อที่จะเป็นการส่งเสริมการขนส่งทางทะเลในภูมิภาคอาเซียน ประเทศสมาชิกอาจพิจารณาร่วมมือกันในประเด็นต่อไปนี้

- กระทำข้อตกลงร่วมกันในการจำกัดการแข่งขันในการให้สิทธิภาษีแก่เรือต่างชาติเพราะเป็นการสูญเสียรายได้ภาษีของรัฐอาเซียนให้แก่บริษัทเดินเรือต่างชาติ สมาชิกฯ ควรที่จะเน้นการลดข้อจำกัดในการจ้างงานหรือหุ้นส่วนต่างชาติเพื่อที่จะเป็นแรงจูงใจให้มีการจดทะเบียนเรือมากขึ้นแทนแรงจูงใจทางด้านภาษี
- สร้างอำนาจต่อรองร่วมกันในการคานอำนาจ liner conference ที่ยังคงมีอำนาจทางตลาดในบางเส้นทาง ทั้งนี้ในอดีตสมาคมผู้ใช้บริการการเดินเรือของอาเซียนได้มีการรวมตัวกันเพื่อต่อรองกับ liner conference และได้รับความสำเร็จ จึงควรที่จะประสานงานในส่วนนี้ต่อไป

สารบัญบทที่ 7

บริการโทรคมนาคม

หน้า

บทที่ 7 บริการโทรคมนาคม 293

7.1 **สถานภาพตลาดโทรคมนาคมในโลก** 293

7.2 **สถานภาพตลาดโทรคมนาคมในอาเซียน** 296

7.2.1 ขนาดและการพัฒนาธุรกิจโทรคมนาคมในอาเซียน 296

7.2.2 อุปสรรคในการค้าบริการโทรคมนาคมในอาเซียน 297

7.3 **นโยบายการเปิดเสรีตลาดโทรคมนาคม** 301

7.4 **ข้อผูกพันใน** GATS 303

7.4.1 ภาคผนวกโทรคมนาคม 303

7.4.2 ข้อผูกพันจากผลการเจรจากลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐาน 305

7.5 **ข้อผูกพันใน** AFAS 307

7.6 **แนวนโยบายและการร่วมมือระหว่างสมาชิกอาเซียน** 308

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 7.1 ดัชนีตลาดโทรคมนาคมที่สำคัญ 294

ตารางที่ 7.2 จำนวนคู่สายต่อประชากร 100 คน (penetration ratio) 297

ตารางที่ 7.3 จำนวนหมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ต่อประชากร 100 คน 297

ตารางที่ 7.4 Country Profile 298

ตารางที่ 7.5 ตลาดโทรคมนาคมในอาเซียนและแผนการเปิดตลาด 299

ตารางที่ 7.6 ข้อจำกัดด้านการลงทุนของกลุ่มประเทศอาเซียน 300

ตารางที่ 7.7 ข้อผูกพันของประเทศสมาชิกอาเซียน 5 ประเทศในการเจรจากลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐานใน WTO 306

รูปที่ 7.1 สัดส่วนจำนวนประเทศที่มีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ณ สิ้นปี ค.ศ. 1999 (ร้อยละ) 295

รูปที่ 7.2 อัตราการขยายตัวของ internet host ในปี ค.ศ. 1999 (ร้อยละ) 295

บทที่ 7

บริการโทรคมนาคม

7.1 สถานภาพตลาดโทรคมนาคมในโลก

ตลาดโทรคมนาคมของโลกซึ่งประกอบด้วยตลาดบริการโทรคมนาคมและตลาดอุปกรณ์โทรคมนาคมมีขนาดที่ใหญ่ขึ้นเท่าตัวในช่วงปี ค.ศ. 1990-1999 มูลค่าของตลาดเมื่อสิ้นปี ค.ศ. 1999 สูงถึง 1.16 ล้านล้านเหรียญดอลล่าร์สหรัฐอเมริกาดังจะเห็นได้จากตารางที่ 7.1 จากจำนวนนี้ประมาณ 3 ใน 4 มาจากการให้บริการโทรคมนาคมและอีก 1 ใน 4 จากการจำหน่ายอุปกรณ์โทรคมนาคม ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ตลาดโทรคมนาคมขยายตัวในอัตราเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 17.96 ต่อปี โดยตลาดบริการขยายตัวในอัตราร้อยละ 14.87 และตลาดอุปกรณ์ร้อยละ 23.36

แม้ตลาดจะมีอัตราการขยายตัวอย่างรวดเร็วแต่ปริมาณเงินลงทุนในธุรกิจโทรคมนาคมกลับไม่สูงเท่าใดนัก ในช่วงเวลาดังกล่าว มูลค่าการลงทุนในธุรกิจโทรคมนาคมมีการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยเพียงร้อยละ 8.76 ต่อปี ทั้งนี้แสดงถึงวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทำให้ต้นทุนโครงข่ายและอุปกรณ์การสื่อสารมีราคาถูกลงอย่างต่อเนื่องในขณะที่คุณภาพและความหลากหลายของบริการกลับเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ตลาดขยายตัวอย่างรวดเร็ว

ประเภทของบริการโทรคมนาคมที่มีอัตราการขยายตัวสูงที่สุดในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาคือบริการอินเตอร์เน็ต จำนวนผู้ใช้บริการอินเตอร์เน็ตในปี ค.ศ. 1990 มีเพียง 2.6 ล้านคนทั่วโลก แต่ในปี 2000 กลับมีจำนวนผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้นกว่า 20 เท่าเป็น 600 ล้านคน ถ้าคิดเป็นอัตราการเพิ่มแล้วคือเฉลี่ยร้อยละ 171 ต่อปี หรือเกือบ 2 เท่าตัวทุกปีในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา อัตราการขยายตัวที่สูงลิบลิ่วคงไม่แปลกนักเนื่องจากฐานของผู้ใช้บริการมีขนาดเล็กมากในปี ค.ศ. 1990 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่บริการอินเตอร์เน็ตยังไม่แพร่หลายมากนัก ด้วยเหตุผลเดียวกัน บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นบริการที่มีการขยายตัวสูงเป็นอันดับสอง คือร้อยละ 126 ต่อปี จำนวนผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่เพิ่มจาก 11 ล้านคนในปี ค.ศ. 1990 เป็นถึง 1000 ล้านคนในปี ค.ศ. 2000

บริการโทรศัพท์พื้นฐานเป็นบริการที่มีอัตราการขยายตัวช้าที่สุดเพราะเป็นบริการที่ตลาดค่อนข้างอิ่มตัวแล้ว โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว นอกจากนี้แล้วการปรับโครงสร้างอัตราค่าบริการ (rate rebalancing) ที่ลดการอุดหนุนไขว้ระหว่างบริการโทรศัพท์พื้นฐานที่มักจะขาดทุนเพราะเป็นบริการสังคมและบริการโทรศัพท์ทางไกลที่ถือว่าเป็นบริการฟุ่มเฟือย ทำให้อัตราค่าบริการโทรศัพท์ท้องถิ่นมีแนวโน้มที่สูงขึ้นในขณะที่บริการโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศกลับถูกลง วิวัฒนาการเทคโนโลยีการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการสื่อสัญญาณแบบดิจิตอลหรือการใช้เคเบิ้ลใยแก้วที่ทำให้มีการสื่อสัญญาณที่มีความจุสูงก็ดีทำให้ต้นทุนการให้บริการโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศลดลงอย่างต่อเนื่องส่งผลให้อุปสงค์บริการโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศขยายตัวในอัตราที่ค่อนข้างสูง คือเฉลี่ยร้อยละ 27.23 ต่อปีในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

ตารางที่ 7.1 ดัชนีตลาดโทรคมนาคมที่สำคัญ

USD billion

	1990	1992	1994	1996	1998	2000	อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปี
ขนาดของตลาดโทรคมนาคม	508	593	691	885	1,004	1,160	17.96
• บริการ	396	461	530	673	702	792	14.87
• อุปกรณ์	112	132	161	213	260	320	23.36
มูลค่าการลงทุนในธุรกิจบริการโทรคมนาคม (ราคาตลาด)	115	131	138	166	167	175	8.76
จำนวนคู่สายโทรศัพท์พื้นฐาน (ล้านคู่)	520	574	644	740	844	970	13.28
จำนวนผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ (ล้านคน)	11	23	55	145	319	650	126.10
ปริมาณการใช้บริการโทรศัพท์ระหว่างประเทศ (พันล้านนาที)	33	43	56	71	90	110	27.23
จำนวนผู้ใช้บริการอินเตอร์เน็ต (ล้านคน)	2.6	6.9	16	56	145	385	171.70

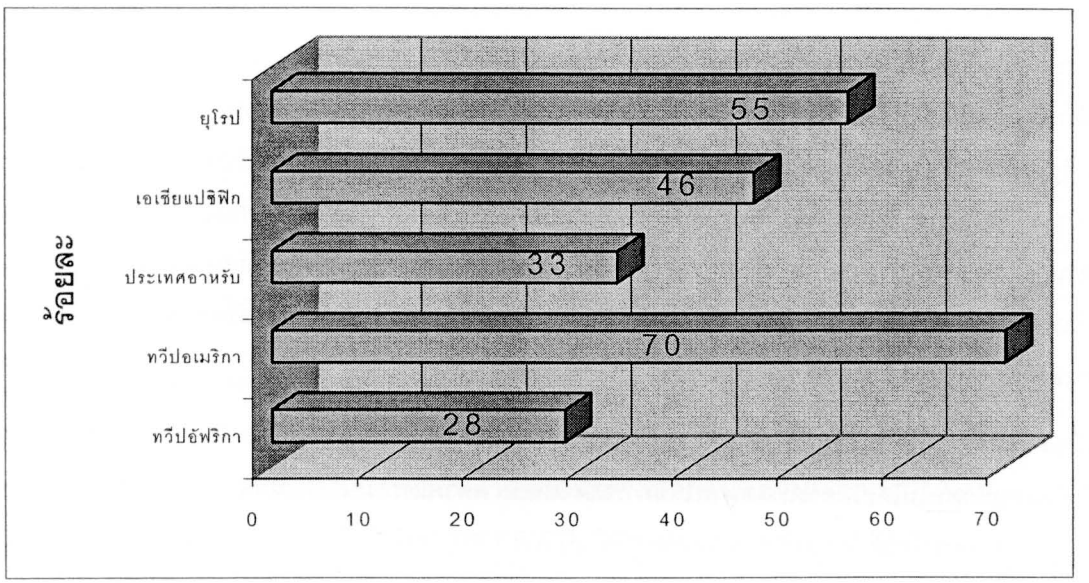
ที่มา: ITU, 2000

ศักยภาพในการพัฒนาตลาดโทรคมนาคมในแต่ละภูมิภาคจะแตกต่างกันค่อนข้างมาก กลุ่มประเทศลาตินอเมริกาจะมีการพัฒนาธุรกิจโทรคมนาคมที่รวดเร็วกว่าภูมิภาคอื่นๆ แม้กระทั่งยุโรป จะเห็นได้จากรูปที่ 7.1 ว่าร้อยละ 70 ของประเทศในทวีปอเมริกาได้แปรรูปรัฐวิสาหกิจที่เป็นผู้ให้บริการโทรคมนาคมไปแล้ว ในขณะที่ยุโรปมีเพียงร้อยละ 55 และเอเชียแปซิฟิกร้อยละ 46 กลุ่มประเทศอาหรับร้อยละ 33 และอัฟริการั้งท้ายที่ร้อยละ 28

นอกจากการแปรรูปรัฐวิสาหกิจแล้ว ทวีปอเมริกากลางและอเมริกาใต้หรือลาตินอเมริการยังมีอัตราการขยายตัวของจำนวน internet host ที่สูงที่สุดในโลกอีกด้วยดังจะเห็นได้ในรูปที่ 7.2

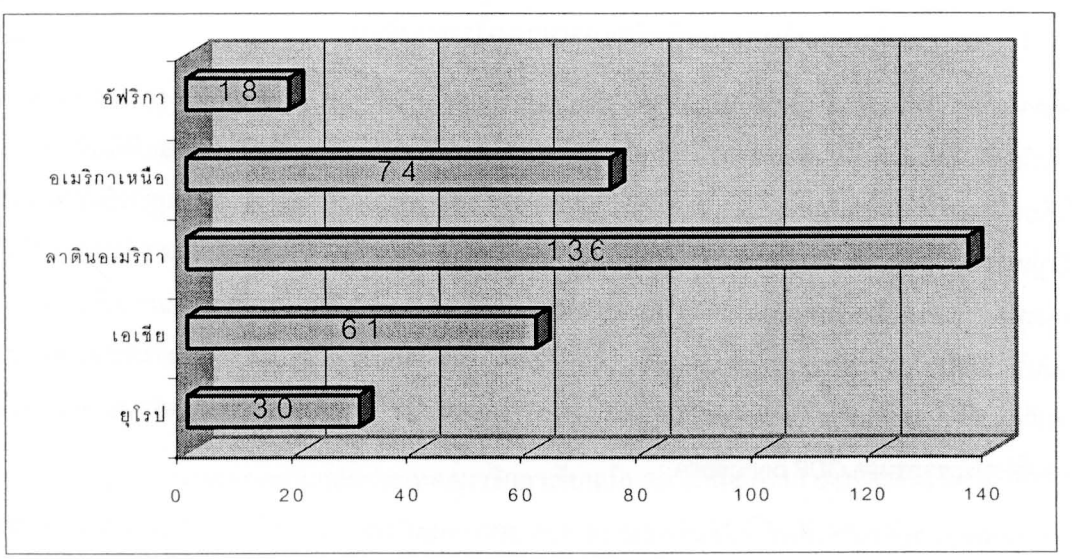
โดยสรุปแล้วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาตลาดโทรคมนาคมโลกมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วเนื่องจากวิวัฒนาการเทคโนโลยีทำให้เกิดการแพร่หลายของบริการใหม่ๆ เช่น อินเตอร์เน็ต และโทรศัพท์เคลื่อนที่ในอนาคตก็คงจะเป็นบริการใหม่ๆ ที่เราไม่อาจคาดเดาได้ในยุคสารสนเทศ ตลาดโทรคมนาคมคงเป็นตลาดที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วที่สุดต่อไปในอนาคต จึงเป็นตลาดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ

รูปที่ 7.1 สัดส่วนจำนวนประเทศที่มีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ณ สิ้นปี ค.ศ. 1999 (ร้อยละ)

ที่มา: ITU, 2000

รูปที่ 7.2 อัตราการขยายตัวของ internet host ในปี ค.ศ. 1999 (ร้อยละ)

ที่มา: ITU, 2000

7.2 สถานภาพตลาดโทรคมนาคมในอาเซียน

บริการโทรคมนาคมในแถบประเทศอาเซียนนับเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในช่วงปี 1990 รัฐบาลในประเทศอาเซียนเริ่มทำการปฏิรูปภาคการบริการโทรคมนาคม โดยการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การเปิดตลาดโทรคมนาคมให้ภาคเอกชน และชาวต่างประเทศที่มีวิทยาการใหม่ๆ และมีเม็ดเงินลงทุนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น อย่างไรก็ดี นโยบายปฏิรูปบริการโทรคมนาคมยังไม่ได้มีการเปิดเสรีเท่าใดนัก เนื่องจากบริการโทรคมนาคมเป็นบริการสาธารณูปโภคที่รัฐเป็นผู้ให้บริการแต่ดั้งเดิมทำให้รัฐบาลมีความต้องการที่จะรักษาสิทธิของตนเองในการที่จะเป็นผู้ให้บริการที่มีอำนาจผูกขาดต่อไป ดังจะเห็นได้ได้ว่า ข้อเสนอที่ประเทศอาเซียนบางประเทศยื่นในแกตส์จะไม่มีข้อผูกพันในการเปิดเสรีเท่าใดนัก ตัวอย่างเช่น ประเทศไทยเสนอเพียงว่าจะทบทวนนโยบายการเปิดเสรีตลาดโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศในช่วงปี 2006 ซึ่งเป็นข้อผูกพันที่อ่อนมาก

เนื่องจากนโยบายการปฏิรูปแปรรูปรัฐวิสาหกิจในอาเซียนและการเปิดให้เอกชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนาธุรกิจโทรคมนาคมไม่ได้รวมการเปิดตลาดให้มีการแข่งขันเสรี ตลาดโทรคมนาคมในหลายประเทศอาเซียนจึงยังคงมีลักษณะผูกขาด อย่างไรก็ดี วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี ค.ศ 1997 กอปรกับวิวัฒนาการสารสนเทศที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วทำให้รัฐบาลอาเซียนต่างเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารโทรคมนาคมต่อการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศ จึงเริ่มมีการเคลื่อนไหวในการพัฒนาด้านกฎหมายและองค์กรเพื่อที่จะเตรียมพร้อมการเปิดเสรีแบบเต็มรูปแบบซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

7.2.1 ขนาดและการพัฒนาธุรกิจโทรคมนาคมในอาเซียน

อุตสาหกรรมโทรคมนาคมในกลุ่มประเทศอาเซียนมีความแตกต่างกันค่อนข้างมากโดยสิงคโปร์มีความหนาแน่นของคู่สายโทรศัพท์ประมาณ ร้อยละ 64.3 ในปี ค.ศ. 2000 (ตารางที่ 7.2) ในขณะที่อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนามมีเพียง ร้อยละ 4.07 5.47 และ 5.28 ในปีเดียวกันตามลำดับ ตัวเลขความหนาแน่นโดยรวมกล่าวยังไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงปัญหาการขาดแคลนบริการโทรศัพท์พื้นฐานในพื้นที่ต่างจังหวัด เพราะโดยทั่วไปแล้ว ตัวเลขความหาแน่นในเขตตัวเมืองจะสูงกว่าในเขตนอกเมืองหรือต่างจังหวัดมากดังจะเห็นได้ในตารางที่ 7.4 ในกรณีของทั้งมาเลเซีย และไทย ความหนาแน่นในเขตตัวเมืองจะสูงกว่าในเขตนอกเมืองประมาณ 3 เท่า ความแตกต่างของความหนาแน่นของจำนวนคู่สายดังกล่าวเกิดจากความแตกต่างในระดับของการพัฒนาของประเทศสมาชิก ดังจะเห็นได้จากมูลค่าผลผลิตมวลรวมภายในประเทศต่อประชากรหรือ GDP per capita

จำนวนเลขหมายของโทรศัพท์เคลื่อนที่ต่อประชากร 100 คนเป็นดัชนีอีกตัวที่สามารถแสดงถึงระดับของพัฒนาการในสาขาโทรคมนาคมของประเทศสมาชิก จากตารางที่ 7.3 จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างค่อนข้างมากอีกเช่นเคย โดยสิงคโปร์มีจำนวนเลขหมายโทรศัพท์เคลื่อนที่สูงถึง 43.95 ต่อประชากรทุก 100 คนในขณะที่เวียดนามมีเพียง 0.43 เลขหมาย อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำในส่วนของบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ระหว่างประเทศสมาชิกมีแนวโน้มจะลดลงเพราะอัตราการขยายตัวของบริการนี้มีลักษณะที่ก้าวกระโดดเพราะเป็นบริการที่ใช้เงินทุนและเวลาในการติดตั้งเครือข่ายน้อยกว่าในกรณีของโทรศัพท์พื้นฐาน

ตารางที่ 7.2 จำนวนคู่สายต่อประชากร 100 คน (penetration ratio)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1998*	2000*
อินโดนีเซีย	0.58	0.70	0.83	0.99	1.28	1.69	2.13	2.7	4.07
มาเลเซีย	8.9	9.9	11.6	13.1	15.0	17.1	18.32	19.76	24.66
ฟิลิปปินส์							2.49	3.7	5.47
สิงคโปร์	38	39	39.9	41.5	43.3	45.5	47.8	56.2	64.3
ไทย	2.37	2.75	3.12	3.77	4.16	10.9	7.00	8.35	10.49
เวียดนาม	0.15				0.5		1.58	2.58	5.28

* ตัวเลขประมาณการ

ที่มา: World Telecommunication Development Report, 1998

ตารางที่ 7.3 จำนวนหมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ต่อประชากร 100 คน

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1998*	2000*
อินโดนีเซีย	0.01	0.01	0.02	0.03	0.04	0.11	0.26	0.52	2.43
มาเลเซีย	0.5	0.7	1.1	1.8	3.0	5.0	7.3	9.92	18.18
ฟิลิปปินส์							1.33	2.19	3.90
สิงคโปร์	1.0	1.9	3.0	4.3	6.2	8.0	14.12	34.60	43.95
ไทย	0.2	0.3	0.5	0.8	1.3	2.1	1.54	3.25	5.21
เวียดนาม							0.09	0.24	0.43

* ตัวเลขประมาณการ

ที่มา: World Telecommunication Development Report, 1999

7.2.2 อุปสรรคในการค้าบริการโทรคมนาคมในอาเซียน

- การผูกขาดตลาด

ตลาดโทรคมนาคมในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นตลาดที่มีอัตราการขยายตัวสูงมาก ทั้งนี้เนื่องจากเดิมทีนั้นตลาดนี้มีการผูกขาดโดยรัฐวิสาหกิจ (ยกเว้นกรณีของประเทศฟิลิปปินส์ที่บริษัทเอกชนเป็นผู้ผูกขาด) ส่งผลให้บริการมีประสิทธิภาพต่ำและการพัฒนาโครงข่ายล่าช้า การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศสมาชิกซึ่งเริ่มขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1980 ส่งผลให้อุปสงค์บริการโทรคมนาคมพุ่งขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากข้อจำกัดด้านเงินทุน บุคลากรและความเชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีระบบการสื่อสารของรัฐวิสาหกิจ รัฐบาลอาเซียนจึงมีแนวนโยบายที่เปิดให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและให้บริการเครือข่ายโทรคมนาคมในภูมิภาคนี้ ทั้งนี้ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศมีแผนการเปิดเสรีตลาดโทรคมนาคมดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7.4 Country Profile

	GDP Per Capita	Main Telephone Lines	Telephone Density		Waiting List for Telephones lines	Cellular Subscribers	Paging Subscribers	Internet Subscribers	International Outgoing traffic	Network digitisation	
			Overall	Rural						Switching	Transmission
อินโดนีเซีย	US$ 530 (1998)	5.4 million	2.7% (1998)	N/A	N/A	832,049 (Dec. 98)	534,595 (1997)	67,500 (1998)	248.2 million minutes (May 97)	97.78% (1997)	96.4% (1997)
มาเลเซีย	US$ 4,500 (1997)	3.77 million (1996)	19% (1996)	6.6% (1996)	139,870 (1996)	1,513,557 (1996)	133,422 (1996)	63,945 (1996)	250 million minutes (1996)	95% (1996)	80% (1996)
ฟิลิปปินส์	US$ 1,163	5.76 million	8.06%	N/A	889,200 (1996)	1,343,620	704,138	N/A	15,077,730	72.5%	90%
สิงคโปร์	US$ 25,645 (1997)	1,429,000 (1996)	54.6% (May 98)	54.6%	0	983,900 (Oct. 98)	1,337,500 (Oct.98)	371,900 (Oct.98)	18.3 million minutes (Jan. 98)	100%	100%
ไทย	US$ 2,525 (1997)	7.1 million	12%	5%	641,639	1,819,079	816,088	N/A	76.66 million calls	93%	93%

ที่มา: The Asia-Pacific Telecommunity Yearbook 1999

จากตารางที่ 7.5 จะเห็นได้ว่าตลาดโทรคมนาคมในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนนั้น โดยส่วนมากแล้วยังมีการผูกขาดอยู่ ยกเว้นในกรณีของประเทศมาเลเซียและฟิลิปปินส์ซึ่งได้ทำการเปิดตลาดตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995 (ยกเว้นในส่วนของบริการโทรศัพท์ท้องถิ่น) ส่วนประเทศสิงคโปร์ได้ยกเลิกการผูกขาดในตลาดบริการเสริมคือ บริการโทรศัพท์มือถือและวิทยุติดตามตัวเมื่อปี ค.ศ. 1997 และในส่วนของบริการโทรศัพท์พื้นฐานซึ่งรวมถึงบริการโทรศัพท์ท้องถิ่นและบริการทางไกลระหว่างประเทศนั้น ประเทศสิงคโปร์เปิดเสรีตลาดโทรคมนาคมโดยสมบูรณ์แล้วเมื่อต้นปี ค.ศ. 2000 นี้ ซึ่งก็ได้ดำเนินการไปแล้วเมื่อต้นปี

ตารางที่ 7.5 ตลาดโทรคมนาคมในอาเซียนและแผนการเปิดตลาด

บริการโทรศัพท์	ท้องถิ่น	ทางไกลภายในประเทศ	ทางไกลระหว่างประเทศ	มือถือ	วิทยุติดตามตัว
อินโดนีเซีย	ผูกขาด 2010	ผูกขาด 2005	ผูกขาด 2005	กึ่งผูกขาด	แข่งขัน
มาเลเซีย	ผูกขาด	แข่งขัน	แข่งขัน	แข่งขัน	แข่งขัน
ฟิลิปปินส์	ผูกขาดเฉพาะพื้นที่	แข่งขัน	แข่งขัน	แข่งขัน	แข่งขัน
สิงคโปร์	ผูกขาด 2000	ผูกขาด 2000	ผูกขาด 2000	แข่งขัน	แข่งขัน
ไทย	กึ่งผูกขาด	ผูกขาด	ผูกขาด 2006	กึ่งผูกขาด	แข่งขัน
เวียดนาม	ผูกขาด	ผูกขาด	ผูกขาด	ผูกขาด	ผูกขาด

ที่มา: การเก็บข้อมูลของคณะวิจัยจากแหล่งต่างๆ

สิงคโปร์เป็นประเทศเดียวในอาเซียนที่เปิดเสรีตลาดบริการโทรศัพท์ท้องถิ่น แต่ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสิงคโปร์มีประชากรเพียง 2 ล้านคน ตลาดจึงอิ่มตัวแล้ว จึงสามารถเปิดตลาดบริการโทรศัพท์ท้องถิ่นให้มีการแข่งขันได้ ในขณะที่ประเทศสมาชิกอื่นๆ ยังต้องทำการขยายเครือข่ายสู่พื้นที่ชนบทซึ่งยังไม่มีบริการเลย การแข่งขันในตลาดนี้คงยังไม่เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ อย่างไรก็ตาม หลายประเทศมีนโยบายจำกัดอำนาจการผูกขาดในตลาดนี้โดยการแบ่งพื้นที่ของบริการเป็นโซน โดยมีผู้ให้บริการแต่ละโซนที่ไม่ซ้ำกัน

- ข้อจำกัดในด้านการลงทุน

ประเทศอาเซียนทุกประเทศมีเงื่อนไขในการลงทุนในธุรกิจโทรคมนาคม ทั้งในรูปแบบของการจำกัดหุ้นส่วนต่างชาติในโครงการโทรคมนาคมท้องถิ่น หรือรูปแบบของการร่วมทุน ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 7.6

ตามกฎหมายของอินโดนีเซียแล้ว ผู้ลงทุนต่างชาติสามารถมีหุ้นส่วนในกิจการโทรคมนาคมถึงร้อยละ 95 ของเงินทุนจดทะเบียน ทั้งนี้เนื่องมาจากแนวความคิดของรัฐบาลที่เห็นว่าการพัฒนาเครือข่ายบริการโทรคมนาคมของประเทศจะต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนและความเชี่ยวชาญจากต่างประเทศ ถึงแม้กฎหมายเอื้ออำนวยให้ต่างชาติสามารถเข้ามามีหุ้นส่วนแต่โดยทางปฏิบัติแล้วพบว่าโครงการที่มีหุ้นส่วนต่างชาติสูงมักจะไม่ได้รับการอนุมัติ ดังนั้นกิจการที่ให้บริการในปัจจุบันมักมีหุ้นส่วนต่างชาติต่ำกว่าครึ่งหนึ่งทั้งสิ้นโดยจะเห็นได้จากในตารางที่ 7.4

นอกจากข้อจำกัดในทางปฏิบัติดังกล่าว การร่วมทุนกับรัฐวิสาหกิจยังมีเงื่อนไข "หุ้นส่วนพิเศษ" หรือที่เรียกกันว่า Golden Share ซึ่งหมายถึง การที่ตัวแทนของรัฐวิสาหกิจในคณะกรรมการบริหารมีอำนาจในการตัดสินใจในประเด็นที่สำคัญๆ ในการดำเนินธุรกิจถึงแม้รัฐวิสาหกิจดังกล่าวจะเป็นเพียงผู้ถือหุ้นส่วนน้อย (minority share) ก็ตาม

ตารางที่ 7.6 ข้อจำกัดด้านการลงทุนของกลุ่มประเทศอาเซียน

ประเทศ	สัดส่วนสูงสุดของหุ้นส่วนต่างชาติ ต่อเงินทุนจดทะเบียน	รูปแบบของการร่วมทุน
อินโดนีเซีย	95%	B.O.T (Built-Operate-Transfer)
มาเลเซีย	49%	B.O.O (Built-Operate-Owned)
ฟิลิปปินส์	40%	B.O.T.
สิงคโปร์	49% ถึง 1999 ไม่จำกัด (ตั้งแต่ปี 2000)	B.O.O
ไทย	25%	B.T.O (Built-Transfer-Operate)
เวียดนาม	ไม่จำกัด	B.C.C. (Business Co-operation Contract)

ที่มา: การเก็บข้อมูลของนักวิจัยจากแหล่งต่างๆ

เงื่อนไขการลงทุนในโทรคมนาคมในมาเลเซียและสิงคโปร์จะเหมือนกันโดยเป็นลักษณะ BOO (Build-Owned-Operate) ซึ่งจะสอดคล้องกับระบบของตลาดที่เสรี แต่จะมีการจำกัดหุ้นส่วนต่างชาติในอัตราร้อยละ 49 ของเงินทุนจดทะเบียน

ข้อจำกัดว่าด้วยหุ้นส่วนต่างชาติในบริการสาธารณะ (public utilities) ของฟิลิปปินส์ซึ่งกำหนดไว้ในอัตราร้อยละ 40 ของเงินทุนจดทะเบียนนั้น จะระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987 โดยทั่วไปแล้ว คณะกรรมการการลงทุน (Board of Investment) อาจใช้อำนาจในการยกเว้นข้อจำกัดนี้ได้ แต่กฎหมายการลงทุน (Finance and Investment Act) ในปี ค.ศ. 1991 ได้กำหนดให้การกำหนดเงื่อนไขการลงทุนในตลาดโทรคมนาคมอยู่นอกกรอบอำนาจของ BOI (Build-Operate Transfer) เพื่อที่จะรองรับการขยายตัวของอุปสงค์การสื่อสารอย่างเพียงพอ

เนื่องจากกฎหมายไทย (พ.ร.บ. โทรเลขและโทรศัพท์ 2477) กำหนดไว้ว่า ความเป็นเจ้าของเครือข่ายโทรคมนาคมนั้นตกอยู่แก่รัฐเพียงผู้เดียว เพื่อที่จะไม่เป็นการละเมิดกฎหมายนี้ การลงทุนของภาคเอกชนในธุรกิจโทรคมนาคมจะเป็นไปในรูปแบบของ BTO ซึ่งหมายถึงการที่บริษัทเอกชนเป็นผู้ลงทุนติดตั้งเครือข่ายการสื่อสาร แล้วโอนให้แก่รัฐวิสาหกิจที่เป็นผู้ให้สัมปทานการวางเครือข่ายโทรคมนาคมเพื่อที่จะแลกกับสิทธิที่จะใช้เครือข่ายที่ตนสร้างขึ้นเพื่อที่จะให้บริการโทรคมนาคมจวบจนสิ้นสุดสัญญาสัมปทาน แม้การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในรูปแบบของโครงการสัมปทาน BTO จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเร่งการพัฒนาธุรกิจโทรคมนาคมในอดีต แต่เมื่อรัฐมีนโยบายที่จะเปิดตลาดให้มีการแข่งขันโดยมีองค์กรกำกับดูแลที่เป็นอิสระเข้ามาแทนระบบสัมปทาน สัญญาสัมปทานที่มีเงื่อนไขและข้อกำหนดที่ไม่สอดคล้องกับหลักการและกลไกของตลาดเสรีหลายประการกลับกลายเป็นประเด็นปัญหาที่ต้องสะสางก่อนที่จะสามารถเปิดตลาดได้ ทั้งนี้รัฐได้เริ่มดำเนินการที่จะแปรสัญญาสัมปทานเหล่านี้เพื่อที่จะให้สามารถมีการแข่งขันที่เท่าเทียมและเสมอภาคกันในตลาดโทรคมนาคมระหว่างผู้ประกอบการที่อยู่ภายใต้สัญญาสัมปทาน BTO และผู้ประกอบการรายใหม่ที่มิได้มีข้อผูกพันใดๆ

7.3 นโยบายการเปิดเสรีตลาดโทรคมนาคม

โดยทั่วไปแล้ว ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญในการเปิดเสรีตลาดโทรคมนาคม แต่ความล่าช้าเกิดจากกระแสการต่อต้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจจากพนักงานรัฐวิสาหกิจและประชาชนบางกลุ่ม และการขาดความพร้อมทางด้านองค์กร กฎหมายและกติกาในการกำกับ ดูแลที่ดี และที่สำคัญที่สุดคือ รัฐเองก็ยังคงนโยบายที่จะให้ความคุ้มครองแก่ทั้งรัฐวิสาหกิจและผู้ประกอบการท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการแข่งขันต่ำให้อยู่รอดโดยการจำกัดการแข่งขันจากต่างประเทศดังที่จะกล่าวต่อไป

อินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่ำที่สุดในประเทศอาเซียนเดิม 5 ประเทศ*ยังไม่มีนโยบายที่จะเปิดเสรีตลาดหรือปฏิรูปตลาดโทรคมนาคมอื่นที่ชัดเจนแต่อย่างใด* อย่างไรก็ตามเพื่อที่จะให้การพัฒนาตลาดโทรคมนาคมสอดคล้องกับแนวทางของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ต้องการจะให้เอกชนมีบทบาทมากขึ้นนั้น ได้มีความพยายามที่จะลดบทบาทของรัฐบริการการสื่อสารโดยการกระจายหุ้นส่วนของรัฐวิสาหกิจ Indosat ในสัดส่วน 32% แก่ภาคเอกชนในปี ค.ศ.1994 หรือโดยการขายหุ้นส่วน 25% ของ PT Telkom แก่ Deutsche Telekom ในปี ค.ศ.1995 เป็นต้น แต่ตราบใดที่รัฐยังไม่มีท่าทีที่จะปรับปรุงแก้ไขสัญญาสัมปทานระยะยาวที่เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขัน ตลาดโทรคมนาคมอินโดนีเซียคงจะเป็นตลาดที่ค่อนข้างปิดในอนาคต ยกเว้นในกรณีของบริการเสริมที่ไม่มีสัญญาคุ้มครองผู้ประกอบการดังกล่าวที่รัฐมีนโยบายให้มีการแข่งขันมากขึ้น

มาเลเซีย เริ่มเปิดตลาดโทรคมนาคมโดยการให้บริษัทเอกชนหลายรายเข้ามาให้บริการในปี ค.ศ.1995 แต่ในการเปิดตลาดให้มีการแข่งขันนี้กระทรวงแรงงาน สื่อสารและไปรษณีย์ (Ministry Of Energy, Telecommunications and Post—METP) ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายโทรคมนาคมนั้น ก็มิได้มีแผนงานที่ชัดเจนว่าตลาดใดควรมีผู้ประกอบการกี่รายในตลาด นอกจากนี้แล้วในการคัดเลือกผู้ให้บริการเอกชนนั้นไม่มีกระบวนการและหลักเกณฑ์ที่โปร่งใสและชัดเจนแต่อย่างใด ผลคือบริษัทที่เข้ามาในตลาดล้วนเป็นบริษัทที่มีความสัมพันธ์กับรัฐบาล เช่น บริษัท Time Engineering ที่เกี่ยวข้องกับ Renong Group ซึ่งเดิมทีเป็นเครือข่ายอุตสาหกรรมของพรรค UMNO หรือบริษัท Binariang Sdn Bhd. และ Syarikat ซึ่งล้วนมีความสัมพันธ์กับ UMNO โดยทั้งสิ้น เราจึงยังไม่สามารถด่วนสรุปได้ว่า การเปิดตลาดให้มีการแข่งขันในมาเลเซียมีผลดีต่อผู้บริโภคเพียงใด อย่างไรก็ตาม การมีผู้ประกอบการหลายรายในตลาดย่อมทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกมากกว่าเดิม ในปัจจุบันรัฐบาลมาเลเซียมีนโยบายให้ผู้ประกอบการซึ่งมีหลายรายในตลาดรวมตัวกันเพื่อที่จะสร้างบริษัทโทรคมนาคมที่มีขนาดใหญ่และแข็งแกร่งขึ้นมา

ประเทศ *ฟิลิปปินส์* เป็นประเทศเดียวในอาเซียนที่มีเอกชนเป็นผู้ให้บริการโทรคมนาคมตลอดมา ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับสหรัฐอเมริกา การที่รัฐไม่มีบทบาทในการให้บริการทำให้การเปิดตลาดเป็นไปได้ง่าย ในปัจจุบันตลาดโทรคมนาคมในประเทศฟิลิปปินส์นั้นค่อนข้างเสรี ข้อจำกัดที่หลงเหลืออยู่นั้นจะเป็นเพียงข้อจำกัดหุ้นส่วนต่างชาติ ซึ่งยังไม่ได้มีข้อผูกพันแต่อย่างไรในผลการเจรจาของกลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐาน หรือ GBT ภายใต้ WTO เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1997

ตลาดโทรคมนาคมใน*สิงคโปร์*จะเป็นตลาดที่เสรีมากที่สุดในกลุ่มอาเซียน รองลงมาจากฟิลิปปินส์ในปี ค.ศ.2000 ทั้งนี้เพราะจากการเจรจาในกลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐาน หรือ GBT (Group on Basic Telecommunications) สิงคโปร์ได้ให้ข้อผูกพันในการเปิดตลาดหลายประการดังที่จะวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไป รัฐบาลสิงคโปร์มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาศักยภาพของประเทศในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทั้งนี้เพราะรัฐตระหนักดีว่า เศรษฐกิจ

โลกนับวันยิ่งต้องพึ่งพาการสื่อสารและข้อมูลข่าวสารมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลสิงคโปร์ยังคงรักษาหุ้นส่วนใหญ่ในบริษัทยักษ์ใหญ่ คือ Singapore Telecom (SingTel) ทำให้บริษัทโทรคมนาคมในต่างประเทศไม่ต้องการให้ SingTel เข้ามาร่วมทุนด้วยแม้ SingTel จะเป็นบริษัทที่มีฐานะการเงินที่แข็งแกร่งมากก็ดี

*ประเทศไทย*ยังคงล้าหลังฟิลิปปินส์และมาเลเซียในการเปิดตลาดโทรคมนาคม บริการโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ และบริการโทรศัพท์ภายในประเทศของไทยยังคงผูกขาดโดยรัฐวิสาหกิจสองรายคือ การสื่อสารแห่งประเทศไทยและองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยเนื่องจากกฎหมายระบุไว้ว่า รัฐเท่านั้นที่จะมีสิทธิในการเป็นเจ้าของและดำเนินธุรกิจโทรคมนาคม ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่มีการผูกขาดของรัฐในการให้บริการและการเป็นเจ้าของเครือข่ายโทรคมนาคมโดยกฎหมาย

อย่างไรก็ดี ประเทศไทยมีร่างแผนแม่บทในการที่จะเปิดตลาดโทรคมนาคมซึ่งได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. 2540 สาระสำคัญในแผนแม่บท ได้แก่

- จัดตั้งหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่กำกับดูแล อาจเรียกว่า คณะกรรมการการสื่อสารแห่งชาติ หรือ กสช.
- แปรรูปรัฐวิสาหกิจ คือ การสื่อสารแห่งประเทศไทย และองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยให้เป็นบริษัทเอกชนโดยการจำหน่ายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์
- แปรรูปสัญญา BTO ที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับระบบตลาดเสรี
- แยกไปรษณีย์ออกจากการสื่อสารแห่งประเทศไทย โดยอาจตั้งเป็นวิสาหกิจไปรษณีย์

กำหนดตารางการเปิดเสรีตลาดโทรคมนาคม ในกรณีของบริการเสริมซึ่งรวมถึงบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ PHS วิทยุติดตามตัวและบริการเสริมอื่นๆ ให้เปิดเสรีทันทีหลังจากมีการตั้งคณะกรรมการฯแล้ว คือเวลา 2 ปีหลังจากแผนแม่บทได้รับการอนุมัติจาก ครม. แล้ว ส่วนในกรณีของบริการพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงบริการโทรศัพท์ท้องถิ่น และบริการโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศนั้น ให้มีระยะเวลาคุ้มครอง 3 ปี หลังจากนั้นให้หน่วยงานกำกับดูแลกิจการโทรคามนาคมพิจารณาว่าควรจะมีผู้ให้บริการรายใหม่หรือไม่

ในปัจจุบัน (สิงหาคม 2543) ได้มีการออกกฎหมายจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลอิสระด้านโทรคมนาคมแล้วเมื่อเดือนมีนาคม 2543 และกำลังอยู่ในกระบวนการคัดเลือกกรรมการ ในขณะเดียวกัน ได้มีการร่าง พ.ร.บ. โทรคมนาคมซึ่งผ่านการอนุมัติเบื้องต้นโดยคณะรัฐมนตรีแล้วเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2543 เช่นกัน แต่ที่สำคัญที่สุดคือจะต้องมีการยกเลิกกฎหมายที่ให้อำนาจผูกขาดแก่องค์การโทรศัพท์และการสื่อสารแห่งประเทศไทยมิฉะนั้นแล้ว จะไม่สามารถดำเนินนโยบายที่เสรีได้

แม้ตลาดโทรคมนาคมไทยมีแนวโน้มว่าจะเสรีมากขึ้น แต่เงื่อนไขเวลาและรูปแบบของการเปิดเสรีนั้นจะถูกกำหนดโดยคณะกรรมการการสื่อสารแห่งชาติ ซึ่งยังมิได้มีการก่อตั้งขึ้นมา ดังนั้น ภาพตลาดโทรคมนาคมไทยในอนาคตจะไม่ค่อยชัดเจนเท่าใดนัก

ธุรกิจโทรคมนาคมในเวียดนามยังเป็นธุรกิจที่รัฐผูกขาดโดยสมบูรณ์ อย่างไรก็ดีตั้งแต่ปี ค.ศ.1998 ได้มีการเปิดให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนในด้านโทรคมนาคม ทั้งนี้ Telstra เป็นบริษัทต่างชาติแห่งแรกที่เข้ามาลงทุนด้านบริการโทรศัพท์ระหว่างประเทศ และในปี ค.ศ.1992 ก็ได้มีการแยกการกำกับดูแลออกจากการให้บริการโดย ให้ DGPT ซึ่งเป็นผู้ให้บริการเดิมแปรรูปเป็นผู้กำกับดูแล และก่อตั้ง VNPT (Vietnam National Post and Telecommunications) ให้เป็นผู้ให้บริการโทรคมนาคมของรัฐ และมีบริษัทลูกอีกหลายรายที่เป็นผู้ให้บริการโทรคมนาคมแต่ละประเภท ได้แก่ Vietnam

Telecoms International (VTI), Vietnam Mobile Services (VMS), Vietnam Data Corporation (VDC) และ Vietnam Postal Service (VPS)

โดยสรุปแล้ว ประเทศอาเซียนบางประเทศ เช่น มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ได้ดำเนินการเปิดตลาดโทรคมนาคมไปค่อนข้างมากแล้ว ส่วนประเทศสิงคโปร์นั้นก็ได้เปิดตลาดทุกประเภทในปี ค.ศ.2000 ตามข้อผูกพันที่ให้ไว้ในการเจรจากลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐานที่มีการสรุปในปี ค.ศ. 1997 สำหรับประเทศไทย และ ประเทศอินโดนีเซีย นอกเหนือจากข้อผูกพันที่ให้ไว้ใน WTO แล้ว ไม่มีนโยบายที่จะเปิดเสรีที่ชัดเจนแต่อย่างใด อย่างไรก็ดี ประเทศไทยมีแผนแม่บทโทรคมนาคมที่มีแนวนโยบายและมาตรการที่จะเดินทางไปสู่การเปิดเสรีที่เป็นรูปธรรม แต่ยังไม่มีการกำหนดว่า จะมีการเปิดให้มีการแข่งขันอย่างเสรีในตลาดใด อย่างไร และเมื่อไร

7.4 ข้อผูกพันใน GATS

พันธกรณีและข้อผูกพันใน GATS ที่เกี่ยวกับการให้บริการโทรคมนาคมมี 2 ส่วนคือ (1) ภาคผนวกโทรคมนาคม (Telecommunications Annex) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกรรมสารสุดท้ายของการเจรจารอบอุรุกวัย และ (2) ข้อตกลงจากการเจรจาด้านบริการโทรคมนาคมพื้นฐาน (Basic Telecommunications) ซึ่งมีการสรุปผลหลังจากการเจรจารอบอุรุกวัยจบลงแล้วในปี ค.ศ. 1997 แต่ได้มีการผนวกผลลัพธ์จากการเจรจาไว้ในกรรมสารที่สี่ (Fourth Protocol) ซึ่งนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกรรมสารสุดท้ายของการเจรจารอบอุรุกวัยเช่นกัน

7.4.1 ภาคผนวกโทรคมนาคม

สาระสำคัญของข้อกำหนดในภาคผนวกโทรคมนาคมนี้คือ การรับรองการเข้าถึงโครงข่ายโทรคมนาคมสาธารณะ (access to public telecommunications network) ทั้งนี้เพราะรัฐสมาชิกต่างก็ตระหนักดีว่า การประกอบธุรกิจนับวันยิ่งต้องพึ่งพาการสื่อสารโทรคมนาคมมากขึ้น การรับรองการเข้าถึงโครงข่ายการสื่อสารภายใต้เงื่อนไขที่เป็นธรรมจึงเป็นประเด็นสำคัญยิ่งสำหรับการค้าและการประกอบธุรกิจในภาคบริการ

แก่นของสาระของภาคผนวกนี้คือ รัฐสมาชิกจะต้องรับรองว่าผู้ประกอบการในตลาดทุกรายสามารถเข้าถึง (access) และใช้บริการโทรคมนาคมพื้นฐานได้ภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม เป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ เงื่อนไขดังกล่าวมิได้กำหนดให้รัฐสมาชิกต้องเปิดตลาดให้มีการแข่งขัน เพียงแต่ระบุว่า ถ้าตลาดมีผู้ประกอบที่ต้องการใช้เครือข่ายโทรคมนาคมพื้นฐาน รัฐสมาชิกจะต้องรับรองว่าผู้ประกอบการดังกล่าวจะต้องได้รับบริการตามที่ต้องการตามเงื่อนไขที่เหมาะสม ผู้ประกอบการในที่นี้มิได้หมายถึงเฉพาะผู้ประกอบการในธุรกิจบริการโทรคมนาคมพื้นฐานและบริการเสริมแต่จะรวมถึงผู้ประกอบการในสาขาบริการอื่นๆ ที่มีความจำเป็นต้องใช้เครือข่ายโทรคมนาคมพื้นฐานด้วย เช่น ธนาคารพาณิชย์ที่ต้องการให้บริการ electronic banking หรือบริษัทให้บริการที่ปรึกษาด้านคอมพิวเตอร์ซึ่งต้องใช้โครงข่ายโทรคมนาคมพื้นฐาน เป็นต้น พันธกรณีนี้จึงมีความสำคัญต่อการค้าบริการทางอินเตอร์เน็ตอย่างยิ่งเพราะเป็นการให้คำมั่นสัญญากับผู้ประกอบการต่างชาติว่า ถ้าได้รับการอนุญาตให้เป็นผู้ให้บริการรายหนึ่งในบริการใดบริการหนึ่งแล้ว ก็จะสามารถเลือกที่จะให้บริการดังกล่าวทางอินเตอร์เน็ตได้โดยอัตโนมัติ ตัวอย่างเช่น ถ้าประเทศไทยอนุญาตให้ผู้ประกอบการต่างชาติเข้ามาให้บริการโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศแล้ว ก็จะไม่สามารถห้ามมิให้บริษัทดังกล่าวให้บริการโทรศัพท์อินเตอร์เน็ตได้ วัตถุประสงค์หลักในการกำหนดข้อผูกพันในส่วนนี้ก็เพื่อที่จะป้องกันมิให้ผู้ให้บริการโทรคมนาคมมีพฤติกรรมที่เป็นการผูกขาดในให้บริการโทรคมนาคมอันจะเป็ยอุปสรรคต่อการค้าและการประกอบธุรกิจในภาคบริการ

นอกจากพันธกรณีทั่วไปที่ระบุไว้ข้างบนนี้แล้ว ในภาคผนวกโทรคมนาคมยังมีส่วนที่เป็นข้อผูกพันเฉพาะ (specific commitments) ที่ประกอบด้วยตารางข้อผูกพันในการเปิดเสรีบริการโทรคมนาคมของรัฐสมาชิกดังที่ปรากฏในตารางที่ 7 ในภาคผนวก ข้อผูกพันของกลุ่มประเทศอาเซียนสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

อินโดนีเซียให้ข้อผูกพันรวมหลายสาขาบริการย่อยรวมถึงบริการโทรคมนาคมพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ บริการโทรศัพท์พื้นฐาน บริการโทรศัพท์ทางไกลภายในประเทศและบริการโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ สำหรับการเข้ามาลงทุนในการให้บริการสำหรับบริการ 3 ประเภทนี้ (mode 3) ยังมีข้อจำกัดว่าจะต้องเป็นในลักษณะที่เป็นการร่วมทุนกับรัฐวิสาหกิจที่ผูกขาดตลาด คือ PT Telkom โดยหุ้นส่วนต่างชาติจะต้องไม่เกินร้อยละ 35 ในกรณีของบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่หุ้นส่วนต่างชาติจะเพิ่มเป็นร้อยละ 40 ข้อผูกพันสำหรับบริการอื่นๆ ที่เป็นบริการเสริม เช่น บริการอินเตอร์เน็ต เพเจอร์ หรือบริการโทรศัพท์สาธารณะก็จะไม่แตกต่างกับในกรณีของบริการโทรคมนาคมพื้นฐานเท่าใดนัก โดยจะเป็นข้อจำกัด mode 3 โดยกำหนดรูปแบบของธุรกิจให้เป็นลักษณะของการร่วมทุนกับผู้ลงทุนท้องถิ่นโดยมีข้อจำกัดหุ้นส่วนต่างชาติที่ร้อยละ 35 หรือร้อยละ 40 แล้วแต่สาขาบริการ และข้อจำกัด mode 4 ที่อนุญาตให้เฉพาะบุคลากรฝ่ายบริการและผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคนิคที่สามารถเข้ามาทำงานในบริการเหล่านี้ได้

มาเลเซียมีข้อผูกพันที่น้อยสาขาและไม่มีสาขาบริการโทรคมนาคมพื้นฐานดังเช่นในกรณีของอินโดนีเซียสาขาบริการย่อยที่มาเลเซียให้ข้อผูกพันมี 5 กลุ่มได้แก่ กลุ่มบริการสื่อสารข้อมูล บริการโทรเลข บริการแพร่ภาพและกระจายเสียงโดยสถานีวิทยุหรือโทรทัศน์ในต่างประเทศ บริการข้อมูลผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ และบริการการจัดจำหน่ายภาพยนตร์ และเทปแผ่น ซีดี วิดิโอ และ/หรือเพลง ข้อผูกพันในสาขาบริการนี้จะมีเงื่อนไขใน mode 3 และ mode 4 โดย mode 3 จะกำหนดกำหนดอัตราส่วนหุ้นส่วนต่างชาติไว้ที่ร้อยละ 30 ส่วน mode 4 จะไม่ผูกพันยกเว้นที่เป็นข้อผูกพันแนวนอน จะเห็นได้ว่าข้อผูกพันของมาเลเซียมีความครอบคลุมและเข้มข้นน้อยกว่าข้อผูกพันของอินโดนีเซีย

สิงคโปร์ให้ข้อผูกพันใน 5 สาขาบริการ ได้แก่ บริการจัดจำหน่ายภาพยนตร์ เทปหรือแผ่นซีดีเพลง บริการแพร่ภาพทางโทรทัศน์และโทรทัศน์แบบบอกรับสมาชิก บริการเสริม (value-added network) บริการคอมพิวเตอร์ (การพัฒนาซอฟท์แวร์ การให้บริการฐานข้อมูล และการให้บริการประมวลข้อมูล) บริการโทรคมนาคมพื้นฐาน (รวมถึงบริการโทรศัพท์ภายในประเทศและระหว่างประเทศ และบริการสายเช่า) และบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ แม้จำนวนสาขาบริการที่สิงคโปร์เสนอจะมีจำกัด แต่ข้อผูกพันของสิงคโปร์จะค่อนข้างเสรีโดยไม่มีข้อจำกัดการเข้ามาในตลาดของบริษัทต่างชาติใน mode3 ยกเว้นในกรณีของบริการโทรศัพท์ท้องถิ่นที่มีโครงข่ายยังคงมีข้อจำกัดหุ้นส่วนต่างชาติที่ร้อยละ 49 สำหรับบริการอื่นๆ สิงคโปร์ไม่มีข้อจำกัดใดๆ ใน mode 3 ทั้งสิ้น แต่ในทางตรงกันข้ามสิงคโปร์จะไม่ให้ข้อผูกพันใน mode 4 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลสิงคโปร์ยังมีแนวนโยบายเชิงอนุรักษ์นิยมเกี่ยวกับการจ้างงานของชาวต่างชาติ

ประเทศไทยให้ข้อผูกพันในหลายสาขาบริการย่อย เช่น บริการ database access service บริการเช่าคู่สาย บริการข้อมูล on-line บริการจำหน่ายอุปกรณ์โทรคมนาคม บริการที่ปรึกษาด้านโทรคมนาคาและบริการจัดจำหน่ายเทปหรือซีดีภาพยนตร์และเพลง จะเห็นได้ว่าประเทศไทยไม่ได้ให้ข้อผูกพันบริการโทรคมนาคมพื้นฐานเช่นเดียวกับมาเลเซียทำให้ข้อผูกพันมีความครอบคลุมน้อย สำหรับข้อผูกพันในส่วนของบริการเสริมจะมีข้อจำกัดใน mode 3 ที่กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องมีหุ้นส่วนต่างชาติไม่เกินร้อยละ 40 ของทุนจดทะเบียนและจะต้องดำเนินการภายใต้กรอบสัมปทาน BTO เนื่องจากข้อกำหนดของกฎหมายไทยดังที่กล่าวไว้ข้างต้น สำหรับ mode 4 จะไม่ผูกพันยกเว้นแต่ที่กำหนดไว้ในตารางแนวนอนซึ่งแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลมิได้มีนโยบายที่ส่งเสริมให้มีการโอนย้ายบุคลากรหรือผู้เชี่ยวชาญในธุรกิจโทรคมนาคมเป็นพิเศษ

จากการวิเคราะห์ข้อผูกพันของประเทศสมาชิก 4 ประเทศ (ฟิลิปปินส์ไม่ได้ให้ข้อผูกพันใน GATS แต่มีข้อผูกพันในการเจรจากลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐานที่จะกล่าวไป) จะเห็นได้ว่า การค้าและการลงทุนในธุรกิจโทรคมนาคมในประเทศอาเซียนยังไม่เสรีเท่าใดนักยกเว้นในกรณีของสิงคโปร์ แม้มาเลเซียและฟิลิปปินส์จะเปิดตลาดให้มีการแข่งขันในตลาดมากขึ้น แต่ข้อจำกัดใน mode 3 และ mode 4 ทำให้การเปิดตลาดไม่สามารถระดมเงินทุน เทคโนโลยีและแรงงานที่มีทักษะจากต่างประเทศเท่าที่ควรส่งผลให้ตลาดยังคงมีการผูกขาดในทางปฏิบัติ สำหรับประเทศไทยและอินโดนีเซียนั้นยังล้าหลังประเทศอื่นอยู่มากเพราะยังคงสภาพการผูกขาดของภาครัฐทำให้ธุรกิจนี้ไม่สามารถพัฒนาไปได้ดังที่ควร

7.4.2 ข้อผูกพันจากผลการเจรจากลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐาน

ความแตกต่างของระดับการพัฒนาในสาขาบริการโทรคมนาคมทำให้สมาชิกองค์การการค้าโลกไม่สามารถหาจุดร่วมในการเจรจาต่อรองการเปิดเสรีบริการนี้ เนื่องจากตลาดโทรคมนาคมเป็นตลาดที่มีมูลค่ามหาศาลจึงมีแรงผลักดันจากประเทศที่พัฒนาแล้วให้มีการเจรจาหลายฝ่ายโดยรัฐสมาชิกสามารถเลือกที่จะเข้าหรือไม่เข้าร่วมเจรจาหรือไม่ และข้อผูกพันในการเจรจาครั้งนี้จะมีลักษณะของต่างตอบแทน กล่าวคือ รัฐสมาชิกจะสามารถต่อรองผลประโยชน์จากการเปิดเสรีของรัฐสมาชิกอื่นๆ ต่อเมื่อรัฐสมาชิกนั้นๆ เปิดตลาดของตนเองด้วย การเจรจากลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐานมีการสรุปผลในปี ค.ศ. 1997 ในการเจรจาครั้งนั้นประเทศสมาชิกได้ให้ข้อผูกพันที่สำคัญดังที่ปรากฏในตารางที่ 7.7

ผลการเจรจาของกลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐานครั้งนี้มีผลกระทบต่อการเปิดเสรีในประเทศสิงคโปร์มากที่สุด เพราะสิงคโปร์ได้ให้ข้อผูกพันที่จะเปิดตลาดในปี 2000 รวมถึง (1) การออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบการรายใหม่ 2 รายในบริการโทรศัพท์ท้องถิ่น และโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ (2) การเปิดเสรีบริการเสริมซึ่งรวมถึงบริการโทรศัพท์มือถือ เพเจอร์ บริการข้อมูล และ trunked radio services (3) การเปิดให้มี resale และ (4) การเปิดให้ชาวต่างชาติเป็นเจ้าของธุรกิจบริการที่ไม่มีโครงข่าย (เช่น resale หรือบริการข้อมูล) ได้โดยไม่จำกัดสัดส่วน

ข้อผูกพันของฟิลิปปินส์ในการเจรจากลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐานจะก้าวหน้ามากแม้ว่าฟิลิปปินส์ไม่ได้ให้ข้อผูกพันใดๆ ในภาคผนวกโทรคมนาคม ทั้งนี้เป็นเพราะในปี ค.ศ. 1996 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการเจรจา ฟิลิปปินส์ได้เปิดตลาดโทรคมนาคมตามนโยบายของรัฐไปมากแล้ว ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า ประเทศฟิลิปปินส์ไม่มีรัฐวิสาหกิจในธุรกิจโทรคมนาคมทำให้การเปิดตลาดไม่มีอุปสรรคดังเช่นในประเทศอื่นๆ แล้ว ดังจะเห็นได้ในตารางที่ 7.7 ว่า ฟิลิปปินส์ได้ให้ข้อผูกพันที่จะเปิดให้มีการแข่งขันในตลาดโทรคมนาคมทุกตลาดยกเว้นโทรทัศน์เคเบิ้ล และการสื่อสารผ่านดาวเทียม

ในลักษณะเดียวกันการเปิดให้มีการแข่งขันในมาเลเซียเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐมากกว่าข้อผูกพันใน WTO แต่แม้มาเลเซียจะเปิดให้มีการแข่งขันในบริการหลายสาขาแล้ว ก็ไม่ได้ให้ข้อผูกพันในการเจรจากลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐานแต่อย่างใด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรัฐบาลยังไม่มั่นใจว่าจะต้องการเปิดให้มีการแข่งขันเพียงใดในอนาคตก็ได้

อินโดนีเซียและประเทศไทยเป็นสองประเทศที่มีอุปสรรคในการเปิดเสรีมากที่สุด ในกรณีของอินโดนีเซีย การแข่งขันในตลาดบริการโทรศัพท์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศถูกจำกัดโดยสัญญาสัมปทานที่ให้การคุ้มครองผู้รับสัมปทานเป็นระยะเวลาอันยาวนาน อย่างไรก็ตาม อินโดนีเซียก็ยังให้ข้อผูกพันที่จะเปิดตลาดที่ไม่มีสัญญาสัมปทานผูกมัดได้แก่ บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่เพเจอร์ บริการโทรศัพท์สาธารณะ บริการข้อมูลสาธารณะ โทรเลข ตลอดจนบริการอินเตอร์เน็ต นอกจากนี้แล้ว ในกรณีของบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่และเพเจอร์ อินโดนีเซียยังให้การรับรองว่า ผู้ประกอบการรายใหม่ที่ต้องการจะเข้ามาแข่งขันในตลาดจะได้รับใบอนุญาตการประกอบธุรกิจโดยอัตโนมัติอีกด้วย โดยสรุปแล้ว ภายใต้ข้อจำกัดของสัญญาสัมปทาน ข้อผูกพันของอินโดนีเซียในการเจรจากลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐานค่อนข้างเสรี

ตารางที่ 7.7 ข้อผูกพันของประเทศสมาชิกอาเซียน 5 ประเทศในการเจรจากลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐานใน WTO

ประเทศ	ข้อผูกพัน
อินโดนีเซีย	• มีระบบการออกใบอนุญาตการประกอบธุรกิจโดยอัตโนมัติแก่ผู้ประกอบการรายใหม่ในกรณีของบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ และบริการเพเจอร์ • ทบทวนนโยบายการแข่งขันในตลาดเมื่อสัญญาสัมปทานที่ให้การคุ้มครองผู้ประกอบการเดิมสิ้นสุดลง: บริการโทรศัพท์ท้องถิ่นปี 2011; บริการโทรศัพท์ทางไกลภายในประเทศปี 2005 และบริการโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศปี 2006 • เปิดให้มีการแข่งขันในบริการโครงข่ายข้อมูลสาธารณะ โทรเลข และอินเตอร์เน็ต โดยใช้เครือข่ายการสื่อสารผ่านดาวเทียมของ PT Indosat และ PT Satelindo • เปิดให้มีการแข่งขันในตลาดโทรศัพท์เคลื่อนที่ เพเจอร์และบริการโทรศัพท์สาธารณะ • ต่างชาติจะต้องถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 35 ในบริษัทท้องถิ่นยกเว้นในกรณีของบริการโทรศัพท์ PCS (personal communication services) ซึ่งต้องร่วมทุนกับรัฐวิสาหกิจเท่านั้น • รับรองหลักการกำกับดูแลที่กำหนดไว้ใน Reference Paper
มาเลเซีย	• ให้ต่างชาติสามารถเข้ามาร่วมทุนกับผู้ให้บริการโทรคมนาคมสาธารณะที่มีโครงข่ายโทรคมนาคมของตนเองรวมถึงบริการดังต่อไปนี้: บริการโทรศัพท์ที่ใช้สายและที่ไร้สาย บริการสื่อสารข้อมูล บริการเช่าวงจรส่วนบุคคล บริการสื่อสารผ่านดาวเทียมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ บริการ satellite earth stations และบริการการขนส่งวิดิโอ (video transport services) โดยมีหุ้นส่วนไม่เกินร้อยละ 30 • รับรองหลักการกำกับดูแลบางประการ
ฟิลิปปินส์	• ให้มีการแข่งขันใน mode 3(commercial presence) ในบริการโทรคมนาคมที่มีเครือข่าย (facilities based) ทุกประเภทยกเว้นบริการโทรทัศน์เคเบิ้ลและบริการการสื่อสารผ่านดาวเทียม • ต่างชาติสามารถเข้ามามีหุ้นส่วนในกิจการที่ให้บริการโทรคมนาคมได้ไม่เกินร้อยละ 40% • การออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบการรายใหม่จะต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเกี่ยวกับความสะดวกและความจำเป็น (public convenience and necessity test) • รับรองหลักการกำกับดูแลบางประการ
สิงคโปร์	• ให้ใบอนุญาตแก่ผู้ประกอบการรายใหม่ 2 รายสำหรับบริการโทรคมนาคมที่ใช้เครือข่ายภายในเดือนเมษายน 2000 และจะเพิ่มจำนวนผู้ประกอบการอีกหลังจากนั้น • เปิดให้มีการแข่งขันในตลาดให้บริการข้อมูลเคลื่อนที่ โทรศัพท์เคลื่อนที่ เพเจอร์ และ trunked radio services ในเดือนเมษายนปี 2000 • อนุญาตให้มี capacity resale สำหรับบริการพื้นฐานซึ่งรวมถึงบริการโทรศัพท์ บริการข้อมูล และ ISDN • ต่างชาติสามารถมีหุ้นส่วนในกิจการโทรคมนาคมท้องถิ่นได้ไม่เกินร้อยละ 49 สำหรับบริการที่มีโครงข่าย บริการอื่นๆ ไม่มีข้อจำกัด • รับรองหลักการกำกับดูแลที่กำหนดไว้ใน Reference Paper
ไทย	• ให้ข้อผูกพันที่จะทบทวนข้อผูกพันการเปิดตลาดบริการโทรศัพท์ท้องถิ่น ทางไกลภายในประเทศ และระหว่างประเทศเมื่อมีการออกกฎหมายโทรคมนาคมในอนาคต • รับรองที่จะนำหลักการกำกับดูแลบางประการมาบังคับใช้ถ้าไม่ขัดกับกฎหมายโทรคมนาคมที่จะมีขึ้นในอนาคต

ข้อผูกพันของประเทศไทยเป็นข้อผูกพันที่อ่อนที่สุดใน 5 ประเทศ เรารับรองเพียงว่าจะทบทวนนโยบายการเปิดตลาดบริการโทรศัพท์ภายในประเทศและระหว่างประเทศในปี 2006 ภายใต้เงื่อนไขว่ามีการยกเลิกการผูกขาดของภาครัฐในการให้บริการโทรคมนาคม และมีกฎหมายโทรคมนาคมที่บังคับใช้ใหม่

การที่ข้อผูกพันของไทยค่อนข้างออกสืบเนื่องมาจากปัญหาทางด้านกฎหมายที่ให้อำนาจผูกขาดแก่ภาครัฐในการเป็นเจ้าของโครงข่ายการสื่อสารแลในการประกอบธุรกิจโทรคมนาคม เนื่องจากเราไม่มีกำหนดเวลาที่ชัดเจนว่าจะมีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวเมื่อใด ผู้แทนการเจรจาไทยจึงไม่สามาราถให้ข้อผูกพันที่มีสาระสำคัญที่ขัดแย้งกับกฎกมายที่ยังคงบังคับใช้อยู่ได้

โดยสรุปแล้ว ผลการเจรจาของกลุ่มโทรคมนาคมมีผลช่วยกระตุ้นให้ตลาดโทรคมนาคมในอาเซียนเสรีขึ้นไม่มากก็น้อย ขึ้นอยู่กับแนวนโยบายและข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย องค์กรและปัจจัยอื่นๆ ของแต่ละประเทศ โดยรวมแล้วประเทศสมาชิกอาเซียน 5 ประเทศมีแนวโน้มที่จะให้ตลาดมีการแข่งขันมากขึ้นโดยเฉพาะในสิงคโปร์ ฟิลิปปินส์และมาเลเซีย แต่สำหรับประเทศไทยกับอินโดนีเซีย การเปิดตลาดยังถูกจำกัดโดยกฎหมายและการทำสัญญาสัมปทานระยะยาวซึ่งต้องมีการแก้ไข

แม้การเจรจาครั้งนี้จะทำให้ตลาดโทรคมนาคมในอาเซียนมีการแข่งขันมากขึ้น แต่การแข่งขันดังกล่าวจะมาจากผู้ให้บริการท้องถิ่นเองโดยส่วนมาก ทั้งนี้เพราะทุกประเทศมีข้อจำกัดว่าด้วยหุ้นส่วนต่างชาติ ยกเว้นสิงคโปร์ที่ไม่จำกัดหุ้นส่วนต่างชาติสำหรับบริการที่ไม่มีโครงข่าย

7.5 ข้อผูกพันใน AFAS

ข้อผูกพันด้านสาขาโทรคมนาคมใน AFAS ไม่ก้าวหน้าไปกว่าข้อผูกพันที่สมาชิกอาเซียนให้ไว้ใน GATS เท่าใดนักดังจะเห็นได้ในตารางที่ 9 ในภาคผนวก สำหรับมาเลเซียและสิงคโปร์ ข้อผูกพันใน AFAS จะน้อยกว่าใน GATS มาเลเซียมีจำนวนสาขาที่ให้ข้อผูกพันใน AFAS น้อยกว่า GATS ในขณะที่สิงคโปร์ให้ข้อผูกพันไว้ใน 6 สาขาบริการย่อยใน GATS แต่ไม่ได้ให้ข้อผูกพันใดๆ ใน AFAS เลย

สำหรับข้อผูกพันของสมาชิกที่เป็น GATS-plus ก็มีจำกัด อินโดนีเซียเพิ่มอัตราหุ้นส่วนต่างชาติในกรณีของผู้ลงทุนอาเซียนจากร้อยละ 35 เป็นร้อยละ 40 ในกรณีของบริการโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ บริการอินเตอร์เน็ตและเพเจอร์ และจากร้อยละ 20 เป็นร้อยละ 40 ในกรณีของบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ และให้ข้อผูกพันในสาขาบริการ electronic data interchange เพิ่มเติมอีก 1 สาขา

ประเทศไทยมิได้ให้ข้อผูกพันพิเศษในส่วนของ market access แก่สมาชิกอาเซียนแต่ให้ข้อผูกพันเพิ่มเติมใน 3 สาขาบริการย่อย ได้แก่ electronic mail and data interchange, facsimile and teleconferences และ บริการโทรศัพท์สาธารณะ ในขณะเดียวกันประเทศไทยไม่ได้ข้อผูกพันใน AFAS 4 สาขาบริการย่อยที่ให้ไว้ใน GATS ได้แก่ on-line data information or data processing services, telecommunications equipment sales services, telecommunication consulting services และ audio visual services

ฟิลิปปินส์มิได้ให้ข้อผูกพันใดๆ ใน GATS แต่ให้ข้อผูกพันเพียง 1 สาขาใน AFAS ได้แก่ บริการเพเจอร์

โดยสรุปแล้ว ข้อผูกพันของประเทศสมาชิก 5 ประเทศในด้านสาขาโทรคมนาคมใน AFAS จะค่อนข้างน้อยกว่าข้อผูกพันที่ให้ไว้ใน GATS แม้จะยึดหลักการของ GATS plus ก็ตาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สมาชิกไม่ได้ให้ความสำคัญแก่การเปิดตลาดในระดับภูมิภาคเท่าใดนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเล็งเห็นว่าโอกาสในการลงทุนและถ่ายทอดเทคโนโลยีในสาขาบริการโทรคมนาคมระหว่างสมาชิกมีจำกัด เพราะต่างก็ค่อนข้างล้าหลังด้วยกันทั้งนั้นยกเว้นในกรณีของ Singapore Telecom แม้ Singapore telecom จะเป็นบริษัทที่ประสบความสำเร็จและมีกำไรสูง แต่ก็ยังเป็นรัฐวิสาหกิจที่มีการตัดสินใจที่เชื่องช้าไม่เหมาะสมกับธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงทำให้ความพยายามที่จะรวมธุรกิจกับบริษัทต่างชาติต้องล้มเหลวหลายครั้ง การพัฒนาธุรกิจโทรคมนาคมในภูมิภาคอาเซียนคงต้องพึ่งพาการลงทุนจากผู้ประกอบการในประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและอังกฤษซึ่งมีประสบการณ์และความก้าวหน้าในธุรกิจนี้มากที่สุด

7.6 แนวนโยบายและการร่วมมือระหว่างสมาชิกอาเซียน

ในยุคสารสนเทศ ธุรกิจโทรคมนาคมเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญต่อศักยภาพในการแข่งขันของประเทศอย่างยิ่ง การพัฒนาสาขาบริการนี้ให้มีประสิทธิภาพมากจึงควรเป็นเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่สำคัญและเร่งด่วน ความพยายามที่จะคุ้มครองผู้ประกอบการท้องถิ่นโดยเฉพาะที่เป็นรัฐวิสาหกิจทำให้ประเทศอาเซียนหลายประเทศมีนโยบายที่ค่อนข้างอนุรักษ์นิยม ส่งผลให้ไม่มีการแข่งขันในตลาดโทรคมนาคมเท่าที่ควร

ความล้าหลังทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกำลังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ความแตกต่างในระดับการพัฒนาของประเทศที่พัฒนาแล้วกับปนะเทศที่กำลังพัฒนายิ่งกว้างมากขึ้น ทำให้ศักยภาพในการแข่งขันของประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศนับวันยิ่งถดถอยลง เพื่อที่จะป้องกันมิให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สูญเสียความสำคัญทางเศรษฐกิจในการค้าและการลงทุนโลก สมาชิกควรที่จะ

- ยกเลิกการผูกขาดในตลาดอย่างเร่งด่วน
- เปิดตลาดให้มีการลงทุนจากบริษัทแนวหน้าในลักษณะ MFN โดยลดข้อจำกัด mode 3 ใน GATS
- ลดข้อจำกัด mode 4 ใน AFAS เพื่อที่จะส่งเสริมการจ้างงานสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านโทรคมนาคมในภูมิภาคนี้ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ภูมิภาคนี้ด้วย

สารบัญบทที่ 8

ภาคธุรกิจธนาคาร

หน้า

บทที่ 8 ภาคธุรกิจธนาคาร 311

8.1 ภาพรวมของระบบการเงิน : การเปลี่ยนแปลงและการเปิดเสรี 311

8.1.1 การเปลี่ยนแปลงระบบการเงินในโลก 311

8.1.2 เจรจาการค้าโลกภายใต้องค์การการค้าโลก 312

8.1.3 ประโยชน์จากการเปิดเสรีระบบการเงิน 312

8.1.4 ปัญหาในการเปิดเสรีทางการเงินและบริการธนาคาร 313

8.2 ระบบธุรกิจธนาคารในกลุ่มประเทศอาเซียน 315

8.2.1 ระบบธุรกิจธนาคารในกลุ่มประเทศอาเซียนก่อนวิกฤตเศรษฐกิจเอเชีย 315

8.2.2 ระบบธุรกิจธนาคารในกลุ่มประเทศอาเซียนหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจเอเชีย 320

8.3 อุปสรรคในการค้าบริการธุรกิจธนาคารในกรอบอาเซียน 322

8.4 ความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกในการพัฒนาไปสู่การเปิดเสรีบริการธุรกิจธนาคาร 323

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 8.1 ตลาดการเงินและธุรกิจการเงินในกลุ่มประเทศอาเซียน 317-318

ตารางที่ 8.2 ส่วนแบ่งตลาดของธนาคารพาณิชย์ 5 แห่งที่ใหญ่ที่สุดในแต่ละประเทศสมาชิก 318

ตารางที่ 8.3 ธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญในสิงคโปร์และขนาด 319

ตารางที่ 8.4 ความเป็นเจ้าของในธนาคารพาณิชย์ในอาเซียนในปี 1997 (ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ) 319

ตารางที่ 8.5 ความเสี่ยงของระบบธนาคารพาณิชย์แยกตามกลุ่มความเป็นเจ้าของ 319

ตารางที่ 8.6 การแก้ไขปัญหาความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ 321

บทที่ 8

ภาคธุรกิจธนาคาร

ในบทนี้จะแสดงภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงของระบบการเงินโลก แนวโน้มและอุปสรรคในการเปิดเสรีทางการเงินของโลก ในส่วนที่สองจะเป็นการแสดงสถานภาพและการเปลี่ยนแปลงของระบบธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มประเทศอาเซียน และสุดท้ายจะเป็นการวิเคราะห์ถึงอุปสรรคของการเปิดเสรีการเงินในกลุ่มประเทศอาเซียน

8.1 ภาพรวมของระบบการเงิน : การเปลี่ยนแปลงและการเปิดเสรี

8.1.1 การเปลี่ยนแปลงระบบการเงินในโลก

ในช่วงประมาณ 15 ปีที่ผ่านมา ระบบการเงินของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก การปฏิรูประบบการเงิน (Financial Reform) ของโลกมีสาเหตุหลายประการ เช่น นวัตกรรมทางการเงินแบบใหม่ (Financial Innovation) การพัฒนาระบบสารสนเทศและการสื่อสาร แนวความคิดระบบเศรษฐกิจแบบเสรี และกระแสโลกาภิวัฒน์ มีผลทำให้การเชื่อมโยงทางการเงินในโลกมีความซับซ้อนเป็นอย่างมาก สาเหตุได้จากการเพิ่มขึ้นของการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ และความซับซ้อนของการสารอนุพันธ์ต่างๆ กระแสการปฏิรูปของระบบการเงินของโลก (Financial Reform) อาจแบ่งออกเป็น 2 ด้านใหญ่ๆ คือ 1) การเปิดเสรีทางการเงิน (Financial Liberalization) และ 2) การปฏิรูประบบการเงินภายในประเทศ (Domestic Financial Reform)

การเปิดเสรีทางการเงิน (Financial Liberalization) รวมถึงการเปิดตลาดให้ธุรกิจทางการเงินของต่างชาติสามารถเข้าสู่ตลาดภายในประเทศได้มากหรือสะดวกขึ้น (Market Opening Foreign Entry) อาทิเช่น การอนุญาตให้ธนาคารต่างประเทศสามารถเปิดสาขาหรือธุรกิจในเครือในประเทศได้มากขึ้น นอกจากนั้นยังอาจรวมถึงการยกเลิกการควบคุมการปริวรรตเงินตราระหว่างประเทศ เพื่อให้เงินทุนสามารถเคลื่อนย้ายข้ามแดนได้อย่างเสรี ในขณะที่การปฏิรูประบบการเงินภายในประเทศ (Domestic Financial Reform) จะหมายถึงการปรับปรุงระบบการเงินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในปัจจุบันจะหมายถึงการให้เสรีภาพในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น หรือการลดการกำกับดูแลจากทางการ (Deregulation) ตลอดจนการส่งเสริมให้สถาบันหรือตลาดทางการเงินมีความเข้มแข็งมากขึ้น มาตรการที่สำคัญได้แก่ การแปรรูปธนาคารของรัฐ การปล่อยเสรีอัตราดอกเบี้ยและอัตราแลกเปลี่ยนและ Universal Banking เป็นต้น

ถึงแม้กระแสการเปลี่ยนแปลงในโลกทั้งด้าน Financial Liberalization และ Domestic Financial Reform จะมีทิศทางไปในทางเดียวกัน แต่ตามขั้นตอนดำเนินมาตราการจะมีความแตกต่างกันระหว่างประเทศ ตามความเหมาะสมของเศรษฐกิจและสังคมของประเทศนั้นๆ อาทิเช่น ประเทศได้หวันอนุญาติให้ธนาคารต่างชาติเข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้น แต่ยังไม่เปิดเสรีในการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ ในขณะที่ประเทศในแถบอาเซียนยังมีการจำกัดในการประกอบการของสถาบันการเงินต่างชาติ แต่อนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนเสรี

8.1.2 เจรจาการค้าโลกภายใต้องค์การการค้าโลก

ในการเจรจาการค้าโลกภายใต้สนธิสัญญาด้านบริการทางการเงิน Serial Agreement (FSA) ใน 13 ธันวาคม 1997 มีวัตถุประสงค์ในการเจรจาเพื่อให้มีการค้าบริการทางการเงินข้ามพรมแดน (Cross Border Trade) และการจัดตั้งของธุรกิจต่างชาติได้มากขึ้น โดยการเจรจาจะไม่ได้รวมถึงการกำกับดูแลทางด้านการเงินด้านอื่นๆ อาทิเช่น ขอบเขตของนโยบายมหภาค (Macroeconomic Policy) และการกำกับดูแลด้านความมั่นคงของระบบการเงิน (Financial Regulation and Supervision) ซึ่งประเด็นนี้ยังคงเป็นอำนาจหน้าที่ของทางการของแต่ละประเทศในการกำหนดนโยบายหรือมาตรการต่างๆ

นอกจากนั้นการเปิดตลาดทางการเงิน (Market Opening) ภายใต้กรอบ WTO ควรคำนึงว่าเป็นเพียงแนวทางหรือมาตรการด้านหนึ่งของการพัฒนาหรือการปฏิรูประบบการเงินเท่านั้น ดังนั้นในการกำหนดมาตรการเปิดตลาดเสรี (Market Opening) จำเป็นต้องคำนึงหรือพิจารณาร่วมไปกับการพิจารณาในด้านอื่นๆ เช่น นโยบายเศรษฐกิจมหภาค และเสถียรภาพของระบบสถาบันการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันกลุ่มประเทศอาเซียนตกอยู่ในวิกฤตเศรษฐกิจมหภาคและวิกฤตเสถียรภาพของธนาคารพาณิชย์ ดังนั้นการเจรจาภายใต้กรอบ WTO จำเป็นต้องพิจารณาควบคู่ไปกับการแก้ปัญหาภายใต้กรอบ IMF และ World Bank ด้วย

8.1.3 ประโยชน์จากการเปิดเสรีระบบการเงิน

โดยทั่วไประบบการเงินมีบทบาทความสำคัญทางเศรษฐกิจอย่างมาก ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 5 ด้านคือ 1) การระดมและการจัดสรรทรัพยากร 2) การให้บริการทางด้านการชำระเงิน 3) การบริหารความเสี่ยง โดยรวบรวม (Pooling) และกระจาย (Diversitying) ความเสี่ยงของผู้ออมและผู้ลงทุน 4) การรวบรวมและผลิตข้อมูล และ 5) ติดตามตรวจสอบพฤติกรรมของผู้กู้เงิน ในแนวความคิดเศรษฐกิจแบบเสรี การเปิดเสรีทางการเงินน่าจะมีส่วนส่งเสริมให้ระบบการเงินหรือระบบธนาคารพาณิชย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น และจะมีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจโดยรวมมีการเจริญเติบโตที่เร็วขึ้น

เราอาจแบ่งแยกประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการเปิดเสรีออกเป็น 2 ด้านคือ ก) ด้านผู้ใช้บริการ และ ข) ด้านเศรษฐกิจระดับมหภาค

ก. ด้านผู้ใช้บริการ

การลดข้อจำกัดทางการค้าบริการทางการเงิน มีประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการทางการเงิน 2 ด้านคือ 1) ลดต้นทุนในการให้บริการ และ 2) พัฒนาคุณภาพบริการทางการเงิน

1) การลดต้นทุนในการให้บริการทางการเงิน

การลดข้อจำกัดในการให้บริการทางการเงิน อาจจะทำให้ต้นทุนในการให้บริการทางการเงินลดลง ซึ่งจะมีผลดีต่อผู้ฝากเงิน ซึ่งจะได้ดอกเบี้ยที่สูงขึ้น และผลดีต่อผู้กู้เงิน ซึ่งจะจ่ายดอกเบี้ยที่ถูกลง การลดลงของต้นทุนในการให้บริการทางการเงิน อาจมีสาเหตุได้ 3 ประการดังนี้

- มาตรการกีดกันในการให้บริการการเงินอาจมีผลต่อต้นทุนในการให้บริการทางการเงินโดยตรง อาทิเช่น การลดอัตราภาษีที่เกี่ยวข้อง จะทำให้ต้นทุนทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ลดลง

- การเปิดเสรีทางการเงินจะทำให้ขนาดของการให้บริการกว้างขึ้น ซึ่งธนาคารพาณิชย์อาจมีต้นทุนที่ต่ำลงจากการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale)
- การเปิดเสรีทางการเงินจะส่งเสริมให้มีการแข่งขันในการให้บริการ ซึ่งการแข่งขันจะทำให้ประสิทธิภาพการบริหารงานสูงขึ้น (X-efficiency)

2) คุณภาพของบริการ

นอกจากประโยชน์ทางด้านราคาของบริการทางการเงินแล้ว การเปิดเสรีจะทำให้คุณภาพของการให้บริการทางการเงินสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการแข่งขันที่สูงขึ้น และการที่ธุรกิจต่างชาติมีคุณภาพในการให้บริการที่สูงกว่า คุณภาพของบริการที่เพิ่มขึ้น อาจอยู่ในลักษณะขอบเขตบริการที่หลากหลายขึ้น จำนวนทางเลือกสถาบันการเงินที่เพิ่มขึ้น และวิธีการให้บริการที่ทันสมัยขึ้น

ข. ด้านเศรษฐกิจมหภาค

ระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้การระดมทุนหรือการออมมีได้สูงขึ้นและการลงทุนก็จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนั้นต้นทุนที่ลดลงของบริการทางการเงินจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจในภาคการผลิตที่แท้จริง ซึ่งจะช่วยทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดดีขึ้น จากปัจจัยดังกล่าวก็จะทำให้อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและระดับการจ้างงานสูงขึ้น นอกจากนั้นการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพของระบบการเงินจะช่วยแบกรับความเสี่ยงได้อย่างดี ทำให้ภาคการผลิตและภาคครัวเรือนได้รับความเสี่ยงน้อยลง

ในการศึกษาของ Dobson, W, and Pierre Jacquet 1998 ได้จัดช่องทางผลกระทบของการปฏิรูประบบการเงินที่มีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้ 3 ทาง คือ 1) ช่วยเพิ่มสัดส่วนของเงินออมที่ถ่ายโอนไปยังการลงทุน โดยการลดต้นทุนของตัวกลางทางการเงิน 2) ช่วยเพิ่มประสิทธิผลทางด้านสังคมของสินค้าทุน (Social Manginal Productivity of Capital) โดยการจัดสรรทุนอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) ช่วยเพิ่มอัตราการออม

8.1.4 ปัญหาในการเปิดเสรีทางการเงินและบริการธนาคาร

ถึงแม้ว่าการเปิดเสรีทางการเงินและบริการธนาคารพาณิชย์จะมีประโยชน์ต่อผู้บริโภคและระบบเศรษฐกิจโดยรวม การเปิดให้การแข่งขันอย่างเสรี โดยกลไกตลาดอย่างเต็มที่ ก็อาจส่งผลเสียได้หลายประการ ซึ่งเป็นสิ่งที่เราควรคำนึงถึงในการเปิดการค้าเสรีในบริการทางการเงิน เป็นที่ทราบดีว่าการเปิดเสรีจะทำให้ผู้ได้รับประโยชน์ของการปกป้องเสียประโยชน์ ซึ่งในกรณีนี้ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ที่จัดตั้งอยู่ในปัจจุบันเป็นต้น ซึ่งประเด็นนี้เป็นประเด็นในมุมมองด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy) (ดู Dobson, W, and Pierre Jacquet 1998)

ในประเด็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากมุมมองของเศรษฐศาสตร์จะพบว่าเสียงคัดค้านในด้านการปฏิรูประบบการเงินโดยสรุป แบ่งออกเป็น 3 ประการคือ 1) การปฏิรูปอาจเพิ่มโอกาสของการเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน (Financial Crisis) 2) ระบบการเงินเป็นจุดยุทธศาสตร์ของระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นควรอยู่ในการควบคุมของคนในประเทศและมีการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด 3) การคัดค้านจากผู้เสียผลประโยชน์

1) ปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงิน (Financial Crisis)

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศต่างๆ ทั่วโลกประสบปัญหาวิกฤตทางการเงิน (Financial Crisis) ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ การเปิดเสรีทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยกเลิกการควบคุมการปริวรรตเงินตราระหว่างประเทศในบัญชีเงินทุน (Capital Account Liberalization) ทำให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนเข้าออกเป็นจำนวนมากและรวดเร็ว นำไปสู่การปล่อยสินเชื่อในปริมาณสูง ก่อให้เกิดเศรษฐกิจฟองสบู่และในที่สุดก็จะก่อให้เกิดปัญหาสถาบันการเงิน (Banking Crisis) จากบทเรียนด้านการเปิดเสรีดังกล่าวทำให้เราทราบว่า ความแข็งแกร่งของระบบธนาคารพาณิชย์และประสิทธิภาพที่ดีของการกำกับดูแลธนาคารพาณิชย์ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่เหมาะสมและเสถียรภาพเศรษฐกิจโดยร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องมีก่อนการเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ

ส่วนการเปิดเสรีบริการธนาคารพาณิชย์ โดยอนุญาตให้ธนาคารต่างชาติเข้ามาจัดตั้งในประเทศนั้น อาจส่งผลที่ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน ทั้งนี้เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ในประเทศอาจไม่สามารถแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์จากต่างประเทศได้ และในที่สุดจะขาดความมั่นคงของทั้งธนาคารพาณิชย์เองและของระบบธนาคารพาณิชย์ (ดู Asli Demirguc-Kunt, and Enrica Detragiache 1998)

ในข้อตกลงภายใต้ FSA ไม่ได้กำหนดกรอบเวลาหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการเปิดเสรีในการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศในบัญชีเงินทุน แต่ให้ขึ้นอยู่กับทางการของแต่ละประเทศเป็นผู้กำหนดเอง

2) ระบบการเงินเป็นยุทธศาสตร์ของประเทศ

ระบบการเงินโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบธนาคารพาณิชย์มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นส่วนสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรของประเทศ เป็นโครงสร้างพื้นฐานของระบบการชำระเงิน เป็นส่วนสำคัญที่เป็นช่องทางในการดำเนินนโยบายการเงิน ให้ความมั่นคงแก่ผู้ฝากเงินขนาดย่อย ในประเทศกำลังพัฒนารัฐบาลใช้ธนาคารพาณิชย์เป็นช่องทางในการพัฒนาประเทศไทย มักจะกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อไปยังจุดที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศหรือเป็นส่วนที่ล้าหลัง อาทิเช่น ภาคเกษตรกรรมและภาคชนบท เป็นต้น ดังนั้นหากธนาคารพาณิชย์เป็นของชาวต่างชาติ อาจส่งผลทำให้ธนาคารอาจไม่ดำเนินการไปลักษณะที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในเป้าหมายเดียวกับรัฐบาลของประเทศเจ้าบ้าน

นอกจากนั้นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากธนาคารต่างชาติ คือ การที่ธนาคารต่างชาติซึ่งมีประสบการณ์ในต่างประเทศสูงกว่าในประเทศ จะมีความลำเอียงไปยังประเทศแม่ของตน ทำให้ในช่วงวิกฤตการณ์ ธนาคารต่างชาติมักนำเงินทุนออกกลับไปยังประเทศแม่ อาทิเช่น กรณี CITIBANK ในช่วงวิกฤตการณ์เศรษฐกิจปี 1997 ในประเทศไทย เป็นต้น นอกจากนั้นอาจมองได้ว่าหากระบบธนาคารถูกครอบงำโดยธนาคารต่างชาติ อาจทำให้ประเทศขาดเอกราช / อิสระภาพหรือสูญเสียจารีตประเพณีได้ อย่างไรก็ตามจากประสบการณ์ที่ผ่านมายังไม่มีหลักฐานชัดเจนว่า ธนาคารพาณิชย์ต่างชาติเป็นส่วนสำคัญทำให้ระบบการเงินของประเทศโดยรวมรับความเสียหาย หรือเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ

3) เศรษฐกิจการเมืองของการเปิดตลาดระบบธนาคารพาณิชย์

ในการเปิดเสรีธนาคารพาณิชย์นั้น มักจะมีอุปสรรคในด้านเศรษฐกิจการเมือง (Political Economy) กล่าวคือ ประโยชน์ของการเปิดเสรีธนาคารพาณิชย์ มักจะตกอยู่กับผู้ใช้บริการธนาคาร ซึ่งมีจำนวนมากและกระจัดกระจาย และ

ผลประโยชน์ที่ได้รับแต่ละคนมีมูลค่าไม่สูงนัก ในขณะที่ผลเสียที่เกิดขึ้นแก่เจ้าของกิจการธนาคารพาณิชย์ที่เปิดให้บริการอยู่แล้ว จากการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นมักจะมีมูลค่าสูงและกระจุกตัวในวงแคบ ดังนั้นแรงต่อต้านจากกลุ่มผู้เสียหายจึงมีมากและชัดเจน ในขณะที่แรงสนับสนุนจากผู้ได้รับประโยชน์มีน้อยและไม่ชัดเจน จากการศึกษาของ Asli Demirguc-Kunt, and Enrica Detragiache (1998) แสดงอย่างชัดเจนว่า ธนาคารจากประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความสามารถในการแข่งขันในการให้บริการที่สูงกว่าธนาคารต่างถิ่น ซึ่งจะมีผลทางด้านลบกับผลกำไรของธนาคารในท้องถิ่น

จากเหตุผลทางด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองดังกล่าว ทำให้การเปิดเสรีธนาคารพาณิชย์ทำได้ยาก โดยรัฐบาลของแต่ละประเทศ แต่การตกลงกันในระดับพหุภาคีในการค้าระหว่างประเทศ จะทำให้การเปิดเสรีธนาคารทำได้ง่ายขึ้น

8.2 ระบบธุรกิจธนาคารในกลุ่มประเทศอาเซียน

8.2.1 ระบบธุรกิจธนาคารในกลุ่มประเทศอาเซียนก่อนวิกฤตเศรษฐกิจเอเชีย

ในช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 ถึง ค.ศ. 1996 ระบบเศรษฐกิจของประเทศมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโดยอาศัยกลยุทธ์การส่งออกในการพัฒนาประเทศ ทำให้ระดับรายได้ของประเทศมาเลเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในปี ค.ศ. 1996 จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้เกิน 10,000 ดอลล่าร์สหรัฐ มีถึง 5.9 ล้านครัวเรือนจากจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 69 ล้านครัวเรือน จากการที่ระบบเศรษฐกิจโดยรวมเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ระบบธนาคารเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ในระหว่างปี ค.ศ. 1986 ถึงปี ค.ศ. 1996 การออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศเบื้องต้นเพิ่มขึ้นจาก 32% มาเป็น 42% ในประเทศมาเลเซีย และจาก 27% มาเป็น 34% ในประเทศไทย เป็นต้น และโดยเฉลี่ยเงินฝากธนาคารโดยรวมเพิ่มขึ้น 22% ต่อปี นอกจากนั้นการปล่อยสินเชื่อขยายตัวประมาณ 6 เท่าตัว ในปี ค.ศ. 1996 ปริมาณสินเชื่อต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศเบื้องต้นสูงถึง 110 ในประเทศอินโดนีเซียและประเทศฟิลิปปินส์ และประมาณ 150 ในประเทศมาเลเซียและไทย

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการเติบโตอย่างรวดเร็วของระบบการเงินในกลุ่มประเทศดังกล่าวคือ การไหลเข้าของเงินทุนระหว่างประเทศ ตั้งแต่ในรูปของการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศ การกู้โดยผ่านธนาคารพาณิชย์ และการลงทุนในหลักทรัพย์ เป็นต้น ธนาคารจากประเทศญี่ปุ่นและชาติตะวันตกปล่อยกู้กว่า 300 พันล้านเหรียญสหรัฐให้แก่กลุ่มประเทศอาเซียนในปี ค.ศ. 1996 โดยปล่อยกู้แก่ประเทศมาเลเซีย และฟิลิปปินส์เป็นจำนวน 40 พันล้านเหรียญสหรัฐเท่ากัน และปล่อยกู้แก่ประเทศไทย 90 พันล้านเหรียญสหรัฐ ส่วนประเทศอินโดนีเซียได้เงินกู้ 130 พันล้านเหรียญสหรัฐ เป็นต้น

ในระบบการเงินของกลุ่มประเทศอาเซียน ตัวกลางทางการเงินมีบทบาทสำคัญในการระดมเงินออมและปล่อยสินเชื่อมากกว่าการระดมทุนโดยตรงโดยผ่านตลาดทุน ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทสำคัญที่สุด ส่วนบริษัทเงินทุนซึ่งเน้นการปล่อยสินเชื่อเพื่อการลงทุนมีความสำคัญรองลงไป ก่อนวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในเอเชีย ธุรกิจธนาคารในอาเซียนได้มีการขยายตัวและมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว การแข่งขันระหว่างธนาคารเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ อย่างไรก็ดี การดำเนินธุรกิจในกลุ่มอาเซียนมีลักษณะเด่นกว่าในกลุ่มประเทศอื่นๆ คือ การบริหารธนาคารโดยครอบครัวซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ ดูตารางที่ 8.4 และ 8.5 มักจะมีการปล่อยสินเชื่อแก่กลุ่มธุรกิจเครือญาติหรือกลุ่มธุรกิจในเครือ นอกจากนี้การปล่อยสินเชื่อมักจะใช้ความสัมพันธ์มากกว่าผลตอบแทนเป็นหลัก ในบางประเทศการปล่อยสินเชื่ออาจได้รับ

อิทธิพลจากรัฐบาลในการปล่อยสินเชื่อให้แก่กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง อาทิเช่น ในอินโดนีเซีย หรือปล่อยสินเชื่อให้กับโครงการที่ริเริ่มโดยรัฐบาลเช่นในประเทศมาเลเซีย โดยภาพรวม ความสามารถในการบริหารจัดการตลอดจนระบบบรรษัทภิบาลของธนาคารพาณิชย์ในประเทศอินโดนีเซีย ไทย และฟิลิปปินส์ ยังอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่การบริหารจัดการในประเทศสิงคโปร์อยู่ในระดับสูง (ดู Laeven, L. 1999)

นอกจากนี้ระบบกำกับดูแลของธนาคารในกลุ่มประเทศส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับต่ำ ถึงแม้ว่าทางการจะใช้หลักเกณฑ์ตาม BIS แต่รายละเอียดของกฎเกณฑ์ต่างๆ ขั้นตอนและวิธีการยังต่ำกว่ามาตรฐานในประเทศพัฒนาแล้ว ความอิสระจากการแทรกแซงทางการเมืองและกลุ่มธุรกิจ ตลอดจนความสามารถในการใช้การบังคับกฎเกณฑ์ต่างๆ ยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำในหลายๆ ประเทศ

ธุรกิจธนาคารส่วนใหญ่อยู่ในมือของสถาบันการเงินท้องถิ่นอันเนื่องจากมีการปกป้องการแข่งขันจากสถาบันจากต่างประเทศ ดังนั้นเงินทุนไหลเข้าระหว่างประเทศส่วนใหญ่จะผ่านตัวกลางในท้องถิ่นเป็นหลัก ในประเทศมาเลเซียช่วงต้นทศวรรษ 1980 มีธนาคารต่างชาติจำนวน 16 แห่งจากจำนวนธนาคารทั้งสิ้น 37 แห่ง แต่จากการจำกัดการเปิดสาขาใหม่และการจ้างชาวต่างชาติไม่เกิน 2 คน ทำให้ส่วนแบ่งตลาดของธนาคารต่างชาติในประเทศมาเลเซียลดลงอย่างรวดเร็ว บริการธนาคารต่างชาติในประเทศไทยและฟิลิปปินส์ถูกจำกัดเพียงสาขาธนาคาพาณิชย์ ดังนั้นบทบาทและการแข่งขันของธนาคารจากต่างประเทศยังอยู่ในระดับต่ำ (ดู Claessens, S., and Tom Glaessner 1997)

ถึงแม้จะมีการจำกัดการแข่งขันจากต่างชาติ ทางการของประเทศในอาเซียนก็ตระหนักถึงแรงกดดันในการเปิดเสรีบริการธนาคารภายใต้ข้อตกลงองค์การการค้าโลก (WTO) ทำให้มีความพยายามในการเพิ่มการแข่งขันภายในประเทศและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของสถาบันการเงินภายในประเทศ อาทิเช่นประเทศอินโดนีเซียในนโยบายเปิดเสรีบริการการเงิน ทำให้จำนวนธนาคารเพิ่มขึ้นจาก 20 รายในปี ค.ศ. 1988 เป็นจำนวน 240 รายในปี ค.ศ. 1996 ถึงแม้ในประเทศไทย, มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ จะมีธนาคารจำนวน 15 20 และ 30 ราย และยังคงจำกัดจำนวนธนาคารพาณิชย์ แต่ทางการก็อนุญาตให้มีการตั้งบริษัทเงินทุนเพิ่มขึ้น ซึ่งบริษัทเงินทุนดังกล่าวมีการขยายตัวของสินเชื่ออย่างรวดเร็ว

นอกจากนั้นเพื่อที่จะเป็นการเพิ่มการแข่งขัน ทางการในประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ยังอนุญาตให้ธนาคารบางแห่งได้ใบอนุญาตทำธุรกิจแบบ Universal Banking ซึ่งเป็นการแข่งขันในระหว่างธุรกิจธนาคารกับธุรกิจหลักทรัพย์ในปี ค.ศ. 1989 และปี ค.ศ. 1991 ในทศวรรษ 1980 ประเทศอาเซียนยังดำเนินนโยบายยกเลิกการควบคุมอัตราดอกเบี้ย โดยประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และไทย ได้ยกเลิกมาตรการควบคุมดอกเบี้ยในปี ค.ศ. 1983 1986 1987 และ 1990 ตามลำดับ

ตั้งแต่ปี 1997 Monetary Authority of Singapore ได้ประกาศนโยบายเปิดเสรีบริการธุรกิจธนาคารพาณิชย์โดยอนุญาตให้ธนาคารต่างชาติให้บริการทางการเงินภายใต้ตลาดการเงินภายในประเทศมากขึ้น โดยก่อนหน้านี้ธนาคารต่างชาติซึ่งมีจำนวนมากถูกจำกัดให้ทำธุรกิจธนาคารได้เฉพาะธุรกิจการเงินระหว่างประเทศเป็นหลัก เหตุผลสำคัญของการเปิดเสรีบริการทางการเงิน เพื่อให้การแข่งขันภายในประเทศสูงขึ้น และจะทำให้ธนาคารของสิงคโปร์ มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น ซึ่งจะทำให้สิงคโปร์เป็นศูนย์กลางทางการเงินในที่สุด

ตารางที่ 8.1 ตลาดการเงินและธุรกิจการเงินในกลุ่มประเทศอาเซียน

	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	ไทย	สิงคโปร์
ตลาดการเงินโดยรวม					
• ขนาดตลาดหุ้น(Equity capitalization)	$54bn	&97bn	$31bn	$36bn	$196bn
(%ต่อ GDP)	(26%)	(102%)	(38%)	(22%)	(200%)
• จำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์	281	703	221	431	294
• ขนาดตลาดหนี้(Debt market capitalization)	$13bn	$39bn	&30bn	&16bn	$17bn
(%ต่อ GDP)	(6%)	(41%)	(37%)	(10%)	(17%)
• ปริมาณเงินกู้ภายในประเทศทั้งหมด	$128bn	&122bn	$57bn	$185bn	$85bn
(% ต่อ GDP)	(62%)	(128%)	(69%)	(116%)	(87%)
• มูลค่าหนี้ต่างประเทศรวม	$136bn	$43bn	$45bn	$92bn	$10bn
(% ของ GDP)	(65%)	(45%)	(55%)	(58%)	(10%)
• มูลค่าเงินกู้ต่างประเทศ(Off shore loan)	$7bn	$7bn	$0	$8bn	$42bn
(% ของ GDP)	(3%)	(7%)	(0%)	(5%)	(43%)
• จำนวนของธนาคารท้องถิ่นที่มีทรัพย์สินมากกว่า $5 ล้าน	8	8	3	8	7
จำนวนของธนาคารต่างประเทศ	10	13	14	21	140
• ส่วนแบ่งตลาดของธนาคาร 3 อันดับแรก (เงินฝาก)	28%	34%	29%	54%	58%
• สัดส่วนสูงสุดของการถือครองหุ้นในธนาคารพาณิชย์ของต่างชาติ	100%	30%	60%	100%	40%
• การควบคุมการปริวรรตเงินตราระหว่างประเทศ	เปิด	ควบคุม	ควบคุมบางส่วน	เปิด	ควบคุมบางส่วน
• ปริมาณสินเชื่อแก่บริษัทภายในประเทศ	$124bn	$102bn	&35bn	$167bn	$98bn
(% ของ GDP)	(59%)	(107%)	(43%)	(105%)	(100%)
• สินเชื่อภายในประเทศที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (%)	50-70%	20-25%	15-20%	35%	5-10%
การบริหารสินทรัพย์					
• สัดส่วนเงินฝากเพื่อการบริโภคต่อเงินฝากทั้งหมด	$22bn	$49bn	$26bn	$67bn	$34bn
	(50%)	(46%)	(70%)	(70%)	(40%)
• สัดส่วนสินเชื่อเพื่อการบริโภคต่อสินเชื่อทั้งหมด	$9bn	$28bn	$4bn	$35bn	$33bn
	(11%)	(29%)	(18%)	(19%)	(38%)
• จำนวนประชากรต่อสาขา	11,500	5,300	4,300	6,100	5,300
• จำนวนประชากรต่อตู้ ATM	48,600	5,500	4,300	6,100	1,600
• จำนวนบัตรเครดิตต่อคน	0.01	0.2	0.02	0.04	0.6
• สินทรัพย์ย่อยภายใต้การบริหาร	$0.8bn	$1.8bn	$0.1bn	$2.1bn	$2.4bn
• สินทรัพย์รวมของสถาบันในประเทศ	$6.4bn	$82bn	$19bn	$15bn	$88bn
• จำนวนบริษัทบริหารสินทรัพย์	64	30	185	12	17

(ต่อหน้า 318)

ตารางที่ 8.1 (ต่อ)

	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	ไทย	สิงคโปร์
ธุรกิจหลักทรัพย์					
• จำนวนของบริษัทหลักทรัพย์	142	57	185	46	41
• มูลค่าการค้าหุ้นโดยเฉลี่ยต่อวัน	$0.2bn	$0.6bn	$0.1bn	$0.1bn	$0.3bn
• มูลค่าการค้าเงินตราต่างประเทศโดยเฉลี่ยต่อวัน	$1.5bn	$1.1bn	$0.8bn	$3.0bn	$139bn
วานิชธนกิจ					
• การจำหน่ายหุ้นทั้งหมด (1994-1997 เฉลี่ยต่อปี)	$7.3bn	$4.4bn	$3.2bn	$4.2bn	$2.5bn
• การออกตราสารหนี้ทั้งหมด (1994-1997 เฉลี่ยต่อปี)	$7.9bn	$12.7bn	$8.9bn	$12.7bn	$5.7bn
• จำนวนของ M&A ภายในประเทศ >$50mn (1992-1997)	47	141	32	22	64
ธุรกิจธนาคารส่วนบุคคล					
• จำนวนครัวเรือนที่มีทรัพย์สินมากกว่า $1 ล้าน	64,000	22,000	33,000	33,000	8,378
• ปริมาณทรัพย์สินที่สามารถทำธุรกิจธนาคารส่วนบุคคล	$257bn	$66bn	$99bn	$117bn	$29bn

ที่มา: Dobson, W. and Pierre Jacquet. 1998.

ตารางที่ 8.2 ส่วนแบ่งตลาดของธนาคารพาณิชย์ 5 แห่งที่ใหญ่ที่สุดในแต่ละประเทศสมาชิก

ประเทศ	จำนวนธนาคาร	ธนาคาร	ส่วนแบ่งตลาด		
			สาขา	เงินฝาก	สินเชื่อ
ไทย	15	Bangkok Bank Thai Farmer Bank Krung Thai Bank Saim Commercial Bank Bank of Ayudhya	63%	77%	70%
มาเลเซีย	20	Malazian Banking Bank Bumipaltra Malaysia Public Bank RHB Bank Sime Bank	50%	44%	41%
ฟิลิปปินส์	30	Metropolitan Bank & Trust Philippine National Bank Bank of Philippine Islands Land Bank of Philippines Far East Bank & Trust	41%	41%	38%
อินโดนีเซีย	220	Bank Negara Indonesia Bank Central Asia Bank Rakqat Indonesia Bank Dagang Negara Bank Bumi Daya	13%	43%	41%

ที่มา: Dobson, W., and Pierre Jacquet. 1998.

ตารางที่ 8.3 ธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญในสิงคโปร์และขนาด

ธนาคาร	ทรัพย์สินรวมพันล้านเหรียญ สรอ.	จำนวนสาขา
DBS Bank	39	43
Oversea Chinese Banking Corp.	34	47
United Oversea Bank	29	81
Oversea Union Bank	23	40
Reppel Bank of Singapore	7.7	17

ที่มา: Dobson, W., and Pierre Jacquet. 1998.

ตารางที่ 8.4 ความเป็นเจ้าของในธนาคารพาณิชย์ในอาเซียนในปี 1997 (ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ)

	ไทย	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์
ต่างชาติ	20%	0%	27%	20%
ประชาชนทั่วไป	33%	13%	7%	0%
รัฐ	20%	40%	7%	20%
ครอบครัว	27%	47%	59%	60%

ที่มา: EXTEL, Tara Siam Business In Farmalion; Bank Watch.

ตารางที่ 8.5 ความเสี่ยงของระบบธนาคารพาณิชย์แยกตามกลุ่มความเป็นเจ้าของ

ประเทศ	ความเสี่ยงสูง	ความเสี่ยงปานกลาง	ความเสี่ยงต่ำ
อินโดนีเซีย	ครอบครัว (37.2%)	บริษัท (15.7%)	รัฐ, มหาชน, ต่างชาติ (47.3%)
มาเลเซีย	มหาชน, บริษัท (64.7%)	รัฐ, ครอบครัว (13.0%)	ต่างชาติ (22.2%)
ฟิลิปปินส์	บริษัท, ต่างชาติ (66.8%)	ครอบครัว (10.1%)	รัฐ, มหาชน (23.0%)
ไทย	ต่างชาติ (8.6%)	รัฐ, มหาชน (55.6%)	ครอบครัว (35.8%)

ที่มา: Laeven (2000).

8.2.2 ระบบธุรกิจธนาคารในกลุ่มประเทศอาเซียนหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจเอเชีย

จากการที่ธนาคารในกลุ่มประเทศอาเซียนหลายประเทศ เช่น ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย มีการดำเนินการและบรรษัทภิบาลที่ขาดประสิทธิภาพในขณะที่มีการเปิดเสรีทางการเงินในช่วงต้นทศวรรษ 1990 ทำให้การกู้ยืมเงินจากภายนอกประเทศแล้วมาปล่อยกู้ภายในประเทศทำได้ง่าย นอกจากนี้การกำกับดูแลจากทางการก็ตามไม่ทันกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในธุรกิจการเงิน จากปัจจัยต่างๆ ข้างต้นส่งผลทำให้มีการปล่อยสินเชื่อเกินควรและเกิดเศรษฐกิจฟองสบู่ ในที่สุดในปี ค.ศ. 1997 เศรษฐกิจแบบฟองสบู่ก็แตก และทำให้ธนาคารต่างๆ ของกลุ่มประเทศอาเซียนประสบปัญหาด้านคุณภาพสินเชื่อ ทำให้เกิดปัญหาด้านสภาพคล่องและด้านความเพียงพอของเงินกองทุน

ประเทศที่ระบบธนาคารได้รับความเสียหายอย่างรุนแรงได้แก่ประเทศอินโดนีเซีย ไทย และมาเลเซีย ตามลำดับ ทางการต้องเข้าช่วยเหลือด้านสภาพคล่องแก่ระบบธนาคารจำนวนมาก โดยทางการได้ปล่อยเงินกู้ 21.7 พันล้านเหรียญสหรัฐในประเทศอินโดนีเซีย หรือประมาณ 17.6% ของ GDP ปล่อยเงินกู้ในประเทศไทย 24.1 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณ 20% ของ GDP และ 9.2 พันล้านเหรียญสหรัฐในประเทศมาเลเซีย หรือประมาณ 13% ของ GDP (ดูตารางที่ 8.6)

นอกจากนี้ ทางการของประเทศอินโดนีเซียได้สั่งปิดธนาคารพาณิชย์ 64 แห่งจากทั้งหมด 237 แห่ง ในขณะที่ทางการของไทยปิดธนาคารพาณิชย์ 1 แห่งจากทั้งหมด 15 แห่ง และบริษัทเงินทุนอีก 57 แห่งจากทั้งหมด 91 แห่ง ทางการยังกำหนดให้มีการควบรวมกิจการของสถาบันการเงินที่ขาดความมั่นคงโดยในประเทศอินโดนีเซียมีการควบกิจการธนาคารของรัฐ 4 แห่งจากทั้งหมด 7 แห่ง ในประเทศไทยมีการควบรวมกิจการธนาคารพาณิชย์ 3 แห่ง และบริษัทเงินทุน 12 แห่ง ทางการประเทศมาเลเซียกำหนดให้มีการควบรวมกิจการสถาบันการเงิน 58 แห่งให้เหลือ 6 กลุ่ม ภายในปี ค.ศ. 1999 ทางการจำเป็นต้องยึดกิจการธนาคารพาณิชย์มาเป็นของรัฐ 12 แห่งในประเทศอินโดนีเซีย 4 แห่งในประเทศไทย และ 1 แห่งในประเทศมาเลเซีย

ในกลยุทธ์การเพิ่มเงินกองทุนให้อยู่ในระดับที่เพียงพอแก่ความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ ทางการของประเทศอาเซียนได้กำหนดแผนการเข้าช่วยเหลือธนาคารพาณิชย์ โดยในสิ้นปี ค.ศ. 1999 ทางการของประเทศไทยได้ให้เงินทุนแก่ธนาคารพาณิชย์เอกชนจำนวน 8.9 พันล้านเหรียญสหรัฐ และแก่ธนาคารพาณิชย์ของรัฐจำนวน 11.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ ทางการของประเทศมาเลเซียได้ให้เงินทุนจำนวน 16 พันล้านเหรียญสหรัฐแก่ธนาคารพาณิชย์ 10 แห่ง และในประเทศอินโดนีเซีย ทางการได้มีแผนการในการช่วยเหลือด้านเงินทุนแก่ธนาคารพาณิชย์เรียบร้อยแล้ว และเริ่มมีการให้เงินทุนช่วยเหลือบางส่วน ดูตารางที่ 8.6

นอกจากนี้ ทางการของประเทศในอาเซียนหลายประเทศได้ใช้มาตรการจูงใจให้ต่างชาติเข้ามาช่วยในการเพิ่มทุนแก่ระบบธนาคาร โดยประเทศไทยให้ต่างชาติสามารถเข้าถือหุ้นในธนาคารของไทยได้ถึง 100% จนกระทั่งปี ค.ศ. 2007 หลังจากนั้นจำกัดสัดส่วนไม่เกิน 49% ของเงินกองทุนที่ระดมใหม่ และในปี ค.ศ. 2000 มีธนาคารพาณิชย์ 2 แห่งที่ต่างชาติเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ และธนาคารอีก 4 แห่งอยู่ในกระบวนการที่จะขายให้ธนาคารต่างชาติ ในขณะที่ประเทศอินโดนีเซียในปี ค.ศ. 1997 ทางการอนุญาตให้ต่างชาติเข้าถือหุ้นได้ไม่เกิน 85% และในการออกหุ้นเพิ่มทุนใหม่ สัดส่วนของต่างชาติไม่เกิน 49% โดยในปลายปี ค.ศ. 1999 มีธนาคารพาณิชย์ 1 แห่งที่อาจขายให้แก่ต่างชาติ สำหรับประเทศ

ฟิลิปปินส์ ทางการได้อนุญาตให้ต่างชาติถือหุ้นโดยมีสัดส่วนสูงถึง 60% ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 อย่างไรก็ดี ประเทศมาเลเซียยังจำกัดการถือครองหุ้นของต่างชาติได้ไม่เกิน 30%

อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมต่างชาติยังให้ความสนใจในการเข้าซื้อธนาคารในประเทศที่ประสบปัญหาไม่สูงนัก และมักจะกดราคาในการเจรจาเข้าซื้อหรือร่วมทุนกับธนาคารพาณิชย์ในภูมิภาค ทำให้ธนาคารหลายแห่งยังไม่สามารถเพิ่มทุนได้เพียงพอ ทำให้จนกระทั่งกลางปี ค.ศ. 2000 ความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ในหลายประเทศในภูมิภาคยังขาดเสถียรภาพ

ตารางที่ 8.6 การแก้ไขปัญหาความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์

	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ไทย
I. มาตราการแก้ไขเริ่มแรก			
• การสนับสนุนด้านสภาพคล่อง	$21.7 พันล้าน (17.6% ของ GDP)	$9.2 พันล้าน (13% ของ GDP)	$24.1 พันล้าน (20% ของ GDP)
II. มาตราการแก้ไขปัญหา			
• ปิดธนาคาร (แห่ง)	64 จาก 237	–	1 จาก 15
• ปิดสถาบันการเงินอื่นๆ (แห่ง)	–	–	57 จาก 91
• ควบกิจการของสถาบันการเงิน	ควบธนาคารของรัฐ 4 จาก 7 แห่ง	ควบกิจการ 58 แห่งให้เหลือ 6 กลุ่ม	ธนาคาร 3 แห่งและบริษัทเงินทุน 12 แห่ง 4
• ปิดธนาคารมาเป็นของรัฐ	12	1 และ 3 บริษัทเงินทุน	
III. กลยุทธการเพิ่มทุน			
• ระดมทุนจากรัฐ	มีแผนเรียบร้อยและได้ระดมทุนไปบางส่วน	ทางการให้เงินทุน $16 พันล้าน แก่ 10 ธนาคาร	มีแผนเรียบร้อย รัฐให้เงินทุน $8.9 พันล้าน แก่ธนาคารเอกชน และ $11.7 พันล้านแก่ธนาคารของรัฐ อนุญาต 2 แห่งและ 4 แห่งอยู่ในกระบวนการ
• การถือครองหุ้นข้างมากของต่างชาติ	อนุญาต 1 แห่งที่น่าเป็นไปได้	ไม่อนุญาต	ยังคงมีในทั้งของเอกชนและรัฐ
• ธนาคารที่ยังขาดความมั่นคงในระบบ	หลายแห่ง	ประเมินลำบาก	

ที่มา: Claessens, S, S. Djankov. and D. Klingebiel. 1999.

8.3 อุปสรรคในการค้าบริการธุรกิจธนาคารในกรอบอาเซียน

อุปสรรคในการค้าบริการธุรกิจธนาคารระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียน อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ด้านคือ

1) อุปสรรคด้านข้อมูลและบุคลากรในการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ

ประเทศอาเซียนยังขาดบุคลากรทางการเงินที่มีความรู้ในธุรกิจ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม กฎหมาย และการเมืองของประเทศอื่นๆ ในกลุ่มอาเซียน ด้วยเหตุนี้การให้บริการธุรกิจธนาคารระหว่างประเทศจึงมีอุปสรรคในระดับสูง

ในการดำเนินธุรกิจธนาคารพาณิชย์ อาทิเช่น การระดมเงินฝากและการปล่อยสินเชื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับรายย่อย จำเป็นต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าและสภาพเศรษฐกิจในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้สามารถบริหารความเสี่ยงด้านสภาพคล่องและความเสี่ยงสินเชื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในปัจจุบันปัญหาด้านข้อมูลระหว่างประเทศเป็นอุปสรรคสำคัญในการประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในประเทศข้ามแดนในกลุ่มประเทศอาเซียน เนื่องจากธนาคารของประเทศนั้นๆ มักจะได้เปรียบในการประกอบธุรกิจกว่าธนาคารจากประเทศเพื่อนบ้านค่อนข้างสูง จึงทำให้ธุรกิจธนาคารมักจะให้ความสนใจหรือกลยุทธในการประกอบการในประเทศของตนเป็นหลัก ถึงแม้นในประเทศพัฒนาแล้ว การให้บริการทางธนาคารพาณิชย์ โดยเฉพาะในระดับรายย่อยข้ามแดนยังเป็นสิ่งที่ดำเนินได้ยากลำบาก

2) ความแตกต่างในความสามารถและความพร้อมในการแข่งขัน

ความสามารถของธนาคารพาณิชย์ภายในประเทศอาเซียนในปัจจุบัน มีความแตกต่างสูง กล่าวคือ ในปัจจุบันมีเพียงธนาคารพาณิชย์ในประเทศสิงคโปร์ มีความสามารถในการให้บริการในระดับสูง สามารถแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์จากประเทศพัฒนาแล้วได้ในตลาดสิงค์โปร์ และมีกลยุทธ์ในการลงทุนในประเทศอาเซียนอื่นๆ อาทิเช่น ธนาคารพาณิชย์ 2 แห่งจากสิงค์โปร์ เข้ามาถือหุ้นข้างมากในธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย เป็นต้น ในขณะที่ความสามารถในการประกอบการของธนาคารพาณิชย์ในประเทศมาเลเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย อยู่ในระดับปานกลาง และธนาคารพาณิชย์ในประเทศสหภาพพม่า เวียดนาม ลาว และกัมพูชามีความสามารถในระดับต่ำ

จากการที่ระดับความสามารถในการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์อยู่ในระดับที่แตกต่างกันมาก ทำให้ทางการของแต่ละประเทศสมาชิกมีนโยบายปกป้องธุรกิจภายในประเทศของตนเป็นหลัก และหากต้องการเปิดเสรีบริการธนาคารพาณิชย์นั้น ทางการมักจะมีนโยบายคัดเลือกธนาคารพาณิชย์ที่มีความสามารถในการให้บริการสูงสุดมากกว่าที่จะให้สิทธิพิเศษแก่ธนาคารของประเทศในกลุ่มอาเซียน

นอกจากนี้ภายหลังจากวิกฤตทางเศรษฐกิจเอเชีย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 ซึ่งทำให้ระบบธนาคารในกลุ่มประเทศอาเซียน ยกเว้นสิงค์โปร์ ประสบปัญหาด้านความมั่นคงทางการเงิน และธนาคารส่วนใหญ่ในปัจจุบันยังมีปัญหาด้านความพอเพียงของเงินกองทุน ทำให้ขาดศักยภาพในการขยายธุรกิจธนาคารไปยังต่างประเทศ อยู่ในระดับต่ำในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้

3) ความแตกต่างและการขาดความร่วมมือในการกำกับดูแล ระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน

อุปสรรคสำคัญประการหนึ่งของการมีตลาดธนาคารพาณิชย์เสรี มักจะเป็นความแตกต่างในการกำกับดูแลธนาคารพาณิชย์ระหว่างประเทศ ถึงแม้ว่าในการกำกับธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มประเทศอาเซียนจะใช้กรอบมาตรฐานขั้นต่ำในการกำกับดูแลที่เสนอแนะโดย Banking International Settlement (BIS) อย่างไรก็ดี การนิยามและกฎเกณฑ์ต่างๆ ยังมีความแตกต่างอยู่หลายประการ อาทิเช่น การนิยามและการจัดชั้นของทรัพย์สิน การจัดสำรองสินเชื่อ เป็นต้น ความแตกต่างของกฎเกณฑ์การกำกับดูแลอาจจะทำให้มาตรฐานด้านความมั่นคงของธนาคารในแต่ละประเทศไม่เท่ากัน ประเทศที่มีมาตรฐานด้านความมั่นคงสูงมักจะไม่ยินยอมให้ธนาคารพาณิชย์จากประเทศที่มีมาตรฐานด้านความมั่นคงต่ำเข้าไปให้บริการในระบบการเงินของตน ดังนั้นความแตกต่างทางด้านการกำกับดูแลจึงมักเป็นอุปสรรคในการให้บริการธนาคารระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ การขาดความร่วมมือในการให้ข้อมูลในการกำกับดูแลระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียนจะเป็นอุปสรรคอีกประการหนึ่งในการให้บริการธนาคารเสรีระหว่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากการที่ธนาคารของประเทศแม่ไปตั้งสาขาในประเทศเสรีภาพนั้น จำเป็นต้องมีการกำกับดูแลในทั้งธนาคารในประเทศแม่และสาขาในประเทศเจ้าภาพ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลในทั้ง 2 ประเทศ จะต้องมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของธนาคารและสาขา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนและให้ความร่วมมือด้านข้อมูลในการกำกับดูแลระหว่างทางการของ 2 ประเทศ

ในปัจจุบันผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลธนาคารในกลุ่มประเทศอาเซียนยังขาดความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล อาทิเช่น กฎหมายไม่อนุญาตให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับธนาคารพาณิชย์แก่ผู้ใด ซึ่งข้อห้ามดังกล่าวอาจเป็นอุปสรรคในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในอนาคต ที่จะมีการเปิดตลาดเสรีภาพในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป จากอุปสรรคข้างต้น 3 ประการ ในปัจจุบัน การเปิดเสรีทางการเงินให้กลุ่มประเทศ อาเซียนยังไม่น่าเป็นกรอบที่ประเทศต่างๆ ในกลุ่มประเทศให้ความสนใจการเปิดเสรีทางธุรกิจธนาคารพาณิชย์ จะเป็นการที่แต่ละประเทศเปิดโดยสมัครใจเพื่อแก้ไขปัญหาระบบการเงินในประเทศของตน โดยมิได้ให้สิทธิพิเศษกับประเทศสมาชิกอาเซียน และเพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของระบบการเงินของตน

8.4 ความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกในการพัฒนาไปสู่การเปิดเสรีบริการธุรกิจธนาคาร

1) ความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกด้านการรักษาเสถียรภาพของเศรษฐกิจ มหภาคและระบบการเงิน

ในปัจจุบันประเทศในกลุ่มอาเซียนประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจระดับมหภาค อัตราแลกเปลี่ยนมีความผันผวนในระดับสูง ซึ่งทำให้ระบบการธนาคารมีความเสี่ยงสูง นอกจากนั้นระบบการเงินระหว่างประเทศซึ่งควบคุมโดยประเทศมหาอำนาจ ทำให้ประเทศเล็กๆ มีความเสียเปรียบสูง ดังนั้นประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนควรมีนโยบายและมาตรการในการให้ความร่วมมือ ซึ่งกันและกันในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของเสถียรภาพทางเศรษฐกิจระดับมหภาค

ควรมีการร่วมมือในการรักษาเสถียรภาพในด้านอัตราแลกเปลี่ยน โดยการหากรอบใหม่ของระบบการเงินระหว่างประเทศของอาเซียน ซึ่งปัจจุบันกลุ่มประเทศอาเซียนและญี่ปุ่น จีน และเกาหลี กำลังพิจารณาความร่วมมือในด้านนี้ โดยศึกษาความเป็นไปได้ของการช่วยเหลือในด้านเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ ในกรณีที่มีการโจมตีค่าเงินหรือการใช้เงินสกุลเดียวกัน เป็นต้น ซึ่งกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกนี้จะเป็นกลุ่มประเทศที่สามที่มีระบบการเงินเป็นของตัวเอง ตามมาจากสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป

นอกจากนี้ในการบริการการเงินเสรีข้ามแดนจำเป็นต้องมีการเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันประเทศสมาชิกในอาเซียนส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายเงินทุน เนื่องมาจากความจำเป็นในการระมัดระวังความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการผันผวนของการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่าปงระเทศ ดังนั้นในระยะยาวหากต้องการมีการเปิดเสรีธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในหมู่ประเทศอาเซียน จำเป็นต้องมีการพิจารณาการเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายเงินทุนด้วย

2) ความร่วมมือในด้านการกำกับดูแลระบบการเงิน

ถึงแม้นจะเป็นสิทธิของประเทศแต่ละประเทศในการกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินในประเทศของตน อย่างไรก็ดี ความแตกต่างของกฎเกณฑ์ในแต่ละประเทศอาจเป็นอุปสรรคหรือต้นทุนที่สูงขึ้นของการดำเนินธุรกิจขการเงินระหว่างประเทศ ดังนั้นผู้มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันในกลุ่มประเทศอาเซียน ควรมีกรอบหรือแนวทางในการกำกับดูแลเดียวกัน เพื่อที่จะส่งเสริมการพัมนาความเชื่อมโยงของระบบการเงินระหว่างประเทศ ในปัจจุบันประเทศต่างๆ ยึดถือหลักเกณฑ์ระหว่างประเทศภายใต้ Basle International Settlement (BIS) เป็นกรอบในการกำกับดูแล แต่ในกฎเกณฑ์ที่กำหนดยังมีความแตกต่างกันอยู่พอสมควร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาและสถานภาพของระบบการเงินแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันสูงในกลุ่มประเทศอาเซียน ดังนั้นผู้มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินควรมีการปรึกษาหารือร่วมกันในการพัฒนาการกำกับดูแลสถาบันการเงินของประเทศอาเซียนมากขึ้น

ตามหลักปฏิบัติระหว่างประเทศของการกำกับดูแลด้านความมั่นคงสถาบันการเงินข้ามแดน ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลในประเทศแม่ของสถาบันการเงินที่มีธุรกิจข้ามแดน จะทำหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงิน สาขาของสถาบันการเงิน Holding Companies บริษัทในเครือของสถาบันการเงิน ทั้งที่เป็นธุรกิจการเงินและไม่ใช่ธุรกิจการเงิน ไม่ว่ากิจการดังกล่าวจะตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศใด การกำกับดูแลจะต้องกระทำในลักษณะ Consolidated Basis ในขณะที่ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลในประเทศเจ้าภาพทำหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินจากต่างชาติ ในส่วนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศของตน

ในขณะที่การกำกับดูแลด้านสภาพคล่องของสถาบันการเงินนั้น ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลในประเทศเจ้าภาพจะเป็นผู้ดูแลให้แก่สถาบันการเงินจากต่างประเทศที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศตน ทั้งนี้เนื่องจากในหลายประเทศมีการควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินระหว่างประเทศ และทางการของประเทศเจ้าภาพสามารถประเมินภาวะสภาพคล่องของตลาดการเงินในประเทศตนได้ดีกว่าทางการในประเทศแม่ของสถาบันการเงินนั้น

ดังนั้นจากแนวทางปฏิบัติข้างต้นของการกำกับดูแลระบการเงินระหว่างประเทศของ Basle Committee ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลในประเทศแม่ควรจะมีสิทธิในการรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบในกิจกรรมและสถานภาพของสถาบันการเงินของประเทศคนที่ไปดำเนินการในต่างประเทศ ซึ่งความสามารถในการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวขึ้นอยู่กับความยินยอมของผู้มีหน้าที่กำกับดูแลในประเทศเจ้าภาพ

เนื่องจากที่ผ่านมาในทางปฏิบัติ ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการเงินถือว่าเป็นความลับทางธุรกิจ และอาจส่งผลเสียหายสถาบันการเงินแห่งนั้นหรือระบบการเงินโดยรวมได้ กฎหมายของทุกประเทศจึงกำหนดให้เฉพาะผู้มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินในประเทศเท่านั้นที่มีสิทธิในการรับทราบข้อมูลดังกล่าว ซึ่งในประเทศในกลุ่มอาเซียนในปัจจุบันกฎหมายในแต่ละประเทศก็ไม่อนุญาต มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้กำกับดูแลในประเทศอื่นๆ

ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการกำกับดูแลสถาบันการเงินในกลุ่มประเทศอาเซียน น่าจะมีการพิจารณาในการหาทางที่จะเพิ่มการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศอาเซียนให้มากขึ้น พร้อมทั้งพัฒนาระบบความลับของข้อมูลดังกล่าวมิให้รั่วไหลที่ดีขึ้น

นอกจากนั้นความร่วมมือในการกำกับดูแลระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนข้อมูลยังมีความสำคัญมาก การนำไปเข้าระบบการเงินในประเทศอื่นๆ ซึ่งอาจไม่มีกฎหมายการฟอกเงินหรือไม่มีการกำกับดูแลที่เพียงพอ

3) การพัฒนาบุคลากร ข้อมูลและความรู้

ความรู้ความเข้าใจ และการเปิดเผยในด้านข้อมูลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมระหว่างประเทศสมาชิกเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาบุคคลากรที่จะสามารถให้บริการทางการเงินในลักษณะข้ามแดน ดังนั้นการร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกในด้านการพัฒนาข้อมูล และบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในกลุ่มประเทศสมาชิก จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และความได้เปรียบในข้อมูลและความรู้ซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี จะทำให้ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ของอาเซียนสามารถได้เปรียบธนาคารจากประเทศพวกกลุ่มอาเซียนได้

สารบัญบทที่ 9

การบริการพลังงาน

หน้า

สารบัญบทที่ 9 327

บทที่ 9 การบริการพลังงาน 329

9.1 **ภาพรวมการบริการพลังงานไฟฟ้าของโลก** 329
9.2 **ภาพรวมการบริการพลังงานไฟฟ้าในอาเซียน** 331
9.3 **บริการพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทย** 333
9.3.1 โครงสร้างกิจการไฟฟ้าในประเทศไทย 333
9.3.2 ตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้าในประเทศไทย 334
9.4 **การเจรจาบริการพลังงานในองค์การการค้าโลก** 336
9.5 **การเจรจาบริการพลังงานในอาเซียน** 338
9.6 **ข้อเสนอความร่วมมือบริการพลังงานในอาเซียน** 339

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 9.1 โครงสร้างตลาดกิจการไฟฟ้าในประเทศต่างๆ 330
ตารางที่ 9.2 โครงสร้างการดำเนินกิจการไฟฟ้าในอาเซียน 331
ตารางที่ 9.3 กำลังผลิตติดตั้งไฟฟ้าของประเทศ ในปี พ.ศ. 2542 334
ตารางที่ 9.4 ข้อผูกพัน GATS ในบริการที่เกี่ยวข้องกับบริการพลังงาน 337
รูปที่ 9.1 โครงสร้างกิจการไฟฟ้าในอนาคต 335

บทที่ 9

การบริการพลังงาน

พลังงานมีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน กล่าวคือ มีลักษณะเหมือนสินค้าที่สามารถจับต้องและเก็บรักษาได้ เช่น น้ำมัน ถ่านหินลิกไนต์ ก๊าซธรรมชาติเหลว เป็นต้น และมีลักษณะเหมือนบริการที่ไม่สามารถจับต้องและเก็บรักษาได้ เช่น ไฟฟ้า และก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น ดังนั้นจากลักษณะที่ต่างกันทำให้พลังงานสามารถจัดอยู่ในรูปแบบสินค้าหรือบริการก็ได้

โครงสร้างของพลังงานมี 3 ส่วน คือ การผลิตพลังงาน (production) การส่งพลังงาน (transmission)[30] และการกระจายพลังงาน (distribution)[31] การผลิตพลังงานไม่จัดอยู่ในรูปแบบบริการพลังงาน เนื่องจากเป็นเพียงกระบวนการที่ทำให้เกิดพลังงานขึ้นมาเท่านั้น ส่วนในเรื่องการส่งและการกระจายพลังงานนั้นหากมีรูปแบบพลังงานเป็นลักษณะเหมือนสินค้า เช่น น้ำมัน ถ่านหิน ก็ไม่ถือว่าเป็นบริการพลังงาน แต่หากรูปแบบพลังงานเหมือนบริการ เช่น ไฟฟ้า จะเป็นบริการพลังงาน (energy services)

สรุปจากแนวคิดข้างต้นได้ว่า การบริการพลังงานหมายถึงการส่งและกระจายพลังงานที่ไม่สามารถจับต้อง และเก็บรักษาได้ เช่น ไฟฟ้า และก๊าซธรรมชาติ แต่ในรายงานฉบับนี้มิได้พิจารณาในเรื่องบริการก๊าซธรรมชาติ เนื่องจากก๊าซธรรมชาติส่วนใหญ่จะนำไปใช้ในการผลิตเป็นกระแสไฟฟ้ามากกว่าใช้บริโภคโดยตรง อีกทั้งก๊าซธรรมสามารถใช้ไฟฟ้าทดแทนได้บางส่วน ดังนั้นการให้บริการก๊าซธรรมชาติจะมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมและผู้บริโภคไม่มากนักเมื่อเทียบกับการให้บริการไฟฟ้า

9.1 ภาพรวมการบริการพลังงานไฟฟ้าของโลก

ไฟฟ้าเป็นสาธารณูปโภคที่สำคัญในการดำรงชีวิต ดังนั้นการให้บริการไฟฟ้าจึงจำเป็นต้องมีการจัดการให้เหมาะสมกับสาธารณชน โดยทั่วไปกิจการไฟฟ้าจะอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาล หรือบริษัทที่รัฐบาลสนับสนุน หรือร่วมทุนอยู่ เนื่องจากหากให้เอกชนเป็นผู้ลงทุนแต่เพียงผู้เดียว อาจมีการใช้อำนาจผูกขาดทางการตลาดเอาเปรียบผู้บริโภคได้

รัฐบาลประเทศต่างๆ ทั่วไป จะมีหน้าที่รับผิดชอบทั้งการผลิต การส่ง และการกระจายไฟฟ้าเพียงผู้เดียว แต่ในปัจจุบันได้มีความพยายามให้มีการเปิดเสรีในทุกสาขาบริการ ดังนั้น รัฐบาลจึงพยายามทำการแปรรูปกิจการไฟฟ้าให้เกิดการแข่งขันมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ประเทศนิวซีแลนด์ สวีเดน และนอร์เวย์ มีการแยกความเป็นเจ้าของในการผลิตและการส่งไฟฟ้าออกจากกัน ถึงแม้ทั้งสองส่วนจะมีบริษัทรับผิดชอบเป็นรัฐวิสาหกิจเหมือนกันก็ตาม การแยกการผลิตไฟฟ้าออกจาการส่งและกระจายไฟฟ้าเป็นกระจายอำนาจการผูกขาดกิจการไม่ให้อยู่กับองค์กรใดองค์กรหนึ่งมากจนเกิน

---

[30] หมายถึง การส่งกระแสไฟฟ้าแรงสูง (High Voltage) ไปสู่ผู้กระจายไฟฟ้า

[31] หมายถึง การส่งกระแสไฟฟ้าแรงต่ำ (Low Voltage)

ไป แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีประเทศที่ยังคงผูกขาดในกิจการไฟฟ้า เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน เป็นต้น เนื่องจากยังคงมีการรวมตัวในแนวดิ่ง (vertically integrated) ซึ่งหมายถึงการที่ผู้ผลิตมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับผู้ส่งไฟฟ้า หรืออาจเป็นบริษัทเดียวกัน

จากตารางที่ 9.1 จะเห็นได้ว่าประเทศต่างๆ มีระดับการรวมตัวของกิจการไฟฟ้าแตกต่างกัน เช่น ประเทศกรีซ ฝรั่งเศสและอิตาลีมีการรวมตัวในแนวดิ่งสูง ซึ่งเป็นปัจจัยกีดกันการแข่งขันในแต่ละตลาด โดยเฉพาะตลาดการผลิต และตลาดการกระจายไฟฟ้าที่มีโครงสร้างไม่เอื้ออำนวยต่อการแข่งขัน ส่วนประเทศที่มีการรวมตัวในแนวดิ่งต่ำ เช่น นอร์เวย์ สวิตเซอร์แลนด์ มีการแข่งขันในตลาดการผลิต และตลาดการกระจายไฟฟ้าสูง จะเห็นได้จากการที่มีการรวมตัวในแนวนอนต่ำ

ตารางที่ 9.1 โครงสร้างตลาดกิจการไฟฟ้าในประเทศต่าง ๆ

ประเทศ	ระดับการรวมตัวในแนวนอน (Horizontal Integration)			การรวมตัวในแนวดิ่ง (Vertical Integration)
	ผู้ผลิตไฟฟ้า	ผู้ส่งไฟฟ้า	ผู้กระจายไฟฟ้า	
กรีซ	สูง	สูง	สูง	สูง
แคนาดา	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง
ญี่ปุ่น	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง
ตุรกี	สูง	สูง	สูง	สูง
นอร์เวย์	ต่ำ	สูง	ต่ำ	ต่ำ
นิวซีแลนด์	ปานกลาง	สูง	ต่ำ	ต่ำ
เบลเยี่ยม	สูง	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
โปรตุเกส	สูง	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
ฝรั่งเศส	สูง	สูง	สูง	สูง
สวิตเซอร์แลนด์	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ
สวีเดน	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
ออสเตรีย	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง
อิตาลี	สูง	สูง	สูง	สูง
ไอร์แลนด์	สูง	สูง	สูง	สูง

ที่มา: Electricity Market Reform, IEA. 1999

เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่างที่ไม่เหมือนกันในแต่ละประเทศ เช่น ข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาด ทั้งในด้านเงินทุนและเทคโนโลยี ข้อจำกัดทางกฎเกณฑ์ในการดำเนินธุรกิจ เป็นต้น ทำให้โครงสร้างกิจการไฟฟ้าในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน โดยมีการรวมตัวระดับต่ำ ปานกลาง หรือสูง อย่างไรก็ตามเป็นที่สังเกตได้ว่ามีเพียงไม่กี่ประเทศที่เปิดให้มีการแข่งขันค่อนข้างเสรีทั้งในตลาดการผลิต และตลาดการกระจายไฟฟ้า เช่น สวิตเซอร์แลนด์ นอร์เวย์ เป็นต้น

9.2 ภาพรวมการบริการพลังงานไฟฟ้าในอาเซียน

ในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ประเทศต่างๆ ในอาเซียนได้มีการใช้พลังงานอย่างมากตามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่หลังจากปี 2540 การใช้พลังงานโดยรวมมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากภาคอุตสาหกรรม และภาคธุรกิจประสบปัญหาสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจ ทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดน้อยลง ส่งผลให้การใช้พลังงานไฟฟ้าลดลงตามไปด้วย โดยจะกล่าวรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อถัดไป

กิจการไฟฟ้าโดยทั่วไปทั้งในภูมิภาคอาเซียนและทั่วโลกมีลักษณะโครงสร้างหลักเหมือนกันคือ มีระบบการผลิต ระบบการส่ง และระบบการกระจายไฟฟ้า เมื่อพิจารณาในภาคบริการไฟฟ้า จะพิจารณาเฉพาะการให้บริการส่ง และกระจายไฟฟ้าเท่านั้น จากตารางที่ 9.2 เนื่องจากประเทศอินโดนีเซียมีจำนวนประชากรทั้งประเทศมากถึง 200 ล้านคน จึงต้องมีการขยายกำลังการผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งบริษัท Perusahann Listrik Negara (PLN) เพียงแห่งเดียวไม่สามารถให้บริการได้เพียงพอ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ดังนั้นรัฐบาลจึงสนับสนุนให้บริษัทเอกชนเป็นผู้จัดหาบริการไฟฟ้าในพื้นที่ห่างไกล แต่หลังจากวิกฤตเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งทำให้ทุกประเทศต้องประสบกับปัญหาทางด้านการเงิน รวมทั้งประเทศอินโดนีเซีย ทำให้โครงการไฟฟ้าหลายโครงการต้องยกเลิกหรือเลื่อนกำหนดเวลาออกไป อย่างไรก็ตามในขณะนี้ความต้องการไฟฟ้าของผู้บริโภคลดลงอย่างมากตามภาวะเศรษฐกิจ การเลื่อนการผลิตโครงการไฟฟ้าจึงไม่มีผลกระทบมากนัก

ตารางที่ 9.2 โครงสร้างการดำเนินกิจการไฟฟ้าในอาเซียน

	ผู้ผลิตไฟฟ้า (Generation)	ผู้ส่งไฟฟ้า (Transmission)	ผู้กระจายไฟฟ้า / ผู้จำหน่าย (Distribution / Supply)
อินโดนีเซีย	1. PLN 2. IPPs 3. Captive	1. PLN	1. PLN 2. Regional Cooperatives
สิงคโปร์	1. Power Senoko 2. Power Seraya 3. Tuas Power	1. PowerGrid	1. PowerGrid / Power Supply Ltd.
เวียดนาม	1. EVN	1. EVN	1. EVN
มาเลเซีย	1. TNB 2. SEB 3. SESCO 4. IPP	1. TNB	1. TNB
ฟิลิปปินส์	1. NPC 2. IPPs	1. NPC	1. Meralco Investor-owned utilities 2. Electric cooperatives 3. Provincial, city or municipal-owned electric systems
ไทย	1. EGAT 2. EGCO 3. IPPs 4. SPPs	1. EGAT	1. MEA 2. PEA

ที่มา: APEC Energy Working Group; Energy Information Administration; Asia Electricity Study, 1997; Aesieap Goldbook, 1999.

เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของประเทศอินโดนีเซียที่มีเกาะย่อยๆ มากมาย ส่งผลให้การกระจายไฟฟ้าทำไม่ได้ทั่วถึง จึงจำเป็นต้องมีผู้กระจายไฟฟ้าในภูมิภาคหลายราย อย่างไรก็ตาม PLN ยังคงผูกขาดอำนาจในการส่ง และการกระจายไฟฟ้าเป็นหลัก หาก PLN ไม่สามารถให้บริการในพื้นที่ใดได้ ผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนที่มีสิทธิในการเป็นผู้แทนจำหน่าย (franchised private power producer) สามารถเป็นผู้ส่งและกระจายไฟฟ้า เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมของตนเองได้ ส่วนพื้นที่บริเวณนอกเกาะจะมีผู้กระจายไฟฟ้าที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลดำเนินการอยู่ ดังนั้นการให้บริการไฟฟ้าในอินโดนีเซียจึงไม่มีการแข่งขัน เพราะมีการแบ่งพื้นที่ให้บริการที่ชัดเจน

กล่าวโดยสรุปว่า บริการไฟฟ้าในอินโดนีเซียยังคงเป็นธุรกิจผูกขาดโดยรัฐบาลเนื่องจากการส่งและกระจายไฟฟ้ายังคงอยู่ในอำนาจหน้าที่ของรัฐบาล ซึ่งเอกชนไม่สามารถดำเนินการเองได้อย่างอิสระ

สำหรับอุตสาหกรรมไฟฟ้าของประเทศสิงคโปร์ในอดีตเป็นกิจการที่มีรัฐวิสาหกิจเป็นผู้ให้บริการโดยมีโครงสร้างตลาดที่มีลักษณะรูปแบบการรวมตัวในแนวดิ่ง (vertical integration) ซึ่งหมายถึงบริษัทเดียวมีหน้าที่รับผิดชอบทั้งการผลิต การส่ง และการกระจายไฟฟ้า ดังนั้นกิจการไฟฟ้าจึงมีลักษณะผูกขาดอย่างชัดเจน แต่ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2538 รัฐบาลสิงคโปร์ได้ทำลายรูปแบบกิจการรวมตัวในแนวดิ่ง โดยแบ่งผู้รับผิดชอบออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ผู้ผลิต และ 2) ผู้ส่งและผู้กระจายไฟฟ้า โดยขณะนี้กิจการไฟฟ้าสิงคโปร์มีผู้ผลิตไฟฟ้าทั้งหมด 3 ราย คือ 1) Tuas Power โดยมี Temasek Holding เป็นเจ้าของ ซึ่งเป็นหน่วยลงทุนของจากรัฐบาล 2) PowerSereya และ 3) PowerSenoko ซึ่ง 2 บริษัทหลังนี้เป็นบริษัทย่อยของบริษัท Singapore Power Limited ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจ แม้จะมีผู้ผลิตหลายรายแต่ในการให้บริการส่งและกระจายไฟฟ้ายังผูกขาดโดยบริษัท PowerGrid ซึ่งเป็นบริษัทย่อยของบริษัท Singapore Power Limited จะเห็นได้ว่าแม้รัฐบาลจะพยายามแยกการผลิต การส่งและการกระจายไฟฟ้าออกจากกัน แต่ในทางปฏิบัติกิจการไฟฟ้ายังมีการรวมตัวในแนวดิ่งซ่อนอยู่ในบริษัทย่อยของบริษัท Singapore Power Limited เหมือนเช่นในอดีต

ในประเทศเวียดนามนั้นมีผู้ผลิต ผู้ส่งและผู้กระจายไฟฟ้าเพียงบริษัทเดียว คือ Electricity Corporation of Vietnam (EVN) ซึ่งดำเนินการโดยรัฐบาล แต่บริษัท EVN มีบริษัทในเครือในการให้บริการมากมาย เช่น มีบริษัทผลิตไฟฟ้า 5 บริษัท มีบริษัทส่งไฟฟ้า 4 บริษัท เป็นต้น

เนื่องจากสภาพประเทศมาเลเซียแบ่งเป็น 2 ส่วน โดยมีพื้นที่ติดประเทศไทยส่วนหนึ่ง และอีกส่วนติดกับอินโดนีเซีย ดังนั้นจึงมีผู้ผลิตไฟฟ้าแยกกันในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งสิ้นมีผู้ผลิตไฟฟ้า 4 แห่ง คือ 1) Tenaga Nasional Berhad (TNB) ดูแลและทำการผลิตในพื้นที่ที่ติดประเทศไทย เรียกว่า Peninsular Malaysia 2) Sabah Electricity ดูแลพื้นที่เกาะซาบา ติดอินโดนีเซีย 3) Sarawak Electricity Supply Corporation (SESCO) ดูแลพื้นที่เกาะซาราวัค ติดอินโดนีเซีย และ 4) IPP จะขายไฟฟ้าให้กับหน่วยงานของรัฐ 3 แห่งข้างต้น สำหรับผู้ส่งไฟฟ้าและกระจายไฟฟ้านั้นมีอยู่เพียงรายเดียว คือ บริษัท TNB โดยมีบริษัท National Grid เป็นผู้ทำระบบสายส่งไฟฟ้าในเขตเพนนินซูลา นอกจากนี้ National Grid ได้ทำระบบสายส่งไฟฟ้าเชื่อมกับระบบสายส่งของ EGCO และระบบสายส่งของ Singapore Power Limited อีกด้วย

ฟิลิปปินส์มีผู้ผลิตไฟฟ้ารายใหญ่ คือ National Power Corporation (NPC) เป็นรัฐวิสาหกิจ และยังเป็นผู้ให้บริการในพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ รวมทั้งเป็นผู้ให้บริการสายส่ง นอกจาก NPC แล้วฟิลิปปินส์ยังมีผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระ (Independent Power Producer: IPP) ซึ่งสามารถขายไฟฟ้าให้กับผู้จำหน่ายไฟฟ้าโดยตรงได้ ส่วน Manila Electric Company (Meralco)เป็นผู้ให้บริการกระจายไฟฟ้ารายใหญ่สำหรับเมืองมะนิลา และบริเวณใกล้เคียง ซึ่งมีรัฐบาลถือหุ้นแต่มีสัดส่วนน้อย

สำหรับประเทศไทยนั้นมีผู้ผลิตไฟฟ้า 4 ส่วน คือ 1) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจ 2) บริษัทผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน) (EGCO) 3) ผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระ (Independent Power Producer : IPP)[32] หรือผู้ผลิตไฟฟ้ารายใหญ่ และ 4) ผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็ก (Small Power Producer: SPP)[33] โดย EGCO SPP และ IPP ต้องขายไฟฟ้าให้กับ กฟผ. เท่านั้น ไม่สามารถขายให้กับผู้บริโภคโดยตรงได้ เนื่องจากการส่งไฟฟ้าอยู่ในการควบคุมของ กฟผ. และการกระจายไฟฟ้าอยู่ในอำนาจของ 2 หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ โดยการไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) ให้บริการแก่ผู้ใช้ในเขต กทม. นนทบุรี และสมุทรปราการ และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ให้บริการในส่วนภูมิภาค

กล่าวโดยสรุปแล้วการให้บริการไฟฟ้าส่วนใหญ่ในภูมิภาคอาเซียนถูกดำเนินการโดยรัฐบาล เนื่องจากมีต้นทุนในการดำเนินการสูง รวมทั้งการที่รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการกิจการไฟฟ้ามาตั้งแต่ในอดีต การปรับเปลี่ยนโครงสร้าง และการบริหารธุรกิจไปสู่ลักษณะเสรีมากขึ้นคงต้องใช้เวลา อย่างไรก็ตาม รัฐบาลอาเซียนก็มีแผนในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจต่างๆ ในกิจการไฟฟ้า เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากขึ้น

9.3 บริการพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทย

9.3.1 โครงสร้างกิจการไฟฟ้าในประเทศไทย

ประเทศไทยมีโครงสร้างกิจการไฟฟ้าที่ค่อนข้างผูกขาดโดยมีรัฐวิสาหกิจ 3 แห่งเกี่ยวข้อง คือ กฟผ. เป็นผู้ผลิตและจัดส่งไฟฟ้าไปตามสาย เพื่อขายให้แก่ กฟน. และกฟภ. ซึ่งเป็นผู้จำหน่ายไฟฟ้าให้ผู้ใช้ในเขตรับผิดชอบของตน การแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนทำให้ผู้ใช้ไฟฟ้าไม่สามารถเลือกผู้ให้บริการรายอื่นได้

รัฐบาลพยายามที่จะปรับโครงสร้างและแปรรูปกิจการไฟฟ้า เพื่อรองรับกับการแข่งขัน และการเปิดเสรีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยในขั้นแรกได้มีการเพิ่มการแข่งขันในระดับการผลิตไฟฟ้า กล่าวคือ ตั้งแต่ปี 2535 รัฐบาลเริ่มส่งเสริมให้เอกชนเข้าร่วมเป็นผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็ก (SPP) และผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระ (IPP) ซึ่งในปัจจุบันมี SPP ทั้งสิ้น 41 รายที่ขายไฟฟ้าเข้าระบบ ส่วน IPP มีอยู่ 7 ราย รวมถึงรัฐบาลยอมให้มีการระดมทุนจากภาค เอกชนโดยการขายหุ้นในโรงไฟฟ้าระยอง และขนอม (ซึ่งกลายเป็น บริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (EGCO)) เพื่อผลิตไฟฟ้าให้แก่ กฟผ. แทนที่จะให้ กฟผ. ดำเนินการเพียงผู้เดียว แต่อย่างไรก็ตาม การปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าในช่วงนี้ยังไม่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้ไฟฟ้าโดยตรง เพราะผู้ใช้ส่วนใหญ่ยังคงต้องซื้อไฟฟ้าจาก กฟน. หรือ กฟภ.

เมื่อดูกำลังการผลิตของกิจการไฟฟ้าในปี 2542 ตามตารางที่ 9.3 พบว่า กฟผ. มีสัดส่วนกำลังผลิตร้อยละ 80.2 ของกำลังผลิตรวม โดยผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระ (IPP) และผู้ผลิตรายเล็ก (SPP) มีกำลังการผลิตรวมกันเพียงร้อยละ 18.0 ดังนั้นส่วนแบ่งตลาดกำลังการผลิตส่วนใหญ่ยังเป็นของ กฟผ. ถึงแม้ว่าภาคเอกชนจะสามารถผลิตไฟฟ้าได้เองแต่มีสัดส่วนที่น้อยกว่ามาก และเอกชนยังต้องขายไฟฟ้าให้กับ กฟผ. อีกด้วย สำหรับการจำหน่ายไฟฟ้านั้นยังคงอยู่ในหน้าที่ความรับผิดชอบของ กฟน. และ กฟภ. ซึ่งเอกชนไม่สามารถจำหน่ายไฟฟ้าให้แก่ผู้ใช้โดยตรงได้ จึงเห็นได้ว่าอำนาจของกิจการไฟฟ้าทั้งหมดยังคงอยู่กับรัฐบาล

---

[32] ผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระ (IPP) เป็นผู้ผลิตไฟฟ้ารายใหญ่ ที่มีกำลังการผลิตเป็นปริมาณมากตั้งแต่ 350 - 1400 เมกะวัตต์ โดยใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ (ไม่รวมนิวเคลียร์) เช่น ก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน ออริมัลชั่น เป็นต้น เป็นพลังงานในการผลิตไฟฟ้า

[33] ผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็ก หมายถึง โครงการผลิตไฟฟ้าโดยใช้ระบบการผลิตพลังงานความร้อน และไฟฟ้าร่วมกัน (Cogeneration) หรือโดยใช้พลังงานนอกรูปแบบ กากหรือเศษวัสดุเหลือใช้เป็นเชื้อเพลิง มีกำลังการผลิตอยู่ในระดับ 120-150 เมกะวัตต์ ซึ่งแตกต่างจากผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระที่มีการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์เป็นสำคัญ

ตารางที่ 9.3 กำลังผลิตติดตั้งไฟฟ้าของประเทศ ในปี พ.ศ. 2542

หน่วย : เมกะวัตต์ (MW)

	2542	
	กำลังการผลิต	**ร้อยละ**
1) กฟผ.	15,103	80.2
2) เอกชน	3,399	18.0
- บริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (EGCO)	2,056	10.9
- ผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็ก (SPP)	1,343	7.1
3) รับซื้อไฟฟ้าจากต่างประเทศ (สปป.ลาว)	340	1.80
รวม	18,842	100.0

ที่มา: วารสารพลังงานฉบับที่ 47, ม.ค.-มี.ค. 2543

การขาดการแข่งขันในอุตสาหกรรมไฟฟ้านี้อาจส่งผลกระทบต่ออัตราค่าไฟฟ้า คุณภาพไฟฟ้าและการให้บริการ เนื่องจากไม่มีผู้ประกอบการรายอื่นเป็นผู้แข่งขัน ทำให้หน่วยงานของรัฐไม่มีเหตุจูงใจที่จะเพิ่มประสิทธิภาพหรือบริการให้ดีขึ้น อีกทั้งอัตราค่าไฟฟ้าต้องคำนวณมาจากภาระที่รัฐวิสาหกิจทั้ง 3 แห่งแบกรับในการดำเนินงาน โดยไม่ได้คำนึงถึงอุปสงค์ที่แท้จริง

ในช่วงก่อนเศรษฐกิจตกต่ำระหว่างปี 2536 ถึง 2540 การใช้พลังงานยังอยู่ในอัตราที่สูง ประมาณร้อยละ 7-13 แต่หลังจากปี 2540 อัตราการใช้พลังงานกลับมีอัตราลดลง โดยในปี 2541 มีอัตราลดลงร้อยละ 2.56 อย่างไรก็ตาม การใช้พลังงานไฟฟ้าในปี 2542 กลับขยายตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อย มีใช้ไฟฟ้าอยู่ในระดับ 80,798 ล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมง คิดเป็นอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.1 เนื่องด้วยภาวะเศรษฐกิจที่เริ่มฟื้นตัวในช่วงครึ่งหลังของปี 2542 ทำให้การใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

การใช้พลังงานไฟฟ้าส่วนใหญ่อยู่ในประเภทธุรกิจอุตสาหกรรมอื่นๆ มีการใช้อยู่ในระดับ 52,665 ล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 65.18 ของการใช้ไฟฟ้ารวมของปี 2542 รองลงมา คือ ที่อยู่อาศัย, กิจการขนาดเล็ก, ลูกค้าตรงของ กฟผ. และเกษตรกรรม โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 22.49 10.06 2.06 และ 0.2 ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุปว่าแม้กิจการไฟฟ้าในประเทศไทยจะมีการปรับโครงสร้างให้มีผู้ผลิตหลายราย แต่ผู้ผลิตเหล่านั้นยังจำเป็นต้องขายไฟฟ้าให้กับหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เนื่องจากไม่สามารถให้บริการไฟฟ้าโดยตรงได้เอง เพราะระบบสายส่ง และระบบจำหน่ายยังคงผูกขาดอยู่กับรัฐบาล ส่งผลให้ผู้บริโภคไม่มีทางเลือกในการใช้บริการ ไม่ว่าการให้บริการนั้นจะเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ก็ตาม

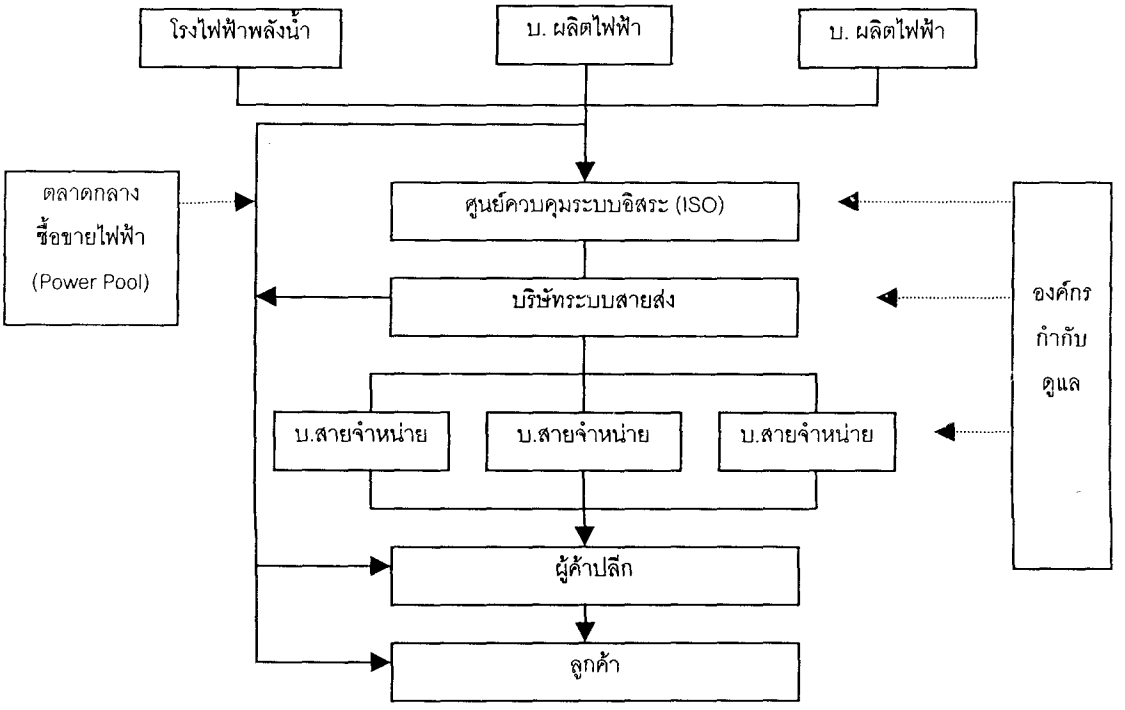
9.3.2 ตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้าในประเทศไทย

การปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าในส่วนของการผลิตไฟฟ้า ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่แล้ว เป็นเพียงส่วนหนึ่งในการเพิ่มการแข่งขันเท่านั้น ยังมีอีกประเด็นที่ได้รับความสนใจอยู่ในขณะนี้ คือ การจัดตั้งตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้า (Power Pool) ซึ่งจะเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการแข่งขันทั้งระบบของกิจการไฟฟ้า ไม่ว่าจะเป็นส่วนการผลิต หรือการจำหน่ายไฟฟ้า โดยคาดว่าตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้าในประเทศไทยจะจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งตลาดกลางจะทำหน้าที่เป็น

ศูนย์กลางระหว่างผู้ผลิตไฟฟ้าและผู้ค้าปลีก และเป็นกลไกในการบริหารพลังงาน ไฟฟ้าในระบบไฟฟ้า เช่น การสั่งเดินเครื่องของโรงไฟฟ้าเพื่อให้มีการเดินเครื่องจากโรงไฟฟ้าที่มีต้นทุนต่ำที่สุดก่อน

ขบวนการซื้อขายไฟฟ้าในตลาดกลางมีโครงสร้างดังรูปที่ 9.1 โดยตลาดกลางเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตไฟฟ้าสามารถขายไฟฟ้าผ่านตลาดได้โดยตรง ซึ่งผู้ผลิตที่เสนอขายไฟฟ้าราคาต่ำที่สุด จะได้รับการคัดเลือกให้เดินเครื่องและจ่ายไฟฟ้าโดยศูนย์ควบคุมระบบอิสระ (Independent System Operator หรือ ISO) ก่อน และตามมาด้วยโรงไฟฟ้าที่มีราคาสูงขึ้นตามลำดับ จนถึงจุดที่มีการผลิตเพียงพอแก่ความต้องการในแต่ละช่วงเวลา ในตลาดกลางซื้อขายโดยทั่วไปราคาของโรงไฟฟ้าที่แพงที่สุดที่ได้รับคำสั่งให้เดินเครื่องจะเป็นราคาสำหรับโรงไฟฟ้าทุกโรงในช่วงเดียวกัน เมื่อผู้ค้าปลีกซื้อไฟฟ้ามาจากบริษัทสายจำหน่าย หรือบริษัทผลิตไฟฟ้า ผู้ค้าปลีกก็สามารถขายให้กับผู้บริโภคได้โดยตรง ดังนั้นการมีตลาดกลางทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกที่จะเป็นลูกค้ากับผู้ค้าปลีกรายใดก็ได้ ส่งผลให้ผู้ค้าปลีกต้องทำการแข่งขันกันเพื่อหาลูกค้า ทำให้มีการปรับปรุงคุณภาพบริการให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งไม่เหมือนกับระบบในปัจจุบันที่ผู้บริโภคมีผู้ให้บริการเพียงรายเดียว อาจจะเป็น กฟน. หรือ กฟภ. ก็ได้ ขึ้นอยู่กับเขตความรับผิดชอบว่าอยู่ในหน่วยงานใด

รูปที่ 9.1 โครงสร้างกิจการไฟฟ้าในอนาคต

จะเห็นได้ว่า 3 หน่วยงานที่มีหน้าที่สำคัญในตลาดกลางซื้อขาย คือ ศูนย์ควบคุมระบบอิสระ บริษัทระบบสายส่ง และบริษัทสายจำหน่าย จึงจำเป็นต้องมีองค์กรกำกับดูแลเป็นผู้กำกับดูแลหลักเกณฑ์การให้บริการที่เป็นกลาง และเหมาะสม

การดำเนินการให้เป็นไปตามโครงสร้างกิจการไฟฟ้าในระยะยาวนี้จะต้องมีการปรับโครงสร้างของการไฟฟ้าของไทยในปัจจุบันหลายด้านดังนี้

- กระจายการผลิตไฟฟ้าไปยังบริษัท ผู้ผลิตไฟฟ้ากลุ่มต่างๆ (ยกเว้นการผลิตไฟฟ้าจากพลังน้ำ)
- จัดตั้งศูนย์ควบคุมระบบอิสระ (ISO)
- อาจจะพิจารณาแปรสภาพ กฟภ. และ กฟน. เป็นบริษัทระบบสายจำหน่าย (DisCos) หลายบริษัท ซึ่งจำเป็นต้องทำการศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบโครงสร้างที่เหมาะสมที่สุด ปัจจัยหลักที่ต้องพิจารณาคือความต้องการใช้พลังงานไฟฟ้าในแต่ละพื้นที่ ผลกระทบต่อการปฏิบัติงานและลูกค้าของบริษัทจัดจำหน่ายรายใหม่
- จะมีการจัดตั้งธุรกิจค้าปลีกแยกต่างหาก และจะแปรสภาพเป็นบริษัทจำกัด โดยมีบริษัทระบบสายจำหน่ายเป็นเจ้าของหรือแยกเป็นอิสระจากบริษัทระบบสายจำหน่ายก็ได้

การซื้อขายผ่านตลาดกลางจะมีความผันผวนในเรื่องอัตราค่าบริการ ซึ่งจะสะท้อนอุปสงค์และอุปทาน ที่แท้จริงในตลาด เมื่อมีความต้องการน้อยราคาไฟฟ้าก็จะต่ำลง ตรงข้ามกับระบบไฟฟ้าในปัจจุบันที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการ โดยราคาจะถูกกำหนดเพื่อรักษาฐานะทางการเงินของการไฟฟ้าทั้ง 3 แห่ง แต่โครงสร้างตลาดกลางผู้ผลิตไฟฟ้าต้องการราคาการจำหน่ายไฟฟ้าที่แน่นอน ฉะนั้นผู้ผลิตไฟฟ้าจะทำสัญญาซื้อขายระยะยาวกับผู้ค้าปลีก เพื่อลดความเสี่ยงและความผันผวนแก่ทั้ง 2 ฝ่าย

กล่าวโดยสรุปว่ากิจการไฟฟ้าประเทศไทยยังคงมีการผูกขาดโดยรัฐบาล หากต้องการเพิ่มประสิทธิภาพ และมีการดำเนินงานที่ดีขึ้น ควรเร่งให้เกิดการแปรรูปรัฐวิสาหกิจทั้ง 3 แห่งโดยเร็ว ส่วนแนวคิดในการมีตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้านั้น จะช่วยทำให้เกิดการแข่งขันมากขึ้น และจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค เพราะมีทางเลือกในการบริโภคมากขึ้น

9.4 การเจรจาบริการพลังงานในองค์การการค้าโลก

แม้คำจำกัดความของพลังงานยังคงไม่ชัดเจนในองค์การการค้าโลกว่าควรจัดเป็นสินค้าหรือบริการ ซึ่งจะใช้กรอบการเจรจาแตกต่างกัน กล่าวคือ หากตีความว่าพลังงานเป็นสินค้าก็จะใช้กรอบการเจรจาการค้า GATT แต่หากตีความเป็นบริการ จะใช้กรอบการเจรจาด้านบริการ GATS แต่ในการประชุมองค์การการค้าโลกรอบอุรุกวัยได้มีการกล่าวถึง 3 หัวข้อที่สามารถเกี่ยวโยงไปถึงสาขาพลังงานได้ เนื่องจากไม่มีการเจรจาในสาขาบริการพลังงานโดยตรง คือ 1) การส่งผ่านท่อเชื้อเพลิง (เป็นสาขาย่อยอยู่ในบริการการขนส่ง) 2) บริการที่เกี่ยวเนื่องกับการกระจายพลังงาน และ 3) บริการที่เกี่ยวเนื่องกับการทำเหมือง (เป็นรายสาขาย่อยในการบริการธุรกิจอื่น) โดยกล่าวถึงการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน เช่น การขนส่ง การแจกจ่าย การให้คำปรึกษา การก่อสร้างและวิศวกรรม รัฐสมาชิกส่วนใหญ่มิได้ให้ข้อผูกพันเฉพาะ (specific commitment) ใน GATS โดยจะขอยกตัวอย่างข้อผูกพันที่บางรัฐสมาชิกได้ให้ไว้พอเป็นสังเขป เพื่อเป็นแนวคิดสำหรับการเปิดเสรีบริการพลังงานในอนาคต (ตามตารางที่ 9.4)

การให้ข้อผูกพันในเรื่องการขนส่งเชื้อเพลิงทางท่อมีรัฐสมาชิกเพียง 3 ประเทศ คือ ออสเตรเลีย ฮังการี และนิวซีแลนด์ ที่ยอมรับในข้อผูกพัน โดยมี 2 ประเทศที่กำหนดการเข้าสู่ตลาดอย่างชัดเจนว่าเป็นการขนส่ง โดยส่งผ่านท่อน้ำมันดิบ ท่อโรงกลั่นน้ำมัน ท่อน้ำมันสำเร็จรูป และท่อก๊าซธรรมชาติ

รัฐสมาชิกอีก 8 ประเทศให้ข้อผูกพันในบริการที่เกี่ยวเนื่องในการกระจายพลังงาน (services incidental to energy distribution) โดย 2 ใน 8 ประเทศได้ให้ข้อผูกพันการเข้าสู่ตลาดเพียงแค่การให้คำปรึกษาที่เกี่ยวข้องกับการ

กระจายพลังงาน แต่การให้บริการกระจายพลังงานและบริการส่งต่อยังคงไม่มีข้อผูกพัน ส่วนรัฐสมาชิก 6 ประเทศที่เหลือไม่ได้ระบุขอบเขตการเข้าสู่ตลาดไว้

ตารางที่ 9.4 ข้อผูกพัน GATS ในบริการที่เกี่ยวข้องกับบริการพลังงาน

รัฐสมาชิก	สาขา	การเข้าสู่ตลาด (Market Access)	การประติบัติเยี่ยงชาติ (National Treatment)
ออสเตรเลีย	การขนส่งเชื้อเพลิงทางท่อ	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นที่แสดงในข้อผูกพันแนวนอน (horizontal section)	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นที่แสดงในข้อผูกพันแนวนอน
นิวซีแลนด์	การขนส่งทางท่อ	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นที่แสดงในข้อผูกพันแนวนอน	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นที่แสดงในข้อผูกพันแนวนอน
ยังการี	บริการให้คำปรึกษาที่เกี่ยวข้องกับการกระจายพลังงาน	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นที่แสดงในส่วน 1	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นที่แสดงในส่วน 1
สหรัฐอเมริกา	บริการที่เกี่ยวข้องกับการกระจายพลังงาน	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นที่แสดงในส่วน 1	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่มีข้อจำกัด
มาเลเซีย	การบริการให้คำปรึกษาแนะนำด้านการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการส่งพลังงานนอกรูปแบบ(non-conventional energy)	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) เพียงเป็นบริษัทร่วมทุนกับชาวมาเลเซีย หรือบริษัทมาเลเซีย โดยมีหุ้นอย่างน้อยร้อยละ 30 4) ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นที่แสดงใน 1 a) และ c) ในข้อผูกพันแนวนอน	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นการเคลื่อนย้ายบุคลากร (natural persons) ภายใต้การเข้าสู่ตลาด
โคลัมเบีย	ออกแบบ ก่อสร้าง ดำเนินการ และบำรุงรักษาท่อน้ำมัน และท่อก๊าซ	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นที่แสดงในข้อผูกพันแนวนอน	1) ไม่มีข้อจำกัด 2) ไม่มีข้อจำกัด 3) ไม่มีข้อจำกัด 4) ไม่มีข้อผูกพัน ยกเว้นที่แสดงในข้อผูกพันแนวนอน

ที่มา: WTO Document: Energy Services

ส่วนข้อผูกพันเรื่องการบริการที่เกี่ยวข้องกับการทำเหมืองแร่ มีรัฐสมาชิกยอมรับข้อผูกพันถึง 33 ประเทศ บริการนี้เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับค่าบริการ หรือการติดต่อกับแหล่งน้ำมันหรือก๊าซ ยกตัวอย่างเช่น บริการขุดเจาะ บริการเครื่องปั้นจั่น ซ่อมแซม หรือรื้อถอน โดยมีรัฐสมาชิก 11 ประเทศใน 33 ประเทศ ที่จำกัดข้อผูกพันไว้เพียงบริการให้คำปรึกษาและแนะนำ ส่วนอีก 17 ประเทศไม่ได้จำกัดในการเข้าสู่ตลาดและการประติบัติเยี่ยงชาติ (National Treatment) และอีก 3 ประเทศ ที่ยังคงไม่ให้ข้อผูกพันใน mode 1 และ mode 2 เนื่องจากขาดความเป็นไปได้ทางเทคนิค ส่วนประเทศที่เหลือนั้นมีข้อจำกัดเพียงเล็กน้อย

ส่วนบริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับด้านพลังงาน รัฐสมาชิกยังให้ข้อผูกพันไว้เช่นกัน เช่น การแจกจ่าย การก่อสร้าง การวิจัยและพัฒนา บริการให้คำปรึกษาด้านเทคนิคและทางวิทยาศาสตร์ บริการให้คำปรึกษาด้านการจัดการ และบริการการจัดสรรบุคลากร ในสาขาการก่อสร้างมีรัฐสมาชิก 46 ประเทศให้ข้อผูกพันใน "general construction work for civil engineering services" ในการประชุม WTO รอบอุรุกวัย

โดยสรุปแล้วข้อผูกพันที่รัฐสมาชิกให้ไว้ในสาขาพลังงานเป็นเพียงบริการที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน เช่น การให้คำปรึกษา การทำวิจัย และการก่อสร้าง เป็นต้น จึงเห็นได้ชัดว่าบริการพลังงานยังไม่มีเป็นประเด็นที่ทั่วโลกให้ความสำคัญในการเจรจามากนัก

9.5 การเจรจาบริการพลังงานในอาเซียน

ภายใต้กรอบการเจรจาสาขาบริการต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน ประเทศต่างๆ ได้ร่วมให้ข้อผูกพันในหลายเรื่อง เช่น บริการขนส่งทางอากาศ บริการขนส่งทางทะเล และบริการโทรคมนาคม เป็นต้น แต่ในบริการพลังงานมิได้มีการกล่าวถึงมากนัก ถึงแม้จะมีการประชุมรัฐมนตรีพลังงานอาเซียนหลายครั้ง แต่เนื้อหาการประชุมส่วนใหญ่เป็นในเชิงนโยบาย และกำหนดความร่วมมือในการลงทุนระหว่างอาเซียน

ในการประชุมรัฐมนตรีพลังงานอาเซียนครั้งที่ 16 ที่ฮานอยเมื่อปลายปี 2541 ได้มีมติเห็นชอบให้ดำเนินแผนปฏิบัติการความร่วมมือด้านพลังงานของอาเซียน (พ.ศ. 2542-2547) ในเรื่องโครงการเชื่อมโยงระบบสายส่งไฟฟ้าของอาเซียน และโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติในภูมิภาคอาเซียน (มีจุดเชื่อมต่อ เช่น ไทย-พม่า เวียดนาม-กัมพูชา ลาว-กัมพูชา ไทย-กัมพูชา) แม้ประเทศต่างๆ ในอาเซียนจะประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ แต่ประเทศต่างๆ ยืนยันที่จะพัฒนาเครือข่ายระบบพลังงานของอาเซียนต่อไปในการประชุมรัฐมนตรีพลังงานอาเซียนครั้งที่ 17 ที่กรุงเทพฯ

ในการประชุมครั้งที่ 17 ได้มีการเสนอแนะให้ศึกษาความเป็นไปได้ในเรื่องตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้าของอาเซียน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อภูมิภาคอาเซียนในแง่ที่ประเทศสมาชิกสามารถแบ่งกำลังการผลิต และการใช้ไฟฟ้าซึ่งกันและกันได้ ทำให้ไม่เกิดปัญหาการมีปริมาณไฟฟ้าสำรองที่มากเกินไป หรือหากประเทศใดมีความต้องการไฟฟ้าเร่งด่วนก็สามารถหาได้จากผู้ผลิตไฟฟ้าในอาเซียน เป็นการลดความเสี่ยงในการขาดแคลนพลังงาน และไม่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและการดำเนินธุรกิจของผู้บริโภค และภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ข้อดีอีกด้านหนึ่งคือหมู่ประเทศสมาชิกไม่จำเป็นต้องลงทุนสร้างโรงงานผลิตไฟฟ้าเอง หากมีกำลังการผลิตรวมในอาเซียนที่เพียงพออยู่แล้ว จึงเป็นการลดภาระของรัฐบาลได้ทางหนึ่ง ดังนั้นการมีตลาดกลางไฟฟ้าจะช่วยให้ผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพ สามารถผลิตไฟฟ้าได้เต็มกำลังการผลิตเพื่อสนองต่อความต้องการที่แท้จริงได้ ไม่มีอัตราการผลิตสำรองที่มากเกินไป และเกิดการประหยัดจากขนาด ซึ่งมีผลต่ออัตราค่าบริการไฟฟ้าที่สามารถลดลงได้ อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ยังคงเป็นไปได้ยากในปัจจุบัน เนื่องจากกิจการไฟฟ้าใน

แต่ละประเทศยังมีขนาดแตกต่างกันมาก หากมีการเปิดเสรีในตลาดกลางไฟฟ้าอาเซียนขึ้น จะทำให้ผู้ผลิตรายใหญ่มีความได้เปรียบ และมีอำนาจเหนือตลาดได้ ดังนั้นแต่ละประเทศควรปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าให้เกิดการแข่งขันกันภายในประเทศเสียก่อน จึงค่อยทำการเปิดเสรีทางพลังงาน อีกปัญหาของตลาดกลางไฟฟ้าอาเซียน คือ ต้องมีการเชื่อมต่อระบบโครงข่ายไฟฟ้าที่สมบูรณ์ทั่วประเทศอาเซียน รวมถึงต้องมีการวางแผนที่ดีในเรื่องระบบรักษาความปลอดภัยไฟฟ้าระหว่างอาเซียน

ถึงแม้ว่าประเทศต่างๆ ในอาเซียนจะไม่มีข้อผูกพันร่วมกันในสาขาบริการพลังงาน แต่มีประเทศหนึ่งในอาเซียนที่มีความก้าวหน้าในการยอมรับข้อผูกพันของ GATS นั่นคือ ประเทศมาเลเซีย โดยให้ข้อผูกพันในเรื่องการให้บริการคำปรึกษาด้านการจัดการที่เกี่ยวข้องกับพลังงานนอกรูปแบบ (non-conventional energy) ตามที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 9.3

9.6 ข้อเสนอความร่วมมือบริการพลังงานในอาเซียน

แม้กรอบการเจรจาภายในอาเซียน จะไม่ได้กล่าวถึงข้อตกลงในสาขาบริการพลังงานเท่าใดนัก แต่หมู่สมาชิกอาเซียนสามารถสร้างความร่วมมือด้านบริการที่เกี่ยวข้องกับพลังงานได้ เช่น การเปิดเสรีในเรื่องการว่าจ้างบุคลากรต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพภายในประเทศ (mode 4) ซึ่งจะมีการแลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และประสบการณ์ระหว่างผู้ชำนาญการภายในอาเซียน รวมถึงการให้คำปรึกษาทางด้านวิศวกรรม ด้านการวางระบบสายส่ง ด้านบริการส่งและการกระจายไฟฟ้า และอื่นๆ เป็นต้น การเปิดเสรีในการเคลื่อนย้ายบุคลากรนี้จะเป็นผลดีต่อประเทศสมาชิก เพราะสามารถให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ หากสมาชิกประเทศใดมีปัญหาขาดแคลนบุคลากรในด้านพลังงาน อีกทั้งเป็นการช่วยส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านพลังงานไปอย่างต่อเนื่อง

ส่วนการสร้างความร่วมมืออีกประการหนึ่งคือ การจัดตั้งตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้าอาเซียน ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดการแข่งขันในตลาดไฟฟ้าระหว่างบริษัทผลิตไฟฟ้าของรัฐ และบริษัทผลิตไฟฟ้าเอกชน รวมถึงผู้ค้าปลีกไฟฟ้าที่ต้องมีการแข่งขันในด้านการให้บริการที่มีคุณภาพ ดังนั้นตลาดกลางไฟฟ้าจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตและจำหน่าย รวมถึงช่วยให้ประเทศในอาเซียนมีพลังงานไฟฟ้าใช้อย่างเพียงพอ ลดความเสี่ยงในการขาดแคลนพลังงาน และไม่ต้องมีการสำรองไฟฟ้าที่มากเกินความจำเป็น อย่างไรก็ตามแต่ละประเทศคงต้องมีการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าในประเทศก่อน เพื่อให้พร้อมกับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้น ดังที่ได้เคยอธิบายไว้แล้วในหัวข้อที่แล้ว

สารบัญบทที่ 10

การบริการด้านวิชาชีพ (Professional Services)

หน้า

บทที่ 10 การบริการด้านวิชาชีพ (Professional Services) 343

10.1 **หลักการ** 343

10.2 **ความสำคัญของการบริการวิชาชีพ** 344

10.2.1 ลักษณะและรูปแบบของเศรษฐกิจ 344

10.2.2 การกีดกันด้านกฎหมาย (regulation barriers) 345

10.3 **ข้อผูกพันสาขาบริการทางธุรกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนใน** GATS 346

10.4 **ข้อผูกพันสาขาบริการทางธุรกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนใน** AFAS 347

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 10.1 อุปสรรคด้านการเปิดเสรีรายสาขาทางด้านบริการทางธุรกิจของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS, AFAS 348-356

บทที่ 10

การบริการด้านวิชาชีพ (Professional Services)

10.1 หลักการ

ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา ระบบเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนามีการขยายตัวอย่างรวดเร็วมีผลทำให้ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการขยายตัวตามไปด้วย ความต้องการในตลาดแรงงานของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งในอดีตมีความต้องการแรงงานชนชั้นกรรมาชีพที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยความชำนาญมากนัก ได้เปลี่ยนแปลงความต้องการดังกล่าวมาเป็นความต้องการบุคลากรที่มีความรู้และความชำนาญ หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพนั้นๆ มากขึ้น จึงทำให้เกิดการบริการทางวิชาชีพ (professional service) ขึ้น

การบริการทางวิชาชีพเป็นการให้บริการในรูปแบบตามความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจในประเทศหนึ่งๆ ตัวอย่างการบริการด้านวิชาชีพ ได้แก่ การบริการทางบัญชี การบริการทางวิศวกรรม การบริการทางสถาปัตยกรรม การบริการด้านกฎหมาย การบริการด้านคอมพิวเตอร์ และการบริการด้านโฆษณา เป็นต้น การบริการต่างๆ นี้บางส่วนเป็นการให้บริการแก่ผู้บริโภคโดยตรง บางประเภทของการบริการก็เป็นการตอบสนองต่อกระบวนการผลิต และการจำหน่ายในระบบเศรษฐกิจ ความต้องการทั้งของผู้บริโภคและผู้ที่ใช้ในกระบวนการผลิตจะเป็นตัวกำหนดสำคัญที่ทำให้การให้บริการเหล่านี้มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และผลประโยชน์แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการแสวงหาความอยู่รอดในระยะสั้นหรือเป็นการสร้างผลประโยชน์ในระยะยาวของธุรกิจนั้นๆ

ที่ผ่านมาการขยายตัวของการบริการวิชาชีพมักจะเป็นไปตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการดำเนินธุรกิจประเภทนี้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงมีกฎเกณฑ์และข้อปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อเป็นการรักษาคุณภาพ มาตรฐานของวิชาชีพไปด้วย เช่น การบริการด้านกฎหมาย การบริการด้านบัญชี การบริการทางวิศวกรรม การบริการทางสถาปัตยกรรม เป็นต้น ทั้งนี้จะมีกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม กฎเกณฑ์ทางตรง ได้แก่ การที่รัฐบาลมีการควบคุมโดยการออกกฎระเบียบโดยตรง ทางอ้อมได้แก่ การบังคับให้เป็นสมาชิกของสมาคมวิชาชีพนั้นๆ

โดยทั่วไป ในสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วของประเทศกำลังพัฒนานั้น การบริการวิชาชีพที่ตอบสนองในระบบเศรษฐกิจสำหรับผู้บริโภค และกระบวนการผลิต มักจะไม่มีความซับซ้อนมาก การบริการวิชาชีพที่ปรากฏอยู่จะเป็นการบริการวิชาชีพที่มีพื้นฐานง่ายๆ สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจที่เป็นไป แต่สำหรับในปัจจุบันประเทศกำลังพัฒนามีการขยายตัวอย่างรวดเร็วมีผลทำให้ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการขยายตัวอย่างรวดเร็วเช่นกัน จึงทำให้ตลาดแรงงานที่เป็นบริการวิชาชีพนี้มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วตามไปด้วย ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวใหม่และรวดเร็ว

10.2 ความสำคัญของการบริการวิชาชีพ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าแนวโน้มความต้องการการบริการวิชาชีพมีมากขึ้นนั้น โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนานั้น อย่างไรก็ดีแนวโน้มความต้องการว่าจะมีความต้องการมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานสำคัญดังนี้

10.2.1 ลักษณะและรูปแบบของเศรษฐกิจ

ลักษณะและรูปแบบของเศรษฐกิจของประเทศหนึ่ง ๆมีผลต่อความต้องการการบริการวิชาชีพ หากเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ เปิดหรือขยายตัวมากขึ้น ความต้องการการบริการวิชาชีพก็จะเพิ่มมากขึ้น และที่สำคัญ ความต้องการนี้อาจจะไม่จำกัดอยู่ที่ทรัพยากรบุคคลภายในประเทศเท่านั้น แต่อาจมีความต้องการผู้ที่มีความชำนาญจากต่างประเทศในสาขาหนึ่งๆ เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากบุคลากรในสาขาวิชานั้นๆ อาจมีไม่เพียงพอหรือขาดความชำนาญในสาขาวิชาชีพนั้นๆ นอกจากนี้เศรษฐกิจแบบเปิดเป็นสิ่งชักจูงให้บุคคลมีการเดินทางมากขึ้น โดยบุคคลดังกล่าวจะเดินทางมาโดยให้ความสำคัญในเชิงธุรกิจมากขึ้น ซึ่งหากเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ มีการเปิดตัวอย่างต่อเนื่องก็จะกลายเป็น International Service กลุ่มการบริการอาชีพที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ การบริการด้านวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม การบริการด้านกฎหมาย เป็นต้น

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดสำหรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มีผลทำให้เกิดความต้องการบุคลากรที่มีความชำนาญในสาขาอาชีพต่างๆ ได้แก่ การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในกลุ่มอาเซียน ทั้งในภาคการบริการและภาคอุตสาหกรรมมีความต้องการผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ และมีประสบการณ์ในสาขาอาชีพที่ส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวได้ ความต้องการของประเทศกลุ่มอาเซียนนั้นไม่ใช่ความต้องการเพียงแค่บุคลากรในประเทศเท่านั้น แต่มีความต้องการบุคลากรจากนอกประเทศด้วย ซึ่งในดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศในกลุ่มอาเซียนจะพบว่ามีรายจ่ายในการจ้างบุคลากร และเทคโนโลยีจากต่างประเทศอยู่ในระดับสูง ประเทศในกลุ่ม อาเซียนจึงเป็นผู้นำเข้าบุคลากรที่มีความชำนาญและมีประสบการณ์มากกว่าที่จะเป็นผู้ส่งออกบุคลากรผู้มีความชำนาญ

ในปัจจุบันนี้หลายๆ ประเทศในอาเซียนได้เปลี่ยนแนวทางจากเดิมที่เคยจ้างบุคลากรในสาขาการบริการด้านวิชาชีพจากต่างประเทศ มาเป็นการพัฒนาบุคลากรในประเทศในสาขาดังกล่าวให้มีความรู้ความชำนาญ และมีศักยภาพในการทำงานมากขึ้น ตัวอย่างเช่น ประเทศสิงคโปร์ ในปัจจุบันมีความพร้อมในด้านบุคลากรมากกว่าประเทศอื่นๆ ในอาเซียน ทั้งนี้ ประเทศสิงคโปร์ได้เน้นในเรื่องการศึกษาควบคู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพสู่ตลาดอาชีพ กล่าวได้ว่าประเทศสิงคโปร์เป็นตัวอย่างของการสร้างประเทศให้เป็นตลาดการบริการวิชาชีพ เพราะบุคลากรมีความพร้อมและความชำนาญ ประเทศใน อาเซียนหลายประเทศ เช่น มาเลเซีย ไทย และอินโดนีเซีย ต่างก็กระตือรือร้นในการที่จะพัฒนาบุคลากรของตนเองให้มีความรู้ความชำนาญมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม จำนวนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในประเทศยังไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด ดังนั้นประเทศเหล่านี้จึงยังจำเป็นที่จะต้องอาศัยบุคลากรด้านวิชาชีพจากต่างประเทศเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

การบริการด้านวิชาชีพไม่ได้มีความสำคัญเพียงแค่เรื่องในระดับประเทศเท่านั้น แต่ยังได้ขยายขอบเขตไปในระดับภูมิภาคและระดับโลก การบริการด้านวิชาชีพประเภทต่างๆ ได้เข้าไปสู่ตลาดแรงงานโลก สืบเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจของโลกเปิดมากขึ้น และมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการนำเข้าผู้ชำนาญการเป็นจำนวนมากในประเทศต่างๆ ก่อนวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในเอเชีย ความต้องการแรงงานประเภทบริการด้านวิชาชีพมี

ค่อนข้างสูง เพื่อตอบสนองต่อการเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมและภาคการประกอบการอื่นๆ แต่หลังจากวิกฤตเศรษฐกิจ แม้ว่าตลาดจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ผู้ชำนาญการยังมีความจำเป็นอยู่ไม่ได้ลดความสำคัญลงไป จะเห็นได้จากในตลาดนานาชาติ เช่น ในยุโรป มีการลงทุนเป็นอย่างมาก มีผลทำให้เศรษฐกิจเปิดซึ่งการที่เศรษฐกิจเปิด ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของแรงงานอย่างเสรี กอปรกับการเดินทางได้เปิดให้มีการไปมาได้สะดวกมากขึ้น จึงทำให้แรงงานซึ่งอาจอยู่ในรูปของนักท่องเที่ยวแล้วเข้ามาทำงานก็มีเพิ่มขึ้นด้วย

10.2.2 **การกีดกันด้านกฎหมาย** (regulation barriers)

เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อแนวโน้มการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของแรงงานด้านการค้าบริการ สำหรับประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไปดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า บริการวิชาชีพต่างๆ เริ่มมีบทบาทและขยายตัวมาก แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่าบริการวิชาชีพที่มีอยู่ในประเทศเหล่านี้มักจำกัดการแข่งขันกับต่างประเทศด้วยการตั้งกฎระเบียบต่างๆ เพื่อเป็นการปกป้องผลกระทบสาขาวิชาชีพต่างๆ เพื่อควบคุมบริการวิชาชีพที่มาจากต่างประเทศ เช่น ให้มีการกำหนดโควต้าการเข้ามาทำงานของผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ ให้มีการกำหนดเงื่อนไขหรือข้อบังคับที่บริษัทต่างชาติจะเข้ามาร่วมลงทุน เป็นต้น ทำให้การบริการวิชาชีพหลายประเภท หลายสาขา ไม่สามารถรับการตอบสนองจากบุคลากรผู้เชี่ยวชาญนอกประเทศ ในขณะเดียวกัน บุคลากรที่ให้บริการวิชาชีพให้สาขาเหล่านี้มีจำนวนไม่เพียงพอที่จะตอบสนองการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ผลที่ตามมาคือการขาดแคลนบุคลากรในสาขาวิชาชีพบางประเภทที่มีความต้องการสูงส่งผลกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจในประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาปัตยกรรม การบัญชี กฎหมาย การก่อสร้าง เป็นต้น

ภาวะกดดันทางด้านบริการวิชาชีพในบางสาขามีผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งเน้นการลงทุนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น กระตุ้นโดยการลงทุนจากต่างประเทศ ภาวะปกป้องบริการวิชาชีพดังกล่าวในหลายประเทศจึงนำมาซึ่งความขัดแย้งทางนโยบายเศรษฐกิจของการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ปรากฏว่าการบริการวิชาชีพในหลายประเทศในเอเชียตะวันออกที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วมีปัญหาความขัดแย้งเรื่องนโยบายดังกล่าวในขณะที่หลายประเทศเปิดเสรีทางการค้า การลงทุนจากต่างประเทศ แต่ปรากฏว่าในทางปฏิบัติแล้ว ประเทศเหล่านี้ยังค่อนข้างปิดตัวในเรื่องการบริการวิชาชีพในสาขาต่างๆ เช่น การบริการด้านวิศวกรรม ด้านสถาปัตยกรรม ด้านบัญชี ด้านกฎหมาย เป็นต้น

สำหรับกลุ่มประเทศอาเซียนหลายประเทศ เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม และฟิลิปปินส์ การตั้งกฎเกณฑ์หรือระเบียบสำหรับการเข้ามาของผู้ชำนาญการต่างประเทศยังคงมีให้เห็นอยู่อย่างชัดเจน ดังที่ปรากฏตารางข้อจำกัดที่ผูกพันไว้ภายใต้ GATS และ AFAS

ประเทศอินโดนีเซียได้มีการจำกัดการเข้าสู่ตลาดของสาขาวิชาชีพต่างๆ เช่น บริการให้คำแนะนำและปรึกษาเกี่ยวกับวิศวกรรม การติดตั้งคอมพิวเตอร์ การบริการทางสถาปัตยกรรม การบริการทางด้านวิศวกรรม เป็นต้น โดยให้มีการจำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ คือ ให้เป็นการดำเนินการในรูปแบบกิจการร่วมค้า และในบางสาขาวิชาชีพได้กำหนดว่าไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนั้นๆ ยกเว้นจะเข้ามาในตำแหน่ง ผู้อำนวยการและผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคเท่านั้น

ประเทศมาเลเซียมีการจำกัดการการเข้าสู่ตลาดของสาขาวิชาชีพในสาขาบริการด้านกฎหมาย การบริการบัญชี การบริการทางสถาปัตยกรรม การบริการทางวิศวกรรม การบริการคอมพิวเตอร์และการบริการที่เกี่ยวเนื่อง ฯลฯ

โดยจำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจและจำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ นอกจากนี้ในสาขาวิชาชีพของการบริการบัญชี บริการทางสถาปัตยกรรม บริการทางวิศวกรรม ได้มีการจำกัดประเภทและคุณสมบัติของบุคคล ให้มีการรับรองคุณสมบัติโดยหน่วยงานวิชาชีพ และต่ออายุทะเบียนอีกด้วย

ประเทศฟิลิปปินส์นั้นไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน GATS แต่ได้เสนอข้อผูกพันไว้ในกรอบของ AFAS โดยตั้งข้อจำกัดสำหรับการบริการด้านบัญชี ด้านสถาปัตยกรรม ด้านวิศวกรรม ฯลฯ ไว้ โดยมีเงื่อนไขการเข้าสู่ตลาด คือ ไม่อนุญาตให้บริษัทต่างชาติเข้ามาประกอบธุรกิจในด้านต่างๆ ดังกล่าวในฟิลิปปินส์ สำหรับการบริการด้านบัญชีนั้นให้ประกอบธุรกิจในรูปแบบของห้างหุ้นส่วน โดยห้างหุ้นส่วนจะต้องจดทะเบียนกับ Board of Accountancy Professional Regulation Commission (PRC) โดยที่หุ้นส่วนทุกคนต้องได้รับการรับรองจาก PRC.

ประเทศสิงคโปร์มีข้อจำกัดสำหรับการบริหารในสาขาด้านบัญชี การบริการด้านภาษี การบริการวิศวกรรม คือ จำกัดรูปแบบการดำเนินการ ยอมให้ธุรกิจต่างชาติเข้ามาประกอบการแต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ได้ระบุไว้ และกำหนดให้มีถิ่นฐานภายในสิงคโปร์

ประเทศเวียดนามได้มีการแสดงข้อจำกัดไว้ในการบริการ 4 สาขาอาชีพ ได้แก่ บริการทางวิศวกรรม บริการทางบัญชีและตรวจสอบบัญชี บริการด้านภาษี และบริการด้านกฎหมาย ซึ่งได้มีการจำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจ จำกัดคุณสมบัตของผู้บริการ จำกัดเงื่อนไขการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ จำกัดระยะเวลาประกอบการ

ประเทศไทยนั้นข้อจำกัดที่แสดงไว้ในตารางข้อผูกพัน GATS และ AFAS ในสาขาการบริการอาชีพ เช่น การบริการด้านวิศวกรรม ด้านสถาปัตยกรรม ด้านกฎหมาย ด้านคอมพิวเตอร์ และด้านบริการธุรกิจอื่นๆ มีเพียงเรื่องการจำกัดการถือหุ้นของต่างชาติซึ่งจะต้องไม่เกิน 49%

นอกจากประเทศในอาเซียนจะใช้ข้อผูกพันใน GATS และ AFAS เป็นเครื่องมือในการจำกัดการเข้ามาให้บริการด้านอาชีพแล้ว กฎหมายแต่ละประเทศ เช่น พระราชบัญญัติคนต่างด้าว ก็มีส่วนในการจำกัดให้บริการของบุคคลต่างชาติอีกด้วย

10.3 ข้อผูกพันสาขาบริการทางธุรกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนใน GATS

ในสาขาบริการทางธุรกิจประเทศอาเซียนโดยส่วนใหญ่ยังคงมีข้อจำกัดทั้งการเข้าสู่ตลาด (Market Access) และการประติบัติเยี่ยงคนชาติ (Nation Treatment) อยู่มาก กล่าวโดยรวมแล้วการเข้าสู่ตลาดของ mode 3 ยังมีการจำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจให้เป็นไปตามเงื่อนไขของแต่ละประเทศ จำกัดสัดส่วนผู้ถือหุ้น และจำกัดผู้ให้บริการเป็นต้น ส่วนใน mode 4 นั้น มักไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพในประเทศตน ยกเว้นเงื่อนไขตามที่ระบุไว้ให้สามารถกระทำได้ ส่วนการประติบัติเยี่ยงคนชาตินั้น ประเทศอาเซียนมีข้อจำกัดสำหรับคนต่างชาติเช่นกัน เช่น การจำกัดคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมประกอบการ จำกัดหุ้นส่วนต่างชาติ และจำกัดเงื่อนไขการดำเนินงาน เป็นต้น

ภายในกลุ่มอาเซียน ไทยเป็นประเทศที่ให้ข้อผูกพันในการเข้าสู่ตลาดในแต่ละสาขาบริการย่อยของ mode 3 มากที่สุด เช่น ไม่มีข้อจำกัดในการให้บริการทางกฎหมาย บัญชี สถาปัตยกรรม วิศวกรรม คอมพิวเตอร์ เป็นต้น เว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอนแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีความพร้อมรับบริการจากองค์กรธุรกิจต่างๆ ในสาขาบริการทางธุรกิจ แต่ใน mode 4 ไทยยังไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพในสาขาต่างๆ มากนัก หรืออาจต้องเป็น

ไปตามข้อผูกพันแนวนอนที่ระบุไว้ ส่วนการประติบัติเยี่ยงคนชาติของไทยนั้นยังมีการจำกัดสัดส่วนการถือหุ้นในทุกสาขาบริการธุรกิจ

การประติบัติกับคนต่างชาติของประเทศมาเลเซียนั้นแตกต่างจากไทยโดยสิ้นเชิง เพราะมาเลเซียไม่มีข้อจำกัดใน mode 3 เกือบทุกสาขาบริการ เช่น สาขาบริการด้านกฎหมาย บัญชี สถาปัตยกรรม วิศวกรรม เป็นต้น แสดงให้เห็นว่ามาเลเซียมีการประติบัติต่อบริษัทต่างชาติโดยเท่าเทียมกับบริษัทในประเทศ ซึ่งแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ที่ยังคงมีข้อจำกัดอยู่ แต่ใน mode 4 ยังมีหลายสาขาที่มาเลเซียประติบัติไม่เท่าเทียมกับคนในชาติ อาจมียกเว้นบุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด เช่น เป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ผ่านการรับรองคุณสมบัติ และจดทะเบียนกับองค์กรผู้ประกอบวิชาชีพแห่งมาเลเซีย แต่อย่างไรก็ตาม การเข้าสู่ตลาดของมาเลเซียยังคงมีข้อจำกัดอยู่ทั้งใน mode 3 และ mode 4 ในเรื่องจำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจ จำกัดการตั้งถิ่นฐาน และไม่อนุญาตให้คนต่างชาติประกอบธุรกิจเป็นต้น

10.4 ข้อผูกพันสาขาบริการทางธุรกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนใน AFAS

เมื่อดูข้อผูกพันใน AFAS จะเห็นว่าประเทศอาเซียนให้ข้อผูกพันน้อยกว่าที่ให้ใน GATS ในหลายสาขาบริการทางธุรกิจ โดยเฉพาะมาเลเซีย และไทยได้ให้ข้อผูกพันใน AFAS น้อยกว่าใน GATS มาก กล่าวคือ ประเทศมาเลเซียให้ข้อผูกพันเพียง 2 สาขาบริการเท่านั้น คือ บริการทางวิศวกรรม และบริการธุรกิจค้าส่งและค้าปลีก แต่อย่างไรก็ตามทั้ง 2 สาขานี้มีข้อแตกต่างจาก GATS เพราะมีการลดข้อจำกัดใน mode 3 ของการเข้าสู่ตลาดบริการวิศวกรรม โดยผู้ให้บริการ Multimedia Super Corridor สามารถให้บริการด้านนี้ได้ ส่วนบริการธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกเป็นข้อผูกพันที่ให้เพิ่มเติมโดยมีการจำกัดการดำเนินการ และจำกัดจำนวนและคุณสมบัติของผู้ให้บริการ ซึ่งสาขาบริการนี้ไม่ได้ให้ไว้ใน GATS

สำหรับไทยมีการให้ข้อผูกพันเพียง 3 สาขา คือ สาขาการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ การวิจัยและพัฒนาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และบริการให้คำปรึกษาด้านการจัดการ ซึ่งทั้ง 3 สาขานี้ไทยมิได้ให้ข้อผูกพันไว้ใน GATS แต่ให้ข้อผูกพันเฉพาะในหมู่สมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะใน mode 4 ไทยไม่มีข้อจำกัดในการประติบัติเยี่ยงคนชาติ แต่ยังคงมีข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดอยู่

อย่างไรก็ตามในข้อผูกพัน AFAS ก็มีก้าวหน้าอยู่บ้าง เพราะมีถึง 3 ประเทศที่ได้ให้ข้อผูกพันใน AFAS โดยมิได้ให้ข้อผูกพันใน GATS นั่นคือ ประเทศฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และเวียดนาม โดยทั้ง 3 ประเทศให้ข้อผูกพันที่เหมือนกันในเรื่องบริการด้านวิศวกรรม แต่มีความแตกต่างในข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาดใน mode 3 และ mode 4 ส่วนข้อจำกัดในการประติบัติเยี่ยงคนชาติมีเพียงสิงคโปร์เพียงประเทศเดียวที่ไม่มีข้อจำกัดใน mode 3

ตารางที่ 10.1 อุปสรรคด้านการเปิดเสรีรายสาขาทางด้านบริการทางธุรกิจของประเทศใน ASEAN ตามตารางแสดงข้อผูกพันใน GATS, AFAS

ประเทศ/สาขาย่อย	GATS		AFAS	
อินโดนีเซีย	**ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด**	**ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ**	**ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด**	**ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ**
ก. บริการให้คำแนะนำและปรึกษาเกี่ยวกับวิศวกรรม ข. บริการออกแบบวิศวกรรมโรงงานและกระบวนการผลิต ค. บริการจัดการโครงการที่ไม่ใช่เรื่องก่อสร้าง ง. บริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการติดตั้งคอมพิวเตอร์ จ. บริการเกี่ยวกับการใช้ซอฟท์แวร์ ฉ. บริการสหสาขาเกี่ยวกับการวิจัยและการพัฒนา โดยจำกัดแต่เฉพาะกิจกรรมอุตสาหกรรม ช. บริการทดสอบทางเทคนิคและบริการการวิเคราะห์ ซ. บริการเกี่ยวกับการผลิต ฌ. บริการซ่อมบำรุง (ไม่รวมถึงเรือเดินทะเล เครื่องบิน และอุปกรณ์การเดินทางอื่น)	1. ไม่อนุญาตให้ต่างชาติเข้ามาให้บริการในโครงการที่รัฐบาลให้เงินสนับสนุน 2. ไม่อนุญาตให้ต่างชาติเข้ามาให้บริการในโครงการที่รัฐบาลให้เงินสนับสนุน 3. จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ 4. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพให้บริการ ยกเว้นในตำแหน่งผู้อำนวยการ และผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิค	1. จำกัดคุณสมบัติ โดยไม่ได้กำหนดข้อจำกัดแก่คนต่างชาติ แต่จำกัดคนอินโดนีเซียต้องเป็นสมาชิกของสมาคมผู้ให้คำปรึกษาแห่งอินโดนีเซีย 2. ตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	1 ไม่มีข้อจำกัด มีลักษณะเป็น GATS Plus 2 ไม่มีข้อจำกัด มีลักษณะเป็น GATS Plus 3. จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจเช่นเดียวกับที่ผูกพันไว้ใน GATS 4. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้ เช่นเดียวกับที่ผูกพันไว้ใน GATS	เหมือนใน GATS
บริการทางสถาปัตยกรรม บริการทางวิศวกรรม บริการ Integrated Engineering บริการการวางผังเมือง	1. จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ 2. จำกัดตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	1. จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจและคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมประกอบการ และกำหนดเงื่อนไขทางทะเบียน 2. ตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
บริการด้านกฎหมาย	1. จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ และจำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ 2. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ให้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส, ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ อีกทั้งยังจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	1. ไม่มีข้อจำกัด 2. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 349)

ตารางที่ 10.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	GATS		AFAS	
มาเลเซีย	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ
บริการบัญชี, ตรวจสอบบัญชี และรักษาบัญชีเอกสาร	1. จำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจ และจำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ 2. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพได้ เว้นแต่บุคคลที่กำหนดไว้ในตารางแนวนอน จำกัดประเภทและคุณสมบัติของบุคคล และจำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ	1. จำกัดเงื่อนไขการดำเนินงาน 2. จำกัดเงื่อนไขการดำเนินงาน 3. ไม่มีข้อจำกัด 4. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
บริการทางสถาปัตยกรรม	1. จำกัดผู้ให้บริการ คือบุคคลธรรมดาเท่านั้นที่ให้บริการได้ (นิติบุคคลไม่สามารถกระทำได้) 2. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่บุคคลที่กำหนดไว้ในตารางแนวนอน และจำกัดประเภทและคุณสมบัติของบุคคล	1. จำกัดเงื่อนไขการดำเนินงาน 2. จำกัดเงื่อนไขการดำเนินงาน 3. ไม่มีข้อจำกัด 4. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
บริการทางวิศวกรรม	1. จำกัดผู้ให้บริการคือบุคคลธรรมดาเท่านั้น (นิติบุคคลไม่สามารถให้บริการได้) 2. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่บุคคลที่กำหนดไว้ในตารางแนวนอน และจำกัดประเภทและคุณสมบัติของบุคคล	1. จำกัดเงื่อนไขการดำเนินงาน 2. จำกัดเงื่อนไขการดำเนินงาน 3. ไม่มีข้อจำกัด 4. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด	1. จำกัดผู้ให้บริการ แตกต่างจาก GATS คือ Multimedia Super Corridor ให้บริการประเภทนี้ได้ มิใช่แต่เพียงผู้ให้บริการจะต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น 2. เช่นเดียวกับที่ผูกพันไว้ใน GATS	เหมือนใน GATS
บริการ Integrated Engineering	1. จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ สัดส่วนหุ้นต่างชาติ และสถานภาพขององค์กรธุรกิจ 2. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่บุคคลที่กำหนดไว้ในตารางแนวนอน จำกัดประเภทและคุณสมบัติของบุคคล และจำกัดระยะเวลาการให้บริการ	1. จำกัดเงื่อนไขการดำเนินงาน 2. จำกัดเงื่อนไขการดำเนินงาน 3. ไม่มีข้อจำกัด 4. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
บริการความชำนาญพิเศษทางการแพทย์	3. จำกัดผู้ให้บริการ คือ บุคคลธรรมดาเท่านั้น(นิติบุคคลต่างชาติไม่สามารถให้บริการได้) 4. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเข้ามาและทำงานชั่วคราว โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้	1. โดยทั่วไปไม่มีข้อจำกัด ยกเว้นบางลักษณะ	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 350)

ตารางที่ 10.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	GATS		AFAS	
มาเลเซีย	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ
<u>บริการคอมพิวเตอร์และบริการที่เกี่ยวเนื่องอื่นๆ</u> บริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการติดตั้งคอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์	- จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ และจำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ - ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษและผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ และจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	1. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
บริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ซอฟท์แวร์ บริการฐานข้อมูล	- จำกัดสัดส่วนของผู้ถือหุ้นของต่างชาติในบริษัทกิจการร่วมค้าจะต้องไม่เกินกว่า 30 % - ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษและผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ และจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	1. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
บริการพัฒนาซอฟท์แวร์คอมพิวเตอร์	3. ไม่มีข้อจำกัด 4. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้ เงื่อนไขที่กำหนดไว้ และจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	1. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 351)

ตารางที่ 10.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	GATS		AFAS	
มาเลเซีย	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ
<u>บริการวิจัยและพัฒนา</u> บริการพัฒนาการทดลองและวิจัยด้านสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา	1. จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ จำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ และจำกัดสัดส่วนหุ้นต่างชาติในบริษัทกิจการร่วมค้าต้องไม่เกินกว่า 30% 2. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษและผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้ เงื่อนไขที่กำหนดไว้ และจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	1. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
<u>บริการทางธุรกิจอื่นๆ</u> บริการโฆษณา บริการให้คำปรึกษาด้านการจัดการ บริการที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมและการประมง บริการที่เกี่ยวกับการผลิต บริการวิเคราะห์และทดสอบทางเทคนิค บริการวิจัยตลาดและสำรวจความคิดเห็นสาธารณะ	1. จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ จำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ และจำกัดสัดส่วนหุ้นต่างชาติในบริษัทกิจการร่วมค้าต้องไม่เกินกว่า 30% 2. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษและผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้ เงื่อนไขที่กำหนดไว้ และจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	1. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
บริการจัดหาสถานศึกษาให้แก่นักเรียน	1. ไม่มีข้อจำกัด 2. เป็นไปตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	1. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
บริการการแปลภาษาและการตีความ	1. จำกัดผู้ให้บริการ คือ บุคคลธรรมดาเท่านั้น (นิติบุคคลต่างชาติไม่สามารถให้บริการได้) 2. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเข้ามาและทำงานชั่วคราว โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้	1. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 352)

ตารางที่ 10.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	GATS		AFAS	
มาเลเซีย	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ
บริการที่เกี่ยวกับการจัดประชุมและแสดงสินค้า บริการจัดภูมิทัศน์ ภูมิประเทศ	1. จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ จำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ และจำกัดสัดส่วนหุ้นต่างชาติในบริษัทกิจการร่วมค้าต้องไม่เกินกว่า 30% 2. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพนี้ได้ เว้นแต่เข้ามาและทำงานชั่วคราวในลักษณะโอนย้ายตำแหน่งภายในองค์กรในตำแหน่งผู้จัดการอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และผู้มาติดต่องานเฉพาะกิจ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ และจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และกำหนดระยะเวลาการจ้างงานขั้นต่ำ 1 ปี	1. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
บริการดำเนินงานสำนักงานใหญ่ (OHQ)	1. จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ จำกัดการตั้งถิ่นฐานของผู้ให้บริการ และจำกัดลักษณะการดำเนินงาน 2. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพเหล่านี้ เว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอน	1. คนต่างชาติไม่ได้รับการประติบัติเยี่ยงคนชาติเนื่องจากขาดความเป็นไปได้ทางเทคนิค 2. คนต่างชาติไม่ได้รับการประติบัติเยี่ยงคนชาติเนื่องจากขาดความเป็นไปได้ทางเทคนิค 3. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่กำหนดไว้ในส่วนของการเข้าสู่ตลาด	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
บริการธุรกิจค้าส่งและค้าปลีก	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน GATS	จำกัดการดำเนินการ จำกัดจำนวนและคุณสมบัติผู้ให้บริการ	1. ไม่ผูกพัน 2. ไม่ผูกพัน
ประเทศ/สาขาย่อย	GATS		AFAS	
ฟิลิปปินส์	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ
บริการตรวจสอบบัญชี บริการด้านสถาปัตยกรรม บริการวางแผน (ผัง) เมือง บริการสถาปัตยกรรมภูมิทัศน์ บริการออกแบบภายในเป็นพิเศษ บริการด้านวิศวกรรม	ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	3. จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ และคุณสมบัติผู้ให้บริการ 4. ไม่ผูกพัน	3. ไม่ผูกพัน 4.ไม่ผูกพัน

(ต่อหน้า 353)

ตารางที่ 10.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	GATS		AFAS	
สิงคโปร์	**ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด**	**ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ**	**ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด**	**ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ**
บริการด้านวิศวกรรม ซึ่งประกอบด้วย - วิศวกรรมโยธา - วิศวกรรมการผลิต - วิศวกรรมเครื่องกล - วิศวกรรมไฟฟ้า - วิศวกรรมอิเล็คทรอนิคส์ - วิศวกรรมอากาศยาน - วิศวกรรมทางทะเล - วิศวกรรมสถาปัตยกรรมทางทะเล - วิศวกรรมอุตสาหการ - วิศวกรรมเคมี	ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	. ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	1. จำกัดเงื่อนไขภายในองค์กรธุรกิจ จำกัดคุณสมบัติของบุคลากรภายในองค์กรธุรกิจ จำกัดเงื่อนไขการถือหุ้นและจำกัดเงื่อนไขในการควบคุมและจัดการ 2. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพให้บริการประเภทนี้ (ไม่ผูกพันเว้นแต่ที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน)	1. กำหนดว่าวิศวกรรมควรตั้งถิ่นฐานในสิงคโปร์ 3. ไม่มีข้อจำกัด 4. ไม่ผูกพัน
ประเทศ/สาขาย่อย	**GATS**		**AFAS**	
ไทย	**ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด**	**ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ**	**ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด**	**ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ**
บริการวิชาชีพ บริการทางกฎหมาย บริการทางด้านบัญชี บริการด้านสถาปัตยกรรม บริการด้านการวางผังเมือง และบริการภูมิสถาปัตยกรรม	1. ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอน 2. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพ	1. จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น 2. ไม่ผูกพัน	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
บริการทางวิศวกรรม	1. ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอน 2. เป็นไปตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน และไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพวิศวกรโยธา	1. จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
บริการคอมพิวเตอร์และบริการที่เกี่ยวข้อง บริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการติดตั้งฮาร์ดแวร์คอมพิวเตอร์ บริการเกี่ยวกับการใช้ซอฟท์แวร์ (ไม่รวมถึงการเขียนโปรแกรมและบำรุงรักษาระบบ) บริการประมวลผลข้อมูล (ไม่รวมถึงการสร้างเครือข่ายโทรคมนาคมสาธารณะ) บริการฐานข้อมูล (ไม่รวมถึงการสร้างเครือข่ายโทรคมนาคมสาธารณะ	1. ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ที่ระบุในตาราง แนวนอน 2. เป็นไปตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	1. จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 354)

ตารางที่ 10.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	GATS		AFAS	
ไทย	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดการประดิบัติเยี่ยงคนชาติ	ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด	ข้อจำกัดการประดิบัติเยี่ยงคนชาติ
บริการการเช่าที่ไม่ได้ดำเนินการในรูปสถานประกอบการ (Rental / Leasing Services without Operators)				
บริการการเช่า(Rental Services) เครื่องจักรกลการเกษตร เครื่องจักรกลที่ใช้ในการก่อสร้าง เครื่องจักรกลที่ใช้ในสำนักงาน เครื่องมือและเครื่องจักรกลอื่นๆ บริการการเช่า (Leasing Services) เครื่องจักรกลการเกษตร เครื่องจักรกลที่ใช้ในการก่อสร้าง เครื่องจักรกลที่ใช้ในสำนักงาน เครื่องมือ และเครื่องจักรกลอื่นๆ	1. ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ที่ระบุในตาราง แนวนอน 2. เป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	1. จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS
บริการทางธุรกิจอื่นๆ บริการโฆษณา บริการวิจัยการตลาดและสำรวจความคิดเห็นสาธารณะ บริการให้คำปรึกษาด้านการจัดการทั่วไป บริการทดสอบและวิเคราะห์ทางเทคนิค บริการที่เกี่ยวกับเกษตรกรรม บริการที่เกี่ยวกับป่าไม้ บริการที่เกี่ยวกับการประมง บริการบำรุงรักษา และซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์สำนักงานและคอมพิวเตอร์ บริการการแปลและการตีความภาษา	1. ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ที่ระบุในตาราง แนวนอน 2. เป็นไปตามที่ระบุในตารางแนวนอน	1. จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันไว้ใน AFAS

(ต่อหน้า 355)

ตารางที่ 10.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	GATS		AFAS	
ไทย	**ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด**	**ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ**	**ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด**	**ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ**
<u>การวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์</u> ประกอบด้วย 1) การพัฒนาการทดลองและวิจัยวิทยาศาสตร์กายภาพ 2) การพัฒนาการทดลองและวิจัยเคมีและชีวะวิทยา 3) การพัฒนาการทดลองและวิจัยวิศวกรรมและเทคโนโลยี 4) การพัฒนาการทดลองและวิจัยวิทยาศาสตร์การเกษตร 5) การพัฒนาการทดลองและวิจัยวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ด้านอื่น	ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	1.จำกัดตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน 2. จำกัดตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	3. จำกัดสัดส่วนผู้ถือหุ้น 4.ไม่มีข้อจำกัด
<u>การวิจัยและพัฒนาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์</u> ประกอบด้วย 1) การพัฒนาการทดลองและวิจัยด้านเศรษฐกิจ 2) การพัฒนาการทดลองและวิจัยด้านกฎหมายและ 3) การพัฒนาการทดลองและวิจัยด้านอักษรศาสตร์ <u>บริการให้คำปรึกษาด้านการจัดการ</u> ประกอบด้วย 1) การจัดการด้านการเงิน (ไม่รวมถึงภาษีทางธุรกิจ) 2) การจัดการทรัพยากรมนุษย์	ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	1.จำกัดตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน 2. จำกัดตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน	3. จำกัดสัดส่วนผู้ถือหุ้น 4.ไม่มีข้อจำกัด
บริการที่เกี่ยวกับเหมืองแร่น้ำมันและก๊าซ	1. ไม่มีข้อจำกัด เว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอน 2. เป็นไปตามที่ระบุไว้ในตารางแนวนอน และไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามาประกอบวิชาชีพวิศวกรโยธา	1. จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS
บริการทดลองวิเคราะห์ดิน	1. ไม่มีข้อจำกัดเว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอน 2. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามา ประกอบวิชาชีพ	1. จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น 2. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS
บริการบรรจุหีบห่อ บริการจัดพิมพ์เผยแพร่และการพิมพ์	1. ไม่มีข้อจำกัดเว้นแต่ที่ระบุในตารางแนวนอน 2. ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติเข้ามา ประกอบวิชาชีพ	1. จำกัดสัดส่วนการถือหุ้น 2. คนต่างชาติได้รับการประติบัติไม่ทัดเทียมคนชาติ	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS	ไม่ได้แสดงข้อผูกพันใน AFAS

(ต่อหน้า 356)

ตารางที่ 10.1 (ต่อ)

ประเทศ/สาขาย่อย	GATS		AFAS	
เวียดนาม	**ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด**	**ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ**	**ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด**	**ข้อจำกัดการประติบัติเยี่ยงคนชาติ**
บริการทางวิศวกรรม	ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	1. จำกัดรูปแบบองค์กรธุรกิจ จำกัดคุณสมบัติของผู้ให้บริการ และจำกัดเงื่อนไขการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ 2. จำกัดตำแหน่งผู้ให้บริการ	1. จำกัดประเภทงาน 2. ตามข้อผูกพันแนวนอน
บริการทางบัญชีตรวจสอบบัญชี บริการทางภาษีอากร	ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	1. ไม่มีการให้บริการข้ามพรมแดน เนื่องจากขาดความเป็นไปได้ทางเทคนิค 2. ไม่มีข้อจำกัด เฉพาะผู้ให้บริการที่ได้รับความเห็นชอบ 3. จำกัดจำนวนบริษัทที่ชาวต่างชาติที่ลงทุนอยู่แล้วในเวียดนามจนถึงปี 2000 4. จำกัดคุณสมบัติของผู้ให้บริการตรวจสอบบัญชี	1. จำกัดผู้รับบริการ และรูปแบบในการจัดตั้งองค์กรธุรกิจ 2. ไม่ผูกพัน
บริการด้านกฎหมาย	ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	ไม่ปรากฏข้อผูกพันใน GATS	1. จำกัดรูปแบบขององค์กร จำนวนองค์กรธุรกิจ และระยะเวลาประกอบ 2. จำกัดคุณสมบัติผู้ให้บริการ และคุณสมบัติของหัวหน้าสำนักงานกฎหมาย	1. จำกัดการจ้างงานคนเวียดนาม และเงื่อนไขการดำเนินงาน 2. จำกัดประเภทงานบริการ

ภาคที่ 4

ข้อเสนอแนะ

สารบัญบทที่ 11

สรุปและแนวทางการร่วมมือระหว่างอาเซียน

หน้า

บทที่ 11 สรุปและแนวทางการร่วมมือระหว่างอาเซียน....361

11.1 ข้อสรุปหลักด้านการค้าบริการ....361

11.2 ข้อสรุปด้านกฎหมาย....363

11.3 ข้อสรุปด้านสถาบัน....364

11.4 สรุปผลการศึกษารายสาขาบริการ....365

ก. การเปิดเสรีการขนส่งทางอากาศ....365

ข. การเปิดเสรีบริการการขนส่งทางทะเล....366

ค. การเปิดเสรีบริการโทรคมนาคม....368

ง. การเปิดเสรีธุรกิจการธนาคาร....370

จ. การเปิดเสรีการค้าบริการการท่องเที่ยว....372

ฉ. การเปิดเสรี การบริการด้านวิชาชีพ....373

11.3 ข้อเสนอแนะ....375

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 11.1 เปรียบเทียบข้อผูกพัน AFAS กับ GATS ตามจำนวนสาขาย่อย....374

บทที่ 11

สรุปและแนวทางการร่วมมือระหว่างอาเซียน

ผลการศึกษาพบว่าความพยายามเปิดเสรีการค้าภาคบริการยังไม่ประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ วิธีการเจรจาการค้าภาคบริการทั้งในเวทีพหุภาคี (หรือ GATS) เวที APEC และ อาเซียนยังคงเป็นวิธีที่มีจุดอ่อนสำคัญทำให้ประเทศต่างๆ ไม่จำเป็นต้องเปิดเสรีภาคบริการในสาขาที่ตนไม่ต้องการจะเปิดตลาดได้ การวัดดัชนีการเปิดเสรีทั้งจากข้อผูกพันที่เกิดจากการเจรจาในกรอบ GATS และกรอบ AFAS พบว่าค่าดัชนีการเปิดเสรีของสาขาย่อยส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง หลายประเทศรวมทั้งประเทศพัฒนาแล้วยังไม่ยอมยึดหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) และหลักการประติบัติเยี่ยงคนชาติ (national treatment) ซึ่งนับว่าเป็นการขัดแย้งกับหลักการค้าเสรีของ WTO การเจรจายังมีลักษณะเป็นการเจรจาระดับทวิภาคี และเป็นลักษณะต่างตอบแทน (หรือยื่นหมูยื่นแมว) ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวทางการค้าเสรี วิธีการเจรจาเช่นนี้นอกจากจะไม่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อผู้บริโภคแล้ว ในหลายกรณียังทำให้ประเทศกำลังพัฒนาเสียเปรียบประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจแต่ก่อนที่จะให้ข้อเสนอแนะ จะขอสรุปผลการศึกษาที่สำคัญก่อน

11.1 ข้อสรุปหลักด้านการค้าบริการ

- สาขาบริการเป็นตลาดที่ยังมีการเปิดเสรีการค้าที่จำกัดมาก โดยเฉพาะในกรณีของบริการสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น การขนส่ง สื่อสาร และพลังงาน ทั้งนี้เพราะบริการเหล่านี้มักถูกมองว่าเป็นบริการสังคมที่มีรัฐเป็นผู้ดำเนินการ ในกลุ่มประเทศอาเซียน สิงคโปร์เป็นประเทศที่เปิดเสรีตลาดบริการมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีพื้นที่และประชากรน้อยมากจึงมีขนาดตลาดภายในที่เล็กเกินกว่าที่จะคุ้มครอง ในทางตรงกันข้าม ผู้ประกอบการในสิงคโปร์กลับต้องขวนขวายที่จะแย่งชิงตลาดในต่างประเทศทำให้ผู้ประกอบการสิงคโปร์มีศักยภาพสูงในการแข่งขัน

- ในทางตรงกันข้าม รัฐบาลอาเซียนอื่นๆ กลับมีแนวนโยบายที่จะคุ้มครองผู้ประกอบการท้องถิ่นในหลายสาขาบริการ ทำให้ไม่มีการแข่งขันในตลาดบริการเหล่านี้เท่าที่ควร เนื่องจากการแข่งขันด้านบริการจำเป็นที่จะต้องมี commercial presence เพื่อเป็นการจำกัดการแข่งขันจากต่างประเทศ ประเทศสมาชิกจะมีข้อจำกัดในการโยกย้ายเงินทุนและแรงงานระหว่างประเทศ โดยมีข้อจำกัดเกี่ยวกับหุ้นส่วนต่างชาติ (mode 3) และการจ้างงานคนต่างด้าว (mode 4) ในแทบทุกสาขาบริการ

- แนวนโยบายการเปิดเสรีด้านบริการของอาเซียนในอดีตมิได้เกิดจากแรงกดดันของ WTO แต่เกิดจากนโยบายเปิดเสรีเพียงฝ่ายเดียวของรัฐเอง ไม่ว่าจะเป็นการเปิดเสรีบริการโทรคมนาคมในมาเลเซียและฟิลิปปินส์ในปี ค.ศ. 1995 หรือ การยกเลิกข้อจำกัดหุ้นส่วนต่างชาติในสาขาการธนาคารในประเทศไทยก็ดี ยกเว้นในกรณีของ สิงคโปร์ที่เปิดเสรีตลาดโทรคมนาคมในปี 2000 ตามข้อผูกพันใน WTO ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปิดเสรีสาขาบริการเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหวด้านการเมืองสูง นอกจากนี้แล้ว การ

เจรจาด้านบริการ ใน WTO ยังเป็นการเจรจาหลายฝ่าย โดยรัฐสมาชิกสามารถเลือกที่จะเข้าหรือไม่เข้าเจรจาก็ได้ ทำให้ไม่มีแรงกดดันเท่าใดนัก ทำให้สมาชิกอาเซียนไม่ได้ให้ความสำคัญในการที่จะให้ข้อผูกพันในหลายสาขาบริการเท่าใดนัก

- จากการวิเคราะห์ข้อผูกพันของอาเซียนพบว่า ฟิลิปปินส์จะเป็นประเทศที่ให้ข้อผูกพันที่มีความก้าวหน้ามากที่สุด โดยเฉพาะใน mode 3 กล่าวคือ ฟิลิปปินส์จะมีนโยบายด้านการลงทุนที่ค่อนข้างเสรี ในทางตรงกันข้าม สิงคโปร์จะให้ข้อผูกพันน้อยที่สุดแม้ในทางปฏิบัติจะมีนโยบายการค้าบริการที่ค่อนข้างเสรีแล้วก็ตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรัฐบาลสิงคโปร์ต้องการจะรักษาสิทธิในการที่ใช้มาตรการที่อาจเป็นการจำกัดการค้าบริการที่เสรีในอนาคตไว้ ประเทศไทยจะให้ข้อผูกพันในหลายสาขาบริการเพราะเป็นประเทศเดียวในอาเซียนที่ขอยกเว้นจาก MFN เกือบทุกสาขาบริการทำให้สามารถ "เลือกเปิด" ได้ อินโดนีเซียและมาเลเซียจะให้ข้อผูกพันน้อยในสาขาบริการย่อย

- โดยทั่วไปแล้ว ข้อผูกพันใน AFAS จะไม่ดีไปกว่าใน GATS เท่าใดนัก โดยเฉพาะในสาขาบริการที่อาเซียนต้องการจะคุ้มครองผู้ประกอบการท้องถิ่น เช่น บริการขนส่งทางอากาศ และบริการโทรคมนาคม โดยเฉพาะในกรณีของบริการโทรคมนาคม ข้อผูกพันใน AFAS จะน้อยกว่าใน GATS ในบางกรณีด้วยซึ่งแสดงให้เห็นว่า สมาชิกไม่ได้จริงจังกับการเปิดเสรีในอาเซียนด้วยกัน ในกรณีของการขนส่งทางอากาศ สมาชิกจะให้ข้อผูกพันเพิ่มเติมในบางสาขา แต่จะไม่ผูกพัน mode 3 และ mode 4 ทำให้ข้อผูกพันเพิ่มเติมไม่มีความสำคัญเท่าใดนัก

- ความล่าช้าในการเปิดเสรีภายในภูมิภาคทำให้ประเทศสมาชิกที่ต้องการผลักดันการเปิดเสรี เช่น ในสาขาบริการขนส่งทางอากาศ สิงคโปร์ไม่สามารถรีรอได้ สิงคโปร์จึงทำข้อตกลง open sky policy ในลักษณะทวิภาคีกับสหรัฐอเมริกา ทำให้ประเทศไทยต้องตื่นตัวมากขึ้นเพราะสิงคโปร์อาจแย่งการเป็นศูนย์กลางการบินจากไทยไปได้ มาเลเซียก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน ทำให้รัฐบาลทำข้อตกลง open sky policy กับสหรัฐอเมริกาเช่นกันในช่วงเวลาไม่นานต่อมา

- ในสาขาบริการโทรคมนาคมก็เช่นกัน ข้อตกลงโทรคมนาคมพื้นฐานช่วยผลักดันให้มีการเปิดเสรีที่รวดเร็วขึ้นในสิงคโปร์ ทำให้มีสมาชิกที่ยังมีการผูกขาดในตลาด เช่น ไทยและอินโดนีเซียมีความจำเป็นต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อที่จะแข่งขันกับเพื่อนบ้าน

- ความร่วมมือในสาขาโทรคมนาคมในอาเซียนควรจะเน้นในการแลกเปลี่ยนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญตลอดจนผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านบริหาร ทั้งนี้เพราะธุรกิจนี้เป็นธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีสื่อสาร จึงต้องพึ่งพาแรงงานที่มีทักษะในด้าน IT มาก สำหรับด้านเงินทุนควรเปิดแบบ MFN เพราะอาเซียนต้องการเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุด

- ความร่วมมือในสาขาการขนส่งทางอากาศควรเน้นการเพิ่มการแข่งขันในภูมิภาค เพื่อที่จะเป็นการกระตุ้นให้สายการบินอาเซียนที่ยังคงผูกขาดต้องขวนขวายที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อรองรับการเปิดเสรีในวงกว้างในอนาคต โดยอาจพิจารณา regional open sky policy ในขณะเดียวกัน อาเซียนควรส่งเสริมให้มีการลงทุนระหว่างกันในสาขาบริการย่อยด้านการขนส่งทางอากาศ

- สาขาบริการขนส่งทางน้ำเป็นสาขาบริการที่สมาชิกอาเซียน (ยกเว้นสิงคโปร์) ไม่มีศักยภาพในการแข่งขัน จึงไม่มีแนวนโยบายเชิงอนุรักษ์นิยมเช่นในกรณีของสาขาขนส่งทางอากาศและโทรคมนาคม ข้อผูกพันใน AFAS ในสาขาบริการนี้จึงก้าวหน้ากว่าใน GATS พอควร ความร่วมมือในด้านการขนส่งทางน้ำในอาเซียนคงเป็นในลักษณะของการต้านอำนาจผูกขาดของ liner conference หรือการลดการแข่งขันในการให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีในการจดทะเบียนเรือ

- สำหรับสาขาพลังงาน อาเซียนมีเป้าหมายที่จะมีความร่วมมือกันในการพัฒนาธุรกิจการผลิตไฟฟ้าร่วมกัน (เช่น power pool) มากกว่าที่จะกดดันให้มีการเปิดเสรีในสาขานี้ ทั้งนี้เพราะอาเซียนเองก็มิได้มีความต้องการที่จะลงทุนในธุรกิจการไฟฟ้าเท่าใดนัก

- โดยสรุปแล้ว อาเซียนยังไม่ให้ความสำคัญแก่ AFAS เท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาเซียนยังคงยึดนโยบายการคุ้มครองธุรกิจท้องถิ่นและไม่ได้ให้ความสำคัญในเปิดเสรีในระดับภูมิภาค

11.2 ข้อสรุปด้านกฎหมาย

- กฎหมายด้านการค้าบริการของทุกประเทศต่างก็มีวัตถุประสงค์ในการรักษาผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก ทุกประเทศจะมีกฎหมายจำกัดสาขาที่ชาวต่างประเทศจะเข้ามาให้บริการในรูปของรายการสาขาต้องห้าม (negative list) และจำกัดการทำงานของคนต่างชาติ ดังนั้นการวิเคราะห์ตารางข้อผูกพันจึงพบว่า (1) ระดับการเปิดเสรีอยู่ในเกณฑ์ต่ำถึงปานกลาง (2) แม้จะมีการเปิดตลาดให้นักลงทุนต่างชาติ แต่จะพบว่าดัชนีการเปิดเสรีด้านการเข้าถึงตลาด (market access) จะสูงกว่าดัชนีการเปิดเสรีในด้านการประติบัติเยี่ยงคนชาติ เพราะทุกประเทศยังมีวัตถุประสงค์ที่จะปกป้องการทำงานของคนในชาติของตนเอง แม้กระทั่งสิงคโปร์ ซึ่งเป็นชาติที่มีการเปิดเสรีการค้าบริการสูงสุด ก็ยังไม่ยอมปฏิบัติกับชาวต่างชาติและกิจการของต่างชาติในลักษณะเดียวกับกิจการของคนในชาติ

- การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าภาคบริการในประเทศสมาชิกของอาเซียน พบว่า กฎหมายด้านนี้จะอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยราชการจำนวนมาก ต่างจากกฎหมายด้านการค้าสินค้าและการลงทุนที่มักมีหน่วยงานดูแลเพียงแห่งเดียว

- เหตผลที่สมาชิกอาเซียนมีการเปิดเสรีการค้าภาคบริการในระดับต่ำเกิดจากการที่สมาชิกแต่ละชาติใช้ข้อกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นเกณฑ์ในการเสนอรายชื่อสาขาบริการที่จะเปิดเสรี โดยรัฐสมาชิกเหล่านั้นไม่มีความจำเป็นต้องกลับไปแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าด้านบริการที่มีอยู่ นอกจากนั้นการที่กฎหมายด้านการค้าบริการอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยราชการหลายหน่วย ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเปิดเสรี นอกจากหน่วยราชการแต่ละหน่วยจะต้องปรึกษาหารือกับนักธุรกิจและผู้เกี่ยวข้องในสาขาบริการที่ตนเกี่ยวข้องแล้ว เมื่อหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบด้านการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ และประสานจุดยืนของทุกฝ่าย เรียกประชุมผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ผลการประชุมที่มีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุดคือการรักษาสถานภาพเดิมไว้ ยกเว้นว่าในบางสาขาบริการจะมีแรงกดดันจากภายนอก หรือมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างจากภายนอก (เช่น เทคโนโลยี) ที่ทำให้ผู้เกี่ยวข้องจำต้องเปิดเสรีสาขาของตนเพื่อจะได้สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการเปิดเสรี

- ลักษณะสำคัญของตารางการผูกพันในการเปิดเสรีภาคการค้าบริการ คือ (1) จะมีการเลือกสาขาที่เปิดเสรีบางสาขา สาขาเหล่านี้จะเป็นสาขาที่คนในชาติขาดขีดความสามารถ (เช่น โรงแรม การวิจัย) หรือไม่มีความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจ รายชื่อสาขาเศรษฐกิจที่ห้ามคนต่างชาติเข้ามาประกอบการจะมีจำนวนมาก (2) มีการจำกัดการทำงานของผู้ประกอบวิชาชีพต่างๆ พร้อมเงื่อนไขการเข้าไปประกอบอาชีพ (3) ขณะเดียวกันในกิจการที่รัฐต้องการส่งเสริม จะมีหน่วยงานส่งเสริมการลงทุนให้สิทธิพิเศษทั้งด้านภาษี และสิทธิพิเศษที่ไม่ใช่ภาษีเพื่อดึงดูดนักลงทุนในสาขาดังกล่าว ลักษณะการให้สิทธิพิเศษจะแข่งขันกับเพื่อนบ้าน ยังผลให้สมาชิกอาเซียนได้รับประโยชน์สุทธิจากการลงทุนของต่างชาติน้อยกว่าที่ควร
- นอกจากการรักษาผลประโยชน์ของคนชาติแล้ว กฎหมายด้านการค้าบริการของประเทศอาเซียนยังมีวัตถุประสงค์ในด้านการรักษาความปลอดภัยของผู้บริโภค ด้านการควบคุมกิจการผูกขาด (regulation) มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองแรงงานและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของตลาด แต่เนื่องจากระดับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองแตกต่างกัน ดังนั้นกฎหมายของประเทศอาเซียนแต่ละประเทศจึงมีความแตกต่างกัน บางประเทศเน้นการควบคุม บางประเทศเน้นปัญหาสิ่งแวดล้อม บางประเทศมีกฎหมายที่ก้าวหน้าที่ไม่มีในประเทศอื่นๆ (เช่น มีเพียงไทยและอินโดนีเซียที่มีกฎหมายแข่งขันทางการค้า) ด้วยเหตุนี้ความพยายามเปิดเสรีทางการค้าบริการ และความพยายามจะปรับเปลี่ยนทิศทางของกฎหมายภายในของแต่ละประเทศย่อมเป็นเรื่องที่ยากและมีกระแสต่อต้านคัดค้านอย่างรุนแรง

11.3 ข้อสรุปด้านสถาบัน

- หน่วยงานที่รับผิดชอบออกกฎหมาย บังคับใช้กฎหมาย พัฒนาและควบคุมบริการสาขาต่างๆมีเป็นจำนวนมากและในหลายกรณีมีระดับการบริหารนโยบายที่ซับซ้อนหลายระดับ ตั้งแต่ระดับการเมือง ระดับวางแผน ระดับปฏิบัติและระดับประสานงาน ลักษณะเช่นนี้เป็นอุปสรรคต่อการเปิดเสรีการค้าบริการในบางสาขา
- โครงสร้างสถาบันที่รับผิดชอบในด้านการเจรจาการค้าของประเทศอาเซียนมีความคล้ายคลึงกัน คือ มีรัฐมนตรีและกระทรวงเป็นผู้กำหนดนโยบาย มีหน่วยงานด้านการวางแผนรับผิดชอบภาพรวมของการพัฒนา มีหน่วยงานปฏิบัติ ซึ่งในบางกรณีจะเป็นหน่วยงานเดียวกับผู้รับผิดชอบในการควบคุมและกำกับกิจการเอกชน (เช่น ในอุตสาหกรรมโทรคมนาคม และขนส่ง เป็นต้น) มีหน่วยงานรับผิดชอบการเจรจาและบางกรณีมีหน่วยงานประสานจุดยืนและผลประโยชน์ของฝ่ายต่างๆ ก่อนจะมอบหมายให้ฝ่ายเจรจาไปดำเนินการ (เช่น กรณีเวียดนาม) โครงสร้างดังกล่าวจึงอาจนำมาอธิบายถึงสาเหตุที่อาเซียนเกือบทุกประเทศไม่มีความเต็มใจ และความพร้อมที่จะเปิดเสรีภาคการค้าบริการตามเจตนารมณ์ของที่ประชุมผู้นำอาเซียน
- โครงสร้างสถาบันที่รับผิดชอบในการเจรจาการค้าและบริหารความตกลง (หรือข้อผูกพัน) ยังมีจุดอ่อนสำคัญในด้านประสิทธิภาพของการทำงาน โครงสร้างสถาบันดังกล่าวอาจจะเหมาะกับวัฒนธรรมของคนชาติเอเชีย ซึ่งไม่นิยมวิธีการเจรจาต่อรองแบบตรงไปตรงมาแบบตะวันตก โดยมีกรอบกติกาบังคับให้ทุก

คนปฏิบัติตามข้อผูกพันอย่างเคร่งครัด มีกลไกติดตามให้ทุกคนปฏิบัติตามกติกา และเมื่อมีปัญหาก็มีกลไกการระงับข้อพิพาท แต่ถ้าหากอาเซียนต้องการเห็นการเปิดเสรีภาคการค้าบริการอย่างแท้จริง รัฐสมาชิกอาเซียนอาจจำเป็นต้องเริ่มต้นนำโครงสร้างสถาบันการเจรจาการค้าแบบ WTO มาประยุกต์ใช้ให้มากขึ้น

11.4 สรุปผลการศึกษารายสาขาบริการ

ก. การเปิดเสรีการขนส่งทางอากาศ

- การแข่งขันในธุรกิจการบินในโลกมีแนวโน้มที่จะรุนแรงมากขึ้น เพื่อที่จะต้านกระแสดังกล่าว สายการบินนานาชาติมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มพันธมิตร (strategic alliance) เพื่อที่จะลดต้นทุน ขยายเครือข่ายเส้นทางการบินและขยายฐานลูกค้า
- ในปัจจุบันสายการบินสิงคโปร์กับสายการบินไทยเป็นเพียงสองสายการบินในอาเซียนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มพันธมิตร Star Alliance ส่วนสายการบินฟิลิปปินส์และอินโดนีเซียประสบภาวะขาดทุนรุนแรงจากวิกฤติทางเศรษฐกิจทำให้ไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกในกลุ่มพันธมิตรสายการบินกลุ่มใดๆ ได้
- สายการบินไทยเป็นสายการบินที่มีจำนวนผู้โดยสารมากที่สุดตลอดมา แต่ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้าสายการบินสิงคโปร์กำลังจะมาเป็นอันดับหนึ่งแทน อันที่จริงแล้ว ถ้าพิจารณาจากระยะทางการบินที่ให้บริการ สายการบินสิงคโปร์มีระยะทางการบิน (revenue-passenger kilometres—RPK) สูงกว่าสายการบินไทยถึงสองเท่า ซึ่งแสดงว่าเส้นทางการบินของสายการบินสิงคโปร์จะยาวกว่าและยังมี load factor ที่สูงกว่าทุกสายการบินในอาเซียนตลอดมา
- การไร้ประสิทธิภาพของสายการบินไทยเกิดจากการเป็นรัฐวิสาหกิจ แม้สายการบินสิงคโปร์จะเป็นรัฐวิสาหกิจเช่นกัน แต่รัฐบาลสิงคโปร์มีนโยบายที่จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในการบริหารธุรกิจที่รัฐมีหุ้นส่วนอยู่ด้วย
- แนวนโยบายด้านการบินของสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศจะต่างกันโดยสิ้นเชิง สิงคโปร์มีแนวนโยบายที่ค่อนข้างเสรีโดยเป็นประเทศแรกในอาเซียนที่ทำสัญญา open-sky policy กับสหรัฐอเมริกา ซึ่งหมายความว่า สายการบินของทั้งสองประเทศสามารถให้บริการระหว่างกันโดยไม่จำกัดจำนวนเที่ยวบิน จำนวนที่นั่ง หรืออัตราค่าบริการ นโยบายดังกล่าวเป็นอีกก้าวที่จะนำสิงคโปร์ไปสู่การเป็นศูนย์การบินในภูมิภาคนี้ มาเลเซียเป็นประเทศที่สองที่มี open-sky policy กับสหรัฐอเมริกา
- ประเทศไทยยังไม่พร้อมที่จะมี open-sky policy เพราะเกรงว่าสายการบินไทยจะไม่สามารถแข่งขันกับสายการบินต่างชาติได้ และยังคงหวงตลาดของตนเองอยู่เพราะมีข้อได้เปรียบในเชิงภูมิศาสตร์ กล่าวคือ เที่ยวบินจากทวีปอเมริกาเหนือหรือยุโรปโดยส่วนมากจะหยุดพักที่กรุงเทพฯ ก่อนที่จะเดินทางต่อไปยังสิงคโปร์ มาเลเซีย ออสเตรเลีย หรือนิวซีแลนด์ อย่างไรก็ตาม ในอนาคตถ้าญี่ปุ่นมี open-sky policy กับสหรัฐอเมริกา หรือถ้ามีการพัฒนาเครื่องบินให้สามารถบินระยะยาวมากขึ้น ญี่ปุ่นหรือสิงคโปร์ก็จะแย่งการเป็นศูนย์กลางการบินไปได้

- กรอบการเจรจาใน GATS ไม่ครอบคลุมประเด็นที่สำคัญที่สุดในสาขาการขนส่งทางอากาศคือ สิทธิการบินซึ่งมีการเจรจาแบบทวิภาคี สาขาบริการย่อยของบริการขนส่งทางอากาศที่เรียกว่าเป็นบริการสนับสนุนที่อยู่ในกรอบการเจรจาได้แก่
  - บริการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเครื่องบิน
  - บริการขายและการตลาด
  - บริการสำรองที่นั่งทางคอมพิวเตอร์ (CRS)
- ไทยกับฟิลิปปินส์เป็นเพียงสองประเทศในอาเซียนที่ให้ข้อผูกพันใน GATS ฟิลิปปินส์มีข้อผูกพันที่จะเปิดเสรีเต็มที่ทุก mode ในกรณีของบริการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเครื่องบิน บริการการขายและบริการตัวแทนการขายบริการขนส่งสินค้า และบริการเช่าเครื่องบินปราศจากลูกเรือ สำหรับประเทศไทยให้ข้อผูกพันในกรณีของบริการซ่อมแซมฯ เพียง mode 1 2 และ 4 ได้แก่ บริการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเครื่องบิน บริการการขายและบริการตัวแทนการขายบริการขนส่งสินค้า และบริการขายและบริการตลาดทั้ง 4 mode แต่มีข้อจำกัด mode 3 และ 4 บางประการ แต่ไทยขอข้อยกเว้น MFN
- ข้อผูกพันใน AFAS จะดีกว่าใน GATS เล็กน้อยเท่านั้น โดยมาเลเซียและอินโดนีเซียมีให้ข้อผูกพันในบริการ CRS แต่จะจำกัดเฉพาะใน mode 1 และ mode 2 แต่ใน mode 3 และ mode 4 จะเป็น "unbound" ซึ่งหมายความว่าการค้าบริการประเภทนี้ยังไม่เปิดเสรีเท่าใดนักในอาเซียน ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่ให้ข้อผูกพัน mode 3 โดยมีข้อจำกัดบางประการ การให้ข้อผูกพัน mode 3 หมายความว่าผู้จำหน่ายระบบการสำรองที่นั่งทางคอมพิวเตอร์ไม่ว่าจะเป็น Amadeus Abacus Galileo หรือ Sabre สามารถเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยได้ ภายในเงื่อนไขจำกัดบางประการที่ระบุไว้ในตาราง
- สิงคโปร์และมาเลเซียให้ข้อผูกพันสาขาบริการขายและการตลาด mode 1 และ mode 2 แต่ไม่ให้ข้อผูกพัน mode 3 และ 4 เช่นกัน ซึ่งหมายความว่าบริษัททัวร์ต่างประเทศไม่สามารถเข้ามาประกอบการในสิงคโปร์และมาเลเซียได้
- สรุป เพื่อที่จะเป็นการส่งเสริมธุรกิจการบินภายในภูมิภาคอาเซียน สมาชิกควรพิจารณาร่วมมือกันในด้านต่อไปนี้
  - พิจารณาเปิดเสรี mode 3 และ mode 4 ระหว่างกันและกัน เพื่อที่จะกระตุ้นให้มีการแข่งขันกันมากขึ้นในตลาดบริการสนับสนุนการบิน
  - ในส่วนของสิทธิการบิน ควรมีการพิจารณาการเปิดน่านฟ้าเสรีในภูมิภาคนี้

ข. การเปิดเสรีบริการการขนส่งทางทะเล

- บริการขนส่งทางทะเลมีสองประเภท คือ บริการขนส่งสินค้าในลักษณะ bulk shipping (เช่นขนน้ำมัน) ซึ่งเป็นตลาดที่มีการแข่งขันสูง และบริการขนส่งสินค้าบรรจุหีบห่อ เช่น คอนเทนเนอร์ หรือลังไม้ที่เรียกว่า liner shipping บริการประเภทที่สองนี้มีการรวมตัวกันเป็น conferences เพื่อกระทำการตกลงกันเกี่ยวกับเส้นทางการเดินเรือ และอัตราค่าบริการเพื่อที่จะจำกัดการแข่งขันระหว่างกัน ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับในกรณีของกลุ่มพันธมิตรในบริการขนส่งทางอากาศ เพียงแต่การตกลงร่วมกันในกรณีของบริการขนส่งทางเรือมีมาเป็นเวลาช้านานแล้ว

- พฤติกรรมที่เป็นจำกัดการแข่งขันของ liner conference ทำให้สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และยุโรปออกมาตรการที่จะลดอำนาจทางตลาดของ liner conference ไม่ว่าจะเป็นการบังคับให้ conference เปิดรับสมาชิกใหม่โดยไม่จำกัดจำนวน หรือการให้อนุญาตให้สมาชิก conference สามารถทำธุรกรรมกับลูกค้าโดยตรงได้โดยไม่ต้องผ่าน conference มาตรการดังกล่าวทำให้อำนาจทางตลาดของ liner conference ลดลง นอกจากนี้แล้ว ยังมีบริษัทเดินเรือใหม่ๆ อีกหลายสายบริษัท เช่น Cosco ของจีน Evergreen ของไต้หวัน หรือ Hyundai ของเกาหลีใต้ที่เข้ามาแข่งขัน สายการเดินเรือเหล่านี้มีต้นทุนต่ำ ศักยภาพในการแข่งขันสูง จึงไม่ต้องการที่จะเข้าเป็นสมาชิก conference
- บริการขนส่งทางทะเลมีลักษณะพิเศษคือสามารถไปขึ้นทะเบียนเรือในต่างประเทศได้เพื่อที่จะได้สิทธิในการจ้างลูกเรือประเทศนั้นๆ ทำให้ประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานสูงไปขึ้นทะเบียนในประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำเพื่อที่จะประหยัดค่าใช้จ่าย จึงมีการแข่งขันกันระหว่างประเทศที่จะดึงดูดให้ผู้ประกอบการมาจดทะเบียนเรือในประเทศตนโดยการให้สิทธิพิเศษด้านภาษีแก่สายการเดินเรือเพื่อที่จะกระตุ้นการจ้างงานในประเทศ
- ประเทศอาเซียนทุกประเทศก็มีนโยบายในลักษณะดังกล่าว โดยมีการแข่งกันให้สิทธิพิเศษด้านภาษีรวมถึงการยกเว้นอากรขาเข้าของเรือ ยกเว้นภาษีรายได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลาหนึ่ง ยกเว้นภาษีเงินปันผลจากการถือหุ้นในบริษัทการเดินเรือ ยกเว้นภาษีรายได้บุคคลสำหรับลูกเรือ ฯลฯ แต่ในขณะเดียวกัน เพื่อที่จะสามารถตักตวงผลประโยชน์ด้านการจ้างงานก็จะมีข้อบังคับที่ค่อนข้างเข้มงวดเกี่ยวกับการจ้างแรงงาน และเงื่อนไขในการมีหุ้นส่วนของคนหรือบริษัทท้องถิ่น
- สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีขนาดของกองเรือพาณิชย์ที่ใหญ่ที่สุดในอาเซียน โดยมีขนาดถึงเกือบ 2 เท่าของกองเรือของฟิลิปปินส์ซึ่งมีขนาดมาเป็นอันดับที่ 2
- ประเทศไทยในแนวนโยบายที่จะเปิดเสรีการขนส่งทางทะเลตลอดมา โดยเดิมทีเรามีข้อตกลงทวิภาคีกับหลายประเทศรวมถึงจีนและเวียดนาม ซึ่งเป็นข้อตกลงในการกำหนดราคาและแบ่งปันรายได้กันระหว่างสายการเดินเรือของทั้งสองประเทศ แต่พบว่า การตกลงดังกล่าวทำให้เกิดการผูกขาดเส้นทางการเดินเรือดังกล่าว ทำให้อัตราค่าบริการแพงจึงมีการยกเลิกข้อตกลงในลักษณะดังกล่าวหมดแล้ว
- แต่เรายังมีข้อจำกัดเรื่องการเลือกปฏิบัติโดยให้สิทธิพิเศษแก่ บทด. ในการขนส่งพัสดุของหน่วยราชการ การผูกขาดตลาดรัฐของ บทด. ทำให้อัตราค่าบริการสูงกว่ารายอื่นถึง 15 – 50% และยังเป็นบริษัทที่ขาดทุนตลอดมาอีกด้วย เดิมที บทด. มีเรือของตนเองแต่ตอนนี้เป็นเพียงผู้เช่าเรือต่างชาติเท่านั้น ยิ่งทำให้นโยบายการอุดหนุน บทด. ไม่มีความชัดเจนมากขึ้นว่า เหตุใดจึงต้องให้สิทธิพิเศษแก่บริษัทที่มีลักษณะที่เป็นเพียง freight forwarder ซึ่งมีหลายรายในตลาด
- ประเทศไทยเป็นประเทศที่มี closed registry ในการจดทะเบียนบริษัทเดินเรือ ซึ่งหมายความว่า ในการที่จะมาจดทะเบียนเรือจะต้องมีมาตรฐานความปลอดภัยตามที่กำหนดไว้ และยังมีเงื่อนไขเกี่ยวกับการจ้างงานอีกด้วย บางประเทศเช่น ปานามาเป็น open registry คือไม่มีการควบคุมความปลอดภัย และไม่มีเงื่อนไขใดๆ registry ในประเทศที่พัฒนาส่วนมากจะมีลักษณะเป็น mixed registry คือมีมาตรฐานความปลอดภัยแต่เปิดเสรีเรื่องบุคลากร ประเทศไทยควรที่จะเดินไปในทิศทางดังกล่าว

- มีการเจรจาใน GATS ด้านการขนส่งทางทะเลในปี พ.ศ. 2537 แต่ไม่สามารถหาข้อสรุปได้ เพราะสหรัฐอเมริกาอ้างว่าข้อผูกพันของสมาชิกน้อยเกินไป จึงมีข้อตกลงกันว่าจะมีการเจรจาด้านการขนส่งทางทะเลเมื่อมีการเปิดรอบการเจรจาการค้ารอบใหม่ โดยจะยึดข้อเสนอที่สมาชิกให้ไว้เดิมในการเจรจา
- ประเทศอาเซียนทั้ง 5 ยกเว้นสิงคโปร์ให้ข้อผูกพันในบริการหลัก คือ บริการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารระหว่างประเทศประกอบกับบริการเสริมบางประเภทที่แตกต่างกันออกไป โดยทั่วไปแล้ว ในกรณีของบริการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารระหว่างประเทศ สมาชิกอาเซียนที่ให้ข้อผูกพันจะให้ข้อผูกพันทุก mode โดย mode 3 จะมีเงื่อนไขเกี่ยวกับรูปแบบของธุรกิจที่สามารถเข้ามาดำเนินการได้ และข้อจำกัดเกี่ยวกับหุ้นส่วนต่างชาติ ยกเว้นในกรณีของฟิลิปปินส์ซึ่งไม่มีข้อจำกัดใดๆ ใน mode 3 ซึ่งนับว่าเป็นข้อผูกพันที่ก้าวหน้ามากที่สุด สำหรับข้อผูกพันใน mode ที่ 4 จะเป็นข้อจำกัดแนวนอนในกรณีของอินโดนีเซีย และข้อจำกัดเฉพาะธุรกิจในกรณีของประเทศไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ โดยสรุปแล้ว ข้อผูกพันในบริการขนส่งทางทะเลจะก้าวหน้ากว่าในกรณีของการขนส่งทางอากาศมาก
- สำหรับข้อผูกพันใน AFAS จะเพิ่มมากขึ้นจาก GATS บางประการ เช่น อินโดนีเซียเพิ่มรูปแบบการประกอบธุรกิจแบบร่วมลงทุนโดยมีหุ้นส่วนต่างชาติไม่เกินร้อยละ 60 สำหรับทุกบริการที่ให้ข้อผูกพันใน GATS ในขณะเดียวกันมาเลเซียก็ยกเลิกข้อจำกัดเกี่ยวกับหุ้นส่วนต่างชาติและข้อจำกัด mode 4 ในกรณีของบริการกู้เรือ ส่วนฟิลิปปินส์ให้ข้อผูกพันเพิ่มขึ้นอีก 1 สาขาคือบริการพัฒนาท่าเรือ ไทยให้ข้อผูกพันเพิ่มเติมอีก 5 สาขาย่อยรวมถึง บริการ marine freight forwarding, marine cargo handling, container service & depot service, marine agency service และบริการพิธีการทางศุลกากร โดยสรุปแล้ว ข้อตกลงใน AFAS จะก้าวหน้ากว่าใน GATS พอสมควร
- เพื่อที่จะเป็นการส่งเสริมการขนส่งทางทะเล อาเซียนอาจพิจารณาร่วมมือกันในประเด็นต่อไปนี้
  - กระทำข้อตกลงร่วมกันในการจำกัดการแข่งขันในการให้สิทธิภาษี ซึ่งเป็นการสูญเสียรายได้ให้แก่บริษัทต่างชาติ
  - ลดข้อจำกัดในการจ้างงานหรือหุ้นส่วนต่างชาติเพื่อที่จะเป็นแรงจูงใจให้มีการจดทะเบียนเรือมากขึ้นแทนแรงจูงใจทางด้านภาษี
  - สร้างอำนาจต่อรองร่วมกันในการคานอำนาจ liner conference ที่ยังคงมีอำนาจทางตลาดในบางเส้นทาง

ค. การเปิดเสรีบริการโทรคมนาคม

- ประเทศอาเซียนมีความแตกต่างกันในระดับของการพัฒนาบริการโทรคมนาคมมาก ในขณะที่สิงคโปร์มีจำนวนคู่สายต่อประชากร 100 คนถึง 54 คู่สาย อินโดนีเซีย มีเพียง 2.7 คู่สายในปี ค.ศ. 1998 ความล่าช้าในการพัฒนาธุรกิจโทรคมนาคมในประเทศอาเซียนมักเกิดจากการผูกขาดในตลาด ไม่ว่าจะเป็นของรัฐวิสาหกิจหรือของบริษัทเอกชนรายใหญ่ที่แปรรูปมาจากรัฐวิสาหกิจเดิมก็ดี
- ในบรรดาอาเซียน 5 ประเทศ ตลาดโทรคมนาคมในประเทศไทยและอินโดนีเซียเป็นสองตลาดที่ยังมีการผูกขาดโดยรัฐ ในขณะที่ฟิลิปปินส์กับมาเลเซียได้เปิดให้มีการแข่งขันในทุกตลาดมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995 แล้ว ยกเว้นบริการโทรศัพท์ท้องถิ่นที่ยังเป็นการผูกขาดของรัฐในกรณีของมาเลเซียและเป็นการผูกขาด

เฉพาะพื้นที่ (zoning) ในกรณีของฟิลิปปินส์อยู่ สำหรับสิงคโปร์มีการเปิดเสรีตามข้อผูกพัน WTO ในปี 2000

- การเปิดเสรีด้านโทรคมนาคมในอาเซียนเกิดจากนโยบายของรัฐในแต่ละประเทศมากกว่าข้อกำหนดของ WTO แม้แต่ในกรณีของสิงคโปร์ก็มีการเลื่อนข้อผูกพันที่ให้ไว้จากปี 2007 มาเป็น 2000 เพราะรัฐบาลสิงคโปร์ตระหนักถึงความจำเป็นในการที่จะมีการแข่งขันในธุรกิจโทรคมนาคม แม้จะมีการเปิดให้มีการแข่งขันในตลาดโทรคมนาคมในประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศแล้ว แต่การแข่งขันจากต่างชาติยังมีจำกัดโดยข้อกำหนดเกี่ยวกับสัดส่วนหุ้นส่วนต่างชาติทำให้การแข่งขันยังอยู่ในวงจำกัด ยกเว้นในกรณีของสิงคโปร์ที่ไม่มีการจำกัดหุ้นส่วนต่างชาติในการประกอบธุรกิจโทรคมนาคมตั้งแต่ปี 2000
- ประเทศไทยยังมีการผูกขาดในตลาดโทรคมนาคมหลายประเภทเพราะกฎหมายกำหนดว่ารัฐเท่านั้นที่จะสามารถเป็นผู้ให้บริการและเป็นเจ้าของโครงข่ายโทรคมนาคมได้ ซึ่งยังไม่มีการยกเลิกข้อกำหนดดังกล่าวจวบจนปัจจุบัน การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคเอกชนในบริการโทรคมนาคมจึงเป็นในรูปแบบของสัมปทานของรัฐ ทำให้ไม่มีการแข่งขันอย่างเสรี ในปัจจุบันเรามีแผนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ และการจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม แต่เรายังไม่มีแผนการเปิดเสรีแต่อย่างไร ทำให้ธุรกิจนี้มีความเสี่ยงต่อการผูกขาดสูง
- พันธกรณีด้านโทรคมนาคมใน GATS มีสองส่วนคือ (1) ข้อผูกพันตามภาคผนวก โทรคมนาคม และ (2) จากข้อสรุปของการเจรจากลุ่มโทรคมนาคมพื้นฐาน (Group on Basic Telecommunications) อาเซียนทั้งห้าประเทศต่างให้ข้อผูกพันที่จะเปิดตลาดโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ โดยมาเลเซียและฟิลิปปินส์เปิดตลาดไปแล้วตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995 สิงคโปร์เปิดตลาดในปี 2000 อินโดนีเซีย เปิดตลาดในปี 2005 และไทยรั้งท้ายจะเปิดเสรีในปี 2006 ไทยให้ข้อผูกพันไว้ว่าจะทบทวนข้อผูกพันเท่านั้น ซึ่งนับว่าอ่อนมาก
- สำหรับข้อผูกพันที่ประเทศสมาชิกให้ไว้ในสาขาโทรคมนาคมในแกตส์จะมีหลายหลากสาขาบริการย่อย โดยส่วนมากข้อจำกัดของประเทศสมาชิกอาเซียนจะเป็น mode 3 โดยเป็นการจำกัดรูปแบบของนิติบุคคลที่เข้ามาประกอบการได้ และจำกัดหุ้นส่วนต่างชาติ
- ข้อผูกพันใน AFAS ในกรณีของโทรคมนาคมจะไม่ก้าวหน้าไปกว่า GATS เท่าใดนัก และมีหลายสาขาบริการย่อยที่มีการให้ข้อผูกพันใน GATS แต่ไม่ให้ใน AFAS เช่น ข้อผูกพันของมาเลเซียใน AFAS จะมีน้อยกว่าใน GATS สำหรับไทยและอินโดนีเซียสาขาที่เปิดใน GATS กับใน AFAS ต่างกันทำให้เปรียบเทียบได้ยาก ในขณะที่ฟิลิปปินส์ให้ข้อผูกพันเพียงสาขาเดียวโดยมีข้อจำกัดเกี่ยวกับสัญชาติของคณะกรรมการและผู้บริการที่ต้องเป็นชาวท้องถิ่น
- กรอบความร่วมมือ
  - ยกเลิกข้อจำกัดหุ้นส่วนต่างชาติใน AFAS เพื่อที่จะกระตุ้นให้มีการลงทุนและมีการแข่งขันจากผู้ประกอบการในภูมิภาคมากขึ้น ในอาเซียนเราคงต้องพึ่งพาสิงคโปร์เป็นหลักในด้านการลงทุนและ technology transfer
  - ลดข้อจำกัดใน mode 4 เพื่อที่จะให้มีการเคลื่อนย้ายบุคลากรไปพร้อมกับเงินทุนได้สะดวกมากขึ้น

ง. การเปิดเสรีธุรกิจการธนาคาร

- ก่อนที่จะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในอาเซียน เศรษฐกิจของประเทศอาเซียนมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว สาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากการที่เงินลงทุนจากต่างประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทั้งการลงทุนในหลักทรัพย์การลงทุนโดยตรง และเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์จากประเทศญี่ปุ่นและประเทศตะวันตก ซึ่งมีจำนวนสูงถึง 3 แสนล้านเหรียญในปี 1996
- การเคลื่อนย้ายของเงินทุนดังกล่าวเกิดจากประเทศในอาเซียนบางประเทศเปิดให้เงินทุนเคลื่อนย้ายเข้าออกโดยเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งไทย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และมาเลเซีย ผลของการเคลื่อนย้ายเงินทุนทำให้ภาคการเงินการธนาคารในอาเซียนกลายเป็นแหล่งระดมเงินออมจากต่างประเทศที่สำคัญ ยังผลให้อัตราการลงทุนในอาเซียนพุ่งขึ้นสูงมากเป็นประวัติการณ์ ทำให้เกิดภาวะราคาทรัพย์สินเฟ้อ การลงทุนจำนวนมาก จึงเป็นการลงทุนที่ให้อัตราผลตอบแทนต่ำ และเป็นเหตุสำคัญของการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในเวลาต่อมา
- แม้ประเทศอาเซียนจะดำเนินนโยบายเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายเงินทุนหรือการควบคุมการปริวรรตเงินตรา แต่ขณะเดียวกันบางประเทศกลับไม่มีการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน รวมทั้งระบบการกำกับสถาบันการเงินให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยและอินโดนีเซีย นอกจากนั้นประเทศอาเซียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้เปิดเสรีตลาดการธนาคาร เพราะยังมีข้อจำกัดต่อการลงทุนของธนาคารจากต่างประเทศ
- กระแสการเปิดเสรีตลาดเงินทุนในอาเซียนเป็นการริเริ่มเพียงฝ่ายเดียวของรัฐบาลในอาเซียน (unilateral liberalization) ขณะเดียวกันมีการเจรจาเปิดเสรีตลาดการค้าภาคบริการภายใต้กรอบของการเจรจารอบอุรุกวัย หรือที่เรียกว่า GATS แนวการเจรจาการค้าโลกภายใต้สนธิสัญญาด้านบริการทางการเงินมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการค้าบริการทางการเงินข้ามพรมแดน และการจัดตั้งของธุรกิจต่างชาติ โดยขอบเขตการเจรจาครอบคลุมนโยบายเศรษฐกิจมหภาคการกำกับดูแลด้านความมั่นคงของระบบการเงิน ซึ่งยังถือว่าเป็นอำนาจของรัฐบาลแต่ละประเทศ
- แม้ว่าการเปิดเสรีตลาดการเงินจะมีประโยชน์อย่างมากต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และต่อผู้ใช้บริการด้านการเงิน แต่การเปิดเสรีตลาดการเงินอาจก่อให้เกิดความเสียหายรุนแรง ต่อระบบเศรษฐกิจด้วยเหตุผล 2 ประการ ประการแรก การเปิดเสรีตลาดการเงินโดยไม่ปรับปรุงระบบสถาบันการเงินและระบบการกำกับสถาบันการเงินให้เข้มแข็ง กลับจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงดังหลักฐานจากภาวะวิกฤตในอาเซียน ประการที่สอง ถึงแม้บางประเทศ (เช่น มาเลเซีย) จะมีระบบสถาบันการเงินที่เข้มแข็ง แต่การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศโดยเสรีก็ยังอาจเป็นอันตรายต่อระบบเศรษฐกิจที่มีขนาดค่อนข้างเล็กได้
- แม้จะมีการเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายเงินทุน แต่ประเทศในอาเซียนส่วนใหญ่ (ยกเว้นสิงคโปร์) กลับมิได้เปิดให้ธนาคารต่างชาติเข้ามาดำเนินกิจการในประเทศอย่างเสรี เพราะรัฐบาลมองเห็นว่าระบบการธนาคารเป็นจักรกลสำคัญต่อการควบคุมระบบเศรษฐกิจ และในด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง จะมีแรงต่อต้านการเปิดตลาดธนาคารจากกลุ่มนายธนาคารท้องถิ่นของแต่ละประเทศ

- ภายหลังจากที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย ระบบธนาคารในอาเซียนได้รับความเสียหายอย่างรุนแรง รัฐบาลต้องเข้ามาแทรกแซงให้ความช่วยเหลือด้านสภาพคล่องเป็นจำนวนมาก มีการสั่งปิดธนาคารและสถาบันการเงินในไทยและอินโดนีเซีย มีการควบกิจการสถาบันการเงินทั้งและยึดกิจการสถาบันการเงินมาเป็นของรัฐ ทั้งในไทย อินโดนีเซียและมาเลเซีย
- มาตรการช่วยเหลือสถาบันการเงินที่สำคัญ ได้แก่ กลยุทธ์การเพิ่มทุนให้อยู่ในระดับที่พอเพียงต่อการสร้างความมั่นคงของสถาบันการเงิน อย่างไรก็ตามเนื่องจากปัญหาหนี้เสียของระบบสถาบันการเงิน มีขนาดใหญ่มากจนทำให้สถาบันการเงินบางแห่งไม่สามารถเพิ่มทุนให้อยู่ในระดับมาตรฐานที่รัฐกำหนดไว้ ดังนั้นรัฐบาลของอาเซียนหลายประเทศจึงได้กำหนดมาตรการจูงใจให้ต่างชาติเข้ามาถือหุ้นในธนาคาร เช่น ไทยอนุญาติให้ชาวต่างชาติถือหุ้นในธนาคารได้ถึง 100% จนกระทั่งปี ค.ศ. 2007 หลังจากนั้นต้องจำกัดสัดส่วนการถือหุ้นไม่เกิด 49% ของเงินกองทุนที่ระดมใหม่ อินโดนีเซียยินยอมให้ต่างชาติถือหุ้นในธนาคารไม่เกิน 85% และไม่เกิน 49% สำหรับการออกหุ้นเพิ่มทุนใหม่ ฟิลิปปินส์ก็อนุญาติให้ต่างชาติถือหุ้นได้ถึง 60% ตั้งแต่ปี 1997 แต่มาเลเซียยังจำกัดการถือครองหุ้นของชาวต่างชาติไม่ให้มากกว่า 30% เพราะมาเลเซียประสบปัญหาด้านความมั่นคงของสถาบันการเงินน้อยที่สุด
- ในปัจจุบันมีธนาคารของประเทศอาเซียน (แต่ละประเทศเข้าไปลงทุนในประเทศอาเซียนอื่นๆ เช่น ธนาคารของไทย สิงคโปร์ และอินโดนีเซียไปลงทุนในลาวและเวียดนาม ธนาคารของสิงคโปร์เข้ามาถือหุ้นใหญ่ในธนาคาร 2 แห่งของไทยภายหลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ แต่การขยายการบริการธุรกิจธนาคารระหว่างกลุ่มอาเซียน ยังมีอุปสรรคสำคัญหลายประการ ยังผลให้การค้าบริการธุรกิจธนาคารในกลุ่มอาเซียนยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ อุปสรรคสำคัญ มี 3 ประการ
- อุปสรรคประการแรกเกิดจากความแตกต่างในด้านสมรรถนะและความพร้อมในการแข่งขันระหว่างธนาคารพาณิชย์ภายในประเทศอาเซียนประเทศที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสูงคือสิงคโปร์ กลุ่มที่มีความสามารถรองลงมาได้แก่ มาเลเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ตามลำดับ ส่วนกลุ่มสุดท้าย เป็นกลุ่มที่ยังมีศักยภาพในระดับต่ำ ได้แก่ เวียดนาม กัมพูชา พม่า และลาว ความแตกต่างดังกล่าวทำให้รัฐบาลของแต่ละประเทศมีนโยบายปกป้องธุรกิจการธนาคารในประเทศของตน
- อุปสรรคประการที่สองเกิดจากปัญหาด้านข้อมูลและการขาดแคลนบุคลากร การจะขยายกิจการธนาคารไปในต่างแดน ธนาคารจะต้องมีข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าสภาพเศรษฐกิจในท้องถิ่น ตลอดจนนโยบายของรัฐ และจะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านภาษาที่พูดกันในอาเซียน ด้านธุรกิจ-เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและกฎหมาย ปัญหาการขาดแคลนข้อมูลนี้จะค่อยๆบรรเทาลงหลังจากมีการเข้าไปดำเนินธุรกิจในประเทศเพื่อนบ้านแล้ว
- อุปสรรคประการสุดท้ายเกิดจากการที่ธนาคารกลางของกลุ่มประเทศอาเซียนยังใช้มาตรฐานและระบบการกำกับดูแลสถาบันการเงินที่แตกต่างกัน และยังไม่มีการร่วมมือกันในด้านการกำกับดูแลสถาบันการเงินในประเทศแม่ และสาขาในประเทศเจ้าภาพ การขาดความร่วมมือดังกล่าวเกิดจากข้อจำกัดด้านกฎหมายของแต่ละประเทศที่ไม่อนุญาตให้ธนาคารกลางเปิดเผยข้อมูลบางประการที่เกี่ยวข้องกับธนาคารพาณิชย์ในกำกับให้แก่ผู้อื่น

ความร่วมมือในระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียนในด้านธุรกิจการธนาคาร มีดังนี้

- ในขณะนี้รัฐบาลของกลุ่มประเทศอาเซียน สำนักงานเลขาธิการอาเซียนและญี่ปุ่นได้มีการปรึกษาหารือแนวทางการร่วมมือกันในด้านการประสานนโยบายเศรษฐกิจมหาภาค 2 แนวทาง แนวทางแรกคือการรักษาเสถียรภาพอัตราแลกเปลี่ยนในกลุ่มประเทศอาเซียน + 3 (ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน และเกาหลีใต้) มาตรการในการรักษาเสถียรภาพได้แก่ การร่วมมือกันจัดตั้งกองทุนอาเซียน (Asian Fund) เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านเงินสำรองแก่ประเทศสมาชิกที่เกิดปัญหาเงินสกุลของตนถูกนักเก็งกำไรโจมตี
- แนวการร่วมมือทางมหภาคด้านที่สอง ซึ่งอยู่ในระหว่างการศึกษาความเป็นไปได้ของสำนักงานเลขาธิการอาเซียน คือ การสร้างระบบการชำระเงิน Asian Clearing House โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ส่งออกสินค้าและผู้นำเข้าสินค้าจากประเทศอาเซียน ได้มีโอกาสชำระบัญชีความต้องการซื้อและความต้องการขายเงินตราต่างประเทศระหว่างผู้ส่งออกและผู้นำเข้าภายในแต่ละประเทศก่อน ส่วนต่างที่เหลือจึงจะเป็นเงินตราที่มีการโอนข้ามประเทศ[35] วิธีนี้จะทำให้ความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศสกุลดอลล่าร์สหรัฐ เงินเยน หรือเงินมาร์คเยอรมันมีจำนวนลดลง ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความผันผวนของเงินสกุลท้องถิ่นได้
- การร่วมมือด้านที่สอง คือ การร่วมมือกันระหว่างธนาคารกลางในการสร้างระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเริ่มปรับมาตรฐานการกำกับสถาบันการเงินให้สอดคล้องกัน เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการที่กิจการธนาคารจากประเทศหนึ่งจะไปลงทุนในอีกประเทศหนึ่ง
- ความร่วมมือด้านที่สาม คือ การพัฒนาบุคลากร ในปัจจุบันความก้าวหน้าด้าน 2-banking และการใช้ความรู้ทางเทคโนโลยีในการบริหารกิจการสถาบันการเงินเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสถาบันการเงิน ดังนั้นหน่วยงานสำคัญเช่น SEACEN ซึ่งเป็นองค์กรความร่วมมือของธนาคารกลางในอาเซียน และองค์กรของธนาคารพาณิชย์ในอาเซียนอาจร่วมกันพัฒนาระบบและหลักสูตรการพัฒนาบุคลากรด้านสถาบันการเงินให้มีความรู้ความสามารถที่ทันต่อวิทยาการสมัยใหม่

จ. การเปิดเสรีการค้าบริการการท่องเที่ยว

- อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือว่าเป็นอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศอาเซียนแทบทุกประเทศ เพราะเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนมากให้แก่ประเทศอาเซียน ยิ่งกว่านั้นสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวยังแสดงว่าตลาดท่องเที่ยวของประเทศอาเซียนเกือบทุกประเทศมีขนาดค่อนข้างใหญ่และมีอัตราการเติบโตที่สูง ในปี 2542 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศอาเซียน 6 ประเทศ (ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม) สูงถึง 33 ล้านคนและมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยปีละ 10% นอกจากนี้หลังเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในปี 2540-41 จำนวนนักท่องเที่ยวกลับสูงขึ้นอีก (ยกเว้นอินโดนีเซีย) ทำให้คาดว่าตลาดการท่องเที่ยวในอาเซียนมีโอกาสที่จะขยายตัวในอัตราที่สูงในอนาคต

[35] สมมุติว่าผู้ส่งออกไป 2 ราย ต้องการส่งออกสินค้ามูลค่า 100 เหรียญไปยังสิงคโปร์ และ 200 เหรียญไปมาเลเซีย ขณะที่มีบริษัทนำเข้าของไทยต้องการนำเข้าจากสิงคโปร์ 80 เหรียญ จากมาเลเซีย 250 เหรียญ ระบบการชำระบัญชีการชำระเงิน (clearing house of payments) ในประเทศไทยจะมีกลไกหักกลบลบหนี้ระหว่างผู้ส่งออกชาวไทยกับผู้นำเข้าชาวไทย โดยให้ผู้ส่งออกได้รับการชำระค่าสินค้าจากผู้นำเข้าในรูปเงินบาท จากนั้นระบบการชำระบัญชีจะเรียกเก็บเงินส่วนต่างจากสิงคโปร์ 80 เหรียญ และจะจ่ายเงินส่วนที่ขาดให้มาเลเซีย 50 เหรียญ

- นอกจากแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก ตลอดจนวัฒนธรรมที่หลากหลายแล้วรัฐบาลในประเทศอาเซียนทุกประเทศต่างก็มีนโยบายเชิงรุกในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศของคน นอกจากจัดปีการท่องเที่ยวแล้ว ทุกประเทศต่างมีมาตรการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้สิทธิพิเศษด้านภาษีแก่นักลงทุนในกิจการโรงแรม
- ในด้านโอกาสในการลงทุน นอกจากการขยายตัวของตลาดในอัตราที่สูงแล้ว ในแทบทุกประเทศสิงคโปร์มีข้อได้เปรียบในด้านระบบคมนาคมขนส่ง และแรงงานมีการศึกษาและความสามารถด้านภาษาอังกฤษสูง อินโดนีเซีย[36] และเวียดนามมีค่าจ้างต่ำกว่าประเทศอาเซียนอื่นๆ อินโดนีเซียและไทยมีข้อได้เปรียบในด้านความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนเวียดนามยังมีฐานนักท่องเที่ยวที่เล็กและมีโอกาสขยายตลาดได้สูงเพราะการมีสายสัมพันธ์กับประเทศฝรั่งเศส
- อย่างไรก็ตาม การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอาเซียนยังมีอุปสรรคสำคัญ 2 ด้าน คือ ปัจจัยด้านโครงสร้างเศรษฐกิจและการเมือง กับปัจจัยด้านนโยบายการเปิดตลาดเสรี
- ในด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ หลายประเทศมีปัญหาขาดแคลนแรงงาน เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ หรือขาดแคลนแรงงานฝีมือ เช่น อินโดนีเซีย และเวียดนาม ทำให้ประเทศเหล่านี้ต้องเปิดให้มีการว่าจ้างแรงงานต่างชาติบางประเทศมีปัญหาระบบภาษียุ่งยาก (ได้แก่ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย) ส่วนอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์มีปัญหาด้านการคมนาคม และสายการบินไม่เพียงพอ
- ในด้านนโยบายการเปิดเสรีตลาดบริการท่องเที่ยว สิงคโปร์เป็นประเทศเดียวที่มีนโยบายเปิดเสรีมากที่สุด ส่วนในประเทศอื่นๆ ตลาดที่เปิดให้มีนักลงทุนต่างชาติเข้ามาทำกิจการได้คือโรงแรม สาขาท่องเที่ยวอื่นๆ จะมีข้อจำกัดค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริการมัคคุเทศก์จะเป็นบริการที่ทุกประเทศไม่ยินยอมเปิดให้ชาวต่างชาติเข้ามาดำเนินการ ยกเว้นไทยซึ่งยอมให้หัวหน้าทัวร์ที่ใช้ภาษาต่างประเทศปฏิบัติหน้าที่มัคคุเทศก์ในประเทศไทยได้แต่ต้องมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นร่วมเดินทางด้วย
- การเจรจาในกรอบของ GATS สำหรับภาคการท่องเที่ยวมิได้มีข้อตกลงให้มีการเปิดเสรีมากเท่ากับข้อตกลงในภาคบริการอื่นๆ ส่วนการเจรจาภายใต้กรอบอาเซียนมีความก้าวหน้ามากกว่ากรอบ GATS เพียงเล็กน้อย (ดูตารางที่ 11.1)

ฉ. การเปิดเสรี การบริการด้านวิชาชีพ

- การเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้ความต้องการบริการวิชาชีพเพิ่มขึ้นและมีความซับซ้อนมากขึ้น สังคมจึงต้องมีกฎเกณฑ์และข้อกำหนดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพให้ได้มาตรฐาน ต่างจากสังคมที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับต่ำและไม่ได้มีความต้องการผู้มีความชำนาญทางวิชาชีพมากนัก
- ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของอาซียนทำให้เกิดความต้องการบุคลากรที่มีความชำนาญด้านวิชาชีพสาขาต่างๆ เป็นจำนวนมาก รัฐบาลในอาเซียนจึงตามมีนโยบายการพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ

[36] อย่างไรก็ตามในช่วงหลักวิกฤตเศรษฐกิจ อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของฟิลิปปินส์ได้รับการปรับให้สูงขึ้นค่อนข้างมาก

ตารางที่ 11.1 เปรียบเทียบข้อผูกพัน AFAS กับ GATS ตามจำนวนสาขาย่อย

สาขาบริการ / ประเทศ	ท่องเที่ยว		การเงิน		ขนส่งทะเล		ขนส่งอากาศ		โทรคมนาคม	
	Mode 3	Mode 4	Mode 3	Mode 4	Mode 3	Mode 4	Mode 3	Mode 4	Mode 3	Mode 4
อินโดนีเซีย										
ข้อผูกพันสาขาย่อยใน AFAS ดีกว่า GATS*	4 เรื่อง	1 เรื่อง	2 เรื่อง	0 เรื่อง	1 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง	1 เรื่อง	1 เรื่อง
ข้อผูกพันสาขาย่อยใน AFAS เท่ากับ GATS	1 เรื่อง	4 เรื่อง	0 เรื่อง	2 เรื่อง	1 เรื่อง	2 เรื่อง	1 เรื่อง	1 เรื่อง	9 เรื่อง	9 เรื่อง
มาเลเซีย										
ข้อผูกพันสาขาย่อยใน AFAS ดีกว่า GATS*	2 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง	1 เรื่อง	1 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง
ข้อผูกพันสาขาย่อยใน AFAS เท่ากับ GATS	4 เรื่อง	6 เรื่อง	10 เรื่อง	10 เรื่อง	2 เรื่อง	2 เรื่อง	2 เรื่อง	2 เรื่อง	4 เรื่อง	4 เรื่อง
ฟิลิปปินส์										
ข้อผูกพันสาขาย่อยใน AFAS ดีกว่า GATS*	1 เรื่อง	0 เรื่อง	1 เรื่อง	0 เรื่อง	1 เรื่อง	0 เรื่อง	1 เรื่อง	0 เรื่อง	ไม่มีข้อมูล	
ข้อผูกพันสาขาย่อยใน AFAS เท่ากับ GATS	3 เรื่อง	4 เรื่อง	2 เรื่อง	3 เรื่อง	3 เรื่อง	4 เรื่อง	3 เรื่อง	4 เรื่อง	ไม่มีข้อมูล	
สิงคโปร์										
ข้อผูกพันสาขาย่อยใน AFAS ดีกว่า GATS*	0 เรื่อง	1 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง
ข้อผูกพันสาขาย่อยใน AFAS เท่ากับ GATS	4 เรื่อง	3 เรื่อง	6 เรื่อง	6 เรื่อง	3 เรื่อง	3 เรื่อง	2 เรื่อง	2 เรื่อง	6 เรื่อง	6 เรื่อง
ไทย										
ข้อผูกพันสาขาย่อยใน AFAS ดีกว่า GATS*	1 เรื่อง	1 เรื่อง	1 เรื่อง	0 เรื่อง	1 เรื่อง	1 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง	1 เรื่อง	1 เรื่อง
ข้อผูกพันสาขาย่อยใน AFAS เท่ากับ GATS	1 เรื่อง	1 เรื่อง	0 เรื่อง	1 เรื่อง	3 เรื่อง	3 เรื่อง	2 เรื่อง	2 เรื่อง	2 เรื่อง	2 เรื่อง
เวียดนาม										
ข้อผูกพันสาขาย่อยใน AFAS ดีกว่า GATS*	2 เรื่อง	2 เรื่อง	ยังไม่เข้า WOT		2 เรื่อง	2 เรื่อง	0 เรื่อง	0 เรื่อง	ไม่มีข้อมูล	
ข้อผูกพันสาขาย่อยใน AFAS เท่ากับ GATS	0 เรื่อง	0 เรื่อง	ยังไม่เข้า WOT		0 เรื่อง	0 เรื่อง	1 เรื่อง	1 เรื่อง	ไม่มีข้อมูล	

หมายเหตุ: * ดีกว่า หมายความว่าข้อผูกพันใน AFAS มีการเปิดเสรีมากกว่าใน GATS

- การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในอาเซียนในช่วงกว่า 3 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวด้านการลงทุนจากต่างประเทศทำให้เกิดภาวะขาดแคลนแรงงานวิชาชีพหลายสาขา ภาวะดังกล่าวจึงก่อให้เกิดกระแสเรียกร้องจากนักลงทุนต่างประเทศให้รัฐบาลของอาเซียนเปิดเสรีด้านบริการวิชาชีพ
- อย่างไรก็ตาม ทุกประเทศในอาเซียน (ยกเว้นสิงคโปร์) มีมาตรการจำกัดการเคลื่อนย้ายของบุคคลอาชีพต่างๆ รัฐบาลและสมาคมวิชาชีพต่างก็มีข้อกำหนดสำหรับการที่ผู้ชำนาญจากต่างชาติจะเข้ามาประกอบอาชีพในประเทศของคน

11.3 ข้อเสนอแนะ

แม้ว่ารัฐสมาชิกในอาเซียนส่วนใหญ่ (ยกเว้นสิงคโปร์) ยังคงต้องการปกป้องภาคบริการในประเทศของตน แต่กระแสโลกาภิวัตน์ที่แผ่กระจายอย่างรวดเร็วและแรงกดดันจากประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่ต้องการเข้ามาลงทุนด้านการค้าบริการ ซึ่งเป็นสาขาเศรษฐกิจที่ประเทศพัฒนาแล้วมีความได้เปรียบเหนือประเทศกำลังพัฒนา ย่อมหมายความว่าอาเซียนมีทางเลือกน้อยมาก ในไม่ช้าแรงกดดันทั้งภายในและภายนอกจะทำให้อาเซียนต้องเปิดเสรีการค้าในสาขาบริการที่สำคัญๆ เกือบทั้งหมด และระดับการเปิดเสรีจะต้องลึกกว่าในปัจจุบัน อาเซียนจึงควรร่วมมือกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการเปิดเสรีการค้าภาคบริการเพื่อให้เป็นประโยชน์สูงสุดต่ออาเซียน คำถามที่ท้าทายผู้นำอาเซียน คือ จะเปิดเสรีตลาดบริการอย่างไรครอบคลุมสาขาใดและอัตราความเร็วในการเปิดเสรีควรเป็นเท่าใด จึงจะสามารถรักษาผลประโยชน์ของประเทศ(แทนการรักษาผลประโยชน์ของผู้ประกอบการเพียงฝ่ายเดียว) พร้อมๆ กับการพัฒนาให้เกิดการแข่งขันขึ้นภายในตลาดอาเซียนในลักาณะที่จะเป็นพลังผลักดันให้ผู้ให้บริการต้องเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ขะมักเขม้นที่จะแสวงหาเทคโนโลยีในการให้บริการเพื่อประโยชน์ต่อผู้บริโภค เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว เราจะแบ่งข้อเสนอเรื่องยุทธศาสตร์ในการเปิดเสรีการค้าภาคบริการออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

ก. ข้อเสนอระดับการเจรจา

ผู้นำประเทศอาเซียนจำเป็นต้องร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์เรื่องความจำเป็นและประโยชน์ของการเปิดเสรีการค้าบริการให้ชัดเจนกว่าเดิม เพราะที่ผ่านมา การเจรจาเปิดเสรีในกรอบอาเซียนยังไม่ประสบความสำเร็จในระดับที่จะก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติวิสัยทัศน์ในการเปิดเสรีการค้าบริการ เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นดังนี้

- ความจำเป็นที่ภาคอาเซียนจะต้องมีพันธกรณี (commitment) ที่จะเปิดเสรีการค้าภาคบริการอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับความร่วมมือของกลุ่มเศรษฐกิจภูมิภาค ระดับพหุภาคีตลอดจนการเปิดเสรีเพียงฝ่ายเดียว แต่ขณะเดียวกันอาจต้องทบทวนแนวทางการเปิดเสรีแบบทวิภาคี โดยให้ความสำคัญกับการเปิดเสรีในลักษณะความร่วมมือระดับภูมิภาคและพหุภาคีมากกว่าระบบทวิภาคี
- การสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความจำเป็นที่อาเซียนจะต้องร่วมกันสร้างกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจเพื่อก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า full economic integration อย่างมีขั้นตอน
- ความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์และกรอบในการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการจากระบบ Request-Offer หรือระบบ GATS-PLUS แบบสมัครใจเลือกสาขาที่จะเปิดเสรี มาเป็นลักษณะของ

การกำหนดเป้าหมายการเปิดเสรีภาคการค้าบริการทั้งหมดภายในตารางเวลาที่จะตกลงกันพร้อมกับแนวทางการดำเนินงานสู่เป้าหมายที่ต้องการอย่างเป็นรูปธรรม กลยุทธ์นี้จะคล้ายคลึงกับกลยุทธการลดภาษีศุลกากรภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) นอกจากนั้น ผู้นำอาเซียนจะต้องมีความกล้าหาญพอที่จะยึดหลักการสำคัญ 2 ประการของ WTO ในการเจรจาเปิดเสรีการค้าภาคบริการ ได้แก่ หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) และหลักการประติบัติเยี่ยงคนชาติ (national treatment) หากภาคีอาเซียนด้วยกันไม่สามารถตกลงกันที่จะยึดหลักเกณฑ์สำคัญ 2 ประการนี้ โอกาสที่จะเกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจขึ้นในอาเซียนอย่างแท้จริงคงจะมีค่อนข้างต่ำ

ข .ข้อเสนอในการสร้างความร่วมมือเพื่อให้เกิด economic integration ในอาเซียน

ประกอบด้วยความร่วมมือในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ความร่วมมือกันพัฒนาขีดความสามารถของภาคบริการสาขาต่างๆ อาทิเช่น (1) การร่วมมือกันด้านการศึกษา วิจัยและฝึกอบรมบุคลากรที่ขาดแคลนในบริการสาขาต่างๆ (2) การร่วมมือกันเพื่อผลิตไฟฟ้าร่วมกัน (electricity pool) เพื่อลดปัญหาความเสี่ยงจากปัญหาไปไม่เพียงพอ และลดความจำเป็นในการต้องลงทุนจำนวนมหาศาล (3) การร่วมมือระดับรัฐบาลในการให้การส่งเสริมธุรกิจเอกชนให้ทำธุรกิจร่วมกันภายในอาเซียน โดยการมีมาตรการด้านลดหย่อนภาษี หรือยกเว้นภาษีหรือมาตรการอำนวยความสะดวกในการลงทุนร่วมกัน การร่วมมือลักษณะนี้จะคล้ายคลึงกับโครงการ AICO (4) การก่อตั้งองค์กรเพื่อการร่วมมือและพัฒนาอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประเทศอาเซียนที่มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจสูงให้การสนับสนุนทางการเงินและวิชาการแก่สมาชิกที่มีระดับการพัฒนาต่ำกว่า แนวทางการก่อตั้งองค์กรในระยะแรกอาจให้มีสำนักงานอยู่ในสำนักงานเลขาธิการอาเซียนก่อนก็ได้
- ความร่วมมือในการเจรจาในระดับสาขาบริการเฉพาะ เช่น การหาลู่ทาง การรวมกันกำหนดนโยบายน่านฟ้าเสรีอาเซียน (regional open sky policy) เพื่อใช้เป็นข้อต่อรองในการเปิดน่านฟ้าเสรีกับประเทศนอกอาเซียน การสร้างกลุ่มอาเซียนเพื่อกิจการเดินเรือทะเลเพื่อเป็นเครื่องมือต่อรองกับกลุ่มผู้ผูกขาดสายการเดินเรือระหว่างประเทศ การร่วมมือกันกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวและการลงทุนในอาเซียน การสนับสนุนให้มีการวางมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญที่จะสามารถประกอบวิชาชีพในอาเซียนได้ เป็นต้น ส่วนข้อเสนอแนะเรื่องการร่วมมือเฉพาะสาขาบริการต่างๆ ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อที่ 11.2 ข้างต้น
- ความร่วมมือในการปรับเปลี่ยนแนวนโยบายและกฎหมายภายในรัฐสมาชิกให้มีความสอดคล้องกันมากขึ้น การร่วมมือกันในด้านกฎหมายจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะปูทางไปสู่ economic integration ที่แท้จริง กฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ของรัฐเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญที่สุดที่จะเอื้ออำนวยให้การค้าและระบบตลาดสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำความมั่งคั่งสมบูรณ์มาสู่พลเมืองอาเซียนระบบการค้าที่ปราศจากกติกาย่อมเป็นระบบที่มีโอกาสสร้างความไม่เป็นธรรม สร้างอำนาจผูกขาด สร้างความไม่แน่นอนและมีผลเสียหายต่อระบบการผลิตและสภาพความเป็นอยู่ของพลเมืองทั่วไป

- การศึกษาพบว่าแนวนโยบายและกฎหมายภายในรัฐสมาชิกของอาเซียนในด้านการค้าภาคบริการ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าภาคบริการ ยังมีความแตกต่างกันมากทั้งในด้านเจตนารมณ์ เนื้อหาสาระ ตลอดจนสถาบันที่มีหน้าที่ในการออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมาย แต่ถ้าหากผู้นำอาเซียนมีวิสัยทัศน์ที่จะให้อาเซียนเดินทางไปสู่การรวมตัวกันทางเศรษฐกิจภาระกิจที่รัฐสมาชิกแต่ละประเทศจะต้องเริ่มดำเนินการจะประกอบด้วยภาระกิจดังต่อไปนี้

  1) การรวบรวมแนวนโยบายและกฎหมายเศรษฐกิจอาเซียนรวมทั้งสาระสำคัญเข้าไว้ใน Web Site ของ ASEAN Secretariat, รัฐสภาอาเซียน และหน่วยราชการของประเทศต่างๆ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเจรจาในอาเซียน ในระหว่างการศึกษาของโครงการนี้นักวิจัยประสบปัญหาใหญ่ไม่สามารถค้นหาข้อมูลกฎหมายหลายด้านของบางประเทศได้

  2) การสร้างกลุ่มความร่วมมือด้านการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับบริการรายสาขา รวมทั้งกฎหมายเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นักลงทุนมีความเข้าใจเกี่ยวกับเจตนารมณ์สาระสำคัญ และวิธีการบังคับใช้กฎหมายของแต่ละประเทศ การศึกษานี้ควรเป็นการริเริ่มของรัฐสภาอาเซียน โดยการสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิจัยในแต่ละประเทศจัดทำโครงการศึกษากฎหมายเศรษฐกิจของอาเซียน

  3) ผลการรวมรวมและการศึกษากฎหมายในหัวข้อ 1) และ 2) จะทำให้รัฐบาลในอาเซียน นักกฎหมาย ข้าราชการ นักธุรกิจ นักลงทุน ตลอดจนนักวิชาการในอาเซียนเริ่มมีข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นก้าวสำคัญก้าวแรกที่จะเป็นรากฐานต่อการกำหนดแนวทางที่จะประสานความแตกต่าง และปรับเปลี่ยนกฎหมายต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกัน ในการปรับเปลี่ยนกฎหมายของแต่ละประเทศ รัฐสมาชิกจะต้องยอมรับอำนาจอธิปไตยและความแตกต่างสำคัญในบางด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่รัฐสมาชิกแต่ละประเทศต่างก็มีกฎหมายและนโยบายในการคุ้มครองผลประโยชน์ของคนชาติของตน และขณะเดียวกันรัฐสมาชิกก็สามารถร่วมมือกันเพื่อลดความแตกต่าง และจัดทำกฎกติกาที่โปร่งใสและแน่นอนเพื่อประโยชน์ในการกำกับการทำธุรกรรมของภาคเอกชน ตัวอย่างเช่น การปรับนโยบายการเปิดเสรีตลาดโทรคมนาคม รัฐสมาชิกบางแห่งอาจยังยึดแนวทางให้รัฐเป็นผู้ประกอบการหลักในธุรกิจโทรคมนาคมต่อไป บางรัฐอาจเปิดเสรีให้เอกชน แต่รัฐสมาชิกทั้งสองสามารถตกลงที่จะกำหนดแนวทางการกำกับดูแลธุรกิจโทรคมนาคมที่สอดคล้องกันได้ เช่น ความชัดเจนของกติกาในการกำกับดูแล แนวทางการกำกับดูแลที่เป็นอิสระจากหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบด้านการดำเนินธุรกิจ เป็นต้น

  4) นอกจากนั้น อาเซียนควรจะร่วมมือกันสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยศึกษาภาษา วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศาสนา เศรษฐกิจ และระบบการเมืองในอาเซียนในปัจจุบัน เราจะพบว่าหนังสือและผลงานด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับหนังสือและข้อเขียนเกี่ยวกับจีนและอินเดีย

ค. ข้อเสนอแนะในด้านสถาบัน

อุปสรรคสำคัญของการเจรจาเปิดเสรีการค้าด้านบริการ คือ การเจรจาได้ผลค่อนข้างต่ำเมื่อวัดด้วยดัชนีการเปิดเสรี ขณะที่รัฐสมาชิกทุ่มเทเวลาและทรัพยากรในการเตรียมการเจรจาและจัดประชุมระดับต่างๆ เป็นมูลค่ามหาศาล นอกจากนั้นแนวทางในการเจรจายังไม่ค่อยประสบผลสำเร็จ อันเนื่องจากสาเหตุบางประการดังกล่าวแล้ว และอุปสรรคอีกประการหนึ่ง คือ การบริหารจัดการความตกลงมักประสบปัญหาความล่าช้าในการดำเนินงาน หากอาเซียนยังยึดมั่นในหลักการที่ต้องการจะรวมตัวกันทางเศรษฐกิจในอนาคต โดยอาศัยวิธีการเปิดตลาดเสรี อาเซียนมีความจำเป็นต้องปรับปรุงเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับสถาบันและกลไกที่ทำหน้าที่ในด้านการเจรจาและการบริหารจัดการความตกลง แม้ว่าอาเซียนจะนิยมใช้แนวทางการเจรจาและการบริหารตามวิถีของ "ชาวเอเชีย" แต่อาเซียนก็ควรยอมรับความจริงว่าสถาบันและกลไกที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพจะต้องมีกติกาและแนวทางการทำงานที่ชัดเจนโปร่งใส และมีความแน่นอน ประเด็นที่ท้าทายคือทำอย่างไรอาเซียนจะสามารถผสมวิถีการเจรจาแบบเอเชีย กับวิถีการเจรจาแบบตะวันตกให้มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม และเกิดผลในทางปฏิบัติมากขึ้น

- การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการเจรจาเปิดเสรีภาคการค้าบริการ โดยเริ่มต้นจากการประชุมระดับผู้นำประเทศ (ASEAN Summit) และที่ประชุมระดับรัฐมนตรีที่จะต้อง ยืนยันเจตนารมณ์ของการเปิดเสรีภาคการค้าบริการจากนั้นอาจจะต้องมีการเลือกสรรตัวเลขาธิการที่มีขีดความสามารถสูงในการผลักดันวาระการเจรจาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของที่ประชุมระดับรัฐมนตรี เลขาธิการอาเซียนควรมีบทบาทเชิงรุกร่วมกับคณะกรรมการประสานงานด้านการค้าบริการ (CCS) ในการกำหนดวิธีการ (modalities) ของการเจรจา วาระการเจรจา ตลอดจนวิธีการเปิดเสรีที่จะก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ เป็นต้น นอกจากนั้นอาเซียนอาจเริ่มต้นทดสอบแนวคิดเรื่องการประชุมระดับรัฐมนตรีเฉพาะสาขาบริการเพื่อแสวงหายุทธศาสตร์ในการเปิดเสรีร่วมกัน เพราะการประชุมเฉพาะสาขาอาจประสบความสำเร็จง่ายกว่าการประชุมในระดับกว้างที่มีประเด็นความแตกต่างและความขัดแย้งกันค่อนข้างสูง

  อย่างไรก็ตามหากมีการประชุมระดับรัฐมนตรีเฉพาะสาขาบริการ ก็จะต้องมีกลไกแก้ปัญหาความขัดแย้งในแนวทางการเปิดเสรีของแต่ละสาขา เช่น การมีกลไกประสานงานข้ามสาขา การตั้งกลุ่มผู้ประสานงานตามของแต่ละประเทศในแต่ละสาขาบริการ เพื่อให้มีหน้าที่ติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามข้อตกลง ตลอดจนสร้างระบบการแจ้งความก้าวหน้าของการปฏิบัติตามข้อตกลง (notification) แก่คณะกรรมการ CCS รวมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการทบทวนนโยบายเปิดเสรีภาคการค้าบริการ (ดูข้อเสนอแนะละเอียดในบทที่ 4) ข้อควรระวังคือกลไกใหม่แบบนี้จะมีปัญหาค่าใช้จ่ายในการเจรจามากขึ้น ซึ่งทำให้บางประเทศไม่สามารถแบกรับได้

- ยกระดับภาระความรับผิดชอบของสำนักงานเลขาธิการอาเซียนให้เป็นแหล่งข้อมูลและศูนย์กลางติดต่อประสานงาน ตลอดจนทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้กับคณะกรรมการ CCC ในการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามข้อตกลง รวมทั้งการสร้างระบบการทบทวนนโยบายการเปิดเสรีภาคการค้าบริการ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นจะต้องเพิ่มขีดความสามารถทางสถาบันให้แก่สำนักงานเลขาธิการอาเซียน
- เริ่มสร้างสถาบันหรือองค์กรเพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างนักลงทุนต่างชาติกับรัฐบาลในประเทศที่ตนไปลงทุน

- ที่ประชุมระดับรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนควรผลักดันให้รัฐบาลของประเทศต่างๆ สนับสนุนให้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติร่วมมือกับภาคเอกชนและหอการค้าต่างชาติในการก่อตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกสำหรับการลงทุนและการค้าในสาขาบริการ ซึ่งจะมีปัญหาแตกต่างจากการลงทุนในโรงงานอุตสาหกรรม ศูนย์ที่สามารถประมวลปัญหาอุปสรรคที่แท้จริงของการค้าภาคบริการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแนวทางประสานความแตกต่างของกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการ

ง. ข้อเสนอแนะในด้านกฎหมาย

การศึกษาเรื่องกฎหมายด้านกาค้าบริการในประเทศอาเซียนตลอดจนกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่ากฎหมายเหล่านั้นมีความแตกต่างกันมากทั้งในด้านระบบกฎหมาย (บางประเทศใช้ระบบ common law เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ บางประเทศใช้ระบบ civil law เช่น ไทย) หลักการและเจตนารมณ์ของกฎหมาย สาระสำคัญของกฎหมายการบังคับกฎหมายและองค์กรที่รักษากฎหมาย ตลอดจนอำนาจในการใช้ดุลพินิจ

ความแตกต่างดังกล่าวเกิดจากโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน และความจำเป็นของรัฐในการเข้าควบคุม หรือกำกับดูแลการค้าภาคบริการมีความแตกต่างกัน การที่รัฐต้องเข้าแทรกแซงธุรกิจการค้าบริการมีเหตุผลอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ เหตุผลด้านความปลอดภัย (เช่น ความปลอดภัยของเครื่องบิน การควบคุมมาตรฐานของแพทย์เพื่อความปลอดภัยของคนไข้ ฯลฯ) เหตุผลด้านสังคม (เช่น กฎหมาย คุ้มครองแรงงาน) เหตุผลด้านตลาดทำงานไม่มีประสิทธิภาพ (เช่น เทคโนโลยีการบริการโทรคมนาคมบางอย่างมีลักษณะเป็น natural monopoly การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศก่อให้เกิดอันตรายต่อระบบเศรษฐกิจได้ ฯลฯ) แต่ละประเทศจึงมีกฎหมายที่แตกต่างกันตามเหตุผลในแต่ละด้าน การจะให้ทุกประเทศมีกฎหมายที่เหมือนกันย่อมไม่สามารถทำได้ด้วยเหตุผลดังกล่าว เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือ รัฐแต่ละรัฐย่อมต้องมีอำนาจอธิปไตยในการกำหนดนโยบายและกฎหมายของตนเอง

การยอมรับหลักความแตกต่างของกฎหมายมิได้หมายความว่าประเทศในอาเซียนไม่สามารถจะร่วมมือกันเพื่อลดความแตกต่างดังกล่าว ประเทศสมาชิกสามารถร่วมมือกันได้อย่างน้อย 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

- การร่วมมือกันในระดับนโยบาย เพื่อให้เกิดนโยบายการค้าเสรีในสาขาต่างๆ เช่น การกำหนดท่าทีร่วมกันในการเจรจาการค้าบริการระดับพหุภาคี และระดับภูมิภาค (เช่น APEC) การร่วมมือกันเจรจาต่อรองกับ liner conference เป็นต้น (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่ 3) การร่วมมือระดับนโยบายเป็นเรื่องที่ผู้นำอาเซียนจะใช้เวทีการประชุมสุดยอดเป็นเครื่องมือในการแสวงหาจุดยืนและแนวทางร่วมกัน
- การร่วมมือกันรวบรวมศึกษาวิเคราะห์และเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารด้านกฎหมายเศรษฐกิจ โดยให้รัฐสภาของแต่ละประเทศ กับองค์กรรัฐสภาอาเซียนเป็นผู้รับผิดชอบ
- ในด้านการใช้กฎหมาย สมาชิกอาเซียนสามารถร่วมมือกันดังนี้ (1) กำหนดแนวทางการใช้อำนาจการใช้ดุลพินิจ (discretion authority) อย่างโปร่งใส ยุติธรรม และมีความแน่นอน (2) พยายามยึดหลักการประติบัติเยี่ยงคนชาติ (national treatment) กับนักลงทุนจากอาเซียนที่เข้ามาทำธรุกิจการค้าบริการในสาขาที่รัฐบาลเปิดเสรีให้สมาชิกอาเซียน (3) ร่วมมือกันลดความแตกต่างของการแข่งขันกันให้สิทธิพิเศษด้านภาษีแก่นักลงทุนจากต่างชาติ

- ร่วมมือกันประสานหลักการใหญ่ของกฎหมายให้สอดคล้องกับการเปิดตลาดเสรี แต่ยังดำรงไว้ซึ่งความแตกต่างของเนื้อหาสาระทางกฎหมายเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มี 4 ด้านหลักดังนี้ (1) กฎหมายและนโยบาย การแข่งขัน อาเซียนสามารถร่วมมือกันกำหนดทิศทางของนโยบายและหลักการใหญ่ของกฎหมายที่แตกต่างกันน้อยที่สุด เนื่องจากขณะนี้มีเพียงไทยและอินโดนีเซียเท่านั้นที่มีกฎหมายแข่งขันทางการค้าแล้ว การเปิดเวทีปรึกษาหารือเพื่อกำหนดแนวทางร่วมกันอาจมีโอกาสเป็นไปได้สูง (2) นโยบายและกฎหมายการกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคม การเงิน และสถาบันการเงิน โดยกำหนดแนวทางการกำกับดูแลให้โปร่งใสและหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจผูกขาดของหน่วยงานรัฐที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจ รวมทั้งการแยกหน่วยรัฐที่ประกอบธุรกิจออกจากองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแล (3) ในด้านสิ่งแวดล้อมและแรงงาน รัฐสมาชิก สามารถมีแนวทางที่ต่างกันได้ตามความเหมาะสมของโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม แต่รัฐสมาชิกสามารถร่วมมือกันในการจัดทำมาตรฐานที่โปร่งใสและชัดเจน และเผยแพร่มาตรฐานดังกล่าวให้นักลงทุนต่างชาติได้รับทราบ (4) ในด้านการกำกับควบคุมการประกอบธุรกิจของบริษัท รัฐสมาชิกอาจพยายามใช้หลัก good corporate governance ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายบริษัทของตน เป็นต้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. 2537. คำแปล กรรมสารสุดท้าย รวบรวมผลการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัย. กระทรวงพาณิชย์.

ความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซียเพื่อการส่งเสริมการลงทุน. 1998. กระทรวงการต่างประเทศ. กรุงเทพฯ.

บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน). 2542. รายงานประจำปี 2542.

แบบรายการประกอบคำขอให้ประเมินบุคคลของนางสาวมณี รัศมีเทศ เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 1 "การสนับสนุนมาตรการทางด้านภาษีเพื่อเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาพาณิชยนาวี" 19 มิถุนายน 2543.

พัชราวลัย วงศ์บุญสิน บรรณาธิการ. 2538. *กฎหมายสำคัญของพม่าและอินโดจีนในธุรกิจการค้าและการลงทุน.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันเอเชียศึกษา โครงการคลังข้อมูล.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ. 2542. การปรับโครงสร้างและแปรรูปกิจการไฟฟ้าของประเทศไทย. กรุงเทพฯ

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ. 2543. รายงานความก้าวหน้าการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าและการจัดตั้งตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้า.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ. "สถานการณ์พลังงานปี 2543." *วารสารพลังงาน* ฉบับที่ 47, มกราคม-มีนาคม.

สำนักงานคณะกรรมส่งเสริมพาณิชย์นาวี. 2543. เอกสารเรื่องขนาดและอัตราการขยายตัวของกองเรือพาณิชย์ในกลุ่มอาเซียน (ไม่เป็นทางการ).

ภาษาอังกฤษ

A Guide to Doing Business in Laos, 1st edition. 1998. Bangkok: Shinawatra International Public Company Limited.

A Guide to Foreign Investors in Vietnam. 2000. Hanoi: Ministry of Planning and Investment.

Activities by Groups. 1997. APEC Secretariat.

Altingwe, Laura, and Enders Alice. 1996. *The Scope and Depths of GATS Commitment.* Oxford: Blackwell Publishers.

APEC Energy Working Group. 2000. APEC Energy Regulator's Forum. 2000 (July). http://www.apecenergy.org.au/welcome/background/regulators/index.html

APEC. 1998. Means Business: Restoring Confidence, Regenerating Growth. ABAC Program of Work. APEC Secretariat.

Architects Act (Chapter 12). Singapore.

Ariff, Mohamed, and Tan Loong-Hoe (Editors). 1988. *The Uruguay Round: ASEAN Trade Policy Options.* Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

ASEAN Secretariat. 1999. *ASEAN Investment Report 1999: Trends and Developments in Foreign Direct Investment.* Jakarta: ASEAN Secretariat.

Asia Pacific Aviation. 1998. Aviation Analyst-ASIA PACIFIC, December 24.

Asli Demirguc-Kunt, and Enrica Detragiache. 1998. Financial Liberalization and Financial Fragility. Policy Research Working Paper 1917, The World Bank.

Association of the Electricity. 1999. "Supply Industry of East Asia and the Western Pacific." *Aesieapgoldbook.* Surrey. ICOM.

Banking Act (Chapter 19). Singapore.

Banking and Financial Institution Act 1989 (Act 372). 1998. International Law Book Services. Kuala Lumpur.

Bello, Judity H. 1996. "International Trade Highlights in 1995." *The International Lawyer* 30 (Summer).

Business Registration Act (Chapter 32). Singapore.

Cairns, Robert, and Deunden Nikomborirak. 1998. "An Assessment of Thailand's New Telecommunications Plan (1998)." *Telecommunications Policy* 22 (2).

Casserley D., and G. Gibb. 1999. *Banking in Asia: the End of Entilement.* Singapore: John Wiley & Son (Asia).

Chan Robles Virtual Library, the Chan Robles Group. 2000. Laws and Regulations related to Foreign Investment. http://www.chanrobles.com

Chen Kan Leng, and Kok Chee Kheong, editor. 1990. A Lawyer's Guide to Malaysia. Kuala Lumpur: Skrine Company. http://www.hg.org/guide-malaysia.html

Chia Lin Sien et al. 1999. Liberalization of Maritime Transport Services: Directions and Options for Asia. Paper presented at the Socio-Economic Changes and Political Trends in East Asia, organized by the International Development Research Institute (IDRI), Tokyo, October 20-22.

Claessens, S. S., and Tom Glaessner. 1997. The Internationalization of Financial Services in Asia. Policy Research Working Paper 1911, The World Bank.

Claessens, S. S., Asli Demirguc-Kunt. and Harry Huizing. 1998. How Does Foreign Entry Affect the Domestic Banking Market?. Policy Research Working Paper 1918, The World Bank.

Claessens, S. S., Djankov, and D. Klingebiel. 1999. Financial Restructuring in East Asia: Halfway There?. Financial Sector Discussion Paper No.3, World Bank, Washington, D.C.

Companies Act 1965 (Act 125) Subsidiary Legislations. 1999. International Law Book Services, Kuala Lumpur.

Compendium of Investment Policies and Measures in ASEAN Countries. 1998. ASEAN Secretariat, Jakarta.

Customs Act (Chapter 70). Singapore.

Did you know that LAOS has.... n.d. Foreign Investment Management Committee, Vientiane.

Dobson, W., and Pierre Jacquet. 1998. Financial Services Liberalization in the WTO. Washington D.C.: Institute for International Economics.

Doing Business in the Philippines. 1998. Philippines: SGU Company.

Doing Business in the Philippines. Manila: Department of Trade and Industry.

Employment of Foreign Workers Act (Chapter 91 A). Singapore.

Energy Information Administration (EIA). 2000. Country Analysis Briefs at a Glance. http://www.eia.doe.gov/emeu/cabs/ (July)

Executive Order No. 11 (Approving the third regular foreign investments negative list 1998). 1998. Manila.

Federal Constitution. 1987. Commissioner of Law Revision. Malaysia.

Final Act Embodying the Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations. 1989. Geneva: GATT Secretariat.

Findlay, Christopher. 1994. Trade Services in the Uruguay Round. Policy Discussion Paper no.94/24. Australia: Center for International Economics Studies, University of Adelaide.

Findlay, Christopher, and Deunden Nikomborirak. 1999. Air Transport. Paper presented at the East Asia Conference on Options for the WTO 2000 Negotiations, organized by the PECC and the World Bank, Manila, July 19-20.

Footer, Mary E. 1995. "The International Regulation of Trade in Services Following Completion of the Uruguay Round." *The International Lawyer* 29 (Summer).

Foreign Investment Act of 1991 R.A. 7042 as amended by R.A. 8179. Department of Trade and Industry. Manila.

Gallant, Nicole, and Richard Stubbs. 1997. "APEC's Dilemmas: Institution-Building Around the Pacific Rim". *Pacific Affairs* 70, 2 (Summer).

Golt, Sidney. 1974. *The GATT Negotiations 1973-75: Guide to the Issues*. London: British North American Institute.

Government Decree No 10/1998/ND-CP dated 23 January 1998 on Measures for Encouragement and Guarantee of Foreign Direct Investment in Vietnam. 1998. The Office of Ministry of Planning and Investment, Hanoi.

Government Policy. 1996. Bureau for Public Relations, Ministry of Industry and Trade, Republic of Indonesia.

Government Regulation No. 20/1994 on Investment. http://www.bkpm.go.id

Hayward,Stephen, and Jennifer Lay. 1995. *Vietnam Law Yearbook 1995*: *Foreign Investment Regulations—A Brief Overview*. Ho Chi Minh City, Hong Kong: Asia Law & Practice Ltd.

Himpunan Peraturan Perundang Undangan Repu Lik Indonesia Di Bidang Peggunaan Tenaga Asing. 1992/1993. Departmen Tenaga Kerja R.I., Indonesia.

ICAO. 1998. *ICAO Digest of Statistics* No. 467, Series T-NO.58 (Traffic 1994-1998).

Immigration Act 1959/1963 (Act 155) & Regulations and Orders & Passport Act 1966 (Act 150). 1997. Kuala Lumpur: International Law Book Services.

Implementing the APEC Vision. 1995. Third Report of the Eminent Persons Group, August.

Indonesia: Investment Climate Statement. 1998. http://www.vsembassyjakart.org/econ/investment-climeta.html

Indonesia Reduces Number of Sectors Closed to Foreign Investment: Presidential Decree No. 96/1998. http://www.usembassyjakarta.org/econ/engativelist.html

International Energy Agency (IEA). 1997. Asia Electricity Study.

International in ASEAN AGUIDE for Foreign Investors. 1999. ASEAN Secretariat, Jakarta.

Investment and Procedures in Indonesia. 2000. The Office of the State Minister/Board of Investment and State-owned Enterprises, Jakarta.

Investment Environment. http://www.bkpm.go.id

Khor, Martin. 1997a. Reform of WTO Functioning on the Agenda?. Third World Network.

Khor, Martin. 1997b. The WTO and the South: Implications and Recent Development. Third World Network.

King, Hilton. 1997. *Joint Venture: Invest in Indonesia.* Hong Kong: Asia Law & Practice Publishing Limited.

Kono, Masamichi. 1998. Financial Services: Trade, Capital Flows, and Financial Stability. Staff Working Paper, Trade in Services Division, WTO.

Krause, Lawrence B. 1984. *The Developing Countries and the GATT.* Seoul: Korean Development Institute.

Labour Law of the Lao PDR. 1994. Ministry of Labour and Social Welfare, Lao PDR.

Laeven, L. 1999. *Risk and Efficiency in East Asia Banks.* Washington, D.C.: World Bank.

Law of the Republic of Indonesia No.9/1990 on Tourism: Presidential Republic of Indonesia. 1990. Republic of Indonesia.

Law on Foreign Investment in Vietnam. 1997. The Office of Ministry of Planning and Investment, Hanoi.

Law on the Promotion and Management of Foreign Investment in the Lao People's Democratic Republic, 3rd edition. n.d. Permanent Office of the Foreign Investment Management Committee (FIMC), Lao PDR.

Laws and Regulations. 1999. Indonesia. http://www.bkpm.go.th

Legal Profession Act (Chapter 161). Singapore.

Legal Profession Act 1976 (Act 166) & Rules. 1998. Kuala Lumpur: International Law Book Services.

List of Promoted Activities and Products for High Technology Companies under the Promotion of Investment Act 1986. 1999, 5th Edition. http://www.mida.gov.my

List of Sectors that are Closed for investment. 1995. Investment Coordinating Board (BKPM), Jakarta.

Malaysia Investment in the Manufacturing Sector, 5th Edition. 1999. Ministry of Intentional Trade and Industry, Malaysia.

Malaysian Income Tax Legislation with Promotion of Investments and Real Property Gains Tax Legislation includes Perundangan (Legislative Notification and Rules). 1990. CCH Asia Limited, Singapore.

Maritime and Port Authority of Singapore Act (Chapter 170 A). Singapore.

Mattoo, Aaditya, and Patniok Low. 1998. *Reform in Basic Telecommunications and the WTO Negotiations: The Asian Experience.* WTO Staff Working Paper ERAD9801.wpf.

Presidential Decree No. of 1968. http://www.bkpm.go.id.com

Primer on Investment Policies in the Philippines. 1999. Department of Trade and Industry, Manila.

Production and Trade in Services: Policies and Their Underlying Factors Bearing upon International Service Transactions. 1984. Report by the UNCTAD Secretariat, Geneva.

Programmatic Focus, UNCTAD in Brief. 1998. New York: United Nations Conference on Trade and Development.

Qian, Ying. 1999. Finance Service Liberalization and GATS Analysis to be Commitment under the General Agreement on Trade in Services (GATS) at the World Trade Organization (WTO). Asian Development Bank.

Regionalism and the World Trading System. 1995. Geneva: Wold Trade Organization.

Registration of Business Act 1956 (Act 197) & Rules. 1999. Kuala Lumpur: International Law Book Services.

Regulation on FDI. n.d. Investment Coordination Board (BKPM), Jakarta.

Republic of the Philippines. 1990. *Official Gazette.* 86 (No.39): September: 7211-7215.

Republic of the Philippines. 1992. *Official Gazette.* 88 (No.37): July: 4256-4262.

Republic of the Philippines. 1993. *Official Gazette.* 89 (No.35): August: 4868-4870.

Republic of the Philippines. 1994. *Official Gazette.* 90 (No.31): August: 4489-4500.

Republic of the Philippines. 1994. *Official Gazette.* 90 (No.32): August: 4662-4669.

Republic of the Philippines. 1995. *Official Gazette.* 91 (No.43): October: 6991-6994.

Republic of the Philippines. 1995. *Official Gazette.* 91 (No.9): February: 1250-1252.

Republic of the Philippines. 1996. *Official Gazette.* 92 (No.21): May: 3239-3242.

Riddle, Dorothy I. 1986. *Service-Led Growth.* New York: Praeger Publishers.

Sauve, Pierre. 1994. "Assessing the General Agreement on Trade in Services: Half-Full or Half-Empty." *Journal of World Trade* 28 (October).

Second Ministerial Conference of the World Trade Organization (1998). Geneva, 18-20 May. 1998.

Services and Development: *The Role of Foreign Direct Investment and Trade.* 1989. New York: United Nations Publication.

Shahin, Magda. 1997. From Marrakesh to Singapore: The WTO and Developing Countries. Third World Network.

Some Aspect of Investment: World Report, Vol. 10 (No.2). 1997. http//www.hg.org/1472.html

Summary of Investment Laws of Singapore and Malaysia.

Tariff and Customs Code of the Philippines. 1998. Philippines Tariff Commission, Quezon City.

Tax Law (Unofficial Translation). 1996. Ministry of Finance, Lao PDR.

The Company Law—New Law on the Limited Liability Company: World Report, Vol. 10 (No.1). 1997. http://www.hg.org/supp53.html

The Constitution of the Lao People's Democratic Republic. 1996. The National Assembly, Vientiane.

The Decree of the State Minister for Investment/Chairman Board for Investment Coordination No. 30/SK/1998. http://www.bkpm.go.id

The Statues of the Republic of Singapore: Economic Expansion Incentives (relief from income tax) Act (Chapter 86). Singapore.

The Uruguay Round: Services in the World Economy. 1990. The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank and the United Nations Center on Transnational Corporations.

Top 100 Passenger Airline Ranking 1998. *Airline Business* (September): pp. 74-75.

Tourism Industry Act 1992. (Act 482) 1992. Law of Malaysia, Malaysia.

Trachman, Joel P. 1995. "Trade in Financial Services under GATS, NAFTA and the EC: A Regulatory Jurisdiction Analysis." *Columbia Journal of Transnational Law* Vol. 34.

Transnational Corporations and the Growth of Services: Some Conceptual and Theoretical Issues. 1990. UNCTC Current Studies, Series A, No. 9. New York: United Nations Publication.

Transnational Service Corporations and Developing Countries: Impact and Policy Issues. 1989. UNCTC Current Studies, Series A, No. 10. New York: United Nations Publication.

Trebilock, Michael, and Robert Howse. 1995. *The Regulation on International Trade*. London: Routeledge.

Warren, Tony. 1999. The Identification of Impediments to Trade and Investment in Telecommunications Services. Not-yet-published paper of Australian National University.

Warren, Tony et al. 1999. Beyond the Bilateral System: Competition Policy and Trade in International Aviation Services. Paper presented at the American Economic Association Annual Meeting, New York, USA.

What and How to do the Business in Lao PDR: A Guide to Trade and Investment, 2nd edition. 1998. Department of Foreign Trade, Ministry of Commerce and Tourism, Vientiane.

การปรับปรุงและพัฒนากฎหมายภายในของประเทศอาเซียนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและรองรับการเปิดเสรีทางการค้าและเศรษฐกิจของอาเซียน: ภาคการค้าบริการและภาคการลงทุน

ประกอบด้วย

ภาคการค้าบริการ เล่ม ๑ รายงานฉบับสมบูรณ์
ภาคการค้าบริการ เล่ม ๒ ภาคผนวก
ภาคการลงทุน

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

๕๖๕ ซอยรามคำแหง ๓๙ เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

โทร. ๗๑๘๕๕๖๐ โทรสาร: ๗๑๘๕๕๖๑ Web site: http://www.info.tdri.or.th